ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 3
MERCREDI
3 JANVIER
2007

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

LE NUMERO: 1,20€

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար· 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·610 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21·610

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՆՈՐ ՍԽԱԼ ՄԸ

ԲՌՆԱԿԱԼԸ ՆԱՀԱՏԱԿԻ ՎԵՐԱԾՈՒԵՑԱՒ

Ս· ՀԻՒՍԷՅՆԸ ԿԱԽԱՂԱՆ ՀԱՆՈՒԵՑԱՒ ԵՒ ՈՃՐԱՓՈՐՁԵՐԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԵՑԱՆ

Մահմետական ամէնէն նուիրական օրերէն մէկուն՝ Այիտ էլ Աատհայի (զոհողութեան տօն) օրը, Դեկտեմբեր 30ի առաւօտեան ժամը 4ին կախաղան հանուեցաւ Իրաքի բռնակալը՝ Սատտամ Հիւսէյն: Հապճեպ եւ կանոնաւորութենէ զուրկ դատավարութենէ մը ետք, երբ դեռ ուրիշ դատեր ալ կային, կիսկատար գործ մը իր վախճանը գտաւ այս ձեւով եւ բռնակալը վերածուեցաւ նահատակի: 24 ժամ ետք, կրկին գաղտագողի, փոխադրուեցաւ Թիքրիթի իր ծննդավայրը՝ Ալ–Աւժա ուր թաղուեցաւ: Եւ կասկած չկայ որ գերեզմանը վերածուի նաեւ ուխտավայրի: Պուշ շատ գոհ է եւ յայտարարած է որ «կարեւոր հանգրուան մըն է Իրաքի ճամբուն վրայ դէպի ժողովրդավարութիւն»: Հաւանական չէ որ շատ հաւատացող ըլլայ, աւելի ճիշդ է ընդունիլ որ Ամերիկացիք նոր սխալ մը ըրին եւ Իրաք կրնայ ոչ թէ ժողովրդավարութեան, այլ՝ քաղաքացիական պատերազմի ճամբուն վրայ գտնուիլ: Բոլորը, որոնք ականատես եղած են Ս· Հիւսէյնի մահուան վայրկեաններուն, գլխաւորաբար համացանցի վրայ, կը խոստովանին թէ բռնակալը ցոյց տուած է բացառիկ արժանաւորութիւն մը, քաջաբար մեռած է, նման պետական մեծ ղեկավարի մը: Ա՞յս էր Միացեալ–Նահանգներու ուզածը, որպէսզի «բարին յաղթէ չարին»: Եւ Ս· Հիւսէյն մեռաւ երբ դեռ չէր տուած բոլոր հաշիւները իր բռնակալ վարչակարգին: Քիւրտերը, օրինակ, կրնան դժգոհ ըլլալ որ դրկուեցան այն դատէն, որու ընթացքին Ս· Հիւսէյն պէտք է դատապարտուէր նաեւ 5000 Քիւրտերու ջարդին համար (1988ին, կազով) եւ դեռ այլ ջարդերու: Ինք մահուան դատապարտուեցաւ միայն 1991ին 148 շիիներու ջարդին համար, դատավարութեան մը աւարտին, որ ապօրինութեան բոլոր տուեալները ունէր եւ որու ընթացքին սպաննուեցան երկու դատաւորներ եւ չորս փաստաբաններ ու միջադէպերը բազմացան:

Անկախ այն «նուէր»էն, զոր Ամերիկացիք ըրին այս տմարդի արարքով (որմէ գոհ են Իրան, Իսրայէլ եւ Ճ· Պուշ) բողոք բարձրացուցին շատեր Արեւմուտքի մէջ, մասնաւորաբար մարդկային իրաւանց կազմակերպութիւնները որոնք դէմ են մահապատիժի, ինչպէս նաեւ Եւրոպան: Եւ ինչո՞ւ Ս· Հիւսէյն չդատուեցաւ նաեւ իր միւս ոճիրներուն համար եւ գործադրուեցաւ այս հապճեպ գործողութիւնը: Շատ հաւանաբար այն պատճառաւ, որ միւս դատավարութիւնները, ինչպէս նաեւ Քիւրտերու ջարդը, կրնային անախորժ իրողութիւններ հրապարակ հանել Արեւմուտքի համար, ըլլան անոնք ամերիկեան թէ ֆրանսական: Ի վերջոյ Ս· Հիւսէյն նաեւ «բարեկամ» էր Արեւմուտքի եւ Ֆրանսան ալ զէնք ծախած էր անցեալին: Եւ նախընտրելի է շատ հեռուները չերթալ եւ հին թուղթեր չքրքրել:

– Վատիկան եւս դատապարտեց այս արարքը զոր «անպաշտպանելի» որակեց:

– Շաբաթ, Դեկտեմբեր 30ին, ոճրափորձերու հետեւանքով 88 մեռեալ եւս աւելցան, մինչ Ամերիկացիներու կորուստները 3000 զինուորի հասած էին, այսինքն աւելի քան 2001 Սեպտ· 11ի զոհերու թիւը Նիւ–Եորք: Դեկտեմբեր 31էն, տօնական օրերը պատճառ եղան որ ոճրափորձերը դադար մը արձանագրեն:

– Լիբիա երեք օրուան ազգային սուգ հռչակած է:

– Ժերար Շալեան Ս· Հիւսէյնի մասին յօդուած մը ստորագրած է Յունուար 1ի Ֆիկարոյի վիճարկումներու էջին մէջ, զոր խորագրած է «Le destin shakespearien de Saddam Hussein, dictateur sanguinaire et ambigu» եւ ուր կը վերլուծէ Ս· Հիւսէյնի կեանքին զանազան հանգրուանները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՇԻՐԱՔԻ ամանորեան մաղթանքները մասնաւոր նորութիւն մը չբերին: Յայտնեց թէ 2007ին Ֆրանսա կարեւոր ընտրութիւն մը ունի ընելիք եւ ինք ալ պիտի մասնակցի վիճարկումին: Շեշտը դրաւ հինգ գլխաւոր գրաւարկներու վրայ: Նախ, միասնականութիւնը եւ համախմբումը Ֆրանսայի արժէքներուն շուրջ: Տնտեսական եւ ընկերային յառաջդիմութիւնը: Ֆրանսայի յատուկ պատասխանատուութիւնները աշխարհի մէջ, Եւրոպայի հիմնադրութեան մերձաւոր 50ամեակը, հուսկ՝ բնապահութիւնը: Շիրաք որեւէ ակնարկութիւն չըրաւ իր թեկնածութեան մասին:

ԱՄԱՆՈՐԻ գիշերը (Դեկտ· 31) համեմատաբար հանդարտ եղած է Ֆրանսայի մէջ եւ Շան զ'Էլիզէ հաւաքուած 400 հազար հոգիները միջադէպերու առիթ չեն տուած, եթէ նոյնիսկ 80 հոգի հարցաքննուած է: 396 կառքեր սակայն կրակի տրուած են, մասնաւորաբար Սթրազպուրկ:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ ԵՒ ԲԵԼԱՌՈՒՍԻԱ Դեկտեմբեր 31ին կրցան համաձայնութեան գալ կազի գինին շուրջ: Բելառուսիոյ վարչապետը՝ Վլ· Սեմաշկօ յայտարարած է որ «ծանր մթնոլորտի մը մէջ, Ամանորի նախօրեակին Բելառուսիա համաձայնութիւն մը ստորագրեց ցաւալի պայմաններու տակ»: Այլ խօսքով Բելառուսիա ընդունած է 100 տոլար վճարել 1·000 խոր· մեթրի կազին համար, 2007ին (ցարդ 46 տոլար էր):

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ 25էն 27ի բարձրացաւ Յունուար 1ին, Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ մուտքով: Միւս կողմէ, Սլովենիա 13րդ պետութիւնն է Միութեան որ Եւրոյի գօտիին մէջ մտաւ:

ՄԱԿԵԴՈՆԻՈՅ կառավարութիւնը որոշած է փոխել օդակայանին անունը որ այլեւս Սկիւպ պիտի չըլլայ այլ՝ «Մեծն Աղեքսանդր», ինչ որ վրդոված է Յունաստանը, որու համար Աղեքսանդր մաս կը կազմէ իր պատմական եւ մշակութային ժառանգութեան: Աթէնք համաձայն չէ արդէն Մակեդոնիոյ իւրացուցած սահմանադրական անուանումին՝ Մակեդոնիոյ Հանրապետութիւն: Մակեդոնիա Յունաստանի հիւսիսային մէկ շրջանին անունն է, որ Մեծն Աղեքսանդրի իշխանութեան կեդրոնավայրն էր, ուրկէ ճամբայ ելած էր Ն.Ք.Դ. դարուն:

ԳԱԶԱՅԻ մէջ ֆրանսական Ա· Էֆ· Փէ· մամուլի գործակալութեան մէկ լուսանկարիչը առեւանգուած է: Խայմէ Ռազիւրի, 50 տարեկան, հպատակութեամբ փերուցի, առեւանգուած է Յունուար 1ին, գործակալութեան գրասենեակին առջեւ:

ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ԿԻՊՐՈՍԻ ՊԱՅՄԱՆԸ

Թուրքիոյ Ապահովութեան Խորհուրդը առաջին անգամ ըլլալով յստակօրէն յայտնած է Եւրոպական Միութեան թէ անդամակցութեան բանակցութիւններուն Կիպրոսի պայմանը շարունակուելու պարագային այդ բանակցութիւնները կրնան խզուիլ: Քաղաքական դէտերու մեկնաբանութեամբ այդ յայտարարութիւնը մէկ բան կը նշանակէ· թէ Կիպրոսի պայմանը հարկ է բանակցութեան սեղանէն վերցնել: Խորհուրդը այսուհանդերձ շեշտած է թէ Թուրքիա Եւրոպական Միութեան անդամակցութեան հետամուտ կը մնայ ու այդ ուղղութեամբ պիտի շարունակէ իր գիտակից աշխատանքը:

Յայտարարութիւնը կատարուած է Հանրապետութեան նախագահ Ա· – Ն· Սեզէրի նախագահութեամբ գումարուած աւելի քան հինգ ժամուան ժողովէ մը ետք:

Թուրքիոյ Սպայակոյտի պարբերաթերթին մէջ ալ 20 էջնոց գրութեամբ մը բացատրուած է թէ ինչո՛ւ Կիպրոս Թուրքիոյ համար ռազմավարական կարեւորութեան տէր ցամաքամաս է:

– Անկէ կը հսկակշռուին Անատոլուի ամէնէն կարեւոր արտածումի եւ ներածումի նաւահանգիստները· Մէրսինն ու Իսքէնտէրունը:

– Կիպրոսի դիրքը թոյլ կու տայ հսկակշռելու Միջերկրականի ամբողջ առեւտուրը որ կ'առընչուի Թրքական նեղուցներուն եւ Սուէզի ջրանցքին: Հոնկէ կը հսկակշռուի Կասպից ծովու, Քէրքիւքի և Մուսուլի քարիւղին ու կազին յանդման կէտը որ Իսքէնտէրունի ծովածոցն է:

– Կիպրոսի կղզին յարձակումնակ պետութեան մը պատկանելու պարագային սպառնալիք մը կը կազմէ Թուրքիոյ, պարտադրելով որ այդ գօտիին մէջ կարեւոր զօրք պահէ ան:

– Թուրքիա, վերջապէս, ազգային, պատմական, իրաւական եւ մարդկային պարտականութիւնը ունի պահպանելու կղզիին 200 հազար թուրք բնակչութեան կեանքի պայմանները:

ՄԱՄՈՒԼ

«LE MONDE 2»

(30 décembre)

PARADJANOV
LES IMPROMPTUS D'UN MAGICIEN

Մոնտի շաբաթական յաւելուածը նկարազարդ վեց էջեր նուիրած է Փարաճանովի, անդրադառնալով անոր կեանքին, արուեստին եւ եզակի ստեղծագործութեան:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԱՄԱՆՈՐԵԱՅ ՈՒՂԵՐՁԸ

Նախագահ Ռ· Քոչարեան ամանորեայ ուղերձ մը յղած է Հայաստանի ժողովուրդին, շնորհաւորելով Ամանորը եւ ամփոփելով անցնող տարին: Ան ըսած է թէ խաղաղ եւ արդիւնաւէտ եղաւ ան, երկիրը շարունակեց կայուն զարգացումը: 2007ին կը նշուին բանակի կազմաւորման եւ Շուշիի ազատագրման 15ամեակները:

2006ի նշելի դէպքերէն Ռ· Քոչարեան առանձնացուցած է նախագահ Շիրաքի Հայաստան այցը, Ֆրանսայի մէջ Հայաստանի տարուան բացումը, ԱՄՆ–ու կառավարութեան հետ «Հազարամեակի մարտահրաւէրներ» ծրագրին իրագործումը, եւլն·: Ինչ կը վերաբերի ԼՂՀ–ին, ան նշած է սահմանադրական հանրաքուէն: Իսկ Սփիւռքի ճակատէն յիշած է Հայաստան – Սփիւռք Գ· համաժողովը, Հիմնադրամին տարեկան հանգանակութեան յաջողութիւնը:

Վերջաւորութեան նախագահը յիշեցուցած է թէ 2007ը խորհրդարանական ընտրութեան տարի է· «Համոզուած եմ որ դրանք կ'անցնեն պատշաճ մակարդակով: Ազատ եւ արդար ընտրութիւնների անցկացումը պէտք է առաջնահերթութիւն լինի իւրաքանչիւրիս համար» ըսած է Ռ· Քոչարեան:

ՊԵՏԱԿԱՆ ԱՒԱԳԱՆԻԻՆ ԵՌԱԲԼՈՒՐ ԱՅՑԸ

Նախագահ Ռ· Քոչարեանի գլխաւորութեամբ պետական դէմքերու պատուիրակութիւն մը Դեկտեմբեր 30ին Եռաբլուր այցելած է, յարգանքի տուրք մատուցանելու արցախեան մարտին զոհերուն յիշատակին: Վարչապետ Ա· Մարգարեան, Պաշտպանութեան նախարար Ս· Սարգսեան, Արտաքին գործերու նախարար Վ· Օսկանեան, Ազգային Ժողովի նախագահ Տ· Թորոսեան եւ այլ դէմքեր ծաղկեպսակներ զետեղած են զօր· Անդրանիկի, Վազգէն Սարգսեանի շիրիմներուն եւ արցախեան մարտին զոհերուն յուշարձանին:

ԻՐԱՔԻ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՍՏՈՐԱԲԱԺԻՆԸ

Հայ խաղաղապահներու հինգերորդ ստորաբաժինը Իրաք կը մեկնի Յունուարի կէսին: Ան կազմուած է 46 հոգիէ· երեք բժիշկ, տասը սակրաւոր, 28 վարորդ, զօրախումբի հրամանատար մը եւ չորս սպայ: Հայկական զօրախումբը հոն կը մեկնի վեցամսեայ շրջանի մը համար:

ԹԱՔՍԻՆԵՐՈՒ սակը Ֆրանսայի մէջ, 2,5%ի յաւելում մը կը կրէ Յունուար 1էն ի վեր:

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ օդանաւային ընկերութեան Պօյինկ 737ը 102 ճամբորդներով Ճաւայէն մեկնած էր Յունուար 1ին եւ անհետացած: Օդանաւը ջախջախուած է, բայց 12 հոգի ողջ մնացած են ու փրկուած:

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ

2007

BONNE ANNEE

ՄՈՐՍ ԱՉՔԵՐԸ

ԱՆԱՀԻՏ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Ի՜նչ աղջիկ էր մայրդ···
Երբ կը քալէր
ամբողջ քաղաքը
իրեն կը նայէր···

Գրեթէ անտարբեր
մէկ ականջով կը լսեմ
յաճախ հնչող սոյն տողերը
քանզի դասս գոց գիտեմ···

Ըսուածը նորութիւն չէ՛,
պարզապէս
շուտով կը հետեւցնեմ
թէ սոյն տողերը արտասանողը
հի՜ն Հալէպցի է
եւ ժամանակին
անշուշտ
մօրս սիրահարած է···

Խնդրե՜մ,
երբ սիրահարութիւն կ'ըսե՜մ,
երեւակայութիւննիդ
աստին անդին
ի զուր տեղ
չթռցնէ՜ք···

Ա՛յն ժամանակներուն,
ա՛յն քաղաքին մէջ
սիրահարութիւն կը նշանակէր՝
երեք քայլ աստին
երեք քայլ անդին
չա՜տ դանդաղ
երթալ ու գալ շարունակ
եւ մերթ մերթ
թաքուն թաքուն
ամօթխած հայեացք մը
բարձրացնել
երկրորդ
կամ երրորդ յարկի պատուհանին
ճաղերուն ետեւ նստած
քրքջացող
հիւանդապահուհիներուն···

Մայրս ալ
այդ ճաղերուն ետեւ կը գտնուէր,
քանի
Ալթունեան հիւանդանոցի
հիւանդապահուհի էր··
Ի՜նչ հիւանդապահուհի···

Զկարծէք
մայրս է ըսելով կը գովաբանեմ···
Ոչ՛,
ըսողը ես չե՛մ՝···
Համա՛յն Հալէպցիներն են···
Կ'ըսեն թէ
Աշխարհի երեսին
ժամանակին
երե՛ք կարեւոր բան կար···
Առաջինը՝
Հալէպ քաղաքը
որ կը գտնուէր աշխարհին ճիշդ
կեդրոնը···
Երկրորդը՝
Ալթունեան հիւանդանոցը
որ կը գտնուէր Հալէպ քաղաքին
ճիշդ կեդրոնը···
Երրորդը՝
Ալթունեան հիւանդանոցի
հիանալի հիւանդապահուհի՝
մայրս,
որուն քով կը գտնուէր
պատմարաններէն անյայտ մնացած
Հալէպի բո՛ւն պատմութիւնը
իր չերտ չերտ ծալքերով···

Էհհհէ՜հ···
Ալթունեան հիւանդանոցի
հիւանդապահուհի պէտք է ըլլաս
որ գիտնաս
Հալէպի բոլոր դռներուն ետեւ
կղպանքի տակ պահուած
Հայոց աշխարհի
խլրտացող գաղտնիքները···

Սա Ալթունեան հիւանդանոցը
այցելելու բախտին
չեմ արժանացած,
քանզի ես՝
անբախտս
տակաւին այս աշխարհիս վրայ
չյայտնուած,
պատմական սա հիւանդանոցը
ի՜նչ ի՜նչ պատճառներով
ծախուած էր···

Սա ի՜նչ ի՜նչ պատճառները
չկարծէք որ
ձեզմէ գաղտնի կը պահեմ···
Անկե՛ղծ,
իսկապէ՛ս տեղեակ չեմ···
Այո՛,
մի՛շտ կը խօսուէր,
սակայն այդքա՛ն կը կրկնուէր,
որ մէկ ականջէս կը մտնէ՜ր
միւսէն կ'ելլէր···
Տէր հօրը
գրաբար աղօթքը
լսելու պէս բան մըն էր···

Հիմա կը զղջա՜մ
մատներս կը խածնեմ
գլխուս կու տամ
ափսո՜ս կ'ըսեմ
վա՜յ վո՜ւյ կը կանչեմ
երանի՛ երանի՛
բայց ի՞նչ օգուտ ունի
շա՜տ ուշ եմ···
Բոլորը ելան
մէկիկ մէկիկ
ետեւ ետեւի
անվերադա՛րձ գացին···

Սակայն
բարեբախտաբար
Սիլվա՛ն կայ···
Ո՞ր Սիլվան···
Հարցնելու իրաւո՛ւնք ունիք,
կը ներէ՜ք,
վասնզի այն ժամանակ
Սիլվաները կը վխտայի՜ն
ի պատիւ
բանաստեղծուհի Սիլվա
Կապուտիկեանին···

Դասարանը՝
աջիդ Սիլվա մը կար,
ձախիդ Սիլվա մը կար,
վրայէն ալ
ուսուցչուհին
Օրիորդ Սիլվա կ'ըլլար··

Ճանը՜մ,
մե՛ր Սիլվան՝
Գարակիլլեա՜ն,
Տոքթոր Էպլիղաթեանին աղջիկը···
Մելքոնի՜ն···
Ներողութի՜ւն,
հանգուցեա՛լը՝
Աստուած հոգի՛ն լուսաւորէ,
Մելքոնը Գիմով կը գրէր···
Մելգոնի՛ն աղջիկը···

Սոսկալի՛ հատ մըն է···
Զեմ գիտեր ինչպէս
իր քովն են
փոշոտ ու հին Հալէպի
փոշոտ ու հին
բոլո՜ր գաղտնիքները···
Կը կարծէի՛,
գրեթէ վստա՛հ էի,
թէ այդ գաղտնիքներուն
կղպանքին բանալին
միայն միմիայն
մօրս քով կը գտնուի···

Ինծի՛
անծայր մատիտ մը տուէ՜ն,
Սիլվայի՜ն,
լեզո՜ւ···
Ի՜նչ լեզու···
Բերնին մէջ
Փրըլ Փրըլ կը դառնա՜յ···
Ի՛նք՝
բերնին մէջ դարձող լեզուով
ինչե՜ր ինչե՜ր կը պատմէ,
իսկ ես
անծայր մատիտով
ինչպէ՞ս թուղթին յանձնեմ···
Ըսուածը գրուելիք չէ՜···
Նստած տեղս
պարապ տեղ
ինչո՞ւ վրաս խօսք հանեմ···
Վերջ ի վերջոյ
Բողոքակա՛ն կրթութիւն ստացած
եմ···

Ելի՛ր,
քո՛վը գնա՝
պարզապէս բարեւ մը ըսէ,
եւ մնացա՜ծը
իրե՛ն՝
Սիլվայի՛ն ձգէ···
Կծիկը կը գլորէ՛,
իսկ դուն
խնդալէն
փորդ բռնէ
գետինները գլտորէ՛
եւ եկուր ալ
պատմածները յետոյ յիշէ···

Սա աղջիկը՝
Սիլվան
իր տան
չէնքի մուտքին դրան
կոճակներուն թիւերը
միտքը պահել չի կրնար,
բայց Տոքթոր Ենիգոմէշեանին
անցեալ դարուն
հիւանդներուն
տուած թրքախառն խրատները
ամենայն մանրամասնութիւններով
գո՛ց գիտէ
ու բնագրին հարազատ մնալով
կը պատմէ՜···

Տոքթոր Ենիգոմէշեա՜ն···
Տոքթոր Պապիկեա՜ն···
Հալէպի մէջ
տոքթորները
չարա՜ն չարան
վրայէն ալ
մի՛շտ բանաստեղծ կ'ըլլան

Արտաւազդ Մարութեա՜ն···
Գնդակն ու Արտաւազդը
Փութպոլի դաշտին վրան,
իսկ եգիպտացի դերասանուհիները
Արտաւազդին շուրջը կը
դառնա՜ն···
Արտոյին աչքերուն համար
եղեր հոգի՛ կու տան···

Ալ Այնթապցի Մարաշցի
մէկը միւսին օձիքէն կը բռնուի···
Մենք քաղաքացի՛,
դուք գիւղացի՛,
ո՞վ հարս կու տայ որ ձեզի···
Մեր քաղաքը գոլէ՛ճ ունի,
դո՛ւք՝
ձեր գիւղը
թրքերէ՛ն կը խօսիք,
էշով ջուրով կը պտըտիք···

Թոլեւո՜ն···
Հոթէլ Գօգօ Պարօն···
Ցուցամատիս նայէ,
Ակաթա Քրիստին
գրի՜չը ձեռքին
նստած էր պատշգամը
ճիշդ հո՛ն···

Ա՜խ Հալէ՜պ, Հալէ՜պ···
(Հառաչել աչքերը կիսաբաց,
կամ գրեթէ փակ,
կսկիծով շունչ մը քաշել
ու քիչ մը լռել)
Կ'ըսեն թէ
Աշխարհի երեսին
ժամանակին
երե՛ք կարեւոր բան կար···
Առաջինը՝
Հալէպ քաղաքը
որ կը գտնուէր աշխարհին ճիշդ
կեդրոնը···
Երկրորդը՝
Ալթունեան հիւանդանոցը
որ կը գտնուէր Հալէպ քաղաքին
ճիշդ կեդրոնը···
Երրորդը՝
Ալթունեան հիւանդանոցի
հիանալի հիւանդապահուհի
մա՜յրս···

Զեմ յիշեր
թէ այս ամբողջը
ըսի ձեզի···
Եթէ արդէն ըսի
վնաս չունի՜···
Ես
ամբո՜ղջ մանկութեանս,
անդադար լսած եմ,
հիմա ալ քիչ մը
ես ձեր գլուխը արդուկեմ,
ի՞նչ կ'ըլլայ որ···
Ձեռքս հում քում անցեր էք,
հէչ դիւրին դիւրին
առիթը կը փախցնե՞մ···

Սա Ալթունեան հիւանդանոցը
այցելելու բախտին
չե՛մ արժանացած,
սակայն պէտք ալ չեմ զգացած,
քանի ես՝
անբախտս
տակաւին այս աշխարհիս վրայ
չյայտնուած,
պատմական սա հիւանդանոցը
մեր տունն էր փոխադրուած···

Այո···
Հիւանդանոցը ծախուած էր,
Մայրս Հալէպէն հեռացած էր,
սակայն այնուամենայնիւ
մենք կ'ապրէինք
Հալէպ քաղաքի
Ալթունեան հիւանդանոցին մէջը···

Կը ճգնի՜մ,
կը քրտնի՜մ,
սա անիծեալ սաւանին հետ
կը կռուի՜մ···
Ի՛նչ որ ընեմ
չե՛մ յաջողիր···
Եղեր
սաւանը անկողնին տակ
դարձնելէն ետք,
անկիւնի գիծը
ուղիղ շեղակի մը պէտք է ըլլայ···
Ուզե՜ս կամ չուզես
Ալթունեան հիւանդանոցի
օրէնքն է սա···

Կը ճգնի՜մ,
կը քրտնի՜մ,
հազի՛ւ ինծի կը թուի
թէ կը յաջողիմ,
երբ յանկա՛րծ
մօրս ձայնը կը լսուի
եւ պճեղ մը յոյսս
չարաչար կը ջախջախուի···

Ա՜խ աղջիկս, ա՜խ···
Վաղը էլիճ մարդուն տունը որ
երթաս
պիտի ըսեն
աստր մաման
հէ՜չ բան չէ սորվեցուցած···
Ա՜խ աղջիկս, ա՜խ···

Սա աղջիկը
անիծեալ սաւանին
անկիւնի
ուղղիղ գիծը շեղակի
յաջողցնել տակաւին չսորված
օտար մարդուն տունը ղրկեցի՜ն···
Զէ,
ի՞նչ կ'ըսեմ,
չղրկեցի՜ն···
այլ՝
չեմ գիտեր ինչու
աճապարուած
ես մինակս
իմ կամքովս
ելայ գացի՛,
մանաւանդ որ
վերոյիշեալ անիծեալ սաւանին
անկիւնի
ուղղիղ գիծը շեղակի
յաջողցնել տակաւին սորված չէի···

Մեկնումէս առաջ
ուրեմն
դաստակէս
զոյգ մը
ոսկի ապարանջան
անցուցին···

Հա՛րս ես···
Բնական է որ
հարսին
վիզէն
դաստակէն
կուրծքէն

մատներէն
միտքէդ չանցած տեղերէն
անցընեն ոսկեղէն...
Բայց
իմ միա՛կ ոսկեղէնս
զոյգ մը ապարանջան էր...

Խնդրեմ...
չթերագնահատէ՛ք...
հասարակ ապարանջաններ
չէ՛ն անոնք...
Վայրկեան մը կեցէք,
յստակացնեմ...
Ուրեմն մայրս
Ալթունեան հիւանդանոցի
ճգնաժամ աշխատանքի
ամբողջ իր խնայողութիւնը
ոսկի ապարանջաններու վերածած
էր
եւ էջմիածնի գանձերուն նման
լաթերու մէջ փաթթած
կը պահէ՛ր...
Մենք՝
մեր ընտանիքին դստրիկներս,
սա ապարանջանները
զոյգ զոյգ պէտք էր ստանայինք
մեր հարսանիքին
որպէս օժիտ
եւ այսպիսով
Հալէպի Ալթունեան հիւանդանոցը
հետերնիս օղակած
փոխադրէինք
օտար մարդուն
օտար տունն ու երկիրը...

Աղջիկս
պիլեզիկներդ դի՛ր,
նոր հա՛րս ես
մարդիկ ի՛նչ պիտի ըսեն...

Ա՜ղջիկս
պիլեզիկներդ ո՞ւր են...
Ա՜խ աղջիկս,
պիլեզիկնե՛րդ, պիլեզիկնե՛րդ...

Ա՜ղջիկս
պիլեզիկներդ չծախե՛ս...
Ա՜խ աղջիկս,
պիլեզիկնե՛րդ, պիլեզիկնե՛րդ...

Ա՜խ մամաս,
մամա՛ս...
Ապարանջանները երթային
գո՛ն մնայիր
ու մնայի՛ր...

Մայրս գնա՛ց,
մօրս սիրահարածները
մէկի՛կ մէկիկ
ետեւ ետեւի՛
ելան գացին,
իսկ Հալէպը
մնաց հո՛ն
հեռո՛ւն

աշխարհի ծայրը
ո՛չ կեդրոնը...

Բարեբախտաբար
տակաւին
հատ ու կենտ
դիմացս կ'ելլեն
հի՛ն Հալէպցիներ
յուզուած երեսիս կը նային
ու հառաչելով կ'ըսեն
թէ ճիշդ մօրս աչքերը
ես ունիմ...

Մօրս աչքե՛րը,
աչքե՛րը,
եւ զոյգ մը
ոսկի ապարանջաննե՛րը...

Ա՜ղջիկս
պիլեզիկներդ չծախե՛ս...

Ա՜խ աղջիկս,
պիլեզիկնե՛րը,
պիլեզիկնե՛րը...

Այսօր՝
աշխարհի կեդրոնը նստած,
անծայր մատիտով ես կը գրեմ
եւ մօրս աչքերէն
արցունքի մե՛ծ կաթիլ մը գլորելով,
զոյգ մը ոսկի ապարանջաններս կը
թրջեմ,
եւ հեռո՛ւն
հո՛ն
աշխարհի ծայրը մնացած,
հի՛ն ու փոշոտ
Հալէ՛պը
կ'երազե՛մ...

մօրս աչքերով
ես՝
անահիտ սարգիսեան

ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ ՍԵՐԳԷՅ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ՝ ՀՍԿԱՆԵՐՈՒՆ ԺԱՌԱՆԳՈՐԴԸ

Բժիշկ ԼԵՒՈՆ ՄՈՄՃԵԱՆ

Գոհունակութեամբ եւ հրճուանքով ստացայ «Naïve Classique» խտասալիկներու հրատարակչութեան կողմէ, որ գովելի գաղափար ունեցած է լոյս ընծայել Շոսթաքովիչի երկու քոնչերթոները, ակնահաճոյ ճաշակաւոր եւ ներդաշնակ պարզ գոյներով խտասալիկը: Հիացումով ունկնդրեցի «Հրաշք Ջութակահար» Սերգէյ Խաչատրեանը: Երաժշտական ձայնագրութիւնը պատրաստուած է մէկ խտասալիկի վրայ՝ իբրաւ յաջորդող Թիւ 1 եւ Թիւ 2 Շոսթաքովիչի քոնչերթոները՝ նուագակցութեամբ Ֆրանսայի ազգային նուագախումբին եւ ղեկավարութեամբ համբաւաւոր Քուրթ Մազիւրին իր նախասիրած ջութակահարին հետ:

Ընդհանրապէս սովորութիւն չունիմ նկարագրելու կողքին արտաքինն ու անոր ընկերացող ներքին կողարիկ գրքոյկը: Սակայն այս պարագային, առիթն է մօտէն ծանօթանալու Սերգէյի դէմքին, շնորհիւ նկարներուն, որովհետեւ զինքը միշտ հեռուէն կը դիտենք ու կը հիանանք...:

Մեծապէս գնահատելի են գրքոյկին չորս լեզուներով տրուած բացատրութիւնները, ի միջի այլոց նաեւ արեւելահայերէնով, շնորհիւ շնորհալի Լուսինէ Սիմոնեանի շատ յաջող աշխատանքին:

Կը դիտեմ իր գեղեցիկ դիմանկարը: Կարծես «պատանի հրեշտակի մը դէմքը» ըլլար. գանգուր սեւ մազերով, երկչոտ երեւոյթով, սակայն համարձակ երբ նկարին մէջ կը ձեռնուի նուագավար Մազիւրի հետ, անոր ուրախ հայրական ժպիտին ու նայուածքին ներքեւ: Հապա՛ ի՛նչ ըսել իր երազային ամօթխածութեամբ նուրբ ուրուանկարին, փաթթուած իր սիրուհիին... ջութակին, աստուածահրաշ մատներովը...

Այս մասին հանգամանօրէն արտայայտուած էի իր վերջին համերգին. ճիշդ նոյն կազմով եւ նուագավարութեամբ, Յունիս 27 Թուականին «Յառաջ»ի մէջ:

Ան մեկնաբանած էր Շոսթաքովիչի հանրածանօթ Թիւ 1 ջութակի քոնչերթոն Սէն-Տընիի պազիլիքին մէջ: Եւ այդ երեկոյ ականատես եղած էի թէ ինչպէս մոլեգին հայեացքով, Սերգէյ ձեռքին մէջ սեղմեց իր ջութակը ու ակնթարթային արագութեամբ հմայեց ունկնդիրը: Ջութակին ձայնը անարատ ու փառաւոր էր, մնալով միշտ խոհեմ դասականութեան զսպուած սահմաններէն ներս՝ ամենայն նրբութեամբ եւ առանց պարտադրելու երանգներու արտացոլումը:

Շոսթաքովիչի Ջութակի Թիւ 2 քոնչերթոն նոյնքան ծանօթ չէ որքան առաջինը: Ան ունի աւելի դասական ստեղծագործութեան մը ոգին, ըլլալով տպաւորիչ երկ մը:

Հեղինակը զայն ձօնած է անուանի ջութակահար Տաւիտ Օյսթրախի. առաջին կատարումը տեղի ունեցած է Մոսկուայի մէջ, 1967 Թուականին, 12 տարի ետք Թիւ 1 քոնչերթոյէն, նոյն ինքն Տաւիտ Օյսթրախի կողմէ, նուագակցութեամբ Լենինկրատի համանուագախումբին՝ Հայ երաժշտութիւնը գնահատող եւ բարեկամ յայտնի Եւգէնի Մրավինսքիի ղեկավարութեամբ:

Այս եռամաս Թիւ 2 քոնչերթոյին առաջին շարժումը (մուվըման) թախծոտ մթնոլորտ մը կը ստեղծէ: Երկրորդը, Սերգէյի միայնակ ջութակը վարպետօրէն կը մեկնաբանէ տխուր մեղեդի մը, ընկերակցութեամբ փայտեայ մեղմ փողայիններու: Իսկ վերջաբանը՝ այնքան ալ տպաւորիչ եւ ազդու չէ: Եւ սակայն քատենցան, յանկարծաստեղծ (էմփրովիզէ) միայնակ երգամասը փայլուն է ըստ Սերգէյի սովորութեան: Արդարեւ տաղանդաւոր ջութակահարը ցոյց կը բերէ կատարողական բարձրօրակ վարպետութիւն ու եռանդ:

Մաղթելի է ունենալ բացառիկ յաջողութեամբ մեկնաբանուած Սերգէյ Խաչատրեանի այս հիանալի խտասալիկը՝ հարստացնելու համար երաժշտասէրներու ձայնադարանները:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ և ՄԱՐԴԵՐ
Վէպ Բազմահարիւր հերոսներով

Հայ Գրականութեան
Խշշացող Բարտին՝
ՅԱԿՈԲ ԿԱՐԱՊԵՆՑ

Քաղաքացի Արուեստագէտ Գրողը՝
ԳԷՈՐԳ ԱՃԷՄԵԱՆ

Ո՞ՒՐ ՏԱՐԻՆ ՄԵԶ ՃԱՄԲԱՆԵՐԸ

ԹՈՐՈՍ ԹՈՐԱՆԵԱՆ
Հալէպ

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

Բժ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Հետեւեալ առաւօտը 1879 Նոյեմբեր 17/29 Զորեքշաբթի, ծովագնացութեանս օրն էր. կանուխէն սնտուկներս ու ուրիշ կոյքերս ղրկուեցան շոգենաւ ինձմէ շատ առաջ: Ես նստայ մօրս քով որ քոյրերուս հետ տխուր նստած հոծ արցունք կը թափէր. երկարատեւ համբոյրներէ ու ողջագուրումներէ վերջ իրենցմէ բաժնուեցայ. մայրս մինչեւ դուռը իջաւ եւ ետեւէս ջուր թափեց, որպէսզի զի՛ ըստ հաւատոյ ռամկին, ջուրի պէս երթայի ու ջուրի պէս գայի: Եղբօրս հետ գացի մեծ մօրս եւ մօրաքոյրերուս, որոնց հետ ալ նոյն արարողութիւնները կատարելով եւ իրենց «Մնաք բարով»ս ըսելով, հայրս ու մօրեղբայրս ու եղբայրս միատեղ հետերնիս իջանք Սկիւտարի ծովափը, անտի մեծկակ նաւ մը վարձելով մտանք մէջը եւ հրամայեցինք թիավարել ուղղակի «Գամպոճ» շոգենաւը, որ կը սպասէր ծովուն բացաստանը: Հազիւ թէ շոգենաւին քովընտի սանդուխներէն վեր բարձրացանք, տեսանք որ բոլոր բարեկամներս եկած հոն ժողվուած էին, ձեռքերնին մէկ մէկ հաճիպէքիրի բահաթ լօքում շաքարի տուփ բռնած:

Զիրենք անմիջապէս առաջնորդեցինք շոգենաւին սրահակը, բոլորուեցանք սեղանին շուրջը ու պարպեցինք մի զմիոյ կնի գաւաթներ, ճառեցան երկուստեք, եւ Սարգիս Սէմէրճեան որ Փարիզ երթալուս հարցին գլխաւոր գաղափարը յղացողն եղած էր, ոտքի ելաւ, յուզումով ինձ ուղերթ մաղթեց եւ խորապէս ցաւեցաւ որ բախտ չէր ունենար ընկերանալ ճամբորդութեանս, որուն համար այնքան յոգնութիւններ կրեցինք միասին: Սակայն այս խօսքերը դեռ չաւարտած, շոգենաւը սկսաւ սուլել, մեկնելու ազդարարութիւնն էր. պէտք էր որ ճամբորդչեղողները ա՛լ եւս դուրս ելլային շոգենաւէն. եւ ահա համբոյրներ գիրկընդխառնումներ տեղի կ'ունենային: Հայրս վիզս կը փաթթուէր, արցունքով զիս կը համբուրէր, «քեզ տեսնամ տղաս, զիս պզտիկ չձգես» ըսելով: Նոյնը կը կրկնէր մօրեղբայրս. իսկ եղբայրս՝ կը կարծէի թէ ինձ փակած էր, մէկ անձ եղած էինք. դժուարաւ բաժնուեցանք իրարմէ. չէ՞ որ միատեղ էինք մեծցած, մէկ շունչ ծծած, մէկ յարկի տակ ապրած: Շոգենաւը նորէն սուլեց, երրորդ եւ վերջին սուլումը. ամէնքը մեկնեցան, իջան շոգենաւին սանդուխներէն ու նստան նաւակներու մէջ:

«Գամպոճ»ի խոշոր իրանը սկսաւ շարժիլ. ես ու Զալըքեան շոգենաւին խելքը գացինք, կը տեսնայինք որ սպիտակ թաշկինակներ նաւակներուն մէջէն կը ծածանէին եւ մենք ալ կը պատասխանէինք փոխադարձ կերպով, երբ շոգենաւը ի քըթթել ական ինքզինքը նետեց Վոսփորի արագավազ հոսանքին մէջ, ու մտաւ Մարմարայի ծոցը, տակաւ առ տակաւ մեր աչքերէն կորցնելով Սկիւտարի զոյգ Զամլըճայի բլուրները, որոնց վրայ սահած էին մեր մանկութեան ու պատանեկութեան զուարթագոյն օրերը:

Մութը կոխել սկսած էր, երբ հասած էինք Մարմարայի բացերը. եւ ահա ճաշի զանգակը հնչեցուցին. իջանք ճաշարան որուն գլուխը բազմած էին երկրորդ ու երրորդ նաւապետները, եւ առաջին ու երկրորդ մեքենավարները, մինչ առաջին նաւապետը ու նաւին բժիշկը ճաշակից էին առաջին կարգի ճամբորդներուն:

Երկու փառաւոր սեղան շարուած էր. ճաշեցինք զուարթ խօսակցութեամբ, ճաշէն յետոյ շոգենաւին վրայ մի քիչ հանգիստ ու պտոյտ մը ընելով իջանք մըտնալ մեր նեղ անկողինները զի շատ յոգնած էի ես:

Խոր քունի մէջ անցուցի գիշերս երազելով ծնողքս, եւ յաջորդ օրը խաղաղ ճամբորդութեամբ հասանք Զմիւռնիա, ուր խարսխեց շոգենաւնիս:

Ճաշէն յետոյ Զալըքեանին հետ նստանք շոգենաւին մակոյկը ու ելանք ցամաք. թէեւ մութը սկսած էր բայց կրցանք երթալ ուղղակի մեր եկեղեցին, փնտռել Հինքեարպէյէնտեան Տէր Յովհաննէս քահանան, որ Փարիզի հայ հովիւը եղած էր Շահնազարեան Կարապետ Վարդապետէն յետոյ եւ որ Փարիզի մէջ ուսանող զաւակներ ունէր եւ ծանօթ էր Զալըքեանին:

Զալըքեան կ'ուզէր տեսնուիլ Տէր հօրը հետ իր զաւակներուն վրայ տեղեկութիւն տալու. բայց Տէր Հինքեարպէյէնտեան եկեղեցին չէր բնակէր. ըսին թէ հիւանդանոցին եկեղեցւոյն մէջ կրնանք զինքը գտնալ, զի հիւանդ զաւակ մը ունի եղեր հիւանդանոցը, որով անոր մօտը ըլլալու համար փոխադրուեր է Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին:

Մինչ այս մինչ այն ժամանակը անցաւ, եւ շոգենաւ վերադառնալնիս տեսանք որ կարելի չպիտի ըլլայ, ուստի որոշեցինք գիշերել Զմիւռնիոյ մէջ:

(Շար. 136)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Արթօ Փէհլիվանեան 150 Եւրօ կը նուիրեն «Յառաջ»ին իրենց մօր Տիկին Վիկտորիա Փէհլիվանեանի թարմ յիշատակին։

Տիկին Վիկտորիա Փէհլիվանեանի մահուան առթիւ Պ. Գիւկ Ղազարեան 100 Եւրօ կը նուիրէ Արմենի–Վիլաժի։

ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ԷՔՍ–ԱՆ–ՓՐՈՎԱՆՍ. – Միրէյլ Տօնապետեան 50 Եւրօ։

C.C.A.F.

CONSEIL DE COORDINATION DES ORGANISATIONS ARMENIENNES DE FRANCE

COMMUNIQUE

Grand Meeting républicain contre le négationnisme

avec la participation de Charles Aznavour, Bernard-Henri Levy, Me Christian Charrière-Bournazel, Serge Klarsfeld et les principaux candidats à l'élection présidentielle

La proposition de loi portant sanction de la négation du génocide arménien de 1915, votée le 12 octobre 2006 par une très large majorité de députés, est déposée au Sénat. Les membres de la Haute Assemblée doivent se prononcer à leur tour pour donner à ce texte son caractère définitif.

Les sénateurs ont besoin du soutien de tous les Républicains.

Pour mieux faire connaître à l'opinion publique **la nécessité d'une loi de protection contre les atteintes négationnistes**, pour en faire comprendre les enjeux pour les valeurs de la République et la paix civile, le Conseil de Coordination des organisations Arméniennes de France (CCAF) conduira un certain nombre d'actions citoyennes d'information et de sensibilisation.

Dans ce cadre, le CCAF organise un:

GRAND MEETING REPUBLICAIN, le mercredi 17 janvier à 20 heures au Palais de la Mutualité
(24 rue St Victor — 75005 Paris; métro: Maubert-Mutualité)

Les nombreuses organisations qui ont déjà apporté leur soutien et tous les citoyens engagés contre le racisme, l'antisémitisme et toutes les formes de négationnisme pourront ainsi témoigner par leur présence effective, de leur attachement profond au respect de la dignité humaine, valeur fondamentale de notre société.

Paris, le 20 décembre

ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՒ ՄԵՌԵԼՈՑ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ՆԻՍ

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 5
Ճրագալոյց
Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի
Ժամերգութիւն և Մարգարէական Թուղթերու ընթերցում՝ ժամը 16.30ին,
Խթման պատարագ՝ ժամը 17.30ին։

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 6
Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի
Ժամերգութիւն՝ ժամը 9.30ին,
Պատարագ եւ Ջրօրհնէք՝ ժամը 10ին։

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 7
Յիշատակ Մեռելոց
Պատարագ՝ ժամը 10ին։
Հոգեհանգիստ՝ վասն համօրէն ննջեցելոց։

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԱՌՆՈՒՎԻԼ

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 5
Ընթերցուածք՝ ժամը 17ին,
Պատարագ՝ ժամը 18ին։

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 6
Ժամերգութիւն՝ ժամը 9ին,
Պատարագ՝ ժամը 10.30ին,
Ջրօրհնէք՝ ժամը 12ին։

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 7
Պատարագ՝ ժամը 10.30ին,
Հոգեհանգիստ՝ ժամը 12ին։

Ս. ՊՕՂՈՍ–ՊԵՏՐՈՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 5
Երեկոյեան ժամերգութիւն՝ ժամը 16.30ին,
Պատարագ՝ ժամը 17.30ին։

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 6
Ժամերգութիւն՝ ժամը 9ին,
Պատարագ՝ ժամը 10.30ին,
Ջրօրհնէք՝ ժամը 12ին։

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 7
Ժամերգութիւն՝ ժամը 9ին,
Պատարագ՝ ժամը 10.30ին։
Հոգեհանգիստ՝ վասն համօրէն ննջեցելոց։

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻԼ

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 5
Ընթերցուածք՝ ժամը 17ին,
Պատարագ՝ ժամը 18ին։

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 6
Պատարագ՝ ժամը 10ին,
Ջրօրհնէք՝ ժամը 12ին։

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 7
Պատարագ՝ ժամը 10ին։
Պատարագի աւարտին՝ Հոգեհանգիստ։

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ–ԼԻՈՆ

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 5
Երեկոյեան ժամերգութիւն՝ ժամը 16ին,
Ընթերցուածք՝ ժամը 16.30ին,
Պատարագ՝ ժամը 17ին։
Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՅ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 6
Ժամերգութիւն՝ ժամը 8.30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին։
Յաւարտ պատարագի Ջրօրհնէքի արարողութիւն կը կատարուի։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ
Պատարագի երգեցողութիւնները կը կատարուին եկեղեցւոյ «Կոմիտաս» երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանի։

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 7
Պատարագ՝ ժամը 10ին։
Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՅ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 13
Տօն է Անուանակոչութեան
Պատարագ՝ ժամը 10ին։
Յաւարտ պատարագի Եպիսկոպոսարանի Տնօրհնէքը կը կատարուի։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 5
Ընթերցուածք՝ ժամը 16.30ին,
Պատարագ՝ ժամը 17ին։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԶԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 6
Ժամերգութիւն՝ ժամը 8.30ին,
Հանդիսաւոր պատարագ՝ ժամը 9.45ին։
Ջրօրհնէքի աւանդական արարողութիւն կը կատարուի։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԶԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ
Պատարագը կ'երգէ «Սահակ-Մեսրոպ» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Խաչիկ Եըլմազեանի։

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 7
Պատարագ՝ ժամը 10ին։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԶԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

ԱԷՆ ԼՈՒԻ – ՍՈՒՐԲ ԳԷՈՐԳ

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 6
Հանդիսաւոր պատարագ՝ ժամը 10ին։
Ջրօրհնէք՝ ժամը 11.30ին։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՇԱՀԱՆ Ա. ՔՀՆՅ. ՏԷՏԷԵԱՆ

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section «D. Missakian»

La Section **«D. Missakian»** de Sevran-Livry vous attend nombreux pour fêter le Noël Arménien autour de savoureux plats :

Le samedi 6 janvier à 20h30
à la maison de la C.B.A.F.
17 rue Charles Péguy —
93190 LIVRY GARGAN

Attention : Nombre de places limité.

Merci de faire vos réservations auprès de Madeleine : 01. 43. 83. 87. 68
ou de Nilva : 01. 42. 36. 33. 73.

□

ԾՆՆԴԵԱՆ ՃԱՇ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ

Կապոյտ Խաչի Լիոն–Վիլէօրպանի մասնաճիւղի Ծնունդը, ընտանեկան ճաշի մը շուրջ՝

Կիրակի, Յունուար 7, ժամը 12.30ին Վիլէօրպանի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ։

Ճաշի աւարտին, մասնաճիւղին Միօրեայ վարժարանի աշակերտները կ'արտասանեն, կ'երգեն ու կը պարեն ընդունելով Կաղանդ Պապան, որ պիտի բաշխէ նուէրներ ներկայ բոլոր երախաներուն։

Ճաշի մասնակցութիւն՝ 12 Եւրօ։

Արձանագրութեան համար դիմել՝ 04. 78. 45. 17. 55 կամ 04. 74. 04. 74. 97 թիւերուն։

□

Section Paris

SEJOUR FAMILIAL

25 février au 4 mars

La Section **«Archalouys Tathéossian»** de Paris organise son séjour familial dans le centre de vacances de Bellefontaine (Jura).

Ambiance arménienne assurée ! ! !

Venez avec vos enfants, petits-enfants ou amis et rejoignez-nous sur les pistes de ski, de luge ou tout simplement dans le Centre ! ! !

Renseignements et inscriptions auprès de :

- Araxie 01 39 83 71 19 (19h à 21h);
- Alice 01 42 93 03 56 (19h à 21h).

Date limite : 31 JANVIER

DEVENEZ MONITEUR A LA COLONIE DE LA CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE

Vous êtes titulaire du BAFD, du BAFA ou stagiaire BAFA ?
Rejoignez notre équipe d'animation pour les séjours de juillet et août 2007 pour :

— Encadrer des enfants de 8 à 15 ans au sein de notre centre de vacances de Bellefontaine dans le Jura,
— Proposer diverses activités aux enfants dans un cadre très agréable et dans une ambiance arménienne qui fait le succès de la colonie depuis plus de 50 ans...

N'hésitez plus... envoyez votre candidature à l'adresse suivante:
Conseil d'Administration de la Croix Bleue des Arméniens de France
CBAF — 17 rue Bleue - 75009 PARIS,
par e-mail: cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE RECHERCHE POUR SES SEJOURS DE JUILLET ET AOUT 2007 A BELLEFONTAINE DANS LE JURA
— des Assistant(e)s-Sanitaires
— des Cuisinier(e)s, Aide-Cuisinier(e)s

N'hésitez plus... envoyez votre candidature avant le 31 janvier 2007 à l'adresse suivante :
Croix Bleue des Arméniens de France
17 rue Bleue — 75009 PARIS
par mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13

Ecole «Khatchadour ABOVIAN» de Langue et Culture Arméniennes

VENDREDI 5 JANVIER
Djerakalouytz Sourp Dznounti — Veille de Noël Arménien

Fête des enfants de la Communauté

A cette occasion, la Messe sera célébrée à 16h30 par
le Révérend Père ZADIK AVEDIKIAN
Recteur de la Cathédrale Apostolique Arménienne
Serpotz Tarkmantchatz de Marseille et Vicaire du Délégué pour l'Europe du Catholicossat de tous les Arméniens pour le Midi de la France

La Direction de l'Ecole «Khatchadour Abovian»

et le Conseil de la Cathédrale organisent en cette même occasion

L'ARBRE de NOEL

Nous vous invitons à venir avec vos enfants à la cérémonie religieuse et à la fête qui suivra dans la salle A. Tcherpachian du Centre Culturel, où le Père Noël fera son entrée pour distribuer ses cadeaux à tous les enfants.

Nous vous prions de bien vouloir répondre à notre invitation, en nous indiquant le nombre d'enfants désireux d'accueillir avec leurs parents le Père Noël.

Tél. : 04. 91. 77. 84. 70

Parents et enfants, venez nombreux pour fêter ensemble le Noël Arménien.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 4

JEUDI
4 JANVIER
2007

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82րդ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·611 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 82e ANNEE — N° 21·611

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ՏՈՆ ՔԻՇՈԹԻ ՈՐԴԻՆԵՐԸ» կը շարունակեն տարածել իրենց գործունէութիւնը եւ Յունուար 2ին վրաններ զետեղած էին Լիոնի գլխաւոր հրապարակը՝ Պէլքուր: Նոյնը ըրած են Թուլուզ եւ գաւառի այլ քաղաքներ: Օրէ օր աւելի հրատապ բնոյթ կ'առնէ անօթեւան անձերու պարագան եւ մետրոներու լայն օժանդակութեամբ քաղաքական կարեւոր եւ ատիպողական հարց դարձած է, մանաւանդ Շիրաքի ելոյթէն ետք: Հետաքրքրական է նկատել որ անախորժ մրցակցութիւն մըն ալ ծագած է: Այսպէս, Աշխատանքի նախարարը Ընկերային ՍԱՄՈՒ-ի հիմնադիր Կզավիէ Էմմանուէլլիի յանձնած է երկու շաբաթէն իրեն տեղեկագիր մը պատրաստելու պաշտօնը, մինչ Սարքոզի նոյն պաշտօնը յանձնած էր շաբաթ մը առաջ Աննօ Քըլարսֆելտի: Ծրագիրն է՝ բնակարան մը բոլորին համար եւ այս պահանջը չիրականանալու պարագային ենթական կրնայ Արդարութեան դիմել (ինչ որ Շիրաք օփօզապլը որակեց):

ՍՊԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը, Մատրիտի օդակայանի ոճրափորձէն ետք ըստիպուեցաւ վերջ տալ այն գործընթացին որ Թոյլ պիտի տար լեզու գտնել ԷԹԱ-ին հետ: Ոճրափորձը գործուած է Ամանորի նախօրեակին, բայց ոչ մէկ զոհ կար: ԷԹԱ-ն տէր եղած էր արարքին եւ աջին ճնշումին տակ, Զափաթերոյի կառավարութիւնը կը խզէ բանակցութիւնները: Հրադադար մը հաստատուած էր Մարտ 22էն ի վեր ԷԹԱ-ի կողմէ: Ներքին նախարարը հանդիպում կ'ունենայ խորհրդարանական խումբերու հետ «հասարակաց ռազմավարութիւն մը» ճշդելու համար:

ՍՈՄԱԼԻԻ իսլամապաշտները ամբողջովին կորսնցուցին իրենց վերջին բերդերն ալ, որոնց կարգին Մոկատիշիոյի մօտ՝ Քիսմայօ քաղաքը: Այլեւս ամէն ինչ փոխանցման դաշնակցային կառավարութեան ուժերու ձեռքն է: 2000էն 3000 իսլամապաշտ փախստականներ ալ կը ջանան Քենիա անցնիլ: Առժամեայ կառավարութեան հաստատած երկու կեդրոնները կը սպասեն որ իսլամապաշտները դիմեն եւ զինաթափ ըլլան, բայց դիմող չկայ հակառակ եղած կոչին: Վարչապետը երեք օրուան պայմանաժամ մը տուած էր քաղաքացիներուն, որպէսզի կամովին զէնքերը վար դնեն, հակառակ պարագային ուժի պիտի դիմէ:

ԻՐԱՔԻ մէջ, Դեկտեմբերին 1930 քաղաքացիներ սպաննուած են ոճրափորձերէ, այսինքն չորս անգամ աւելի քան 2006 Յունուարին չիի մզկիթին քանդումէն առաջ: Ամբողջ տարուան ընթացքին 12·320 հոգի զոհ գացած են ահաբեկչութեան, միշտ ըստ պաշտօնական թիւերու, զորս տուած է Ներքին նախարարութիւնը:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Նախկին քաղաքապետը՝ Թետի Քոլլէք մեռած է 95 տարեկանին: Քաղաքը վարած էր 1965էն 1993 եւ նոր դիմագիծ մը տուած էր անոր, աւելի արդիական:

ՊՈՒՇ նեղ կացութեան մատնուած է եւ ելք մը կը փնտռէ, քանի Ս. Հիւսէյնի մահուան պարագաներն ալ շատ ողբալի պատկեր մը ձգած են եւ Հաշուեյարդարի բնոյթ առած, կայ նաեւ ամերիկացի 3000 զինուորի կորուստը, մինչ դեռ «յաղթանակ»ին երեսը տեսնող չկայ: Հաւանական կը նկատուի որ նոր զօրքերու առաքումին հետ Պուշ զոհէ նաեւ հրամանատարը՝ զօր. Գազէյ, որու ռազմավարութիւնը ակնկալուած արդիւնքը չէ տուած: Արդէն իր պաշտօնավարման շրջանը վերջ կը գտնէ Փետրուարին եւ առիթ կրնայ ծառայել փոփոխութեան:

ՄՈՒՍՈՒԼԻ մէջ (հիւսիսային Իրաք) հարիւրաւոր Իրաքցիներ տողանցած են Յունուար 2ին Ս. Հիւսէյնի նկարներով, անգամ մը եւս բողոքելով անոր մահուան պարագաներուն դէմ, ուրիշներ ալ կը շարունակէին իրենց ցաւը յայտնել անոր ծննդավայրին՝ Թիքրիթի մէջ: Իրաքեան իշխանութիւնները քննութիւն մը բացած են յայտնաբերելու համար ինքնութիւնը այն անձին որ հեղինակն է Ս. Հիւսէյնի կախաղան հանուելու տեսերիզի մը, նկարահանուած առձեռն հեռաձայնի մը միջոցաւ: Քննութիւնը պէտք է յայտնաբերէ նաեւ անունները անոնց որոնք տարածած են այդ նկարները համացանցի վրայ: Մեծն Բրիտանիոյ փոխ վարչապետը «ողբալի» գտած է Հիւսէյնի կախաղան հանուիլը եւ «ամբողջովին անընդունելի» տեսերիզին սփռումը: Մոնտի մէջ (Յունուար 3) Նիքոլա Սարքոզի ալ «սըխալ մը» կը նկատէր Հիւսէյնի մահուան պարագաները:

ԹՈՒՐՔԻԱ լայնօրէն իր բաժինը կ'առնէ երկրագունդին ջերմացումէն: Գիտնականներ, բնապահներ գրեթէ ամէն օր ահազանգ կը հնչեցնեն անապատացման երեւոյթին դէմ որ կը սպառնայ յատկապէս Ջրային ոլորտին: Թուրքիոյ ծովերը, ծովափները, լիճերը եւ գետերը լուրջ սպառնալիքի տակ կը նկատուին. ամէնէն աղաղակող տուեալն է ձուկերու, ջրային այլ կենդանիներու նուազումը, նաեւ անոնց փոքրացումը: Ձուկի տեսակներ կան որոնց միջին հասակը վերջին 10-15 տարուան ընթացքին 6-7 սմ. կարճցած է: Երկրագունդին ջերմուցումին հետ մարդկային ազդակն ալ լուրջ դեր կը կատարէ վատթարացման ընթացքին մէջ:

ՓԱՐԻԶԻ մէջ կազմակերպուած խմբակներ կը գործեն եւ բիրտ յարձակումները զգալի յաւելում մը կրած են եւ Ֆիկառօ (Յունուար 3) մանրամասն յօդուած մը հրատարակած է բազմաթիւ դէպքերու նկարագրութեամբ: Միայն Ժ.Ա. Թաղամասին մէջ 2006ին 450 հոգի յարձակման ենթարկուած են, այսինքն 17% աւելի քան նախորդ տարին, 650 ուրիշներ ալ հարուածներու զոհ գացած են նախքան կողոպտուիլը: Օրինակները բազմաթիւ են եւ յարձակումներն ալ յաճախ մեծ բան չեն բերեր, երբեմն միայն առձեռն հեռաձայն մը:

ՖՐԱՆՍԱՑԻՔ շատ համամիտ չեն Եւրոպայի նոր ընդլայնումի մը եւ բնաւ տրամադիր չեն Թուրքիոյ անդամակցութեան ըստ Եօրոպարոմեթրի վերջին հարցախոյզին, հրապարակուած Դեկտ. 20ին: Ընդլայնումի կողմնակից է երեքի վրայ մէկ Ֆրանսացի (34%) եւ միայն 22%՝ Թուրքիոյ համար:

ՍԹՐԱԹՖՈՐՏ-ՍԻՒՌ-ԱՎՈՆԻ Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին (Անգլիա) ուր Շէյքսփիր կ'աղօթէր եւ ուր թաղուած է, աւերակ վիճակի մը մէջ է եւ պէտք է շուտով վերանորոգուիլ յայտարարած է այդ վերանորոգումով զբաղող կազմակերպութիւնը:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետը Թ. Էրտողան միօրեայ այցով Լիբանան կ'երթար Յունուար 3ին: Ծրագրուած էին հանդիպումներ՝ Հանրապետութեան նախագահի, վարչապետին, Խորհրդարանի նախագահին եւ քաղաքական այլ դէմքերու հետ: Էրտողան պիտի այցելէր նաեւ խաղաղապահ Թրքական զօրքին: Հայկական երեք կուսակցութիւնները միացեալ յայտարարութեամբ մը բողոքի ցոյցի կոչ կ'ուղղէին նոյն առաւօտուն:

ԼԻՏՎԻՆԵՆԿՈՅԻ թունաւորումով մահը կը շարունակէ խորհրդաւոր պարագայ մը մնալ եւ այդ առընչութեամբ Մարիօ Սքարամելլա տօնական օրերը բանտը անցուցած է: Այս վերջինը խորհրդականն էր իտալական խորհրդարանական յանձնախումբին նախկին ՔԱ.Կէ.Պէ.ի թափանցումներուն մասին Իտալիոյ մէջ, ուսւ նախկին լրտեսի մը՝ Միտրոխինի յայտնաբերումներէն ետք: Սքարամելլա ձերբակալուած է Դեկտեմբեր 24ին Նափոլի Լոնտոնէն վերադարձին, ուր հաստատուած էր որ ինքն ալ թունաւորուած չէ: Իրեն դէմ եղած մեղադրանքները կը վերաբերին անուանարկութեան ՔԱ. Կէ. Պէ.ի նախկին գործակալի մը դէմ եւ ինք ալ խաբեբայ մը կը նկատուի:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ 13%-Ը Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Հարցախոյզի Թրքական հաստատութիւն մը ձեռք ձգած արդիւնքներով ցոյց տուած է որ Թրքական ընկերութիւնը հաւատք ունի Եւրոպական Միութեան նկատմամբ. կը հաւատայ որ ան կարեւոր ազդեցութիւն ունի երկրին յետագայ զարգացումին վրայ: Նշմարուած է որ ընդհանուր միտումը ԱՄՆ-ու փոխարէն ուղղուած է դէպի Եւրոպական Միութիւն:

Հետաքրքրական են շարք մը հարցումներու տրուած պատասխաններով յայտնուած ճշմարտութիւնները: Օրինակ, Թուրքերու 17,2%-ը պատասխանելով «Ո՞րն է երկրին ղեկավարութեան մէջ ամէնէն ազդեցիկ խումբը» հարցումին, ըսած է թէ ԱՄՆ – Իսրայէլ զոյգն է ան: Իսկ 17,6%-ը լրասփիւռները դասած է առաջին կարգի վրայ: Ցեղային խմբաւորումներու իրենց մայրենի լեզուն սորվելու, խօսելու եւ այդ լեզուով հրատարակութիւններ ընելու ազատութեան համամիտ գտնուած է 65%-ի միջին մը: Քաղաքական զանազան կուսակցութիւններու պատկանելութեան դասաւորումով ամէնէն կողմնակիցը քրտամէտներն են (89,6%), ամէնէն դէմ արտայայտողները (50,4%) Ազգայնական շարժումին հետեւորդները:

Հարցարանին մէջ տեղ գտած է Հայկական Ցեղասպանութեան նիւթն ալ: Ընկերութեան 13%ը համաձայն է Ցեղասպանութեան պնդումներուն, 72,7%ը կը մերժէ զանոնք: Ինչ որ աւելի հետաքրքրական է, քրտամէտ կուսակցութեան հետեւորդներու պատասխաններուն համեմատութիւնն է. անոնց մօտ 88%ը համաձայն գտնուած է Ցեղասպանութեան պնդումներուն:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԼՂՀ

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ՈՒՂԵՐՁԸ

Նախագահ Ա. Ղուկասեան ըստ աւանդութեան, Դեկտեմբեր 31ին ուղերձով մը դիմած է Արցախի ժողովուրդին: 2006-ը կարեւոր իրադարձութիւններու տարի համարած է, նկատի առած Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութեան 15ամեակը եւ Դեկտեմբերի Սահմանադրական հանրաքուէն: Կարեւոր յաջողութիւն որակած է այն որ անկախ փորձագէտներու գնահատումով այդ Սահմանադրութիւնը նախկին խորհրդային տարածքին ամէնէն ժողովրդավարականներէն մէկն է. անով ոչ միայն հաստատուած են ժողովուրդին անկախութեան օրով ձեռքբերումները, այլեւ դրուած են եւրոպական արժէքներուն հետամուտ անկախ պետութեան յետագայ զարգացումին իրական ամուր հիմերը:

Տարուան յաջողութիւն որպէս Ա. Ղուկասեան թուած է տնտեսութեան զարգացումը, նոր աշխատատեղիներու բացումը, քաղաքացիներու նիւթական ու ընկերային պայմաններուն աստիճանական բարելաւումը: Անդրադառնալով 2006ի համահայկական հանգանակութեան, ԼՂՀ նախագահը Արցախի նկատմամբ Սփիւռքին խոր շահագրգռութեան ապացոյց նկատած է զայն: Ապա արտայայտուելով բանակին մասին, զայն կոչած է «մեր երկրի անվտանգութեան ամենայուսալի երաշխաւորը»:

Ա. Ղուկասեան խօսելով Ղարաբաղի հարցին կարգաւորման ընթացքին մասին, ըսած է թէ ցաւալի էր որ 2006ին Լեռնային Ղարաբաղը չներկայացուեցաւ Ադրբեջանի հետ բանակցութիւններու հոլովոյթին մէջ. «սակայն, հաւաստիացընում եմ ձեզ, որ ԼՂՀ ոչ այսօրուայ, ոչ էլ վաղուայ ղեկավարութիւնը չի դաւաճանի Արցախի ազատութեանն ու անկախութեանը, որոնք նուաճուել են մեր ժողովրդի անդառնալի կորուստների գնով» ըսած է ան:

Ուղերձը աւարտած է խաղաղ եւ բարօր տարուան մը մաղթանքով, որպէսզի կարելի ըլլայ հանգիստ ապրիլ, աշխատիլ, երախաները մեծցնել, հարսանիքներ ընել:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

2006ԻՆ 89 ՄԵՏԱԼ

Հայաստանի մարզիկները բաւական յաջողութեամբ փակած են տարին, միջազգային մրցումներու մէջ 89 մետալի տիրանալով: Յառաջիկայ մրցաշրջանին հայաստանցի մարզիկներուն աւելի խիստ պահանջներ պիտի ներկայացուին. գլխաւորը ողիմպիական խաղերու մասնակցութեան իրաւունքը ձեռք ձգելն է: Նշանաւոր Նորայր Բախթամեան արդէն հասած է այդ յաջողութեան:

Որոշուած է որ ազգային ողիմպիական կոմիտէն մեծ գումարներ տրամադրէ մարմնամարզի զարգացումին. իսկ մարմնամարզի պետական կոմիտէն լրջօրէն աւելցուցած է մարզաձեւերու 2007ի յատկացումները:

ԲԱՐԻ՛ ԵԿԱՔ ՎԵՀԱՓԱՌ ՏԷՐ. ԲԱՅՑ... ՈՐՈ՞Ւ ՀԱՄԱՐ ԵԿԱՔ

Ֆրանսերէն ասոյթով՝ ինչ որ հազուագիւտ է, սուղ է. աւելի հեռուեցնելով՝ ուրեմն, այն ինչ որ առատ է կ՚աժաննայ ու կ՚արժեզրկուի՞: Անցնող տասը տարիներու ընթացքին Ֆրանսահայութիւնը «արժանացաւ» հայրապետական երեք այցերու: 1997ի Յունուարին Գարեգին Ա.ի, 2001ի Դեկտեմբերին եւ 2006ի ալ Դեկտեմբերին Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց կաթողիկոսներու: Միջին հաշուով՝ չորս – հինգ տարին մէկ այցելութիւն:

Բայց նախքան այս այցելութիւններուն անդրադառնալս, թող յարգելի ընթերցողը թոյլատրէ որ յիսուն տարի ետ երթամ, երջանկայիշատակ Վազգէն Ա. կաթողիկոսի առաջին այցելութեան անմոռանալի օրերուն, երբ հազիւ պատանութենէ դուրս եկած էի, մազերս սեւ ու խիտ...:

Ապրիլ մէկ, 1956. օրը՝ Զատիկ. յայտարարուեցաւ որ յաջորդ Նոր Կիրակիին Վեհափառ Հայրապետը Մարսէյլ ալ այցելելով պիտի պատարագէ Սրբոց Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ մէջ: Մեծ մօրս ու իր տարեկիցներուն համար՝ ո՛չ թէ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն էր որ կու գար, այլ ինք՝ Գրիգոր Լուսաւորիչը, իր հետ բերելով Սուրբ Էջմիածինն ու Արարատը... ու ամբողջ շաբաթը Հայերը հոս ուրիշ խօսակցութեան նիւթ չունեցան. միայն Վեհին շնորհաբեր այցելութիւնը:

Շաբաթ առաւօտ, Ապրիլ 7. եկեղեցին լեցուն է բազմութեամբ մը որ արդէն կը յորդի բակը, եւ ահա կոչնակը ուրախ կ՚աւետէ մեծ հիւրին ժամանումը: Մոթոսիքլիստ երկու ոստիկաններէ առաջնորդուած հայրապետական կառքը կանգ կ՚առնէ դարպասին առջեւ, ուրկէ դուրս կու գայ սեւ մազ–մօրուքով, առոյգ, երիտասարդ կաթողիկոսը, որ աջ ու ձախ կը բաշխէ իր օրհնութիւնները, մինչ քահանայից եւ դպրաց դասերը «Հրաշափառով» զինք եկեղեցի կ՚առաջնորդեն կանոնական աղօթքի, քաղաք ժամանելէն անմիջապէս յետոյ:

Կիրակի առաւօտ, Ապրիլ 8, ժամը՝ 7:30. հարիւրաւոր հաւատացեալներու բազմութիւն մը արդէն լեցուցած է նստարաններէ պարպուած եկեղեցին ուր իսկապէս «ասեղ ձգելու տեղ չկայ»: Շատեր երկու հանրակառք փոխելով եկած են հեռաւոր արուարձաններէ. (չմոռնանք որ այդ տարիներուն ինքնաշարժը տակաւին ընդհանրացած չէր այսօրուան պէս), ու հինգ ժամ ամբողջ ոտքի վրայ, միս–միսի պիտի հետեւին արարողութեան: Անձանձրոյթ: Պոմոնի դպրաց դասը, ղեկավարութեամբ դպրապետ Լեւոն Ճերահեանի, կ՚երգէ առաւօտեան ժամերգութիւնը: Հանդիսաւոր: Եթէ չեմ սխալիր, այն օրը հոս վերջին անգամ ըլլալով ծնծղաներու ընկերակցութեամբ երգուեցաւ ծանրը «Առաւօտ լուսոյ»ն: Քիչ յետոյ ժամանեց Հայրապետը որ բազմեցաւ գահին վրայ, եւ անձամբ կարդաց Իւղաբերից աւետարանը (երանելի ժամանակներ, երբ «բանի մը նմանող» առաւօտեան ժամերգութիւն կը կատարուէր, եւ Իւղաբերից աւետարան ալ կը կարդացուէր. հիմա, աւելորդ, Démodé բան է դարձեր Կիրակին, այսինքն Յարութեան օրը ժողովուրդին աւետել Տիրոջ Յարութիւնը):

Այն ատեն, ներկայ պատկառելի շէնքին տեղ, եկեղեցւոյ ետեւը, ընդարձակ բակին անկիւնը կար համեստ տուն մը ուր վեհափառը գնաց զգեստաւորուելու: Ժամը 10ին արդէն 2էն 3 հազարի, կամ ալ աւելի հասնող բազմութիւնը սկաուտներու զաւազաններով դժուարաւ ճեղքուեցաւ որ հայրապետական թափօրը անցնի. զանգակատան առջեւ, ստիպուած ամպհովանին կանգ առաւ, չկարենալով եկեղեցի մտնել. (այո՛, այդ երանելի օրերուն տակաւին հայրապետական թափօրին ամպհովանի կը գործածուէր եւ «Եւ զատոյգ» ալ կ՚երգուէր Սուրբ Սուրբէն առաջ. նաեւ կը բռնուէին կերոն եւ քշոց...): Իսկ երբ պատարագիչ վեհափառը իր թափօրով խորան բարձրացաւ, ժողովուրդը խուժեց դասը: Աչքիս առջեւ է տակաւին կերպարը այն սեւազգեստ կարճահասակ մամիկին որ սանդուխին առաջին աստիճանին վրայ կանգնած, ամբողջ պատարագին ձեռամբարձ կ՚աղօթէր, եւ որուն այտերէն յուզումնախառն արցունքը չէր դադրեր...:

Քարոզի պահն էր, եւ հաւատացեալ բազմութիւնը կը սպասէր հայրապետի պատգամին: Խրուշչեւեան երկչոտ ձիւնհալի տարիներն էին, բայց մինչեւ 1965, Նոր Կիրակիին կ՚ոգեկոչուէր յիշատակը «Բիւրաւոր նահատակաց մերոց որք ընկան յընթացս առաջին եւ երկրորդ համաշխարհային պատերազմաց»: Վազգէն կաթողիկոս մի առ մի կրկնելով բառերը իբր բնաբան առաւ Լեւոն–Զաւէն Սիւրմէլեանի «Մեռելներուս որպէս խաչ, ես այս ծաղը տնկեցի» խօսքը: Պատարագի աւարտին թափօրը նոյն դժուարութեամբ դուրս ելաւ եկեղեցիէն, այնքան որ մարդիկ կ՚ուզէին հայրապետին աջը, խաչը կամ քղանցքը անպայման համբուրել: Շատ մը մանրամասներ զանց առնելով, պիտի յիշենք մի միայն որ յաջորդ իրիկուն՝ Սփլանտիտ պանդոկի սրահներուն մէջ Հ.Բ.Ը.Մ. Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ ի պատիւ Վեհին տրուած ընդունելութեան, 1000 հոգիէ աւելի բազմութիւն մը կը յորդէր մինչեւ Պուլվար տ՚Աթէնի մայթերը:

Վազգէն Ա. երկու անգամ եւս այցելեց Մարսէյլ 1970ի Մայիսին եւ 1979 Ապրիլ – Մայիսին: Եթէ շատ խիտ էին վեհափառին ընդառաջող շարքերը, պէտք է խոստովանիլ որ նոյնքան ծովածաւալ բազմութիւնը չկար, ինչպէս իր առաջին հայրապետական այցին: Ան իր 2րդ եւ 3րդ այցելութիւններուն ընդունուեցաւ թէ՛ քաղաքապետին, թէ՛ նահանգապետին, եւ թէ լատին Արքեպիսկոպոսին կողմէ:

Վազգէն կաթողիկոսին երրորդ այցելութենէն 18 տարի յետոյ, իր յաջորդը՝ Գարեգին Ա., 1997ի Յունուարին տուաւ իր առաջին եւ միակ պաշտօնական այցը Ֆրանսահայութեան: Փարիզ, օդային միջազգային շատ մը երթուղիներու խաչմերուկ է: Սփիւռքի գաղութներու տրուած շարք մը այցելութիւններու ճամբուն վրայ, մեր երեք վերջին հայրապետները քանիցս անցան, երբեմն ալ մէկ–երկու օր հանգրուանեցին Լոյս քաղաքը: Հայ ժամուն ալ միշտ արձագանգեց այդ ուղեւորութիւններուն: Ընթերցողը հասկցաւ որ գրութիւնս կը սահմանափակուի միայն Մարսէյլի, իբրեւ ականատեսը եւ մասնակիցը հայրապետական այդ այցելութիւններուն, որոնց իւրաքանչիւրը ունի «անմոռանալի»ին հետ, ուսանելին ալ:

Զորս օրերու շատ նեղ ժամանակամիջոցի մը մէջ, շատ լաւ պատրաստուած յայտագրով մը, Գարեգին Ա. այցելեց շրջանիս 9 մատուռ կամ եկեղեցիները, ուր հրաշափառով կանոնական կարճ աղօթքէն ետք, ամէնուրեք բաժնեց իր օրհնութիւնն ու տուաւ իր պատգամը: Ի՞նչպէս թարգմանենք այստեղ ֆրանսերէն «payant de sa personne» դարձուածքը: Կաթողիկոսը այցելեց Համազգային վարժարան, Մշակոյթի տուն, ԺԱՖ–ի եւ Բարեգործականի ակումբները, փառքով ու պատւով ընդունուեցաւ նահանգապետարանը, քաղաքապետարանը, Սէն Վիկտոր հինաւուրց տաճարը, եւ այլուր: Ոսկեբերան հայրապետը իր պերճ ֆրանսերէնով հմայեց օտարը, մեծասքանչով ալ դիւթեց հայորդիները. ամէն յոգնութիւն մէկդի դնելով, մինչեւ կէս գիշերը անց երկխօսութիւն ալ ըրաւ 1000 հոգիէ աւելի բազմութեան հետ, Փալէ տէ Գոնկրէի սրահին մէջ, ժպիտով աւելցնելով թէ ... այդ օրուան մէջ իր 10րդ ելոյթն էր: Խոստովանինք որ բազմութեան մէկ կարեւոր հատուածն ալ Ամենայն Հայոց Գարեգին Ա. կաթողիկոսի անձին ընդմէջէն, եկած էր ողջունելու Մեծի Տանն Կիլիկիոյ նախկին՝ Գարեգին Բ. կաթողիկոսը: Հայրապետական պատարագը մատուցուեցաւ Շաբաթ օր, Յունուար 31ին, նստարաններէ պարպուած եկեղեցիին մէջ, եւ բաւական բազմութիւն ալ կար ընդարձակ բակին մէջ: Պատարագը ձայնասփռուեցաւ Մարսէյլի քրիստոնէական ռատիօկայանէն (Radio–dialogue) որուն հայրապետական քարոզին թարգմանութիւնն ու մեկնաբանութիւնը կատարեց տողերս ստորագրողը:

Հազիւ հինգ տարիներ յետոյ, նորընտիր Գարեգին Բ. կաթողիկոսը, 2001 Դեկտեմբեր ամսուն տուաւ Ֆրանսահայութեան իր առաջին պաշտօնական այցելութիւնը: Մարսէյլի մէջ կատարուեցաւ նախորդին նոյն յայտագիրը, բայց զգալիօրէն նուազ բազմութիւն մը ընդառաջեց անոր: Եւ ահա, Ամենայն Հայոց հայրապետը հինգ տարիներու կարճ ժամանակահատուածի մը մէջ, երկրորդ անգամ այցելեց Ֆրանսահայութեան: Նախագահելու համար Հ.Բ.Ը.Միութեան 100ամեակին Փարիզ, եւ Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց եկեղեցիին օծման 75–ամեակին: Մամուլով ոչ մէկ բան գրուեցաւ վեհափառին Փարիզի 6–7 օրուան կեցութեան մասին, բացառութեամբ Ս. Յովհաննէս–Մկրտիչ եկեղեցւոյ պատարագի հակիրճ նկարագրութենէն: Ինչո՞ւ. Ֆրանսահայութիւնը արժանի չըգտնուեցա՞ւ արդեօք ատոր: Կամ, որո՞նք են արգելք եղողները: Միայն բերնէ–բերան տեղեկացանք թէ Երեքշաբթի Դեկտեմբեր 12ին Վեհափառը ժողովի կանչեր է Ֆրանսահայ կրօնական դասը եւ իւրաքանչիւր եկեղեցիի վարչութեան ատենապետները, «ցուցմունքներ ընելու համար» թեմին յառաջիկայ ընթացքին մասին: Մեր ստացած ստոյգ տեղեկութիւններով, «լեցուն» Փարիզի եկեղեցին պարպուած չէ եղեր նստարաններէ որոնք կը պարունակեն 80 տեղ: Դիցուք աթոռներու վրայ ալ 100–120 հոգի ոտքի վրայ, կ՚ընէ 180–200 հոգի. իսկ ետեւի բակին մէջ զետեղուած պաստառով ալ 20–25 հոգի միայն հետեւած են հայրապետական պատարագին: Ընդհանուր գումար՝ 250 հոգիէն պակաս, այսինքն, 100.000 փարիզահայութեան հազարէն 2 համեմատութիւն:

Մարսէյլի մէջ ալ նստարաններէ չպարպուած Սրբոց Թարգմանչաց եկեղեցւոյ ներսն ու դուրսը 300 հոգի. հոս ալ 80.000 Մարսիլահայութեան հազարէն 3–4ը: **NO COMMENT**: Մէկդի դնենք այն հարցումը թէ Մարսէյլի վարչականները – որոնք նիւթական միջոց չխնայեցին – աւելի՞ ձեռներեց են քան փարիզեցիները, քանի ասոնք իրենց եկեղեցիին 75ամեակը կաթողիկոսով եւ չորս եպիսկոպոսով տօնեցին, մինչ միւսները 100ամեակ մը՝ լոկ տեղական թեմակալ առաջնորդով մը...:

Հայրապետական այցելութիւններու յաճախակութի՞ւնն է, մօտիկութի՞ւնը որ «աժանցուցած», արժեզրկած է զանոնք: Թէ ոչ այս «լայիք» երկրին մէջ ուր կրօնքը լայն խաւերու – նաեւ ձախակողմեան քաղաքական կարգ մը մարդոց մօտ – ծաղր ու ծանակի առարկայ դարձած է, մենք ալ աւելի «լայիք» եղած ենք, մեր եկեղեցին հասցնելով լքեալ գոյքի վիճակին: Մանաւանդ երբ ան այսքան հանդիսաւորապէս «թեմ» կը հռչակուի: Այսպիսի կացութիւն որ ամօթխածօրէն «մեղմ» ածականով պիտի որակենք, քանի՞ հոգի կը հարցադրէ: Եւ լըրջօրէն: Հայրապետական այցելութիւնները ձրի ալ չեն, անոնք կը վճարուին «ազգին» դրամով:

Այս եւ շատ մը հարցեր մեզ կը մղեն ըսելու, հարց տալու. «Բարի՛ եկաք Վեհափառ, բայց ինչո՞ւ, որո՞ւ համար եկաք»:

ՍՏԵՓԱՆ ՍՐԿ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ
Մարսէյլ

ԼԵՒՈՆ ՄԻՐԻՋԱՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Տարիներէ ի վեր, Փարիզի կաթողիկէ Ս. Մեսրոպ կեդրոնին մէջ, ամիսը անգամ մը կանոնաւոր կերպով կը կազմակերպուին մշակութային ձեռնարկներ: Այդ շարքին վերջինը տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 14ին եւ նուիրուած էր հայրենի բանաստեղծ եւ գրագէտ, «Յառաջ»ի թղթակից՝ Լեւոն Միրիջանեանին, մահացած 2004ի Նոյեմբեր 16ին, 71 տարեկանին:

Երեկոյթին բացումը կատարեց Կարէն Սիմոնեան, այդ միջոցառումներուն նախաձեռնողը: Ան նախ ներկաներուն ունկնդրել տուաւ Լեւոն Միրիջանեանին բերնով արտասանուած իր «Երգի հովիւը» պոեմին ձայնագրութենէն հատուած մը: Յուզիչ: Ապա, պատմեց իրենց աւելի քան յիսուն տարուան բարեկամութենէն անձնական յիշողութիւններ եւ դրուագներ երբ

միասին կ'աշխատակցէին մշակութային եւ հրատարակչական կառոյցներուն մէջ:

Օրուան գլխաւոր բանախօսն էր Հիլտա Գալֆայեան–Փանոսեան որ հեղինակին գործերու վերլուծումով, Լեւոն Միրիջանեանի գրական վաստակին լրիւ պատկերը ներկայացուց. ժառանգութիւն մը ուր կ'արտացոլայ հայրենասէրը, ուղղագրութեան պայքարին բուռն մարտիկը, բայց միշտ լաւատես մօտեցումով անձնաւորութիւնը: Դասախօսը նաեւ մէջբերումներ ըրաւ գրագէտին որոշ գրութիւններէն:

Վերջին խօսք առնողը եղաւ Հրբայր Հրաչեան որ 2000էն 2004 թթ., Լեւոն Միրիջանեանին հետ ունեցած էր սերտ եւ նոյնիսկ եղբայրական կապ, նամակագրութեան միջոցով: Ան, այդ նամակներէն քաղեց բանաստեղծին, արուեստասէրին եւ հայ մարդուն աչքի զարնող կարեւոր յատկանիշերը.

– Իր հայրենասիրութիւնը դրսեւորուած հանդէպ իր մայրենիին եւ Վասպուրական աշխարհին,

– իր պաշտամունքը Կոմիտասի,

– իր կատաղի պայքարը դասական ուղղագրութեան վերականգնման,

– իր սէրը Ուկրանիոյ ժողովուրդին եւ մշակոյթին,

– իր խոր հաւատը առ Աստուած:

Երեկոյթին աւարտին կարդացւեցաւ բնապահական թեքումով ֆրանսերէն թարգմանուած կտոր մը. **«Requête à l'arbre du trottoir»:**

Ուրախալի լուր մըն ալ հաղորդուեցաւ.

Մօտ ապագային, Երեւանի թիւ 155 դպրոցի վերանուանումը կ'ըլլայ «Լեւոն Միրիջանեան»ի անունով:

Այս շարքին յաջորդ ձեռնարկը, նուիրուած օփերայի երգիչ Արմենակ Շահմուրատեանի, տեղի կ'ունենայ նոյն վայրը, Հինգշաբթի Յունուար 18ին, ժամը 21ին:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՆՈՐ ԱՅՆԹԱՊ

Խմբագրեց ԹՈՐՈՍ ԹՈՐԱՆԵԱՆ

Հալէպ 2006

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ԲԱՆԱՎԷՃ ՄԸ

Սապեթայականներու թանգարան մը հիմնելու ուղղութեամբ Իզմիրի Առեւտրական սենեակին առաջարկը թէր ու դէմ կարծիքներու բախումի մը պատճառ է Թուրքիոյ մէջ: Առաջարկով կը նախատեսուի փորթուկալեան սինակոկին մէջ 2007ի ընթացքին Սապեթայ Սեւիի թանգարան մը հիմնել:

Այդ անձը 1626ին Իզմիրի մէջ ծնած Հրեայ մըն է որ 22 տարեկանին մեսիա հռչակած է իր անձը: Հրեայ կրօնապետը արտաքսած է զինք քաղաքէն. գացած, միջոց մը ապրած է Դամասկոս եւ Գահիրէ. 1665ին վերադարձած է Իզմիր: Քանի մը տարուան մէջ իր քարոզած աղանդը լայն ծաւալում արձանագրած է, մինչեւ Վենետիկ, Ամսթերտամ, Լոնտոն եւ հիւսիսային Ափրիկէ: Ս. Սեւի 1666ին Պոլիս գացած է ու ձերբակալուած: Փրկուած է կրօնափոխ ըլլալով: Իր հետեւորդները, անոնց շառաւիղները կ'ապրին որպէս մահմետական, բայց ներքնապէս փարած կը մնան իրենց հարազատ ինքնութեան: Սապեթայ Սեւի որուն անունով կոչուած է հաստատած աղանդը, աքսորուած է Ալպանիա, հոն մահացած 1676ին:

Իրեն նուիրուած թանգարանի մը կողմնակիցները կը պնդեն որ Սապեթայականութիւնը որպէս հրէութեան մէկ թեւը, իր գոյութիւնը պահած է Իզմիրի մէջ ու կարեւոր տեղ գրաւած քաղաքին պատմութեան մէջ, ըլլալով անոր յիշողութեան մէկ մասնիկը: Կայ նաեւ զբօսաշրջութեան յաւելեալ զարկ տալու նպատակը, քանի որ շարժումը կը համարուի մշակութային ու Փոլքլորիք արժէք մը:

Առեւտրական սենեակին ընդդիմադիրները կ'առարկեն, ըսելով որ իրենց միջոցով սապեթայականութիւնը օրինականացնելու նպատակը կը հետապնդուի: Դէմ են նաեւ Թուրքիոյ Հրեաները. անոնց նախագահը վճռապէս մերժած է սինակոկի մը մէջ նման թանգարանի բացումը, ըսելով որ նոյնիսկ երբ այլ տեղ հիմնադրուի ան, ոչինչ պիտի նշանակէ իր համայնքին անդամներուն համար:

ՆԻՍԻ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՆՈՐԵԱՅ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 2006 Դեկտեմբեր 17ի երեկոյեան, Պարսամեան դպրոցէն ներս մեծ խանդավառութիւն մը կը տիրէր: Տօնական մթնոլորտը պատած էր ամէն կողմ, ընդարձակ սրահը լեցուն էր ծնողներով, հարազատներով եւ բարեկամներով, որոնք անհամբեր կը սպասէին փոքրիկներուն ներկայացումին:

Դպրոցի տնօրէնուհի՝ Տիկին Հիլտա Պատէմ բացման խօսքին մէջ մասնաւորաբար իր գոհունակութիւնն ու շնորհակալութիւնը յայտնեց հանդիսականներուն, ըսելով որ իրենց ներկայութիւնը մեծապէս կը քաջալերէր աշակերտները, այլեւս այսպիսի տօնական ճոխ համախմբութիւնները Պարսամեան վարժարանի առօրեայէն ներս աւանդական երեւոյթ մը կը դառնային:

Եօթանասունէն աւելի դպրոցականներ իրենց պատշաճ պաշտօնական զգեստներով բեմ բարձրացան եւ այսպէսով Կաղանդի այս հրճուալի հանդիսութեան առաջին մասը սկսաւ: Նախ երգուեցան Պետական քայլերգները, յետոյ անոնց յաջորդեցին հայերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն եւ իտալերէն խմբային երգեր եւ արտասանութիւններ: Աշակերտները մեծ վարպետութեամբ գրեթէ առանց ղեկավարի անսխալ կ'երգէին եւ սահուն առոգանութեամբ կ'արտասանէին: Բոլորն ալ ծափերով, կեցցէներով ներկաներուն գնահատանքին արժանացան:

Հանդիսութեան երկրորդ բաժինը յատկացուած էր մանկապարտէզի փոքրիկներուն: Ներկայացումը չսկսած, նախակրթարանի երկու աշակերտներ բեմ ելլելով, մէկը հայերէնով իսկ միւսն ալ ֆրանսերէնով, բացատրեցին ներկաներուն այս տարուան Կաղանդի հանդէսին նիւթը: Հասկցանք թէ, պիտի ճամբորդէինք իրենց հետ դէպի հիւսիսային բեւեռ՝ Կաղանդ Պապային գործատունը: Բոլորս ալ պատրաստ էինք ուշադրութեամբ հետեւելու մանուկներուն այս ներկայացումին եւ մասնակցելու իրենց մանկական աշխարհին եւ մանուանդ ապրելու երազային, հոգեկան գեղեցիկ պահեր: Եւ այդպէս ալ եղաւ. տեսնել կ'արժէր փոքրիկները բեմին վրայ իրենց գոյնզգոյն զգեստներով: Ի՜նչ եռանդով կ'երգէին, կ'արտասանէին եւ թիթեռնիկներու պէս կը պարէին, բոլորն ալ արեւի շողերու նման կը փայլէին եւ մեր սրտերը ջերմութեամբ ու ցնծութեամբ կը լեցնէին:

Հոս բնականաբար մեր գնահատանքը կ'ուղուէր դէպի հոգատար ուսուցչուհիներուն՝ Տիկին Հոփսիմէ Պօշնաքեանին, Օրիորդ Հերմինէ Հուրտանին եւ Տիկին Գաթրին Հերպրէչտին, որոնց անխոնջ աշխատանքին եւ ջանքերուն արդիւնքը ակներեւ էր:

Այլեւս աշակերտները վարձատրելու ժամանակը հասած էր. նախակրթարանի աշակերտներն ալ Կաղանդ պապայի կարմիր գլխարկներով միացան մանկապարտէզի աշակերտներուն: Ամէնուն դէմքին վրայ կը տեսնուէին երջանկութեան, ուրախութեան ժպիտներ: Բեմը առաւել շքեղացած էր եւ բոլորն ալ պատրաստ էին դիմաւորելու «Կաղանդ Պապա»ն:

Տղոց աշխոյժ երգերովը, վերջապէս հասաւ Ձմեռ Պապիկը, մեծ ու պզտիկ բոլորին ալ բաժնեց նուէրները եւ խոստացաւ յաջորդ տարի ալ այցելել Պարսամեան դպրոցը:

Վարձքերնիդ կատար յարգելի ուսուցչուհիներ եւ կը շնորհաւորենք ձեզ սիրելի աշակերտներ, մեզ ապրեցուցիք անմոռանալի հաճելի պահեր:

Կաղանդի պէս ուրախ օրեր ունենանք միշտ:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՌՈՒՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Ժամակոչը մեզ տարաւ Տէր Հինքեարպէյէնտեանին, որ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյն խուցը նստած կը կարդար: Զալըքեանը տեսնալուն պէս զարմացած եղաւ երեսները համբուրեց. «Այս ժամանակ հոս ի՞նչ գործ ունիք» ըսաւ: Զալըքեան որ զինքը Փարիզէն կը ճանչնար, պատմեց մեր ճամբորդութիւնը եւ խնդրեց որ մեզի համար գիշերը անցընելու տեղ մը գտնալ տար:

Ես ալ նոյնը խնդրեցի, զի կը ճանչնայի զինքը երբ 1874ին անգամ մը այցելութեան եկաւ Ս. Խաչ վարժարանը եւ ներկայ եղաւ Խ. Պ. Միսաքեանի դասին, ու զիս եւ Մըմրեանը քննեց կարգ մը թարգմանութիւններ ընել մեզ տալով ֆրանսերէնէ գրաբարի:

Ասոնք յիշեցուցի իրեն. «աղէկ, սակայն ես հոս ձեզի համար յարմար պառկելու տեղ չունիմ» ըսաւ եւ ժամկոչին հրամայեց որ մեզ Առաջնորդ Մելքիսեդէկ Սրբազանին քով տանէր:

Տէր Յովհաննէս Հինքեարպէյէնտեան Փարիզի հովուական պաշտօնը թողած էր եւ կը քահանայագործէր առժամապէս Զմիւռնիոյ Սուրբ Լուսաւորիչ եկեղեցին: Ստուգիւ տեղ չունէր մեզի համար, զի ընտանիքը դեռ Պոլիս էր. «Գացէ՛ք Սրբազանին եւ վաղը առտու եկէ՛ք կը տեսնուինք» ըսաւ ու ժամակոչին հետ ելանք դուրս, դէպի Առաջնորդարան ուղղուեցանք:

Ելանք քովը Սրբազանին, որուն ականջին բան մը խօսեցաւ մեզ տանող ժամկոչը, եւ Սրբազանը «շա՛տ բարի» պատասխանեց:

Սրբազանին աջը համբուրեցինք. նըստանք դէմը ու սկսանք խօսիլ այլեւայլ նիւթերու վրայ եւ երբ ննջելու տեղի մը մասին խնդիր պիտի ընէի, յա՛նկարծ մեր Պ. Զալըքեանը Հարենցներուն տունը հարցուց եւ Սրբազանն ալ անմիջապէս «Անոնց բնակարանը հոս շատ մօտ է, ժամակոչը թող առաջնորդէ ձեզի» ըսաւ, եւ ժամակոչը դուրսն էր, ներս կանչեց ու յանձնարարեց անոր, որ մեզ տանէր Հարենցներուն:

Սրբազանին ձեռքը նորէն համբուրելով ելանք ու ժամկոչ աղբօր լապտերին լոյսովը, խնամ ելլալով, գացինք Հարենց բնակարանը:

Դուռը զարկինք. ծառայ մը բացաւ դուռը. «Հո՞ս են» հարցուցինք: «Ո՛չ, հիւր գացած են, ուշ կու գան» եղաւ պատասխանը ծառային եւ դուռը գոցեց մեր երեսին:

Փողոցը մնացինք. մտածեցինք չոգենաւ դառնալ, բայց ժամանակը անցած էր. ի՞նչ ընէինք. ժամկոչը մեր յուսահատ ու տարտամ վիճակը տեսնալով, «Քալեցէ՛ք, իմ տունս ձեզ տանիմ, բայց քիչ մը հեռու է» ըսաւ, ու լապտերը մեր առջեւէն քաշելով տարաւ մեզ իր բնակած տունը, կեդրոնէն ճիշդ կէս ժամ հեռու:

Դուռը զարկաւ. կինը իջաւ բանալ. եւ ժամկոչը պատուիրեց որ երկու անկողին շուտով պատրաստէր մեզի, ինչ որ ակընթարթի մէջ կատարեց կինը, եւ մենք ինկանք անկողին, զի յոգնած էինք:

Ժամակոչը «Գիշեր բարի» ըսելով գնաց եկեղեցին:

Հանգիստ քնացանք մինչեւ լոյս, առաւօտուն ժամկոչը եկաւ մեզ առնել, զի ճամբայ չէինք գիտեր: Ուզեցինք վճարել իրեն, բայց մերժեց, չընդունեցաւ. մենք ալ իր երկու փոքրիկ աղջիկներուն կէս կէս ոսկի նուէր տուինք եւ վերադարձանք Տէր Հինքեարպէյէնտեանին, պատմեցինք ժամկոչին տունը հիւրընկալուելնիս, որուն համար խնդաց ու դիտողութիւն ըրաւ, թէ ինչո՞ւ համար գիշերով չոգենաւէն ելած էինք: Շա՛տ իրաւունք ունէր Տէր Հայրը, անխոհեմութիւն էր մեր ըրածը, բայց որովհետեւ Զալըքեան անցագիր չունէր, այդ աղագաւ գողունի ցամաք ելլալու ստիպուած էր. ես ալ իրեն հետեւեցայ:

Եղածը եղած էր ու անցած: Տէր Հինքեարպէյէնտեան մեզ մտիկ ընելէն յետոյ ուզեց մեզի հետ երթալ Ազգային Հիւանդանոց, տեսնալու հոն իր Դաւիթ որդին, որ թիֆօ հիւանդութենէն նոր ապաքինած, կը մնար դեռ անկողինը, հազի՛ւ նստելու կարող: Գացինք քովը, բաւական նստանք, եւ երբ մեկնելու ելանք, խնդրեց՝ որ Փարիզ գտնուող իր եղբայրներուն՝ Կոպեռնիկին եւ Խաչիկին բարեւ խօսինք, իր կողմէն. նոյնը յանձնարարեց նաեւ Տէր Հայրը, որուն մեր մնաք բարովն ըսելով, ելանք ման գալ քաղաքին մէջ ու գացինք գտնալ փորագրիչ Թերզեանը, որուն համար նամակ մը ունէի Պոլսէն:

Սիրալիր կերպով զիս ընդունեցաւ այս անձը եւ ինձ նուէր տուաւ իր մէկ աշխատութիւնը, որ Ալֆրէտ տը Միւսէի մէկ ոտանաւորին թարգմանութիւնն էր:

Թերզեանին խանութին մէջ գրեցի իմ առաջին նամակս ծնողքիս, մեր ճամբորդութեան նկարագրութեամբը:

(Շար. 137)

Արթօ Ճիզմէճեան եւ զաւակը,
ինչպէս նաեւ Վէզիրեան եւ Յովհաննէսեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ-հօր եւ ազգականին՝

ԴԱՆԻԷԼ ՃԻԶՄԷՃԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Դեկտեմբեր 31ին, 93 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ, Յունուար 5, ժամը 11ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցին՝
15 rue Jean-Goujon — 75008 Paris
ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պուա - Գոլոմպի գերեզմանատունը:

Որեւէ մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

«ՅԱՌԱՋ». – Մեր ցաւակցութիւնները ընտանեկան պարագաներուն:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Մանուկ Քիւրտօղլեան իրենց սիրելի «Թոնթոն»ին՝ Դանիէլ Ճիզմէճեանի յիշատակին 50ական Եւրօ կը նուիրեն «Աշխարհ»ին եւ «Յառաջ»ին:

Informations artistiques

Samedi 6 janvier
— à 14 heures 30

CONFERENCE-DEBAT
Arménie : Le christianisme, le génocide et la situation actuelle.

Exposition-vente de livres et de CD

— à 18 heures 30

CONCERT
Mélodies arméniennes du Moyen-Age à nos jours
ENSEMBLE VOCAL
Direction : **Herminé Yerissian**
OEuvres de Nareghatzi, Yekmalian, Ganatchian, Tcherpachian

Hôtel de Ville de Versailles
Université Inter-Ages
6 impasse des Gendarmes

Renseignements :
Antoine Baghdikian: 06 84 84 74 74

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le
MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES
de
Mme **Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN**

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

- *faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;*
- *faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.*

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement **pour 95 euros** (frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Քնարիկ Աղպաշեան-Օհանեան 150 Եւրօ կը նուիրէ «Յառաջ»ին իր սիրելի եղբօր՝ Մարտիրոս Օհանեանի մահուան 20րդ տարելիցին ի յիշատակ:

Յովհաննէս Գրիգորեանի մահուան առիթով, Գեղամ Գեւոնեան 100 Եւրօ կը նուիրէ «Յառաջ»ին եւ 50 Եւրօ «Երկիր եւ Մշակոյթ Կազմակերպութեան»:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԵՆ

Երկու Հայուհիներ տան աշխատանք կը փնտռեն (մաքրութիւն, արդուկ, խնամք, եւլն.): Դիմել.–
Անահիտ Երլինեանի՝ 06. 98. 45. 10. 07
եւ Քրիստինէ Պաղտասարեանի՝
06. 73. 90. 32. 56

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section «D. Missakian»

La Section **«D. Missakian»** de Sevran-Livry vous attend nombreux pour fêter le Noël Arménien autour de savoureux plats :

Le samedi 6 janvier à 20h30
à la maison de la C.B.A.F.
17 rue Charles Péguy —
93190 LIVRY GARGAN

Attention : Nombre de places limité.

Merci de faire vos réservations auprès de Madeleine : 01. 43. 83. 87. 68 ou de Nilva : 01. 42. 36. 33. 73.

□

ԾՆՆԴԵԱՆ ՃԱՇ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ

Կապոյտ Խաչի Լիոն-Վիլէօրպանի մասնաճիւղի Ծնունդը, ընտանեկան ճաշի մը շուրջ՝

Կիրակի, Յունուար 7, ժամը 12.30ին Վիլէօրպանի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ:
Ճաշի աւարտին, մասնաճիւղին Միօրեայ վարժարանի աշակերտները կ'արտասանեն, կ'երգեն ու կը պարեն ընդունելով Կաղանդ Պապան, որ պիտի բաշխէ նուէրներ ներկայ բոլոր երախաներուն:

Ճաշի մասնակցութիւն՝ 12 Եւրօ:

Արձանագրութեան համար դիմել՝
04. 78. 45. 17. 55 կամ 04. 74. 04. 74. 97 թիւերուն:

□

Section Paris

SEJOUR FAMILIAL

25 février au 4 mars

La Section **«Archalouys Tathéossian»** de Paris organise son séjour familial dans le centre de vacances de Bellefontaine (Jura).

Ambiance arménienne assurée ! ! !

Venez avec vos enfants, petits-enfants ou amis et rejoignez-nous sur les pistes de ski, de luge ou tout simplement dans le Centre ! ! !

Renseignements et inscriptions auprès de :
- Araxie 01 39 83 71 19 (19h à 21h);
- Alice 01 42 93 03 56 (19h à 21h).

Date limite : 31 JANVIER

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ԾՆՈՒՆԴ ԵՒ ՄԿՐՏՈՒԹԻՒՆ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Եկայք Տօնեսցուք
զԾնունդն եւ զԱստուածայայտնութիւնն
Տեառն Մերոյ
եւ Փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 5
Ճրագալոյց
Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան
Ժամերգութիւն՝ ժամը 9ին,
Երեկոյեան հանգստաւոր ժամերգութիւն՝ ժամը 16ին,
Խթման պատարագ՝ ժամը 17ին:

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 6
Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Փրկչին
Ժամերգութիւն եւ պատարագ:
Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8.30ին:
Կը պատարագէ՝
ԳԻՒՏ ԱՐՔ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ
Հայր. Պատուիրակ Արեւմտեան Եւրոպայի
Ֆրանսայի Թեմի
Առաջնորդական Տեղապահ
Յաւարտ պատարագի կը կատարուի Ջրօրհնէք:

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 7
Բ. Օր Ծննդեան
Յիշատակ Մեռելոց
Ժամերգութիւն եւ պատարագ կը մատուցուի վասն Յիշատակի Մեռելոց:
Յաւարտ պատարագի կը կատարուի Հոգեհանգիստ՝ վասն Համօրէն Ննջեցելոց:
Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 9ին:

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԻՍԻ

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 5
Ժամերգութիւն և Մարգարէական Թուղթերու ընթերցում՝ ժամը 16.30ին,
Խթման պատարագ՝ ժամը 17.30ին:

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 6
Ժամերգութիւն՝ ժամը 9.30ին,
Պատարագ եւ Ջրօրհնէք՝ ժամը 10ին:

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 7
Պատարագ՝ ժամը 10ին:
Հոգեհանգիստ՝ վասն համօրէն ննջեցելոց:

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԱՌՆՈՒՎԻԼ

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 5
Ընթերցուածք՝ ժամը 17ին,
Պատարագ՝ ժամը 18ին:

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 6
Ժամերգութիւն՝ ժամը 9ին,
Պատարագ՝ ժամը 10.30ին,
Ջրօրհնէք՝ ժամը 12ին:

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 7
Պատարագ՝ ժամը 10.30ին,
Հոգեհանգիստ՝ ժամը 12ին:

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club
«Rouben Mamoulian»
Sous le parrainage
de **Robert GUEDIGUIAN**,
réalisateur

Jeudi 11 janvier à 20 heures
Soirée de Gala
KOHAR
Film, 2002, chants, danses, mimes...
Chœur et Orchestre Symphonique sous la direction de **Sébouh Apkarian**
Avec :
Samuel Gouziguian, Raïssa Mgrdtchian, Vahan Kalousdian, Hratchoui Khoumarian

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN
- Participation aux frais : 5 Euros
- Adhérents et Abonnements : 3 Euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall 75010 Paris
M° République

Ս. ՊՕՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 5
Երեկոյեան ժամերգութիւն՝ ժամը 16.30ին,
Պատարագ՝ ժամը 17.30ին:

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 6
Ժամերգութիւն՝ ժամը 9ին,
Պատարագ՝ ժամը 10.30ին,
Ջրօրհնէք՝ ժամը 12ին:

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 7
Ժամերգութիւն՝ ժամը 9ին,
Պատարագ՝ ժամը 10.30ին:
Հոգեհանգիստ՝ վասն համօրէն ննջեցելոց:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻԼ

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 5
Ընթերցուածք՝ ժամը 17ին,
Պատարագ՝ ժամը 18ին:

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 6
Պատարագ՝ ժամը 10ին,
Ջրօրհնէք՝ ժամը 12ին:

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 7
Պատարագ՝ ժամը 10ին:
Պատարագի աւարտին՝ Հոգեհանգիստ:

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ-ԼԻՈՆ

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 5
Երեկոյեան ժամերգութիւն՝ ժամը 16ին,
Ընթերցուածք՝ ժամը 16.30ին,
Պատարագ՝ ժամը 17ին:
Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՑ. ՀէՔԻՄԵԱՆ

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 6
Ժամերգութիւն՝ ժամը 8.30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին:
Յաւարտ պատարագի Ջրօրհնէքի արարողութիւն կը կատարուի:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ
Պատարագի երգեցողութիւնները կը կատարուին եկեղեցւոյ «Կոմիտաս» երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանի:

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 7
Պատարագ՝ ժամը 10ին:
Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՑ. ՀէՔԻՄԵԱՆ

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 13
Տօն է Անուանակոչութեան
Պատարագ՝ ժամը 10ին:
Յաւարտ պատարագի Եպիսկոպոսարանի Տնօրհնէքը կը կատարուի:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՑՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 5
Ընթերցուածք՝ ժամը 16.30ին,
Պատարագ՝ ժամը 17ին:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԶԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 6
Ժամերգութիւն՝ ժամը 8.30ին,
Հանդիսաւոր պատարագ՝ ժամը 9.45ին:
Ջրօրհնէքի աւանդական արարողութիւն կը կատարուի:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԶԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ
Պատարագը կ'երգէ «Սահակ-Մեսրոպ» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Խաչիկ Ըլմազեանի:

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 7
Պատարագ՝ ժամը 10ին:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԶԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ

ԱԷՆ ԼՈՒԻ - ՍՈՒՐԲ ԳԷՈՐԳ

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 6
Հանդիսաւոր պատարագ՝ ժամը 10ին:
Ջրօրհնէք՝ ժամը 11.30ին:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՇԱՀԱՆ Ա. ՔՀՆՑ. ՏԷՏԷԵԱՆ

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 5
VENDREDI
5 JANVIER
2007

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.612 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 82e ANNEE — N° 21.612

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎՐԱՍՏԱՆ որոշած է օրական 1 միլիոն խոր. մեթր կազ գնել Ազրպէյճանէն, հազար խոր. մեթրը 120 տոլարէն: Լուրը հաղորդած է Վրաստանի Ուժանիւթի նախարարը: Անոր նախատեսումներով՝ 2007-ին Ազրպէյճանէն գնուելիք կազին ծաւալը 90 միլիոն խոր. մեթր պիտի ըլլայ:

ԹՈՒՐՔ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ Թ. Էրտողան չատ սիրալիր հանդիպում մը ունեցած է Լիբանանի պաշտօնակիցին հետ: Թուրքիոյ վարչապետը պատրաստակամութիւն յայտնած է օգնական ըլլալու Լիբանանի վերակառուցումին. Թելադրած է որ պահպանուի Լիբանանի ընկերային հարուստ կառոյցը եւ այդ նպատակով հարցերուն լուծումին համար ընտրուի երկխօսութեան ճամբան: Վերջապէս շեշտած է որ Թուրքիա մեծ կարեւորութեամբ կը վերաբերի Լիբանանի քաղաքական միութեան եւ ներքին անդորրին, թէ ատոնք կարեւոր են նաեւ Լիբանանի ժողովուրդին ու ամբողջ Միջին Արեւելքին համար:

ԻՐԱՆ Յունուար 3ին կտրած էր Թուրքիոյ կատարած կազի մատակարարումը: Տրուած բացատրութիւնը այն էր որ Թեհրան ներքին հարցերուն պատճառաւ չի կրնար իր յանձնառութիւնը յարգել: Իրանի Քարիւղի նախարարը Համէնէ ըսած է թէ իր երկրին մէկ մասն ալ առանց կազի մնացած է:

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵՆԷՆ ետք, Յունուար 4ին կառավարութեան բոլոր անդամները հետիոտն էլիզէ փութացին ամանորեան մաղթանքներու համար: Նախագահ Շիրաք հրաւիրած է նախարարները որ աշխատին կարեւոր հարցերու շուրջ եւ ժամավաճառ չըլլան ընտրապայքարով զբաղելով: Օրուան հրատապ հարցը դարձած է անօթեւան մնացած անձերու պարագան եւ այս կացութիւնը հետեւանք է մետիաներու դերին:

ԻՐԱՔԻ մէջ, նախատեսուած էր որ Յունուար 4ի վաղ առաւօտեան ալ կախաղան հանուէին Ս. Հիւսէյնի խորթ եղբայրը, որ տեղեկատուութեանց նախկին պետն էր եւ յեղափոխական դատարանին (Պաասի մենատիրութեան օրերուն) պետը, բայց վերջին պահուն յետաձգուած էր ՄԱԿ-ի միջամտութեան պատճառաւ: Կը թուի որ Ս. Հիւսէյնի կախաղան հանուելէն ետք ծագած անախորժ հետեւանքները իրենց դերը ունեցած են եւ մասնշուած է նոյնիսկ դատավարութեան անկանոն բնոյթը: Միւս կողմէ, վարչապետ Նուրի ալ-Մալիքի չուզեր պաշտօնավարման երկրորդ շրջան մըն ալ շարունակել իր գործը եւ Ուոլ Սթրիթ Ճըրնըլի տուած իր հարցազրոյցին մէջ կ'ըսէ թէ անցեալին ալ չէր ուզած այս պաշտօնը, բայց ընդունած էր ծառայելու համար իր երկրին:

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ օդանաւային ընկերութեան Պօյինկին հետքը դեռ չէր գտնուած Յունուար 4ին ալ: Ծանօթ է որ հետքը կորսուած էր ճաւայէն մեկնելէ ետք 102 ճամբորդներով: Ըսուեցաւ թէ 12 հոգի ողջ մնացած են բայց այդ լուրն ալ ստոյգ չէ եւ օդանաւին բեկորներն ալ չեն գտնուած:

ՍԱՈՒՏԻ ԱՐԱԲԻԱ իր գոհունակութիւնը յայտնած է որ ոչ մէկ միջադէպ պատահած է այս տարի Մեքքէի մեծ ուխտագնացութեան ընթացքին, որու մասնակցած են 2,5 միլիոն մահմետականներ: Յիսուն հազար ոստիկաններ կը հսկէին: Անցեալ տարի 362 ուխտաւորներ մեռած էին:

ԱՑԱԶԻՈՅԻ շրջանը, Յունուար 3ին, յաջորդական հինգ ռմբափորձեր գործուած են, միայն նիւթական վնասներ պատճառելով: Մէկ հոգի մեռած է եւ երկրորդ մըն ալ վիրաւորուած իրենց իսկ կրած ռումբերուն պայթումէն: Ռմբափորձերը նախատեսուած էին բնակութիւններու դէմ: Յաջորդ օրը, Ներքին նախարարը՝ Ն. Սարքոզի Գորսիքա կ'երթար:

ԳԱԶԱՅԻ գօտիին մէջ, միջպաղեստինեան բախումներէ հինգ Պաղեստինցիներ մեռած են Յունուար 3ին, որոնց կարգին 21 տարեկան անզօրդ կին մը եւ չորս հոգի ալ Ապպասի կողմնակիցներ:

«ԼԻՊԷՐԱՍԻՈՆ»ի աշխատաւորները, Յունուար 3ին ընդունած են օրաթերթին կանոնագրին փոփոխութիւնները, հրաժարելով վէթօյի իրենց իրաւունքէն: Այս կէտը, գլխաւոր բաժնետիրոջ՝ Է. տը Ռոչիլտի պայմանն էր:

ԻՏԱԼԻՈՅ արմատական կուսակցութեան ղեկավարը, նաեւ Եւրոպական Խորհրդարանի երեսփոխան՝ Մարքօ Փաննելա կը շարունակէ իր հացադուլը (ջուր ալ չի խմեր) ութ օրէ ի վեր, որովհետեւ ընդհանրական արգելք մը կը պահանջէ մահապատիժին դէմ: Հակառակ բժիշկներուն եւ Ռոմանօ Փրոտիի կոչերուն, կը մերժէ դադրեցնել իր մացադուլը: 76 տարեկան է:

ԼՈՆՏՈՆԻ ԱՇՏԱՐԱԿԻՆ հռչակաւոր պահապաններուն (պիֆիթըրզ) մէջ առաջին անգամ ըլլալով կին մը ընտրուած է, ինչ որ նախընթաց չունի աշտարակին 522 տարուան պատմութեան մէջ: 1303էն ի վեր, Լոնտոնի Աշտարակը կը պահպանէ թագաւորութեան գոհարեղէնները, 36 պահապաններու հսկողութեան տակ:

ԶՈՒԻՑԵՐԱՑԻՆԵՐԸ բաւական բարկացած են ֆրանսական ձախին դէմ, կարդալէ ետք Սեկոլէն Ռուայալի բանբերին մէկ տեղեկատուութիւնը, ուր Առնօ Մոնթըպուր կը գրէր թէ մեծ Պետութիւնները պէտք է միանան պայքարելու համար այն «հարկային դրախտներուն» դէմ, ինչպէս Զուիցերիա, որոնք կը հմայեն Ճ. Հալիտէի նման արուեստագէտներ: Մամուլն ալ հակազդած է եւ Լը Մաթէն, օրինակ, խորագրած է.— «Սեկոլէն Ռուայալ խաչակրութեան դիմած է զուիցերական հարկային դրութեան դէմ»:

Ի Ր Ա Ք

ԻՐԱՔԱՀԱՅ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Դեկտեմբեր 23ին դէպի Նասիրիա քաղաքը իր գործի ճամբուն վրայ, Պաղտատի մօտ, ամերիկեան փամփուշտներուն զոհը եղած է Վրէժ Խաչիկ Սիսակեան: Ան վիրաւորուած է ու մահացած հիւանդանոց հասնելէ առաջ: Ծնած էր 1950ին. 1977ին աւարտած Երեւանի Բազմարուեստից հիմնարկը: Ամուսնացած էր, հայր երկու զաւկի:

Թ Ո Ւ Ր Ք Ի Ա

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՆԱԶԸՄ ՀԻՔՄԷԹ

Թուրք մամուլին մէջ վերջերս նորոյթի կարգ անցած է ծանօթ մեծերու Ցեղասպանութեան մասին յայտնած կարծիքներուն բանալէնը: Նիւթ կ'ըլլայ յատկապէս բանաստեղծ Ն. Հիքմէթի մօտեցումը որ կը չափուի իր «Երեկոյեան պտոյտ» բանաստեղծութեան հետեւեալ տողերով.

«Նկարավաճառ կարապետին լոյսերը
վառեր են.
չներեց հայ այս հայրենակիցը
Քրտական լեռներուն վրայ
հօրը խողխողումը
բայց կը սիրէ ձեզ,
որովհետեւ դուն ալ չներեցիր
անոնց որոնք այս մուրը քսեցին
թուրք ժողովուրդին ճակտին»:

«Հիւրրիյէթ»ի քրոնիկագիրներէն Էօզտէմիր Ինճէ (Յունուար 3) անդրադառնալով նիւթին, «Աղտ մի՛ շպրտէք Ն. Հիքմէթին» խորագրուած գրութեամբ կ'անրդադառնար բանալէճին. կ'ըսէր թէ «Նօքթա» շաբաթաթերթը վերոնշեալ տողերը փաստ կը նկատէր Հայկական Ցեղասպանութեան պնդումներուն Ն. Հիքմէթի կողմէ ընդունուած ըլլալուն: Ծանօթ մտաւորական, համալսարանի դասախօս Մ. Պէլկէ ալ գոհունակութիւն յայտնած է որ իր շատ սիրած բանաստեղծը նման տողեր գրած է:

Էօ. Ինճէ համաձայն չէ նոյն տողերուն տրուած այս մեկնաբանութեան: Կ'ըսէ թէ կարելի է զանոնք 99 տարբեր ձեւով եւս մեկնաբանել: Օրինակ մըն ալ կու տայ. «Հայերը Ջարդողը Քիւրտերը եղած են, յանցանքն ալ վերագրած Թուրքերուն: Այդպէսով Թուրք ժողովուրդին ճակտին մուր քսուած է»:

Գրութեան վերջաւորութեան լրագրողը վկայութեան կը կանչէ Ռուբէն Մելիքը, պնդելու համար թէ Ն. Հիքմէթ Հայկական Ցեղասպանութիւնը, այդ պնդումները վաւերացնող ոչ մէկ տող գրի առած է: Ռ. Մելիքը կը ներկայացնէ որպէս Ն. Հիքմէթի մօտիկ ընկերը: Ինք Սոֆիայի մէջ հանդիպած է «ծագումով հայ ֆրանսացի բանաստեղծ» Ռ. Մելիքի. «Մոսկուա» պանդոկին սրահին մէջ այս վերջինը իրեն ըսած է. «Ձեր՝ Թուրքերուդ, համայնավայրն անգամ քէմալական է: Նազըմն ալ միշտ քեզի պէս խօսած էր Մոսկուայի մէջ: Ըսած էր. «Թուրք Համայնավար կուսակցութեան չէք կրնար Ցեղասպանութիւնը ընդունիլ տալ». այս ի՞նչ բան է բարեկամ»:

Էօ. Ինճէ Ն. Հիքմէթի նոյն տողերուն տրուած Ցեղասպանութիւնը ընդունելու մեկնաբանութիւնը կը նկատէ Թուրքիոյ Հանրապետութեան պատմութեան ցեխարձակում եւ իշխանութեան կրօնամէտ կուսակցութեան տրուած ամէնէն նախնական ու կոպիտ նեցուկը:

ԹՐՔԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ԹՐՔԱԿԱՆ ՀԵՏՔԵՐՈՒՆ ՄԱՍԻՆ

Թրքական համալսարանի մը պատմութեան բաժնին դասախօսը Երեւանի Թրքական ներկայութեան մասին ուսումնասիրութիւն մը կատարած ու այն եզրակացութեան յանգած է որ հոն թրքական պատմութեան ու մշակոյթին հետքերը ամբողջութեամբ ջնջուած են: Նոյն դասախօսը՝ Ս. Պիլկիլի մեկնած է օսմանեան դիւաններուն այն տուեալէն որ ԺԶ. եւ ԺԸ. դարերուն Երեւանի բնակչութեան մեծամասնութիւնը Թուրքերէ կը բաղկանար. 1830ին այդ համեմատութիւնը 64% էր, իսկ 1942ին իջած էր 6%ի: Պիլկիլի կը շեշտէ թէ այսօր ոչ մէկ Թուրք մնացած է հոն:

Ուսումնասիրութիւնը կատարուեր է դէմ դնելու համար հայկական քարոզչութեան որով կը շեշտուի թէ Անատոլուի եւ Ազրպէյճանի քաղաքներուն եւ գիւղերուն մէջ պատմութեան ընթացքին մեծամասնութիւն կազմած է հայ բնակչութիւնը եւ այդ հողերը ամէն առումով հայկական դրոշմ կը կրեն:

Պիլկիլի դժգոհած է որ Օսմանեան օրով Երեւանի մէջ կառուցուած բազմաթիւ մզկիթներ, իջեւանատուներ, աղօթարաններ քանդուած, Թրքական տեղանունները ամբողջովին փոփոխութեան ենթարկուած են: Երեւանը կը սահմանէ որպէս «մինչեւ Ի. դար Թրքական քաղաք մը»: Իսկ Թրքական անուններուն փոփոխութեան նպատակն է է եղեր անցեալը մոռցնել:

Ս. Պիլկիլի կը մխիթարուէ՞ր արդեօք եթէ հետաքրքրութեան ծիրը քիչ մը ընդլայնէր ու նշմարէր թէ ո՛չ թէ ԺԶ. կամ ԺԸ. դարու կարծեցեալ Թրքական ներկայութեան, այլ յիսուն տարի առաջուան Երեւանի մաքուր հայկական անցեալին իսկ կոթողներէն շատ բան չէ ձգուած այդ մայրաքաղաքին մէջ:

ՊԱՏՈՒՈՅ ԼԵԳէՈՆԻ ՇՆՈՐՀՈՒՄՆԵՐ

Ամանորի առթիւ, ըստ աւանդութեան պատուոյ լեգէոնի շնորհումներ եղած են: Այսպէս, ասպետի աստիճանի շքանշանի արժանացած են.—

Սերժ (Արմէն) Սամուէլեան (Մշակոյթի նախարարութիւն), որ տասնեակ տարիներէ ի վեր կը վարէ իր հօր՝ Հրանտ Սամուէլի հիմնած գրատունը:

Սոֆի Տէվէճեան (Ներքին Նախարարութիւն), Անթոնիի քաղաքապետին գրասենեակին տնօրէնուհին:

Ալեքսի Կէօվճեան (Մեծ եւ փոքր ձեռնարկներ, առեւտուր եւ ազատ ասպարէզ) արհեստաւոր կազմակերպութեան մը տնօրէն:

Արմէն Պետրոսեան (Մեծ եւ փոքր ձեռնարկներ) ձեռնարկութեան տնօրէն:

ՏԵՂԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ, ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԵՐ ԱՆԴՈՐՐԻՆ ՀԱՄԱՐ ԵՆ ԵՂԵՐ...

Գրեթէ առաջին անգամ ըլլալով կարեկցանքով կը մօտեմ Թուրքիոյ մէջ ապրող ու գործող այն մանրիկ կորիզին մասին որ խուսափելով հանդերձ ընդունելէ 1915ին քաղաքական բնոյթը, ցեղասպանութեան բեռը վրդովեցնող կը նըկատէ ու լրջօրէն կը ջանայ իր անձըն ու երկիրը անկէ ազատագրել: Այլ հարց է թէ կարելի՞ է նման բան, առանց ճիշդ բնոյթին ու անոր բոլոր հետեւանքներուն ընկալումին:

Կարեկցանքս չի խախտեր համոզումս թէ ուրացումին ծանրութիւնը մե՛ր ճակատագրին, վիճակին աւերնչուած ըլլալով հանդերձ, ճանաչումի գործը միմիայն Թուրքերուն պատկանող բան է: Գերագոյն անդրադարձ լման արգահատանք մըն է այն ողորմելիներուն որոնք Քրիստոսի մը միայն վայել անյիշաչարութեամբ այդ գործին մէջ Թուրքերուն օգնելու տրամադրութիւններ ցոյց կուտան: Հասկնալի է, ամէն շրջանակի մէջ ալ կան աննշմարութեան ախտէն տառապողներ, որոնք իրենց կրցած ճամբով, յաճախ ծիծաղելի ըլլալու գնով որեւէ դարմանի կ'ընդառաջեն: Բայց հաւանաբար նոյնքան յաճախակի չէ հակառակորդէն, թշնամիէն իսկ ծիծաղելի ըլլալու յօժարութիւնը, ի սէր նշմարուելու: Ու ի՞նչ զգացում կարելի է ունենալ այս կարգիններուն հանդէպ, եթէ ոչ՝ արգահատանքը: «Պապէն աւելի պապական»ը եթէ յարգելին բնութագրէր, պիտի գործածուէ՞ր այնքան ժխտական միեւնոյն ատեն հեգնական շեշտով: Զայրոյթն իսկ աւելորդ շռայլութիւն է Հայուն այն տեսակին դէմ որ թեւերը սոթտած է ցեղասպանութեան հարցին մէջ Թուրքերուն օգնելու համար:

Ինչ կը վերաբերի այդ օգնութեան կարիքէն գերծ Թուրքերուն, գութի զգացում կ'արթնցնեն երբեմն, երբ մարդ կ'անդրադառնայ թէ որքա՛ն անհաւատալիօրէն դաժան, իրենց համոզումէն լոյսի տարիներով հեռուն մնացած շրջապատի մը մէջ կ'ապրին ու կը գործեն: Այդ շրջապատը ունի բազմատիճան խորշեր. մէկուն մէջ բնաւորուածները «երկխօսութի՛ւն, վիճարկո՛ւմ» կը գոչեն ամէն առիթի, կամ անառիթ: Քովինին մէջինները անօսայման պատմաբաններու միացեալ մարմին կը պահանջեն: Միւս քովինին բնակիչները հարցին բարոյական–մարոյական պատմուճան կը ձեւեն ամէն առտու եւ ամէն երեկոյ: Խորշերու վիհը տակաւին ունի անկիւններ որոնցմէ Հայերուն ներողութեան սպասող արտայայտութիւններ կը բարձրանան պարբերաբար: Անոնց դրկիցներն են Ղարաբաղին անյապաղ Ազրբէջանին յանձնումը պահանջողները որոնք աւելի գոհ պիտի ըլլան եթէ Զանգեզուրն ալ հետը տրուի որպէս օրինակ՝ պատերազմական վնասներու հատուցում...

Խորշերու վիհին ամէնէն վերին մակարդակին վրայ կ'ապրին այն գրող–մտաւորական–աստուածխօարդարկորով–անաչառները որոնք ընթացիկ յանկերգը նոր ձեւով ներկայացնելու չափ տաղանդի տէր են. ատով կը յաջողին թէ՛ մեր ճակատին թացիկ երախտագիտութեան թէ՛ իրենց անմիջական շրջանակին չանթերուն թիրախ ըլլալ, ամրանալով «այլախոհ»ի դիրքին վրայ:

Ինչ որ այս քիչ մը խառնիճաղանճային մեծամասնութեան լուսանցքին վրայ կը մնայ ու իսկական կորիզ մը կը կազմէ հարցին առանց լարախաղացութեան մօտեցումին, փոքր խմբակ մըն է: Ու դժուար է իսկապէս երեւակայել թէ ի՛նչ կ'ըլլայ այս վերջինին պատկանողներուն հակազդեցութիւնը, հետեւեալին նման պարագայի մը առջեւ:

«Ճումհուրիյէթ»ը Թրքական չափանիշով՝ հրահանգներ մերժելու կեցուածքին տէր, ազատամիտ մամուլի անուն կը նկատուէր ընդհանրապէս: Նոյն ատեն որակի որոշ երաշխիք մը կապուած էր անունին: Անոր Նոյեմբերի վերջին օրերուն լոյս տեսած «Ռազմավարութիւն» յաւելուածին մէջ երկու էջ յատկացուած է «Հայերու անվերջանալի թեզերը եւ Արեւմուտքի երկերես վարմունք»ին: Նիւթը «Աշխարհակալական յամառ դիմակայում»ն է, ուղղուած՝ Թուրքիոյ: Զայն թելադրած է Հայաստանի նախագահ Ռ. Քոչարեանի Գերմանիա կատարած պաշտօնական այցը որուն ընթացքին արտայայտութիւն գտած էին ցեղասպանութեան մասին հայկական տեսակէտները:

Յօդուածին հեղինակն ալ սանկ պարզ լրագրող մը չէ. իրաւաբան Ֆէվզի Չամլը վարչական մարմնին մաս կը կազմէ Թրքական իրաւագիտական հիմնարկին: Հանգամանք որ ինքնին բաւական բան կ'ըսէ գրութեան մէջ տեղ գտած միտքերու կշիռին մասին:

Ան մինչեւ ստորակէտը անգիտութիւն մատնող ամփոփում մը ընելէ ետք Հայերու պատմական անցեալին, կը կրկնէ Թրքական ծանօթ թեզերը. «հաւատարիմ» քաղաքացին որ արտաքին դրդումով, շահարկումով կը յանդգնի պահանջներ բանաձեւել, դաւաճանել, թշնամիին հետ միաբանիլ, եւլն., եւլն.: Մարդ կը զարմանայ, ի մէջի այլոց, տեսնելով թէ իրենց ընթերցողը որ աստիճանի բթամիտի տեղ դրած են որոշ «լաւատեղեակ», կամ վերի արտի «մասնագէտ»ներ:

Գրելէ ետք թէ Օսմանեան պետութիւնը ցեղասպանութիւն գործած չէ, այլ տեղահանութեամբ պատժած, արգելք եղած ապստամբ Հայերու, կ'ըսէ թէ միջին Անատոլուի Հայերը տարագրելու որոշում արձակուած չէր: Այս յանկերգին հետ մոռցուած չէ, բնականաբար, Հայերու գործած խժդժութիւններուն բազմակի նշումը: Ու որպէս ցնցող եզրակացութիւն, կայ նախկին դեսպան Պ. Ն. Շիմշիրի «Հայկական թղթածրար»էն հետեւեալ մէջբերումը.

« "Օսմանեան կառավարութեան աքսորի"ի որոշումը տրուած ըլլալով երկու կողմին խաղաղութեամբ, հանգստութեամբ ու անդորր ապրելուն նպատակով, իրենց դրկուած շրջանին մէջ Հայերու հող յատկացուած է ու ջանք եղած որ ապահովութեամբ ապրին»:

Իսկապէս հետաքրքրական է գիտնալ թէ նիւթին ոչ Հայ մասնագէտ մը, ինչպէս, օրինակ Ի. Թէքրնոր, ի՞նչ հակազդեցութիւն կ'ունենայ Թրքական նման տեսակէտի մը հանդիպելով. տեսակէտ որ մէկդի մնացած չէ, այլ կը գործածուի որպէս յղումի հասցէ, ան ալ իրաւագիտութեան հիմնարկի վարչական անդամի մը կողմէ...

Ինչ կը վերաբերի մեզի, Թուրքէն պահանջելու, անոր օգնելու, անկէ շահարկուելու այլընտրանքներուն հետ կ'երեւի պէտք է պատասխանը նաեւ շնորհակալ ըլլալու մեր դէմ ծրագրուած ու գործըւած ցեղասպանութեան. չէ՞ որ ան, գոնէ տեղահանութիւնը, նպատակ ունին եղեր մեր խաղաղութիւնն ու անդորրը ապահովելու, մինչ դարէ մը ի վեր կը կարծէինք թէ արեւմտահայութեան սաղմն ալ չորցնելու արարք էր ան...

Ա. ԹՕԹՈՅԵԱՆ

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ

ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՆ

ՍՕՒՐԷՆ ՇԷՐԻՖ

Հրանդ, բարձր շէնքին տասներկուերորդ յարկի իր յարկաբաժնի պատուհանէն, վարի փողոցի անցուդարձը կը դիտէր: Ան իրականութեան մէջ բոլորովին անտարբեր էր անցնող ինքնաշարժերուն, երթեւեկող մարդոց: Իր միտքն ու հոգին այդ շէնքէն հազարաւոր քիլոմեթր հեռուներն էր այդ պահուն: Երկուքուկէս տարիէ ի վեր իր փոքրիկ ընտանիքով արտագաղթած էր հայրենիքէն, «մարդավայել» կեանք մը ունենալու համար օտար հորիզոններու տակ: Իր մանկութեան ընկերը՝ Սերոբը, որ մօտ վեց տարիէ ի վեր Ֆրանսա հաստատուած էր, զինք քաջալերած էր մեկնելու իր ծննդավայրէն, թողլով մայրը, հայրը եւ քոյրը: Վերյիշեց անոնց տխուր նայուածքները, մեկնումի օրը: 44 ամեայ Հրանդ, ներկայիս ինքնիրեն հարց կուտար թէ իրապէս ճի՞շդ էր տուած որոշումը: Սերոբ լաւ կը ճանչնար Հրանդը: Այս վերջինը բարձրահասակ, վայելուչ տղամարդ, ճարպիկ եւ բազմատաղանդ մէկն էր: Մեքենագիտութիւն ուսանած էր, բայց մընայուն գործ մը գտած չըլլալով, անոր ասոր տունը զանազան նորոգութիւններ կ'ընէր: Մէկուն տունը ջուրի խողովակը եթէ պայթէր, Հրանդը կը կանչէին: Իր կազմածներու մետաղեայ տուփով կը հասնէր եւ կարճ ժամանակէն պէտք եղած նորոգութիւնը կ'իրականացընէր: Ելեկտրական հոսանքի խանգարում, խոհանոցի սարքաւորումներու զետեղում եւլն. իր բազմակողմանի մասնագիտութեան մաս կը կազմէին: Ասոնցմէ դուրս, Հրանդ թատրոնի դերասան էր միանգամայն: Երեկոները ներկայացումներու կը մասնակցէր: Այսպէսով կ'ապրուէին ինք եւ իր փոքրիկ ընտանիքը՝ Մարինէն, կինը եւ ութամեայ մանչը Արթուրը:

Հրանդ չէր գանգատեր իր առօրեայէն: Մարինէն ալ ստեղծագործ կին մը ըլլալով, իր մասնակցութիւնը կը բերէր իրենց տնավարութեան, կաւէ իրեղէններ շինելով եւ զանոնք վաճառելով: Միակ հարցը որ զինք կ'անհանգստացնէր, ապահովագրութեան մտահոգութիւնն էր եւ անորոշ վաղուան արհաւիրքը: Նախ ոչ ինք, ոչ ալ իր կինը ընկերային ապահովագրութիւն ունէին: Սերոբն էր որ իր գրած նամակներով իրենց ուշադրութիւնը կը հրաւիրէր այս կարեւոր հարցին շուրջ: «Ելէք ժամ առաջ այդ երկրէն, դուք ձեզ աւելի ապահով պիտի զգաք, անմիջապէս որ մնայուն գործ մը ունենաք»: Հրանդ սկսաւ Մարինէին հետ լրջօրէն ուսումնասիրել այս կարեւոր հարցը: Կը վերյիշէր թէ ինչպէս երբեմն, մինչեւ առտըւան երկուքը անդադար կը չափէին, կը ձեւէին, վերջնական որոշումի մը յանգելէ առաջ: Վերջապէս Մարինէն համոզեց իր ամուսինը ըսելով. «Ես քեզի մեծ վստահութիւն ունիմ, դուն ամէն տեղ կը յաջողիս, ես ալ պատրաստ եմ քեզի օգնելու»: Եւ այսպէս, Դեկտեմբեր ամսուան մը 10ին մեկնեցան դէպի Փարիզ: Սերոբ որ ներկայացուցչութիւն կ'ընէր ընկերութեան մը հաշւոյն, շաբաթավերջերուն անձնական աշխատութիւններու կը ձեռնարկէր աջ ու ձախ, ծանօթ եւ բարեկամներու միջնորդութեամբ եւ յաւելեալ եկամուտ կ'ապահովէր այսպէսով: Յաճախ իրեն կը հարցընէին թէ ելեկտրագէտ կամ մեքենագէտ մը կը ճանչնա՞ր. ան միշտ կ'երազէր ձեռքի տակ ունենալ հայ արհեստաւոր մը որ կարենար գոհացում տալ այս կարգի պահանջներու, միանգամայն ապահովելով իր օրուան ապրուստը: Այսպէսով ան յաճախ կը մտածէր Հրանդի մասին եւ լրջօրէն սկսաւ կանոնաւորապէս գրել անոր, համոզելու համար զայն, որպէսզի իրեն միանար իր կնոջը եւ մանչուն հետ: Սերոբ իր յաջորդական հեռախօսի կանչերով կը խրախուսէր իր մանկութեան ընկերը եւ կը վստահեցնէր զայն, ըսելով որ իր տունը յարմար էր սկզբնական շրջանին զիրենք պահելու, որքան որ կը փափաքէին: Վերյիշեց իրենց մանկութեան օրերը, երբ փոխն ի փոխ մէկզմէկու տունը կը գիշերէին շաբաթավերջերը:

Մզող անձրեւը եւ իրենց յարկաբաժնին հետզհետէ աւելի ցուրտ ու խոնաւ մթնոլորտը Հրանդը քաջալերելէ զուրկ էին: Ճիշդ էր որ երկուքուկէս տարուան մէջ բաւական ճամբայ կտրած էին ընտանեօք: Մօտ չորս ամիս Սերոբենց տունը մնացեր էին: Սերոբը իր խոստումները ըստ բաւականին յարգած էր: Գրեթէ 6 ամիս տեւողութեամբ, ան իր հետ տարած էր իր ընկերը զանազան վայրեր, ընկերութեան թէ իր սեփական գործերուն, այլազան նորոգութիւններ իրականացնելու համար: Հրանդ շուտով իր ճարտարութիւնը ցոյց տուաւ եւ գործի միջավայրին յարմարեցաւ: Սերոբ զինք իբրեւ իր գլխաւոր օգնական վարպետը կը ներկայացնէր յաճախորդներուն: Վճարումն ալ գէշ չէր, թէպէտ անպաշտօն: Գիշերները ան լեզուի դասընթացքներու հետեւեցաւ իր կնոջը հետ եւ տարիէ մը արդէն կրցաւ Ֆրանսերէն արտայայտըւիլ, թէեւ բաւական սահմանափակ բառապաշարով: Իսկ ներկայիս ան լեզուի հարց գրեթէ չունէր: Սերոբ տեղի տալով Հրանդի եւ կնոջ յարատեւ պնդումներուն, բարեկամի մը միջոցաւ անոնց այսօրուան յարկաբաժինը գտաւ: Այս մէկը ամենակարեւոր հարցն էր, որովհետեւ ամէնուրեք պաշտօնական ամսավըճարի փաստաթուղթ կը պահանջէին: Բարեբախտաբար հայ տանտէր մը բարի գտնուեցաւ վստահելու Սերոբի միջնորդութեան, վարձու տալով իր յարկաբաժինը: Անշուշտ տասներկրորդ յարկ բարձրանալը իրենց նախընտրած լուծումը չէր, սակայն աւելի յարմարը գտնել գրեթէ անկարելի էր ներկայ պայմաններուն մէջ:

Վերջերս Հրանդին գործերը թեթեւցած էին: Սերոբ, ուշիմ գործի մարդ, շինարարութեան մարզին մէջ մտաւ եւ սկսաւ շեղիլ իր առաջուան մասնագիտութենէն: Հետեւաբար Հրանդին հետզհետէ նուազ կարիքը ունեցաւ: Երբ այս վերջինը իրեն հարց կուտար թէ դիմումներ չկայի՞ն տնական նորոգութիւններ պահանջող, Սերոբին պատասխանը համոզիչ չէր եւ պահ մը եկաւ որ ան լռելեայն հասկցուց իր բարեկամին թէ, ալ դիւրին ճարը առանձին նա–

յելու ժամանակը հասած էր: Այսուհետեւ, իրեն լուր պիտի տար միայն այն ատեն երբ իրեն պէտք ունենար:

Հրանդ դառնօրէն նկատեց որ այս «օտարաստան»ի մէջ, ինչպէս ան վարժ էր կոչել այս երկիրը, դեռ չէր յաջողած անհրաժեշտ ուսումը ընելու: Սերոբին երբեմնի ապահովութեան խոստումները չէին իրականացած: Ան ոչ միայն աշխատութեան արտօնագիր չունէր, այլ չունէր նաեւ կեցութեան երկարատեւ վաւերաթուղթ: Հիասթափած էր, այսուհանդերձ դիւրութեամբ վհատող մէկը չէր: Մօտաւոր անցեալի այս կարճ հաշուեկշիռը ընելէ յոգնած, փողոց նետուելու փափաքը զգաց մէկէն: Մարինէին ձայնեց. «Կ'ուզե՞ս հետս փողոց ելլել, տե՛ս ամէն տեղ զարդարուած է Ծնունդեան իրերով, լոյսերով, երթանք մօտէն դիտենք եթէ կը փափաքիս: Սիրտս նեղուեցաւ քիչ մը, ի՞նչ կ'ըսես»: Մարինէ որ ճերմակեղէնները արդուկելու վրայ էր, իր հաւանութիւնը տուաւ. «Ե՛ս ալ նեղուեցայ, հինգ վայրկեան սպասէ, վրաս փոխեմ ու ելլե՛նք»:

Իրենց բնակած արուարձանէն Փարիզի կեդրոնը հասնելու համար հանրային փոխադրամիջոցով ժամ մը պէտք էր հաշուել: Հրանդ եւ Մարինէ արդէն իսկ Փարիզի մարդկային թոհ ու բոհին խառնուած, մօտեցած էին բազմայարկանի մեծ վաճառատուներու թաղը, ուր մեքենայացած մարդոցմէ բաղկացած ամբոխ մը ամէն ուղղութեամբ կը քալէր: Կարելի էր զանազանել օտարը տեղացիէն, քանի որ այս վերջինը իր շուրջիններուն բոլորովին անտարբեր, գրեթէ միշտ աճապարուած՝ անընդհատ կը յառաջանար: Զբօսաշրջիկներն էին մանաւանդ որոնք կը յամենային ցուցափեղկերու առջեւ, ուր մօտալուտ Ծնունդի առթիւ, շարժուն պուպրիկներ, սիրուն կենդանիներ որոշ մեքենականութեամբ փոքրիկ ներկայացումներ կը հրամցնէին երախաներուն, նաեւ չափահասներուն: Հրանդ ու Մարինէ եւս հոսանքին հետեւեցան ու մօտեցան վերոյիշեալ ցուցափեղկերուն: Շատ հետաքրքրական գտան ներկայացուած երազային պատկերներն ու տիկնիկները: Մինչ այդ, Մարինէ ցուցափեղկերէն մէկուն փակցուած ծանուցում մը նշմարեց. «Վաճառատան մէջ ծառայելիք Կաղանդ պապա-ներ կը փնտռուին. 1 մեթր 80էն վեր հասակով թեկնածուներէն կը խնդրուի ներկայանալ պաշտօնէութիւն՝ 4. յարկ»: Մարինէ ծանուցումը ցուցնելով իր ամուսնոյն, հարց տուաւ անոր. «Ի՞նչ կ'ըսես»: «Ի՞նչ... պատասխանեց Հրանդ, չե՛ս խորհիր կարծեմ թէ ինծի յարմար գործ մը ըլլայ ասիկա»: «Ինչո՞ւ չէ, փոխադարձեց կինը, թէ քու արտաքինդ յարմար է եւ թէ կարող ես զուարճացնել երախաները, ի՞նչ կը կորսնցնես, ներկայացի՛ր, առիթ մըն է թերեւս»: Հրանդ պահ մը վարանելէ յետոյ, իմաստալից նայուածք մը ուղղեց կնոջը. «Իրաւունք ունիս թերեւս, ըսաւ վերջապէս, երթա՛մ, մէյ մը նայիմ»:

Հրանդ եւ Մարինէ ընդարձակ վաճառատունէն ներս մտան եւ 4. յարկ բարձրացան: Հրանդ, երբ պաշտօնէութեան գրասենեակը մօտեցաւ, 5–6 հոգինոց պոչ մը նշմարեց: Պահ մը վարանեցաւ եւ յուսահատեցաւ, այսուհանդերձ կանգ առաւ վերջին կարգը, իր հերթին սպասելու: Իր կնոջը հետ ժամադրուեցաւ, նոյն վայրը, մէկ ժամ վերջի համար, յուսալով որ Հրանդ գոնէ կարողանար ներկայացնել իր թեկնածութիւնը: Երեք քառորդ ժամուան սպասումէ վերջ, Հրանդ ինքզինք գտաւ երեսունամեայ պաշտօնեայի մը դիմաց: Անուն, մականուն, տարիք, հասցէ, վերջին ասպարէզ եւ այլ դասական հարցումներուն հետեւեցան ֆրանսերէն հատուածի մը ընթերցումը եւ անխուսափելի հարցումը. օտարի շեշտ ունիք, ի՞նչ է ձեր ազգութիւնը: Հրանդ կռահեց որ իրենց զրոյցը շատ յոյս չէր ներշնչեր, ուստի ցած ձայնով փոխադարձեց. Հա՛յ եմ: Իր խօսակիցը, ի զարմանս Հրանդին, ժպտեցաւ ու ըսաւ. «Ձեր թեկնածութիւնը մեզ կը հետաքրքրէ պարոն, վաղը ժամը 10ին ներկայացէ՛ք նոյն վայրը, գործի պայմաններուն տեղեկանալու եւ որոշ հրահանգներ ստանալու համար ձեր պաշտօնին առընչութեամբ: Ներկայիս, գործը 40 օրուան համար նախատեսուած է: Ժամանակացոյցն ու վճարումը ձեզի կը հաղորդուին վա՛ղը»:

Հրանդ չէր հաւատար ականջներուն. ուրեմն ընդունուած էր: Երբ գրասենեակէն հեռացաւ, Մարինէն վերգտնելու համար, անսահման ուրախութիւն մը համակեց իր ամբողջ էութիւնը: Չէր գիտեր ինչո՞ւ, թէպէտեւ պատասխանը բացառիկ յաջողութիւն մը չէր, սակայն ան բաւած էր իր տրամադրութիւնը բարեփոխելու: Մարինէն, որ քիչ հեռուն սիւնի մը տակ իրեն կը սպասէր, շուտով գուշակեց արդիւնքը, իր ամուսնոյն զուարթ դիմագիծը նշմարելով: Հրանդ մեծ ոգեւորութեամբ պատմեց զրոյցին մանրամասնութիւնները, մինչեւ իրենց տուն ժամանումը:

Յաջորդ առտուան հանդիպումին, երիտասարդ վաճառորդը Հրանդին մէկ ժամ տեւողութեամբ անհրաժեշտ հրահանգները տուաւ, թէ ի՞նչպէս մօտենալ երախաներու, ի՞նչպէս խօսիլ յաճախորդներու հետ, ի՞նչ կարգի խօսքերէ խուսափիլ, ի՞նչպէս միշտ կատակասէր եւ հաճոյակատար վարուիլ, վերջապէս ըլլալ ծառայասէր եւ տրամադիր ելն.: Ժամադրութիւն տրուեցաւ Ուրբաթ, ժամը 10ին, իրեն յանձնուեցան «Կաղանդ պապա»յի հագուստն ու կապուստը, կողովը, նաեւ այլազան իրեղէններ պարունակող գոյնզգոյն ծրար-տուփեր զորս ան պիտի գտնէր իրեն յատկացուած պահարանին մէջ: Ան խնամքով գրպանը դրաւ այս վերջինին բանալին, 48 ժամ յետոյ գործածելու համար:

Ուրբաթ, մինչեւ կէսօր, Հրանդի համար իբրեւ նախապատրաստական ժամանակամիջոց ծառայեց: Ան առիթը ունեցաւ ինքզինք հակակշիռի ենթարկելու, ձայնին երանգն ու շարժուձեւերը փորձելով պատշաճեցնել ըստ կարելւոյն: Կէսօրէ վերջ, երբ յաճախորդներու լուրջ ալիքը սկսաւ մուտք գործել վաճառատունէն ներս, Հրանդ բաւական քրտնեցաւ կարենալ լաւագոյնս գոհացնելու համար մանաւանդ մանկատի բազմութիւնը: Ան գրեթէ առանց զգացնելու կը մօտենար երախաներուն, զուարճախօսութիւններ հնարելով, իրենց անուշեղէն բաժնելով, գոյնզգոյն փուչիկներ հրամցնելով: Իրեն պատուիրուած էր նուիրել կողովին պարունակած ծրարներէն մէկը այն երախաներուն որոնց ծնողքը կարեւոր գնումներ կ'ընէին: Տղոց անսահման խանդավառութենէն վարակուեցաւ նաեւ Հրանդը: Երբ ուշ երեկոյեան տուն վերադարձաւ, անոյշ յոգնութիւն մը կը զգար: Արթիւր՝ իր մանչն ալ նկատեց հօրը արտասովոր տրամադրութիւնը, սակայն այր ու կին որոշած էին տեղեակ չպահել զայն, իր ըրած գործի բնոյթին: Հրանդ պարզապէս յիշեցուց որ 40 օրուան առժամեայ գործ գտած էր շինարարութեան մէջ եւ ամէն ինչ կարգին էր:

(Մնացեալը յաջորդով)

Ս. Շ.

ԴՊՐՈՑԷ ԴՊՐՈՑ

ԷՆՍԻՆՈՅԻ Ֆերահեան վարժարանի «Աւետիսեան» սրահին մէջ, Դեկտեմբեր 15ին, տեղի ունեցած է «Հայ դպրոցի տարի»ի նուիրուած հանդիսութիւն մը, ազգային վարժարաններու աշակերտներու մասնակցութեամբ: Ներկայ եղած են հոգեւորականներ, ազգային վարչութեան, վարժարաններու, խնամակալ մարմնի ներկայացուցիչներ, տնօրէններ, դաստիարակներ եւ ծնողներ: Բացման խօսքը եւ հանդիսավարութիւնը կատարած է «Մեսրոպեան» վարժարանի աշակերտ Արագ Հարպոյեան: Գնահատանքի խօսք արտասանած են ազգային վարչութեան փոխ ատենապետ Տոքթ. Յակոբ Տէր-Մկրտիչեան եւ խնամակալ մարմնի ատենապետ Աւօ Քէչիշեան, նշելով որ սոյն հանդիսութեամբ ազգային վարժարաններու աշակերտները կ'ընդառաջէն Արամ Ա. կաթողիկոսի կոնդակին, տօնախմբելով Հայ դպրոցի տարին: Գործադրուած է տարբեր դպրոցներու աշակերտներու կողմէ պատրաստըւած յայտագիր մը, բաղկացած՝ երգերէ, պարերէ, արտասանութիւններէ եւ թատերախաղէ: Փակման խօսքը արտասանած է առաջնորդ Մուշեղ Արք. Մարտիրոսեան, շեշտելով Հայ դպրոցին դերն ու առաքելութիւնը:

ԱԺԷՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ֆրանսայի մէջ Հայաստանի տարբեր շարժումի մղած է փոքր անկիւններու հայկական ներկայութիւններն ալ. անոնցմէ մէկն է Լոթ է Կառոնի շրջանի Աժէնի հայկական մշակոյթի ընկերակցութիւնը: Ան կազմուած է Աժէնի բնակիչ շուրջ 15 հայ ընտանիքներուն ջանքերով:

Ընկերակցութեան անդամները վերջերս հանդիպում մը կազմակերպած են քաղաքին մշակոյթի կեդրոնին մէջ. արձանագրուած է քաղաքին լրատու թերթը: Որոշուած է տօնել հայկական Ծնունդը, ապա ձեռնարկել այլաբնոյթ գործունէութեան:

Ընկերակցութեան նախագահուհին է Նաթալի Ժամկոչեան-Լագրուա, իսկ հասցէն.
e-mail : acaa47@yahoo.fr
tél. : 05. 53. 87. 91. 26

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Վերադարձանք «Գամպոճ» որ Զմիւռնիոյ քարափէն բաժնուեցաւ Ուրբաթ երեկոյին եւ յաջորդ առտու հասաւ Շիրա կղզին, ուր քանի մը ժամ միայն մնաց. ու խել մը ապրանք առնել տալէն յետոյ, ելաւ ճամբայ դէպի Մարսէյլ:

Մարսէյլ հասանք Նոյեմբեր 4ի առաւօտը, բայց 24 ժամ բաւական խիստ փոթորիկի մը համն ալ առնելէ յետոյ, բան մը, որուն փորձառութիւնը առաջին անգամ էր որ ես կ'ունենայի:

Ֆրանսական այս մեծ նաւահանգիստ քաղաքը գիշեր մը միայն մնացինք, եւ օր մը ամբողջ պտըտեցանք ամէն կողմը. գացինք Փրատոյի հիանալի պողոտան, անկէ ալ մինչեւ ծովուն եզերքը. այցելեցինք կենդանաբանական պարտէզը եւ թանգարանը եւ երեկոյեան գնացքով ճամբայ ելանք Փարիզի համար:

Մարսէյլէն գրեցի ծնողքիս իմ երկրորդ նամակս, դարձեալ նկարագրութիւններով զայն լեցնելով: Այս գրած նամակներս կը պահեմ, իմ «Ուսանողի նամակներ» հաւաքածոյիս մէջ:

Ամբողջ գիշերը գրեթէ անքուն ճամբորդեցինք երկաթուղիով եւ բան մը բնաւ չկրցայ տեսնալ մինչեւ Փարիզ, Կառ տը Լիոն կայարանը, ուր ոտք կոխեցինք 1879 Նոյեմբեր 6ին առաւօտ. հոսկէ երկձի կառք մը երկուքս նստելով եւ մեր գոյքերն ալ հետերնիս ունենալով, ուղղակի գացինք Պուլոնեը-սիւր-Սէն, Փարիզի հիանալի մէկ արուարձանը եւ իջանք Փարք տէ Փրէնսի սքանչելի ծառուղիին վրայ կանգուն մեծ տունը, որ Կարապետ Զալըքեանին վարպետն ու հայրագիրը եղող Պ. Էօժէն Գոլինոյին բնակարանն էր: Տեսակ մը պալատ՝ Մէզոն Փէրսան անունով հռչակաւոր, որովհետեւ տունին երեսը կը ծածկէին պարսիկ լեզուով ու գիրերով բանաստեղծական տողեր պարունակող կապոյտ յախճապակիներ, բոլորն ալ ձեռագործ Կ. Զալըքեանի:

40 սենեակով տուն մ'էր այս, Պուա տը Պուլոնըի գեղեցկադիր անտառը դիտող, ուր հիւրընկալուեցայ տասնեւհինգ օր, իբրեւ մօրաքեռորդի Զալըքեանի. բայց յետոյ փոխադրուեցայ առժամեայ կերպով 21 ռիւ Մէօսիէօ լը Փրէնս, որպէս զի մօտիկ ըլլամ բժշկական համալսարանին:

Ամենասաստիկ ձմեռ մը ծայր տուաւ յեղակարծ կերպով. Փարիզը ձիւնով ծածկուեցաւ: Սէն գետը տեղ տեղ սառեցաւ. հաղորդակցութիւնները ընդհատուեցան, եւ ես ռիւ Մէօսիէօ լը Փրէնսի փողոցին սենեակիս մէջ, գետինը քար, առանց կըրակի անցուցի օրերս ինքզինքս ամայի անապատի մը մէջ կարծելով:

Դժուարաւ կ'երթայի մինչեւ Սէն Միշէլի ծայրը ճաշարան մը, ուր ցորեկը կ'ուտէի 1 ֆր. 25 սանթիմ տալով, իսկ երեկոները 1 ֆր. 75 սանթիմ վճարելով, եւ ի՞նչ էր կերածս, Աստուած գիտէ:

Կիրակիէ Կիրակի քաջութիւնս ձեռք առնելով կ'երթայի Պոլոնը-սիւր-Սէն, Զալըքեանին, որպէս զի ծնողական կարօտս իրմով բուժեմ: Մինչեւ Օթէօյլ հանրակառք մը կը տանէր. անկէ անդին մինչեւ Մէզոն Փէրսան հարկ էր քալել բաւական տեղ. կը քալէի հովին ու ցուրտին կուրծք տալով, ու սառած վայրերուն վրայ ալ իյնալ ելլալով:

Անորոշ ու տարտամ վիճակի մը մէջ անառաջնորդ ես կը տարուբերէի, եւ շարունակ կը գրէի ծնողքիս, գոհունակ նամակներ՝ իրենց ուղղելով, որպէս զի սիրտերնին զուարթ պահէի. սակայն մտածելով կը մտածէի թէ ի՞նչ պիտի ըլլար ապագաս:

Հայրս բոլոր ծախքերս հոգալով հանդերձ, քովս տուած էր 30 հատ թրքական ոսկի եւ ըսած էր ինծ. «Նայէ՛ որ էքօնօմիով խարճես». եթէ այդ դրամս հատնելու ըլլար, ես ի՞նչ պիտի ընէի. անօթի՞ պիտի մնամ, կ'ըսէի մտքովս ու սենեակիս մէջ փակուած, ցրտասառոյց ցուրտը կրելով՝ դառնապէս կու լայի:

Միակ մխիթարութիւնս էր եղբօրս գըրել, գրել հօրս, մօրս, քոյրերուս եւ մօրեղբօրս, նամակներ երկար ու երկար, որոնք կը մնան դեռ գոյքերուս մէջ. ո՛հ անցեալի օրեր, որքա՛ն ծանրաբեռն ինծ կը թուէիք, բայց որչա՛փ թեթեւաբեռն էք եղեր, արդի (1942 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1) դըժուարակնճիռ պայմաններուն հետ բաղդատուելով...:

(Շար. 138)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Սարգիսեան եւ զաւակները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն իրենց զարմիկ՝ Միքայէլին եւ Փօլէթին իրենց եղբօր՝ Ռընէ Արզումանեանի մահուան առթիւ եւ այդ առիթով 50 Եւրօ կը նուիրեն «Յառաջ»ին։

arménie mon amie

EXPOSITION AU CENTRE DU PATRIMOINE ARMENIEN DE VALENCE

Du 10 janvier au 18 février, le Centre du Patrimoine Arménien (14 rue Louis Gallet, Valence) présentera une exposition :

«Entre l'unique et l'autre»
Dessins d'Henri Basmadjian.

Ecole «Khatchadour ABOVIAN» de Langue et Culture Arméniennes

VENDREDI 5 JANVIER
Djerakalouytz Sourp Dznounti — Veille de Noël Arménien

Fête des enfants de la Communauté
A cette occasion, la Messe sera célébrée à 16h30 par
le Révérend Père ZADIK AVEDIKIAN
Recteur de la Cathédrale Apostolique Arménienne
Serpotz Tarkmantchatz de Marseille et Vicaire du Délégué pour l'Europe du Catholicossat de tous les Arméniens pour le Midi de la France
La Direction de l'Ecole «Khatchadour Abovian» et le Conseil de la Cathédrale
organisent en cette même occasion

L'ARBRE de NOEL

Nous vous invitons à venir avec vos enfants à la cérémonie religieuse et à la fête qui suivra dans la salle A. Tcherpachian du Centre Culturel, où le Père Noël fera son entrée pour distribuer ses cadeaux à tous les enfants.

Nous vous prions de bien vouloir répondre à notre invitation, en nous indiquant le nombre d'enfants désireux d'accueillir avec leurs parents le Père Noël.

Tél. : 04. 91. 77. 84. 70
Parents et enfants, venez nombreux pour fêter ensemble le Noël Arménien.

Informations artistiques

Samedi 6 janvier
— à 14 heures 30
CONFERENCE-DEBAT
Arménie : Le christianisme, le génocide et la situation actuelle.
**
Exposition-vente de livres et de CD
**
— à 18 heures 30
CONCERT
Mélodies arméniennes du Moyen-Age à nos jours
ENSEMBLE VOCAL
Direction : **Herminé Yerissian**
OEuvres de Nareghatzi, Yekmalian, Ganatchian, Tcherpachian

Hôtel de Ville de Versailles
Université Inter-Ages
6 impasse des Gendarmes

Renseignements :
Antoine Baghdikian: 06 84 84 74 74

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section **«D. Missakian»**

La Section **«D. Missakian»** de Sevran-Livry vous attend nombreux pour fêter le Noël Arménien autour de savoureux plats :

Le samedi 6 janvier à 20h30
à la maison de la C.B.A.F.
17 rue Charles Péguy —
93190 LIVRY GARGAN

Attention : Nombre de places limité.

Merci de faire vos réservations auprès de Madeleine : 01. 43. 83. 87. 68
ou de Nilva : 01. 42. 36. 33. 73.

ԾՆՆԴԵԱՆ ՃԱՇ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ

Կապոյտ Խաչի Լիոն-Վիլէօրպանի մասնաճիւղի Ծնունդը, ընտանեկան ճաշի մը շուրջ՝

Կիրակի, Յունուար 7, ժամը 12·30ին *Վիլէօրպանի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ։*

Ճաշի աւարտին, մասնաճիւղին Միօրեայ վարժարանի աշակերտները կ'արտասանեն, կ'երգեն ու կը պարեն ընդունելով Կաղանդ Պապան, որ պիտի բաշխէ նուէրներ ներկայ բոլոր երախաներուն։

Ճաշի մասնակցութիւն՝ 12 *Եւրօ։*

Արձանագրութեան համար դիմել՝ 04·78·45·17·55 *կամ* 04·74·04·74·97 *թիւերուն։*

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club «Rouben Mamoulian»
Sous le parrainage de **Robert GUEDIGUIAN**, réalisateur

Jeudi 11 janvier à 20 heures
Soirée de Gala
KOHAR
Film, 2002, chants, danses, mimes...
Chœur et Orchestre Symphonique sous la direction de **Sébouh Apkarian**
Avec :
Samuel Gouziguian, Raïssa Mgrdtchian, Vahan Kalousdian, Hratchoui Khoumarian

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN
- Participation aux frais : 5 Euros
- Adhérents et Abonnements : 3 Euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall 75010 Paris
M° République

GABINET TERZIYAN
Toutes Assurances — Toutes Compagnies
MEILLEURS PRIX — MEILLEURES CONDITIONS
AUTO — MULTIRISQUES HABITATION ET COMMERCE
MALADIE — PREVOYANCE RETRAITE VIE CAPITALISATION
13, rue Lamartine, 75009 PARIS
Tél. : 01. 42. 82. 01. 41 +
présente ses meilleurs vœux pour l'année 2007 et souhaite une bonne Fête de Noël
ԹԷՐԶԵԱՆ Ապահովագրական գրասենեակը լաւագոյն մաղթանքներով կը շնորհաւորէ Ձեր Նոր Տարին եւ Ս. Ծնունդը

ԾՆՈՒՆԴ ԵՒ ՄԿՐՏՈՒԹԻՒՆ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Եկայք Տօնեսցուք
զԾնունդն եւ զԱստուածայայտնութիւնն
Տեառն Մերոյ
եւ Փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 5
Ճրագալոյց
Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան
Ժամերգութիւն՝ *ժամը* 9*ին*,
Երեկոյեան հանդիսաւոր ժամերգութիւն՝ *ժամը* 16*ին*,
Խթման պատարագ՝ *ժամը* 17*ին*։

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 6
Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Փրկչին
Ժամերգութիւն եւ պատարագ։
Սկիզբ ժամերգութեան՝ *ժամը* 8·30*ին*։
Կը պատարագէ՝
ԳԻՒՏ ԱՐՔ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ
Հայր. Պատուիրակ Արեւմտեան Եւրոպայի
Ֆրանսայի Թեմի
Առաջնորդական Տեղապահ
Յաւարտ պատարագի կը կատարուի Ջրօրհնէք։

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 7
Բ. Օր Ծննդեան
Յիշատակ Մեռելոց
Ժամերգութիւն եւ պատարագ կը մատուցուի վասն Յիշատակի Մեռելոց։
Յաւարտ պատարագի կը կատարուի Հոգեհանգիստ՝ վասն Համօրէն Ննջեցելոց։
Սկիզբ ժամերգութեան՝ *ժամը* 9*ին*։

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԻՍԻ

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 5
Ժամերգութիւն և Մարգարէական Թուղթերու ընթերցում՝ *ժամը* 16·30*ին*,
Խթման պատարագ՝ *ժամը* 17·30*ին*։

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 6
Ժամերգութիւն՝ *ժամը* 9·30*ին*,
Պատարագ եւ Ջրօրհնէք՝ *ժամը* 10*ին*։

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 7
Պատարագ՝ *ժամը* 10*ին*։
Հոգեհանգիստ՝ վասն համօրէն ննջեցելոց։

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԱՐՆՈՒՎԻԼ

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 5
Ընթերցուածք՝ *ժամը* 17*ին*,
Պատարագ՝ *ժամը* 18*ին*։

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 6
Ժամերգութիւն՝ *ժամը* 9*ին*,
Պատարագ՝ *ժամը* 10·30*ին*,
Ջրօրհնէք՝ *ժամը* 12*ին*։

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 7
Պատարագ՝ *ժամը* 10·30*ին*,
Հոգեհանգիստ՝ *ժամը* 12*ին*։

Ս. ՊՕՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 5
Երեկոյեան ժամերգութիւն՝ *ժամը* 16·30*ին*,
Պատարագ՝ *ժամը* 17·30*ին*։

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 6
Ժամերգութիւն՝ *ժամը* 9*ին*,
Պատարագ՝ *ժամը* 10·30*ին*,
Ջրօրհնէք՝ *ժամը* 12*ին*։

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 7
Ժամերգութիւն՝ *ժամը* 9*ին*,
Պատարագ՝ *ժամը* 10·30*ին*։
Հոգեհանգիստ՝ վասն համօրէն ննջեցելոց։

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻԼ

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 5
Ընթերցուածք՝ *ժամը* 17*ին*,
Պատարագ՝ *ժամը* 18*ին*։

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 6
Պատարագ՝ *ժամը* 10*ին*,
Ջրօրհնէք՝ *ժամը* 12*ին*։

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 7
Պատարագ՝ *ժամը* 10*ին*։
Պատարագի աւարտին՝ Հոգեհանգիստ։

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ-ԼԻՈՆ

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 5
Երեկոյեան ժամերգութիւն՝ *ժամը* 16*ին*,
Ընթերցուածք՝ *ժամը* 16·30*ին*,
Պատարագ՝ *ժամը* 17*ին*։
Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 6
Ժամերգութիւն՝ *ժամը* 8·30*ին*,
Պատարագ՝ *ժամը* 10*ին*։
Յաւարտ պատարագի Ջրօրհնէքի *արարողութիւն կը կատարուի։*
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊՍԿ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ
Պատարագի երգեցողութիւնները կը կատարուին եկեղեցւոյ «Կոմիտաս» երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանի։

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 7
Պատարագ՝ *ժամը* 10*ին*։
Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 13
Տօն է Անուանակոչութեան
Պատարագ՝ *ժամը* 10*ին*։
Յաւարտ պատարագի Եպիսկոպոսարանի Տնօրհնէքը կը կատարուի։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՈՒՐԲԱԹ, Յունուար 5
Ընթերցուածք՝ *ժամը* 16·30*ին*,
Պատարագ՝ *ժամը* 17*ին*։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԶԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 6
Ժամերգութիւն՝ *ժամը* 8·30*ին*,
Հանդիսաւոր պատարագ՝ *ժամը* 9·45*ին*։
Ջրօրհնէքի *աւանդական արարողութիւն կը կատարուի։*
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԶԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ
Պատարագը կ'երգէ «Սահակ-Մեսրոպ» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Խաչիկ Նըլմազեանի։

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 7
Պատարագ՝ *ժամը* 10*ին*։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԶԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

ԱԷՆ ԼՈՒ - ՍՈՒՐԲ ԳԷՈՐԳ

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 6
Հանդիսաւոր պատարագ՝ *ժամը* 10*ին*։
Ջրօրհնէք՝ *ժամը* 11·30*ին*։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՇԱՀԱՆ Ա. ՔՀՆՑ. ՏԷՏԷԵԱՆ

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՇԱԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 6
SAMEDI
6 JANVIER
2007

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·613 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 82e ANNEE — N° 21·613

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Մշակոյթի նախարարութիւնը կը պատրաստուի դատի տալ Լուվրի Թանգարանը. ամբաստանութիւնը այն է որ 110 տարի առաջ Այասոֆիա-յի տաճարէն նորոգութեան պատրուակով Փարիզ բերուած յախճապակիները ետ չեն տրուիր: Ֆրանսական Թանգարանը կը պնդէ որ գնած է այդ յախճապակիները, ուստի իր սեփականութիւնն են: Թրքական Նախարարութիւնը ետ կը պահանջէ Սեւրի ու Ցարդարական արուեստներու Թանգարանին մէջ պահուած յախճապակիներ որոնք նոյնպէս Այասոֆիայէն բերուած են:

«ԼԻՊԷՐԱՍԻՈՆ» վերջին պահուն նոր ներդրումներ ընողներ գտած է, մինչ սնանկութեան դուռն էր: Այս նոր անձերն են Փիէր Պերժէ, Անտրէ Ռուսըլէ, Պերնար-Անրի Լէւի եւ Անրի Սէյտու, որոնք միասին 15 միլիոն Եւրօ բերած են թերթին եւ այս ներդրումով ամէն մէկը դրամագլուխին 8%ին տէր կը դառնայ: Իտալական «Լա Ռեփուպլիքա» թերթին հիմնադիրներէն Գարլօ Գարաչիոլօ ալ 5 միլիոնով մաս կը կազմէ բաժնետէրերուն եւ Ռոչիլտէն ետք երկրորդ դիրքի վրայ կը գտնուի:

ՇԻՐԱՔ գործատիրութեան եւ սենտիքաներու պատասխանատուներուն առջեւ, Յունուար 4ին ներկայացուց հարկային մարզի իր ծրագիրը: Այլ խօսքով թեկնածու չըլլալով հանդերձ (գոնէ առայժմ) յայտնեց թէ ի՛նչ ծրագիր պէտք է իւրացնեն թեկնածուները: Շիրաք կը նախատեսէ 1/3րդ համեմատութեամբ զեղչել ընկերութիւններու տուրքերը, զայն 33%-էն իջեցնելով 20%ի, հինգ տարիներու ընթացքին (15էն 20 միլիառ նուազ կ'ըլլայ պետութեան եկամուտը): Կ'ուզէ որ աշխատաւորները աւելի լայնօրէն մասնակցին ձեռնարկութեան շահերուն, ձուլուին Ա. էն. Փէ. Ը.ն եւ ԻՈՒՆԷՏԻՔ-ը, Ֆրանսան վերածելով մնայուն զարգացման կենսական դերակատարի մը: Շիրաքի ընկերային եւ տնտեսական ծրագիրը կը նշանակէ որ ընտրապայքարի մէջ մտած է, ինչ որ Լիպէրասիոնի համար «հակա-Սարքոզի ծրագիր մըն է»: Խմբագրականին մէջ ալ Ժան-Միշէլ Թենար դիտել կու տայ որ իշխանութեան վախճանները բնաւ ուրախալի չեն ու կ'ոգեկոչէ Փոմփիտուն, որ ճակատեցաւ մահուան դէմ, Միթերանը որ դիմադրեց հիւանդութեան եւ Շիրաք որ, ամիսներէ ի վեր չուզեր ողջ-ողջ թաղուիլ:

ՍԵԿՈՂԷՆ ՌՈՒԱՅԱԼ ալ, Յունուար 4-ին աւանդական մաղթանքները ներկայացուց ընկերվարական կեդրոնավայրէն (ռիւ տը Սոլֆէրինօ) եւ ծանրացաւ գըլխաւորաբար անօթեւան անձերու պարագաներուն վրայ, ինչ որ կը թուի թէ մեծ յայտնութիւնն է վերջին օրերուն եւ քաղաքական անձէ անձ մրցակցութիւն մը ստեղծուած է: Նախորդ օրն ալ արդէն Տոմինիք տը Վիլփէն օրինագիծ մը ներկայացուցած էր այդ ուղղութեամբ: Ս. Ռուայալ ալ կ'ուզէ որ բոլոր ընտանիքներուն բնակութեան ապահովութիւն մը տրուի իրենց կեանքի երկայնքին եւ ոչ միայն անօթեւան անձերուն: Կը շեշտէ որ մետիաներու ստիպողականութիւնը պէտք չէ մոռցնել տայ բնակութեան տագնապը, որ կը վերաբերի աշխատող դասուն, որ ճիգ կը թափէ վարձքերը վճարելու համար: Նախագահութեան թեկնածուն ըսաւ նաեւ թէ անձնական յարձակումներ պիտի չընէ, բայց աջը պէտք է պարկեշտօրէն ներկայացնէ իր հաշուեկշիռը: Այս ելոյթին վաղորդայնին, Սեկոլէն Ռուայալ եւ իր գլխաւոր պատուիրակութիւնը Չինաստան կը մեկնէին, ընդառաջելով տեղւոյն Համայնավար կուսակցութեան հրաւէրին:

ԱՄՆ-ՌԻ Արտաքին նախարարուհիին կցորդ նշանակուեցաւ Ճոն Նեկրոփոնթ, որ ցարդ Ամերիկեան ազգային տեղեկատուութեան տնօրէնն էր: 67 տարեկան, մեծ համբաւ կը վայելէր իր պաշտօնին բերմամբ: Նախապէս դեսպան եղած է ՄԱԿ-ի մօտ, ապա՝ Իրաք:

ՇԱՐՄ-ԷԼ-ՇԷՅԽ, ուր հանդիպում ունեցան Ե. Օլմերթ եւ Հ. Մուպարաք, բացայայտ կերպով յայտնեցին իրենց տարակարծութիւնը Ռամալլայի զինուորական խորայէլեան գործողութեան շուրջ: Որեւէ համաձայնութեան յոյս չկար, քանի իսրայէլեան ներխուժումը Ռամալլա, ուր չորս հոգի մեռած էին, աւելի լարած էր հանդիպումին մթնոլորտը: Եգիպտոսի նախագահը հրապարակաւ պահանջած էր որ անմիջապէս դադրին բըռնութեան գործողութիւնները, որոնք կը խանգարեն խաղաղութեան ճիգերը: Մուպարաք կը ջանայ միջնորդի դեր կատարել Յունիսէն ի վեր, երբ առեւանգուած էր իսրայէլցի զինուորը: Ի դէպ, Յունուար 4ին, ճիշդ տարի մը եղած էր որ Ա. Շարոն մահաքունի մէջ էր:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Համայնավար կուսակցութեան ազգային քարտուղարը, Յունուար 4ին ձգած է այդ պաշտօնը ձեռնարկելու համար իր ընտրապայքարին: Լիպէրասիոնի տուած հարցազրոյցին մէջ Մ.-Ժ. Պիւֆէ կը շեշտէ, ի մէջ այլոց.– «Արմատական ձախի կառավարութիւն մը կ'ուզենք»:

ԻՏԱԼԱՅԻ քաղաքագէտը՝ Մարքօ Փաննելա, 76 տարեկան, Յունուար 5ին կը շարունակէր իր հացադուլը բողոքելու համար մահապատիժի կիրարկումին դէմ: Այնքան տկարացած էր որ 24 կամ 48 ժամուան համար յօժարած էր ջուր խըմել, բայց ո՛չ ուտել:

ԼԻԲԻՈՅ մէջ որոշուած է արձան մը բարձրացնել Ս. Հիւսէյնի յիշատակին, որ պիտի կանգնի ազգային հերոս Օմար Մուխթարի արձանի կողքին, որ նոյնպէս կախաղան հանուած էր 1931ին, մղած ըլլալով ապստամբութիւնը իտալական գաղթատիրութեան դէմ: Ս. Հիւսէյնի կախաղան հանուելու նախօրեակին, Քադաֆի յայտարարած էր որ Ս. Հիւսէյն պատերազմական գերի մըն է եւ կրնայ դատուիլ միայն անգլեւամերիկացի յարձակողներուն կողմէ:

ՌՈՒՄԱՆԻԱ, Եւրոպական Միութեան անդամակցելէ երեք օր ետք բերած է իր մասնակցութիւնը հասարակաց պիւտճէին, 76 միլիոն Եւրօ վճարելով:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ վերջին հարցախոյզերուն համաձայն (Յունուար 4) երկու գլխաւոր թեկնածուներու ժողովրդականութիւնը նուազում մը արձանագրած է: Այսպէս, Սեկոլէն Ռուայալ 58%ի իջած է (– 3) եւ Նիքոլա Սարքոզի 46%ի (– 2),), նոյնն է պարագան Ժ.-Մ. Լը Փէնի 14% (– 4): Յառաջդիմութեան մէջ է Ֆր. Պայրու որ 38%ի հասած է (+4): Հարցախոյզը կատարուած է Սոֆրէսի կողմէ Ֆիկառօ-Մակազինի համար:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ քաղաքացիները, ըստ «Ճեռուզալէմ Փոստ»ի, մեծապէս հետաքըրքըրուած են Լուսնի կալուածներուն վաճառքով: Թերթը գրած է թէ մօտ տասը հազար Իսրայէլցիներ 2000էն ի վեր կալուածատէր են Լուսնին վրայ: Անոնք կը մտածեն որ լուսնային կալուածը ինքնատիպ նուէր է իրենց թոռներուն, նաեւ հետաքրքրական ներդրում: Ներկայի կացութեամբ Իսրայէլցիները տէր են Լուսնի կալուածներուն 10%ին: Վաճառքի հանուած տարածքը 40 միլիոն քառ. քմ. է: Կը սպասուի որ ԱՄՆ-ու անջրպետային ծրագիրներուն բազմացումով այդ կալուածներուն գինը բարձրանայ:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ երկու նոր անդամներով, մօտ 800 հազար Թուրքեր որոնք Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ բնակիչ են, Եւրոպայի քաղաքացի դարձած են: Թրքական աղբիւրներու հաշիւներով Միութիւնը մօտ 6 միլիոն ծագումով Թուրք քաղաքացի ունի: Պուլկարիոյ մէջ այդ տարրը ընդհանուր բնակչութեան 12%ը կը կազմէ:

40 ՀԱԶԱՐ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՆԵՐ, Դեկտեմբեր 27էն Յունուար 2 Զաղրէպ հաւաքուած են Թէզէի տիեզերական հաւաքականութեան տարեկան հաւաքոյթին: Խրուաթիայէն զատ, ամէնէն բազմանդամ պատուիրակութիւնները եկած են Լեհաստանէն, Ռումանիայէն եւ Ուկրանիայէն: 2000 Ֆրանսացիներ մասնակցած են հանդիպումին: Յաջորդ հանդիպումը տեղի կ'ունենայ գալ տարի Ժընեւ:

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՀԱՅԵՐՈՒ ՑՈՅՑԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ԴԷՄ

Յունուար 3ին ինչպէս ծանուցուած էր, բազմահազար Հայեր անսալով քաղաքական երեք կուսակցութեան –Հ.Յ.Դ., Ռ.Ա.Կ., Ս.Դ.Հ.Կ.– կոչին տողանցած են Պէյրութի մէջ, իրենց մերժումը արտայայտելու համար Թուրքիոյ վարչապետ Թ. Էրտողանի այցին: Թափօրին միացած են հայկական բազմաթիւ կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներ, կրօնական դէմքեր, քաղաքական անձնաւորութիւններ, ինչպէս՝ նախկին նախարարներ՝ Ա. Տէտէեան, Ժ. Ճուխատարեան, Ա. Թապուրեան եւ Շ. Պարսումեան, երեսփոխան Յ. Բագրատունի:

Ցուցարարները բազմաթիւ պաստառներ պարզած էն, Էրտողանի այցը դատապարտող արձանագրութիւններով. զինքը ամբաստանած են Լիբանանի ներքին հարցերուն միջամուխ ըլլալով: Հրապարակուած է Յայտարարութիւն մըն ալ ուր շեշտուած է թէ Թուրքիա եւ Իսրայէլ ռազմավարական դաշնակիցներ են եւ Թուրքիոյ կողմէ Լիբանանի մէջ ստանձնուած որեւէ դեր, ինչ պատրուակով ալ ըլլայ ան, այդ դաշնակցութեան շահուն կը ծառայէ, նպատակը հետապնդելով շրջանին մէջ Թուրքիոյ գերիշխանութիւնը ծաւալելու:

Յայտարարութեամբ ըսուած է տակաւին որ Հայերու չորրորդ սերունդը դեռ կը սպասէ Թուրքիոյ ճանաչումին եւ 1915–1923 իր պապերուն հանդէպ գործուած վայրագութեան հատուցումին: Յիշեցումն ալ եղած է որ Լիբանանի խորհրդարանը 2000 Մայիսին ընդունած է Ցեղասպանութեան իրողութիւնը:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՀԵՐՔՈՒՄԸ ԱԽԹԱՄԱՐԻ ՏԱՃԱՐԻՆ ԲԱՑՈՒՄԻՆ ՄԱՍԻՆ

Ինչպէս կը գրէ «Մարմարա» Յունուար 4ին, «Զաման» օրաթերթը «Պայրամի զրոյցներ» սիւնակին մէջ նոյն օրը հրատարակած է Մշակոյթի նախարար Աթիլլա Քոչի հետ հարցազրոյց մը, որուն մէջ նախարարը, այլ նիւթերու կարգին, կ'անդրադառնայ նաեւ Ախթամարի եկեղեցւոյ բացման թուականին շուրջ ծագած բանավէճին ու հերքում մը կը կատարէ, ըսելով թէ ինք չէ ըսած որ եկեղեցին պիտի բացուի 2007 Ապրիլ 24-ին: Նախարարը ըսած է հետեւեալը. – «Ախթամարի եկեղեցւոյ նորոգութիւնը աւարտեցաւ: Չորս միլիոն տոլար ծախսուեցաւ նորոգութեան համար: Եկեղեցւոյ բացման թուականը երբեք Ապրիլ 24ը (կարծեցեալ ցեղասպանութեան օրը) պիտի չըլլայ: Ես այդպիսի բան չեմ ըսած: Ըսած եմ միայն որ կը խորհինք Մարտ կամ Ապրիլ ամիսներուն բանալ եկեղեցին: Ամբողջ աշխարհը հրաւիրած եմ այդ հանդիսութեան»:

Ինչ կը վերաբերի Անին «Անը» կոչելուն, Ա. Քոչ պատճառաբանած է թէ շատ մը վայրերու անուններուն Թրքական տարբերակները կը գործածուին. աւելցուցած է թէ սխալ է ընդունիլ թէ այդ վայրը ուղղակի Հայերուն հետ առընչութիւն ունի. «Հոն հայկական եկեղեցիներու կարգին նոյն ժամանակաշրջանին պատկանող բազմաթիւ մզկիթներ ալ կան» ըսած է Մշակոյթի նախարարը:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՄԱՀ
ՏԱՒՐՈՍ ԴԱՇՏԵՆՑԻ

Դեկտեմբեր 31ին Երեւանի մէջ մահացած է շարժանկարի մասնագէտ, քննադատ եւ վաւերագրական տասնեակ մը ժապաւէններու հեղինակ Տաւրոս Դաշտենց: Ան զաւակն էր յայտնի գրող Խաչիկ Դաշտենցին. ծնած էր 1942ին:

ՎԱՂԸ՝

«ՅԱՌԱՋ-ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ»

Վաղը լոյս կը տեսնէ «Յառաջ – Միտք եւ Արուեստ»ի նոր (331) թիւը հետեւեալ բովանդակութեամբ.–

Օրեր եւ ժամեր (հատուած) Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Քիոս ԳՐ. ՊԸԼՏԵԱՆ

ՅԻՍՈՒՍԻ ԾՆՈՒՆԴԸ

ՅԱԿՈԲ ԱՐՔ. ԳԼՆՃԵԱՆ
Առաջնորդ Ուրուկուէյի Թեմին

Ծնունդ է: Յիսուս Քրիստոսի ծնունդը:

Այս գիշեր կարծես համայն բնութիւնը լցուած է տօնական բերկրանքով: Մանկունք եկեղեցւոյ հոգեմայլ երգում են՝ «Խորհուրդ մեծ եւ սքանչելի»: Իսկապէս էլ դա մահկանացուների մտքին անհասանելի մի խորհուրդ է: Այդ խորհրդով է Աստծոյ Խօսքը կամ մարդկային հասկացողութեամբ նրա միածին Որդին՝ Յիսուս, իբրեւ լոյս ի լուսոյ, Աստուած յԱստուծոյ, կտրելով լուսաճաճանչ տարածութիւնները վեհագոյն, անցնում է խաւարի իշխանութիւնների միջով, իջնում է ներքեւ, միշտ դէպի ներքեւ՝ հասնելու այնտեղ ապրող մարդկային լուսածարաւ հոգիներին, որպէսզի վեր խոյացնի նրանց, պարգեւի վայելքը անանց բերկրութեան ու երկնաճեմ ճախրանքների:

Իջնում է վայելչագեղ լոյսով պարուրուած Յիսուսը: Նրա լոյսի առաջ խամրում են աշխարհի ամէնից պայծառափայլ լոյսերն անգամ: Եւ նա զարմանալիօրէն այնքա՜ն է փոքրանում, որ պարփակւում է մի համեստ կոյսի կաթնաթոյր մարմնի տաղաւարում: Մի պահ, սակայն, հանգրուանում է այնտեղ, ապա, մանուկ դարձած, մեր բնութիւնն զգեցած, ծնւում է կուսական մարմնից՝ նման նախաստեղծ մարդուն, որ Եդեմական պարտէզում ձեւաւորուել էր կուսական հողից:

Այս գիշեր աստղազարդ երկինքների գեղատեսիլ հմայքները գեփիւռի նման շոյում են երկրածինների երկնակարօտ հոգիները, իսկ ջերմեռանդ հաւատի խնկանոյշ բուրմունքն էլ թեւածում է դէպի չպղծուած տարածութիւնները:

Սակայն իմ ինչի՞ն է պէտք այս ծնունդը: Այսպէս եմ խորհում մի պահ՝ վերյիշելով գերմանացի խորհրդապաշտ վարպետի այն իմաստուն արտայայտութիւնը, թէ՝ իմ ինչի՞ն է պէտք այս ծնունդը, եթէ ծնունդը չի ծնւում նաեւ իմ հոգում: Իսկ որպէսզի նա ծնուի իմ հոգում, դրա համար հարկաւոր է տեղ պատրաստել ու յարդարել. եւ հէնց այդ տեղն է զբաղուած՝ խայտաղբէտ ու խաւարչտին խոկումներով:

Իսկ շատ-շատերի ինչի՞ն է պէտք այս ծնունդը, երբ նրանց համար բոլորովին խորթ է այն, ինչը հոգեգրաւ խորհուրդ է, ինչը վսեմ է ու սքանչելի: Արդարեւ, Գիրքն ասում է թէ նորածին Փրկիչը կը գայ փնտռելու մեղաւորներին ու փրկելու, բայց ոչ այնպիսիներին, որոնք հաճոյք են զգում իրենց խարդաւանքներից, որոնց խիղճը բոլորովին լռած է, բայց սրտերը գոհ, երբ իրենց կշեռքի նժարը տատանւում է միշտ իրենց խարդախածին քմայքների թելադրանքով:

Այսուհանդերձ, զուր չէ քո ծնունդը, մանկացած Յիսո՛ւս: Բիւրաւորներ սպասում են քեզ: Դրանցից է փոքրիկ Գայեանէն. գնա՛ նրա մօտ իբրեւ խաղընկեր կամ թէկուզ իբրեւ կաղանդի մի սիրուն նուէր ու պարգեւ իր նման մի բուռ խնդութիւն: Ահա անցել են տարիներ այն օրուանից, երբ ընդհատուեց ուրախութիւնը նրա սրտի, քանզի հայրը սեփական երկրի պաշտպանութեան նուիրական պայքարում հերոսաբար զոհուեց, իսկ մայրը դեռ չի կարողացել շիրմաքար դնել ամուսնու գերեզմանին: Գայեանէի մայրիկը քեզ էլ մայր կը լինի, քանզի քո մօր նման էլ կրում է իր մէջ խորհուրդն ու յոյսը յաղթանակի՝ ընդդէմ չարի եւ վատասիրտ իշխանաւորների անտարբերութեան:

Քո մանկական ձեռքերից լոյս է ճառագում, ո՜հ, ի՛նչ հրաշք, հրաշագեղ դու մանուկ: Ձեռքերդ այդ, որոնք աշխարհներն արարեցին, այժմ սէր ու գորով են բաշխում գորովազուրկ հոգիներին: Գնա՛, գտիր զառամած հայր Նահապետին, մատիկներովդ այդքա՜ն փոքրիկ, բայց լուսեղէն, շոյիր նրա ճակատը զառնակնճիռ, որ զովանայ այս աշխարհում սէր չտեսած նրա հոգին: Նա որբ էր ու մնաց սիրուց էլ որբացած, վերջին ժամին սէր աղերսեց նոյնիսկ հոգէառից, բայց հոգէառն անգամ չյօժարեց գգուել մի պահ նրա հոգին:

Պապենական իր տնակում է ապրում լռակեաց Աստղիկը, հէնց այն կենսախինդ հուրին, որի տեսքը միայն բաւական էր արար աշխարհ ողողելու թարմաշունչ հրճուանքով: Նա այժմ խորտակուած է եւ չի կարողանում հասկանալ, թէ ինչպէս իր սիրած տղան մի ակնթարթում գնաց դէպի մի օտար աղջիկ, փողոցում պատահականօրէն ծանօթացած՝ պարզապէս արտասահման գնալու մի ախտածին մոլուցքից դրդուած: Հազար ափսո՛ս, Աստղիկների անարատ սէր՝ խաբուած ու դաւաճանուած անմաքուր սիրով:

Այս գիշեր, աշխարհ եկած, աշխարհների տէր դու Յիսո՛ւս, գնա՛ Աստղիկի մօտ, գնա՛ նաեւ Կարինէի մօտ, որն անխղճաբար վտարուեց իր ամուսնու տնից, քանի որ չբեր էր: Այցելի՛ր եւ տո՛ւր նրանց բերկրութեան աւետիսը նրանց ամուլ արգանդների, քանզի լաւ է մնալ ամուլ կամ ամուրի, քան թէ լինել կաւատ մարդկանց սիրուհի:

Այսօր, երբ քո ծնունդն է Յիսուս, յիշի՛ր մեր հարեւան Տիգրանուհուն, աւելի ճիշդ՝ ողորմի՛ր նրան, բայց յիշի՛ր անպայման նրա ամուսնուն, որ երկար ժամանակից ի վեր հիւանդ գամուած է անկողնուն, անխօս ու անհաղորդ այս աշխարհին, խլեակ դարձած հիւծուած մարմնով: Ազատի՛ր նրան ու տար դէպի այն անծանօթ բարձունքները լուսեղէն, որտեղից իջար դու:

Վերջին անգամ բազմավաստակ Լեւոնը փորձեց մտնել Մշակոյթի Տուն՝ մի անգամ եւս հաղորդակից դառնալու իր սիրած ու պաշտած հնաւանդ ձեռագիր մատեաններին, որոնց մէջ գտել էր ե՛ւ Աստծուն, ե՛ւ դէպի երկինք գնացող խորախորհուրդ մի ճանապարհ: Միաժամանակ նա բազմաթիւ թանկարժէք գրքեր էր թողել այնտեղ իբրեւ նուէր: Բայց այս անգամ հազիւ ներս մտած ազգային այդ հիմնարկից՝ կոպտութեամբ «դո՛ւրս եկ, -ասացին,- գնա տոմս գնիր, մուտքը տոմսով է»: Խեղճ ծերունու ոտքերը երերացին, մի կերպ շէմքից դուրս եկաւ՝ իր սեփական տնից հալածուածի զգացումով: Թէեւ ուշ, բայց վարպետ Լեւոնն այդ օրը հասկացաւ, որ ժամանակները փոխուած են, հիմա ամէն ինչ փողով է, նոյնիսկ Տիրոջ խորանի առաջ պատուաւոր տեղը նրանն է, ով շատ դրամ ունի:

Այս գիշեր, սակայն, Լեւոնն ըսպասում է Յիսուսին, ոչ թէ հին մատեաններում նկարագրուած այն անձին, այլ միս ու ոսկոր զգեցած շօշափելի Յիսուսին, միակ վայելքըն իր հոգու, որ մնացել է անաղարտ եւ որի համար հարկաւոր չէ ոչինչ վճարել:

Վարպետ Լեւոնը չի մոռանայ Երեւանի Կապոյտ Մզկիթում իրեն տրուած ջերմ հիւրասիրութիւնը, բայց չի նախանձի երբեք մոլլա Ալիին, որի գարշապարն էր լիզում հայկական օդանաւային ընկերութեան մի պաշտօնեայ՝ Միշա անունով, մինչդեռ անարգում էր իր ազգակից հայ եկեղեցականին, որը պարզապէս ուզում էր ձեռքի մի փոքրիկ պայուսակով Յ. Թումանեանի հէքեաթների գրքերով, օդանաւ բարձրանալ: Սահմանուածից մի քիչ աւել ուղեբեռ ունէր: Աղա Միշաներն ու իւրայիններն էին, որ երկար ու ձիգ տարիներ փորձեցին մեր երկրում խափանել Յիսուսի ծնունդը, բայց ի՞նչ եղաւ, Յիսուսն էլի ծնուեց ու էլի կը ծնուի. խորհուրդ մեծ եւ սքանչելի:

Դեռ ինչե՛ր, ինչե՛ր, մնացին քեզ ասելու, ո՛վ Յիսուս: Բայց դու միայն թշուառների, տանջուածների Փրկիչը չես, այլ նաեւ նրանց, որոնց բաժակն երջանկութեան չես կամենայ ջարդուած տեսնել ու չես թողնի օրհնուած տան կճուճներից իւղն ու ալիւրը պակասի: Հետեւաբար, այս գիշեր մի՛ մոռացիր օրհնելու իմ հինաւուրց ազգի նորահաս երիտասարդներին, յատկապէս նրանց, որոնց հոգին դեռ սնւում է Լուսաւորչի կանթեղի մշտապայծառ լոյսից ու յագենում Հացեկաց գիւղի սրբակենցաղ վանականի յօրինած այբուբենի կենարար մանանայով: Օրհնի՛ր նրանց բիւրանուէր շնորհներով: Նրանց թւում մի՛ մոռացիր Լենային ու Գագիկին, որոնց ազնիւ ու անարատ սիրուց ծնուեց մշտադալար մի ծաղիկ: Ծաղիկ քաղցր ու բարի, աւետաբեր գարունքի իմ հին ու նոր, ջինջ ու պըղտոր, բայց համով-հոտով լի Հայաստանի:

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ

ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ՍՈՒՐԷՆ ՇէՐԻՖ

Մօտեցող Ծնունդի առիթով մեծ վաճառատուներն ու կրպակները բացառապէս իրենց դռները բաց կը պահէին Կիրակի օրերն ալ: Մարդիկ խուժաններով կ՚այցելէին խանութները ու դուրս կ՚ելլէին յաճախ խոշոր ծրարներով ու պայուսակներով բեռնաւորուած: Տենդագին աշխուժութիւն մը կը տիրէր Փարիզի կեդրոնը: Խելայեղ վազք մըն էր տեղի ունեցածը: Ահա այս կիրակիներէն մէկուն էր որ Հրանդ խաչաձեւեց Օլիվիէն ու իր մայրը: Ան ըստ սովորականի, հեռուէն կը հետեւէր իր բաժանումը այցելող մարդոց: Երբ նշմարեց եօթնամեայ Օլիվիէն՝ կաղ, նիհարակազմ եւ տժգոյն դէմքով, սակայն խնամուած արտաքինով այդ տղեկը, նախ կարեկցութիւն զգաց անոր հանդէպ: Այս վերջինը մօրը ձեռքէն բռնած, անտարբեր նայուածքներով կը դիտէր ցուցադրուած խաղալիքները, առանց դոյզն ժպիտ դրսեւորելու: Միշտ մելամաղձոտ, ան որեւէ հակազդեցութիւն չէր յայտներ ի տես այլազան առարկաներու: Հրանդ մօտեցաւ իրեն, բարեւեց զինքը ու մայրը եւ մրգաշաքար մը երկարեց, ժպիտը դէմքին: Օլիվիէ միշտ լուրջ, առաւ զայն, նայեցաւ Կաղանդ պապային սառած նայուածքով ու տեղաւորեց իր գրպանը: Հրանդ այս ձախողութիւնը չէր մարսած, ներքնապէս վճռեց կարելին ընել երախային դէմքին վրայ ժպիտ մը ստեղծելու հաստատ մտադրութեամբ: Իր գլխարկին սրածայր վերնամասը եռ առաջ շարժեց, ոչինչ պատահեցաւ: Սրամտութիւններ փորձեց, ի զուր... Երբ սկսաւ տարբեր միմոսութիւններ փորձել, մէկ կողմէն եռ եռ քալելով, ոտքը մօտակայ ցուցափեղկին անկիւնը կառչեցաւ ու Հրանդ հաւասարակշռութիւնը կորսնցնելով ինկաւ եւ բնազդաբար մէկ ձեռքը երկարեց անցորդներուն, վեր կանգնելու համար: Այդ պահուն նշմարեց որ Օլիվիէ քրքիջ մը կ՚արձակէր, տեսնելով Կաղանդ պապային սայթաքիլը: Երեւի ներքնապէս հրճուած էր հաստատելով որ կատարեալ առողջութիւն եւ զուարթութիւն արտայայտող անձերն ալ իրենց կարգին կրնային սայթաքիլ, անկում ունենալ: Հրանդ անզգալաբար սկսաւ խնդալ ինք ալ: Օլիվիէ ժպիտը դէմքին իրեն մօտեցաւ եւ ձեռքը երկարեց մարմնեղ մարդուն, առանց անդրադառնալու որ իր շարժումը բոլորովին անօգուտ էր 1 մեթր եւ 85 սմ. հասակով մէկը վեր քաշելու համար: Հրանդ շուտով ոտքի ելաւ առանց օգնութեան ու մօտենալով տղեկին շնորհակալութիւն յայտնեց ըսելով. շա՛տ ազնիւ ես, երիտասարդ պարոն, եւ երբ նոյն պահուն տեսաւ որ մայրը արդէն նուէրի տուփ մը բռնած էր ձեռքը, շարունակեց. «Կարծեմ Կաղանդ պապայէն այլ նուէրի մըն ալ արժանացար», եւ կողովէն վար առաւ ծրար մը ու յանձնեց երախային: Տղուն եւ իր մօրը տրամադրութիւնը փոխուած էր: Մայրը, Ժանին Քլէր, տաք ժպիտով մը իր կարգին շնորհակալութիւն յայտնեց ըսելով. «Յուսա՛մ, Կաղանդ պապան չէ վիրաւորուած»: Հրանդ անմիջապէս փոխադարձեց. «Ամենեւին, ապա՛հով եղէք, Կաղանդ պապան չի վիրաւորուիր, եղածը կատակ մըն էր, այնպէս չէ՞, փոքրիկ բարեկամ»: Այս միջադէպը իր անակընկալ հետեւանքը պիտի ունենար: Մօտաւորապէս կէս ժամ անց, Ժանին արագ քայլերով Հրանդին մօտեցաւ, մինչ Օլիվիէն քիչ անդին խաղալիք շոգեկառքերու արագընթաց շրջանը կը դիտէր եւ ցած ձայնով հարցուց. «Պրն. Կաղանդ պապա, ձեզմէ խնդրանք մը ունիմ, արդեօք կարելի է՞ մեր տունը այցելել Ծնունդի գիշեր, ժամը 22:30ի առենները»: Հրանդ անակնկալի եկած, պահ մը տատամսեցաւ, յետոյ պատասխանեց. «Ինչո՞ւ չէ, սակայն ձեր խնդրանքին գոհացում տալ ինծմէ կախեալ չէ՛ տիկին, ինչպէս կը տեսնէք, ես հոս պաշտօնեայ մըն եմ եւ պարտիմ արտօ-

նութիւն առնել իմ գործատիրոջ մէջ»: «Այդ բանը ինծի ձգեցէք, ես խիղճս կ'երթամ եւ կը խօսիմ ձեր պատասխանատուին հետ, հոս ըսպասեցէ՛ք եթէ կը հաճիք, մանչուս մօտ, ձեզի ձեր մեծաւորին որոշումը կը փոխանցեմ խիղճս»: Այսպէս, տասը վայրկեան յետոյ, Հրանդ արդէն նոր ժամադրութիւն մը կ'արձանագրէր Բլէր ընտանիքի մօտ, իր տօնական այցելութեան համար:

Դեկտեմբերի 24ի երեկոյեան ժամը 21:30ին Հրանդին առժամեայ գործը վերջ պիտի գտնէր: Ըստ նախատեսուած կարգադրութեան, ան որոշեալ ժամուն իր Կաղանդ պապայի տարազը կը ծրարէր, հետը տանելու համար Օլիվիէնց բնակարանը ու կը ներկայանար տնօրէնութեան: Կը ստանար իր վճարումը, յաւելեալ վարձատրութիւնով մը, ինչպէս նաեւ Ծնունդի նուէր – ծրար մը հաստատութեան կողմէ: Տնօրէնը իրեն կը տեղեկացնէր նաեւ որ քառասնօրեայ իր աշխատութիւնը գոհացուցիչ գտնելով, ընկերութիւնը իրեն կ'առաջարկէր նոր պաշտօն մը վաճառատունէն ներս, եթէ Հրանդ համաձայնէր այս վերջինին բնոյթին ու պայմաններուն: Ան սիրայօժար կ'ընդունէր Դեկտեմբեր 28ին կայանալիք նոր ժամադրութիւնը եւ մեծ գոհունակութեամբ կը հեռանար վաճառատունէն: Տիկ. Բլէր իրեն պատուիրած էր որ ան Թաքսի մը վարձէր իրենց բնակարանը հասնելու համար: Ուստի վաճառատունէն դուրս ելած, արդէն կանչած էր Թաքսին որ տասը վայրկեանէն դրան առջեւն էր ու երեք քառորդէն գինք պիտի հասցնէր Բլէր ընտանիքին ընդարձակ սեփականութիւնը: Երբ Հրանդ բարեկեցիկ Բլէրներու բնակարանէն ներս մտաւ, ուղղակի Ժանինի կողմէ դիմաւորուեցաւ, որ զինք առաջնորդեց հանդերձարանը, իրեն յանձնելով նախօրօք պատրաստուած նուէրներու ծրարները: Որոշուած էր որ Կաղանդ պապան մեծ ճաշասրահէն ներս մտնէր ճիշդ 22:30ին, զանգակի կոչով եւ բաժնէր նուէրները՝ ներկայ չորս երախաներուն, որոնց անունները պիտակներով ակներեւ էին ծրարներու վրայ: Իւրաքանչիւր երախայ կը ստանար երեք նուէր – ծրար, պատրաստուած՝ ընտանեկան պարագաներու կողմէ:

Ամէն ինչ նախատեսուած ժամանակացոյցին համաձայն ընթացաւ եւ Հրանդ անգամ մը եւս յաջողեցաւ ժպիտներ բանալ հաշմանդամ Օլիվիէի դէմքին վրայ, Օլիվիէն որ կարճ վարանումէ մը ետք ճանչցած էր Կաղանդ պապան, առանց բառ մը արտասանելու: Նուէրներու բաշխումէն յետոյ իւրաքանչիւր երախայ անհամբերութեամբ կը բանար ծրարը եւ զուարթ քրքիջներ կ'արձակէր: Տիկ. Բլէր՝ Հրանդը ճաշասեղան կը հրաւիրէր, շամբանյի բաժակ մը վերցնելու: Հրանդ շատ չէր փափաքեր յամենալ այս օտար երդիքին տակ, սակայն չկրցաւ մերժել առաջարկը եւ արագօրէն պարպեց բաժակը, հրաժեշտ տալով ներկաներուն եւ տօնական բարեմաղթութիւններով մեկնեցաւ: Երբ ելքի բակը առանձնացաւ Տիկ. Բլէրի հետ, այս վերջինը իրեն տուաւ պահարան մը իր աշխատութեան փոխարժէքը պարունակող, նաեւ խոշոր ծրար մը՝ իբրեւ նուէր իր ընտանիքին, Ծնունդի տօնին առթիւ: Հրանդ ուրախ տրամադրութեամբ մտաւ Թաքսիին մէջ, վերադառնալու համար իր համեստ յարկաբաժինը:

Ժամը կէս գիշերը անցած էր, սակայն Մարինէն եւ Արթիւրը անհամբեր իրեն կը սպասէին: Հրանդ խանդավառ եւ զուարթ, բարձրացաւ տասներկուերորդ յարկի իր բնակարանը: Կինն ու մանչը դրկաբաց դիմաւորեցին զինքը. այս վերջինը իրենց երկարեց զոյգ ծրարները, մին վաճառատունէն, միւսը Բլէր ընտանիքէն նուիրուած: Երբ կինն ու մանչը անակնկալի եկած հարցուցին թէ ի՞նչ կը նշանակէին այս ծրարները, քանի որ իրենց Ծնունդը չէր այսօր տօնուածը: Հրանդ նախ կնոջը մօտեցաւ ըսելով. «Տաք ապուր մը ունի՞ս»: Մարինէի դրական պատասխանէն յետոյ Հրանդ մեծ ոգեւորութեամբ պատասխանեց. «Այսօր արդարեւ մեր Ծնունդը չէ, բայց գիտցէ՛ք որ այս տարի Կաղանդ պապան մեզ չէ մոռցած»: Ուրախ մթնոլորտ կը տիրէր համեստ բնակարանին մէջ:

Արթիւր որուն քունը շատոնց փախած էր, հօրը դիմացի Թիկնաթոռին մէջ դիրք գրաւեց, որովհետեւ գիտէր որ պապան շատ բաներ ունէր պատմելիք այս գիշեր:

Ս. Շ.

– ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ –

ՊՈԼՍՈՅ Պատրիարքը, Դեկտեմբեր 9ին, Մարտին գացած է ընդառաջելով Ասորի ուղղափառ եկեղեցւոյ Պոլսոյ եւ Անգարայի առաջնորդին եւ Ատըեամանի Հայ.համայնքին հրաւէրին: Մեսրոպ պատրիարք մէկտեղուած է Սուրիայէն Մարտին ժամանած Ասորի եկեղեցւոյ հոգեւոր պետ Իգնատիոս Զաքգա պատրիարքին հետ, ուր Ատըեամանի Ս. Պօղոս-Պետրոս Ասորի եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ՝ Մելքի Վրդ. Իւրէքի եպիսկոպոսացման առթիւ ժամանած էր Ասորիներու նախապէս պատրիարքանիստ Տէյր ուլ Զաֆարան մայրավանքը: Պատրիարքը այցելած է նաեւ Տէրիք, ուր դիմաւորուած է տեղացի երեք Հայերու եւ մահմետականներու սիրոյ արտայայտութիւններով, մըտած է Ս. Գէորգ եկեղեցին, ուր երգըւած են կենդանարար շարականը եւ տէրունական աղօթքը: Դեկտեմբեր 10ին կատարուած է Մելքի վարդապետին ձեռնադրութիւնը: Յետագային Մեսրոպ պատրիարք գացած է Նուսայպին (Մծբին կամ Նիսիպիս) եւ այցելած է Ս. Յակոբ Մծբնայ Հայրապետի եկեղեցին, որուն գետնայարկը կը հանգչին մեծ Հայրապետին աճիւնները: Դեկտեմբեր 11ին, Մեսրոպ պատրիարք եւ իր ընկերակիցները այցելած են Մարտինի Շար Թաղին մէջ գտնուող Ս. Քառասուն Մանկանց եկեղեցին, ապա՝ Մարտինի հարաւակողմը գտնուող Մար Միքայէլ եկեղեցին ու նոյն օրը վերադարձած Պոլիս:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ «Յակոբ Տէր-Մելքոնեան» սրահին մէջ, կազմակերպութեամբ Հ.Յ.Դ. «Իշխան» կոմիտէի, Նոյ. 17ին, տեղի ունեցած է տիպար գործիչին, հաւասարապէս սուրի եւ գրչի մարդուն՝ Իշխանի նուիրուած ձեռնարկ մը: Բացումը կատարած է Մարօ Մարգարեան, որ նշած է թէ նման ձեռնարկներու ընթացքին դաշնակցական երիտասարդութիւնը կ'ամրապնդըւի անցեալով, իր առօրեան կը շաղախէ հայրենասիրութեամբ, ինչպէս նաեւ ինքզինք յանձնառու կը զգայ շարունակելու հերոսներէն ժառանգուած յեղափոխական, ազգային եւ մարդկային աւանդը: Հ. Յ. Դ. Իշխան կոմիտէի խօսքը փոխանցած է Գօգօ Աւագեան, որ նշած է թէ հակառակ քաղաքական արտասովոր կացութեան, Լիբանահայութիւնը կը շարունակէ նպաստ բերել Լիբանանի ընկերային-տնտեսական վերելքին, ինչպէս նաեւ հայապահպանման գոյապայքարին եւ Հայաստանի անկախութեան ամրապնդման: Գեղարուեստական բաժինէ մը ետք, օրուան բանախօսը՝ Կարօ Յովհաննէսեան կատարած է Իշխանի ապրած ժամանակաշրջանի դէպքերը, անոնց մասին այդ օրերու կամ յաջորդող հանգրուանին ապրած անձնաւորութիւններու կողմէ տրուած վկայութիւնները, ինչպէս նաեւ այդ բոլորին վերլուծումն ու այժմէականացումը: Ան անդրադարձած է նաեւ Իշխանի նըկարագրին յատկանշական կէտերուն, եսակեդրոնութեան, ժողովական կեանքը չխրելուն, իր կեցուածքներուն եւ սկզբունքներուն կառչած մնալուն ու անզիջող ըլլալուն:

ՖԻՔՍԻ (Յունաստան) ակումբի Աւետիքեան սրահին մէջ, Դեկտեմբեր 2ին, կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արամ Մանուկեան» կոմիտէին տօնուած է Դաշնակցութեան 116րդ տարեդարձը: Ձեռնարկին բացումը կատարած է Կիւլա Գարապաճաքեան, շեշտելով թէ «մէկ դարէ աւելի կեանք ունեցող կուսակցութիւնը եւ հայ ժողովուրդը արդի պատմութեան ընթացքին, միաւորղի ճամբաներու վրայ քալած են, թէ հայրենիքին մէջ, թէ Սփիւռքի օտար միջավայրէն ներս»: Յաջորդաբար խօսք առած է Սարին Աւետիսեան (Պատանեկան միութիւն), Գարոլին Յովհաննէսեան (Երիտասարդական միութիւն), Շահան Ֆարաճեան, դեսպան Վահրամ Կաժոյեան, Թեմակալ առաջնորդը: Ցուցադրուած է տեսերիզ մը Հ.Յ. Դ. հիմնադիրներէն Քրիստափոր Միքայէլեանի կեանքին ու գործունէութեան մասին:

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Հակառակ իմ այս տրտմազդեցիկ վիճակիս, սկսած էի յաճախել Բժշկական համալսարանի դասերուն, որոնք յոյժ գրաւիչ, շահեկան ինծի կ'ըլլային, տըրտմութիւնս կը փարատէին:

Ընկեր մը, բարեկամ մը չունէի, միակ բարեկամս Զալըքեանն էր, եւ եղբօր պէս կը վարուէր հետս: Ինքը զիս մէկ օր տարաւ ներկայացուց Տէր Յովհաննէս Հիւնքեարպէյէնտեանի Խաչիկ տղուն, որ Լաքրուա անունով կ'աշխատէր Փլաս Փասիի վրայ կարեւոր դեղարանի մը մէջ ու մօտաւորէն դեղագործութեան վկայականը պիտի առնէր: Տարաւ զիս նաեւ ներկայացնել Խաչիկին մեծ եղբօրը Կոպեռնիկին, որ նոյնպէս Փասիի մէջ Տոքթոր Պլանշի սեպհական բուժարանին մէջ օգնական բժշկութիւն կ'ընէր, եւ քանի մը ամիսէն պիտի ըլլար տոքթոր: Լուրջ ու համակրելի երիտասարդներ էին երկուքն ալ, որոնք զիս դրկաբաց ընդունեցան. շա՛տ գոհ մնացի իրենցմէ. պանդուխտ ըլլալս խիղճս մոռնալ սկըսայ:

Կոպեռնիկին ծանօթանալս մեծապէս օգտակար ինծի եղաւ. ուսանողական առաջին քայլերուս կարապետեց, իբրեւ մեծ եղբայր՝ ինծի գերազանցապէս ծառայեց. անձնուէր ինծի եղաւ: Բժշկական վարժարանին բոլոր օրէնքներն ու սովորութիւնները մանրամասնաբար սորվեցուց ինծի. եւ առաւօտ մ'ալ զիս իր հետը տարաւ Գլինիք տ'Աքուշըման (Ծննդաբերութեան Հիւանդանոց). ներկայ եղանք փրոֆ. Տըրփօյի դասին, որուն նիւթն էր, նախորդ գիշերը Գլինիքին մէջ կատարուած ծննդաբերական գործողութեան մը, գրանիօթոմի կոչուածին (գանկափշրութիւն երախայի) պատմութիւնը:

Շատ հետաքրքրուեցայ այս դասէն, եւ Փարիզի մէջ ուսանող ըլլալս այդ պահուն զգացի: Ուրախ էի եւ բնակարանս վերադարձայ, Կոպեռնիկը հետս եկաւ, տեսնալու համար թէ ի՞նչպէս էր բնակած սենեակս: Զայն ինծի յարմար չգտաւ. խորհուրդ տուաւ, որ աւելի լաւ տեղ մը փնտռէի: Բայց կը ձինէր դեռ:

Կոպեռնիկ ինծի ընկերացաւ Ֆաքիւլթէ տը Մէտըսինի քարտուղարութեան գրասենեակը տեղեկութիւն հարցնելու, թէ ի՞նչ էին նորեկ աշակերտէն պահանջըւած օրինական ձեւակերպութիւնները, Համալսարան արձանագրուելու համար. որովհետեւ ամէն ինչ փոփոխութիւն էր կրած, հաստատուած էր նոր դրութիւն, զոր չէի գիտեր, եւ որուն պարտաւոր էի հպատակիլ:

Ըսուեցաւ, թէ պէտք էր Պաշըլիէ էսսիանս է էս-լէթրի վկայական ունենալ, աղերսագիր ուղղել Կրթական նախարարին ու Պոլսոյ Բժշկական դպրոցէն ունեցած վկայականներ ալ միասին յղել, խնդրելով որ քանի մը հատ էնսքրիփսիոն ինծի շնորհուէր անոնց տուրքերը անշուշտ ինծմէ ստանալով, եւ այս բոլորին հետ չմոռնալ նաեւ ծննդեան վկայականս, որ Պոլսէն պիտի գար. զի մեկնած ատենս դեռ պատրաստ չէր:

1878ին երբ դեսպանական աղերսագիրնիս տարինք, տուինք, տեղեկացած էինք արդէն, որ եւրոպական համալսարան մը մտնալ փափաքողը, պարտաւոր էր Պաշըլիէ էս-սիանս է էս-լէթրի շրջանը բոլորած ըլլալ ու ատոր վկայականն ունենալ: Այսօրինակ վկայական մը ձեռք բերելու համար, բարեկամներէս մին ինծի խորհուրդ տուած էր դիմել Ղալաթիոյ Ս. Փրկչեան վարժարանի տնօրէնութեան, եւ մասնաւոր քննութիւն տալով ստանալ վերոյիշեալ վկայականը:

Եւ որպէս զի ապագայ անակնկալներու հանդէպ անպատրաստ չգտնուիմ, փութացի հետեւիլ բարեկամիս խորհուրդին. դիմեցի Ղալաթիա, Ս. Փրկիչ վարժարանին տնօրէն Ստեփան Պերճ Պօղոս Փափազեանին, որ առաջարկս ընդունելով, իր քով հրաւիրեց երեք դասատուներ ու իր նախագահութեամբը տակ զիս երկարօրէն քննութեան ենթարկել տըւաւ, ճիշդ երկու ժամ, որպէս զի ուսման եւ գիտութեանս աստիճանը որոշուէր:

Այս երկարատեւ քննութեան արդիւնքը բարեբախտաբար յաջողութեամբ պսակուեցաւ. քննիչներս գոհ եղան տուած պատասխաններէս եւ արժանի դատուեցայ վկայականի, որ տրուեցաւ ինծի 1878 Մայիս 1ին (հ. տ.), որ ըսել է Մայիս 12 (ն. տ.):

Վկայականս՝ հայերէն ու ֆրանսերէն տպագրուած, ստորագրուած էր Ստ. Փափազեան տնօրէնէն եւ վաւերացուած էր Թաղական խորհուրդէն:

Կը պահէի այդ Պաշըլիէի վկայականս եւ երբ Փարիզ երթալս իրականացաւ, գացի այդ վկայականս վաւերացնել տալ Ներսէս Պատրիարքէն 1879 Սեպտեմբեր 19ին, եւ ի վերջոյ Թուրք Արտաքին գործերու նախարարութենէն 1879 Հոկտեմբեր 2ին:

Ուրեմն նախահոգ գտնուիլս արժած էր, Փարիզի Բժշկական Համալսարանը կարենալ արձանագրուելու համար:

(Շար. 139)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

Տէր եւ Տիկին Հրանդ Նորշէն 100 *Եւրօ:*

⁂

Տիկին Շաքէ Մանուկեան 60 *Եւրօ:*

MEILLEUR CADEAU POUR LES FETES

c'est le

MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES

de

Mme **Hilda KALFAYAN-PANOSSIAN**

Une méthode audiovisuelle, novatrice et radicale pour apprendre à **parler, lire et écrire** l'arménien chez soi, **en 50 heures!**

- ***faites-en cadeau à vos enfants et petits-enfants qui vont présenter l'arménien au BAC;***
- ***faites-en cadeau à vos amis francophones qui veulent apprendre l'arménien.***

3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio comprenant 2 heures d'enregistrement **pour 95 euros** (frais d'expedition compris).

Contacter :
l'Association MACHTOTZ
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Tél : 01. 47. 50. 97. 51.

Informations artistiques

LES PEINTRES ARMENIENS 19e - 20e SIECLES

Dans le cadre de l'Année de l'Arménie en France, une exposition d'œuvres de peintres arméniens a lieu jusqu'au **4 mars 2007**, au Château - Musée «Grimaldi», Haut-de-Cagnes, Cagnes-sur-Mer (tous les jours sauf mardi).

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section **«D. Missakian»**

La Section **«D. Missakian»** de Sevran-Livry vous attend nombreux pour fêter le Noël Arménien autour de savoureux plats :

Le samedi 6 janvier à 20h30
à la maison de la C.B.A.F.
17 rue Charles Péguy —
93190 LIVRY GARGAN

Attention : Nombre de places limité.

Merci de faire vos réservations auprès de Madeleine : 01. 43. 83. 87. 68 ou de Nilva : 01. 42. 36. 33. 73.

□

ԾՆՆԴԵԱՆ ՃԱՇ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ

Կապոյտ Խաչի Լիոն-Վիլէօրպանի մասնաճիւղի Ծնունդը, ընտանեկան ճաշի մը շուրջ՝

Կիրակի, Յունուար 7, ժամը 12·30ին Վիլէօրպանի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ:

Ճաշի աւարտին, մասնաճիւղին Միօրեայ վարժարանի աշակերտները կ'արտասանեն, կ'երգեն ու կը պարեն ընդունելով Կաղանդ Պապան, որ պիտի բաշխէ նուէրներ ներկայ բոլոր երախաներուն:

Ճաշի մասնակցութիւն՝ 12 *Եւրօ:*

Արձանագրութեան համար դիմել՝ 04·78·45·17·55 *կամ* 04·74·04·74·97 *թիւերուն:*

□

Section Paris

SEJOUR FAMILIAL

25 février au 4 mars

La Section **«Archalouys Tathéossian»** de Paris organise son séjour familial dans le centre de vacances de Bellefontaine (Jura).

Ambiance arménienne assurée ! ! !

Venez avec vos enfants, petits-enfants ou amis et rejoignez-nous sur les pistes de ski, de luge ou tout simplement dans le Centre ! ! !

Renseignements et inscriptions auprès de :
- Araxie 01 39 83 71 19 (19h à 21h);
- Alice 01 42 93 03 56 (19h à 21h).

Date limite : 31 JANVIER

ԾՆՈՒՆԴ ԵՒ ՄԵՌԵԼՈՑ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Եկայք Տօնեսցուք
զԾնունդն եւ զԱստուածայայտնութիւնն
Տեառն Մերոյ
եւ Փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 6
Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Փրկչին
Ժամերգութիւն եւ պատարագ:
Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8·30*ին:*
Կը պատարագէ՝
ԳԻՍ ԱՐՔ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ
Հայր. Պատուիրակ Արեւմտեան Եւրոպայի
Ֆրանսայի Թեմի
Առաջնորդական Տեղապահ
Ցաւարտ պատարագի կը կատարուի Ջրօրհնէք:

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 7
Բ. Օր Ծննդեան
Յիշատակ Մեռելոց
Ժամերգութիւն եւ պատարագ կը մատուցուի վասն Յիշատակի Մեռելոց:
Ցաւարտ պատարագի կը կատարուի Հոգեհանգիստ՝ վասն Համօրէն Ննջեցելոց:
Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 9*ին:*

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԻՍԻ

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 6
Ժամերգութիւն՝ ժամը 9·30*ին,*
Պատարագ եւ Ջրօրհնէք՝ *ժամը* 10*ին:*

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 7
Պատարագ՝ ժամը 10*ին:*
Հոգեհանգիստ՝ վասն համօրէն ննջեցելոց:

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԱՐՆՈՒՎԻԼ

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 6
Ժամերգութիւն՝ ժամը 9*ին,*
Պատարագ՝ ժամը 10·30*ին,*
Ջրօրհնէք՝ *ժամը* 12*ին:*

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 7
Պատարագ՝ ժամը 10·30*ին,*
Հոգեհանգիստ՝ ժամը 12*ին:*

Ս. ՊՕՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 6
Ժամերգութիւն՝ ժամը 9*ին,*
Պատարագ՝ ժամը 10·30*ին,*
Ջրօրհնէք՝ *ժամը* 12*ին:*

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 7
Ժամերգութիւն՝ ժամը 9*ին,*
Պատարագ՝ ժամը 10·30*ին:*
Հոգեհանգիստ՝ վասն համօրէն ննջեցելոց:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻԼ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 6
Պատարագ՝ ժամը 10*ին,*
Ջրօրհնէք՝ *ժամը* 12*ին:*

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 7
Պատարագ՝ ժամը 10*ին:*
Պատարագի աւարտին՝ Հոգեհանգիստ:

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ-ԼԻՈՆ

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 6
Ժամերգութիւն՝ ժամը 8·30*ին,*
Պատարագ՝ ժամը 10*ին:*
Ցաւարտ պատարագի Ջրօրհնէքի *արարողութիւն կը կատարուի:*
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ
Պատարագի երգեցողութիւնները կը կատարուին եկեղեցւոյ «Կոմիտաս» երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանի:

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 7
Պատարագ՝ ժամը 10*ին:*
Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՅ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 13
Տօն է Անուանակոչութեան
Պատարագ՝ ժամը 10*ին:*
Ցաւարտ պատարագի Եպիսկոպոսարանի Տնօրհնէքը կը կատարուի:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 6
Ժամերգութիւն՝ ժամը 8·30*ին,*
Հանդիսաւոր պատարագ՝ ժամը 9·45*ին:*
Ջրօրհնէքի *աւանդական արարողութիւն կը կատարուի:*
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ
Պատարագը կ'երգէ «Սահակ-Մեսրոպ» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Խաչիկ Երլմազեանի:

ԿԻՐԱԿԻ, Յունուար 7
Պատարագ՝ ժամը 10*ին:*
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ

ՍԷՆ ԼՈՒ - ՍՈՒՐԲ ԳԷՈՐԳ

ՇԱԲԱԹ, Յունուար 6
Հանդիսաւոր պատարագ՝ ժամը 10*ին:*
Ջրօրհնէք՝ *ժամը* 11·30*ին:*
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՇԱՀԱՆ Ա. ՔՀՆՅ. ՏԷՏԷԵԱՆ

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Հայ կին մը որեւէ աշխատանք կը փնտռէ:

Հեռաձայնել Կարինէ Յովհաննիսեանի՝ 06·77·71·97·99



CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club «Rouben Mamoulian»
Sous le parrainage de **Robert GUEDIGUIAN**, réalisateur

Jeudi 11 janvier à 20 heures
Soirée de Gala
KOHAR

Film, 2002, chants, danses, mimes... Chœur et Orchestre Symphonique sous la direction de **Sébouh Apkarian**

Avec :
Samuel Gouziguian, Raïssa Mgrdtchian, Vahan Kaloustian, Hratchoui Khoumarian

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

- Participation aux frais : **5 Euros**
- Adhérents et Abonnements : **3 Euros**

UCFAF
6 Cité du Wauxhall 75010 Paris
Mo République

DEVENEZ MONITEUR A LA COLONIE DE LA CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE

Vous êtes titulaire du BAFD, du BAFA ou stagiaire BAFA ?

Rejoignez notre équipe d'animation pour les séjours de juillet et août 2007 pour :

- Encadrer des enfants de 8 à 15 ans au sein de notre centre de vacances de Bellefontaine dans le Jura,
- Proposer diverses activités aux enfants dans un cadre très agréable et dans une ambiance arménienne qui fait le succès de la colonie depuis plus de 50 ans...

N'hésitez plus... envoyez votre candidature à l'adresse suivante:
Conseil d'Administration de la Croix Bleue des Arméniens de France

CBAF — 17 rue Bleue - 75009 PARIS,
par e-mail: cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13

⁂

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE RECHERCHE POUR SES SEJOURS DE JUILLET ET AOUT 2007 A BELLEFONTAINE DANS LE JURA
— des Assistant(e)s-Sanitaires
— des Cuisinier(e)s, Aide-Cuisinier(e)s

N'hésitez plus... envoyez votre candidature avant le 31 janvier 2007 à l'adresse suivante :
Croix Bleue des Arméniens de France
17 rue Bleue — 75009 PARIS
par mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : No 0609 K 84976

ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 7
DIMANCHE
7 JANVIER
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ
Թիւ 331

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.614 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21.614

ՔԻՈՍ

Գրեց՝ ԳՐԻԳՈՐ ՊԸԼՏԵԱՆ

Հրուանդանի մը ծայրը գրեթէ, ժայռոտ դարվերին: Սենեակ մը, հովու հոսանքներուն դէմ բաց: Ուսոի ցուրտ: Ցուրտ Սեպտեմբեր: Գաճի ճերմակ: Եւ մինչեւ հոս կտրեր եմ լեռնաշղթայ մը, քարքարոտ բարձրաւանդակ մը, եղեւնի ցանցառ անտառներ, որոնց մէջէն անցաւ դարձդարձիկ ճամբան, մինչեւ հոն վարը, ջուրերուն իշխող բլուրը, որուն վրայ կանգներ է տունը կղմինտրէ սեպ տանիքով: Փախուստ քաղաքէն, քիչ մը զբօսաշրջիկայինի, անսովորի, տարաշխարհիկի այլամերժ փնտռտուքով, քիչ մը մարդոցմէ խորշանքով:

Արեւը կը բարձրանայ լեռներէն, կարծես մէկ ոստումով կը յայտնուի կատարներուն. բաց վարդագոյն մըն է, կապոյտով բարեխառնուած, որ կը լուսաւորէ յանկարծակի –կարծես յանկարծակի բայց փաստահարար շատ դանդաղ նուաճումով– դարվարները, կարմիր, մուգ, մերթ մանուշակագոյն հողերը շոճիներու կէտադրուած կանաչէն, երբեմն ամպի ծըւէններէն պատռտուած: Ապա՝ ծովը մոխրագոյն կապոյտի ստեղներով, ճիթափայլ, թեթեւ մը շարժուն:

Անցման պահը կարճ է երեւման մը չափ, եւ ես անոր կը սպասեմ անկողնէս, կարծես գաղտնիք մը պիտի կորզեմ որքան դիտեմ, քննեմ, ստուգեմ, ճշդեմ մանրամասները, ամբողջը, անտեսելով, մոռնալով զգայութիւնները որ մարմնին տեղը կ'որոշեն, հոս, հիմա, արեւու խաղցկուն ճառագայթներուն ներքեւ:

Ոչ մէկ հարկ սեղանի: Ոչ մէկ պակաս:

Սենեակի կիսաստուերը կը կենաւորեն ճանճերը, ներս սպրդող մեղուները, ուրիշ, ինծի անծանօթ միջատներ, որոնց բնաշխարհէն թափանցեր եմ կարծես ինքնամուտի մը նման, թերեւս ակամայ խառնշտկեր եմ միջոցը որ իրենցն էր նախքան մուտքս դռնէն: Կարելի չէ սըպրդիլ անոնց մէջ, դիտել այս պզտիկ տիեզերքը ինչպէս իրենք գիտեն, կը կարծենք բնազդով: Ուրիշին, այդ բացարձակ ուրիշին վայրը չեմ կրնար ըլլալ, այլապէս քան անդրաբեւեռումով:

Բզզիւն, ալիքի հեռաւոր խոխոջիւն: Ստուերներ շողերը կը կտրատեն որքան կը ջանամ գրել այս ամբողջը, առանց զայն վերածելու դիմյանդիմանական ներկայութեան:

Նշել կէտեր, բնորոշել գիծեր, հաստատել ցանցեր տեղերուն, իրերուն, բառերուն միջեւ: Իրականութի՞ւնը: Հանդիտութի՞ւն: Գտնել յարաբերութեան տեսակ մը, որ չյանդի կաղապարի ու բանաստեղծութեան:

Հրուանդանի հիւսիսային մասին, առանձին ժայռի մը վրայ՝ փարոսի մը կարմիր լոյսը կը բացխփէ. աւելի անդին՝ նաւամատոյցն է կարծես, ջուրի պզտիկ աւազանի մը մէկ կողմը, ուր նաւեր խարսխեր են, ոչ շքեղ, միլիոնատէրի յածանաւեր, մեքենայ, պրոնզ, դրամ ու սեռ հոտող, այլ գրեթէ առտնին, ձկնորսական նաւակներ, կապոյտ–ճերմակ, որոնք կ'օրօրին ինչպէս կը ծփան հոս հասնող լոյսերը, իրիկունը, գիշերը ամբողջ:

Արեւմարը կը բանայ իր հազար ու մէկ կարմիրի, նարնջագոյնի երանգապնակը բլուրի կատարին, որ չես գիտեր ցամաքէ՞ն կը մատուցուի ծով թէ՞ ծովէն կը բարձրանայ: Այս անորոշութիւնը տեղերուն՝ պահ մը: Հո՞ն, վե՞րը, վարը: Ո՞ւր, ի՞նչ բան: Հրդեհում մը՝ ամպերու խճճումի մը մէջ եւ յետոյ ոչինչ: Կարծես թեման աւարտեր է այդ ոլորումին մէջ բոսորային:

Օրը չէ վերջացած, միայն ցերեկը: Օրը կը շարունակուի ծովու խոխոջիւններու երկայնքով, որ գոյն ու խորութիւն փոխեր է, հիւսիսային սաստկացող հովով, որ ճիւղեր կը թօթնէ, լեռնային թուփերը կը տանի մանուշակագոյնի մը թունդին, զանոնք կը հակէ մինչեւ խճապատերը, կը յօրինէ դղրդիւն մը անտառի, ճարճատիւնի, կարծես խորունկ, ընդերկրային խաւեր կը հատուին. փոշի: Շոճիներէն կարմիր ծաղկած հերձիներէն կը վրթի խէժի բոյնկուն, սպառիչ հոտ մը: Լռութիւն: Եկեղեցի չկայ որ ժամերգութեան մը հրաւիրէ մարդիկը, գուցէ կայ հոն, վերը, բերդաքաղաքին մէջ, բայց ժամ ու զօղանջ չի լսուիր: Աղէտէն ետք լռեր են զանգակները, բոլորը մէկէն: Հսկումի պահ: Որ կը շարունակուի մինչեւ հիմա:

Ամառնային այրած, փշոտ բուսականութիւն քարերուն միջեւ, արահետի կողքն ի վեր որ կ'արտաշափեմ: Կրնամ օրագրել, տեսանելին դարձնել դիմակը որ կը դնէին մեռելներու դէմքին: Դիմակը անդենականին համար կամ նայելու համար անդենականէն:

Հողի բուռնցք մըն է նաւահանգիստ կոչածս, limanaki, ինչպէս կ'ըսեն, որ գրաւեր է ծովու ափին մէկ մասը: Հաստոն ժայռի կտորներ, հողի կարմիր թափոններ, ծովախոտ: Ելակի գոյն լողազգեստով, գիրուկ աղջնակ մը կու գայ իր կարթը կը նետէ ջուրին: Չի կրնար համբերել: Անդադար տեղ կը փոխէ: Պզտիկ ձուկեր կը սուրան կարծես ջրաւազանիկի մը մէջէն: Փրփուր: Ջուրի ճողփիւն: Ճաշարան, սրճարան, անխուսափելի ժամանցի տեղեր: Ծուխ: Օզի կը խմեն, սառն սուրճ կը ծծեն: Ժամանակը չանցնիր. խինճերը դանդաղ կը տեղափոխուին, կը գտնեն իրենց նախկին տեղերը: Ծովը կը փայլատակէ ճաշարանի երդիքէն վեր, մութին: Խնկենիի, ծոթրինի, ձկան խորովածի հոտեր:

Նայուածքը կը դեգերի բաներու մակերեսին, կը կասի մէկէն, արգիլուած իր իսկ ցանկութեան զօրութենէն: Ուստի՝ ցանկալ ոչինչ, ձգել որ բնանկարին մէջ կորսուի նկարը:

Նկարագրել ոչ թէ գրաւելու, իւրացնելու, նուաճելու համար, այլ լսելու միայն իրերուն լռութիւնը:

Երկու փողոցի, աւելի ճիշդ փողոցի մը եւ արահետի մը անկիւնը, գաւաթ մը օղիի առջեւ կը նստի ան որ պիտի կոչեմ Սփիրօ: Նոյն տեղը: Կը բարեւենք զիրար: Սկիզբը՝ գլխով միայն: Չենք կըրնար խօսիլ: Իր յունարէնէն բան չեմ հասկնար, ինք իմ հին յունարէնի նմանող բարբառէս: Կը լռենք: Կը կենակցինք կարծես հեռաւորումի մը մէջ: Կը դիտենք հատ ու կենտ անցորդները, ինքնաշարժով ժամանող տեղացիները: Ցանցառ երթեւեկ: Կարծես մտեր եմ անշարժութեան միջոց: Ժամանակը որպէսզի ըլլայ պէտք է կրկնուող դէպքեր, եւ ես հազիւ կէտեր կը գտնեմ կողմնորոշուելու համար: Սովորութիւնը թոյլ չի տար որ մարդ բան տեսնէ, կրնայ նշմարել: Բայց սովորութենէն ետք վարժութիւնը հարկ է բաները տեսնելու համար: Կը բարձրանամ տեղէս ոտքի, մինչ առաջին մեկնողն եմ: Սփիրօն կը մնայ հաստատ իր աթոռին վրայ, պինդ կը ծխէ, պեխը հաստ դեղին մը կը կազմէ շրթներուն վերեւ, կանաչ Ցակոբի պեխին պէս: Կը կտրեմ ճաշարանը, որ կը գրաւէ փողոցին երկու կողմերը: Ռեհանի թաղարներ ճեմավայրի մը երկայնքին: Կը շոյեմ, բոյրը կը մնայ ափիս մէջ, թունդ, հաստ, գրեթէ կոշտ: Կը տանիմ զայն ինչպէս կը ճանչնամ տեսակները մանկութենէս ի վեր: Ռեհաններու թաղաւորութիւնը երբեմն մով, երբեմն գրեթէ կարմիր մակերեւոյթ մը ունի որ կ'աւարտի անտեսանելիին մէջ: Հոտերը փխրուն գոյակցութիւններ են, կը տանին այլուր: Գուցէ ատոր համար աստուածները կը խնկուին, անտեսանելիէն կը մօտենան մեր քիթին: Մեզ կը հոտոտեն, մանաւանդ երբ զոհեր կը մատուցանենք կամ կը զոհուինք: Բայց հիմա նկարագրութեան ժամանակն է, ոչ աստուածներուն:

«Եթէ բոլոր բաները ծուխ ըլլային, մեր ռունգերը զանոնք պիտի ճանչնային» կ'ըսէր Հերակլիտ: Ճանաչումը կը սկսի ոչընչացումէն ե՞տք, թէ՞ բոլորը կը մնան հեռաւոր երազ մը, միակ ճանաչելին առանձին միաւորն ըլլալով: Իսկ ինչո՞ւ լքել զգայարանականը: Որպէսզի պատումին ատա՞ղձ մը հայթայթէ:

Շուտ կը մթնէ:

Նաւամատոյցը շրջապատող խաւարին մէջ մարդիկ կ'անհետանան: Երբեմն դէմք մը կը յայտնուի չսպասուած պահուս, արահետէ մը դուրս կու գայ կամ հոն կը մխրճուի: Երեւման եւ անյայտացման այս արագ խաղը բանդագուշանքի կը նմանի: Կ'երազե՞մ թէ՞ կամ: Ես ալ սակայն կրնամ վաղը անյայտանալ, մնալ ընդմիշտ հոս: Գիտեմ որ պիտի չըմնամ, նոյնիսկ եթէ առասպելին համաձայն Հոմերոս ծներ է այստեղ, լքեր է իր անունը գիւղի մը, տուներու խումբի մը որ կը կոչուի Օմիրուփոլի: Աստուածներ, հերոսներ չեմ երեւակայեր: Աստղի նմանող լոյս մը կը ֆռֆռայ երկինքին մէջ, անձայն ու խլխլիկ լոյսով օդանաւ՝ որ չես գիտեր ո՞ւր կը շտապէ, կարծես ուշացած: Մարդը չես կրնար լքել: Խորշանքը կը բերէ զայն վերստին: Կը բաւէ միայն ըմբռնել այս գիշերին աստղասփիւռքը, ցուրտ, թափանցիկ մըթութիւնը, ծովուն լուռ ու բացարձակ տարածութիւնը զերծ նշոյլէ, փայլէ, հեռքէ, ստուերէ պիտի ըսէի: Տեսակ մը ոլորտ: Տրովադան չէ եղած: Անոր հեռաւոր կոծը կը լսուի ժայռերուն դէմ բախող ալիքներուն մէջ:

Տեսնել, զգալ, ոչ թէ տեսած ու զգացած ըլլալու, ոչ թէ խորհուրդի մը թափանցած ըլլալու համար, –անթափանց եմ պէտք է ըսել նման վիպականութեան– այլ պարզապէս հսկողի մը նման վկայելու որ այս ամբողջը կայ ինծմէ դուրս, ոչինչ տեղի կ'ունենայ քան ինչ որ տեղի կ'ունենայ այլ տեղ, ոչինչ արտասովոր: Շօշափել, հոտուըտալ, ըմբռնել, ըմպել ու դառնալ զգայարանքներուն տէրը, տարուիլ անոնցմով: Վկայել, այսինքն՝ կայել: Կայկայել, կայութիւն տալ, գալ գոյութեան... Այս ամբողջը կայ զուգահեռ աշխարհի մը մէջ: Ի հարկէ: Այստեղ վըկան նպատակի, վաւերացման, ինչուի, երկրորդի, երրորդի կամ վայլ պէտք չունի. յանուանէ կայ: Ոչ թէ աչք մը, այլ ձայն մը: Կա՛մ քանի որ կը լսեմ իրերուն այս ուրուառկախ լռութիւնը:

Կարմիր փարոսի լոյսին կը պատասխանէ կանաչ մը, աւելի հեռուն, մէկը ելք, միւսը մուտք նշող: Աշխարհն ունի երկու դուռ, կ'ըսէ Թաւերնայի երդչուհին: Մոռցեր եմ, Սոթորիան, Փրկչուհին, պաղլամայի, ուտի խորքով: Մնացեր է տողը: Կարմիր ծաղիկ, կանաչ ծաղիկ, քթթում: Կը կրկնուի շարժումը: Ժամանակը կը ձգուի անոնց միջեւ, երկու ակնարկի: Եթէ չըլլար այս հարց ու պատասխանը ժամանակը, ինչպէս լռութիւնը պիտի չըլլար: Բայց ժամանակը չկայ, իսկապէս, ժամանակը ամէնէն հաստատուն պատն է, կիկլոպեան պատը, որուն վրայ մարդիկ կառուցեր են բերդ ու կայք, հոն վերը՝ բարձունքին, հեռուէն գրեթէ անտեսանելի, եթէ չըլլան երկրաչափական գիծերը, կոր, ուղղանկիւն, շիտակ: Եւ ես կը սիրեմ այս ընթացքը որ արեւը կը գծէ լեռներու կատարն ի վար մինչեւ բլուրներուն անկումը ծովափին, երաժիշտի մը նման կը ցանէ իր ձայնանիշերուն գոյները օրն ի բուն. ձայնանիշերը չեմ լսեր, կը նկատեմ միայն հիմնական գոյնը, երանգները որեւէ նշանակութիւն չունին, չեն կրկնուիր, անհուն վարանում մը կը կազմեն, կը կրկնուին հիմնագոյները:

Ցոլքը, ձեւերը, փայլքը ոչ թէ իբրեւ զարդարանք, այլ բունին մատուցումը բիբիս, բերնիս, իբրեւ վերացում:

Տեղերը անխառն չեն, ունին ոգի, ունին մանաւանդ յիշողութիւն, որ մեր երեւութաբանական նայուածքը անկարող է ջնջելու:

Այստեղ վերջին դրուագը հերձիններուն, մաղտաքէի ծառերուն լացն է խէժաբոյր միջոցին մէջ, աւելի քան դար մը առաջ, սուլթանական, ենիչերիական բանակի մը ջարդին: Ոճիր եւ բնութիւն:

(Շար.ը Դ. էջ)

Ի ՅՈՒՇ ԻՐ ՄԱՀՈՒԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ

1. «ՓԱԽԷՔ, ՀԱՅ ԱՂԲՐՏԻՔ, ՓԱԽԷՔ»

Մայր վարժարան: Տարրական առաջին:

Իրիկուն մը տուն վազեցի ճուալով.

– Մայրիկ, այսօր ժամ գացեր էինք, հոն տեսայ Կոստանդնուպոլսոյ արքեպիսկոպոսը:

Մայրիկը երեսս նայեցաւ ակնապիշ, առանց շատ բան հասկնալու:

– Կոստանդնուպոլսոյ արքեպիսկոպոսը, հայրիկէն երկու անգամ աւելի հաստ մարդ մը, խոշոր փորով, մեծ մօրուքով, ձեռքն ալ գաւազան...

– Աղէ՛կ, աղէ՛կ, երբ հայրիկը գայ, կը պատմես: Գնա քիչ մը հաց-պանիր կեր:

Քանի մը ժամ վերջը, երբ հայրիկը դուռը կը զարնէր, վազեցի փողոց, հեւ ի հեւ աւետելու համար «գրաբար»ս:

Բարեմիտ ծիծաղ մը լուսաւորեց հայրիկին դէմքը:

– Ի՞նչպէս ըսիր:

Կրկնեցի հատիկ-հատիկ եւ հանդիսաւոր:

– Կոստանդնուպոլսոյ արքեպիսկոպոսը:

– Ո՞վ ըսաւ այդպէս:

– Միսաի՛, կրօնի դաս ունէինք. տեղ մը «Կ. Պոլսոյ արքեպիսկոպոսը» գրուած էր. հարցուցի թէ ի՛նչ կը նշանակէ. պատասխանեց, գրաբար «պատրիարք» ըսել է: Յետոյ յիշեցուց թէ իրիկունը ժամ պիտի երթանք, պատրիարքն ալ հոն պիտի ըլլայ: Իրաւ ալ գացինք եւ ես տեսայ Կոստանդնուպոլսոյ արքեպիսկոպոսը:

– Ապրի՛ս, ապրի՛ս, բայց պատրիարք ըսես աւելի աղէկ է. երբոր մեծնաս կը սորվիս թէ միւսը ե՛րբ կը գործածեն:

Հայրիկը ինքն ալ ժամանակ մը ուսուցիչ եղած ըլլալով, կը սիրէր վարժապետի պէս խօսիլ: Բայց սիրտս չկոտրեցաւ: Մանաւանդ որ, իրիկունը, երբ հիւրեր եկած կ'ըլլային, հպարտութեամբ կը յայտարարէր.

– Մեր տղան գրաբար սորվեր է:

Մեր տունը Պատրիարքարանի ճամբուն վրայ ըլլալով, շաբաթը քանի մը անգամ կ'երեւային դեսպանական կառքերը:

– Այսօր նորէն անցան, անգլիականը եւ ֆրանսականը, կը փսփսար մայրիկը, հիւրերուն առջեւ:

– Բանտարկեալներուն համար ըլլալու է, դիտել կու տար հայրիկը:

– Ի՞նչ, բանտարկեալ, բարենորոգո՛ւմ, բարենորոգում, կը պնդէր միւսիւ Նահապետը: Մայիսեան ծրագիր. Սադրազամը քիթը կախած է...

– Ես օրթալըխը աղէկ չեմ տեսներ, կը մռլտար Մարկոս աղան, ծխախոտ մը փաթթելով:

– «Հայը բանտէն չի վախնար, Հայը մահէն չի վախնար», կ'երգէր Պետրոս աղբարը:

– Քիչ մը կամա՛ց, կը շշնջէին պառաւները:

Հայրիկը, աւելի զգոյշ, «Տէր ողորմեա՛» մը կը սկսէր, իրար հիւսելով «բանտարկելոց» եւ «ազգիս Հայոց ազատութիւնը»:

– Ամէ՛ն, ամէ՛ն...

Եւ զրոյցները կը շարունակուէին մինչեւ կէս գիշեր, թղթախաղի ժխորին հետ:

– Տըկըվէն քաշէ ու ջըխտի, կը փըսփըսար գաւառէն նոր եկած հարս մը, իր խաղընկերոջ: (Տակէն քաշէ որ զոյգ ելլէ):

Երբ հիւրերը կը բաժնուէին, ամէն ընտանիք ստիպուած էր լապտեր մը առնել: Ո՛չ միայն ճամբան լուսաւորելու, այլեւ կասկածելի չերեւալու համար: Ընդհանրապէս գունաւոր թուղթէ լապտերներ կը գործածէին:

Վա՛յ եթէ առանց լապտերի ըլլայիր: Գիշեր մը մեր թուղթէ լապտերը ճամբան բռնկած վերջացած ըլլալով, հայրս յանդիմանուեցաւ շրջուն պահակներէն եւ կարծեմ տուգանք մըն ալ վճարեց: (Ուրիշ օր մը 24 ժամ բանտարկեցին, որովհետեւ հին փէսի մը կտորներէն շինուած մուճակ մը ոտքերուն՝ նստած էր դուռին առջեւ):

Աշնան երկուշաբթի առտու մը —Խաչվերաց— հայրս միասին չուկայ տարաւ զիս, բանջարեղէն գնելու համար: Վերադարձին ծրարները տունը ձգելով, ճամբայ ելանք դէպի Մայր եկեղեցի:

Ուշ էր, բայց անոյշ, ժամ երթալ օրուան այդ ժամուն:

Մեր տունը շատ հեռու չէր եկեղեցիէն: Հազիւ փողոց մը դարձած, մեր դիմացը գտանք հոծ, հողմնավար բազմութիւն մը, որ յառաջ կը խաղար որոտընդոստ կանչեր արձակելով ու երգելով.

Ձայն մը հնչեց Էրզրումայ
Հայոց լեռներէն,
Թունդ թունդ ելան Հայոց սրտեր
զէնքի շաչիւնէն...

Ապշահար կը դիտէի, ամուր բռնած հայրիկին ձեռքէն: Հետաքրքրութեանս խառնուած էր անորոշ վախ մը:

Բազմութիւնը արդէն հասած էր գլխաւոր փողոցը եւ երթալով կ'աճէր: Ճամբէն անցնող Հայը կը խառնուէր հոսանքին, ինքն ալ վարակուելով ընդհանուր խրախանդութենէն:

– Ո՞ւր այսպէս, միւսիւ Նահապետ:

– Պապը Ալի, քալէ՛ դուն ալ. ազգին կամքը պիտի ներկայացնենք Սադրազամին:

Հայրս ալ սկսաւ հետեւիլ թափօրին, ամուր բռնած ձեռքէս:

Երբ թափօրը կը բարձրանար Կէտիկ փաշայի զառիվերը, անցնելով Սպանդարեան վարժարանի առջեւէն, դրօշի պէս բան մը երեւցաւ շէնքին վրայ:

Իբրեւ թէ շեփոր մը հնչած ըլլար, բազմութիւնը ելեկտրականացած կը թնդացնէր օդը, աւելի բարձր աղաղակելով.

Հայ օրիորդը սիրտ է տալիս
Հայոց քաջերին...

Ոլոր-մոլոր փողոցներէ անցնելով արդէն հասած էին այն պողոտան որ կը տանի Պապը Ալի: Մեծ Շուկային գլուխէն ուրիշ բազմութիւն մը խառնուած էր թափօրին, որ կը ծփար ու կը մռնչէր:

Մենք շատ ետեւներն էինք եւ բնազդաբար կը հետեւէինք հոսանքին, երբ հեռուէն ձիաւորներ երեւցան եւ լեղապատառ կանչ մը արձագանգեց բազմութեան մէկ ծայրէն միւսը.

– Փախէ՛ք, հայ աղբրտիք, փախէ՛ք...

Ա՛լ ուրիշ բան չտեսայ բայց եթէ խուճապահար խումբեր որ կը փախչէին ամէն ուղղութեամբ, ձիաւորներ որ կը հարուածէին, կը կրակէին, կը հետապնդէին մինչեւ յետին փողոցը: Ապա հեծկլտուքներ, օգնութեան կանչեր:

Հայրս միշտ ամուր բռնած թեւէս, հազիւ ինքզինքը նետած էր սրճարան մը, առաջին կողմնակի փողոցին մէջ: Եւ անմիջապէս գրպանէն հանելով «Տէպա»ն, ուշադիր կը կարդար: Իբրեւ թէ ոչ տեղ մը գացած, ոչ ալ բանէ մը լուր ունեցած ըլլար:

Դպրոցը փոխած, Ղալաթիոյ նախակրթարանը կ'երթայի: Առտուն կախուած մարդ մը տեսայ, Կամուրջին գլուխը:

Քանի մը օր վերջը, ուրիշ երկու հոգի եւս: Միշտ ճերմակ շապիկով, կուրծքերէն մէկ մէկ աղդ:

Դասընկեր մը, Հրանտ, կը պատմէր դող ելած.

– Այսօր ճամբան մարդ կը մորթէին, ուրիշ տեղ մըն ալ բիրերով կը ծեծէին...

– Խենթ բաներ կ'ըսես. մարդը ի՞նչպէս կը մորթեն:

– Խաչ որ, աչքովս տեսայ: Քիւրտեր, Թուրքեր հանդիպած Հայը կը բռնեն, գետինը կը պառկեցնեն, վիզը կը կտրեն, կամ հաստ փայտերով գլխուն կը զարնեն գետին կը փռեն: Սարսափահար փախչելով հազիւ ինքզինքս դպրոց նետեցի: Դուն ջարդուած գլուխ տեսե՞ր ես...

Այծ օրը պատմութեան դաս ունէինք: Ուսուցիչը Պ. Ղեւոնդ, որ միեւնոյն ատեն թրքերէնի դաս ալ կու տար, հազիւ կը յաջողէր զսպել իր յուզումը: Աչքերը թրջած էին արդէն եւ բառերը դժուար կ'արտասանէր:

– Տղա՛ք, տեսուչին հրամանով այսուհետեւ աշակերտները խմբովին պիտի

2. «ԻՋԻՐ, ԱՐՔԱՅ ՀԶՕՐ»

Կեդր. վարժարանը փակուած էր: Ծարահատ զիս դրին Թաղին ամերիկեան վարժարանը, որ առաւելապէս յատուկ էր չափահաս աղջիկներու:

Այն ատեն անգլերէնի դասընթացք մը հաստատուած էր հայ երիտասարդներու համար եւ հայրս ալ աշակերտ ըլլալով, դպրոցին տեսչութիւնը հաւանած էր ընդունիլ զիբրեւ ծանօթ բարեկամի զաւակ եւ անչափահաս:

Ջարդէն վերջը, ինքնին դադրեցաւ անգլերէնի գիշերային դասընթացքը: (Այն ատեն քանի՞ հոգի գիտէին թէ անգլերէն սորվելու այս մարմաջն ալ թելադրուած էր Լոնտոնի «անգլիասէրներէն» եւ «հայասէրներէն», իբրեւ արգիւնք Պէրլինի վեհաժողովին):

Սորվելիքս մեծ բան մը չէր այս դըպրոցին մէջ: Հայերէնի դասը ստանձնած էր բարեպաշտ վարժուհի մը, որ ինք դասի կը կարդար: Միւս առարկաները, անգլերէն, կ'աւանդէին միսիոնարուհիներ, որոնց մէկը, Միս Փարքեր, բանգործ ըրած էր իր լեզուն սորվեցնել հիմնովին: Թրքերէն գիտնալով հանդերձ անգլերէն կը խօսէր, որպէսզի լսեմ, խօսիմ եւ սորվիմ:

Բայց ո՛չ. սորվելիք շատ բան ունէի այս դպրոցին մէջ:

Նախ, ամէն առտու, աղօթքէն վերջը պիտի արտասանէինք Աստուածաշունչի գիրքերուն անունները, – Ծննդոց, Ելից, Թուոց, Երկրորդումն Օրինաց Դատաւորաց, Ա. Թագաւորաց, Բ. Թագաւորաց, Գ. Թագաւորաց, Նաւումայ, Ամբակումայ, եւայլն: Ամէն օր անխափան, բարձրաձայն եւ խմբովին: Ներելի չէր մէկ անուն իսկ փախցնել:

Յետոյ պիտի սորվէինք համով-հոտով երգեր.

Իջիր, արքայ հզօր,
Անունդ փառաւոր,
Տուր որ գովենք:

Կամ, – «Յիսուսի եկ, Յիսուսի եկ»:

Կային թրքերէն եղանակներ ալ զոր կը լսէինք յարակից ժողովարանին մէջ, կամ կիրակնօրեայ դասերու ատեն:

Կիտէյիմ, կիտէյիմ, կիւզէլ տիյարա,
Ձէլէնկիմ վար տըր կիւզէլ տիյարտա,
Տավէթ էտէր, կիտէճէյիմ...

Թրքերէնն ալ ունէր իր «Յիսուսի եկ»ը –«Յիսուսա կէլ»: Եւ ուրիշ գոհարներ որ անգլերէնէ հայերէնի թարգմանուած էին, իբրեւ հոգեւոր երգ:

Ի՞նչ անուշիկ, խատուտիկ խայծեր՝ կիրակնօրեայ դպրոց յաճախելու համար: Որքա՛ն շատ գացած ըլլայի, այնքան աւելի եւ ծանրագոյն նուէրներ կը ստանայիր Ամերիկայէն, Ծնունդի առթիւ, խաղալիկ, հանդերձեղէն, ուտելիք, եւայլն: Ամէնէն բախտաւորն ան էր որ 52 կիրակի անխափան հետեւած կ'ըլլար:

Ես հազիւ 15-20 կիրակի գացած էի, այն ալ առաջին տարեշրջանին: Այս առթիւ ստացած նուէրներուս մէջ կը յիշեմ կապոյտ փողկապ մը թռուցիկ, որ այնուհետեւ դարձաւ միակ փողկապս, գոյնով թէ ձեւով, մինչեւ Միսաք Մեծարենցի մահը, երբ ես ալ սեւ կապել սկսայ Գեղամին պէս: (Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին, երբ ողբացեալ Ակնունին երեւցաւ այսպէս թռուցիկ սեւ փողկապով եւ հետեւողները շատցան, միամիտներ Դաշնակցական փողկապ կը կոչէին այս ձեւը, թիւրիմացութեամբ):

Դպրոցին մէջ կային հարուստի աղջիկներ, 14-16 տարեկան, որոնք շրջանը աւարտելէ վերջ կ'երթային Հայ Սքուլ:

Այդ աղջիկներէն երկու քոյրեր դպրոց կու գային մասնաւոր տնտեսի մը հետ, Ենի Գափուէն: Ամէն կերպով ճոխ, ունէին նաեւ բան մը անմատչելի ինծի համար, – անգլերէնէ հայերէն բառարան մը:

Ջուհեւորները յաճախ կը դիմէին մեծ քրոջ բարեացակամութեան:

Շփացածներէն մէկն ալ ես էի – մատ մը խէժ: Եւ Օրիորդ Վեհանոյշ հաճութեամբ կը տրամադրէր բառարանը, գրասեղանէ գրասեղան սահեցնելով: Մինչեւ անգամ կ'արտօնէր տուն տանելու:

Իրիկուն մը բառարանը տուն տարած ատեն, երկտող մը գտայ մէջը: Օ՛հ, ինչ, Քելէր, ցոլէր, իմ եարս: Ապա նաեւ հըրաւէր մը՝ դասի ատեն իր քովը նըստելու:

Սիրտս եփ ելած էր: Անհամբեր՝ ցերեկը, գիշերն ալ կարծես կը զառանցէի: Առտուն կանուխ, շատ կանուխ դպրոց վազել կ'ուզէի, տեսնելու համար Վեհա-

անցնին Կամուրջէն: Զըլլա՛յ որ զատզատ երթաք: Տասնոցները պիտի զանձէ կառավարիչը: (Աշակերտները կը նախընտրէին զատ-զատ երթալ, փախչելու եւ Կամուրջին տասնոցը չվճարելու համար):

Յաջորդ օրը թրքերէնի դասն էր:

Ոչ մէկը սորված էր: Եւ ամբողջ դասարանը ուխտեց չսորվիլ, հակառակ Պ. Ղեւոնդի եւ տեսուչին յորդորներուն:

Իրիկունը, երբ հաւաքական անցագինը վճարելով աշակերտները ցիրուցան բաժնուեցան բուն Կամուրջին վրայ, յաղթանդամ, սեւ-սեւ Արաբի մը հանդիպեցանք ես ու Յակոբը: Ներքինի մըն էր (այն ատեն գիտէի՞նք այս բառին իմաստը), պալատական: Մատով ցոյց տուած եւ քրքիջ մը արձակած էի: Եւ ահա ներքինին գաւազանը բռնած ետեւէս ինկաւ: Աչքերէն կրակ, բերնէն փրփուր կը տեղար: Լեղապատառ փախայ ու հեւ ի հեւ ինքզինքս Կէտիկ փաշա նետեցի, կորսընցնելով դասընկերս ալ:

Երբ տուն հասայ, բոլորը ահուդողի մէջ էին արդէն: Դուռ-դրացի բաներ մը կը փսփսային պատուհանէ պատուհան: Անոնք որ սովորութիւնը ունէին գիշերանոցը հագած, կօշիկներուն տեղ զարդարուն մուճակներ դրած նստիլ դուռներուն առջեւ, ներս քաշուած էին կանուխէն: Ամէնօրեայ չէնշող, պապաշուն աստուլիսին տեղ չարաշուք լռութիւն մը կը տիրէր, միայն փսփսուքներով խզուած:

Անշուշտ շատ բան չէի հասկնար այս անցուդարձէն: Բայց դիտեցի կարգ մը բաներ:

Թիթեղէ սնտուկներու մէջ մոխիր լեցուցած, տեղաւորեր էին դրան ետին, որպէսզի խուժանին գլխուն, աչքերուն թափէին, եթէ յարձակում գործէր:

Յետոյ, սանդուխ մը պատրաստեր էին բակին մէջ, ի հարկին հարեւան Պարսիկին բնակարանը ապաստանելու համար: Բարձր պատ մը կը բաժնէր երկու տուները, բայց կարելի էր անցնիլ եւ հոգի փրկել:

Հայրիկը շատ կանուխ վերադարձած էր եւ կը պատմէր օրուան դէպքերը: Ու կ'աւելցնէր.

– Վտանգը անցած չէ տակաւին: Կրնան մեր թաղն ալ իջնել: Այսօր եկեր են մինչեւ չուկային բերանը, բայց Պատրիարքարանէն Սուլթանին դիմած ըլլալով, ոստիկանները խուժանը կեցուցեր են հանրակառքի գծին վրայ:

Յաջորդ օրը ո՛չ չուկայ, ո՛չ դպրոց:

Պանք Օթոման եւ Սամաթիա:

ՕՐԵՐ Ե

1884 ՕԳՈՍՏՈՍ — 1957 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

նոյը, – 16 տարեկան պարմանուհի մը արքենի հասակով: Միրանի պէս հասուն: Իսկ իրիկունը կ'ուզէի ժամ առաջ տուն դառնալ:

Թրթռուն՝ անորոշ սարսուռներով, հազիւ կրնայի հետեւիլ դասերուս: Տունին մէջ անգամ դարձեր էի տեսակ մը դեւ, ցասկոտ, ոստոստուն:

– Ի՞նչ ունիս, կը հարցնէր մայրս, մտահոգ:

Եթէ Փարիզ ծնած ըլլայի, պատասխանը պատրաստ էր: Ոչ իսկ հարցնող կ'ըլլար: Իսկ Պոլիս, այն ալ Կէտիկ փաշա...

Օր մը մինչ Վեհանոյշ նորէն գրասեղանէ գրասեղան կը քշէր բառարանը, ինծի տալու համար, ամերիկացի վարժուհին խլեց գիրքը, եւ մէջէն գտաւ երկտող մը: Անմիջապէս թարգմանել տալով, երբ իմացաւ բովանդակութիւնը, իբրեւ պատիժ Վեհանոյշը հրապարակաւ յանդիմանեց, իսկ զիս շաբաթ մը հիւրանոց տարաւ, ծանրացնելով անգլերէնի դասերը:

Վեհանոյշ յուսահատած չէր: Իրիկուն մը, երբ աշակերտները կ'արձակուէին եւ երկու քոյրերը տնտեսին կը սպասէին, հասկցուց որ քիչ մը ուշ մեկնիմ միւս օրը:

Ի՜նչ բախտ: Կառավարիչ ըլլալու կարգը իմս էր միւս օրը: Այնպէս որ երբ աշակերտ – աշակերտուհիները հեռացան,

...ՀԱՄԵՐ

...Ծ)

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

մնացի մինակ՝ երկու քոյրերուն հետ, որոնք տնտեսին կը սպասէին, ըստ սովորութեան:

Ձեմ յիշեր թէ ի՛նչ խօսեցանք այդ պահուն. Վեհանոյշ կը խայտար: Միեւնոյն ատեն կը դողար: Ու մինչ քոյրը մեկուսի կեցած էր, յուշիկ-յուշիկ դէպի հանդերձարան հրեց զիս, ամուր մը գրկեց եւ սկսաւ տաք-տաք համբուրել. համբուրել ու հառաչել, անուշիկ բառեր գլորել:

Լրջօրէն սրտադողի մը մատնուած, այտերս կարմրած, բուռն ճիգ մը փորձելով, հազիւ կրցայ դասարանէն դուրս նետել ինքզինքս: Ու փախայ, առանց ետ նայելու: Վազեցի, վազեցի մինչեւ տուն:

– Ինչո՞ւ այսքան ուշացար, հարցուց մայրս:

– Այսօր ես էի կառավարիչը:

Խե՜ղճ կառավարիչ. երբ համբոյրին համն ու բոյրը հասկնալու տարիքին հասաւ, Վեհանոյշ հարս գացած էր Մանչեսթըր:

Տեսնուած բան չէ որ երկու-երեք հայ տղաք գարունը կամ աշունը, հրդեհ մը կամ արկած մը նկարագրելու չափ հայերէն գրել գիտնան եւ թերթի մասին չմտածեն:

Ե՞ս պիտի կազմէի կանոնին բացառութիւնը: Ուրեմն ձեռագիր թերթ մը, «Գարուն», որուն երկու աշխատակիցներէն մէկը տէրտէր եղաւ, միւսը պատուելի:

Կը նշանակէ պարապ չանցան ո՛չ «Իջիր արքայ»ն, ո՛չ ալ «Յիսուսի եկ»ը:

(Կարծեմ 8–10 թիւ մը «լոյս տեսաւ» – իւրաքանչիւրը երեք օրինակ՝ 15 օրը անգամ մը, որ կը պտըտէր ձեռքէ ձեռք):

Լրացնելով ամերիկեան դպրոցին երկու տարուան շրջանը, կ'ուզէի Րոպըրթ Գոլէճ մտնել:

Երա՜զ: Տարեթոշակն էր 44 ոսկի, հայրս կը ստանար ամսական երեք ոսկի, չորս-հինգ հոգինոց ընտանիքի մը համար: Կէս գնով իսկ ընդունէին, ճար չկար:

Խնդրեցի միսիոնարուհիներէն որ Ամերիկա գրկեն, մեքենագիտութիւն սորվելու համար: Իրականին մէջ միտքս ճարտարագիտութիւն էր, սակայն բառերը կը շփոթէի իրարու հետ:

– Դժուար է, դժուա՛ր. ձրի չեն ընդունիր. ցերեկը պիտի աշխատիս ապրուստ ճարելու համար, գիշերն ալ դասընթացքի պիտի հետեւիս. չես կրնար դիմանալ: Եկուր քեզ Անաթոլիա Գոլէճ ղրկենք: Տարեթոշակը 12 ոսկի է. միայն վեցը կը վճարես, մնացեալը կը ճարես արհեստի մը հետեւելով ի նպաստ վարժարանին, – ատաղձագործութիւն, կօշկակարութիւն, դերձակութիւն, խոհարարութիւն, եւայլն:

Հայրս ալ համոզեցին եւ առտու մը ինքզինքս գտայ Մարզուան, խումբ մը ուխտաւոր աշակերտներու հետ:

Շատոնց փակուած էր, Գայաեան-Թումայեանի շրջանը: Բայց եւ այնպէս Գոլէճը ունէր շատ կարող ուսուցիչներ եւ ուսուցչապետներ, –Ցակոբեան, Սըվազլըեան (Նահատակուած), Մանիսաճեան, եւայլն: Քննութիւնը գլխ տարաւ կեցուց նախակրթարանի Գ. կարգը ուրկէ անդին կը սկսի բուն ճեմարանը:

Գիշերները կը պառկէի անչափահասներու պառապարանը (Պոյս Հոմ), ուր կը գտնուէր նաեւ Մեծարենց:

Նոր տարեշրջանը սկսած էր արդէն, երբ տկարութիւն մը հիւանդանոց նետեց զիս: Առանց ատոր ալ, սիրտս տաք չէր, թէեւ կանոնաւորապէս կը հետեւէի դասերուն: Հետզհետէ տհաճութիւն մը կը սողոսկէր սրտիս մէջ: Կ'ուզէի ձգել հեռանալ, նամակ նամակի վրայ գրելով հօրս:

– Այսքան ալ չո՛ւտ... Համբերէ՛, տղաս, համբերէ՛. օրինակ առ ընկերներէդ:

Ընտանեկան շրջանակի կարօ՞տը: Ընդհակառակն: Շատ բախտաւոր էի այդ կողմէն: Տուն մը բարեկամներ հազար կտոր կ'ըլլային, խնամելով իրենց զաւկին պէս:

Երկար չտեւեց անձկութիւնը:

Կիրակի օր մը, երբ կը խաղայի պարտէզին մէջ, երէց դասարանէն երիտասարդ մը, ուսանող աստուածաբանութեան, մօտենալով հարցուց.

– Ի՞նչ կը բանիս հոս:

– Կը խաղամ:

– Ինչո՞ւ քար նետեցիր թռչունին:

– Մե՞ղք է քար նետել:

– Հարկաւ. եւ երկու մեղք ունիս, մէկը որ կը խաղայիր սուրբ օրով, միւսը՝ քար կը նետէիր թռչունին:

– Հապա ի՞նչպէս կ'անցընեն կիրակին:

– Նո՞ր պիտի սորվիս. կիրակնօրեայ դաս կայ վերը: Սաղմոս կը սերտեն այսօր:

Նոյն գիշերն իսկ նամակ մը գրեցի Պոլիս: Պարզապէս վերջնագիր.

– «Ես այլեւս չեմ կենար: Այստեղ մարդ կը չորցնեն»:

Հօրս մօրս խրատները եւ բարեկամներու յորդորները զոհէ մինչեւ տարեգլուխ մնալու՝ անցան ապարդիւն: Ու վերադարձայ Պոլիս, մէկ ամիս հիւանդանոց, մէկ ամիս ալ ճեմարան մնալով:

3. «ԼՈՅՍԸ ԲԱՑԻԱՒ ԴՈՒՌԸ ԲԱՑԻԱՒ»

Հայրս.– Քանի որ ուզած դպրոցդ չես կրնար երթալ եւ Ամերիկա ալ շատ հեռու է, եկուր արհեստ մը սորվէ: Դերձակի մը քով դնենք. թէ՛ կը սորվիս եւ թէ՛ լաւ դրամ կը վաստկիս:

Մայրս.– Մեր Ցակոբը խանի մը անկիւնը գորգ նորոգելով սկսաւ, եւ հիմա խանութ բացած է Ամերիկայի մէջ:

Երկար ատեն անորոշութեան մատնըւելէ վերջ, առտու մը հայրս զիս տարաւ յանձնեց Ս. Դաւիթեան գործակալութեան, իբրեւ առժամեայ կարգադրութիւն:

– Գիրքերը կը շարես, հասցէներ կը գրես, ասդին-անդին կ'երթաս: Ամիսը հարիւր ղրուշ կու տամ:

Գործակալութիւնը թառած էր հին խանի մը չորրորդ յարկը եւ ժամադրավայր մը կը համարուէր գրող-բրոգներու, մանաւանդ որ շաբաթաթերթ մըն ալ կը հըրատարակուէր, «Բիւրակն», խմբագրութեամբ Դաւիթ Խաչկոնցի (ի՞նչ չուտ մոռցանք այս համեստ բանասէրը):

Օր մը գրասենեակ ներկայացաւ հասակաւոր երիտասարդ մը, սրածայր մօրուքով: Ձեռքն ունէր նոր գծուած նկար մը, առաջուց ապսպրուած:

Ս. Դաւիթեան աչք մը նետեց նկարին վրայ, վար դրաւ եւ մէծիտ մը երկնցուց նկարիչին:

Երիտասարդը մէկէն ի մէկ փրփրելով, մէճիտը երեսին նետեց, նկարը քաշեց եւ դուրս նետուեցաւ չամթարձակ: Այնքան յուզուած էր որ հազիւ կը լսուէին արտասանած բառերը:

Երիտասարդը կը կոչուէր Տիրան Չըրաքեան:

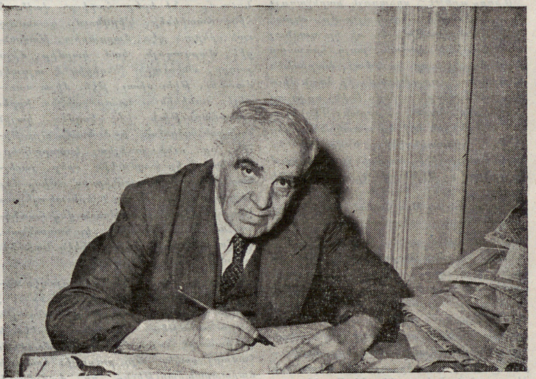
Աստին անդին թերթ-գիրք տանելով բաւական մարդ ճանչցած էի:

Օր մը նամակատան առջեւ դիմացս ելաւ Մ. Շամտանճեան, որ կիսամսեայ թերթ մը կը հրատարակէր:

– Իմ քովս կու գա՞ս, «էֆսիէտիխառն»ի համար:

– «Էքսփէտիսիոն»ը ի՞նչ է:

– Փոստա. թերթերը կը ծալես, հասցէները կը գրես, «փուլ»երը կը փակցընես, նամակատուն կը տանիս, Ամիսը 120 ղրուշ կու տամ:



Երկու օր վերջը փոխադրուած էի Շամտանճեանի քով, չեմ գիտեր ո՛րքան մնալով Դաւիթեան գործակալութեան գրասենեակը. բայց վրայ տալով սասանելիքս:

Բոլորուած խանի մը անկիւնէն փոխադրուեր էի Պապը Ալի ճատտէսի: Պողոտան որ կը տանի Բ. Դուռ:

«Մասիս»ի խմբագիրը սենեակ մը ունէր «Սուրհանդակ»ի խմբագրատան մէջ: Քանի մը շաբաթ հազիւ աշխատած էի, երբ թերթին տնօրէնը,Տիգրան Էֆէնտի, իր քով կանչեց զիս:

– Շամտանճեանը բան չի կրնար վճարել քեզի. արդէն պիտի ելլէ, թերթն ալ պիտի դադրի. քովս եկուր, բաժանորդներու հաշիւները կը նայիս, նամակներ կը գրես, կը վարժուիս: Ամսականդ ալ 150, յետոյ կ'աւելցնեմ:

Շէնքին երկրորդ յարկէն իջայ առաջինը:

Օրն ի բուն հաշիւ, ընկալագիր, նամակ: Ցետոյ բարձրաձայն կարդալ օրուան թերթերը, որպէսզի Էֆէնտին մտիկ ընէ (աչքերը տկար էին): Ցետոյ յարակից սենեակը, – երկու մեթր լայնքով, չորս մեթր երկայնքով խշտեակ մը ուր խմբագիրները կ'աշխատէին, իբրեւ խմբագրապետ ունենալով Զարմայր Դպիրը (այժմ վարդապետ):

Կը պատմէին, այն ատեն թէ բուն խմբագրապետը Մ. Շամտանճեանն էր, նոր եկած՝ Գերմանիայէն: Բայց Տիգրան Էֆէնտին ըլլալով շատ զգոյշ մարդ, վերջին պահուն իր որոշումը փոխած եւ խմբագրապետի աթոռին վրայ նստեցուցած էր այս վաւերական տիրացուն, անգոյն եւ անվնաս:

Խմբագիրներուն քով երթալ գալով, գրաշարներուն ձեռագիր, փորձ տանիլբերելով, ես ալ սկսայ ծծել տպագրական մելանին հոտը, զգալ ձեռագիրներու խըշըրտուքը:

Ֆրանսերէնս փորձելու համար, օր մը հինգ տող հեռագիր թարգմանել տուին, սրբագրեցին եւ ղրկեցին գրաշարին:

Ցաջորդ օրը, հայրս նոյն պարծանքով կը ցուցնէր այդ հեռագիրը, ինչպէս, ժամանակին, «Կ. Պոլսոյ արքեպիսկոպոս»ին պատմութիւնը:

Այս հեռագիրը պատճառ եղաւ որ վէճ մը ծագի երկու սենեակներուն միջեւ, – գրագի՞ր թէ խմբագիր:

Խմբագիրները կը կանչէին իբրեւ օգնական, մանաւանդ փորձ կարդալու, բաղդատելու, ձեռագիրները կարգի դնելու համար: Տիգրան Էֆէնտին կը մըմըռար թէ նամակները, հաշիւները երեսի վրայ կը մնան: Իսկ իմ ոտքերս աւելի շատ կը հակէին դէպի խմբագիրներուն սենեակը:

Կոչո՞ւմ: Որեւէ ատեն խորհա՞ծ էի խմբագիր ըլլալու մասին:

Կը յիշեմ թէ նախակրթարանին մէջ, երբ օր մը վարժապետը հարցումներ կ'ուղղէր աշակերտներուն, իրենց ապագայ ասպարէզի մասին, պատասխանեցի, ամենայն միամտութեամբ. – Կ'ուզեմ թերթ ծախել:

– Հրատարակե՞լ թէ ծախել:

– Ծախել, ինչպէս ամէն օր կը տեսնենք, փողոցներու մէջ եւ Կամուրջին գըլուխը – «Հայրենի՛ք», «Արեւե՛լք»...

– Տղաս, ատ ի՞նչ գործ է. ատոր ցըրւիչ կ'ըսեն, ամէն մարդ կրնայ ընել. իսկ դուն որ ուսում կ'առնես...

Ի վերջոյ որոշուեցաւ որ առտուն հաշիւներով զբաղիմ, կէս օրէն վերջն ալ խմբագիրներուն քով երթամ, վարժուելու համար: «Դասընթացք»ը բացուեցաւ արտաքին լուրերը թարգմանելով, մանաւանդ որ քիչ մը անգլերէն ալ գիտէի. (կը չարունակէի աւելին սորվիլ ինքնօգնութեամբ):

■

ՔԻՈՍ

(Շար· Ա· էջէն)

Սուլիններ, եաթաղան, արիւն, նոյն ատեն ծառերուն արցունքները: Տեսակ մը հին առասպելաբանութեան մնացորդ: Ծառերը կու լան, ինչպէս այլակերպուած Դափնէն կը շարունակէ իր ողբը: Նէա-Մոնիի մուտքին, այսինքն՝ Նոր վանքին, Նորավանքին, ապակիէ պահարանի մը մէջ կը պահուին, իրարու վրայ բարդըւած, դիզուած կը ցուցադրուին զոհերուն գանկերը: Զգայուն այցելուներ պիտի նեղուին ոլոքներու, բազկոսկրերու այս դասդասումէն, որուն վերի շարքին գանկերը կ'արձակեն իրենց աչքերուն պարապութիւնը, աչքեր որ կարծես գացեր են իրենց տեսածին հետ եւ կը մնան աներեւակայելի: Անթիլիասի մատուռին գանկերը այդպէս էին նախքան գունաւոր ապակիներու տեղադրումը, որ անապատէն բերուած ոսկերոտիքը կը ծածկէ ամօթխածութեան մը պղտորութեան ետին: Անոնց առջեւ կանգ կ'առնեմ ինչպէս ատենին, մայրիկը քովս կ'ըլլար, յետոյ ինչպէս հիմա, ես մինակս շարունակեցի այցերս: Այդ է վայրը, կ'ենթադրեմ: Մնացորդները մեռելներուն յարութիւն չեն տար եթէ չըլլար անոնց թելադրանքը մարդկային կերպարանքին: Մնացորդները կերպարանք մը կը հրջադծեն, որ պարապ է նոյն ատեն: Մնացորդները կ'անյայտացնեն մեռելները. անոնց աշխարհը, կեանքը, լեզուն, քաղաքակրթութիւնը չկան այլեւս, որքան ալ ճգնիմ զանոնք պատկերացնել, պահեմ անոնց բարբառները, սորվիմ անունները, ծէսերը, կենցաղը, ճաշացուցակը, որքան ալ ջանամ կրկնել իրենց կեցութեան նշանները: Ոսկորները դէպք մը կը նշեն այնքան ատեն որ ես անոնց մէջ կը պահպանեմ կերպարանքի մը յիշողութիւնը: Ահաբեկողը այն է որ այդ յիշողութիւնը կորուստը կը սրբագործէ: Բոլոր հերձինները թող լան, այդ ողբը օր մը կը վերածուի ծամոնի:

Հին ողբերգութիւնը շատոնց պատկերացուցեր է աղէտը:

Երբեմն տարօրինակ, եթէ ոչ խօլ մտածումը, որ սարսափի օրերէն մնացածը միայն Տըլաքրուայի Քիոսի Ջարդն է, երեւակայութեամբ յօրինուած, թէեւ բազմամարդ ու խռովիչ տեսարան, որ յաճախանքի, բանդագուշանքի մը նման Լուվրի հրջանակէն ելած, կը հետեւի երբ նայիմ ետիս, մութին մէջ կազմուող, անյայտացող կերպարանքներուն: Գերազանց արուեստ մը միայն դէպքերուն կու տայ խտութիւն, իրաւութեան զգայութիւն, ինչ որ կը կոչեն իրականութիւն: Բայց նոյն ատեն ոչ մէկ արուեստ համազօր է ոճիրին: Որովհետեւ կը պատկանի ուրիշ, բոլորովին այլ ու անկախ կարգի:

Հիմա, տարբեր շեշտ մը որդեգրել, տեղեկատուական, առարկայական ըլլալու ճիգով՝ երբեմն միակ ձեւն է հրջանցելու ցաւի անասելին, ահա այսպէս. կղզիին միակ արտադրութիւնը՝ հերձիի դեղնաւուն աղամանդի նմանող մաստաքէի հատակոտորն է: Ան ալ կը գտնուի կղզիին միայն հարաւային մասին մէջ, ընդմէջ հարաւի խամսինին եւ հիւսիսի մելթեմին: Գիւղաքաղաքի նեղ, երբեմն արուեստականօրէն պճնուած փողոցներուն մէջ, դռներուն առջեւ սեւազգեստ կիներ կան, նստած սեմին, աթոռի մը վրայ, գիրկերնին մաղ մը, որուն մէջ թափուած կեղեւի, տերեւի, հողի խառնուրդ մը կը քրքրեն, կը ստկեն այդ փայլուն, տձեւ բեկորները, որոնք ձիւթ ու ծամոն պիտի դառնան, թուրաւէտեն օճառ ու շաքարեղէն, այսինքն՝ քիչ մը ամէն ինչ, ամէն բան, յօրինելով բնապահպանական ճարտարարուեստ մը, որ հինն ու հնադարեանը կը խառնէ նորին, ինչպէս հին յունարէնի, բիւզանդերէնի ամէնէն բնորոշ բառերը կը շարունակեն վերապրիլ այդ կիներու բարբառին մէջ:

Մնալու համար նոյն ճայնատարածքին մէջ՝ ամերիկեան չիքլէթի յաղթանակէն առաջ այդ խէժն էր որ կը ծամէինք մեղրամոմին խառնուած: Ակռաները, շունչը կը մաքրէր: Այն ատեն, պիտի ըսէր մայրիկը, աշխարհը փեռահ էր: Աշխարհը հիմա ծամոնի մածուցիկ համացանցն է, պիտի պատասխանէր Սփիրօն: Ջուրի խորքին մնացող պինդ խէժի խիւսն է արեւը հոն, անոր ետին սուզուող ամպերու ծուէններէն խաւ առ խաւ: Կարկանդակի հոտ մը: «Սպիտակ կաթ ու մաստաքէ»:

Կանուխ կ'արթննամ, արդէն երկար գիշերը թոյլ չի տար որ մակաղիմ անկողնին մէջ: Կը ցատքեմ բռնելու համար ճառագայթի շողը, ճակատագրի թել մը, գոյութեան զգայութիւնը մէկէն: Ըլլալ, այսինքն՝ ներըմբռնել, ոչ թէ գիտնալ; Գիտնալը միայն հաստատուն գետին մը կ'ապահովէ եւ այնքան ալ վստահ չեմ որ բլուրը իր ժայռային կուտակումով չի դղրդար խախուտութեամբ: Մինչդեռ ներըմբռնելը շօշափել է, մօտենալ, շատ մօտէն հպիլ է բացուածքին ուր մարմինը կը հանդիպի տեղին, անջրպետին որ զիրենք կը բաժնէ:

Մի առ մի ու խառն ի խուռն, ինչո՞ւ չըսել բոլոր հաճոյքները:

Մեղրը գրեթէ սրճագոյն նարնջագոյն մը, թափանցիկ հողափայլք մը, օդրա, հրեղէն քաղցրութիւն մը որ կը դառնայ նաեւ ծաղիկ, կպչուն, բայց հաւասար մակերես մը որ կը ծփայ, խարխափէն արտահոսող խորութիւն մը իր ձգան ձիւթի, խէժի վէրքի սպիով: Ոչինչ որ ըլլար հոն թանձր, հաստ, շաքարոտ: Մեղրերու մեծ ընտանիքին մէջ կը պատկանի շոճեղէնի, պիստակեղէնի, ծովայինի եւ կարմրաքարայինի խումբին: Տոգորում մը ծանրով ու թեթեւով: Կը պակսի, եթէ կարելի է ըսել, կարմրալանջի դեղձեղանք մը, ան ալ թող համտեսող հրթները հաղորդեն:

Շոյել նուռերը նայուածքով, երբ կը կախուին ճիւղերէն ինչպէս Ճարտարի մրգաստանի ծառերն ի վար կը հակէին, կարծես կը ճչղուէին էական կշռոյթէ մը: Արեւը կը թրթռայ անոնց պիրկ կարմիրին: Ամէն բանի տալ իր իսկական հասունացման ժամանակը, երբ անձկութիւնը չի փարատիր այլ կը վերածուի ձեւաւորման մղիչ ուժի: Հիւթը կերպարանաւորումն է նիւթին, ինչպէս գիրը մարմնին:

Ոչ թէ բնութեան առջեւ, ինչպէս կ'ըլլան որոշ քաղաքներ ծովէն հեռու, քարաժայռերու վրայ, այլ բնութեան մէջ, կարծես խրած, մխրճուած, քարացած քարքարուտի մը կողիտ հովիտին խորքը, ինչպէս լքուած Աւղոնիման, բարձրաւանդակին վրայ, իր կատարեալ խոռանարդ կառոյցներով: Գրել այնպէս որ կարծես կը պատրաստուիմ գրածս լքել անմիջապէս որ վերջակէտեմ: Ցետոյ, մանաւանդ չգրել:

Սփիրօ կը ճգնի պատմել առասպելը որ գիտեմ եւ որ չհասկնալ կը ձեւացնեմ: Կը ձգեմ որ աչքերու կապոյտը, օդիի նման թունդ, փայլատակէ, բերնէն լեզուն քաղցրաբանէ —զոնէ այդպէս կը թուի իր բարբառը ինծի— որուն մէջէն միտքս կը ստկէ Գոլոմպոսի անունը· ըստ աւանդութեան, սակայն, հաստատ, հին, իսկապէս, Ճենովայէն եկեր է հոս մեծ արկածախնդիրը, սերտելու նաւարկութեան արհեստը, արհեստագիտութիւնը եւ անկէ ետք միայն յայտնաբերեր է Ամերիկան: Կը սիրեմ առասպելը: Ինչպէս Հոմերոսի ծննդը, հինգերորդ ցամաքամասին (կամ մեծկակ կղզիին) գիւտը կը սկսի այստեղէն: Քիոս սկիզբ արկածախնդրութեանց: Մէկը աշխարհի, միւսը դիւցազներգութեան: Երկուքն ալ բընակելի եւ բնակութիւնը հնարաւոր դարձնող: Առանց մէկուն կամ միւսին ի՞նչ պատմութիւն: Սփիրօ անշուշտ հպարտ է, կարծես հին նաւաստիի աւանդութեամբ ինք նուաճեր է Ամերիկան, հոն գացեր, բաներ, շահեր ու վերադարձեր է հայրենիք: Սովորական բանուոր պանդուխտի մը մէջ ե՞րբ կը յայտնուի Ոդիսեւս: Եթէ վերադարձը չըլլար ի՞նչպէս պիտի ըլլար կղզին:

Կը նստիմ պատշգամի սեղանին առջեւ, հանրախանութէ գնուած ճափոնական տետրակը կը բանամ արեւին, կը սկսիմ պատրաստել միտքս որ կարենայ մտածում մը սեւեռել, որ զառածի մերթ գոյնի մը, շարժումի մը, թռիչքի մը ուղղութեամբ, հետեւի ալիքի ճերմակ տողին որ կը ճողի, ծովափի մէկ ծայրէն միւսը կը թաւալի, անհուն եւ սահմանասոր, կը խաղայ խիճերուն հետ, կանաչ, մոխրագոյն, տեսակ մը երախայ, երախայի խաղ: Սերտել, դառնալ սերտ բաներուն, իրերուն, բառերուն հետ, սեղմուիլ անոնց, սրել զանոնք, տուրալ սլացքի մը անչարժ թափով: Սեւեռել ինչ որ կը նայի ինծի —բաները կը նային, գէմք կ'ունենան երբ բառ հագուին— սրել զայն, սրել ականջ ու աչք, սրտել, պիտի ըսէի համաչնատրոփ զօրութեամբ:

Ծէս մը, առաւօտեան մարմնամարզ մը, արարողութիւն մը, մանրամասն, կարգաւորուած, երաժշտական ու լուռ մասերով, դիպուածային, եթէ կարելի է ըսել, պատահմունքի ծիսակատարութիւն: Մարդ ստիպուած չէ երբեք աղօթելու: Ուշադրութիւնը հոգիին աղօթքն է եղեր (Մալըպրանշ): Իսկ աղօթքը հոգիին աղը կամ հոգիին օթեւանը՝ երբ կը սլանայ օդին մէջ, ինչպէս մարմինը միջոցին:

Սփիրօ կը զբաղի բուսաբանութեամբ եւ ինչպէս ամէն բուսաբան բանաբոյս է: Նուռ մը ունի երեք հարիւր վաթսուն հինգ հատիկներ, կ'երդնում, դասաւորուած օրերուն պէս, մարգարիտ, թափանցիկ, վարդագոյն կամ կարմիր, միշտ քաղցր, անկուտի: Գեղեցիկ է այդպէս մտածել, թէեւ սխալ, թէեւ միշտ ստուգելի: Նռնենին ու նուռը —ասիկա իբրեւ հակաճառութիւն իմ կողմէս— կային նախքան տարուան բաժանումը այդ թիւին, որ ունի յաւելեալ կոտորակներ, ատոնցմով կը կազմուէին օրեր, յաւելեաց վտանգաւոր տասներորդ ամիսը մեր հին տոմարին: Պէտք է երեւակայել որ կան երեք հարիւր վաթսուն վեց հատիկնոց նուռեր որ կ'աճին, կը հասուննան, կը ճաթին, կը ճաքճքին մէկէն նահանջ տարուան մը աշնանամուտին:

Սակայն, ըսի, գեղեցիկ է այսպէս մտածել (մտածումին գեղեցկութի՛ւնը…), տարին առնչել միրգի մը այդ գնդային պարունակութեան (ինչպէս Նարեկացի կը կատարէ նոյնը մարդկային մարմնին համար) քակել այդ բուսային հրաշալի ճարտարապետութիւնը որ ժամանակի կառուցուածքի կաղապար մը կու տայ. բարդում, դիզում, խիտ, իրարու կից, հատիկի կուտակում խորշերու մէջ, ինչպէս դէպքերը յիշողութեան, դրուագները վէպի մը մէջ, ինչպէս տարիները դարու մը բովանդակին:

Այդպէս մտածել բաւական գեղեցիկ չի թուիր ինծի, այսինքն անոր կը պակսի ճշգրտութիւնը, քանի որ կ'ատեմ ոճին մէջ տարտամն ու հարեւանցին: Նուռը ամփոփումն է ժամանակին, այն ժամանակին որ հողէն կ'աճի մինչեւ լոյս, ան որ կ'աճեցնէ հիմնանիւթը, ատաղձը մինչեւ իր հրջագիծը, կերպարանքն ու բանաղարձումը: Բխումն է (ի հօրէ) օդի փորուածքին մէջ որ կը վերածուի բունի: Կեղեւի ծալլին մէջ առհաւական ժամանակը կը խտանայ, կը կլորնայ, կը կը պլորուի, կը պնդանայ, կը դառնայ հիւթեղ, խիտ, փխրուն, աստղային քանդակ: Նուռեր, ժամանակներ: Երբեմն մէկէն սեւ հատիկ մը, երբեմն մինչեւ խորքը գացած կտուցի հարուած մը. փորուածքէն կը հոսի թանձր կաթիլը:

Լոյսին տակ, գրած պահուս, փոքրիկ, հազիւ նշմարելի միջատ մը կը կորէ էջը, լուսանցքի գիծն ի վեր, ճիշդ անոր կողքէն, ինչպէս ես կը քալեմ արտերը բաժնող պատերու կողքով: Մեր միջոցները նոյնը չեն: Իսկապէ՞ս: Ան ու ես կը շտապենք: Ան՝ արագ, տարուած էջի անտովոր հարթութենէն, ես՝ դանդաղ, հետըզհետէ աւելի դանդաղող ռիթմով, բախող անդադար անպասելի խոչընդոտներու:

Բոլոր նուաճողները, արշաւողները, գրաւողները սպիներ կը ձգեն լեռներու, հովիտներու, ձորերու մէջ· անառիկ բերդեր, ամրոցներ, պաշտպանողական մեծաշուք կոթողներ, բոլորանուէր դիտարաններ, որ ի վերջոյ ինկած են, կիկլոպեան, յոնիական, յունական, բիւզանդական, օսմանեան ժամանակի խտացած, քարացած պահեր որ պատմութիւնը կը փանայ, կը պարզացնէ, կը փակէ ու կը նշէ: Փիլիպպոս, Աղեքսանդր, Օգոստոս, Սուլէյման: Պատմութիւնը շուտով կը վերածուի ճարտարապետութեան, քաղաքաշինութեան պատմութեան, արուեստի պատմութեան, բանասիրութեան: Պատմութիւնը կ'աւարտի արուեստով: Ասոր համար արուեստը վերջ մըն է եւ ի հարկէ մտածող միտքը —ամէն միտք չի մտածեր, ամէն միտք գուցէ քիչ մը անմիտ է— արուեստին վերջն է: Անոր միակ տեղը արուեստն է: Աշխարհակալները, բռնակալները գիտեն, արուեստագէտները կ'արարեն աւելի ուշ կամ նոյն ատեն, ինչպէս յաւիտենական երախայ ծովը կը տաշէ աւազուտը, ապարանքներ կը յարուցանէ, կը խորտակէ:

Իբրիկնադէմին՝ լեռներու դանդաղ մըթագնումը, մելանի վերածումը մինչեւ կղզիին հարաւային մասը, անընդմէջ, միակերպ: Փոփոխուելով ցամաքամասի մակերեւոյթը կը հանդչի: Միտքը կը փնտռէ, կը պտռէ, կը դեգերի հոս-հոն, չի յանդիր ոչ մէկ քարի, եզրակացութեան, ինչպէս ճայերը վէտվէտող ջուրի աւազանին վրայ: Բլուրներու փլած բնազանցութիւն:

Քնացողը արթուն է ուրիշ աշխարհի մը մէջ: Ունկնդրողը կրնայ խօսիլ: Հովը, ոչ թէ անբան, այլ եկող, անդադար փչող հեռաւոր դարերէն, երբ դարերը տակաւին չկային, երբ չկար համար ու թիւ, համարակալում ու ժամանակ: Գրողը կը կծկուի անոր մէջ: Որքան պահուըտի հոն այնքան մտածումը կը մատնուի անոր մութին:

Անտառները այնքա՜ն կանաչ որ կարծես եկեր եմ մինչեւ հոս սերտելու համար անոնց զուարթ ու բուրաւէտ մանուշակագոյնը:

Ամբողջ կեանք մը բառերուն տալու ստուգութիւն մը, գտնելու համար շեշտ մը, որ միայն իրենցը կրնայ ըլլալ, սորվելու համար ունկնդրել այն թրթռացումին երբ երկիրը, արեւը, ձայն կը տրոփեն նոյն թնդիւնով:

Սորվիլ կը նշանակէ դարձնել իմս, ինչպէս սովը կը զրկէ զիս ինձմէ: Իսկ բոլոր սովորութիւնները կը ստանձնենք որպէսզի մեր ինքը, մեր այս ստացական եսը դարձնենք յարատեւ: Սորվիլ՝ նաեւ սորատել… իջնել մէջը, ամէնէն ստորինը, ստորերկրեան: Միջատը կ'արտորայ կառուցել իր բնազանցական ոստայնը, քայքայելով լոյս ու հող, անջատուելով անոնցմէ որպէսզի բնակի այնտեղ:

Որքան մօտենամ այս ամբողջին որ իբրեւ լեռ ու ծով, երկինք ու անտառ, իբրեւ չնչաւոր եւ անշունչ, թռչուն ու սողուն կը հրջապատէ զիս, այնքան անանցանելի կը թուի անջրպետը որ կը բաժնէ գրելու գործողութիւնը տեղէն, զայն կալուածի մը նման կ'առանձնացնէ: Որով անդադար կը տեղափոխուիմ բանադարձումներու երկայնքին, տեսակ մը ծալք, որուն իւրայատկութիւնը իր այս բաղդատական, փոխաբերական, փոխանուանական եզրերուն վրայ կը կայկայի: Թերեւս ուրուային շեշտ մը հոս, հերձ մը հոն, խոտորիչ բեկում մը կը մտցնեն շունչը, չնչառութեան կշռոյթը, ծովուն հըշունջէն, հովու սրսփուքէն, տերեւներու խշրտոցէն բնաձայնութիւն մը: Սակայն գիրը ատոնք կը կլանէ, կը ջնջէ, կը պահէ միայն ու միայն հակադրական, փոխթափանցող բայց երեւակայական կապ մը: Ինչ որ կը կոչուի աններդաշնակ համաձայնութիւն:

Առանց անտեսանելիին հետ ճակատումի չկայ պատկեր, առանց տեսանելիին չկայ խորունկ կառուցուածք: Անտառի, ծովու, ձկան ու հովու հոտեր կը կազմեն մեր լեզուն:

Գ. Պ.

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch» — 83 rue d'Hauteville 75010 Paris — Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : Nº 0609 K 84976

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 9

MARDI
9 JANVIER
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82րդ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·615 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21·615

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ արքեպիսկոպոսը՝ գերպ. Սթանիսլաւ Վիէլկիւս, որ նոր նշանակւած էր իր պաշտօնին գլուխը, ստիպուեցաւ հրաժարիլ ճիշդ այն օրը երբ տեղի պիտի ունենար իր գահակալութիւնը: Յայտնաբերուած էր, որ անցեալին սերտօրէն գործակցած է տեղւոյն համայնավար կուսակցութեան հետ: Մամուլը լայն տեղ տուած էր կարգ մը տեղեկութիւններու այդ անցեալին մասին եւ եպիսկոպոսը խոստովանեցաւ ու իր տեղը գրաւեց կրկին իր նախորդը՝ գերպ. Կլեմպ: Գերպ. Ս. Վիէլկիւս, 67 տարեկան, նախկին տեսուչն էր Լուպլինի կաթողիկէ համալսարանին եւ 2006 Դեկտ. 6-ին Վարշաւայի արք. նշանակուած էր: Ուսանողութենէն իսկ (1967) գործակցած էր Պետութեան ապահովութեան հետ:

Տ. ՏԸ ՎԻԼԸՓԷՆ յայտարարեց թէ ներկայ պիտի ըլլայ Իւ. ԷՄ. Փէ.ի Յունուար 14ի ճաշին, բայց յետագային պիտի չմասնակցի հաւաքոյթին, այլ խօսքով պիտի չքուէարկէ: Այդ օրը, շարքերը պիտի քուէարկեն ի նպաստ Նիքոլա Սարքոզիի, որ կուսակցութեան միակ թեկնածուն է:

ՍԵԿՈԼԷՆ ՌՈՒԱՅԱԼ, որ «լաւ պաշտպանուած է» Փեքինի մէջ, տեղւոյն իշխանութիւններուն կողմէ, այցելած է Չինական պարիսպը, ապա «արգիլուած քաղաք»ը, փորձած է նաեւ իր յայտարարութիւններուն մէջ շատ սիրտը չկոտրել Չինացիներուն, խօսելով մարդկային իրաւունքներու մասին եւ ոչ՝ մարդուն, ինչպէս կ'ըսուի ընդհանրապէս: Փարիզի մէջ, Յունուար 7ին, Պայրու քննադատեց Սեկոլէն Ռուայալի «ենթարկուածի» վիճակը:

ԱՄՆ-ՈՒ Ներկայացուցչական ժողովին նախագահ ընտրուեցաւ դեմոկրատ երեսփոխանուհի տիկին Նէնսի Փելոզի, ինչ որ առաջին անգամ կը պատահի: Նոյեմբեր 7ին ընտրուած 110րդ Գոնկրէսը իր բացումը կատարեց Յունուար 4ին, Ուաշինկթըն, որուն ընթացքին երկու ժողովներու հակակշիռը ձեռք առաւ Դեմոկրատ կուսակցութիւնը:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ, Դեկտեմբեր 23էն ի վեր խորհրդաւոր ճակատումներ կան, որոնց բուն բնոյթը անծանօթ կը մնայ: Զինեալ խմբակ մը կազմալուծուած է ա-

(Շար.ը Դ. էջ)

ԱԴՐԲԵՋԱՆԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

«ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԾՈՒՂԱԿԻ ՄԸ ԿՐՆԱՅ ՎԵՐԱԾՈՒԻԼ»

Բաքուէն պարբերաբար բարձրացող պատերազմական կոչերը միահամուռ վաւերացումի չեն արժանանար երկրին մամուլին կողմէ: «Հայեկի» թերթը գրած է թէ Ղարաբաղի հարցը զէնքի դիմելով լուծելու փորձութիւնը կրնայ աղէտալի հետեւանքներով ծուղակի մը վերածուիլ: Ըսուածը հետեւեալն է. «Լաւատեղեակ աղբիւրներու համաձայն Նախագահ Ալիեւի շուրջ ռուսամէտ պաշտօնատարներու խմբակ մը կայ որ կը պնդէ թէ 2007-ին Ատրպէյճան պէտք է օգտագործէ Հայաստանի ընտրական մթնոլորտը ու փորձէ զէնքի ուժով ձեռք ձգել գրաւեալ տարածքներուն գոնէ մէկ մասը: Անոնք կը ջանան համոզել Նախագահը թէ Ռուսաստան այս անգամ անկողմնակալ կը մնայ երբ պատերազմ ծագի, քանի որ դժգոհ է Երեւանի արեւմտամէտ հակումներէն: Բայց կացութեան նման զարգացում կրնայ Ատրպէյճանի համար իսկական ծուղակի մը վերածուիլ»:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

ԺԽՏՈՂԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ ԳԵՐՄԱՆԱՀԱՅՈՑ ԿԵԴՐ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԴԷՄ

Գերմանական ձախակողմեան Փէ. Տէ. ԷՍ. կուսակցութենէն ծագումով թուրք երեսփոխան Հ. Քէսքին ծանօթ է ժխտողական իր արտայայտութիւններով: Ներկայիս անոր ժխտողականութիւնը սկըսած է կուսակցութեան ու Գերմանահայոց կեդր. խորհուրդին միջեւ ճակատումի մը վերածուիլ:

Կուսակցութեան փոխ նախագահը Պ. Ռամէլօ Խորհուրդին կը վերագրէ Ցեղասպանութեան ծրագրուած արարք ըլլալուն նիւթով վիճարկումէ մը խուսափելու կեցուածք: Կուսակցութիւնը չի ժխտեր Օսմանեան կայսրութեան Հայերուն դէմ Ցեղասպանութեան մը իրողութիւնը, բայց կը շեշտէ թէ հարկ է նկատի առնել անոր նախորդող եւ յաջորդող շրջաններն ալ:

Ռամէլօ կը պնդէ թէ 1917ին հայ եւ ռուս խմբակներ վրէժխնդիր եղած են 1915ի խժդժութիւններուն եւ զոհուած են աւելի քան տասը հազար անմեղ Թուրքեր: Գերմանացի երեսփոխանը հարկաւոր կը նկատէ որ բոլոր շրջաններու պատահարները երկու կողմէն ալ անաչառօրէն լուսաբանուին: Իսկ Հայկական խորհուրդը քննադատած է նման նախաձեռնութիւն:

Հետաքրքրական է որ գերմանացի երեսփոխանը տառացիօրէն կը կրկնէ Թրքական տեսակէտը, ըստ որուն ժըխտումին քրէականացումը ոչ մէկ բանի օգնական կ'ըլլայ. անոր փոխարէն աւելի արդիւնաւոր կը նկատէ Հայերու եւ Թուրքերու երկխօսութիւնը, հիմը դնելու համար կապերու վերանորոգումին:

ՄԱՄՈՒԼ

«LE FIGARO MAGAZINE»

(6 janvier)

«Dans un Afghanistan sacrifié pour l'Irak, les talibans ont profité du vide»

Gérard CHALIAND

Խորագրով արդէն կը բացատրուի ժերար Շալեանի տեսակէտը: Արդարեւ, կը նկարագրէ թէ ի՛նչ պայմաններու մէջ Աֆղանիստանը զոհուեցաւ թէ՛ Ամերիկացիներուն, թէ՛ ՕԹԱՆ-ի կողմէ, որովհետեւ առաջնահերթ նկատուած էր Իրաքը եւ այդ դիրքը պատճառ եղաւ որ Թալիպանները աղատօրէն տեղաւորուին Աֆղանիստան: Թերթին խմբագրութիւնը կը ներկայացնէ Շալեանը որպէս մասնագէտ մը աշխարհառազմավարութեան, որ բազմաթիւ հատորներ գրած է անկանոն հակամարտութիւններու մասին (կեռիլլա, ահաբեկչութիւն): Գրագէտ եւ ճանապարհորդ Սոֆի Միւտէի հետ հրատարակած է «Աշխարհի շուրջ ճամբորդողին առաջնորդը»:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՋՈՂԱ՞Ծ Է ՄԵԼԳՈՆԵԱՆԻ ՀՈՂԸ ԾԱԽԵԼՈՒ ԾՐԱԳՐԻՆ ՄԷՋ

Եթէ լուրը ստոյգ է, հարիւրամեակի մեծաշուք նշումներուն վայել «յաջողութիւն» մը կ'արձանագրուի Հ. Բ. Ը. Միութեան ներկայի վարիչներուն քանդարար գործունէութեան մէջ: Կիպրոսի հայկական բանբեր «Կիպրահայեր»ը Դեկտեմբեր 28ին «Հ. Բ. Ը. Մ.-ը ազա՞տ է ծախելու Մելգոնեանը» խորագրով կ'ըսէր թէ տեղական մամուլի տարբեր անուններ յայտնած են թէ Հ.Բ.Ը.Մ.-ի փաստաբանները յաջողած են Մելգոնեանի կալուածին մեծ մասը ազգային ժառանգութիւն յայտարարող կառավարական որոշումին մէջ փոփոխութիւն ձեռք ձգել:

«Ֆիլէլէֆթէրոս» եւ «Փոլիթիս» օրաթերթերը արձագանգ ըլլալով միայն Հ.Բ.Ը.Միութեան երկու փաստաբաններու խօսքերուն, եւ ոչ քաղաքին ճարտարապետական բաժնի պատասխանատուներուն, գրած են թէ Վերաքննիչ ատեանը վճռած է թէ խնդրոյ առարկայ կալուածը պետական պահպանութեան ենթակայ յայտարարելու «բաւարար պատճառաբանութիւն չկայ»:

Այդ յայտարարութիւնը ընդգրկած էր դպրոցական շէնքերը, Բարերարներու ապարանքը (1925), նաեւ Լիմասոլ պողոտային վրայի անտառապատ հատուածը:

«Սկիզբէն ի վեր իրենց ուզածն էր ասիկա: Իրենց սուտերով խաբեցին կիպրական կառավարութիւնը եւ կիպրահայ գաղութը, յայտարարելով որ դպրոցը այլեւս իր նպատակին չէր ծառայեր, թէ Մելգոնեան եղբայրներու կտակը պիտի գործադրուէր Հայաստանի մէջ, կամ այլուր» ըսած է Մելգոնեանի պահպանութեան մարտիկներէն Մասիս Տէր Բարթող: Ապա շարունակած է. «Պիլտոզէրները հիմա կրնան գործի անցնիլ ու տապալել ծառերը: Հ. Բ. Ը. Միութիւնը կրնայ այլեւս իրականացնել իր նախնական ծրագիրը եւ ծախել կալուածը, անոր փոխարժէքին մէկ մասը լեցնել այն մեծամեծներուն գրպանը, որոնք Կիպրոսի մէջ օգնական եղան իրենց»:

«Բայց մենք վերջ պիտի չտանք մեր պայքարին: Տակաւին երկար ճամբայ ունինք մեր առջեւ: Գիտենք թէ անոնք կը սպասեն առիթին որպէսզի "Ծախու չեն կալուածներ" յայտարարող ցուցանակներ զետեղեն: Կը ցաւիմ միայն որ Նիկոսիոյ եւ Երեւանի կառավարութիւններուն մէջ գտնուողներ, նոյնիսկ նախարարներ, միամիտ գտնուեցան հաւատալու Հ. Բ. Ը. Միութեան սուտերուն եւ կը շարունակեն այսօր ալ նեցուկ ըլլալ անոնց անօրինական գործողութիւններուն» շեշտած է Մ. Տէր Բարթող:

Կիպրոսի Բնապահպանական շարժումը որ առաջին օրէն զօրակցած էր Մելգոնեանը փրկելու պայքարին, խիստ քննադատական մը դատապարտած է պետութիւնը որ արտօնած է կրթարանին փակումը եւ կալուածին, ներառեալ անտառին, կորուստը: Շարժումը կոչ ուղղած է կիպրահայ գաղութին որ շարժման անցնի արգիլելու համար տարածքին յետագայ շահագործումը եւ փրկելու մայրաքաղաքին կանաչապատ միակ տարածքը:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՇՏԱՊՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԿՈՉԵՐԸ

Դեկտեմբեր 31էն Յունուար 4 Հայաստանի շտապօգնութեան սպասարկութիւնները 2544 կոչի պատասխանած են: Այդ ժամանակաշրջանին կոչերուն մեծ մասը վերաբերած է սնունդեղէնէ, կազէ թունաւորումներու, ալքոլի տարապայման գործածութեան: Վերջիններուն մէջ ուշադրութիւն գրաւած է 15–16 տարեկաններու որոշ տոկոս մը:

ԱՊՐԱՆՔԸ ՀԱՅԵՐԷՆ ՄԱԿՆԻՇՈՎ

Յունուար 1էն սկսեալ Հայաստան ներածուած շուրջ չորս տասնեակ ապրանք որուն մեծ մասը կը վերաբերի ուտեստեղէնի տեսականիին, պարտադրաբար հայերէն մակնիշ պէտք է կրեն: Ամէնուն վրայ նշուած պէտք է ըլլայ արտադրութեան վայրը, բաղադրութիւնը, պատրաստութեան թուականը եւ գործածութեան պայմանաժամը:

ԼՂՀ

ԱՇԽԱՏԱՎԱՐՁՔԻ ՅԱՒԵԼՈՒՄ

ԼՂՀ իշխանութիւնները որոշած են Յունուար 1էն հանրային սպասարկութեան պաշտօնէութեան աշխատավարձքերը 15էն 20 հազար դրամի բարձրացընել: Երկրորդական վարժարաններու ուսուցչական կազմին վճարումներն ալ 56·100 դրամէն կը բարձրանան 71 հազարի: Առողջապահական ոլորտի աշխատողներուն աշխատավարձքերը աւելցած են 10%, գրադարանապետներունը 20%: Թոշակառուները ամսական 14·350 դրամ պիտի ստանան, իսկ գործազուրկները 12 հազար դրամ (մօտ 35 տոլար):

ԿԱՐԵԼԻ Է ԶՐՈՒՑԵԼ, ՆՈՅՆԻՍԿ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ԸԼԼԱԼ ԹՈՒՐՔ «ԱՅԼԱԽՈՀ»ԻՆ

Ցեղասպանութեան նիւթին առընչութեամբ ուրացումի թրքական պաշտօնական թեզէն տարբեր տեսակէտի տէր Թուրք մտաւորականներու խմբակ մը նկատել, ընդհանուր առմամբ գոհունակութիւն կը պատճառէ մեզի: Առնուազն գոհունակութիւն. քանի որ ունինք բաղմութիւններ որոնք երէկուընէ պատրաստ են կարեկցանքի նուազագոյն արտայայտութիւն մըն ալ որպէս քաղաքական կեցուածք ընդունելու. ատոր փոխարէն ալ ծափով, արցունքով, փառաբանանքով գրեթէ հարցը լուծուած համարելու: Որքան ալ ըսուի, գրուի թէ թրքական ակնոցով այդ «այլախոհ»ները կ'արժէ քիչ մը մօտէն դիտել, ունկնդրել, յետոյ միայն դասաւորել, անօգուտ է: Դարերու համակեցութենէն, առնուած անհամար դասերէն, վճարուած այնքա՛ն արդար հաշիւներէն ետք ալ Թուրքը չճանչնալու յամառութիւնը շատ ծանր կը կշռէ լուրջ մեծամասնութեան մը մօտ: Ատոր հետ կայ նաեւ հարիւր տարուան անզօրութեան ու անտեսումին կորանքէն փրկուելու փութկոտութիւնը. բան մը որ շատ դիւրութեամբ կ'առաջնորդէ մեր ցանկութիւնները եւ իրականութիւնները շփոթելու: Թուրք «այլախոհական» ցուցափեղկին ետին երկու կէս խօսքով պաշտօնական տեսակէտը մերժող մը մեզի համար անգտանելի գոհարի կը վերածուի. անոր մէջ կը տեսնենք արդարամիտը, խիղճը, ճշմարտասէրը, մէկ խօսքով՝ տիպարը որ եթէ իշխանութիւնը ունենայ մեր մէկուկէս միլիոնն ալ ետ կը բերէ, կորսուած երկիրն ալ:

Պէտք է աւելցնել թէ հակառակորդը ճանչնալու անբաղդատելիօրէն մեծ հմտութեան տէր է Թուրքը: Ան շատ լաւ, առանց զգացականին տեղ տալու, կը զանազանէ օրինակ Հայաստանն ու Սփիւռքը: Գիտէ մէկուն ու միւսին առաւելութիւնները, տկարութիւնները: ըՍփիւռքէն դէմքերու հետ տեսակցելու գացող Թուրք լրագրող մը շատ լաւ ընտրած կ'ըլլայ իր խօսակիցները որոնք առհասարակ իրեն կ'ըսեն ի՛ր լսել ուզածը: Եւ ըսել որ այդ խօսակիցներու ընտրութեան մէջ անհուն անգիտութեամբ, գործ տեսնելու ճուտիկութեամբ, շատ կամաւորապէս դեր կը ստանձնեն նաեւ «մերոնք»: Այսպէս է որ իբրեւ ցեղասպանութեան նիւթով տեսակցութիւններու շարք մը ամենայն հանդատութեամբ զանց կ'առնէ իրական ձեռնհասները, երթալ արածելու համար կապելայի մը օղիի քուլաներուն մէջ:

Մեր ուզածին, ակնկալածին պէս կարծուած Թուրք «այլախոհ»ներու սթափեցնող պարբերական ընթացքըն ալ մեզի ոչինչ կ'ըսէ. ցանկութիւն–իրականութիւն շփոթին մէջ մոլորած մերինները կը տեսնեն, կը կարդան, օրինակ, որ Թուրք «այլախոհ»ներու լման դասը մաս կը կազմէ ցեղասպանութեան ժխտումը պատժող Ֆրանսական օրինագիծին դէմ յայտարարութիւն կատարողներու խումբին, բայց քնանալու վճռակամութիւնը ամէն անգամուն յաղթական կը յայտնուի:

Սթափեցնող պարբերական նոր զանգ մը հնչած է վերջերս, համացանցի կայքէջի մը միջոցաւ. «ՎԱՆ»ի տեղեկատուութիւնը անդրադարձած է անոր, կատարելով ընդնագրին թարգմանութիւնն ալ (Ֆրանսերէնի): Ֆաթմա Միւկէ Կէօչէք թրքական այլախոհական ցուցափեղկին անձնակազմին մաս կը կազմէ. Թ. Աքչամի, Է. Շաֆաքի նման ամերիկեան համալսարանի մը դասախօս է (Միչիկըն): Հայեւ-թրքական վիճարկումի կայքէջ մը հաստատած է ուր արտայայտուած է ուրիշ «այլախոհ» մը. Պասքըն Օրան: Այս վերջինը եւս Հայերու համակրանքը շահած մըն է, վերոնշեալ պարագաներուն մէջ: Ինք է հեղինակներէն մէկը «Թուրք»ը «Թուրքիացի»ով փոխելու առաջարկին: Այդ ուղղութեամբ բազմաթիւ գրութիւններ ստորագրած է Պոլսոյ «Ակօս» շաբաթաթերթին մէջ որուն մնայուն յօդուածագիրներէն է: Ծանօթ է նաեւ որպէս փոքրամասնութիւններու մասնագէտ: Ինք ալ մէկն էր այն ինը Թուրք մտաւորականներէն որոնք անցեալ Մայիսին «Լիպերասիոն»ի մէջ ցեղասպանութեան ուրացումը պատժող Ֆրանսական օրինագիծին դէմ յայտարարութիւն մը հրատարակած էին:

Վերոյիշեալ կայքէջին վրայ Տրնիի մը հետ զրուցելով ցեղասպանութեան մասին, ան կ'ըսէ թէ հայկականը հրէականին հետ համեմատութեան ոչ մէկ եզր ունի: Նման համեմատական անարդար է իր համոզումով, հակառակ հայ զոհերու եւ վերապրողներու տառապանքին նկատմամբ սնուցած կարեկցութեան: Բացատրութի՞ւնը. «Հըրեաները բացարձակապէս ոչինչ ըրած էին Նացիներուն, կատարուածին արժանի ըլլալու համար: Անոնք պաղարիւնով ու մեծ բծախնդրութեամբ բնաջնջուեցան, միմիայն որովհետեւ Հրեայ էին: Բան մը որ ճիշդ չէ Հայերու պարագային: Անոնք իրենց Հայ ըլլալուն պատճառով չբնաջնջուեցան: Մտածեցէք անոնք որոնք արտօնուեցան կրօնափոխ ըլլալու, Պոլսոյ կամ Իզմիրի մէջ. կամ զանազան շրջաններու մէջ ցոյց տրուած տարբեր վերաբերումները, եւլն. ...

Չեմ ուզեր ըսել թէ Հայերը "արժանի էին" սարսափելի այդ վախճանին: Բայց 1915ին առաջնորդող ընթացքը (1878էն սկսած հայ զինեալ խումբերու յարձակումները մահմետական գիւղերու վրայ, կայսրութեան քանդումին առաջնորդող պատերազմին ստեղծած խուճապը) տուեալ է թէ երկու կացութիւնները չեն կրնար նոյն որակումով կոչուիլ, հակառակ իրենց անմարդկային հետեւանքներուն նմանութեան»:

Այս հաստատումներէն ետք «այլախոհ» Թուրքը ընդունելով հանդերձ թէ հայ զինեալ խումբերը իրենց հաճոյքին համար չէին յարձակեր մահմետական գիւղերու, այլ ատիկա անոնց նախընթացին հակազդեցութիւնն էր, կը թուէ նաեւ օտար պետութիւններու գրգռիչ դերը, Հայերը որպէս գործիք ծառայեցնելու նպատակը, եւլն., կրկնելու, շեշտելու համար թէ թուածներէն ո՛չ մէկը գոյութիւն ունէր Նացիներու եւ Հրեաներու պարագային:

Պ. Օրանի ոչինչով այլախոհական, պաշտօնական թեզին բոլոր ծանօթ եզրերով շինուած բացատրականը ունի խրատական – վերջաբան մըն ալ. «Հայերը իրենց մեռեալներուն վրէժը լուծելու մարմաջով ցեղասպանութիւն կ'որակեն պատահածը: Որքան ատիկա ցաւ պատճառէ Թուրքերուն, այնքան յարգուած պիտի ըլլայ զոհերուն յիշատակը: Թուրք պետութեան տխմար ժխտողականութիւնն ալ զարկ կու տայ այդ ընթացքին: Բայց եթէ Հայերու նպատակը այդ յիշատակին յարգանք ապահովելն է, ընդունուած ձեւը արդիւնքի խոչընդոտ է»:

Կը յաջորդէ Թուրք զանգուածներուն, նաեւ քէմալական ընտրանիին մեծամասնութեան, նիւթին հանդէպ ամբողջական անգիտութեան յիշեցումը: «Անոնք չեն գիտեր թէ իրենց նախնիները ինչեր ըրած են ձերիններուն, ուստի կարմիր պաստառը տեսած ցուլի կը վերածուին երբ իրենց նախնիները կը համեմատուին Նացիներու հետ: Ցեղասպանութիւն բառը անոնց արգելք կ'ըլլայ պատահածը ըսելու: Ատիկա էր արդիւնքի խոչընդոտ կոչածս»:

Մոռցուած չէ արդիւնք խոչընդոտող այդ ընթացքին Հայաստանի համար ներկայացուցած վնասն ալ, ինչպէս կ'ընէ ամէն նեղմիտ Թուրք պաշտօնատար, համոզիչ փաստի տուլին առջեւ իր տեսակէտին ծանրութիւն տալու ջանքով: Պ. Օրան չի կարծեր որ այդ ընթացքը ըՍփիւռքի մեծամասնութեան նախընտրածը, փափաքածն է: Եւ եթէ վրէժխնդրութեան իր մեկնաբանութիւնը տեղին է, որուն համոզուած է, ատոր մէջ Հայերուն համար հպարտութեան ոչ մէկ տուեալ կայ:

Պ. Օրանի մէկ էջ կազմող այս միտքերը յստակօրէն անգամ մը եւս ցոյց կու տան թէ ինչ խմորէ շինուած են Թուրք «այլախոհ»ները: Անշուշտ կան բացառութիւններ որոնք կը մերժեն ի հարկին հանդէսգալ պաշտօնականին ատաղձով թրծուած թեզերով: Բայց անոնց փոքր թիւը եւ այդպէս նկատուելու ձգտումին տէրերու ստեղծած շփոթը կը դժուարացնեն ճիշդ խօսակիցի ընտրութիւնը:

Այսուհանդերձ, կարելի է զրուցել Պ. Օրանի հետ, իր տեսակէտին շրջանակին մէջ մտնելով, ձեռք առնելով հայկական–հրէականին տարբերութեան նիւթը: Ճի՛շդ է թերեւս պնդել որ նմանութեան լման եզրեր չկան երկու պարագաներուն միջեւ. բայց ո՛չ իր ճարած տարբերութիւններով:

Հրեաները երկիր մը չունէին Գերմանիոյ մէջ. անոնց պատահածը հողի հարց չընդգրկեր: Մինչդեռ, 1915ին ոչ միայն ժողովուրդ մը՝ Արեւմտահայութիւնը բնաջնջուեցաւ, այլ նաեւ մեռաւ երկիր մը՝ Արեւմտահայաստանը: Ինչ կը վերաբերի փրկուող վերապրողներու, Գերմանիոյ մէջ ու այլուր եւս եղան փրկուածներ, մինչեւ այսօր կան բազմաթիւ վերապրողներ: Հոս ալ տարբերութիւնը այն է որ մինչ 1915էն վերապրողին փրկագինը եղաւ իր ինքնութիւնը, հաւատքը, լեզուն, Նացիներու սարսափէն փրկուողները չվերապրեցան որպէս քրիստոնեայ, կամ Գերմանացի:

Նմանութեան մէջ տարբեր է նաեւ, ա՛յս, զոհերէն յափշտակուած նիւթական հարստութեան պարագան. կարելի՞ է այսօր գտնել Նացիական սարսափի զոհ մը – մահացած, կամ վերապրած – որ վերատիրացած չըլլայ իրմէ խլուածին: Մինչդեռ նաեւ հայկական անհաշիւ հարստութեան իւրացումով ստեղծուած Թուրքիոյ հանրապետութիւնը հատուցանելու միտքէն լոյսի տարիներ հեռաւորութեան վրայ, կը պատրաստուի այդ անցեալով Եւրոպայի մաս կազմել: Առանց մեղքին խոստովանութեան ու քաւումին, կրնա՞ր Գերմանիոյ պարագային նման բան երեւակայելի ըլլալ…

Այո՛, կարելի է զրուցել, նոյնիսկ համաձայն ըլլալ Թուրք ցուցափեղկային այլախոհին հետ. պայմանով որ ան անմիտ ճուտիկներու տեղ չդնէ մեզ, իսկ մենք այդ համարումին ատաղձը չտանք իրեն:

Ա. ԹՈԹՈՅԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՀԱՆՔԱՎԱՅՐԸ

ՀԱՅԿ ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Միջազգային հանքաբանութեան յատուկ Անգլիոյ պաշտօնաթերթ «Մայնինկ Ճըրնըլ»ը իր 2005 Նոյ. 5ի համարը ամբողջովին յատկացուցած էր Հայաստանի հանքային հարստութեանց ուսումնասիրութեան: «Արմենիա» խորագրով կողքին վրայ կ'երեւի Գառնիի տաճարը: Պաշտօնաթերթը կը բացուի Հայաստանի Առեւտուրի եւ Տնտեսութեան նախարար Կարէն Ճշմարիտեանի ներածականով, որ Հայաստանի հանքային հարստութեանց վրայ համապարփակ ակնարկէ մը եւ շահագործման հրապուրիչ պայմաններու ներկայացումէն յետոյ, համաշխարհային ընտանիքը կը հրաւիրէ նախաձեռնութիւններ ստանձնելու Հայաստանի հանքերու շահագործման նպատակով:

Տասներկու էջերու վրայ պատկերազարդ եւ ընդարձակ ուսումնասիրութեամբ մը թերթը նախ կը ներկայացնէ Հայաստանի աշխարհագրական ու քաղաքական դիրքը, ապա պատմական ակնարկով մը կ'ամբողջացնէ ծանօթացումը՝ ամփոփ կերպով յիշելով պատմութեան թատերաբեմին վրայ անոր երեւումը Ք.ա. 800 թուականէն սկսեալ, իբրեւ Վանի Ուրարտական թագաւորութիւն եւ Մեծն Տիգրանի կայսրութիւնը, որ կը ներգրաւէր ամբողջ Կովկասն ու արեւելեան Թուրքիան, իջնելով հարաւ, մինչեւ Սուրիա ու Լիբանան, եւ վերջապէս, հասնելով արդի ժամանակները:

Հայաստանի հանքային հարստութեան մաս կը կազմեն ալիմինիում, երկաթ, մոլիպտէն, ոսկի, պղինձ, արծաթ, կապար, կաւ եւ տուֆ, ինչպէս նաեւ, թանկագին ու գոհարեղէնի յատուկ քարեր: Երկիրը հարուստ է նաեւ հանքային ջուրերով եւ անոյշ ջուրի աղբիւրներով ու լիճերով, որոնց մեծագոյնը՝ Սեւանայ լիճը իր 1400 քառ. քմ. տարածութեամբ աշխարհի լեռնային լիճերու մեծագոյնն է: Հանքերը տարածուած են երկրին գրեթէ բոլոր կողմերը: Պղինձով հարուստ շրջաններ են հիւսիսը՝ Ալավերդին եւ հարաւը՝ Քաջարանն ու Կապանը: Ներկայիս Հայաստանի պղինձով ու մոլիպտէնով խառն ոսկիի պահեստները կը գնահատուին շուրջ 400 թոն, որոնք կը գտնուին

գլխաւորաբար Շահումեանի, Զոդի եւ Մեղրաձորի մէջ: Հանքաքարի զանգուածը պոկելէ յետոյ, ստացուած ոսկին հետեւեալ համեմատութիւնը կը ներկայացնէ մէկ թոն հանքաքարի վրայ.– Մեղրաձոր՝ 15·9 կրամ, Զոդ՝ 8 կրամ, Շահումեան՝ 2·5 կրամ: Ըստ երկրաբանական տուեալներու վրայ հիմնուած տեղեկութեանց, քիչ հաւանական է որ Հայաստանի մէջ ոսկիի աւելի մեծ հանքեր գտնուին, թէեւ միշտ ալ պէտք է ի մտի ունենալ որ սովետական շրջանի փնտռտուքները ուղղուած էին մեծ չափի հանքավայրերու եւ միջին չափի հանքավայրերն իսկ արժանի չէն նկատուած շահագործման: Հայաստանի ոսկին արտադրող գլխաւոր ընկերութիւններն են Global Goldը, որ ամերիկեան ընկերութիւն մըն է, եւ AGRC–ն, որ մաս կը կազմէ գանատական Sterlite Goldին: AGRC–ն ըստանձնած է Զոդի եւ Մեղրաձորի հանքավայրերը եւ Արարատի զըտումի գործարանը: 12 միլիոննոց այս ձեռնարկութիւնը սկսաւ 1996–ին, տարեկան 30·000 օնս (շուրջ 37 կրամ) ոսկի արտադրելու նախատեսութեամբ, օնսը 200 տոլարէն: Գործատան արտադրութիւնը 2002–ին հասաւ 102·960 օնսի, իսկ 2003–ին՝ 59·345ի:

Global Goldը ստանձնած է Թուխմանուկի եւ Հանքաւանի պահեստներուն շահագործումը, որոնք Հայաստանի ոսկիի, պղինձի եւ մոլիպտէնի հանքերուն գլխաւոր շրջանները կը նկատուէին սովետական ժամանակաշրջանէն ի վեր:

Զոդի հանքավայրը կը գտնուի Սեւանայ լիճին արեւելքը, 180 քմ. հեռու Երեւանէն, 2200–2500 մ. բարձրութեան վրայ, Վարդենիսի շրջանին մէջ: Հոն շուրջ 550 մարդ կ'աշխատի: Զոդի հանքավայրը բանիլ սկսած է 1976էն, սակայն դադրած է 1996ին, նախքան վերոյիշեալ ընկերութիւններուն կողմէ շահագործման վերսկսումը: Մեղրաձորը Հրազդանի շրջանին մէջ է, շուրջ 50 քմ. Երեւանէն: Շահագործումը սկսած է 1986ին ու դադրած՝ 1997–ին, մինչեւ նոյն ընկերութիւններուն կողմէ վերսկսումը:

Բոլոր ուսումնասիրութիւնները ցոյց կու տան որ Հայաստան հարուստ հանքավայր մըն է, դարերու դիմացող պաշարներով: Մաղթենք որ անոնց շահագործումը ծառայէ հայրենի ժողովուրդին բարօրութեան:

⁂

Հայաստանի հանքային հարըստութեանց շահագործումը կը թըւի, թէ ախորժակը գրգռած է մեր հարեւան Ադրբէջանին: Մտածել տուող զուգադիպութեամբ ու բովանդակութեամբ՝ համաշխարհային ուրիշ հանքաբանական օրկան մը՝ «Ուըրլտ Մայնինկ Սթօքս» գրեթէ միաժամանակ, 2005ի Սեպտեմբերին, տեղեկագիր մը հրատարակած է Անկլօ–էյժըն Մայնինկի եւ Ադրբէջանի միջեւ կնքուած պայմանագրի մը մասին, ըստ որուն վերոյիշեալ ընկերութիւնը 30 տարուան արտօնութիւն ձեռք ձգած է Ադրբէջանի հանքերը շահագործելու: Այս գործին գլուխն են նախկին նախագահ Ճորճ Պուշի վարչութեան պետ Ճոն Սունունու եւ Իրանի նախկին Շահին նախարար Ռըզա Վեզիրի: Ըստ այդ տեղեկագրին, Ադրբէջանի ոսկիի պահեստը կը համապատասխանէ 7·2 միլիոն օնսի, 28·1 միլիոն օնս արծաթի եւ 2·4 միլիոն թոն պղինձի: Ընկերութիւնը անմիջական հետաքրքրութիւն ներկայացնող երեք համաձայնագիր կնքած է 1062 քառ. քմ. հանքավայրերու վրայ, որոնց երկուքը Ադրբէջանի հիւսիս արեւմուտքը՝ Հայաստանի սահմանին մօտ կը գտնուին, մինչ երրորդը Նախիջեւանի մէջ, որ ադրբէջանական հողի գըրպան մըն է Հայաստանի արեւմուտքը, եւ որուն ոսկիի արտադրութիւնը 2007ի համար նախատեսուած է 250·000 օնս՝ 100 միլ. տոլար փոխարժէքով: Մեզի համար յատուկ մտահոգութեան առարկայ է Նախիջեւանի հանքերուն շահագործումը, քանի որ, Ղարաբաղի նման անոր ալ ազատագրումէն յետոյ, հանքային հարստութենէ զրկուած հողամաս մը պիտի ստանանք:

«Ընկերութիւնը երեք համաձայնագիր ունի նաեւ Հայաստանի կողմէ գրաւուած ադրբէջանական շըրջաններու մէջ, որոնց շահագործման պիտի կարենայ ձեռնարկել միայն այն ատեն, երբ համաձայնութիւն գոյանայ Ադրբէջանի եւ Հայաստանի միջեւ: Կը յուսացուի որ հայկական ուժերը քաշուին յաջորդ քանի մը տարիներուն»:

Ուրեմն. այդպէ՛ս. «Կը յուսացուի որ հայկական ուժերը քաշուին յաջորդ քանի մը տարիներուն»: Արեւմուտքի հանքային ընկերութիւններու շահերը այդպէ՛ս կը պահանջեն եւ այդպէս ալ կրնայ ըլլալ, եթէ Հայաստանի շահերն ալ այդպէս պահանջեն: Հայաստանի զուգահեռ՝ եթէ Ռուսաստանի շահերն ալ այդպէս պահանջեն:

Այս բոլորէն վեր՝ հաշուի պէտք է առնել, մանաւանդ, Ղարաբաղի ժողովուրդին շահերը, որ հազարաւոր նահատակներու կեանքի գինով նուաճեց իր ազատութիւնն ու անկախ հայրենիքը: Եւ այդ թանկարժէք ազատութիւնը պահպանելու միշտ պատրաստ են Ղարաբաղի բանակն ու ժողովուրդը՝ բոլոր բռնագրաւիչներուն դէմ:

Եւ տակաւին այդ բռնագրաւիչները պէտք է մտածեն Նախիջեւանի մասին, «որ ադրբէջանական գրպան մըն է», Ադրբէջանի գրպանը դըրուած նուէր մը, որուն ընդերքը պեղելով հարստութիւնը կը կողոպտեն, իրենց համար անպէտք սրբութիւնները փճացնելով: Բայց որքան ալ քանդեն տապանաքար, խաչքար ու եկեղեցի, որքան ալ կողոպտեն ընդերկրեայ հարստութիւնները, հողը կը մնայ տեղը, հազարամեայ այդ հայկական հողը, ի վերջոյ, իր տիրոջ վերադարձըւելու համար:

Մոնրէալ

Հ. Ն.

– ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ –

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Հայ Կաթողիկէ վարժարանի շրջափակին մէջ, Դեկտ. 7ին, հովանաւորութեամբ Իտալիոյ Պրէշիա քաղաքի «Տի.էՄ.էՍ Օնլուս» միութեան եւ կազմակերպութեամբ Հայ Կաթողիկէ Մեսրոպեան բարձրագոյն վարժարանի տնօրէնութեան, տեղի ունեցած է «Բարեսիրական բացիկներ՝ Մեսրոպեան վարժարանէն» աշակերտական նըկարչական գործերու մրցոյթ–ցուցահանդէսին բացումը: Վարժարանին գործադիր տնօրէնը՝ Կրէկուար Գալուստ, հայերէն եւ անգլերէն յայտնած է որ հակառակ երկրին կացութեան, տնօրէնութիւնը ձեռնարկած է այս աշխատանքին: Երկրորդ տարին է որ այս ցուցահանդէսը կ'իրագործուի շնորհիւ Պրէշիա քաղաքի «Տի.էՄ.էՍ Օնլուս» կազմակերպութեան նախագահ Փրոֆ. Անճելօ Պոզլոյի եւ իր կնոջ: Աւելցուցած է որ մրցոյթ–ցուցահանդէսին պարգեւները մեծագումար նիւթական մրցանակներ են: Այնուհետեւ, աշակերտութեան անունով, Գառնիկ Փանոսեան շընորհակալութիւն յայտնած է հովանաւորող անձերուն, ինչպէս նաեւ անոնց տրամադրած նիւթական մրցանակներուն: Փրոֆ. Պոզլօ ալ յայտնած է որ «Տի.էՄ.էՍ. Օնլուս» միութիւնը մեծ ուրախութեամբ ընտրած է Մեսրոպեան վարժարանը: Ապա, տեղի ունեցած է մրցանակաբաշխութիւնը: Հաւաքոյթը փակած է Հայ Կաթողիկէ Պատրիարքութեան ընդհանուր փոխանորդը՝ Հ. Վարդան Եպիսկ. Աշքարեան:

⁂

ԵՇԻԼԳԻՒՂԻ Ս. Ստեփանոս եկեղեցւոյ մատաղօրհնութիւնը եւ Հայոց վարժարանի ի նպաստ սիրոյ սեղանը տեղի ունեցած են Դեկտեմբեր 17ին: Կրօնական արարողութեան նախագահած է Մեսրոպ պատրիարք, որ նաեւ քարոզած է: Աւարտին, ներկաները հաւաքուած են վարժարանի ճաշասրահը, ուր Տիկնանց յանձնախումբը ճաշեր պատրաստած էր: Մելիսա Օզթանեանի բարի գալուստի խօսքէն ետք, խօսք առած է Թաղական Խորհուրդի ատենապետը՝ Մանուէլ Եօքքէ, որ կարդացած է տարեկան տեղեկագիրը: Վարժարանին մէջ, կ'ուսանին 244 աշակերտներ: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը, որմէ ետք, Անդրէաս քահանայ յայտարարած է որ սիրոյ սեղանը յաջողութեամբ պսակուած էր եւ պիտանճէին բացը գրեթէ ամբողջութեամբ հաւասարակշռուած է նուէրներով:

⁂

ՊՈԼՍՈՅ Գարակէօզեան վարժարանի սրահին մէջ, Դեկտ. 2ին, տօնուած է Ուսուցչաց Տօնը, նախաձեռնութեամբ Ուսուցչաց միութեան: Ներկայ եղած են շուրջ 120 հին եւ նոր ուսուցիչներ: Օրուան բացումը կատարած է եւ հանդէսը վարած Ուսուցչաց միութեան ատենապետուհի Թագուհի Հալաճեան, որ կարդացած է Հայ Գրերու գիւտարարներ Ս. Մեսրոպ ու Ս. Սահակը փառաբանող գրութիւն մը: Խօսք առած է միութեան վարչութեան անդամներէն՝ Սըրբուհի Պիլալ, որ տքնաջան աշխատանք կը տանի վարժարաններու կարգ մը դասագիրքերու հայերէն թարգմանութիւնը ապահովելու համար: Այս առիթով, ուսուցիչները պարգեւատրուած են:

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Կը մնար ծննդեան վկայականս, որ կը հասնէր Պոլսէն նոյն օրերը, եւ կը մնային Պոլսոյ Բժշկական դպրոցի վկայականներս, որոնք բոլորովին Թրքերէն էին և պէտք էր որ Ֆրանսերէնի վերածուէին:

Ասոր համար դիմեցի Փարիզի Թուրք հիւպատոսարանը ռիւ Լաֆիթ, խնդրեցի որ վկայականներս Ֆրանսերէնի թարգմանելով բարի ըլլային վաւերացնել զանոնք. երեք հատ էին վկայականներս:

Նոկէս անուն շանսըլիէն որ հիւպատոսարանին վարիչն էր, ինծ «Ոչ կարեմք» պատասխանեց. «Դո՛ւն թարգմանէ, բէ՛յ, մենք ալ կը վաւերացնենք» ըսաւ: Նստայ իսկոյն Պ. Նոկէսի ներկայութեանը թարգմանեցի վկայականներս, անոնց ետեւի էջին վրայ գրեցի Ֆրանսերէնները եւ շանսըլիէի պարոնը ամէն մէկի համար ինծմէ կանխիկ երեքական ֆրանք առնելէ յետոյ, վաւերացուց զանոնք իր ստորագրութեամբը եւ Թուրք հիւպատոսարանին կնիքովը:

Եւ ամենայն ինչ կատարեալ էր այլեւս. ուստի այս վայականներս, ծննդեան վկայականս եւ պաշըլիէի տիպլոմս ամէնը մէկ պահարանի մէջ ծրարելով, գացի Կոպեռնիկին եւ ուզեցի որ կրթական նախարարին ուղղելի աղերսագրիս ձեւը ցոյց տայ:

⁂

Կոպեռնիկ շա՛տ ազնուութեամբ շարադրեց աղերսագիրս, որ էր սապէս.–

Monsieur le Ministre,

Je soussigné Vahram Torcomian, muni de Diplôme de Bachelier es-lettres et es-sciences restreintes de l'Ecole arméniennes «Saint-Sauveur» de Constantinople, ayant passé deux examens à la Faculté de Meédecine de Constantinople, désirant compléter mes études médicales à Paris, ai l'honneur de prier votre Excellence de vouloir bien déclarer les sus-dits titres équivalents au Diplôme français, et m'autoriser de suivre les cours de la troisième année en prenant les dix premières inscriptions.

Vahram TORCOMIAN

Սակայն հարկ եղաւ որ այս աղերսագրիս մատուցումը յետաձգէի ու չղրկէի զայն, նախ քան իմ ներկայանալս Արտաքին գործերու նախարար, Մէօսիէօ Ուատինկթոնին, որուն համար յանձնարարական գիր ունէի քովս, Կ. Պոլսոյ Ֆրանսական դեսպանին կողմէ. պարտաւոր էի գիտնալ թէ ի՞նչ արդիւնք պիտի ունենար այն:

⁂

Այս պատճառաւ սպասելու պէտք տեսայ, և այդ միջոցին Զալըքեանի վարպետը՝ Մ. Է. Գոլինօ, 1879 Դեկտեմբերի վերջերը զիս առաւ, եւ իր կառքովը անձամբ տարաւ Արտաքին գործոց նախարարատունը ու ներկայացուց Նախարար Մ. Ուատինկթոնին, որուն ժպտալից դէմքը, կիսամօրուս փավորիներով եզերուած, վայրկենապէս պատկառելի ազդեցութիւն մը ըրին վրաս:

Նախարարը դէպի մեզ յառաջացաւ, դեսպան Մ. Ֆուռնիէին նամակը զոր ձեռքս ունէի, առաւ ու զայն կարդալէ յետոյ.–

«Je suis charmé de recevoir un jeune Arménien à Paris, où il désire faire ses études médicales; je vous prêterai mon concours, mais où est-il votre camarade?» ըսաւ. «il est devenu malade, il n'a pas pu venir avec moi» պատասխանեցի: «Bon, bon» կրկնեց ու «je m'occuperai de vous, mais allez faire d'abord votre demande au Ministre de l'Instruction publique» յարեց եւ իմ ու Մ. Գոլինոյին ձեռքերը սեղմելով, մեզ առաջնորդեց դէպի դուռը իր ամենաչքեղ ընդունելութեան սրահին, որուն ճիշդ մէջտեղը խոշոր վառարան մը, վրան սքանչելի հայելիով, կը փայլատակէր կրակի ճարճատիւններով, աղուոր ջերմութիւն սփռելով չորս կողմ:

(Շար. 140)

Հ. Մ. Ը. Մ. – ՖՐԱՆՍ

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութեամբ՝
«ԿՈՄԻՏԱՍ» նուագախումբին
Երգիչ՝ ՅՈՎՍԷՓ

Շաբաթ, Յունուար 13ին

Հասցէ՝
Le Méridien «ETOILE» — Salon «RENOIR»
81 Boulevard Gouvion Saint Cyr — 75017 Paris

Տեղերը ապահովելու համար կարելի է հեռաձայնել 01. 44. 05. 17. 77 կամ 01. 43. 78. 57. 67 թիւերուն:
Եւ կամ այցելել Հ.Մ.Ը.Մ.-Ֆրանսի կայքէջը՝
www.homenetmen-france.com
comite@homenetmen-france.com

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ԴԷՊԻ ԱԿՈՒՆՔՆԵՐ

2005 Նոյեմբեր 15ին Ը. Օ. Հ. Ընկերակցութիւնը բացաւ իր նոր կեդրոնատեղին, Ֆրանսայի մէջ ապրող ապաստանի դիմումը մերժուած եւ ապօրինի կացութեան մէջ գտնուող Հայերուն համար:

Գրասենեակիս աշխատակազմը սիրով կ'ընդառաջէ եւ կը տրամադրէ բարոյական ու դրամական աջակցութիւն եւ ցոյց կու տայ մասնագիտական տեղեկութիւններ բոլոր այն անձերուն, որոնք կ'ուզեն վերադառնալ Հայաստան եւ հոն լծուիլ նոր կեանքի մը:

Հայաստանի մէջ եւս կը շարունակէ ուղեկցիլ վերադարձողներուն եւ կ'օգնէ վերահաստատուելու գործընթացին, ընծայելով փոքր ձեռնարկութիւն ստեղծելու հնարաւորութիւններ:

Սոյն ծրագիրը կ'իրագործուի ապաստանեալներուն յատկացուած Եւրոպայի Հիմնադրամի փինանսաւորմամբ և համագործակցութեամբ Գաղթականութեան Ազգային Գործակալութեան:

Հասցէ՝
5 rue Marché Ordener — 75018 Paris
Métro : Guy Moquet (ligne 13)
Jules Joffrin (ligne 12)
☎ 01 42 63 32 45 / 01 48 78 02 99
Ընդունելութեան ժամ. – Աշխատանքի օրերուն ժամը 10էն 18:

(Շար. Ա. էջէն)

պահովութեան ուժերուն կողմէ, շարք մը բախումներէ ետք, որոնց ընթացքին 20 հոգի մեռած է: Կը կարծուի որ իսլամապաշտ ալժերացի սալաֆիստներու կապուած խումբ մըն է: 15 ձերբակալութիւններ կատարուած են:

մ «ՍԸՆՏԷՅ ԹԱՅՄԶ» բրիտանական մամուլին ծանօթ անունը գրած է թէ Իսրայէլ Թուրքիոյ օդային տարածքէն հիւլէական զէնքերով օդային յարձակումով մը Իրանի ատոմային հաստատութիւնները քանդելու ծրագիր մշակած է: Թերթը լուրը հիմնած է իսրայէլեան աղբիւրներու: Իսրայէլի զինուորական պատասխանատուները ժխտած են նման պնդում, իսկ Իրանի կառավարութիւնը յայտարարած է թէ նման պարագայի մը յարձակումին հեղինակները պիտի զղջան:

ՍՈՄԱԼԻԻ իսլամապաշտ քաղաքազօրքերը, հակառակ իրենց կրած պարտութեան, տեղի չեն ուզեր տալ եւ կը ջանան շարունակել պայքարը Մոկատիշիոյի մօտ եւ Յունուար 4ին երեք հոգի վիրաւորած են: Այս արարքը որոշ մտահոգութիւն պատճառած է եւ այն մտավախութիւնը կայ, որ կը վերսկսի երկրին 15 տարիներու անիշխանական կացութիւնը:

ԹԵՔՍԱՍԻ (ԱՄՆ) «Եուսթըն Քրոնիքըլ» թերթը կը հաղորդէ որ 10ամեայ մանուկ մը ինքզինք կախած է, տեսնելէ ետք հեռատեսիլէն Ս. Հիւսէյնի կախաղան հանուիլը եւ ուզած է նոյնը ընել: Նման արարք մըն ալ գործած է 9 տարեկան մանչուկ մը Փաքիստանի մէջ, դիտելէ ետք Հիւսէյնի կախաղան հանուիլը տեսերիզի մը վրայ:

Ս. ՀԻՒՍԷՅՆԻ խորթ եղբայրը եւ յեղափոխական դատարանին նախկին նախագահը, որոնք կախաղան պէտք է հանուէին Յունուար 4ին, կախաղան չբարձրացան եւ յետաձգման թուականն ալ չտրուեցաւ: Կը թուի որ ՄԱԿ-ի եւ միջազգային ճնշումները դեր խաղացած են, որպէսզի չկրկնուին Ս. Հիւսէյնի մահուան պարագաներու յոռի տպաւորութիւնները:

arménie mon amie

EXPOSITION

«Les 12 Capitales d'Arménie»

à la Conciergerie
2 Boulevard du Palais
75001 PARIS
Du 15 décembre 2006 au 18 mars 2007

ՅԱՌԱՋ»ի

ընթացիկ ազդերու սակագինը

	€	
Մահազդ	150	(179,40)
Հոգեհանգիստ	135	(161,46)
Շնորհակալիք	135	(161,46)
Հարսնիք-Նշանտուք	135	(161,46)
Ծնունդ	135	(161,46)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 19,60% Թի.Վի.Ա. (տե՛ս. փակագծի մէջ ընդհանուր գումարը):

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել Թերթին Վարչութեան:

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club «Rouben Mamoulian»
Sous le parrainage
de **Robert GUEDIGUIAN**,
réalisateur

Jeudi 11 janvier à 20 heures
Soirée de Gala
K O H A R
Film, 2002, chants, danses, mimes...

Chœur et Orchestre Symphonique sous la direction de **Sébouh Apkarian**
Avec :

Samuel Gouziguian, Raïssa Mgrdtchian, Vahan Kalousdian, Hratchoui Khoumarian

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

- Participation aux frais : 5 Euros
- Adhérents et Abonnements : 3 Euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall 75010 Paris
M° République

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section Paris

SEJOUR FAMILIAL

25 février au 4 mars

La Section **«Archalouys Tathéossian»** de Paris organise son séjour familial dans le centre de vacances de Bellefontaine (Jura).

Ambiance arménienne assurée ! ! !

Venez avec vos enfants, petits-enfants ou amis et rejoignez-nous sur les pistes de ski, de luge ou tout simplement dans le Centre ! ! !

Renseignements et inscriptions auprès de :

- Araxie 01 39 83 71 19 (19h à 21h);
- Alice 01 42 93 03 56 (19h à 21h).

Date limite : 31 JANVIER

DEVENEZ MONITEUR A LA COLONIE DE LA CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE

Vous êtes titulaire du BAFD. du BAFA ou stagiaire BAFA ?
Rejoignez notre équipe d'animation pour les séjours de juillet et août 2007 pour :

— Encadrer des enfants de 8 à 15 ans au sein de notre centre de vacances de Bellefontaine dans le Jura,
— Proposer diverses activités aux enfants dans un cadre très agréable et dans une ambiance arménienne qui fait le succès de la colonie depuis plus de 50 ans...

N'hésitez plus... envoyez votre candidature à l'adresse suivante:
Conseil d'Administration de la Croix Bleue des Arméniens de France

CBAF — 17 rue Bleue - 75009 PARIS,
par e-mail: cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13

⁂

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
RECHERCHE
POUR SES SEJOURS DE JUILLET ET AOUT 2007
A BELLEFONTAINE DANS LE JURA
— des Assistant(e)s-Sanitaires
— des Cuisinier(e)s, Aide-Cuisinier(e)s

N'hésitez plus... envoyez votre candidature avant le 31 janvier 2007 à l'adresse suivante :
Croix Bleue des Arméniens de France
17 rue Bleue — 75009 PARIS
par mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13

Les activités du mois de Janvier du

CENTRE CULTUREL SAHAK-MESROP

MARSEILLE

Directeur : **Khatchig YILMAZIAN**

L'ANNEE DE L'ARMENIE EN FRANCE

— **EXPOSITION** du peintre Hagop HAGOPIAN (Arménie),
Du 9 janvier au 15 février et **VERNISSAGE** le **9 janvier** à 19h30,
aux Archives et Bibliothèque Départementales
(18-23 rue Mirès — 13003 Marseille).

— **CONFERENCE**
Dimanche le 21 à 16 heures
au Centre Culturel Sahak-Mesrop 339 avenue du Prado - 13008 Marseille
par le Dr. Albert KHAZINEDJIAN : «L'Eglise Apostolique Arménienne Universelle et Orthodoxe. Son histoire, sa christologie, sa place dans l'œcuménisme».

— **CONCERT** du Chœur SAHAK-MESROP,
Samedi le 27 à 18 heures au Musée de la Tapisserie d'Aix-en-Provence.
Direction : Khatchig YILMAZIAN — Au piano : Juliette YILMAZIAN
Solistes: Ani Conquet — Antranik Minassian — Noubarig Derminassian

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 10

MERCREDI
10 JANVIER
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·616 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21·616

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ՏՈՆ ՔԻՇՈԹԻ ՈՐԴԻՆԵՐԸ», որոնք քանի մը օրուան մէջ յաջողեցան քաղաքական հրատապ հարցի վերածել անօթեւաններու պարագան, Յունուար 8ին, որոշեցին լուծուիլ, նկատելով որ կառավարութեան խոստումները գոհացում տըւած են եւ ամէն ոք բնակարանի պիտի տիրանայ: Նոյն մօտեցումը չունին ենթակաները, որոնք կը մերժեն հրաժարիլ իրենց վրաններէն ցորչափ բնակարանի մը բանալին չունին: Բարձրացած աղմուկը պատճառ է որ դժուարահաճ ըլլան եւ պայմաններ դնեն: Յունուար 9ին, հակառակ լաւատես մթնոլորտի մը, հարցը լուծուած չէր: 2007ին, 27·100 բընակարաններ, որոնք մնայուն բնոյթ պիտի ունենան, պիտի տրամադրուին: Մընաց որ, այս խոստումները հինէն ալ կային, կը մնայ իրագործել:

ՇԻՐԱՔ չարունակելով մաղթանքներու իր շրջանը, Յունուար 8ին զանոնք ներկայացուց բանակներուն, այդ առթիւ ալ չեշտելով թէ «Ֆրանսա չի կրնար հրաժարիլ իր պահակներէն կամ ուրիշներուն յանձնուիլ իր պաշտպանութեան համար», ինչ որ բացայայտ քննադատութիւն մըն է Սարքոզիի տեսակէտներուն: Ի դէպ, նոյն օրը, Պորտոյի քաղաքապետը՝ Ալէն Ժիւփէ համացանցով կը յայտնէր թէ զօրավիգ է Ն. Սարքոզիի: Երեւոյթը հետաքրքրական է, քանի «մեր բոլորիս լաւագոյնը» ինչպէս զինք որակած էր Շիրաք, հաւատարիմ բարեկամն էր նախագահին:

ԱԴՐԲԵՋԱՆ իր բանակը ՕԹԱՆ–ի մակարդակին բերելու գործը պիտի յանձնէ Թուրք զօրավարի մը. ան պիտի նշանակուի Պաշտպանութեան Նախարարի օգնական: Պաշտօնը պիտի ստանձնէ տարուան կէսին: Թուրքիոյ ցամաքային ուժերու հրամանատար Ի. Պաշպուղի Յունուարին Բաքու այցը առիթ պիտի տայ ծրագիրը յստակացնելու: Այս մարզին մէջ Ադրբեջան կ'ուզէ կրկնել Լիթուանիոյ օրինակը որ ՕԹԱՆ–ի անդամ ըլլալու յատկանիշին տիրանալու համար ԱՄՆ–էն հանգստեան կոչուած գնդապետ մը նման պաշտօնի կոչած էր 2002ին եւ յաջորդ տարին մաս կազմած զինուորական այդ ուխտին:

«ԼԻՊԷՐԱՍԻՈՆ»ի բաժնետէրերը քուէարկած են, Յունուար 5ին, թերթին կանոնագիրը եւ վերարժեւորումը դրամագլուխին: Նոր տնօրէն – նախագահը՝ Լօրան Ժոֆրէն յայտարարած է.– «Դըժոխքէն դուրս ելանք, քաւարան մտանք»: Թերթը վերածուած է անանուն ընկերութեան մը, որու գլուխն են ղեկավարութիւն մը եւ հսկողութեան խորհուրդ մը: Այս միջոցները քուէարկուած են, բայց իրագործուած չեն, որովհետեւ կախում ունին Փիւպլիսիսի հետ համաձայնութենէ մը, պարտքերուն մասին:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ընդդիմութիւնը վճռած է աւելի ծայրայեղ դարձնել իր շարժումը: Ծանօթ է, որ ամիս մըն է սիթ–իններ կ'ընեն Պէյրութի կեդրոնը ստիպելու համար կառավարութիւնը որ հրաժարի: Յունուար 8ին, ընդդիմութեան քրիստոնեայ շարժումը (Ազատ Հայրենասիրական Ազգային Հոսանքը) զօր. Աունի թերնով ըսպառնացած է աւելի զարկ տալ շարժումին, նոյնիսկ անդամալոյծ դարձնելով երկրին տնտեսութիւնը: Ան չեշտած է որ ոչ մէկ նախարարութիւն պիտի խնայուի:

ԼՈՒՎՐԻ Թանգարանին Նախագահը՝ Անրի Լօյրէթ կը պատասխանէ այն քննադատութիւններուն, ըստ որոնց Լուվրի արտասահմանեան գործողութիւնները «առեւտրական» բնոյթ ունին: Հարցը կը վերաբերի շարք մը կարեւոր պաստառներու (Ռաֆայէլ, Մուրիյօ, եւ Փուսէն փոխ տրուած ԱՄՆ–ու Աթլանթայի Հայ Մուզէումին) եւ ծրագրի մը, այլ ցուցահանդէսի մը Ապու Տապի, ղեկավարուած Ֆրանսայի կողմէ: Դեկտեմբեր 13ին է որ Մոնտի մէջ լոյս տեսած էր յօդուած մը խորագրուած «Թանգարանները ծախու չեն» զոր ստորագրած էին Թանգարանին նախկին երեք պատասխանատուները: Ապու Տապիի մէջ, Ֆրանսա թանգարան մը պիտի կառուցանէ 24·000 քառ. մեթրի վրայ, ուր բոլոր քաղաքակրթութիւնները պիտի ներկայացուին: Աթլանթայի թանգարանին տրուած են պաստառներ 3 ամսուան կամ մէկ տարուան համար, 13 միլիոն Եւրոյի փոխարէն: Աւելի մտահոգիչ է Ապու Տապիի ծրագիրը, որու դէմ բազմաթիւ յօդուածներ կան: Նաեւ 16 հազար բողոքի ստորագրութիւններ կան, որոնց մէջ 500 ձեռնհաս անձնաւորութիւններ:

ԱԴՐԲԵՋԱՆ կեցուցած է Բաքուէն Ռուսաստանի Նովորոսիսկ նաւահանգիստ քարիւղի փոխադրութիւնը: Տըրուած բացատրութիւնը այն է որ երկրին ելեկտրականութեան արտադրութեան համար ռուսական կազին փոխարէն որոշուած է որպէս վառելանիւթ քարիւղ գործածել: Ադրբեջանական քարիւղի ընկերութիւնը ամսական 85 հազար թոն քարիւղ կը փոխադրէր Նովորոսիսկ: Ի. Ալիեւ կարգադրութիւնը պատճառաբանած է ռուսական կազին տարապայման սղութեամբ. ըսած է թէ կարելի չէր հազար խոր. մեթր կազին 230 տոլար վճարել:

ՍԱՐՔՈԶԻԻ զօրակիցները, գլխաւորաբար արուեստի մարզին մէջ, օրէ օր ուշադրութիւն կը գրաւեն բաւական աննպաստ պայմաններու մէջ: Այսպէս, Ժոնի Հալիտէ Զուիցերիա պիտի բնակի (վեց ամիս + 1 օր) տուրքերէ խուսափելու համար, առջի օր ալ Տոք Ժինեքօ քանի մը ժամ բանտը անցուցած է գինով վիճակի մէջ բախելէ ետք Թաքսիի մը իր մօթօսիքլէթով: Փասքալ Սեւրանի վարկաբեկիչ խօսքերն ալ սեւամորթներու հասցէին կ'աւելնան ասոնց վրայ: Ինչ կը վերաբերի Տոք Ժինեքոյի, ձայնասփիւռէն յայտարարած է թէ գիրք մը գրած է՝ «Մեծ միտքերը իրարու կը հանդիպին», ուր կը բացատրէ իր զօրակցութիւնը Սարքոզիի: Հատորը լոյս կը տեսնէ Փետրուար 10ին:

ԱՄՆ

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՃԱՆԱՉՈՒՄԸ ՕՐԱԿԱՐԳԻ ՎՐԱՅ

Դեմոկրատներու ընտրական յաջողութեամբ նոր յոյսեր ծագած են Ցեղասպանութեան ճանաչումի բանաձեւերուն ուղղութեամբ: Այդ աշխատանքին հետամուտ ծանօթ երեսփոխան Ա. Շիֆ յայտարարած է թէ Գոնկրէսին մէջ լաւագոյն պայմանները ստեղծուած են այդ ճանաչումին համար: Այդ հեռանկարին մասին արտայայտուած էր Ուաշինկթընի Թուրք դեսպանն ալ, Թրքական թերթի մը տըւած հարցազրոյցով: Դեսպանը ըսած էր թէ ԱՄՆ–ու ճանաչումէն խուսափիլ բաւական դժուար կը թուի ներկայի պայմաններուն մէջ, բայց մինչեւ որ նախագահ Պուշ բանաձեւը չստորագրէ, իսկական ճանաչումի մասին խօսիլ կարելի չըլլար, իսկ իր համոզումով՝ նախագահը չի ստորագրեր այդ բանաձեւը, նոյնիսկ երբ Գոնկրէսէն քուէարկուի ան:

Ճանաչումի յոյսերը մեծ չափով կապուած են Ներկայացուցիչներու Ժողովին նորընտիր նախագահ Ն. Փելոզիի այդ մասին դրական կեցուածքին:: Եւ ծանօթ է որ նոյն ժողովին օրակարգին հասած վերջին բանաձեւը խոչընդոտուած էր նախկին նախագահ Տ. Հասթըրթի ջանքերով:

ԱՄՆ–ու Հայ Դատի յանձնախումբը եւս լաւատեսութիւն յայտնած է, Ուաշինկթընի վերջին փոփոխութիւնները կարեւոր առիթ համարելով նման քայլի մը: Կ'ակնկալուի որ ճանաչումին հետամուտ Գոնկրէսին անդամները մօտ ատենէն ներկայացնեն բանաձեւը եւ անկարելի չէ որ մինչեւ Ապրիլ 24 ան ընդունուի:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒՆ ՆՈՐ ԳԻՒՏԸ՝ ՊԱԼԵԱՆՆԵՐԸ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ ՉԷԻՆ...

Համալսարանի դասախօս Սելման Ճան օսմանեան ճարտարապետութեան նիւթով 13 տարուան պրպտումներէ ետք յանգեր է այն իրականութեան որ այդ մարզին երեք սերունդի ներդրումներով ծանօթ Պալեան գերդաստանին անդամները ճարտարապետ չէին, այլ պարզ շինութեան ձեռնարկուներ: Անոնց վերագրուած շատ մը կոթողներու ճարտարապետը, յայտնաբերուեր է որ Օսմանեան կայսրութեան վերջին գլխաւոր ճարտարապետ Սէյիտ Ապտիւլհամիտ էֆէնտին է:

Պալեաններուն վերագրուած վաստակին մէջ կը նշուին Տոլմապահչէի, Պէյլէրպէյիի, Մայր սուլթանուհիին պալատները, Սէլիմիյէի, Տաւութփաշայի, Պէյօղլուի զօրանոցները, Փողերանոցի շէնքը, եւ այլն:

Նոյն հետազօտողը երեւան հաներ է նաեւ Պալեաններու վերաբերող խել մը խարդախութիւններ, իւրացումներ, եւլն.: Գտեր է նաեւ կարգ մը կոթողներու «իսկական» ճարտարապետներուն ինքնութիւնը. անոնք յոյն են, անգլիացի, եւլն.:

Այասոֆիայի տնօրէն, «պատմաբան» Հալուք Տուրսուն եւս նոյն տեսակէտը բաժնող մըն է. ան ալ Պալեանները աւելի շինութեան ձեռնարկուներ, քան՝ ճարտարապետ կը նկատէ: Կ'ուզէ որ հանրայայտ կոթողներու ճարտարապետները յայտնաբերուին, որպէս պատմութեան մշակոյթի կարեւոր ձեռքբերում: Կ'ուզէ նաեւ որ արուեստի պատմաբանները, ճարտարապետները նիւթին առընչութեամբ աշխատանք տանին:

ՏԻՅԱՐՊԷՔԻՐԻ ԲԱԶՄԱԼԵԶՈՒ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԸ

Տիյարպէքիրի Սուրի քաղաքապետարանը վաւերացուցած է որոշում մը որ Թըրքերէնին ու քանի մը տարիէ ի վեր գործածուած քրտերէնին քով աւելցուցած է հայերէնը, արաբերէնը, ասորերէնն ու անգլերէնը: Քաղաքապետարանը ծառայութիւն պիտի տայ բոլոր այդ լեզուներով. քուէարկողներու 17ը թեր քուէարկած է, 7ը դէմ: Սուրի քաղաքապետը ըսած է թէ ժողովուրդին հետ երկխօսութիւնը հարկ է ժողովուրդին լեզուով կատարուի: Շրջանին մէջ կատարուած հարցախոյզ մը ցոյց տուած է արդարեւ որ ժողովուրդին 24%ին լեզուն Թրքերէնն է, 72%ինը քրտերէնը, 1%ը արաբախօս է, մնացածն ալ հայախօս եւ ասորախօս:

Քուէարկուած որոշումը յստակօրէն կ'առնչուի Լօզանի դաշնագրին այն յօդուածին ուր կ'ըսուի. «Ոչ մէկ սահմանափակում պիտի ըլլայ ոեւէ Թուրք քաղաքացիի որ թէ՛ անձնական, թէ՛ առեւտրական յարաբերութիւններուն, կրօնական, մամուլի, կամ ամէն տեսակի հրապարակման նիւթերու վերաբերող ժողովներու ընթացքին յարմար դատած լեզուն պիտի գործածէ: Իսկ դաշնագրին 39/5րդ յօդուածը Թրքերէնէ տարբեր լեզու գործածող Թուրք քաղաքացիներուն իրաւունք կը ճանչնայ դատարաններուն մէջ բերանացի արտայայտուելու իրենց լեզուով:

Թ. ԱՔՉԱՄ ԹՐՔՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆԱՐԳԵԼՈՎ ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՒԱԾ

Պատմաբան Թանէր Աքչամ Պոլսոյ Շիշլիի դատախազութիւն կանչուած եւ հարցաքննուած է, Թրքութիւնը անարգած ըլլալու ամբաստանութեամբ: Ամբաստանութեան հիմ ծառայած է «Ակօս»ի Հոկտեմբեր 6ի թիւին մէջ թերթին գլխաւոր խմբագիր Հրանդ Տինքի դէմ նոյն ամբաստանութեամբ բացուած դատը քննադատող անոր յօդուածը: Հոն «ցեղասպանութիւն» որակումը գործածելով Հ. Տինքի զօրակից յայտնուելով Թուրք պատմաբանը իր ընթերցողները հրաւիրած է զօրակցելու Հ. Տինքի:

Թ. Աքչամ Թրքութիւնը անարգելէ զատ ամբաստանուած է նաեւ «Յանցանքն ու յանցաւորը քաջալերելու, գովելու», «Ժողովուրդը ոխի ու թշնամութեան դրդելու» յանցանքներով:

ԱՆԳԱՐԱ

«ՄԵՐ ՕԴԱՅԻՆ ՏԱՐԱԾՔԸ ՉԵՆՔ ՏՐԱՄԱԴՐԵՐ ԻՍՐԱՅԷԼԵԱՆ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԻ ՄԸ»

Բրիտանական մամուլին մէջ տեղ գտած լուրին առընչութեամբ Թուրքիոյ Արտաքին գործերու Նախարարութիւնը յայտարարած է թէ օդային տարածք չեն տրամադրեր իսրայէլեան յարձակումի մը: Բրիտանական մամուլին մէջ ըսուած էր թէ Իսրայէլ կը պատրաստուի Իրանի ատոմային հաստատութիւնները օդային ռմբակոծումի թիրախ դարձնելու, օգտուելով նաեւ Թրքական օդային տարածքէն: Լուրը հիմնուած էր իսրայէլեան զինուորական աղբիւրներու:

Նոյն Նախարարութենէն յատնած են թէ Իսրայէլի պատկան իշխանութիւնները չեն հաստատած բրիտանական մամուլին լուրը:

ՀԱՅ ԴԱՏ ԵՒ ՀԱՅԵՑԻ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ

ԱԳԱՊԻ ՆԱՍԻՊԵԱՆ–ԷՔՄԷՔՃԵԱՆ

Ինչպէս մատնանշուած է, Մեծ Եղեռնի հարիւրամեակի վերջին տասնամեակին մէջ կը գտնուինք: Հակառակ Մեծ Ոճիրին ճանաչման ուղղութեամբ ձեռք բերուած կարգ մը յաջողութիւններուն, չենք կրցած տակաւին ապահովել Հայկական ցեղասպանութեան միջազգային ճանաչումը: Աւելին, անցողակի միայն անդրադարձած ենք մեր նիւթական ու հողային պահանջներուն: Մեր թերացումին գլխաւոր պատճառ կարելի է նկատել այն իրողութիւնը թէ Արեւմտահայութիւնը, իբրեւ ցեղասպանութիւն ու բռնագաղթ վերապրած տարագիր հաւաքականութիւն, չէ կազմակերպուած, զուրկ է իրաւական հանգամանքէ եւ մինչեւ այսօր չունի Ներկայացուցչական Կեդրոնական Մարմին մը որ կարենայ դիմել միջազգային ատեաններու:

Կենսական է, ուրեմն, գոյառումը Համասփիւռքեան Մարմնի մը որ ի վիճակի ըլլայ ներկայացնելու մեր Դատին բարոյական, նիւթական ու հողային պահանջները: Սակայն, աւելի քան կենսական, ճակատագրակա՛ն է որ այս Մարմինը առաջին հերթին ունենայ մնայուն ու հաստատուն յենարան մը, ամրակուռ հիմ մը, զինք սնուցող կենսունակ ենթահող մը: Եւ այդ ենթահողը մեր ժողովուրդն է:

Ճակատագրական է որ Հայ Դատի համապարփակ, հետեւողական, ազդու եւ արհեստավարժ հետապնդումին համար մեր ժողովուրդը ունենայ ազգային գիտակցութեան զարթօնք մը, սթափանք մը, վերակենդանացում մը: Ան պէտք է այլեւս վճռէ թօթափել իր անտարբերութիւնը, օտարամոլութիւնը, աբեւմտախոյը եւ մեր ազգային արժէքներուն վերէն նայելու քաղքենիական սովորութիւնները: Հրատապ, ծանրակշիռ հարց է որ մեր նոր սերունդը զգայ հայ ու ապրի հայօրէն: Զգայ կիրքո՛վ թէ ժառանգորդը, յանձնառու իրաւատէրն ու պահանջատէրն է Արեւմտահայաստանին ու անմնացորդ հաւատայ թէ իր պա՛րտքն է ըլլալ պահապանը՝ եղերաբախտ Սիամանթոյի, Վարուժանի եւ այլոց լեզուին, հոգեմտաւոր աւանդին ու ազգային [illegible]:

Հայ Դատ չի շահուիր երբեք եթէ ան չունենայ իբրեւ պահանջատէր՝ հայեցիութեամբ շնչող, հայեցիութեամբ ապրող ու հայութեամբ տագնապող գիտակից սերունդ մը:

Ա) Ի՞նչպէս միասնաբար ու գործակցաբար Հայ Դատ պիտի հետապնդենք եթէ չունենանք միեւնոյն լեզուն ու Բառ ու Բանին, հասարակաց մեր մշակոյթին ու պատմութեան իմացութիւնը, որ սփռուած, մասնատուած մեր ժողովուրդը զօդող ու միաւորող ամէնէն ամուր ու պինդ շաղախն է:

Բ) Եթէ մենք քաջատեղեակ չըլլանք մեր պատմութեան ու մշակոյթին, ի՞նչպէս պիտի քարոզչութիւն ընենք օտարներուն:

Գ) Հայ Դատի հետապնդման ճանապարհին, եթէ մեր կազմակերպութիւններն ու կուսակցութիւնները չեն գիտեր կազմաւորման ու ու գործունէութեան իրարու պատմութիւնը, եթէ զիրար չեն ճանչնար, ի՞նչպէս պիտի հաղորդակցին իրարու հետ ու ստեղծեն համերաշխութիւն ու համագործակցութիւն:

Դ) Ամէնէն ահաւորը, ի՞նչպէս Հայ Դատ պիտի պաշտպանենք եթէ գունատած, խաթարուած ու այլափոխուած է մեր ազգային ինքնութիւնը, եթէ գլխիվայր կը նահանջենք ու կորսնցուցած ենք ազգային մեր արժանապատուութիւնն ու հպարտութիւնը, եթէ «յաջողելու», պատշաճելու պատճառաբանութեամբ դարձած ենք պատեհապաշտ, շահամոլ, նոյնիսկ ստրկամիտ ու ենթակայ՝ օտարներու ցուցմունքներուն ու սադրանքներուն:

Այսօր, Սփիւռքի մեր հայութեան քանի՞ տոկոսը հայօրէն կ՚ապրի եւ ոչ թէ կը գոհանայ «հայկական ծագում» ունենալով: Ո՞րքանով ծանօթ է մեր իղձերուն ու երազներուն: Ո՞րքանով յանձնառու է ան տրամադրելու իր ժամանակէն, միտքէն ու նիւթէն՝ մեր ժողովուրդին համար: Ու մանաւանդ տալու արիւն՝ եթէ պէտք ըլլայ, մեր Դատին, մեր հողերուն ի խնդիր: Այս բոլորը անշուշտ՝ գործնապէս:

Սփիւռքը այսօր ունի որոշ չափով բարեկեցութիւն, նաեւ օտար ուսում, բայց ոչ նպատակասլաց յանձնառութիւն՝ հայ կեանքին համար: Կը փակուին մեր դպրոցները, կը նահանջէ մեր լեզուն, օրէ օր կը նուազի հայերէն կարդացողներուն թիւը: Մեր եկեղեցիները կիսով պարապ են: Կը ստորադասենք հայկականը: Կը նահանջենք ազգային մեր էութենէն եւ ինքնութենէն: Այսօր չե՞նք նմանիր արդեօք իրենց կենսահիւթէն պարպուած ու տապալելու մօտ եղող ծառերու, կամ, օտար հովերէ քշուող ու չորնալու դատապարտուած տերեւներու:

Մեր ամէնէն գիտնական եկեղեցականներէն Գարեգին Ա. կաթողիկոս Սարգիսեանի համոզումն էր թէ՝

«... Լեզուի, կրօնի, գրականութեան, արուեստի, մշակոյթի պահպանութիւնն ու պաշտամունքը գիտակցական կենդանութեան աղբիւրն է. եւ՝ հիւանդութեան, մահ պատճառող հիւանդութեան, դեղն ու դարմանը» (*Գարեգին Ա. Կթղկ. Ամենայն Հայոց, «Հոգեմտաւոր ճառապատումներ», Ս. Էջմիածին*, 1997, *էջ* 479):

Ուրեմն, մենք իբրեւ Հայ կ՚ունենանք «մահ պատճառող հիւանդութիւն», այսինքն ձուլում, օտարացում եւ անհետացում՝ առանց մեր մշակոյթին:

Իսկ լեզուի ու մշակոյթի պահպանումին ու հզօրացումին գլխաւոր ազդակը հայեցի կրթութիւնն է, մեծագոյն երաշխիքը մեր ազգային ապահովութեան:

Եթէ հզօր բանակը կենսական կը նկատենք, իրաւացիօրէն, հայրենիքի սահմաններու ապահովութեան, առնուազն նոյնքան կենսական է մեր ազգային ապահովութեան տեսակէտէն մեր ժողովուրդին իբրեւ Հայ լինելութիւնը, գոյատեւումն ու հզօրացումը: Ուծացում եւ օտարացում պիտի չըլլա՞ն Հայուն անէջացումն ու անհետացումը: Ժողովո՛ւրդն է հողը արժեւորողը: Առանց ազգային բովանդակութիւն ունեցող ժողովուրդի՝ հայրենիք մը անիմաստ հողատարածք կը վերածուի եւ առանց հայ զգացող ժողովուրդի՝ հայկական երազ չի կրնար իրականանալ երբեք:

Հայ Դատի արդիւնաւէտ պայքարին ու յաջողութեան մեր ամէնէն ազդու միջոցը կամ զէնքը, ուրեմն, մեր ժողովուրդին մէջ հայկական ինքնութեան ու ոգիի հզօրացումն է որ պէտք է նկատուի քաղաքական առաջնային հարց:

Իսկ մեր հայեցիութեան դարբնոցը, հայը հայ պահող հարազատ տունը՝ Հայ դպրոցն է, չնչացուած՝ հայ տառերուն դիմաց կեցող «աղամանդեայ պատուար» Ս. Մեսրոպի հրաշքով: Բայց Հայ դպրոցը այսօր արժեզրկուած, անտեսուած ու արհամարհուած է տխուր անհեռատեսութեամբ, քաղաքական սխալ մտածողութեամբ:

Մեր դպրոցները իրապէ՞ս ուսումնական աւելի ցած մակարդակ ունին քան՝ օտար վարժարաններն ու հաստատութիւնները: Բարոյական դաստիարակութեան տեսակէտէ՞ն:

Օտար միջավայրի մէջ հայ աղջիկներն ու տղաքը կրնա՞ն զերծ մնալ ինքնութեան տագնապէն: Կրնա՞ն հեռու մնալ ընտանեկան օտար բոյներ կազմելու ցաւալի հաւանականութենէն: Մեր մէջ սակայն «նորաձեւութիւն» դարձած է օտարին հետեւիլ եւ օտարը կապկել հոգ չէ թէ այդ նորաձեւութիւնը ոչ գեղեցիկ է, ոչ ճաշակաւոր եւ ոչ ալ օգտակար՝ անպայման:

Բայց ո՞վ պիտի կեցնէ մեզ նահանջի ու հայաթափումի այս զառիթափին վրայ: Ո՞ւր են մեր հովիւները, միութիւններու, կուսակցութիւններու եւ ակումբներու ղեկավարները, Ազգային Մարմիններու եւ դպրոցներու հոգաբարձութիւններու անդամները որոնք կոչուած են պայքարելու ի խնդիր ազգապահպանումի ու հայրակերտումի: Խօսակցութեանց մէջ յաճախ կը մեղադրուին մեր ղեկավարներէն շատերը թէ անոնք անկեղծօրէն չեն հաւատար հայեցի կրթութեան եւ ընդհանրապէս չեն ղրկեր իրենց զաւակները հայկական վարժարան:

Ճի՞շդ է այս մեղադրանքը:

(Մնացեալը յաջորդիւ)

«ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ» 80-ՏԱՐԵԿԱՆ Է

ԱՐՕ ՊԻԼԵԱՆ

«1926 թուականի Սեպտեմբեր 1ից եթեր են տրուել փորձնական հաղորդումներ: Սեպտեմբեր 22ին Թիֆլիսից եկած մասնագիտական յանձնաժողովը շահագործման է ընդունել Երեւանի լայնահաղորդ կայանը:

Սփիւռքահայութեան ուղղուած առաջին հաղորդումները եթեր են արձակւում Մեծ Հայրենականի տարիներին: Մշտական հաղորդումները սկսուել են 1947 Օգոստոս 10ին»:

Քաղուած՝ «Հայաստանի ռադիոյի պատմութիւն»էն:

Վերջերս Օփերայի դահլիճին մէջ մեծ շուքով նշուեցան հանրային հեռատեսիլի 50ամեակը եւ հանրային ձայնասփիւռի 80ամեակը:

«Երեւանն է խօսում»: 60 տարիներ առաջ առաջին անգամ ըլլալով այս խօսքերը լսած եմ ձայնասփիւռի մը ալիքներէն, խոր յուզում եւ հոգեկան մեծ ուրախութիւն զգալով: Կարծես հէքեաթային աշխարհէ մը կու գային այդ քաղցր խօսքերը: «Երեւանն է խօսում»ը այնքա՛ն անոյշ կը հնչէր Արամ Խաչատուրեանի երաժշտութեան ընդմէջէն եւ հաղորդակից կը դառնայինք հայկական անզուգական մեղեդիին եւ քաղցր արեւելահայերէնին:

Հայրենակարօտ մեր սրտերը կը հրճուէին ունկնդրելով Սայաթ Նովայէն, Կոմիտասէն, Արմէն Տիգրանեանէն կտորներ: Ի՜նչ սքանչելի էր ունկնդրել «Հայաստան, երկիր դրախտավայր»ը Արմենակ Շահմուրադեանի եւ «Կռունկ ուստի՞ կուգաս»ը Արմենակ Տէր Աբրահամեանի մեկնաբանութեամբ: Հոգեկան վայելքներ կը պատճառէին Շարա Տալեանը, Վաղարշակ Սահակեանը, Սաթենիկ Սազանդարեանը, Զարուհի Տուլուխանեանը եւ շատ ուրիշ արուեստագէտներ:

«Մայր Արաքսի ափերով
Քայլամոլոր գնում եմ.
Հին–հին դարուց յիշատակ
Ալեաց մէջը որոնում եմ»:

«Երեւանն է խօսում», ապա ելոյթ կ՚ունենային Հայ մշակոյթի հսկաները. Վահրամ Փափազեանը, Աւետիք Իսահակեանը, Հրաչեայ Ներսիսեանը, Վիկտոր Համբարձումեանը, Մարտիրոս Սարեանը եւ ժամանակակից հեղինակաւոր գրիչներ, բանաստեղծներ եւ մեծ արուեստագէտներ:

«Արարատի ծեր գմբէթից,
Դար է եկել, վայրկեան պէս ու անցել:
Հերթը մի պահ քոնն է հիմա,
Դու էլ նայի՛ր սէգ գագաթին ու անցի՛ր»:

Բ. աշխարհամարտէն ու ներգաղթէն ետք, Հայաստան սկսաւ վերագտնել իր ուժերը եւ ապրիլ խաղաղ եւ ապահով ժամանակաշրջան մը, զարգանալով կեանքի բոլոր բնագաւառներէն ներս: Հայրենադարձները արտակարգ գոհունակութիւններով իրենց ներդրումը բերին վասն հայրենիքի յառաջդիմութեան: Նոր միտքեր, նոր գրիչներ եւ ձայներ յայտնաբերուեցան Ռատիօ Երեւանի ալիքներէն որ կը հաղորդէր զանազան լեզուներով, եթերային կամուրջ հաստատելով Հայաստանի եւ Սփիւռքի միջեւ:

Այնուհետեւ, աշուղական – գուսանական եւ ժողովրդական երգերու ձայնապնակներ հասան արտասահման. սակայն տարբեր համ ունէր լսել Յովհաննէս Բադալեանի, Աւագ Պետրոսեանի, Լուսիկ Կոշեանի, Ասողիկ Գամալեանի, Գոհար Գասպարեանի երգերը եւ Սուրէն Քոչարեանի, Վերա Յակոբեանի արտասանութիւնները:

Ծնունդին եւ Զատկին կ՚ունկնդրէինք Էջմիածնի զօղանջները եւ եկեղեցական հոգեպարար արարողութիւնները, երջանկայիշատակ Վազգէն կաթողիկոսին պատգամ-

ներն ու հայրական օրհնութիւնները:

Կամաց-կամաց հեռանալով Լիբանանէն մեզի վիճակեցաւ հաստատուիլ Հարաւային Ամերիկա՝ ուր բախտը ունեցանք դառնալու հայկական ռատիօժամի հաղորդավար եւ կապ հաստատելով Հայաստանի մեր երէց գործընկերներուն հետ, ստանալ թանկարժէք նիւթեր: Անոնք հայրենական աւիշ կը ներշնչէին եւ կը քաջալերէին մեզ:

1990ի գարնանային օր մը հրաւէր ստացանք մասնակցելու հայկական հեռատեսիլի եւ ռատիոհաղորդումներու պետական կոմիտէի կազմակերպած առաջին սեմինարին: Սփիւռքէն բազմաթիւ պաշտօնակիցներս ընդունեցաւ կոմիտէի նախագահ Էմանուէլ Արքամանուկեանը: Սեմինարի բացումը կատարեց սփիւռքահայութեան հետ մշակութային կապի նախագահ Կարլէն Դալլաքեանը եւ ուրախութիւն յայտնեց որ առաջին անգամ ըլլալով խօսք կ'առնէր քանի աւելի ձայնագրիչ գործիքներու առջեւ:

Անմոռանալի եւ շատ երջանիկ օրեր ապրեցանք մեր պաշտօնակիցներուն հետ: Բանաստեղծ Դաւիթ Յովհաննէս մեզ առաջնորդեց պետական ռատիօկայանը, ապա հեռատեսիլի կայանը եւ առիթ ունեցանք հաղորդակից դառնալու հայրենի մեր հասարակութեան, արտայայտելու մեր անհուն ուրախութիւնը:

Տարիները արագ թաւալեցան: Ներկայիս հաղորդակցութեան միջոցները հրաշալի զարգացումներ արձանագրած են: Համակարգիչները ողողած են երկրագունդը: Արբանեակներու միջոցաւ կարելի է կապ հաստատել, դիտել, խօսիլ եւ ցոյց տալ տեղերքը:

Այսուհանդերձ, մեր յիշողութեան մէջ անջնջելի կը մնայ «Երեւանն է խօսում»ը եւ անոր մատուցած երկարամեայ ծառայութիւնը որպէս եթերային կամուրջ, թափանցելով հայ օճախներէն ներս, տանելով հայրենաբոյր պատգամներ:

Բարի՛ տարեդարձ Հայաստանի հանրային ձայնասփիւռին եւ հեռատեսիլին. Թող անոնք յաւէտ հնչեն հայրենի երկնակամարին տակ:

Ա. Պ.

Կլենտէյլ

ԴՈՂԱՆՋԻ ԴՈՂԱՆՋ

ՊՈԼՍՈՅ Մխիթարեան վարժարանի աշակերտները, Դեկտ. 22ին, յարգանքի երեկոյթ մը կազմակերպած են ի պատիւ ազգային գործիչ, ուսուցիչ եւ բանաստեղծ Տոքթ. Վարդ Շիկահերի: Երեք ժամ տեւող յայտագրի մը ընթացքին մէկ առ մէկ բեմադրուած են Շիկահերի գրական վաստակին բոլոր երեսակները, ցարդ հրատարակուած բազմաթիւ գրքերու ընդմէջէն: Այս ծանր աշխատանքը իրագործուած էր Մխիթարեան վարժարանի հայերէն լեզուի ուսուցչուհի Վերա Աթալեան-Չըքըլօղլուի ճիգերով: Ան օգտագործած է յայտնի կրագէտներու կողմէ Շիկահերի արուեստին մասին կատարուած գնահատականներն ու վերլուծումները: Բանաստեղծութիւններու ունկնդրութենէն ետք, Մխիթարեան Միաբանութեան հայրերէն Հայր Յակոբոս Զոփուրեան ընդգծած է Շիկահերի 60 տարիներու վաստակը: Խօսք առած է նաեւ Մարմարայի խմբագրապետը Ռ. Հատտէճեան, որ մտերիմ ոճով ողջունած է դասընկերը: Վերջին խօսք առնողը եղած է Վարդ Շիկահեր, որ շնորհակալութիւն յայտնած է: Վարժարանի մեծաւորը եւս՝ Հայր Սարգիս Վրդ. Էրմէն ելոյթ ունեցած է, որ Շիկահերի նուիրած է Մխիթարեան վարժարանի խորհրդանիշով շինուած սեղանի բիւրեղեայ տախտակ մը: Յաջորդած է ընդունելութիւն մը:

⁂

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Հայ Աւետարանական Ա. եկեղեցւոյ մէջ, Դեկտեմբեր 20ին, տեղի ունեցած է Ծննդեան յատուկ երաժշտական երեկոյթ մը, կազմակերպութեամբ Հայկազեան համալսարանի: Իրենց մասնակցութիւնը բերած են համալսարանի «Զանգերու համոյթը» ղեկավարութեամբ Նեպիլ Մելքիի եւ «Արմիս» երգչախումբը ղեկավարութեամբ Վեր. Նշան Պագալեանի: Շուրջ 50 հաշուող արուեստագէտները մէկ ժամուան տեւողութեամբ մեկնաբանած են Ծննդեան երգեր հայերէն եւ անգլերէն:

ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ ԱՎԻՆԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆրանսայի Հայաստանի տարուան շրջանակին մէջ Ավինիոն քաղաքը եւ «Համագործակցութիւն Հայաստան»ը բացառիկ ռեսիթալի մը համար հրաւիրած էին դաշնակահար Վարդան Մամիկոնեանը, Դեկտ. 10ին: Մոնֆավէ սրահին մէջ ծանօթ դաշնակահարը հանդէս եկաւ Կոմիտասի «Ունաբի, Շուշիի պար»ով, Ա. Բաբաջանեանի «Վաղարշապատի պար»ով, «Պօէմ»ով, Շոփէնի 2 «Մազուրքա»ներով, «Անտանթէ սփիանաթօ», ապա «Կրանտ Փոլոնէզ պրիյանթ»ով: Օրուան յայտագրին Բ. մասը յատկացուած էր Ֆ. Լիսթի գործերուն. Վ. Մամիկոնեան նուագեց «Ֆինէրայ»ը, «Վալս ուպլիէ»ն եւ «Սպանական ռափսոտի»ն:

Դժուար է բառերով արտայայտել Վ. Մամիկոնեանի նուագին առթած յուզումը, հակառակ որ ան այնքա՛ն զգալի էր, յատկապէս ունկնդիրներուն միահամուռ գնահատանքով: Այդ նուագը կը հպի թէ՛ մարդուն զգացումներուն, թէ՛ հոգիին: Կ'արթնցնէ զգացական պարզ ապրումէ շատ տարբեր բան: Երաժշտական քննադատ Փիէռ-Փըթի կը խօսէր «իրական բանաստեղծութեան» մը մասին, աւելցնելով. «ներկայի մեծ դաշնակահարներէն մէկն է իսկապէս ան»: Այս արուեստագէտը դիւրին տպաւորութիւններու հետամուտ մէկը չէ. կը տպաւորէ շլացնող իր տաղանդով: Անոր բացարձակ կեդրոնացումը, անթերի երաժշտականութիւնը, ընդնագրին հաւատարմութիւնը կապուած են ճկուն ու զարմացնող արտայայտչական խորութեան մը: Իր էութեան ամենախոր շերտերէն բարձրացած երաժշտութիւնը որ դրոշմուած է իր մեկնաբանութեամբ, կ'ուղղուի հանրութեան, հետեւելով հոլովոյթի մը որ կը ցոլացնէ միաժամանակ՝ խորհուրդն ու հարազատութիւնը: Ատով կ'արթննայ այն եզակի յուզումը որ կը պաշարէ ունկնդիրը, որպէս թէ ան գտնուէր անծանօթ հողերու առջեւ:

1993ի Նիւ Եորքի ու Լոնտոնի իր սկզբնաւորութենէն ի վեր Վ. Մամիկոնեանի ճամբան անցաւ կարեւոր հանգրուաններէ. Պէրլին, Միւնիխ, Լայփցիկ, Ցիւրիխ, Մատրիտ, Փարիզ, Վիէննա, երաժշտական փառատօներ, շրջապտոյտներ, ռեսիթալներ:

Ինչպէս կ'ըսուի անոր կենսագրութեան էջերուն մէջ, «արուեստագէտը կը զարգանայ ամենայն բնականութեամբ դէպի հոն ուր ուր զինք կ'առաջնորդէ իր ասպարէզը»:

Ավինիոնի ռեսիթալը «Համագործակցութիւն Հայաստան»ի տարած գործունէութեան ի նպաստ էր. այսինքն՝ ի նպաստ բոլոր անոնց որոնք քաջաբար կը դիմագրաւեն բոլոր դժուարութիւնները, ի նպաստ երախաներուն որոնք կը յաճախեն կազմակերպութեան ընկերաղատիարակիչ կեդրոնները, ի նպաստ այն անօգներուն որոնք պնակ մը տաք կերակուր կը գտնեն բարեսիրական անոր ճաշարաններուն մէջ: Եւ երբ արուեստն ու եղբայրասիրութիւնը կը միանան, ի յայտ կու գայ կենսախայտ զարմացնող ուժականութիւն մը:

Վ. Մամիկոնեան Մարտ 12ին պիտի նուագէ Փարիզ, Սալ Կավոյի մէջ ուր ըստ իր արտայայտութեան՝ մեծագոյն հաճոյքը պիտի ունենայ ընկերակցելու սոփրանօ Ցամիկ Պապեանին, հայ երաժշտութեան նուիրուած յայտագրով մը:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

Livres reçus

A SHAMEFUL ACT
The Armenian Genocide and The Question of Turkish Responsability

TANER AKCAM

Metropolitan Books
Henry Hold and Company,
New York 2006

ԱՆՑՈՒԿԸ - ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Խորին շնորհակալութիւններս յայտնելով նախարարին այս սիրալիր վերաբերումին համար: Ելանք դուրս եւ Մ. Գոլինօն դարձեալ զիս իր կառքին մէջ առնելով, ուզեց որ ճաշս իրենց մօտ ընէի, ուստի գացինք Պուլոնեը-սիւր-Սէնի իր ամենաճոխ բնակարանը:

Ներս մտանք ու չմտանք, Մատամ Գոլինօն ձեռքս սեղմելով, «Eh bien, M. Vahram, voyons; avez-vous été content de la réception de notre Ministre?» հարցուց: «Oui Madame» պատասխանեցի, «M. Wadington m'a fait une bonne réception, mais attendons voir le résultat» ըսի ու նստանք ճաշել: Զալըքեանն ալ հոն ներկայ էր ու զիս երկարբարակ հարցափորձեց Ուատինկթոնի ըսածներու մասին, որպէս զի գրէր ծնողքիս:

Ճաշէն յետոյ, գիշերը ես դարձայ Փարէզ իմ խեղճուկ սենեակս, զոր առտուն առտուանցով Թողի բոլորովին եւ փոխադրուեցայ Գոլէժ տը Ֆրանսի մօտ, եւ Միւզէ տը Գլիւնիի վրայ գտնուած մէկ փողոցը, որ էր՝ ռիւ տիւ Սոմըրար: Այս տեղին 11 թիւ տունին հինգերորդ յարկը Զալըքեան կրցած էր գտնալ սենեակ մը, տարեկան 300 ֆրանք վարձքով, առանց կահ կարասիքի, զորս ստիպուեցայ գնել. երկաթեայ անկողին մը իր կազմածներովը, մէկ երկու ալ աթոռ:

Սենեակիս գետինը կղմինտրով էր սալարկուած եւ ես անհամբեր կը սպասէի գարունին, որ օդերը տաքանան. վացուրտը կը շարունակէր տակաւին. վառարանէ ես զուրկ էի. եւ տաքնալու համար, կ'երթայի գիշերային դասեր անընդհատ տեղերը, մինչեւ կէս գիշեր:

⁂

Նոր սենեակիս մէջ տեղաւորուելով, անդադար կը սպասէի Ուատինկթոն նախարարին տարած դեսպանական նամակիս պատասխանին կամ արդիւնքին, որ կ'ուշանար, որով ճարահատ ստիպուեցայ 1880 Յունուար 14ին ուղղել վերջապէս Կրթական նախարարին իմ աղերսագիրս. եւ աղերսագրիս կցեցի ծննդեան վկայականս ու Պաշըլիէի տիպլոմս ու բժշկական դպրոցէն ունեցած վկայագիրներս:

Այս առաջումը կատարելէս յետոյ, սկսայ խոր մտածութեան մէջ թաղուիլ ու ինքզինքիս հետ խօսելով, ըսել խորվի. «Եթէ տասը Էնսքրիփսիոնները ինծ յանկարծ շնորհուելու ըլլային, ես անոնց համար հարկ եղած գումարը, ամէն մէկը 30ական ֆրանքէն, ընդ ամէնը 300 ֆրանք ո՞ւրկէ պիտի տայի»:

Բարեբախտաբար տուած աղերսագրիս պատասխանը հասաւ ինծ 1880 Մայիս 7ին եկաւ եւ այդ չորս ամիսներու միջոցին, ես թէ՛ ցորեկ եւ թէ՛ գիշեր զանազան դասերու հետեւելով հանդերձ, կը պարտաւորուէի պատասխաններ գրել հօրմէս, մօրմէս, եղբօրմէս եւ մօրեղբօրմէս եկած նամակներուն, որոնցմով շարունակ տեղեկութիւններ կ'ուզէին դպրոցական կացութեանս, ուսմանս վիճակի մասին:

Հօրս նամակները մանաւանդ լի գուրգուրալից տողերով, զիս չափազանց կը յուզէին, կը վարանէի պատասխանել, բայց քաջութիւնս ձեռք առնելով, սրտապնդիչ խօսքեր կ'ուղղէի իրեն, կը յուսադրէի զինքը թէ պիտի ջանամ լաւ բժիշկ մը ըլլալ:

Հօրս այդ ձեռագիրները կը պահեմ մասունքներու պէս եւ երբեմն կը հանեմ կը կարդամ զանոնք ի յուշ իմ անցեալին:

⁂

Այս տարուբեր դրութեանս մէջ օր մը առաւօտեան թերթի մը մէջ աչքիս զարկաւ, թէ Մ. Կիւսթաւ տը Գուլթուլի Փարէզ եկած է եւ անուանուած «սու-տիրէքթէօր տէ զ'Աֆէռ էթրանժէռ»:

Մեծ եղաւ ուրախութիւնս այս լուրը կարդալով. յաջորդ օրն իսկ ելայ գացի զինքը գտնալ իր պաշտօնատեղին. զիս սիրով ընդունեց ու ձեռքս սեղմելով.– «Je suis enchanté de vous revoir à Paris» ըսաւ, եւ «Qu'est-ce que je peux vous faire? Je suis toujours à votre disposition» կրկնեց:

Իր այս խօսքերէն համարձակութիւն առնելով, պատմեցի ինչ որ ըրած էի մինչեւ ցայնվայր ու պարզեցի նաեւ Inscriptions-ներուս խնդիրը, անոնց համար հարկ եղած գումարը չունենալս, եթէ երբեք շնորհուէին ինծ այդ տասը inscriptions-ը:

«Soyez-en tranquille, ne vous inquietez pas. Venez un soir, diner avec nous» ըսաւ, ու ձեռքս սեղմելով, զիս առաջնորդեց դէպի դուռը իր դրասենեակին:

⁂

Ութը օր յետոյ նամակ մը ինծ գրելով, կը հրաւիրէր զիս երեկոյեան ճաշի. գացի իր տունը որ կը գտնուէր Las-Case փողոցը 16 թիւին երկրորդ յարկը. Ներկայացուց ինծ իր մայրը ու երկու քոյրիկ անձ, որոնք ալ հրաւիրուած էին:

(Շար. 141)

Diane Amsellem,
Sylvia Villerot,
ses filles,
Robert Amsellem,
son gendre,
Laurence, David, Alexandre, Ari et Clara,
ses petits enfants,
Jules, Ariel, Tal, Yonathan, Almog, Romy et Daniel,
ses arrières petits enfants,
ont la douleur de vous faire part du décès de

GOARIK TER KARAPETIAN
(née HAROUTIOUNIAN)

survenu le 7 janvier 2007 à l'âge de 96 ans.

La cérémonie religieuse aura lieu le jeudi 11 janvier 2007 à 10 heures en l'église apostolique arménienne Saint Jean-Baptiste. 15 rue Jean-Goujon — 75008 Paris.

24, rue Sainte Croix de la Bretonnerie 75004 Paris

«HARATCH». - Nos condoléances à Diane et à Sylvie.

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսահայ կապոյտ խաչի շուրջ:
Կը խօսի՝
Ընկ. ԱՆԻ ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ
Շաբաթ, Յունուար 13 *ժամը* 14.45*ին*

Փարիզի «Արշալոյս Թադէոսեան» մասնաճիւղի ժողովը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, Յունուար 13, ժամը 16ին սովորական հաւաքատեղին:
17 rue Bleue — 75009 Paris

□

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 50 Եւրօ Տիկին Ժանին Խաթրատէ Հայաստանի մանուկներուն համար:

□

Section Paris

SEJOUR FAMILIAL

25 février au 4 mars

La Section **«Archalouys Tathéossian»** de Paris organise son séjour familial dans le centre de vacances de Bellefontaine (Jura).

Ambiance arménienne assurée ! ! !

Venez avec vos enfants, petits-enfants ou amis et rejoignez-nous sur les pistes de ski, de luge ou tout simplement dans le Centre ! ! !

Renseignements et inscriptions auprès de :
- Araxie 01 39 83 71 19 (19h à 21h);
- Alice 01 42 93 03 56 (19h à 21h).

Date limite : 31 JANVIER

MAISON ARMENIENNE DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE MARSEILLE

12-14 rue Saint Bazile 13001 MARSEILLE

CEREMONIE DE PRESENTATION DES VOEUX DU NOUVEL AN

Vendredi 12 janvier à 19 heures
en présence des autorités locales de la Ville de Marseille, du Département des Bouhes-du-Rhône et de la Région PACA.

Un cocktail clôturera la soirée.

⁂

SUPER LOTO

Dimanche 14 janvier à 15 heures

Nombreux lots de valeur.

Ambiance cordiale et chaleureuse.

P.A.F. : 15 euros les 3 cartons

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ԹՈՒԼՈՒԶ.— Տէր եւ Տիկին Օննիկ Զադեան 100 *Եւրօ:*

⁂

ՓԱՐԻԶ.— Ոմն 100 *Եւրօ:*

arménie mon amie

EXPOSITION

«Les 12 Capitales d'Arménie»
à la Conciergerie
2 Boulevard du Palais
75001 PARIS
Du 15 décembre 2006 au 18 mars 2007

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club
«Rouben Mamoulian»
Sous le parrainage
de **Robert GUEDIGUIAN**,
réalisateur

Jeudi 11 janvier à 20 heures
Soirée de Gala
KOHAR
Film, 2002, chants, danses, mimes...

Chœur et Orchestre Symphonique sous la direction de **Sébouh Apkarian**
Avec :

Samuel Gouziguian, Raïssa Mgrdtchian, Vahan Kalousdian, Hratchoui Khoumarian

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

- Participation aux frais : 5 Euros
- Adhérents et Abonnements : 3 Euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall 75010 Paris
M° République

«ՅԱՌԱՋ»ի ընթացիկ ազդերու սակագինը

	€	
Մահազդ	150	(179,40)
Հոգեհանգիստ	135	(161,46)
Շնորհակալիք	135	(161,46)
Հարսնիք-Նշանտուք	135	(161,46)
Ծնունդ	135	(161,46)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 19,60% *Թի.Վի.Ա. (տե՛ս. փակագծի մէջ ընդհանուր գումարը):*

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 *տող*) *մահազդներու պարագային եւ* 1/8*րդ* (12-13 *տող*) *մնացեալին:*

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել Թերթին Վարչութեան:

Հ.Մ.Ը.Մ. - ՖՐԱՆՍ

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութեամբ՝
«ԿՈՄԻՏԱՍ» նուագախումբին
Երգիչ՝ ՅՈՎՍԷՓ

Շաբաթ, Յունուար 13ին

Հասցէ՝
Le Méridien «ETOILE» — Salon «RENOIR»
81 Boulevard Gouvion Saint Cyr — 75017 Paris

Տեղերը ապահովելու համար կարելի է հեռաձայնել 01·44·05·17·77 *կամ* 01·43·78·57·67 *թիւերուն:*
Եւ կամ այցելել Հ.Մ.Ը.Մ.-Ֆրանսի կայքէջը՝
www.homenetmen-france.com
comite@homenetmen-france.com

DEVENEZ MONITEUR A LA COLONIE DE LA CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE

Vous êtes titulaire du BAFD. du BAFA ou stagiaire BAFA ?

Rejoignez notre équipe d'animation pour les séjours de juillet et août 2007 pour :
- Encadrer des enfants de 8 à 15 ans au sein de notre centre de vacances de Bellefontaine dans le Jura,
- Proposer diverses activités aux enfants dans un cadre très agréable et dans une ambiance arménienne qui fait le succès de la colonie depuis plus de 50 ans...

N'hésitez plus... envoyez votre candidature à l'adresse suivante:
Conseil d'Administration de la Croix Bleue des Arméniens de France

CBAF — 17 rue Bleue - 75009 PARIS,
par e-mail: cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13

⁂

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE RECHERCHE POUR SES SEJOURS DE JUILLET ET AOUT 2007 A BELLEFONTAINE DANS LE JURA

— **des Assistant(e)s-Sanitaires**
— **des Cuisinier(e)s, Aide-Cuisinier(e)s**

N'hésitez plus... envoyez votre candidature avant le 31 janvier 2007 à l'adresse suivante :
Croix Bleue des Arméniens de France
17 rue Bleue — 75009 PARIS
par mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13

Les activités du mois de Janvier du CENTRE CULTUREL SAHAK-MESROP

MARSEILLE

Directeur : **Khatchig YILMAZIAN**

L'ANNEE DE L'ARMENIE EN FRANCE

— **EXPOSITION** du peintre Hagop HAGOPIAN (Arménie),
Du 9 janvier au 15 février et **VERNISSAGE** le **9 janvier** à 19h30,
aux Archives et Bibliothèque Départementales
(18-23 rue Mirès — 13003 Marseille).

— **CONFERENCE**
Dimanche le **21** à 16 heures
au Centre Culturel Sahak-Mesrop 339 avenue du Prado - 13008 Marseille par le Dr. Albert KHAZINEDJIAN : «L'Eglise Apostolique Arménienne Universelle et Orthodoxe. Son histoire, sa christologie, sa place dans l'œcuménisme».

— **CONCERT** du Chœur SAHAK-MESROP,
Samedi le **27** à 18 heures au Musée de la Tapisserie d'Aix-en-Provence.
Direction : Khatchig YILMAZIAN — Au piano : Juliette YILMAZIAN
Solistes: Ani Conquet — Antranik Minassian — Noubarig Derminassian

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 11
JEUDI
11 JANVIER
2007

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·617 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 82e ANNEE — N° 21·617

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետը իր կուսակցութեան Ազգ. Ժողովի խմբակցութեան ժողովին ամփոփած է երկրին արտաքին քաղաքականութիւնը, շեշտելով Իրաքի առընչուած տարաձայնութիւններ: Ըսած է թէ Քէրքիւքի մէջ ժողովրդագրական կառոյցը փոփոխութեան ենթարկելու ջանք մը ակնյայտ է. ապա բացատրած է Թուրքիոյ Իրաքեան քաղաքականութեան մայր գիծերը: Կրկնած է թէ իրենց համար կարեւոր է Իրաքի քաղաքական եւ հողային ամբողջականութեան պահպանումը, ապահովութեան եւ կայունութեան, ազգային խմբաւորումներու խանգարուած հաւասարակշռութեան վերահաստատումը, եւլն.: Էրտողան Թուրքիոյ համար Եւրոպական Միութեան անդամակցութեան հարցէն աւելի կարեւոր նկատած է Իրաքը. զգուշացուցած է յատկապէս Քէրքիւքի մէջ հանրաքուէի մը կազմակերպութեամբ կատարուած իրողութեան վիճակ ստեղծելու հեռանկարին դէմ: Ըսած է թէ Ս. Հիւսէյնի մահապատիժին գործադրութեան հետ նման բան թէ՛ սահմանակից երկիրներու, թէ՛ ամբողջ շրջանին համար շատ վտանգաւոր զարգացումներով յղի կ'ըլլայ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Արտաքին գործերու նախարար ու փոխ վարչապետ Ա. Կիւլ Ուաշինկթընէն հրաւէր կ'ակնկալէ, Փետրուարին ԱՄՆ երթալու եւ Գ. Պուշի հետ հանդիպում ունենալու համար: Հանդիպումին գլխաւոր նիւթերը պիտի ըլլան Դեմոկրատներու յաջողութենէն ետք Ցեղասպանութեան ճանաչումի հեռանկարը եւ ՓՔՔ-ի զինեալներուն դէմ պայքարի վճռական քայլերու յապաղումին պատճառած անհանդստութիւնը: Կիւլ եւս Թուրքիոյ տեսակէտը պիտի պարզէ Իրաքի, յատկապէս Քէրքիւքի մասին:

ԹՈՒՐՔԻԱ նոր դատապարտում մը կրած է Մարդկային իրաւունքներու եւրոպական ատեանէն. դատին թղթածրարը պատկանած է Պոլսոյ Ֆէնէրի յունական լիսէին վագըֆին 1997ին կատարած բողոքին: Վագըֆը գանգատած է որ Թուրքիոյ ոչ մահմետական փոքրամասնութիւններուն կալուածի տիրանալու իրաւունքը կաշկանդուած է: Դատարանը պահանջած է որ բողոքարկու վագըֆին պատկանած եւ չեղեալ համարուած կալուածաթուղթերը վերստին արձանագրուին վագըֆին անունին: Եթէ վճիռը չգործադրուի, Թուրքիա պիտի պարտաւորուի յունական լիսէին վագըֆին 910 հազար Եւրոյի հատուցում վճարելու: Սթրազպուրկի դատարանին այս վճիռը նման պարագաներու նախընթաց կազմելու տեսակէտով կարեւոր կը նկատուի: Մանաւանդ որ ատեանին օրակարգին վրայ շատ մը նոյն բնոյթի դիմումներ կան:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻ ԻՒ. ԷՄ. ՓԷ. խմբակին ժողովը, Յունուար 9ին, շատ փոթորկալից մթնոլորտի մը մէջ տեղի ունեցած է, որովհետեւ գրեթէ բոլոր ժողովականները բիրտ յարձակումներու ձեռնարկած են, Տ. տը Վիլըփէնի դէմ, որ յայտարարած էր թէ կը մերժէ քուէարկել ի նպաստ Ն. Սարքոզիի: Ոչ մէկ բառ խնայուած է եւ ջղագրգիռ մթնոլորտը աւելի լարուած է, երբ վարչապետը ինքզինք պաշտպանելու համար սա ձախող նախադասութիւնը ըսած է. «Ձեր փորձառութիւնը չունիմ», որու անմիջապէս պատասխան մը եկած է «Յայտնի է» (Տ. տը Վիլըփէն ընտրեալ մը չէ): Ի վերջոյ վարչապետին, Տըպրէի եւ Շիրաքի դիրքերուն ստեղծած փոթորիկը կրնայ վնասել նաեւ Յունուար 14ի համագումարին, ուր Սարքոզիի թեկնածութիւնը պաշտօնական բնոյթ պէտք է առնէ:

ԹՐՔԱԿԱՆ օդային գիծերու օդանաւ մը Յունուար 9ին ջախջախուած է Պաղտատի Պէլէթ օդակայանը էջքի պահուն: 30 ճամբորդներէն եւ 5 հոգինոց անձնակազմէն 32 հոգի մահացած է: Ճամբորդները շինութեան գործաւորներ էին, կար Ամերիկացի մըն ալ: Կը կարծուի որ թանձր մշուշը եղած է արկածին պատճառը:

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՔԱՐԻՒՂԸ այլեւս չի հոսիր դէպի Բելառուսիա, այլ խօսքով կազէն ետք, քարիւղի հարց մը ծագած է եւ հետեւանքները կրնան վնասել Եւրոպայի: Ռուսական քարիւղը բելառուս Դրուժբա նաւթուղիէն կ'անցնի դէպի Լեհաստան եւ Գերմանիա եւ Յունուար 8ի առաւօտուն դադրած է: Այս կացութեան պատասխանատուութիւնը մէկը միւսին վրայ կը թողու:

ԱԼԺԵՐԱԿԱՆ Ժէ. ԷՍ. Փէ. Սէ.Ն (սալաֆիսթ խմբակ՝ քարոզչութեան եւ պայքարի համար), որ կապուած է ալ-Քաիտայի, իսլամական կայքէջներու վրայ կոչեր կ'ընէ Ֆրանսայի դէմ: «Պայքարեցէք Ֆրանսացիներու եւ խաչակրութեան գործակալներուն դէմ, որոնք մեր հողերը կը գրաւեն» կ'ըսէ կոչը, որ ուղղուած է ալժերացի մահմետական ժողովուրդին ղեկավարին կողմէ, որ կ'աւելցնէ.– «Մեր հայրերը եւ մեր նախնիները պայքարեցան խաչակիրներու Ֆրանսային դէմ, զոր վտարեցին նուաստացումի մէջ: Ֆրանսա դուռնէն դուրս ելաւ, այսօր պատուհանէն ներս կը մտնէ»:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ, Յունուար 7էն ի վեր, ռմբակոծութիւններու ձեռնարկած են Սոմալիի իսլամապաշտներուն դէմ, բայց իրականին մէջ 19 մեռեալները ոչ մէկ կապ ունին ալ-Քաիտայի հետ, այլ պարզ քաղաքացիներ են: Գործողութիւնը տեղի ունեցած է Քենիայի սահմանին մօտ եւ ԱՄՆ-ու բանակը կ'ուզէր հալածել 1998ի ոճրափորձերու (Քենիայի եւ Թանզանիոյ դեսպանատուներուն դէմ) պատասխանատուները:

ՊԱՅՐՈՒ իր մաղթանքները ներկայացուցած է Յունուար 9ին եւ բառերը չէ խնայած մասնաւորաբար մեդիաներու, հեռատեսիլի «մեծ»երուն (կ'ակնարկէր Ա. կայանին), որոնք պայմանաւորած են ամբողջ հանրային կարծիքը երկու անուններու շուրջ՝ Սեկոլէն Ռուայալ եւ Նիքոլա Սարքոզի, աւելցնելով թէ մեդիաները չեն Ֆրանսայի սեփականատէրերը: Պայրու կրկին ձաղկած է Ռուայալի Չինաստան այցելութիւնը, ըսելով թէ «Ս. Ռուայալի հիացումը Չինաստանի հանդէպ կը յիշեցնէ Նիքոլա Սարքոզիի հիացումը Ճ. Պուշի առջեւ, այլ այցելութեան մը ընթացքին»:

ՄԵԾՆ-ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ վարչապետը՝ Թ. Պլէր «անընդունելի» որակած է Սատտամ Հիւսէյնի կախաղան հանուելու պայմանները: Միւս կողմէ, Իրաքի վարչապետը՝ Նուրի ալ-Մալիքի յայտարարած է որ Իրաքի ամերիկացի դեսպանը առաջարկած էր որ գործողութիւնը երկու շաբաթով յետաձգուի, բայց մերժած էին ապահովութեան պատճառներով:

ԻԼ-ՏԸ-ՖՐԱՆՍ Շրջանի ընկերվարական նախագահը՝ Ժան-Փօլ Հիւշոն բաւական

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՄԱՀ ԱԼԵՔՍԱՆ ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆԻ

89 տարեկանին մահացած է պետական, հանրային դէմք Ալեքսան Կիրակոսեան: 1949էն վարած է կուսակցական եւ տնտեսական մարզի ղեկավար պաշտօններ: 1970–86 Խորհրդային Միութեան նախարարներու խորհուրդի նախագահի տեղակալ եղած է, նոյն ատեն մեծ աշխատանք տանելով Հայաստանի հանրային, քաղաքական, ինչպէս նաեւ մշակոյթի ոլորտներուն մէջ:

Ծնած է 1918ին Ալեքսանդրապոլի ներկայի Այգաբաց գիւղը, գիւղացի ընտանիքի մը մէջ: Աշխատանքի սկսած է որպէս ուսուցիչ, 1940–45 մասնակցած է աշխարհամարտին, որպէս ղեկավար տարբեր զօրամասերու:

Վարչապետ Ա. Մարգարեանի գլխաւորութեամբ յուղարկաւորութեան կառավարական յանձնաժողով կազմուած է: Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենար Յունուար 10ին:

Վ. ՕՍԿԱՆԵԱՆԻ ՀԱՇՈՒԵՓԱԿԸ

Արտաքին գործերու նախարար Վ. Օսկանեան Յունուար 9ին ներկայացուցած է Արտաքին գործերու գերատեսչութեան 2006ի գործունէութեան ամփոփումը: Անդրադարձած է Ղարաբաղի, Թուրքիոյ հետ յարաբերութիւններուն, Ռուսաստանի եւ Վրաստանի հետ յարաբերութիւններուն, Իրանի շուրջ ստեղծուած իրավիճակին, եւլն.:

Նախարարը ըսած է թէ Ղարաբաղի հարցին մէջ Հայաստանի համար առաջնային է Ղարաբաղի ժողովուրդին ինքնորոշման իրաւունքին ճանաչումը Ազրպէյճանի կողմէ. աւելցուցած է թէ նախնական համաձայնութիւն մը կայ որ ինք եւ Ազրպէյճանի Արտաքին գործերու նախարարը նոր հանդիպում մը ունենան Յունուար 23ին Մոսկուայի մէջ:

Արտաքին քաղաքականութեան մէջ կիրարկուած սկզբունքով Հայաստան կը շարունակէ խորացնել ռազմավարական գործակցութիւնը, յատկապէս Ռուսաստանի ու միւս դրացիներուն հետ:

Իրանի հետ առաջին տեղը կը գրաւէ կազամուղին գործարկումը որ տեղի կ'ունենայ տարուան առաջին եռամսեային ընթացքին:

Ջուղայի յուշարձաններուն քանդումը դատապարտելու խնդիրը, ըստ Վ. Օսկանեանի, 2007ին նիւթերէն մէկը կ'ըլլայ Հայաստանի արտաքին քաղաքականութեան օրակարգին: Ջանք պիտի չըխնայուի որ խնդիրը հրապարակային բնոյթ ստանայ, նման բարբարոսութիւններ կանխուին: Հայաստան դիւանագիտական բազմակի աշխատանք կը տանի, որպէսզի Եւրոպական Խորհուրդի, ԻՒՆԷՍՔՕ-ի, միջազգային այլ կազմակերպութիւններու դէտեր, պատուիրակութիւններ ղրկուին դէպքին վայրը եւ դատապարտուի կատարուածը:

Պատասխանելով հայեւթուրք սահմանին փակ մնալուն, Թուրքիոյ հետ յարաբերութիւններու մասին հարցումներու, Վ. Օսկանեան ըսած է թէ սահմանին փակ ձգուիլը Թրքական սխալ քաղաքականութեան արդիւնք է, մանաւանդ որ Երեւան քանիցս կրկնած է թէ պատրաստ է այդ երկրին հետ առանց նախապայմանի յարաբերութիւններ հաստատելու: Աւելցուցած է թէ Թուրքիոյ հետ յարաբերութիւններու պատուարը Ցեղասպանութենէն աւելի Ղարաբաղի հակամարտութիւնն է:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՃԱՏՐԱԿԻ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՑՈՒՑԱԿԻՆ Գ. – Դ. ԴԻՐՔԻՆ ՎՐԱՅ

Ճատրակի համաշխարհային դաշնակցութիւնը (ՖԻՏԷ) հրապարակած է Յունուար 1ի կացութեամբ աշխարհի լաւագոյն 100 խաղացողներուն ցանկը ուր Հայաստանէն կան հինգ անուններ: Առաջինը Լեւոն Արոնեանն է, 2744 կէտով որ ցանկին եօթներորդ տեղը գրաւած է: 2700 եւ աւելի կէտի տէր մեծ վարպետներու կարգին է Վլադիմիր Յակոբեան որ թէեւ 15րդ դիրքէն իջած է 20րդի: Յաջորդ հայաստանցին Գաբրիէլ Սարգսեանն է (2658) 48րդ դիրքի վրայ. Կարէն Ասրեան եւ Սմբատ Լպուտեան 2634ական կէտով գրաւած են 78 եւ 79րդ տեղերը: Սլովաքիա բնակող Սերգէյ Մովսիսեան 2637 կէտով 74րդ է:

Կիներու ցանկին 50 լաւագոյններէն են Լիլիթ Մկրտչեան 2458 կէտով եւ 24րդ դիրքով, Էլինա Դանիէլեան 2426 կէտով եւ 42րդ դիրքով: Մինչեւ 20 տարեկաններու ցանկին վրայ հայկական անուն չկայ: Իսկ պատանիներու դասաւորումին մէջ Հայաստանէն ամէնէն բարձր վարկանիշը ունին Արման Փաշիկեան (2532 կէտ) եւ Զաւէն Անդրէասեան (2508 կէտ):

Հայաստան ունեցած միջինով (2627) Գ. եւ Դ. դիրքերը կը բաժնէ ԱՄՆ-ու հետ: Առաջինն է Ռուսաստանը (2713), երկրորդը՝ Ուկրանիան (2661): Լաւագոյններու տասնեակին մէջ են Հունգարիան, Իսրայէլը, Չինաստանը, Ֆրանսան, Վրաստանը եւ Լեհաստանը:

ԱՐԱՄ Ա.-Ի ԿՈՉԸ

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Արամ Ա. Կաթողիկոսը Ծնունդի իր պատգամով Անթիլիասի մայր տաճարէն կոչ մը ուղղած է Լիբանանի փրկութեան համար: Շեշտած է երկրին բազմատարր բնոյթը, նշելով որ հոն «մենք»ի եւ «դուք»ի տեղ չկայ, Լիբանան հաւաքական «մենք» մըն է ու ներքին միութիւն մը միայն լուծումի կը տանի եւ ոչ՝ արտաքին միջամտութիւններ, կարգադրութիւններ: Մանաւանդ որ դուրսի աշխարհը կը շարժի իր շահերուն ուղղութեամբ, իսկ Լիբանանի շահուն մտահոգութիւնը պէտք է ունենայ Լիբանանի ժողովուրդը:

Արամ Ա. ըսած է թէ քաղաքական մըշակոյթը անդունդի եզրին հասած է երկրին մէջ ու հրաւիրած ղեկավարները որ հասունութեան փաստը տան:

(Շար.ը Դ. էջ)

ՀԱՅ ԴԱՏ ԵՒ ՀԱՅԵՑԻ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ԱԳԱՊԻ ՆԱՍԻՊԵԱՆ–ԷՔՄԷՔՃԵԱՆ

Պէ՛տք է ընդունինք թէ Մեծ Եղեռնէն յետոյ հերոսական աշխատանք կատարուեցաւ հայեցի կրթութեան ասպարէզին: Մինչեւ այսօր յուզիչ է տեսնել Սփիւռքի ամբողջ տարածքին՝ Հայաստանեայց եկեղեցիին կողքին բարձրացած Հայ դպրոցը: Ժամանակը փոխուած է, սակայն, եւ համաշխարհայնացումի համահարթեցնող մամլիչը կը սպառնայ մեր ինքնութեան: Բայց իր ստեղծումով ու կենսունակութեամբ յատկանշուած Հայ դպրոցի դիմաց կուրծք տալու խոչընդոտները ու դժուարութիւնները:

Նիւթական համեստ միջոցներու տէր Հայը, թերեւս կը հետեւի «գործնական» «ուր հաց, հոն կաց» հայեցողութեամբ ուղղութեան մը: Եթէ իր զաւակը օտար, անգլիական վարժարան յաճախէ, ան պիտի կարենայ դիւրաւ ապահովել ապրուստի միջոց մը: Կարելի է պատասխանել, սակայն, թէ կեանքի զանազան ասպարէզներու եւ նոյնիսկ բարձր պաշտօններու մէջ յաջողած են մեծ թիւով շրջանաւարտներ մեր հայկական վարժարաններէն: Շատեր բարձրագոյն ուսում ալ ստացած են:

Միւս կողմէ, նիւթապէս բարեկեցիկ ծնողներ իրենց զաւակներուն համար յաճախ կը նախընտրեն օտար վարժարաններ որպէսզի անոնք ապագային դիւրաւ համալսարան ընդունուին: Ու նաեւ այսպէս կոչուած «օտարամոլ բարեկեցիկութիւններ» կամ «վերնախաւ» ապահովէն ընկերութեան մէջ: Կը մէջբերեմ կարգ մը պատճառաբանութիւններ զորս անձնապէս լսած եմ, թէ՝ «Դեսպաններն ալ իրենց զաւակները անգլիական վարժարան կը ղրկեն» կամ «Հայկական Թոռնեին այ» այսինքն դպրոցը կը յաճախեն: Հայոց է, սակայն, թէ ի վերջոյ որո՞նք կ'ըլլան արժանի խնդրանքի կամ յարգանքի: Մեր պատմութեան ամէնէն լուսաւոր դէմքերէն Մեսրոպ Մաշտոց վանական վարդապետ մըն էր պարզապէս ու Ղեւոնդ Երէց՝ քահանայ մը միայն, որոնց անունները յաւերժ ապրող պիտի մնան մեր ժողովուրդի սիրտին ու միտքին մէջ: Մեր ժողովուրդին համար իրենց մատուցած անմահական ծառայութեան ու ցուցաբերած անձնազոհ նուիրումին շնորհիւ է որ անոնք կրցան նուաճել մեր յաջորդական սերունդներու ծրագրերու յարգանքին ու սիրոյն բարձրագոյն պատուանդանները, բարձրագոյն «վերնախաւ»ը:

Ամէն անգամ որ ականատես ու ականջալուր կ'ըլլամ հայկական դպրոցներու նկատմամբ յաճախ ցոյց տրուած անհիմն ու անպատշաճ վերաբերումին, կը յիշեմ պատմութեան տարիներէն զիս անջնջելիօրէն տպաւորած ու մէ՛կ չտեսնուած դրուագ մը, պատմուած՝ ուսուցչուհի Տիկին Մարօ Կէպկսիլլեանի կողմէ (հմմտ. Պէյրութ իւլիւս-կողմէ Կիպրոս Մելքոնեան – Ուսումնական Ազգային Հաստատութեան նախկին երախտաւոր տնօրէն Սեգրակ Կէպկսիլեանի): Տիկին Կէպկսիլեան ուսանողութեան շրջանին, Պոլսոյ Դպրոցասէր

Տիկնանց վարժարանին մէջ, ընդհանուր աշակերտութեան ու երիտասարդութեան պաշտամունքի կուռքն էր «Սկիւտարի Սոխակ»ը՝ Պետրոս Դուրեան, որ իբրեւ տաղաչափ ու վաղամեռիկ հզօր բանաստեղծ արժանացեր էր փառաշուք բայց սրտայոյզ աննախադէպ յուղարկաւորութեան մը: Այս հըմայքին ներքեւ Տիկին Կէպկինեան ու իր գրասեղանակից դասընկերուհին, երկու պատանի աղջնակներ, յուզիչ միամտութեամբ մը կ'որոշեն Պետրոս Դուրեանին նմանիլ ու անոր օրինակով բանաստեղծ դառնալ՝ անօթի մնալէ յետոյ թոքախտ ըլլալով: Զօրս օր ոչինչ կ'ուտեն: Բայց անշուշտ բանաստեղծ չեն ըլլար:

Ո՛ւր էր թէ ներկայիս Սփիւռքի մէջ ունենայինք Հայ բանաստեղծութեան ու Հայ դպրութեան նըկատմամբ Պոլսոյ այդ օրերուն տիրող հմայքին միայն մէկ կոտորակը:

Վիճակագրութեան մը համաձայն, այսօր Սփիւռքի հայ պատանիներուն միայն 10 առ հարիւրն է որ հայկական դպրոց կը յաճախէ (ՀԲԸՄ Կեդր. Վարչ. Ժողով, 2004, Մարտ 16, տեսնել «Հայ կեանք», 2004, Մարտ 25, էջ 6): Այսինքն մեր պատանիներուն 90 առ հարիւրը կը թակէ օտար վարժարաններու դուռը: Ցեղասպանութեան գեհենէն անցած ու վերապրած մեր ժողովուրդին վայե՞լ է այս իրողութիւնը: Ազգային ձախողութեան համազօր չէ՞ այս կացութիւնը որ եթէ այս ձեւով ընթանայ, պիտի նշանակէ ցեղասպանութեան շարունակութիւն: Իսկ մենք... հատուցում կը պահանջենք:

Մեծ Ոճիրի հարիւրամեակի վերջին տասնամեակին այլեւս ակնկալելի է որ մեր ազգային ղեկավարները իրենց անձնական օրինակով ու գործով ջանան կեցնել ազգային այս տեղատուութիւնը: Նոր շունչով ու նոր ոգեւորութեամբ պէտք է վերստեղծուի ու վերարծարծուի մեր մէջ յարգանքը մեր ազգային արժէքներուն նկատմամբ: Մեր ժողովուրդը ընդհանրապէս կը սիրէ հետեւիլ նորութեանց եւ հօտը յաճախ կ'ընթանայ իր հովիւներուն ճանապարհէն: Ի պատուի պէտք է ըլլան վերակենդանացուած Հայ դպրոցն ու մեսրոպաշունչ մաքուր հայերէնը: Ինչո՞ւ չսկսիլ արշաւ բանալու ցանց մը՝ այլասերումի դէմ հզօրագոյն ամրոց Հայ դպրոցներու. բանալու մանաւանդ Մելգոնեան Կրթական Հաստատութեան նման մի քանի գիշերօթիկ վարժարաններ՝ մեր նոր սերունդներուն տալու հայեցի համապարփակ կըրթութիւն:

Մեր պատմութեան համար մըռայլ ու մութ էին Դ. դարու վերջին տարիները: Շնորհիւ, սակայն, մի քանի տեսիլք ունեցող, հեռատես, անձնուէր ու խիզախ առաջնորդներու, մեր Ե. դարը եղաւ մեր Ոսկեդարը, եւ մեր այն օրերու առաջնորդներուն անունները ոսկի տառերով արձանագրուեցան:

Այսօր եւս մռայլ ու մութ են մեր օրերը: Գահավիժումի ճանապարհին վրայ ենք: Պէտք ունինք մեզ ետ բերելու, նոր ուղիներ բանալու, մեր ժողովուրդը շարժելու կարողութիւն ու հմայք ունեցող «մեծ» ղեկավարներու:

Ցեղասպանութեան հարիւրամեակի վերջին տասնամեակը մեր ժողովուրդին համար թող ըլլայ ազգային ինքնութեան ամրապնդման, հայեցի կրթութեան տարածման, ներքին հզօրացման ու համախմբումի տարիներ: Մեր կազմակերպութիւններու ու զանազան Ազգային Մարմիններու ղեկավարները կրնա՛ն ուղեցոյց, օրինակ ու մանաւանդ ներշնչումի աղբիւր ըլլալ ու քաջալերել վերստեղծումը հայադրոշմ միջավայրին ուր ի պատուի ըլլան մեր լեզուն ու մեր մշակոյթը: Այս բոլորը՝ անշուշտ առանց կղզիացումի:

Թող այս տասնամեակը ըլլայ համապարփակ, ամբողջական պահանջատիրութեան ժամանակաշրջան մը: Ըլլանք խստաբարո՛յ պահան-

Ս. ՀԻՒՍԷՅՆԻ ՄԱՀԱՊԱՏԻԺԻՆ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐԷՆ

Ս. Հիւսէյնի մահապատիժին գործադրութիւնը շղթայազերծած է արաբական հակամերիկեան կիրքեր: Լոնտոնի արաբական մամուլին մէջ (Ալ–Քուտս Ալ–Արապի) կը համեմատուին Ս. Հիւսէյնի գործած խժդժութիւններն ու Ամերիկացիներու կողմէ ստեղծուած ներկայի Իրաքին վիճակը: Մահապատիժը գործադրուեցաւ այնպիսի պահու մը երբ Իրաք վերածուած է անսահման դիակոյտի մը, կը խորասուզուի արիւնալի քաոսի մը մէջ, կը քնանայ պայթումներու յետնախորքին վրայ ու կ'արթննայ փողոցներուն մէջ թափած անանուն դիակներու տեսարանով: Ամերիկեան հըրասայլերով Իրաք մտնողները պէտք է ամչնան այս սարսափելի վիճակէն, որուն մատնեցին երկիրը: Անոնք ոչ միայն տապալեցին նախկին բռնակալը, այլեւ քանդեցին ամբողջ երկիրը:

Մահապատիժին վճիռը հաղորդուեցաւ Ազգային ապահովութեան խորհուրդ կոչուածին նախագահին կողմէ որ խղճալի ձախողութիւն մը արձանագրեց ապահովութիւնը վերահաստատելու գործին մէջ: Ի՞նչպէս կրնար ան յաջողութիւն նկատել նախկին նախագահին մահապատիժը, երբ այս վերջինը յաջողած էր կայունութիւն հաստատել Իրաքցիներու ջախջախիչ մեծամասնութեան համար, երկիրը ազգային արժանաւորութեան փարոսի մը վերածել ու պատնէշ կանգնիլ օտար ներխուժողներու դէմ:

Եթէ ղեկավարներու ներկայի կազմը ժողովրդավարութիւն բերած, ապահովութիւնը երաշխաւորած, տնտեսական բարօրութիւն հաստատած ըլլար եւ գործէր ընկերային արդարութեան ուղղութեամբ, ծափահարելի պիտի ըլլար: Սակայն այս կառավարութիւնը, ինչպէս Ամերիկացիները, երկիրը վերածեցին քաղաքագօրքի բոյնի մը որ կ'առեւանգէ, կը սպաննէ եւ միջհամայնքային պատերազմ կը մղէ: Ամերիկացիներուն Իրաքը ներկայ աշխարհին ամէնէն խաթարուած երկիրն է: Նոր ղեկավարներուն մեծ մասը գողեր են, աւազակներ որոնք կ'ուզեն առաւելագոյն չափով օգտագործել կարճատեւ առիթ մը, կարելի առաւելագոյն կողոպուտը իրականացնելով եւ արտասահմանի իրենց հաշիւները պարարտացնելով ի նպաստ իրենց ընտանիքներուն որոնց իշխանավայել կեանքեր կ'ապահովեն Եւրոպայի, ԱՄՆ–ու եւ դրացի արաբական երկիրներուն մէջ:

ՄԱԿ–ի ընդհանուր քարտուղարը Ք. Անան ոչ պաշտօնական էր, ո՛չ ալ Ալ Քախտայի համակիր. բայց ինք էր որ յայտարարեց թէ երկրին ներկայի կացութիւնը տասն անգամ վատթար էր, քան Ս. Հիւսէյնի օրով: Առնուազն աշակերտները կըրնային ամենայն ապահովութեամբ դպրոց երթալ, դպրոցէն տուն վերադառնալ: Ս. Հիւսէյն միշտ կը կրկնէր թէ գլուխը բարձր պիտի դիմէ դէպի կախաղան, որովհետեւ հզօր, միաբան եւ յարանուանական բեւեռումներէ զերծ Իրաք մը ստեղծած է, թէ շրջանային ու միջազգային պետութիւնները իրեն շատ բան կը պարտին: Մինչդեռ իր դահիճները միայն կրնան խոնարհել իրենց գլուխը, ամօթին ազդեցութեան տակ:

Ճիշդ է որ Ս. Հիւսէյն կոտորածներու, մարդկային իրաւունքներու բռնաբարումներու հեղինակ էր: Ճիշդ է նաեւ որ ամէն տեսակ չէնք գործածած էր իր թշնամիներուն դէմ: Բայց այսօր ղեկավարող «ժողովրդավարներ»ը վարդի թերթե՞ր կը նետեն իրենց ընդդիմացողներուն: Ճիշդ է որ Հալապճայի մէջ հինգ հազար Քիւրտի թունաւոր կազով սպանութիւնը վարկաբեկիչ արարք էր բոլոր Արաբներուն համար ու ոչ ոք կրնայ ուրանալ խըժդուժութիւնը: Բայց ի՞նչ անուն տալ Ֆալլուճայի, Սամարայի, Ռամատիի ջարդերուն, Ամերիկացիներուն գործածած փոսփոր պարունակող ռումբերուն, գրաւող զինուորներու կողմէ կիներու բռնաբարումին, Ապու Ղրայիպի բանտին մէջ կիրարկուած չարչարանքներուն:

ՔԱՂՀԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՈՒ ՄԵՐԹ ԼԱՑԱՒ,
ՈՒ ՄԵՐԹ ԽՆԴԱՑ ԻՄ ՀՈԳԻՍ

ՅԱԿՈԲ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՍԱՐԳԻՍ ԽԱՉԵՆՑ, Երեւան 2006

ջատէր: Ու նախ պահանջենք մեզմէ ամէ՛ն մէկէն, մեր կազմակերպութիւններէն ու մեր ղեկավարներէն մեր պարտաւորութիւնները՝ ցեղասպանութեան մեր զոհերուն յիշատակին հանդէպ: Պահանջենք նաեւ բռնաբարուած իրաւունքները մեր նահատակներուն՝ ցեղասպան Թուրքիայէն: Ամբողջական ու խըստաբարոյ պահանջատիրութեա՛մբ միայն կարելի պիտի ըլլայ վերականգնել արդարութիւնը ու քաւել Զարիքը Մեծ Ոճիրին:

Լիմասոլ, Դեկտեմբեր 2006

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ԼՈՍ-ԱՆՃԸԼԸՍԻ ՄԷՋ

Հ.Յ.Դ.–Ի 116ԱՄԵԱԿԻ ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆԸ

Կլենտէյլի Հայ Սքուլի հանդիսասրահին մէջ, Դեկտ. 17ին, տեղի ունեցած է Հ.Յ.Դաշնակցութեան 116ամեակի տօնախմբութիւնը, որուն ներկայ եղած են Թեմին զոյգ առաջնորդները, հայ յարանուանութեանց, կուսակցութիւններու, կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներ, Հայաստանի աւագ հիւպատոսը եւ շուրջ 1500 հանդիսականներ։ Բացումը կատարած եւ հանդիսութիւնը վարած է Մելքոն Մելքոնեան։ Բանախօսած է Հ.Յ.Դ. Հայաստանի գերագոյն մարմնի ներկայացուցիչ եւ Ազգային Ժողովի արտաքին յարաբերութիւններու յանձնախումբի նախագահ Արմէն Ռուստամեան։ Ներկայացնելով Հ.Յ.Դ.–ի 15ամեայ գործունէութիւնը Հայաստանի մէջ եւ անոր ընկալումը ժողովուրդին կողմէ, բանախօսը նշած է, թէ «Հ.Յ.Դ. կայացած կուսակցութիւն է այսօր բոլորի համար, հայրենիքի բոլոր գործընթացների մէջ ներկայ է, ժողովուրդի հոգսերի հետ համահունչ է ապրում»։ Անդրադառնալով Հ.Յ.Դ.–ի դերին Ազգային Ժողովի մէջ օրէնսդրական գետնի վրայ, Ա. Ռուստամեան նշած է՝ «առողջացնել քաղաքական եւ ընտրական համակարգը։ Ազգ. Ժողովի մշակած օրէնսդրական մեքանիզմով վերացնել կաշառակերութիւնը, որը մեծ չափերի է հասել։ Վերացնել աղքատութիւնը եւ բարելաւել ընկերային պայմանները, կենսամակարդակը»։ Խօսելով Հ.Յ.Դ.–ի վարած՝ գիւղատնտեսութեան, կրթութեան, առողջապահութեան եւ ընկերային ապահովութեան նախարարութիւններու գործունէութեանց մասին, բանախօսը դիտել տուած է թէ «բարելաւման ու յառաջդիմութեան շօշափելի փաստեր կան. ժողովրդի աշխատանքի պայմանները, առողջապահական ու կրթական համակարգը եւ կենսամակարդակը աստիճանաբար բարելաւում է»։ Իր եզրափակիչ խօսքով բանախօսը շեշտած է՝ «ժողովրդավարութիւնը պիտի խորացնել, Արցախի հիմնահարցը պիտի արդարօրէն հայանպաստ լուծել, արտաքին ու ներքին պառնալիքները պիտի դիմագրաւել, նոր իշխանութիւնն ու ժողովուրդը պիտի կարողանան այս մարտահրաւէրները տեսնել ու համապատասխան քայլերը առնել, միասնութեամբ ու լաւատեսութեամբ հզօրացնել հայրենիքը եւ ի կատար ածել դէպի երկիր կոչ–կարգախօսքը»։ Հ.Յ.Դ. Կեդր. Կոմիտէի խօսքը փոխանցած է Աւետիք Իզմիրլեան, իսկ Հ.Ե.Դ.–ի գործունէութիւնը ներկայացուցած է Սարօ Տիրինեան։ Գործադրուած գեղարուեստական յայտագիր մը։

Հ.Յ.Դ. ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆԻ ԱՆԳԼԵՐԷՆ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

Էնսինոյի Ֆերահեան ազգային վարժարանի «Աւետիսեան» սրահին մէջ, Դեկտ. 10ին, տեղի ունեցած է Հ.Յ.Դ. յուշամատեանի անգլերէն թարգմանութեան ներկայացումը։ Բացումը կատարելով Կարէն Եղբայրեան անդրադարձած է հատորի անգլերէն թարգմանութեան անհրաժեշտութեան՝ անգլիախօս սերունդին եւ ընդհանրապէս անգլիախօս շրջանակներուն հայ ժողովուրդի ազգային – ազատագրական պայքարի դրուագներն ու հերոսները աւելի մօտէն ծանօթացնելու իմաստով։ Խօսք առած է Միրնա Տուզճեան, նշելով որ յուշամատեանի հայերէնով հրատարակուած զոյգ հատորներ դարձած են կարեւոր աղբիւրներ հայ ժողովուրդի անցնող հարիւրամեակի ազատագրական պայքարի ուսումնասիրութեան համար։ Ողջոյնի խօսքով հանդէս եկած են Ուիլեըմ Սարոյեանի որդին՝ Արամ Սարոյեան, եւ յանուն Հ.Յ.Դ. Կեդր. կոմիտէի Արամ Գալուստեան, բարձր գնահատելով յուշամատեանի հեղինակներ՝ Յակոբ եւ Քնար Մանճիկեանի տարած աքնաջան աշխատանքը։ Շնորհակալութեան խօսք արտասանած է Յակոբ Մանճիկեան։ Հանդիսութեան ներկայ եղած են Հ.Յ.Դ.–ի հիմնադիրներէն Քրիստափոր Միքայէլեանի թոռը՝ Տոքթ. Նիքոլայ Միքայէլեան–Ջելիափով, կինն ու երկու զաւակները, ինչպէս նաեւ Ռոստոմի թոռը՝ Ստեփան Զօրեան Պիր, կինն ու աղջիկը։ Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը, որու աւարտին կատարուած է յուշմատեանի մակագրութիւնը։

ԱՐԱՄ ՍԵՓԵԹՃԵԱՆԻ ԳԻՐՔԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

Պըրպէնքի Առաջնորդարանի «Գալայճեան սրահին մէջ, Դեկտ. 13ին, տեղի ունեցած է լիբանանահայ գրող Արամ Սեփեթճեանի «Ժամանակայոյզ խոհեր» գիրքին ներկայացումը, կազմակերպութեամբ՝ Թէքէեան Մշակ. միութեան Լոս Անճըլըսի մասնաճիւղին, Հ.Բ.Ը.Մ.–ի մշակութային յանձնախումբին եւ Զօրք Մարգսյանի հայրենակցական միութեան։ Յայտագիրը վարած եւ բացման խօսքը արտասանած է Պարետ Ծ. Վրդ. Երէցեան։ Նուպար Յակոբեան տուած է հեղինակին կենսագրականը։ Տոքթ. Կիրակոս Մինասեան ներկայացուցած է հեղինակին ծառայութիւնները Բարեգործականի մէջ։ Հատորը վերլուծած է Վաչէ Սեմերճեան։ Շնորհակալութեան խօսքով հանդէս եկած է հեղինակը, քաջալերելով երիտասարդութիւնը՝ նուիրեալ ոգիով եւ համբերութեամբ տէր կանգնելու մեր հարուստ գրականութեան։ Փակման իր խօսքով առաջնորդ Յովնան Արք. Տէրտէրեան գնահատած է Արամ Սեփեթճեանի գրական, հանրային, եկեղեցական եւ այլ ծառայութիւնները։

ՇԱԲԱԹՕՐԵԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ ՍԵՄԻՆԱՐԸ

Հ.Օ.Մ.–ի Արեւմտեան Ամերիկայի Շրջ. Վարչութեան Կլէնտէյլի կեդրոնին մէջ, Դեկտ.2ին, տեղի ունեցած է միութեան շաբաթօրեայ վարժարաններու ուսուցիչներու սեմինարը, որուն մասնակցած են 8 մասնաճիւղերէ 35 ուսուցիչներ։ Օրուան դասախօսը եղած է Հոգեբան Էմմա Օշական, որուն նիւթը եղած է՝ «Շաբաթօրեայ վարժարաններու յատուկ ուսուցիչ – աշակերտ յարաբերութիւնը»։ Դասախօսը իր նիւթը ներկայացնելով նշած է թէ պէտք է գիտնալ, որ «շաբաթօրեայի ալ գլխաւոր նպատակն է հայապահպանումը, ուստի կարելի չէ ըստորագնահատել անոր այս մեծ դերը», աւելցնելով որ «Ամերիկայի տարածքին ապրող բոլոր փոքրամասնութիւնները իրենց մշակոյթը պահելու սիրոյն կեանքի կոչած են շաբաթօրեայ վարժարաններ»։ Շաբաթ օրը, աշակերտին համար, իր նախասիրութիւններուն գոհացում տուող օր մըն է.– խաղ, հեռատեսիլի բազմատեսակ գեղեցիկ ու հաճելի յայտագիրներ, մարզական եւ էլեկտրոնիք խաղեր եւ այլն։ Այս իրողութենէն մեկնած՝ դասախօսը շեշտած է թէ շաբաթօրեայ վարժարանը պէտք է առաւել քաշողական բնոյթ ունենայ եւ յատկապէս ուսուցիչներու եւ պատասխանատուներու կողմէ գերագոյն ճիգ։ Ի պատասխան դասախօսի այն հարցումին՝ թէ ի՞նչ ձեւեր պէտք է կիրարկել շաբաթօրեայ վարժարանը բարելաւելու համար, ներկաները արծարծած են կէտեր, մտահոգութիւններ եւ առաջադրած են գաղափարներ, զորս համադրելով Տոքթ. Էմմա Օշական եզրակացուցած է շեշտելով.– «Համացանցի միջոցով շաբաթօրեայ վարժարանները կապի մէջ ըլլան՝ իրարու փորձառութենէն օգտուելու համար։ Պէտք է շաբաթօրեան ունենայ իր յատուկ դասագիրքն ու ուսումնական ծրագիրը, որ Հ.Օ.Մ.–ի բոլոր վարժարաններուն համար ի զօրու ըլլայ։ Հայերէն լեզու եւ պատմութիւն դասաւանդելու կողքին, պէտք է տըրուին նաեւ նկարչութեան, հայկական պարի եւ երգի ու երաժշտութեան դասեր ալ։ Միշտ եւ ամէն ատեն հայերէն խօսիլ աշակերտին հետ, նոյնիսկ դասապահէն դուրս»։ Սեմինարին փակման խօսքը արտասանած է Շրջ. Վարչութեան ատենապետուհի Սոնա Փելթեքեան, գնահատելով շաբաթօրեաներու ուսուցիչներու տարած աշխատանքն ու զոհողութիւնները։

ԼՐԱՏՈՒ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ, Դեկտ. 21ին, իր մահկանացուն կնքած է Մխիթարեան վարժարանի երկարամեայ վաստակաւոր ուսուցիչ – Կարպիս Ծիլաճեան, 90 տարեկանին։ Ինք եւս Մխիթարեան սան, ապա նախակըրթարանի ուսուցիչ, վարժարանի վարչական պատասխանատու քարտուղար, դարձած էր վարժարանին խորհրդանշաններէն մէկը։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Էմիլ Լահուտ համալիրի սրահին մէջ, Հ.Յ.Դաշնակցութիւնը, Դեկտ. 22ին, տօնած է կուսակցութեան 116րդ տարեդարձը։ Կեդրոնական Կոմիտէի խօսքը փոխանցած է Բենիամին Պչաքճեան։ Խօսք առած է Հ.Յ.Դ. Բիւրոյի անդամ՝ Մկրտիչ Մկրտիչեան։ Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը։ Հանդիսութիւնը փակուած է «Մշակ բանուոր» քայլերգով։

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Սեղանին վրայ տեղի ունեցած խօսակցութիւնները միշտ Պոլսոյ մասին էին, եւ գլխաւորապէս հայ ազգին վերաբերեալ. կրցածիս չափ տեղեկութիւններ տուի Հայաստանի ու հայերէն լեզուի վրայ. գծեցի իրենց Հայաստանի աշխարհագրութիւնը, բարձրադիր լեռները եւ չվարանեցայ իսկ ըսելու՝ թէ Նոյեան տապանը կանգ առած էր Ջրհեղեղէն յետոյ Արարատ լերան գագաթը, որ կորսուած է միշտ ամպերու մէջ։

Բոլոր այս ըսածներս նորութիւններ էին իրենց համար ու մտիկ կ'ընէին հետաքրքրութեամբ, բայց թէ ո՛ր աստիճան ճշդաբան կամ ճշգրտաբան էի, ատոր վկայութիւնը չունեցայ երբեք։

Ճաշը երբ վերջացաւ, ու իմ ալ մեկնելու ժամս հնչեց, ելայ որ ատիէօներս ըսէի, Մ. տը Գուլթուլի խնդրեց որ իրեն ընկերանայի քովի սենեակը. հոս Մ. տը Գուլթուլի դրպանէն հանեց ինծ տուաւ 500 ֆր. ու յանձնարարեց որ երթամ վաղիւ փրոֆ. Փոծծիին, շնորհակալ ըլլամ իրեն, որ 200 ֆր. տուած էր ինծ համար, նաեւ Մատամ Գամիյ Պառէրին (ծնեալ Օր. Տամատեան) որ 150 ֆր. էր տուած, եւ մնացածն ալ ինքը ամբողջացուցած էր, շնորհուելի տասը էնաֆրիփսիոններուն ծախքը գոցելու նպատակով։

Խորին երախտագիտութիւնս յայտնելով իրեն ինծ մատուցած այս մեծ ծառայութեան համար, որով զիս անել ու մութ թաւիղէ մը դուրս կը հանէր, գացի մօրը ձեռքը համբուրել ու մեկնեցայ դէպի խեղճուկ խցիկս, յերկրէ յերկին բարձրանալով հինգերորդ յարկը տունին, որ ինչպէս գրած եմ, կը գտնուէր ռիւ տը Սոմըրար։

Յաջորդ օրն իսկ կատարեցի Մ. տը Գուլթուլիի յանձնարարութիւնները, նախ այցելեցի Փրոֆ. Փոծծիին որ կը բնակէր Փլաս Վանտոմի հրապարակին վրայ ամենաշքեղ յարկաբաժին մը, ուր ընդունեցաւ զիս շատ սիրալիր կերպով։ Երբ շընորհակալութիւնս սկսայ յայտնել իրեն, ինծ նկատմամբ ունեցած ազնուութեանն համար, եւ ուսանողութեանս առթիւ ըրած նպաստին, ինքը իսկոյն խօսքերուս թելը կտրելով. «Vous savez» ըսաւ «moi je connais votre petite Arménie; je l'ai visitée à deux reprises différentes; y êtes-vous jamais allé? Comme elle est belle cette petite île» յարեց հիացումով։ Պատասխանեցի, թէ՝ «չեմ գացած Վենետիկ, չեմ ճանչնար Ս. Ղազարի կղզին, թէ թերեւս ուսումս աւարտելէս վերջը երթամ»։

Գեղեցկադէմ, շա՛տ հակամբելի, երիտասարդ ճարտար վիրաբոյժ մ'էր տոքթ. Փոծծին, որ նոր փրոֆէսէօր–ակրեժէ անուանուած, յետագային եղաւ փրոֆ. կանացի ծննդական գործարաններու վիրահատութեան, եւ 1914–18ի պատերազմի միջոցին, իր հիւանդներէն խելագարուածի մը գնդակովը սպաննուեցաւ ընդունարանին մէջ։ Ուսանողութեանս տարիէն սկսած բարեկամ եղած էի իրեն, եւ երբ 1905ին Պոլիս եկաւ, պատիւ ունեցայ զինքը հիւրընկալելու։

Անմոռանալի է ինծ իւր յիշատակը. ինքը եղաւ որ զիս ներկայացուց անձամբ ֆրանսական դեսպան Մ. Գոնսթանսին եւ խնդրեց որ Օֆիսիէ տ'Աքատէմիի պատուանշանը ինծ շնորհէր, որովհետեւ Փարիզի Բժշկական համալսարանի նախկին աշակերտներէն էի իր քովն ուսած։

Այդ պատուանշանը ունեցայ արդարեւ 1906 Հոկտեմբեր 18ին, ու ես ի նշան շընորհակալութեան, Մ. Գոնսթանս դեսպանին անուան ձօնեցի իմ ֆրանսերէն մէկ աշխատութիւնս, զոր պատրաստած էի 1904ին, առթիւ յիսնամեակի մահուան այն ֆրանսացի զինուորական բժիշկներուն, որոնք ինկած էին Ղրիմի պատերազմին (1854) տեւողութեանը միջոցին։

Փրոֆ. Փոծծին ընդմիջեց «Անցուկը-Մոռցուկ»իս շարակարգութիւնը. բայց անկարելի էր ինծ լուռ անցնիլ այս իրողութիւնը որ կեանքիս պատմութեան կարեւոր մէկ էջը կը յօրինէ։

Փրոֆ. Փոծծիին քովէն ելլալէս յետոյ նոյն օրը գացի նաեւ շնորհակալութիւնս յայտնել Մատամ Գամիյ Պառէրին, որ հայ կաթոլիկ Տամատեան Պօղոս յայտնի հայ երեւելիին աղջիկն էր, ու կը բնակէր Շան զ'Էլիզէի վրայ փողոց մը։

(Շար. 142)

(Շար. Ա. էջէն)

տօնեայ էր: Իրեն դէմ օգտագործուած է նաեւ 2003ի Ծնունդին Պիարիցի ճաշարանի մը ճաշացուցակին ետին գրած 5 յանձնառութիւնները իր կնոջ, որոնց կարգին վերոնշեալ խոստումը: Հարցը ծագած է 2004 Հոկտեմբերին ղրկուած անանուն նամակէ մը, ուր կ'ակնարկուէր այն պայմանագրութիւններուն որ կան ձեռնարկութիւններու հետ, եթէ ընդունին վարձատրել Հիւշոնի կինը:

ԵԿԱՏԷՐԻՆԲՈՒՐԿԻ (Ռուսաստան) մօտ, քահանայ մը սպաննուած է Յունուար 6էն 7ի գիշերը, սրբանկարներու գողերու կողմէ: Գողցուած սրբանկարները 18րդ դարուն կը պատկանէին:

MAISON ARMENIENNE DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE MARSEILLE

12-14 rue Saint Bazile 13001 MARSEILLE

CEREMONIE
DE PRESENTATION
DES VOEUX
DU NOUVEL AN

Vendredi 12 janvier à 19 heures
en présence des autorités locales de la Ville de Marseille, du Département des Bouhes-du-Rhône et de la Région PACA.

Un cocktail clôturera la soirée.

⁂

SUPER LOTO

Dimanche 14 janvier à 15 heures

Nombreux lots de valeur.

Ambiance cordiale et chaleureuse.

P.A.F. : 15 euros les 3 cartons

«ՅԱՌԱՋ»ի ընթացիկ ազդերու սակագինը

	€	
Մահազդ	150	(179,40)
Հոգեհանգիստ	135	(161,46)
Շնորհակալիք	135	(161,46)
Հարսնիք-Նշանտուք	135	(161,46)
Ծնունդ	135	(161,46)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 19,60% Թէ.Վէ.Ա. (տե՛ս. փակագծի մէջ ընդհանուր գումարը):

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել Թերթին Վարչութեան:

Հ. Մ. Ը. Մ. - ՖՐԱՆՍ

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութեամբ՝
«ԿՈՄԻՏԱՍ» նուագախումբին
Երգիչ՝ ՅՈՎՍԷՓ

Շաբաթ, Յունուար 13ին

Հասցէ՝
Le Méridien «ETOILE» — Salon «RENOIR»
81 Boulevard Gouvion Saint Cyr — 75017 Paris

Տեղերը ապահովելու համար կարելի է հեռաձայնել 01. 44. 05. 17. 77 կամ 01. 43. 78. 57. 67 թիւերուն:

Եւ կամ այցելել Հ.Մ.Ը.Մ.-Ֆրանսի կայքէջը՝
www.homenetmen-france.com
comite@homenetmen-france.com

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսահայ կապոյտ խաչի շուրջ:
Կը խօսի՝
Ընկ. ԱՆԻ ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ
Շաբաթ, Յունուար 13 ժամը 14.45ին

Փարիզի «Արշալոյս Թադէոսեան» մասնաճիւղի ժողովը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, Յունուար 13, ժամը 16ին սովորական հաւաքատեղին:

17 rue Bleue — 75009 Paris

□

La Section «SEVAN» de Vienne
présente

LE SPECTACLE DE NOEL

DE SON ECOLE
HEBDOMADAIRE

Le Dimanche 21 janvier
à 15 heures 30 précises
au Théâtre de Vienne

Au programme : Chants, danses • Poésies • Sketches, Théâtre sous la direction de **Nareg DOURIAN** en collaboration avec la Maison de la Culture Arménienne de Vienne.

Comme chaque année, le Père Noël sera au rendez-vous pour distribuer cadeaux et friandises aux enfants.

Venez nombreux les encourager...

□

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Շաւիլի «Տէր-Դաւթեան» մասնաճիւղի Լոթօն Փետրուար 11, ժամը 14.30ին

ATRIUM de Chaville
Espace Louvois
3 Pavé Robert Schuman

□

Section Paris

SEJOUR FAMILIAL

25 février au 4 mars

La Section **«Archalouys Tathéossian»** de Paris organise son séjour familial dans le centre de vacances de Bellefontaine (Jura).

Ambiance arménienne assurée ! ! !

Venez avec vos enfants, petits-enfants ou amis et rejoignez-nous sur les pistes de ski, de luge ou tout simplement dans le Centre ! ! !

Renseignements et inscriptions auprès de :

- Araxie 01 39 83 71 19 (19h à 21h);
- Alice 01 42 93 03 56 (19h à 21h).

Date limite : 31 JANVIER

DEVENEZ MONITEUR A LA COLONIE DE LA CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE

Vous êtes titulaire du BAFD. du BAFA ou stagiaire BAFA ?
Rejoignez notre équipe d'animation pour les séjours de juillet et août 2007 pour :

— Encadrer des enfants de 8 à 15 ans au sein de notre centre de vacances de Bellefontaine dans le Jura,
— Proposer diverses activités aux enfants dans un cadre très agréable et dans une ambiance arménienne qui fait le succès de la colonie depuis plus de 50 ans...

N'hésitez plus... envoyez votre candidature à l'adresse suivante:
Conseil d'Administration de la Croix Bleue des Arméniens de France

CBAF — 17 rue Bleue - 75009 PARIS,
par e-mail: cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13

⁂

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
RECHERCHE
POUR SES SEJOURS DE JUILLET ET AOUT 2007
A BELLEFONTAINE DANS LE JURA

— des Assistant(e)s-Sanitaires
— des Cuisinier(e)s, Aide-Cuisinier(e)s

N'hésitez plus... envoyez votre candidature avant le 31 janvier 2007 à l'adresse suivante :
Croix Bleue des Arméniens de France
17 rue Bleue — 75009 PARIS
par mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13

CABINET TERZIYAN

Toutes Assurances Toutes Compagnies

MEILLEURS PRIX — MEILLEURES CONDITIONS
AUTO — MULTIRISQUES HABITATION ET COMMERCE
MALADIE — PREVOYANCE RETRAITE VIE CAPITALISATION

13, rue Lamartine, 75009 PARIS
Tél. : 01. 42. 82. 01. 41 +

ապահովագրական Ձեր հարցերուն համար
մի՛ վարանիք դիմելու մեզի

Les activités du mois de Janvier du

CENTRE CULTUREL SAHAK-MESROP

MARSEILLE

Directeur : **Khatchig YILMAZIAN**

L'ANNEE DE L'ARMENIE EN FRANCE

— **EXPOSITION** du peintre Hagop HAGOPIAN (Arménie),
Du 9 janvier au 15 février et **VERNISSAGE** le **9 janvier** à 19h30, aux Archives et Bibliothèque Départementales (18-23 rue Mirès — 13003 Marseille).

— **CONFERENCE**
Dimanche le **21** à 16 heures
au Centre Culturel Sahak-Mesrop 339 avenue du Prado - 13008 Marseille par le Dr. Albert KHAZINEDJIAN : «L'Eglise Apostolique Arménienne Universelle et Orthodoxe. Son histoire, sa christologie, sa place dans l'œcuménisme».

— **CONCERT** du Chœur SAHAK-MESROP,
Samedi le **27** à 18 heures au Musée de la Tapisserie d'Aix-en-Provence.
Direction : Khatchig YILMAZIAN — Au piano : Juliette YILMAZIAN
Solistes: Ani Conquet — Antranik Minassian — Noubarig Derminassian

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 12
VENDREDI
12 JANVIER
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·618

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

82e ANNEE — N° 21·618

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Հզօ՛ր է Հայ ժողովուրդը...

Յունուար 9ի մեր թիւով, կամաւոր որոշ թերահաւատութեամբ մը արձագանգած էինք Կիպրոսէն լուրի մը որ կը տեղեկացնէր թէ ՀԲԸՄ–ը յաջողած է Մելգոնեան կրթարանի կալուածը ծախելու ծրագրին մէջ: Լուրը առուած էր «Կիպրահայեր»ը (Դեկտ. 28), հիմնըւելով տեղական երկու յունական թերթի: Ըսուածը այն էր որ ՀԲԸՄ–ի փաստաբանները յաջողած էին փոփոխութիւն ձեռք ձգել կառավարական այն որոշումին մէջ որով Մելգոնեանի կալուածին մեծ մասը ազգային ժառանգութիւն յայտարարուած էր:

Երկու օր ետք (Յունուար 10) Հ. Բ. Ը. Միութեան Նիւ Եորքի մամուլի կեդրոնէն հասաւ անգլերէն եւ հայերէն վաւերացում – յայտարարութիւնը վերոնշեալ «յաջողութեան» (տե՛ս քովի սիւնակը): Այլեւս բացայայտ կը դառնար որ կամաւոր թերահաւատութեան պաստանիլ ջայլամի քաղաքականութիւն կը նշանակէր, գործուած չարիքին առօյգ լուրին առջեւ: Բարեգործականը յաջողած էր աւելի քան չահեկան գործարքի մը արգելքը վերցնել տալ, ի հաշիւ ազգապատկան հարստութեան մը հաշուեյարդարին:

Յայտարարուած «յաջողութիւն»ը դատական զարգացումին տեղեկացնելէն զատ, ամենայն յստակութեամբ կը մերկացնէ Մելգոնեան կրթարանը փակելու պատճառաբանութիւններուն խակական բնոյթն ալ. այլեւս ամէնէն կամաւոր կոյրն ալ չի կրնար անտեսել այն իրականութիւնը թէ կալուածքին վաճառնպատակն էր վարժարանին որակը խնդրականացնող, իբրեւ թէ նախաձախնդիր մտահոգութիւնը: Տասնեակ միլիոններով գնահատուած կալուածը հաշուեյարդարի ենթարկելու քաղաքականութեան ճամբայ հարթող տարրերն էին այդ պատճառաբանութիւնը, որակի, մակարդակի մտահոգութիւնները: Այսօր կրնան իրենց առաքելութիւնը կատարածի գոհունակութեամբ անկիւն մը քաշուիլ, չքանալ: Դիմակները իյնալէ ետք այլեւս ոչ ոք պիտի սպասէ տեսնելու որ Մելգոնեան եղբայրներու կտակը «այլ ձեւով», «այլ տեղ», «Հայաստանի մէջ» եւլն. գործադրել շարունակելու ՀԲԸՄ–ի վարիչներուն կէս–բերան հաւաստումները իրականութիւն դառնան: Նոյնիսկ, օրինակ՝ Հայաստանի մէջ կալուածին վաճառքին փշուրներով ձեռնարկուելիք կրթական գործունէութիւն մը չի կրնար այդ պատրանքը ստեղծել:

Մելգոնեանը փակելու որոշումը արեւմտահայաստանի մնացորդացին կարեւոր մէկ բեկորին չքացումն էր. աւելի ծանրակշիռ, աւելի սպաննիչ, քան՝ կալուածին վաճառքը: Ու այս մէկ պարագային չկայ, չունինք Թուրքը, Ազրպէյճանցին չարիքին պատասխանատու ցոյց տալու կարելիութիւնը. գոնէ հակազդելով բան մը ըրածի պատրանքով օրօրուելու համար:

Այսօր արեւմտահայութեան համար այլեւս գրեթէ փակուած է թղթածրարը, հակառակ պայքարը շարունակելու պատրաստակամութիւն յայտնողներու: 2006ի մեր կորուստներու էջին վրայ պէտք է արձանագրել Մելգոնեանի նման բերդ մըն ալ. ճիշդ ինչպէս Ջուղայի խաչքարերու անտառը: Միայն խորհրդածելու, յետոյ ափսոսալու, անզօր պոռթկումներու կրնայ առաջնորդել երկու կորուստներուն հեղինակներուն զուգահեռը...

Ինչ որ արձանագրելի վերջին կէտն է այս նոր կորուստին, անոր հեղինակին հետ պատասխանատուութեան բաժինի մը պարագան է: Սփիւռքի անհամար անկիւններէն կազմակերպութիւններ, մարմիններ, անհատներ գրեթէ անմախընթաց հակազդեցութիւն ցոյց տուին Մելգոնեանի հաշուեյարդարի բեմադրութեան: Բողոքեցին, պահանջեցին, կոչեր, դիմումներ յղեցին: Ամէն բան ամենայն դիւրութեամբ հովուն տալու մեր սովորամոլութեան մէջ շատ յարգելի բացառութեան մը մխիթարութիւնը կրնան նկատուիլ անոնք, բոլոր ցաւած սիրտերուն:

Մնացեալ արձանագրելին այն թերեւս բացատրելի, բայց ո՛չ մէկ ձեւով ընդունելի մեղսակից լռութիւնն է որ պահուեցաւ հայկական պետական շրջանակին ու կրօնական զոյգ Աթոռներուն կողմէ: Ո՛չ Նախագահ, ո՛չ վարչապետ, կամ արտաքին գործերու նախարար հակազդեցութեան, դատապարտումի, առնուազն քննադատութեան չշունչ իսկ չունեցան կատարուածին հանդէպ: Մելգոնեանի նման հաստատութիւն քանդելո՞վ պիտի զօրանար Սփիւռքը որուն հզօրութիւնը իբրեւ թէ անփոխարինելի նեցուկ էր Հայաստանին, եթէ հաւատանք մեծերու ճառերուն:

Նոյնը զոյգ կաթողիկոսներու պարագային. Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը որ մինչեւ Փարիզ ալ եկաւ ՀԲԸՄ–ի վէրսայլեան հարիւրամեակին օրհնաբեր ներկայութիւն ունենալու, կարելի՞ է խորհիլ որ համոզուած էր Մելգոնեանի փակումին անխուսափելիութեան, թէ աւելի յարգելի պատճառներ ունէր ամէն գնով նեցուկ ըլլալու ՀԲԸՄ–ի քանդիչ նման գործունէութեան ալ: Ու ի՞նչպէս մեկնաբանել Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Արամ Ա. կաթողիկոսին համաքայլ կեցուածքը այս մարզին մէջ, երբ ի վերայ ամենայնի 2006–ը «Հայ դպրոցի տարի» յայտարարած էր...

Այս բոլորով հանդերձ, անպայման լաւատես եզրակացութիւն որպէս, կարելի է կրկնել հազար անգամ ըսուածը, գրուածը. հզօ՛ր է հայ ժողովուրդը. աշխարհի հզօրագոյններէն մէկը ապահովաբար: Փաստ՝ հակառակ արտաքին ու ներքին քանդիչներու, անոր անխափան երթը. հոգ չէ թէ երբեմն կաղացող քայլերով, երբեմն մոլորուն ընթացքով:

Ա. Թ.

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵԼԳՈՆԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

ԶՈՅԳ ԱՌԻԹՆԵՐՈՎ
ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ
ՍԵՓԱԿԱՆ ՄԵԼԳՈՆԵԱՆ
ԿԱԼՈՒԱԾԻՆ
ԱՌԸՆՉՈՒԹԵԱՄԲ
ԿԻՊՐՈՍԻ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԱՏԵԱՆԸ
ՎՃՌԵՑ
Ի ՆՊԱՍՏ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնը շահեցաւ վերաքննութիւնը կառավարական հրամանի մը, որ սեղմումներ կը դնէր Նիկոսիոյ մէջ գտնըւող միութենապատկան Մելգոնեան կալուածին գործածութեան կամ օգտագործման վրայ: Հրամանը արձակած էր Կիպրոսի Ներքին գործոց նախարարը 2004ին եւ Նախարարաց խորհուրդը զայն վաւերացուցած:

2006, Դեկտեմբեր 11ին Կիպրոսի Գերագոյն ատեանը ջնջեց այդ հրամանը զայն գտնելով անարդարանալի: Մեծայարգ Դատաւոր Տ. Հաճիհամպիսի գրչով Ատեանին վճիռը հրամանը կը գտնէ տարօրութեամբ չափազանցեալ եւ ներհակ՝ համեմատականութեան սկզբունքին:

Առաւել եւս՝ Ատեանին վճիռը կը պահանջէ որ Կիպրոսի Հանրապետութիւնը Հ.Բ.Ը.Միութեան վճարէ 400 կիպրական ոսկի դատական ծախուց համար:

Անջատաբար վերոյիշեալէն, Կիպրոսի Գերագոյն Ատեանը 2006, Դեկտ. 21–ին միաձայնութեամբ բեկանեց Նիկոսիոյ Շրջանային դատարանին 2006 Փետրուար 3 թուականի հրամանագիրը, որ կ'ընդառաջէր Կ.Պոլսոյ եւ Համայն Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարք Ամեն. Տ. Մեսրոպ Արք. Մութաֆեանի դիմումին՝ արգիլելու Հ. Բ. Ը. Միութեան կողմէ Մելգոնեան կալուածին վաճառքը, փոխանցումը կամ գործածութեան փոփոխութիւնը: Մութաֆեան պատրիարք կը փափաքէր որ Շրջանային դատարանը Բարեգործականը հռչակէր լոկ կալուածին «աւանդապահ» և արտօնէր որ «կալուածական նոր արձանագրութեամբ մը ինք դառնար աւանդապահ՝ յօգուտ աշխարհի համայն հայութեան»:

Մեծայարգ Դատաւոր Ա. Քրամպիսի գրչով Կիպրոսի Գերագոյն ատեանին վճիռը, որ լայն մէջբերումներ կ'ընէ 1926 Դեկտեմբեր 15ի Փոխանցման պայմանագրութենէն, կը հաստատէ որ Մելգոնեան կալուածին Հ.Բ.Ը.Միութեան սեփականատիրութիւնը եւ ըստ կամս տնօրինելու, փոխանցելու կամ վաճառելու իրաւունքը ենթակայ չեն Մութաֆեան պատրիարքին կողմէ վկայակոչուած պայմաններուն եւ սահմանափակումներուն:

Նիկոսիոյ Շրջանային դատարանին հրամանագիրը ի զօրու չէ: Կիպրոսի Գերագոյն ատեանին վճիռը կը պահանջէ նաեւ որ Ամեն. Մեսրոպ Պատրիարք Մութաֆեան Հ.Բ.Ը.Միութեան վճարէ նախադատ գործողութեանց եւ վերաքննութեան ծախքերը:

Յունուար 9

ԱՄՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՆՈՐ ԴԵՍՊԱՆԻՆ ՀԱՐՑՈՎ

Նախագահ Պուշ, որպէս Հայաստանի դեսպան, վերստին ներկայացուցած է Ռ. Հոկլընտի թեկնածութիւնը: Ծանօթ է որ Ցեղասպանութեան անոր ժխտումը պատճառ եղած էր մերժումի միահամուռ կեցուածքի մը եւ դեմոկրատ ծերակուտական Ռ. Մէնէնտէզի միջամտութեամբ նշանակումը կասեցուած էր:

Հայ Դատի ԱՄՆ–ու յանձնախումբը Դեկտեմբեր 28էն Յունուար 8 համացանցի հարցախոյզ մը կազմակերպած էր այդ առընչութեամբ. արդիւնքները ցոյց տուած են որ Ամերիկահայերու 97%ը դէմ է Հոկլընտի նշանակումին:

ՊՈԼԻՍ

ՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔՆ ԱԼ ԴԱՏ ՈՒՆԻ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԻՆ ԱՌՋԵՒ

Պոլսոյ Ֆէնէրի յունական լիսէին վազըֆին կողմէ Եւրոպական ատեանին առջեւ բացուած դատին առընչութեամբ Թուրքիոյ դատապարտումը լայն տեղ գրաւած էր թրքական թերթերուն մէջ: Կը չէշտուէր յատկապէս գրաւուած կալուածը վերադարձնելու, կամ փոխարէն հատուցում վճարելու վճիռին յետագայ նման պարագաներու նախընթաց հանդիսանալու բնոյթը:

Յունաց Պատրիարքարանի աղբիւրները յայտնած են թէ պիտի շարունակեն դատական ճամբով պայքարիլ իրենց կալուածներուն համար: Իսկ հայ համայնքի փաստաբաններէն Լուիզ Պաքար յայտարարած է թէ վերոնշեալ վճիռը օրինակ պիտի ծառայէ այլ դատերու եւ մօտիկ ապագային լուծում կ'ակնկալուի համայնքին կողմէ Մարդկային իրաւունքներու եւրոպական ատեանին առջեւ բացուած երկու դատերէն («Մարմարա», Յունուար 10): Աւելցուցած է թէ համայնքապատկան մօտ 30 կալուածներ եւս նման վիճակի մէջ են:

Համայնքին մէկ ուրիշ փաստաբանը Տիրան Պաքար ալ աւելցուցած է թէ եթէ Թրքական օրէնսդրութեան մէջ բարեփոխումներ կատարուին, իրենք միւս կալուածներուն համար դատ չեն բանար:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՒՇ, ինչպէս կ'ակնկալուէր, յայտարարեց Յունուար 10ին, որ աւելի քան 20 հազար զինուոր եւս պիտի ղրկէ Իրաք, հակառակ տիրող ընդդիմութեան թէ՛ Գոնկրէսի մէջ եւ թէ՛ ժողովուրդին մեծամասնութեան մօտ: ԱՄՆ–ու նախագահը ընդունեցաւ նաեւ թէ սխալներ գործուած են եւ կը ստանձնէ անոնց պատասխանատուութիւնը: Մնաց որ 21 հազար նոր զինուորներ ղրկելով ոչինչ կը փըրկուի:

ԹԷՏ ՔԵՆԸՏԻ, ծերակուտական 42 տարիներէ ի վեր, բուռն կերպով հակազդած է Յունուար 9ին, Նէշընըլ Փրէս Գլէօպի մէջ Պուշի նոր ծրագրին դէմ, յաւելեալ զօրք ղրկելու Իրաք: Դեմոկրատ խորհրդարանականին համար՝ «Իրաքը Պուշի Վիէթնամն է, միակ լուծումը քաղաքական է, զինուորական չէ: Յաւելեալ զօրք ղրկելը քաղաքացիական պատերազմի մը մէջ ոչինչ կը փոխէ»:

ԺԱՆ–ՓԻԷՐ ՎԵՐՆԱՆ, հելլենագէտ փիլիսոփան մեռած է 93 տարեկանին: Ծնած էր 1914ին Փրովէն: Կանուխէն մտած էր համայնավար շարքերը: Կարեւոր դեր խաղացած է դիմադրական շարժումին մէջ: Սէ. Էն. Էռ. Էս.ի մէջ, որպէս հետազօտող կեդրոնացած է հելլենագիտութեան վրայ եւ իր առաջին հատորը խորագրուած էր «Յունական մտքին ծագումները» եւ այդ ճիւղին մէջ միջազգային համբաւի տիրացած էր: Մեծարանքի իր խօսքը ըսած է ուրիշ մեծ հելլենագէտ մը՝ Ժագլին տը Ռոմիյի (Ֆիկարօ, Յունուար 11):

Ի՛ՆՉ ՊԻՏԻ ԱՐԺԷ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Հայաստանի պաշտպանութեան նախարար Ս. Սարգսեանի ստորագրութեամբ Դեկտ. 22ին «Ուոլ սթրիթ ճըրնըլ»ի մէջ լոյս տեսած գրութիւնը («Ցեղասպանութեամբ հանդերձ...», տե՛ս «Յառաջ», Դեկտեմբեր 27) եւ Երեւանի մէջ Յունուար 13–14ին գումարելի ժողով մը այժմէականացուցած են Թուրքիոյ կողմէ Հայաստանի սահմանին փակ պահուելու հարցը:

Ս. Սարգսեանի ստորագրած գրութիւնը կը թելադրէր միտքը թէ կարելի է Հայաստան – Թուրքիա յարաբերութիւններուն վերահաստատումը, հակառակ ցեղասպանութեան իրողութեան. մանաւանդ որ Երեւան անոր ճանաչումը նախապայման չի նկատեր հայեւթուրք դիւանագիտական յարաբերութիւններուն վերահաստատումին:

Ինչ կը վերաբերի երկօրեայ ժողովին, անոր մղումը կու գայ կրկին Ուաշինկթընէն. հոն գործող «Հայկական միջազգային քաղաքականութեան ուսումնասիրութեան խումբը» նախաձեռնած է անոր, «Հայաստան – Թուրքիա սահմանին բացումին տնտեսական եւ ընկերային հետեւանքները» նիւթով: Պիւտճէն հայթայթուած է ԱՄՆ–ու Միջազգային զարգացման գործակալութեան, Ուաշինկթընի «Եւրասիա» հիմնարկին եւ Բրիտանիոյ Երեւանի դեսպանատան կողմէ: Կը մասնակցին ութ երկրէ (ներառեալ Թուրքիայէն) մասնագէտներ:

Թուրք մամուլը որ որոշ կարեւորութեամբ արձագանգած էր Ս. Սարգսեանի յօդուածով ըսուածներուն, կ՚անդրադառնայ նաեւ վերոյիշեալ ժողովին: «Միլլիյէթ»ի մէջ (Յունուար 8) Եասէմին Զոնկար նիւթ ընելով ժողովը, մէջբերումներ կ՚ընէ Ս. Սարգսեանի տողերէն, յետոյ իր գրածներով գաղափար մը կու տայ թէ ի՛նչ կրնայ արժել Հայաստանին Թուրքիոյ սահմանին բացումը:

Հայեւթուրք գործարարներու խորհուրդին Թուրք նախագահը Ք. Սոյաք, ինչպէս կ՚ըսէ լրագրողուհին, կ՚ուզէ որ Անգարա լուրջ վերաբերում ցոյց տայ հայ նախարարին ըսածներուն: Կողմնակից է Հայաստանի հետ երկխօսութեան. յարմար կը գտնէ որ Թուրք պաշտօնատար մը Երեւան երթայ ու տեսակցի Վ. Օսկանեանի հետ:

Լրագրողուհին կը չէշտէ թէ Սոյաքի ըսածները համահունչ են տրուեալ շրջանին պատասխանատու ԱՄՆ–ու արտաքին գործերու պաշտօնատարներուն ըսածներուն... Այսինքն՝

«Եթէ Թուրքիա յարաբերութիւնները բնականոնացնելու նպատակով Երեւան մարդ ղրկէ, հայ ղեկավարները կը պատրաստէ ընդունելու պատմութեան միանական յանձնախումբ կազմելու Անգարայի առաջարկը, ճանչնալու Կարսի դաշնագիրը եւ Մինսկի հոլովոյթին մէջ ընդառաջելու Ղարաբաղի Հայերուն ապահովութեան Թուրքիոյ ալ մասնակցութեամբ երաշխաւորումին, ապա նաեւ այդ շրջաններէն նահանջի մը»:

Սոյաք կ՚աւելցնէ տակաւին թէ այդ քայլը կը կասեցնէ զանազան խորհրդարաններու ցեղասպանութեան ճանաչումի ծրագիրները:

Բացէ ի բաց նշուած այս կէտերուն պէտք է աւելցնել տնտեսական այն կարեւոր ազդակը զոր պիտի ընծայէ հայեւթուրք սահմանին բացումը, Թուրքիոյ յատկապէս արեւելեան ծայրամասին: Քանիցս գրուեցաւ, ըսուեցաւ թէ օրինակ՝ Կարսի շրջանին տնտեսական լճացած կացութեան լուրջ դարման կ՚ակնկալուի Հայաստանի սահմանին բացումէն որ զարկ պիտի տայ ազատ առեւտուրի մը: Հարց է թէ «առեւտուր» որակումը ո՛ր աստիճանի տեղին է յարաբերութեան մը մէջ ուր կողմերէն մէկը վաճառողն է, միւսը՝ միայն գնողը, քանի որ դժուար է հայկական ապրանք գտնել որուն Թուրքերը պէտք ունենան: Սահմանին բացումը պիտի ծառայէ Թուրք գործարարներէն զատ առաւելաբար անոնց հայաստանցի գործակիցներուն. անոնք այլեւս օրինաւոր կերպով, ուստի աւելի դիւրութեամբ, աւելի քիչ ծախքով պիտի ներածեն այսօր ալ Հայաստանի շուկան գրաւած թրքական ապրանքները, աւելի մեծ շահեր ապահովելով:

Կայ տակաւին թրքական ակնկալութիւններուն չըսուած, չգրուած բաժինը որ կ՚առնչուի Սփիւռքին: Անգարա ամերիկեան, ի հարկին հրէական լոպիի, կամ այլ յենակներով միշտ ձգտած է ու կը ձգտի յատկապէս Ցեղասպանութեան նիւթին մէջ խօսակից առնել միայն Հայաստանը. ատիկա՝ քաջ գիտնալով հանդերձ թէ բուն խօսակիցը, հարցին տէրը նախ Սփիւռքն է, ուղղակի զոհը ըլլալով կատարուածին: Բայց Հայաստանի ծանօթ պայմանները աւելի դիւրաւ մարսելի որսի կը վերածեն զայն, բաղդատմամբ Սփիւռքին: Եթէ սահմանը բացուի, Անգարա քաղաքական կարեւոր քայլ մը առած պիտի ըլլայ, գերակշիռ հանգամանք մը պիտի ստանձնէ միջազգային հանրութեան առջեւ որ որպէս Թուրքիոյ բարենիշ, դիւրաւ մէկդի պիտի դնէ 1915ի թղթածրարը: Այդ պարագային Սփիւռքի կազմակերպութիւններուն աճագին յաւելեալ աշխատանք պիտի պարտադրուի, իրականութիւնը լսելի ընելու համար:

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՄՆ–ՈՒ ԿՈՂՄԷ ՃԱՆԱՉՈՒՄԻ ՀԱՐՑԸ

Հայաստան – Թուրքիա սահմանին բացումին հեռանկարները անմիջական կերպով կը կապուին Ցեղասպանութեան ԱՄՆ–ու կողմէ ճանաչումի նիւթին: Ուաշինկթընի քաղաքական ոլորտին մէջ դեմոկրատներու գրաւած նոր դիրքերը այդ ճանաչումին լուրջ հաւանականութիւն ընծայել կու տան:

Յունուար 8ի թրքական թերթեր զանազան գրութիւններով կ՚անդրադառնային նիւթին, մեկնաբանութիւններ կը ներկայացնէին: ԱՄՆ–ու ներկայացուցիչներու ժողովի երեսփոխան Ա. Շիֆ յայտարարած էր թէ մօտ օրէն Հայկական ցեղասպանութեան մասին օրինագիծ մը պիտի յղէ, թէ յուսալից է յաջողութեան: Ըսելէ ետք թէ ամերիկացի ժողովուրդը պէտք է ճանչնայ ցեղասպանութիւնը, ինչպէս նաեւ Թուրքիան, ան շեշտած է.

«Գոնկրէսի նոր ղեկավարութեամբ կը յուսամ որ վերջապէս օրինագիծը պիտի կարենանք վաւերացնել»:

Թուրքիոյ Ուաշինկթընի դեսպանը Ն. Շէնսոյ ալ ընդարձակ հարցազրոյցի մը մէջ («Միլլիյէթ») պատասխանած է այդ նիւթով հարցումին ու ըսած. «Ֆրանսայի մէջ 2001ին ընդունուած Ցեղասպանութեան օրէնքին նման օրինագիծ մը ամէն պահու կրնայ օրակարգի գալ»: Դեսպանին միակ յոյսը նախագահ Պուշն է, որ օրինագիծը չստորագրելով կրնայ արգելք ըլլալ անոր օրէնք դառնալուն:

Աւելորդ է յիշեցնել թէ այս կարգի բոլոր նախատեսումները հիմնըւած են Ն. Փելոզիի Ներկայացուցիչներու ժողովին նախագահութեան վրայ, ան ըլլալով ցեղասպանութեան ճանաչումին համոզուած կողմնակից մը:

«Ռատիքալ»ի մէջ Մ. Եթքին ալ հիմնուելով ԱՄՆ–ու աղբիւրներու, Թուրքեւամերիկեան դիւանագիտական աշխոյժ երթեւեկ մը կը նախատեսէ: Եւ ատիկա՝ շնորհիւ Հայկական հարցին: Կ՚ըսէ նաեւ հետեւեալը. «Վարչապետ Էրտողանի Նիւ Եորքի վերջին շփումները ուղղուած էին աւելի աշխոյժ աշխատանքի մղելու Դեմոկրատներու հրեաներն ու հրէական լոպին: Սակայն այդ ճակատի յուրերը հեռու են Էրտողանը հանգստացնելու բնոյթէն:

Հրէական լոպին չի ծածկեր իր դժգոհութիւնը Էրտողանի կառավարութեան Պաղեստինի Համասին մօտիկ դիրքէն: Իսկ երկրին ղեկավարութիւնը կը ջանայ հաշուել ցեղասպանութեան ճանաչումի պարագային Թուրքիոյ առնելիք քայլերը եւ ԱՄՆ–ու շահերուն անոնց կարելի վնասները: Ենթադրուած առաջինը այն է որ Թուրքիա կրնայ սահմանափակել Ինճիրլիքի զինուորական ամերիկեան խարիսխին թռիչքները: Իսկ այդ խարիսխը ներկայիս կը գործածուի Իրաքի ամերիկեան ուժերուն մատակարարումին որուն 60%ը ստանձնած է»:

Ընդհանուր ակնարկով մը, ԱՄՆ–ու քաղաքական ոլորտին մէջ այսօր հայկական կողմը յուսադրելու կարող նախանշաններ կան: Բայց որքա՞ն կարելի է վստահիլ կարեւոր դիրքի մը տիրացած ղեկավարին նախօրեակի խոստումին անկեղծութեան: Ն. Փելոզի ալ ուրիշներու նման «այո՛, բայց...»ով անկիւնադարձ մը պիտի չընէ՞:

Հայաստան – Թուրքիա սահմանին բացումին պուշին կապուած թրքական ակնկալութիւնները լայնօրէն կը բաւեն ամէնէն փորձուած մածունն ալ փչելով ուտելու խոհեմութեան:

Ա. ԹՈԹՈՑԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ԱՍՈՒՄ ԵՆՔ՝ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԵՂԵՌՆ

ՊԻՏԻ ՆԱԵՒ ՓԱՍՏԵՆՔ

ՇՈՒՇԱՆ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ

Այսօր հայկական յուշարձանների պահպանութեան (ոչ միայն Հայաստանի) առումով մեծ եւ օգտաշատ աշխատանք է կատարում Հայկական ճարտարապետութիւնն ուսումնասիրող հասարակական կազմակերպութիւնը, վաւերացնելով, թէ 90 տարի առաջ ինչ են աւանդել մեր նախնիները: Այս հարցը, ըստ կազմակերպութեան նախագահ ՍԱՄՈՒԷԼ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ, երկրի պաշտպանութեանն առնչուող հարց է, ռազմավարական հարց:

– Ըստ իս, մենք պէտք է պատմական Հայաստանի ամէն գաւառի, ամէն մի գիւղի պատմական յուշարձանների ցանկերն ունենանք, ի՞նչ է եղել, ի՞նչ է այսօրուայ վիճակը, ե՞րբ քանդեցին, քարերն ո՞ւր փոխադրեցին:

Եթէ վաղը նաեւ մշակութային ցեղասպանութեան մասին լրջօրէն, փաստարկուած խօսելու, ներկայացնելու խնդիր ունենանք, պիտի զինուած լինենք: Այլապէս ի՞նչ պիտի դնենք սեղանին, եթէ մեզ հարցնեն՝ ինչ էք ունեցել, ի՞նչն են աւերել: Մեր հարիւրաւոր գիւղերի վանքերն ու գերեզմանոցները գոյութիւն չունեն: Շատերն ունեն ճանապարհորդների գրաւոր նկարագրութիւնները, բայց գոնէ մէկ լուսանկարով չեն անմահացել մինչեւ քանդելը:

Մէկ այլ նկատառում. մեր պատմաբանները՝ Տատրեան, Ռիչարդ Յովհաննիսեան եւ այլք, Ցեղասպանութեան վերաբերեալ բազում ուսումնասիրութիւններ ունեն, եւ բոլորը հիմնուած են մինչեւ 1918թ. ականատեսների, դիւանագէտների նիւթերի վրայ: Մեր անունն է յուշարձանների ուսումնասիրութիւններով զբաղուող ՀԿ, բայց մենք համալիր նիւթ ենք բերում: Մենք այսօր հնարաւորութիւն ունենք Տարօնի, այսինքն՝ Մշոյ դաշտի ամբողջ ազգագրական քարտէզը կազմելու:

– Ի՞նչ կ՚ասէք այդ բնակավայրերի ազգագրական նկարագրի մասին:

– Տասնեակ գիւղերում՝ մի տեղ աւել, մի տեղ պակաս մահմեդականացած Հայեր կան. Քրտեր, չեչէններ, Արաբներ, որ դարձել են քրտախօս: Բաղիշի գիւղերից մէկի գիւղապետը մահմեդականացած Հայ է (սկզբում կարծում էին, թէ Քուրտ է) ու մեզ ցոյց տուեց գիւղի եկեղեցին, որը սեփականացած էր արդէն՝ իր սեփականութիւնն էր: Մօտեցաւ մեզ, թէ երմանիստանի՞ց էք: Ասացինք՝ այո: Նա՝ թէ քարտէզը բերե՞լ էք, ոսկու տեղը գիտէ՞ք: Յետոյ ասում է գիտէք, այս եկեղեցին իմն է, ես ոսկին գտնելու համար ամբողջ չէնքը կը քանդէի, բայց եթէ քարտէզ ունէք, ճիշդ տեղը կը քանդեմ:

Թարգմանչի միջոցով երկու նախադասութիւն փոխանցեցի նրան՝ կարծեցեալ Քրտին: Ասացի՝ տես քո պապի հայրը չի քանդել այն, պապդ էլ չի քանդել, հայրդ էլ չի քանդել, մէջների խելօքը դու ե՞ս, որ պիտի քանդես: Խոտ ես լցրել մէջը, խոտդ ի՞նչ պիտի անես: Այս խօսքիս վրայ նա դարձաւ ինձ, թէ հետս արի: Տարաւ, եկեղեցու տանիքի մը հատուածը ցոյց տուեց, ասաց, որ անցեալ տարի է նորոգել: Յետոյ մէկ այլ հատուած ցոյց տուեց, որը նախանցեալ տարուայ նորոգուածն

Ս. ՀԻՒՍԷՅՆԸ ԹԱՂԵԼԸ ԴԺՈՒԱՐ ԳՈՐԾ Է

Բարդ պարագայի մը ծայրայեղ մարմնացումն է Ս. Հիւսէյն: Կը մահոգէր երբ իշխանութեան գլուխ էր, բանտը գտնուած շրջանին նե-ղութիւններու աղբիւր էր, այսօր ալ կը շարունակէ խռովել անդենակա-նէն: Իրաքի ներկայ ղեկավարու-թիւնը գոհ էր որ մահապատիժը գործադրուեցաւ, բայց հիմա հարկ է դիակը չէզոքացնելու միջոցը գտնել: Դժուար պիտի ըլլայ ար-գելք ըլլալ անոր դամբարանին ուխ-տավայրի վերածումին: Նոյնիսկ վախը կայ որ դիակը գողնան եւ յաղթական թափօրով մը շրջանը ը-նել տան Պաղտատի փողոցներուն: Թերեւս կարելի էր դիակը «աքսո-րել», ղրկել արտասահման. բայց ատիկա իրաքեան յաջորդական բո-լոր կառավարութիւններուն մղձա-ւանջը պիտի ըլլար, քանի որ միշտ պիտի վախնային որ օր մը մէկը աճիւնը երկիր փոխադրելու գաղա-փարը պիտի յղանայ ու գործադ-րութիւնը խելագարած ամբոխ մը ոտքի պիտի հանէ: Կարելի էր փոր-ձել գաղտնի պահել թաղումին վայրը, բայց ատիկա պիտի ծառա-յէր անոր լուսապսակը պայծառա-ցընելու եւ առասպելը ոսկեզօծելու:

Գրեթէ ընդհանուր է համոզումը թէ Ալ-Մալիքիի կառավարութիւնը ծանրագոյն սխալ մը գործեց մա-հապատիժին գործադրութիւնը փութացնելով: Կրնար պնդել որ դատը չաւարտ էր, կրնար կա-րելի ըլլար Ս. Հիւսէյնը դատել մը-նացած ոճիրներուն համար ալ: Լաւ կ'ըլլար որ ան հարցապնդուէր Իրա-քի ժամանակակից պատմութեան առնչուած առկախ շատ մը հարցե-րու մասին:

Լոնտոնի «Ալ Հայաթ»ը տակաւին յարմար կը դատէ որ մահապատիժը յետաձգուէր մինչեւ որ ազգային հաշտութեան ջանքերը արդիւնքի յանգէին, ապապաասականացումի օրէնքը եւ զօրքին լուծարումի օ-րէնքները վերաքննութեան ենթար-կուէին: Այդպէսով կը ջնջուէր որոշ Իրաքցիներու տպաւորութիւնը թէ Ս. Հիւսէյնի անկումով ամբողջ սիւննի զանգուածը կ'արժեզրկուէր:

Սխալ է կարծել որ մահապատի-ժին գործադրութիւնը պիտի ջլատէ դիմադրութիւնը եւ զայն պիտի մղէ հաշտութեան հոլովոյթին մաս-նակցելու: Կառավարութիւնը կըր-նար ապրիլ արգելափակուած Ս. Հիւսէյնի մը հետ, սպասելով որ մի-ջին իրաքցին սկսի բարելաւումի մը նշանները նշմարել:

Հարկ էր յետաձգել պատիժին գործադրութիւնը մինչեւ ամերիկ-եան զօրաբաժիններուն մեկնումը, կամ առնուազն մինչեւ որ անոնց մեկնումի ժամանակացոյցը յայտ-նի ըլլար: Ցարանուանական պայ-քարներու միջավայրին մէջ ու օտար զօրաբաժիններու ներկայութեան, բացայայտ է որ մահապատիժին գործադրութիւնը համարժէք կ'ըլ-լար կրակին վրայ իւղ լեցնելու եւ խորացնելու համայնքներու միջեւ բացուած փոսը: Իսկ Մատաղի տօ-նին օրը հաստատուած կախաղանը, կարելի ընտրանքներուն ամէնէն ձախորդն էր:

Այսօր միակ մաղթելին, ըստ վե-րոյիշեալ թերթին, այն է որ Ս. Հիւսէյնի դիակը նոր մահերու պատճառ չըլլայ: Որովհետեւ եթէ Իրաք կրնայ հանդուրժել նախկին բռնակալին վախճանին, շրջանը չի կրնար տոկալ Իրաքի վախճանին:

ՔԱՂՀԱՆ

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Հայ կեդրոնին մէջ, կազմակերպութեամբ Համազգա-յինի տեղւոյն Սանահին մասնաճիւ-ղի Գրական յանձնախումբին, Դեկ-տեմբեր 19ին դասախօսութիւն մը տեղի ունեցած է նիւթ ունենալով Պարաճանովի «Սայաթ Նովա» գոր-ծը: Ամփոփ գիծերու մէջ, Տիկին Էլիզա Զաքմաքճեան ներկայացու-ցած է Պարաճանովի կեանքն ու գործը եւ յիշած է Քաթանեանի մէկ վկայութիւնը, ըստ որուն, երբ օր մը ընկերներով պտոյտի ելած էին եւ վտանգաւոր արահետէ մը կը յառաջանային, արուեստագէտը հարց տուած է իր ուղեկիցներուն. «Իսկ դուք չէ՞ք վախնար» եւ ա-ւելցուցած «Ես ինծ համար ապահո-ված եմ անմահութիւն»: Զեռնար-կին դասախօսը եղած է արուեստի քննադատ Տոքթ. Մովսէս Հերկէլ-եան, որ նաեւ Պէյրութի Նոահ'ս Արք ցուցասրահին տէրն է: Ան մանրամասնօրէն խօսած է Պարա-ճանովի արուեստին մասին, անդ-րադառնալով նաեւ անոր բանտար-կութեան պարագաներուն եւ խոր-հրդային արգելքներուն: Պարա-ճանովի արուեստը առաւելաբար կը նկարագրուի երեւակայելով բազ-մաթիւ պատկերներու շրջանակներ, որոնց մէջ զանազան գծագրական եւ զարդարուեստի նիւթեր, նախ կը տեղաւորուին, ապա՝ շարժման մէջ կը դրուին, միշտ մնալով իրենց յատկացուած շրջանակին սահման-ներուն մէջ:

⁂

ԹՈՐՈՆԹՈՅԻ Համազգայինի գրադարանին մէջ, Դեկտ. 19ին, կազմակերպութեամբ Համազգա-յինի Գլաձոր մասնաճիւղին տեղի ունեցած է Սոնա Զէյթլեանի «Հա-յերը Եգիպտոսի մէջ» անգլերէն հատորին նուիրուած ձեռնարկ մը, հեղինակին ներկայութեան, որ ժա-մանած էր Գալիֆորնիայէն: Օր-ւան հանդիսավարը եղած է Վարդ Զաքարեան ,որ համառօտ կերպով տուած է Սոնա Զէյթլեանի եւ գիր-քը ներկայացնող Շաքէ Տէյիրմէնճ-եան – Թոքմանեանի կենսագրական-ները: Գիրքին հայերէն հրատարա-կութիւնը տեղի ունեցած է 2004ին, Մոնրէալի Եգիպտահայերու ընկե-րակցութեան կողմէ, թարգման-ւած անգլերէնը Հրազդան Սարգիս Զէյթլեանի հրատարակութիւնն է: Այս հատորին մէջ, Ս. Զէյթլեան աւելի լայն տեղ տուած է Եգիպտա-հայերու 19րդ եւ 20րդ դարերու նը-ւաճումներուն, ըլլան անոնք քաղա-քական, առեւտրական, օրէնսգի-տական եւ մշակութային մարզերու մէջ: Իր եզրափակիչ խօսքին մէջ, Փրոֆ. Շ. Տէյիրմէնճեան յայտնած է թէ այս գիրքը ոչ միայն Եգիպ-տահայութեան կեանքն ու ներդը-րումն է, այլեւ՝ Եգիպտոսի պատ-մութիւնն ալ է: Ս. Զէյթլեանի վերջին խօսքէն ետք, տեղի ունեցած է հարցում – պատասխանի բաժին մը:

էր: Ասաց՝ իմ ծախսով ու միջոց-ներով եմ նորոգում: Սա հայկական եկեղեցի է: Ես մահմեդական եմ, ճշմարիտ մուսուլման, բայց գի-տեմ ,որ իմ պապերը այս շէնքի մէջ աղօթել են ,ու սա իմ պապերի հա-ւատքի տունն է, որը ես պահպա-նում եւ կարողութեանս սահմաննե-րում նորոգում եմ:

Ասաց՝ Հայաստանի՞ց էք, չի՞ կարող Հայաստանն ինձ օգնել, որ այս եկեղեցին նորոգեմ: Այսինքն՝ մարդը մեծ փորձ ունէր, որովհե-տեւ մեզանից առաջ շատերն են գը-նացել իրենց պապենական հարըս-տութեան յետեւից, այսինքն՝ գըղ-ւացրել են նրան: Նրանց եկեղեցին, պատմական յուշարձանները չէ, որ հետաքրքրել են:

Մեզ հետ հայերէն – Թուրքերէն զրուցարան ունէինք, տուեցինք ի-րեն, մտածելով, որ պէտք կը գայ, հայերէն բառերը կը սովորի: Վեր-ցըրեց նայեց եւ ... 10 հատ տուէք՝ մեր գիւղում բաժանեմ: Ասացինք՝ այս անգամ չունենք, բայց յաջորդ անգամ կը բերենք: Իսկ յաջորդ ան-գամուայ համար աւելի շատ ուզեց: Լաւ, ես առայ, տարայ–բաժանեցի նրանց այդ բառարանները, բայց այդ բոլորը պետական – ռազմավա-րական նշանակութեան բաներ են: Թուրքիան ամէն մի քուրտ ընտանի-քի արբանեակային անտենա է նը-ւիրել, որովհետեւ 26 ալիք միայն Թուրքերէն է բռնում: Մենք կարո՞ղ ենք այդ բնագծում ինչ–որ բան ա-նել: Կարող ենք գնացողների հետ հայ–Թուրքերէն բառարաններ, զը-րուցարաններ եւ այլն տանել:

Մենք բազմաթիւ մահմեդակա-նացած Հայեր ունենք, որոնց մէջ հայութիւնը նստած է: Պատկե-րացրէք իմ վիճակը, երբ գիւղի ըն-թացքում հարցնում էին՝ Հայաս-տան որ գանք, մեզ թո՞յլ կը տան անասնապահութեամբ զբաղուենք: Ոչ այն է, որ ասեմ հա, եկէք, յան-կարծ ու գան՝ հիասթափուեն: Ոչ էլ թէ՝ ասեմ, չէ, մի՛ եկէք:

Թրքախօս, քրտախօս Հայեր էին զրուցակիցներս, ու ես չգիտէի՝ ինչ պատասխանեմ: Պարզապէս յիշե-ցի, որ երբ Ադրբեջանի Հայերի բռնագաղթը ծայր առաւ, քրիստոն-եայ Թրքախօս Հայեր եկան Նոյեմ-բերեանի շրջան, եւ Հայաստանի այդ օրերի իշխանութիւնը նրանց վռնտեց, ասելով՝ դուք ի՞նչ Հայ էք, հայերէն չէք խօսում: Այլ կերպ ասած՝ չէի ուզենայ, որ նրանք էլ գան ու հիասթափուեն: Ցաւալին այն է, որ այդ Հայերին Թուրքերը Քուրտ են համարում, իսկ Քրտերը շատ լաւ գիտեն, որ նրանք Հայեր են, իրենք եւս շատ լաւ գիտեն, իսկ Հայերը...

Շ. Մ.

«Հայոց աշխարհ»

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Բարեկիրթ, ուսեալ Հայուհի մ'էր Տի-կին Պարէռ, որ սքանչելի հայերէն մը խօսեցաւ հետս, գլխ ընդունելով իր ճոխ սրահին մէջ, ուր բազմած էր իր ծերու-նազարդ հայրը՝ Տամատ Պօղոս էֆէն-տին. սա Թրքերէն խօսեցաւ եւ Պոլսոյ վրայ տեղեկութիւններ ինծ հարցուց, մինչ աղջիկը միշտ իր անուշիկ հայերէ-նովը կ'ուզէր գիտնալ թէ Պոլսոյ հայ կեանքը ի՞նչպէս էր: Ինծ ուղղուած հարցումներուն կարողութեանս չափով պատասխանելէս վերջ, երբ շնորհակա-լութիւններս ուզեցի յայտնել ըրած օ-ժանդակութեանը համար, «Կ'աղաչեմ» ը-սաւ, «չարժեր խօսիլ այդ ոչինչ բանին համար»: «Ուրախ եմ» յարեց, «որ հայ ուսանող մը ճանչցանք, ազնուական տը-ղայ մը կ'երեւաք»: Շնորհակալ ըլլալով բաժնուեցայ իրենցմէ, եւ վերադարձայ բնակարանս գոհ մնալով որ բարի, ազնը-ւասիրտ Հայուհի մը կը գտնուէր Փարիզ մայրաքաղաքին մէջ:

⁂

Այս առթիւ հարկ կը համարիմ այստեղ մէջբերել, թէ յետագային Մ. Գամիլ Պարէռ Հռոմի Ֆրանսական դեսպան նը-շանակուեցաւ. երկար ժամանակ համե-րաշխ պահեց իտալական եւ ֆրանսական կառավարութիւններու յարաբերութիւն-ները, եւ Տիկին Պարէռ իբրեւ դեսպանու-հի՝ իր ամուսնին աջ թաղուկը ըլլալով, ո՛չ միայն մեծ յարգ ու պատիւ վայելեց յաւիտենական քաղաքին մէջ, այլ եւ իր ազգասէր վերաբերումներովը, եղաւ հայութեան փայլը: Դեսպանական պա-հանջումներու ու ձեւակերպութիւններու կատարեալ հաւատարիմ, այս շնորհազեղ տիկինը չմոռցաւ բնա՛ւ իր ազգը. հայ ա-նունը միշտ բարձրացուց, ինչպէս հրա-պարակաւ վկայեց Մառէշալ Ֆրանշուա Տէսփէրի երբ իր յաղթական մուտքը գործեց Կ.Պոլիս 1918ին եւ մենք գացինք ողջունել իր գալուստը, յանուն հայ Պատրիարքին:

Տիկին Պարէռ իր կեանքը կնքեց Փարի-զի մէջ վեց տարի առաջ. 1939էն յետոյ ալ ամուսինը մեռաւ խոր ծերութեան հասած:

⁂

Ուսանողութեանս ժամանակ ծանօթա-ցած անձերուս շարքին մէջ երեք դէմքե-րու պատկերները մինչեւ այսօր աչքիս առաջ կը մնան անջինջ եւ անբաժան. 1. Կիւսթաւ տը Գուլթուլի, 2. Փրոֆ. Փօծծի եւ Մատամ Գամիլ Պարէռ. կը յիշեմ միշտ զիրենք. պիտի յիշեմ յաւէտ, ինչպէս կը յիշէի 1879–1880 տեւած ամե-նասաստիկ ձմրան օրերուն, երբ այս ե-րեքը իմ Էնսէքրիփսիոններուս ծախքերը թեթեւցուցին եւ գլխ անպատում ուրա-խութեան զիրկը նետեցին:

Ես մեծապէս քաջալերուած, եռանդով կը հետեւէի դասերու. եւ ամէն գիշեր ճաշէս յետոյ քալելով կ'երթայի մինչեւ Առ գ'է Մէթիէ-ի համալսարանը եւ հոն տաքուկ դասարանին մէջ կը հետեւէի նշանաւոր փրոֆ. Պէքըռէլի Ֆիզիքի փոր-ձառութիւններուն. կը մնայի հոն մին-չեւ կէս գիշեր, ինչպէս յայտնած եմ արդէն:

Քալելով դարձեալ կը կտրէի Առ գ'է Մէթիէէն մինչեւ ռիւ տիւ Սոմըրար երկարող անվերջանալի ուղին եւ յոգնած կը բարձրանայի սենեակս, իյնալու հա-մար Մորփէոսի գիրկը:

⁂

Երբեմն ալ կ'երթայի Համբարձում Նազաշեանին, որ բժշկական ուսանողու-թիւնը աւարտելու մօտ էր, եւ որուն ծանօթացած էի պատահաբար համալսա-րանին մէջ: Շատ բարի, ազնուասիրտ երիտասարդ մ'էր. բարեկամ եղանք շու-տով. կը բնակէր՝ 12 ռիւ Մէօսիէօ (Մու-րատեան վարժարանը) զոր Մխիթար-եան հայրերը դեռ ծախած չէին, եւ եր-կու–երեք սենեակ ուսանողներու վարձած էին, հսկողութեամբ վարդապետի մը, որուն անունը չեմ յիշեր:

Նազաշեանին հետ կը սորվէի դասերս եւ իրմէ տեղեկութիւններ կը քաղէի Բը-ժըշկական համալսարանի կարգ ու կա-նոններու մասին, եւ հիւանդանոցներու եւ գլինիքներու ժամերն ու սովորութիւն-ները կ'ուսանէի. եւ ուշ ատեն կը դառ-նայի ննջարանս, մտածելով միշտ եւ ա-մէն ժամ, համալսարան արձանագրուե-լուս հրամանին վրայ, որ սակայն կ'ու-շանար:

(Շար. 143)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ՊԱՆԵԽՕ.— Տիկին Սաթենիկ Ֆիրէն-կիւլեան 150 Եւրօ:

armé nie mon amie

EXPOSITION

«Les 12 Capitales d'Arménie»

à la Conciergerie
2 Boulevard du Palais
75001 PARIS

Du 15 décembre 2006 au 18 mars 2007

MAISON ARMENIENNE DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE MARSEILLE

12-14 rue Saint Bazile 13001 MARSEILLE

CEREMONIE DE PRESENTATION DES VOEUX DU NOUVEL AN

Vendredi 12 janvier à 19 heures
en présence des autorités locales de la Ville de Marseille, du Département des Bouhes-du-Rhône et de la Région PACA.

Un cocktail clôturera la soirée.

⁂

SUPER LOTO

Dimanche 14 janvier à 15 heures

Nombreux lots de valeur.

Ambiance cordiale et chaleureuse.

P.A.F. : 15 euros les 3 cartons

«ՅԱՌԱՋ»ի

ընթացիկ ազդերու սակագինը

	€	
Մահազդ	150	(179,40)
Հոգեհանգիստ	135	(161,46)
Շնորհակալիք	135	(161,46)
Հարսնիք-Նշանտուք	135	(161,46)
Ծնունդ	135	(161,46)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 19,60% Թէ.Վէ.Ա. (տե՛ս. փակագծի մէջ ընդհանուր գումարը):

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել Թերթին Վարչութեան:

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի «Հէլէն Բիւզանդ» մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Օր. Ալիս եւ Ժագլին Տէր-Վարդանեանէ 150 Եւրօ եւ Տիկին Աստղիկ Վուշայէ 40 Եւրօ Յակոբ Նոտարեանի մահուան առթիւ:

⁂

Կապոյտ Խաչի Շրջանային Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 100 Եւրօ Պ. Կարապետ Գորգիկեանէ:

□

ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսահայ կապոյտ խաչի շուրջ:

Կը խօսի՝
Ընկ. ԱՆԻ ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ
Շաբաթ, Յունուար 13 *ժամը* 14.45*ին*

Փարիզի «Արշալոյս Թադէոսեան» մասնաճիւղի ժողովը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, Յունուար 13, ժամը 16ին սովորական հաւաքատեղին:

17 rue Bleue — 75009 Paris

□

La Section «SEVAN» de Vienne présente

LE SPECTACLE DE NOEL

DE SON ECOLE HEBDOMADAIRE

Le Dimanche 21 janvier
à 15 heures 30 précises
au Théâtre de Vienne

Au programme : Chants, danses • Poésies • Sketches, Théâtre sous la direction de **Nareg DOURIAN** en collaboration avec la Maison de la Culture Arménienne de Vienne.

Comme chaque année, le Père Noël sera au rendez-vous pour distribuer cadeaux et friandises aux enfants.

Venez nombreux les encourager...

□

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Շավիլի «Տէր-Դաւթեան» մասնաճիւղի Լոթօն *Փետրուար* 11, *ժամը* 14.30*ին*

ATRIUM de Chaville
Espace Louvois
3 Pavé Robert Schuman

□

Section Paris

SEJOUR FAMILIAL

25 février au 4 mars

La Section **«Archalouys Tathéossian»** de Paris organise son séjour familial dans le centre de vacances de Bellefontaine (Jura).

Ambiance arménienne assurée ! ! !

Venez avec vos enfants, petits-enfants ou amis et rejoignez-nous sur les pistes de ski, de luge ou tout simplement dans le Centre ! ! !
Renseignements et inscriptions auprès de :

- Araxie 01 39 83 71 19 (19h à 21h);
- Alice 01 42 93 03 56 (19h à 21h).

Date limite : 31 JANVIER

l'Association MACHTOTZ
pour la défense de la langue arménienne
organise

1) Cours intensif d'arménien 1er niveau pour non-arménophones

NOUVELLE SESSION : 17 février — 16 juin 2007

Ces cours s'adresseront aux débutants de 8 à 70 ans.
Les élèves seront capables de parler, lire et écrire l'arménien.

L'enseignement est assuré par Mme Hilda Kalfayan-Panossian avec sa METHODE AUDIOVISUELLE

Stage de 50 heures, le samedi matin de 9h à 12h, à Paris.
(Absentéisme exclu)

2) Les cours de 2e, de 3e et de 4e niveaux continuent,
le samedi entre 12h et 15h, à Paris.
Les nouveaux élèves sont acceptés après un test de niveau.

3) Vous pouvez aussi vous procurer votre MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES

Une méthode audiovisuelle utilisable chez soi.
3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio :
87 euros + 8 euros frais d'expédition

Pour tous ces cours et le manuel ,
RENSEIGNEMENTS, INSCRIPTIONS: 01 47 50 97 51

Les activités du mois de Janvier du

CENTRE CULTUREL SAHAK-MESROP

MARSEILLE

Directeur : **Khatchig YILMAZIAN**

L'ANNEE DE L'ARMENIE EN FRANCE

— **EXPOSITION** du peintre Hagop HAGOPIAN (Arménie),
Du 9 janvier au 15 février et **VERNISSAGE** le **9 janvier** à 19h30, aux Archives et Bibliothèque Départementales (18-23 rue Mirès — 13003 Marseille).

— **CONFERENCE**
Dimanche le **21** à 16 heures
au Centre Culturel Sahak-Mesrop 339 avenue du Prado - 13008 Marseille par le Dr. Albert KHAZINEDJIAN : «L'Eglise Apostolique Arménienne Universelle et Orthodoxe. Son histoire, sa christologie, sa place dans l'œcuménisme».

— **CONCERT** du Chœur SAHAK-MESROP,
Samedi le **27** à 18 heures au Musée de la Tapisserie d'Aix-en-Provence.
Direction : Khatchig YILMAZIAN — Au piano : Juliette YILMAZIAN
Solistes: Ani Conquet — Antranik Minassian — Noubarig Derminassian

DEVENEZ MONITEUR A LA COLONIE DE LA CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE

Vous êtes titulaire du BAFD. du BAFA ou stagiaire BAFA ?
Rejoignez notre équipe d'animation pour les séjours de juillet et août 2007 pour :

— Encadrer des enfants de 8 à 15 ans au sein de notre centre de vacances de Bellefontaine dans le Jura,
— Proposer diverses activités aux enfants dans un cadre très agréable et dans une ambiance arménienne qui fait le succès de la colonie depuis plus de 50 ans...

N'hésitez plus... envoyez votre candidature à l'adresse suivante:
Conseil d'Administration de la Croix Bleue des Arméniens de France
CBAF — 17 rue Bleue - 75009 PARIS,
par e-mail: cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13

⁂

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE RECHERCHE POUR SES SEJOURS DE JUILLET ET AOUT 2007 A BELLEFONTAINE DANS LE JURA

— **des Assistant(e)s-Sanitaires**
— **des Cuisinier(e)s, Aide-Cuisinier(e)s**

N'hésitez plus... envoyez votre candidature avant le 31 janvier 2007 à l'adresse suivante :
Croix Bleue des Arméniens de France
17 rue Bleue — 75009 PARIS
par mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 13-14
SAMEDI-DIMANCHE
13-14 JANVIER
2007

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·619 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21·619

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔԻ ամերիկեան դեսպանատան դէմ ռմբափորձ մը գործուած է Յունուար 11էն 12ի գիշերը, բայց միայն նիւթական թեթեւ վնասներ կան: Առաջին տեղեկութեանց համաձայն, հրթիռներ արձակուած էին եւ վնասներ կան երրորդ յարկին վրայ: Շրջակայ բոլոր փողոցները փակուած էին. ծայրայեղ ձախ կազմակերպութիւն մը տէր եղած էր արարքին, Յունուար 12ի առաւօտուն: Դեսպանատունն ալ փակուած էր:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետին Քէրքիւքի մասին զգուշացումներուն պատասխանելով Հարաւային Քիւրտիստանի շրջանային խորհրդարանին նախագահի օգնական Ք. Քէրքուքի ըսած է թէ Իրաքը Թուրքիոյ մէկ քաղաքը չէ, ոչ ալ Քէրքիւքը մէկ գիւղը: «Քէրքիւքը Քիւրտիստանի շրջանին մէջ Իրաքի մէկ քաղաքն է» շեշտած է ան, աւելցնելով որ անոր ճակատագիրը որոշել հոն ապրող բնակչութեան կը վիճակի:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Ներքին գործերու նախարարութիւնը հարցաքննութիւն բացած է Տիյարպէքիրի Սուրի քաղաքապետարանին դէմ որ որոշած էր բազմալեզու սպասարկութիւն տանիլ քաղաքացիներուն: Որոշումը կ'ընդգրկէր Թրքերէնէն զատ քրտերէնին, հայերէնին, ասորերէնին, անգլերէնին, արաբերէնին գործածութիւնը: Տիյարպէքիրի դատախազութիւնն ալ անջատ հարցաքննութիւն բացած է:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Վազըֆներու ընդհանուր տնօրէնը Ե. Պէյազըթ հակազդելով Մարդկային իրաւունքներու եւրոպական ատեանին կողմէ արձակուած դատապարտումի վերջին վճիռին, ըսած է թէ իրենք ալ կրնան փոխադարձել. «Մենք ալ Եւրոպայի մեր հազարաւոր կալուածներուն համար կրնանք դիմել նոյն ատեանին» ըսած է ան: Ակնարկուած կալուածները Եւրոպայի օսմանեան տիրապետութեան շրջանին Թրքական վազըֆներու պատկանածներն են Յունաստանի, Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ, Պոսնիոյ մէջ: Պէյազըթ աւելցուցած է որ եւրոպական ատեանին դիմելու առիթը գտնելուն գոհ է ու դիմումի հազարաւոր թղթածրարներ պիտի պատրաստուին, Եւրոպա ապրող Թուրքերու ալ գործակցութեամբ, պահանջելու համար իրենց իրաւունքները:

ԱՂԹԱՄԱՐԻ նորոգուած տաճարը Ապրիլ 24ին բանալու Թուրքիոյ Մշակոյթի նախարարին նպատակը հայկական շրջանակներէ ետք, երկրին ընդդիմադիր կուսակցութեան (ՃՀՓ) կողմէ ալ քննադատուած է. հարցը այն է որ հակազդեցութեան մեկնակէտերը հիմնովին հակադիր են իրարու. մինչ Հայերը Թուականի ընտրութեան մէջ 1,5 միլիոն զոհերուն յիշատակին դերագոյն անարգանք տեսած էին, Թուրք կուսակցականները տագնապած, նոյն ընտրութիւնը Ցեղասպանութիւնը ճանչնալու արարք նկատած են:

ԷՐՊԻԼԻ (իրաքեան Քիւրտիստան) մէջ, Յունուար 11ին շուրջ 100 ամերիկացի զինուորներ յարձակում գործած են տեղւոյն պարսկական ներկայացուցչութեան վրայ, ձերբակալելով անձնակազմը: Թեհրանի համար «ամերիկեան գրգռութիւն» մըն է եւ դիմում ըրած է Իրաքի որ ժամ առաջ արձակել տայ իր պաշտօնեաները:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ կառավարութեան Եւրոպական Միութեան նիւթով հերթական ժողովին առաջին անգամ ըլլալով հրաւիրուած է Սպայակոյտի նախագահութիւնն ալ: Որոշուած է հրաւէրը նորոգել ամէն ժողովի: Արտաքին գործերու նախարարը Ա. Կիւլ յայտնած է թէ Միութեան կողմէ Թուրքիոյ անդամակցութեան բանակցութիւնները մասամբ առկախելու որոշումը պիտի չազդէ երկրին բարեփոխումներու հոլովոյթին: Աւելցուցած է թէ Կիպրոսի հարցին անդամակցութեան խոչընդոտ նկատուիլը անընդունելի է իրենց համար:

ԼՈՒՎՐԻ թանգարանին շուրջ բանավէճը կը շարունակուի: Յունուարի վերջ ֆրանսական պատուիրակութիւն մը Ապու Տապի կ'երթայ վերջացնելու համար նոր թանգարանի մը ստեղծումը, որ պիտի անուանի «Լուվր», այլ խօսքով՝ պիտի կրէ աշխարհի մեծագոյն եւ համբաւաւոր թանգարանին անունը, քանի տարուան համար: Պայմանագիրը 15 յօդուածներէ բաղկացած է: Ֆրանսա շուրջ 700 միլիոն Եւրօ պիտի գանձէ երեք կարեւոր համաձայնագրերու շուրջ.– ա) Թոյլ տալ որ թանգարանը կոչուի «Լուվր», բ) փոխ տալ գործեր մնայուն եւ ժամանակաւոր ցուցահանդէսներու համար եւ գ) վարել ապագայ թանգարանին մատակարարութիւնը: 2000էն աւելի է բողոքներու թիւը նման ծրագրի մը դէմ:

ԳԱՌԼՕ ՓՈՆԹԻ, Իտալիոյ շարժանկարի հանրածանօթ բեմադիրներէն մէկը, մեռած է Ժընեւի մէկ հիւանդանոցը 94 տարեկանին: 140 ֆիլմերու շարքին, ամենէն ծանօթներէն է՝ «Տոքթ. Ժիվակօ»ն: Ամուսնացած էր Սոֆիա Լորէնի հետ:

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ Էրիք Պէսոն հրապարակուած գրութեան մը մէջ նուիրուած Սարքոզիի «մտահոգիչ հանդարտ խզում»ին, կը գրէ ի մէջ այլոց. «Ոչ միայն Նիքոլա Սարքոզի ազատական, ատլանտեանական է, այլեւ Պուշ ընկերութեան ֆրանսական մասնաճիւղին վերածուած է, ամերիկացի նոր պահպանողական մը ֆրանսական անցագրով»:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ հիւանդանոցներու ողբալի վիճակը գայթակղութիւն մը ստեղծած է երկրին մէջ: Ամէն բան սկսած է, երբ Էսփրէսօ շաբաթաթերթին մէջ, լրագրող մը, որ ամիս մը գաղտնաբար որպէս մաքրող աշխատած է Հռոմի Ումպէրթօ Ա. հիւանդանոցին մէջ, սարսափ պատճառած է իր վկայութիւններով: Իտալիոյ ամէնէն համբաւաւոր այդ հիւանդանոցին մէջ տիրող աղտոտութիւնը անհաւատալի կը թուի: Առողջապահութեան նախարարուհին վճռած է ընդհանուր քննութիւն մը բանալ երկրին 672 հաստատութիւններուն մէջ:

ՇԻՐԱՔ, որ Յունուար 11ին մամուլին կը ներկայացնէր ամանորեան իր մաղթանքները, յայտնեց նաեւ թէ «կը մտածէ» նոր թեկնածութեան մը մասին նախագահական ընտրութեան եւ այդ առընչութեամբ կ'արտայայտուի «պէտք եղած ատենը»: Շեշտած է նաեւ թէ այդ հարցին կապակցութեամբ մէկ պահանջ կայ՝ ազգային շահը: Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ պիտի չներկայանայ:

ՍԵԿՈԼԷՆ ՌՈՒԱՅԱԼ նոր ձախաւեր արտայայտութիւնը, Յունուար 9ին, մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, բաւական գէշ տպաւորութիւն ձգած է, չինական այցելութեան իր վերջին օրը: Արդարեւ, նախագահութեան ընկերվարական թեկնածուն գովքը հիւսած է չինական արդարութեան, որ շատ աւելի արագ կը գործէ քան ֆրանսականը, աւելցնելով որ դասեր տալէ առաջ, պէտք է անդրադառնալ բաղդատական տարրերուն: Միւս կողմէ, Սեկոլէն Ռուայալ համամիտ է միասեռականներու ամուսնութեան եւ որդեգրման իրաւունքին:

ՍՈՄԱԼԻԻ մէջ, ամերիկեան ռմբակոծութիւնները ալ-Քաիտայի ոչ մէկ

(Շար.ը Դ. էջ)

ԴՈ՞ՒՆ ԱԼ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Ցեղասպանութեան ճանաչումի հոլովոյթին մէջ Թուրքիոյ համար յատկապէս ցնցիչ եղած էր Գերմանիոյ այդ ուղղութեամբ որոշումը: Անգարայի համար ամէնէն քիչ հաւանականներէն մէկն էր ատիկա, երկիրը ըլլալով Թուրքիոյ աւանդական ու անկեղծ բարեկամ, դաշնակից մը:

Գերմանիոյ Արդարութեան նախարարուհի Պրիկիթ Ցիփրիէսի կողմէ կատարուած յայտարարութիւն մը նոր վրդովում պատճառած է Թրքական շրջանակներուն. Եւրոպական Միութեան նախագահութիւնը ստանձնելու առթիւ պատրաստուած ծրագիրը ներկայացնելով նոյն նախարարուհին յայտնած է թէ Գերմանիա կը փափաքի որ միութենական բոլոր երկիրները ընդունին օրէնք մը որ պատժելի արարք հռչակէ ցեղասպանութիւններու ուրացումը, ժխտումը: Նպատակը հիմնուած է Ֆրանսայի նախընթացին վրայ:

Թրքական լրատուներ կը յայտնեն թէ Միութեան Իտալիոյ նախագահութեան օրով Ս. Պէրլուսքոնիի ջանքերով ցեղապաշտութեան, օտարատեացութեան մասին առկախուած օրինագիծին վիճարկումը հաւանական է որ վերաբացուի:

Գերմանիոյ ձախակողմեան կուսակցութեան Թուրք երեսփոխան Հ. Քէչքինի ժխտողական արտայայտութիւններով ծայր առած վէճն ալ Թուրք համայնքին կազմակերպութիւններուն մէջ պառակտումի պատճառ դարձած է: Ժխտողական իր կեցուածքը փոխելու ուղղութեամբ Հ. Քէչքինի կատարուած ճնշումներուն քով Թրքական կազմակերպութիւնները, մարմինները զօրակցութիւն կը յայտնեն իրեն: Բայց Գերմանիոյ Ալեւի միութիւններու դաշնակցութիւնը մերժած է միանալ զօրակցութեան այդ շարժումին: Նախագահը Թ. Խօքէր բացատրած է է թէ զօրակցութեան յայտարարութիւնը գրեթէ պարտադրուած է իրենց, մինչդեռ իրենք նման բանի որոշում կու տան նիւթը քննարկելէ ետք: Առկէ զատ, ըսած է նաեւ թէ կարդալով յայտարարութիւնը այն տպաւորութիւնը ունեցած են որ Հայերը ամէն գնով զոհ կը պահանջեն, առոր դէմ կը ձեռնարկուի Թրքական ուժերը լարելու, շարժման մղելու: «Եթէ ժխտական կացութիւն մը խնդրոյ առարկայ է, կարելի չէ անոր հակադրուիլ ատելութեամբ ու փոխադարձ քարոզչութեամբ» ըսած է Խօքէր:

Թուրք երեսփոխանին ժխտումին առընչութեամբ Հայ Դատի Եւրոպայի յանձնախումբը Յունուար 11 թուակիր մամուլի հաղորդագրութիւն մը հրապարակեց: Հոն կ'ըսուէր թէ Ձախակողմեան կուսակցութեան Պրէմէնի նախորդ օրուան համագումարին վերջ տրուած է Հ. Քէչքինի յամառ ժխտողականութեամբ ծայր առած վէճին. կուսակցական հաղորդագրութեամբ մը շեշտուած է թէ «խնդրականացնելի հարց չէ հայ ժողովուրդին (օսմանեան Թուրք կառավարութեան կողմէ) բնաջնջումը» եւ թէ «Գերմանական խորհրդարանին այս նիւթին առընչութեամբ 2005ին ընդունած օրէնսդիրծը կուսակցութեան կեցուածքին հիմը կը հանդիսանայ»:

Հ. Քէչքին յայտնած է թէ կը ձայնակցի այդ յայտարարութեան:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՆԱԽԱԳԱՀ Ռ. ՔՈՉԱՐԵԱՆ՝ « ՊԻՒՏՃԷՆ ԼԱՐՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ Է ԵՆԹԱԴՐՈՒՄ »

Յունուար 10ին հարկային եւ մաքսային կոմիտէին աշխատանքի խորհրդակցութեան մասնակցած են նախագահը, վարչապետը, տնտեսութեան նախարարը, ոստիկանութեան պետը, ազգային ապահովութեան տնօրէնը, հարկային եւ մաքսային դերատեսչութիւններու ղեկավարները: Նախագահը ազդարարած է լարուած աշխատանք տանիլ, քանի որ «այս տարուան պիւտճէն լարուած աշխատանք է ենթադրում, շատ մեծ հարկային եկամուտների աճ է նախատեսուած եւ այդ աճը հնարաւոր է ապահովել նպատակաուղղուած եւ մի քիչ էլ՝ կոշտ աշխատանքի շնորհիւ»: Ռ. Քոչարեան ապա ըսած է թէ այս տարուան նորութիւնը այն պիտի ըլլայ որ հարկային եւ մաքսային մարմիններու աշխատանքը պիտի արժեւորուի այլ երկիրներու աշխատանքի ցուցանիշներուն համեմատութեամբ:

Անդրադառնալով 2007ի ընտրութեան, Ռ. Քոչարեան յիշեցուցած է հարկային եւ մաքսային ղեկավարներուն թէ իրենք քաղաքական գործիչներ չեն եւ ընտրութեան հետ որեւէ կապ պէտք չէ ունենան: Շեշտած է. «Ձեր նկատմամբ աւելի խստապահանջ ենք լինելու»:

Տնտեսութեան նախարարը ներկայացնելով հարկային եւ մաքսային վարչարարութեան բարեփոխումի ծրագիրը, ըսած է թէ գլխաւոր թիրախ պիտի ըլլայ ստուերային տնտեսութիւնը, որուն դէմ պայքարի ամբողջական ծրագիր մշակուած է արդէն միջազգային կազմակերպութիւններու հետ:

Հարկային եւ մաքսային ծառայութեան պետերը պարզած են իրենց դերատեսչութիւններուն 2007ի աշխատանքի ծրագիրները, անդրադարձած են մատնանշուած թերութիւններուն եւ անոնց սրբագրութեան ջանքերուն:

ԳԱՅԼԻ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄՆԵՐ

Յունուար 9ին Սիսիան քաղաքի ու Բռնակոթ, Ոյծ գիւղերու եօթը բնակիչներ գայլի յարձակումի ենթարկուած, վիրաւորուած են: Գազանը ի վերջոյ սպաննուած է սիսիանցիի մը կողմէ, երբ անոր տունը մտնելով յարձակած է զաւկին վրայ: Վիրաւորներուն երկուքը հարկաւոր բուժումէն ետք տուն ղրկուած են, մնացեալը Սիսիանի կեդրոնական հիւանդանոցը բժիշկներու հսկողութեան յանձնուած:

ՄԵԼԳՈՆԵԱՆԻ ԹՂԹԱԾՐԱՐԷՆ

ՎԵՐՋԻՆ ԶԱՆԳԱԿԸ ԼՌԵԼԷ ԱՌԱՋ

ԵՆՈՎՔ ԼԱԶԵԱՆ

ԽՄԲ.– Այս յօդուածը որ ականատեսի գրիչով կը պարզէ Մելգոնեանի փակումին բեմադրութիւնը, գրուած էր 2003ին: Այդ թուականին փակումի հեռանկարին դէմ աշխոյժ հակազդեցութիւնը, ջանքերը կը զօրէին լաւատեսութեան որոշ յոյսեր ներշնչելու: Հակառակ ակներեւ նախանշաններու, վճռական փուլէն առաջ չարիքին չընդառաջելու, չյօժարելու թերեւս զգացական վերապահութեամբ մը չհրատարակեցինք զայն: Այսօր, երբ «փախուստի» ճամբաները այլեւս փակուած են ՀԲԸՄ-ի հաղորդագրութեամբ (տե՛ս «Յառաջ», Յունուար 12), հայկական որոշումով կործանած հաստատութեան նկատմամբ խղճի պարտք է անոր հրապարակումը: Գոնէ լռութեան մէջ չի թաղուիր փակումի ծրագրուած խոլովոյթին հերթական փուլը որուն ականատես վկան եղած է մեր աշխատակիցը՝ Ե. Լազեան, Մելգոնեանի մէջ պաշտօնավարութեան ընթացքին՝ 1997 Սեպտեմբերէն 1999 Յունիս:

– Այս ճամբան ու՞ր կը տանի, ըսէ՛ տեսնեմ,– կը հարցնէ բարեկամս:

Շուարած կը դիտեմ առեղծուածային պատկեր մը. կպրապատ ճամբան, ուրկէ կը քալէինք, յանկարծ կը ճիւղաւորուի, եւ անոր նորաբոյս ճիւղը՝ խրելով թելավանդակ ցանկապատին տակ՝ կլորուկ կ'ընդհատուի քանի մը մեթր անդին:

– Քաղաքապետարանին ճարտարապետը խենթ չէ, որ ոչ մէկ տեղ տանող ճամբայ մը գծէ թաղին մէջ,– կը շարունակէ բարեկամս.– Քալէ՛ երթանք:

Երկու հարիւր մեթր անդին նորէն կը կենանք նոյնօրինակ առեղծուածային ճիւղաւորումին առջեւ: Հոս ալ ճամբուն հազիւ ծլած ճիւղը կարծես մկրատուած ըլլար, մինչդեռ առջեւը հաստատուն ծառեր կան:

– Իսկ ա՞յս ճամբան ուր կը տանի,– կը յամառի բարեկամս: Կը սկսիմ ձանձրանալ. ինծի՞ ինչ, թէ ուր կը տանի:

– Ըսե՞մ ուր: Հոս կեցիր եւ չիտակ առջե՛ւդ նայէ, ձայնը կը դառնայ չարագուշակ:

Կը նայիմ ու մէկէն ըմբռնելով՝ կը փշաքաղուիմ: Մեր քիչ առաջ կեցած տեղը ճիշդ մեր առջեւն էր, ու եթէ ուրուական այս ճամբուն երկու ծայրերը միացուէին՝ հողամասը գրեթէ կիսուած կ'ըլլայ:

– Այս դպրոցը ոչ թէ պիտի ծախուի, այլեւ շատոնց ծախուա՛ծ է: Միայն թէ հասարակ մահկանացուներս լուր չունինք, թէ պայմանագրութիւնը երբուընէ՞ ի զօրու է:

1997 թուական: Նիկոսիոյ Աղլանճա թաղամաս: Հակած էինք Մելգոնեան Կրթական Հաստատութեան ոգեվար մարմինին վրայ:

Մարմինը կ'ոգեվարէր, մինչ հոգին... Տարեվերջի ուսուցչաց ժողովն է: Խօսողը Մայքըլ Ենտրիւ կը կոչուի, այլապէս Անտրէաս Միխախայիլ: Հետը նախապէս ոչ մէկ շըփում ունեցած էի: Տնտեսագիտութեան ուսուցիչ է: Ձայնը միանգամայն թէ՛ բարակ, թէ՛ խուպոտ.

– Աւարտական դասարանը յիրաւի դժուար քննութեանց դուռը հասած է, եւ պատրաստութիւնը անչափ ժամանակ պիտի խլէ: Կը յանձնարարեմ վերաքննել դասացանկը: Աչք մը նետեցէ՛ք. հայերէն, հայ գրականութիւն, նորէն հայերէն... Ինքզինքնիս մանկական խաղերով չխաբենք. եթէ լուրջ գործ պիտի տեսնենք, այս հայերէնները վերցուցէ՛ք մէյ մը:

Շանթահար՝ ակնարկս շուրջս կը պտտցնեմ: Տնօրէնուհիին դէմքը անվրդով է, չըսելու համար պայծառ: Փոխտնօրէնը հնդիկ փիլիսոփայի ինքնամփոփ իր երեւոյթով նստած է. սակայն ոչ թէ անտարբերութեան, այլ պարզապէս՝ անգլերէնը չհասկնալու պատճառաւ:

Շունչս տեղը բերելու համար օդը կը կլլեմ: Բարեկամս, որ կը կարծէ թէ ձայն հանել կ'ուզեմ, ծունկիս կը զարնէ, որ լուռ կենամ:

Վերամուտին, այսինքն 1998 Սեպտեմբերին լկտի օտարին անլուր առաջարկը կը կիրարկուէր կէտ առ կէտ: Հայերէն բոլոր նիւթերը կը ջնջուէին ոչ միայն աւարտական, այլեւ նախաւարտական դասարաններուն մէջ:

– Սպասէ, քանի մը տարի ետք հայերէնը բոլոր դասարաններէն պիտի վերցուի,– կ'ըսէ բարեկամս:

Սակայն այս օրհասը քանի մը տարի սպասել չուզեց. 1999 թուականին Մելգոնեանին փակցուեցաւ «միջազգային» ածականը, եւ դուռը լայնօրէն բացուեցաւ ամէն ցեղէ աշակերտներուն առջեւ:

Առիթը ունեցած եմ պըպտելու դպրոցին դիւանը: Կը յիշեմ սրճագոյն թղթապանակ մը, որ կը պարունակէր ուշագրաւ նամականի մը՝ եօթանասնական թուականներէն մնացած: Արաբ, Հնդիկ, Փաքիստանցի եւ նոյնիսկ Ինտոնէզիացի ծնողքներ կը դիմէին՝ իրենց զաւակները Մելգոնեան ղրկելու համար: Իւրաքանչիւր դիմումին կցուած էր նոյնանման պատասխան մը՝ օրուան տնօրէնուհի Տիկ. Սօսի Պետիկեանի ստորագրութեամբ: Հանգուցեալը կ'ըսէր թէ Մելգոնեան Կրթական Հաստատութիւնը հայ ազգին զաւակներուն համար հիմնըւած կրթարան մըն է, եւ մուտքին նախապայմանը հայ լեզուին տիրապետելն է:

Կ'անդրադառնա՞ք: Հողամասը կտրտելիք ճամբաները տակաւին չէին նախագծուած, Հայերուս «լըջութեան» հրաւէրը կարդացող վիժուկը թերեւս առաջին իր գլանիկը կը ծխէր պապային աչքէն հեռու... Դպրոցը չէր ոգեվարեր, այլ կ'ապրէր: Ու ոչ թէ զեկոյցներուն մէջ, մէկ հանդէսէն միւսը, կամ ալ նորօրեայ գունաւոր պրակներու էջերուն վրայ, այլ իրապէ՛ս: Գէշ – աղէկ, սակայն կ'ապրէ՛ր:

Անհաւատալի չէ՞. դիմողները կը մերժուէին, ան ալ ունեւո՛ր դիմողները: Այսօրուան տնօրէնուհին ծով ու ցամաք կտրած է՝ բուռ մը աշակերտ ժողվելու համար: Ոչ միայն անոնց ուսման վարձքը չէր հաներ որսորդութեան ծախքերը, այլեւ աշխարհի չորս ծագերէն արիւն-քրտինքով բերած աշակերտներուն զգալի մասը Մելգոնեան կը ղրկըւէր խեղդուողը օձին փաթթուելու պէս. ծնողքը կ'ըսէին. թերե՛ւս, ո՞վ գիտէ, Կիպրոսի հեռաւոր սուրբը զօրաւոր է եւ զաւկնուս ծուլութիւնը քիչ մը շտկէ...

Սակայն ոչ իսկ նիւթական տագնապը, եւ ոչ ալ ձեռքէ գացող կարգ ու կանոնը բուն ախտանշան էին օրհասաբեր հիւանդութեան այլ՝ սանձարձակ ապազգայնացումը, որ կը ներարկուէր վերէն՝ Ամերիկայի ապազգայնացած ջօջերէն եւ ջանասիրաբար կը գործադրուէր տեղւոյն վրայ: Վերջին տարիներուն ծրագիրը շատ յստակ էր. փրկել մարմինը ի գին հոգիին, այսինքն դպրոցը վերածել կրթական խանութի մը, ուր համալսարան մտնելու համար անհրաժեշտ գիտելիքները ծախուին: Իսկ որպէս զի խանութը բանի, նախ դարակները ազատելու է համալսարանի համար պէտք չգալիք ապրանքներէն, օրինակ հայկական նիւթերէն:

Մելգոնեանը հայութենէն պարպողները գործը կը տեսնէին վարպետօրէն: Ինչ ալ կատարուէր ներսը, դուրսիններուն համար կը զարդարուէր հայկական ցուցափեղկը: Հանդէսներուն ճառեր կը թնդային ու դրօշակները կը ծածանէին, սակայն շրջանաւարտներէն քանի՞ հոգի շնորհքով հայերէն գրել չըսեմ՝ գոնէ կարդա՛լ գիտէին:

Դպրոցը խանութի չվերածուած՝ ազգին լրագրող, դերասան, ուսուցիչ ու գրագէտ կը հասցնէր: Այսօրուան Մելգոնեանը նոյնիսկ ընթերցո՛ղ չի հասցներ չգոյութեան եզերքը յամեցող սփիւռքահայ թերթերուն:

Վերջին ամիսներուն աշխարհիս չորս կողմը բողոքի հուժկու ձայներ կը լսուին դպրոցը փակելուն դէմ: Սակայն ինչպէս միշտ, զգացումը կ'իշխէ բանականութեան վրայ: Ազնիւ մղումներէ շարժած ազգայինները ձրի նեցուկ մը կը հայթայթեն հաստատութեան ոգին մեռցընողներուն, որոնք բնականաբար չեն ուզեր փակումը կրթական իրենց խանութին: Պիտի չզարմանայի Բարեգործականի տուած որոշումին դէմ բողոքողներու շարքերուն մէջ տեսնել նախկին «գործընկերս» Քիթհ Լուսընը, որ աշխարհագրութիւն կը «ծախէր» Մելգոնեանի մէջ:

Օր մը աշակերտական գործերու ցուցահանդէսին ուզեցի օգնել անգլիացի՝ այն ատեն տակաւին անչափահաս գործընկերոջս: Մարդահասակ ծանր տախտակ մը պիտի փոխադրէինք:

– Քալ մը անդին տանինք-դընենք,– կ'ըսէ Լուսըն,– որպէս զի այս տղուն նկարը չծածկուի: Աչքերս կը վերցնեմ տեսնելու համար խնդրոյ առարկան եւ պատին վրայ կը նշմարեմ... Վազգէն Ա. Վեհափառին դիմանկարը: Մէյ մը փորձէր անգլիացիին այդ կտորը «this guy» մը նետել Յոյն եպիսկոպոսի մը կամ նոյնիսկ տէր-պապայի մը հասցէին... Նոյն օրն իսկ տնօրէնութիւնը աշխարհը քանի անկիւն ըլլալը պիտի ցուցնէր աշխարհագրութեան այդ ուսուցիչին: Երբ այդ միտքս պարզեցի Լուսընին, ան բընաւ չշփոթեցաւ եւ յանպատրաստից գովք մը հիւսեց հայ ազգին երկայնմըտութեան եւ լայնախոհութեան:

Երկայնամտութիւն եւ լայնախոհութիւն կոչուածը ըստ էութեան Հայերուս գետնաքարշ օտարամոլութիւնն է: Ինչո՞ւ Անգլիացի մը վերէն վար չնայէր մեզի, եթէ անոր հայ պաշտօնակցուհի մը համոզուած էր եւ դիմացիններն ալ համոզելու կը ջանար, թէ իր նիւթը՝ հաշուապահութիւնը՝ կարելի է միմիայն անգլերէնով դասաւանդել, եւ հայերէնը այդ նպատակին համար բոլորովին անպէտ լեզու մըն է: Ի զուր կը փորձէի տարհամոզել թշուառ կինը. Հրաչեայ Աճառեան Կեդրոնական վարժարանին մէջ հաշուապահութիւնը հայերէնով ուսած է, իբրեւ ուսուցիչ ունենալով... Յակոբ Պարոնեանը:– Այո,– կը հառաչէր վարժուհին,– սակայն հիմա ժամանակները ուրիշ են, մեր տղաքը համալսարան պէտք է երթան:

Կարծես հաշուապահութիւնը հայերէնով սորված ըլլալուն պատճառաւ Աճառեան ոչ թէ Սորպոն մեկնած է Պոլսէն, այլ՝ խանութպանի մը աշկերտ եղած: Սակայն փաստերը չէ, որ արժանապատուութիւն չունեցողին ծուռ վիզը կը շտկեն:

Թող չկարծուի թէ Մելգոնեանը կղզիին վատթարագոյն դպրոցը եղած էր: Բնա՛ւ: Յունական եւ անգլիական որոշ վարժարաններուն յոռի համբաւը կը թնդար: Ֆրանսական պզտիկ վարժարան մըն ալ կար Նիկոսիոյ մէջ: Արթիւր Ռէմպոյի անունը կրող՝ ան կարծես մեծ բանաստեղծին փոթորկալից կեանքին կենդանի պատկերազարդումը ըլլար: Թմրադեղը, թղթախաղը եւ դանակ պտըտցնելը գրեթէ ուսմանց ծրագրին մաս կը կազմէին հոն: Հարկաւ նիւթական տագնապներն ալ անպակաս էին, եւ Ֆրանսական դեսպանատունը ստիպուած էր քըսակը քակել ամէն տարի: Սակայն ոչ քարուքանդ վիճակը, ոչ ոտքի տակ գացած պատիւը թիզ մը իսկ չէին պակսեցուցած դպրոցին ազգային նկարագրէն: Չեմ գիտեր, թէ շրջանաւարտներէն քանի՛ հոգի համալսարան, իսկ քանի հոգի բանտ կ'երթային, սակայն կասկածի նշոյլ իսկ չունիմ, թէ հաշուապահութիւնը Ֆրանսերէնով կ'աւանդուէր:

Յաճախ կը մոռնանք, թէ Հաստատութեան հիմնադրումի օրերուն իսկ՝ այսինքն Եղեռնէն ընդամէնը տասնամեակ մը անց Հայը ունեցած էր ազգային ծիրէն դուրս ասպարէզի մը մէջ նետուելու եւ մէջը յաջողելու հնարաւորութիւնը, եւ ատոր օրինակները բազմաթիւ են: Երջանիկ այն տարիներուն, երբ գիտելիքը վկայականէն աւելի ծանր կը կշռէր, նամակագրութեամբ ուսման հետեւելով՝ կարելի էր նոյնիսկ ճարտարագէտ դառնալ: Պարզ է, որ Մելգոնեան եղբայրներուն բուն մըտադրութիւնը չէր պարզապէս շըրջանաւարտը համալսարան ճամբել. իրենց տեսլականը անհամեմատելիօրէն աւելի վեհ էր:

Մելգոնեան ոչ միայն կրթարան էր, այլեւ բնակավայր, տեսակ մը բեկոր՝ Արեւմտեան Հայաստանի կամ Կիլիկիոյ: Եւ այդպիսին պիտի մնար մինչեւ որ բարեգործական խոշոր ուղեղներուն մէջ ծագէր հրէշային գաղափար մը. բուն Երկրէն աշակերտ բերել արհեստական այդ Հայաստանի մէջ: Ամէն տարի տասնեակ մը արմատախիլ հայորդի ուծացնող մանկավարժութեան յորձանուտը կը նետուէին, որպէս զի ամպիոններէն ամէն առիթով «նոյնիսկ հայրենիքէ՛ն աշակերտ ունինք» ըսուէր գոհունակ ժպիտով:

Թէ աշակերտներուն, թէ ծնողքին հետ խօսելով տեղեկացած եմ թէ հաւաքագրումի արշաւներուն՝ Հաստատութեան պատասխանատուները չէին իսկ քաշուեր քարոզելու թէ Մելգոնեանը փայլուն ապագային, այսինքն՝ Ամերիկային դուռն է՝ այդ դուռին բանալին անշուշտ անգլերէն լեզուն ըլլալով:

Սակայն անգլերէն սորվելու եկած Հայաստանցիներուն կը սպասէր անախորժ անակնկալ մը. Հայ ուսուցիչներուն եւ աշակերտներուն մեծ մասը կը խօսէր տարօրինակ լեզու մը. արեւմտահայերէնը: Եւ եկած օրէն ծուռ այս խօսուածքը շտկելու փորձերը կը ձեռնարկըւէին:

Աշակերտներուն կը միանար ջոկատը Հաստատութեան մէջ պաշտօնավարող հայաստանցի անձերուն. «Արագացրէ՛ք, զանգը եղել է» կը լսուէր բարձրախօսէն: Ուսուցչարանի դուռին վրայ գրուած էր... «Ուսուցչանոց», իսկ բակին մէջ տնկուած եւ շրջափակին գերեզմանատան տեսքը տուող արձանե–

Ի՞ՆՉՊԷՍ Կ'ԸՆՏՐՈՒԻՆ ՄԵՐ ԱՐԺԱՆՆԵՐԸ

«Ցառաջ»ի Դեկտեմբեր 1ի թիւին մէջ լոյս տեսաւ Ա. Թոթոյեանի ստորագրութեամբ «Երեւանի համար արժան կը փնտռուի» գրութիւնը: Այդ էջը կը յիշեցնէր նոյն ստորագրութեամբ նախապէս (2004 Նոյեմբեր 30) լոյս տեսած «Արթօյին տունին, Կոմիտասներուն եւ մեր կոմունիթիներուն մասին» էջը: Զոյգ յօդուածները թապու մը խորտակելու անհրաժեշտութիւնը կը բանան մեր առջեւ: Ան կը վերաբերի Սփիւռքի կեդրոններու եւ Հայաստանի մէջ կանգնած «այժմէական» կոթողներու հարցին:

Կոթողներ կանգնելու սովորութիւնը նոր չէ մարդկութեան համար: Հազարամեակներու երկայնքին աշխարհի բոլոր անկիւնները ունեցած են այդ սովորութեան հետքերը. կոթողները կը խորհրդանշեն, կը ներկայացնեն մշակոյթ, քաղաքակրթութիւն, պատմութիւն: Հայաշխարհն ալ զուրկ չէ այս սովորութենէն: Մեր ազգային պատմութիւնը դըրւագող յուշակոթողներ առժամեայ, կամ կարճ ժամանակի համար ներկայացուած գործեր չեն: Անոնք կը ներկայացնեն գաղափարի մը մարմնաւորումը:

Ակէ կը ծագի մեր «արդի» կոթողներուն արուեստի մակարդակի հարցը: Պէտք չէ մոռնալ որ վերջին 25 տարուան ընթացքին արձաններ կանգնեցան ամէն կողմ եւ հաւանաբար յառաջիկային նորեր ալ պիտի աւելնան:

Վերջին տարիներուն Կոմիտասներ բարձրացան, խորհրդանշելով Հայոց Ցեղասպանութիւնը: Անոնց կարեւորագոյնը Փարիզի Կրան Փալէի մօտը կանգնածն է 2003 թուականին, 30 տարուան խոստումներէ, սպասումէն ետք:

Արուեստի գործ մը արտայայտչական ինքնութիւն կ'ունենայ. մինչդեռ Փարիզի Կոմիտասին մէջ ո՛չ ժամանակակից արտայայտչականութիւն նշմարելի է, ո՛չ ալ արժանային լեզու: Գաղափարը Կոմիտասի խորհուրդին ընդմէջէն Հայկական Ցեղասպանութեան խորհրդանշումն էր. ոճիրի մը որ գործուած էր մարդկութեան դէմ ու կոթողը պէտք է յուզէր ամէն մէկ դիտող: Գործը պէտք էր ցոլացնէր ճակատագրական այն բախումը զոր մեր ազգը ունեցաւ 1915ին, պատմութեան հետ:

Կ'ապրինք աշխարհի մը մէջ ուր ներելի չէ անտարբեր մնալ արուեստի ժամանակակից ըմբռնումին: Նման հարցի կարելի չէ թեթեւօրէն վերաբերիլ: Հարցը որ կը ներկայանայ, այն է թէ նման պարագաներու ի՛նչ հիմերով կ'ըլլայ ընտրութիւնը պատասխանատու անձերու, կամ մարմիններու կողմէ: Անհասկնալի է որ երբ այս վերջինները չունին ճիշդ ընտրելու հարկաւոր պատրաստութիւնը, ինչո՞ւ չեն դիմեր մասնագէտներու, ի հարկին երկրին մշակութային կառոյցներուն: Ատիկա չընելով, կը խորհի՞ն արդեօք թէ կը վիրաւորեն մեր հաւաքական արժանապատուութիւնը:

Վ. Պ.

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Ս. Յակոբ Առաջնորդանիստ Մայր եկեղեցւոյ համայնքը, ամբողջ շաբաթ մը՝ Դեկտեմբեր 11էն 17, յիշատակած է Մեծ Մասիս բարձրացած Ս. Յակոբի յիշատակը: Ծանօթ է որ Ս. Յակոբ Նոյեան Տապանէն մասունք մը ունենալու համար հաւատքով եւ Աստուծոյ հնազանդ հոգիով բարձրացած էր Մեծ Մասիսն ի վեր: Ըստ աւանդութեան, հակառակ սուրբին առջեւ ելած բազմաթիւ դժուարութիւններուն՝ ան ետ չէր կեցած իր մտադրութենէն եւ այդ վճռակամութիւնը Աստուած գնահատած էր հրեշտակին միջոցաւ Տապանէն մասունք մը տալով անոր: Դեկտ. 14ի երեկոյեան, եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւը՝ Գառնիկ Քհնյ. Գոյունեան դասախօսութիւն մը տուած է, նիւթ ունենալով «Հայ Եկեղեցւոյ բարեկարգութիւնը ըստ Զարեհ Արք. Ազնաւուրեանի»: Ան իր նիւթը զարգացուցած է հետեւեալ կէտերով. Ի՞նչ է եկեղեցին, ո՞ւր է Հայ Եկեղեցին. Ծէսը. Սրբութիւնը եւ սուրբերը. Մեծ Եղեռնի զոհերուն սրբացման հարցը եւ ներքին բարեկարգութիւն: Դեկտեմբեր 15ին, արուեստագէտ եւ լուսանկարիչ Հրայր Բազէ (Խաչերեան) կատարած է Արեւմտահայաստանի հայ եկեղեցիներուն նուիրուած սահիկներու ցուցադրութիւն մը, բացատրութիւններ տալով: Դեկտեմբեր 17ին, պատարագած է թեմին առաջնորդը՝ Խաժակ Արք. Յակոբեան:

ՊՈԼՍՈՅ Դպրեվանքի երդիքին տակ, Դեկտ. 27ին տօնուած է Կաղանդը հոծ բազմութեան մը ներկայութեան: Դպրեվանքի տնօրէնը՝ Հայկ Նշան յորդորներ ըրած է աշակերտներուն եւ մաղթած ապագայ երջանկութիւն և զօրաւոր կամք: Խնամակալութեան ատենապետն ալ՝ Թագւոր Անան յիշատակ մը պատմած է Դպրեվանքի իր կեանքէն: Բեմ հրաւիրուած է Շիշլիի փոխ քաղաքապետը՝ Վազգէն Պարըն, որ իր երախտագիտական զգացումները արտայայտած է Դպրեվանքին նկատմամբ, յիշեցնելով որ ինք ոչ թէ հայերէն, այլ թրքերէն իսկ չէր գիտեր երբ Պոլիս եկած է եւ Դպրեվանքին շնորհիւ է որ գտած է իր բուն ինքնութիւնը: Ան ըսած է նաեւ թէ ինչեր պակաս մնացած կ'ըլլային եթէ Գարեգին եւ Շնորհք պատրիարքները ստեղծած չըլլային Դպրեվանքը: Ողջոյնի խօսքով իր բարեմաղթութիւնները ըրած է նաեւ Ծնողաց Միութեան ատենապետուհի Թագուհի Գասարճեան: Ապա, բեմ հրաւիրուած է Մարմարայի խմբագրապետը՝ Ռ. Հատտէճեան, որ նոյնպէս ծանրացած է Դպրեվանքին կարեւորութեան վրայ ու շեշտած թէ ի՞նչպէս երախտագիտութեամբ կարելի է չյիշել երկու մեծանուն պատրիարքները, որոնք իրենց կեանքը նուիրաբերեցին Դպրեվանքին: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը աշակերտներուն կողմէ: Սրտի խօսք արտասանած է Արամ Եպիսկ., հուսկ բանքը արտասանած է Շահան Արք.:

րուն վրայ կ'երեւէր «հայրենի արուեստագէտի» մը թողած ժայռափոր խեղագրութիւնը:

Նման աւերներուն դիմաց՝ պատասխանատուները կամ անտարբեր էին, կամ նոյնիսկ թոյլատու: Հայաստանցի աշակերտի մը հայերէն լեզուին տետրակը այս տեսակ քաղաքական փափկանկատութեան ցայտուն նմոյշը կը պարզէր: Շապիկին վրայ գրուած կ'ըլլար «Հայերէն Ուղղագրութիւն» կամ «Հայ Գրականութիւն», սակայն քիչ մը վար՝ «Սամվել Հարությունյան»: Իմ հարցումներուս թէ ինչո՛ւ ազգային ուղղագրութեամբ չես գըրեր, պատասխանը կ'ըլլար. «Եօթը տարի ըտէնց եմ գրել, նո՞ր փոխեմ» կամ ալ «Իմ անունն ա, ոնց ուզում՝ գրում եմ»: Ետքէն պիտի պարզուէր թէ փոխնօրէնը յանձնարարած էր ստորին դասարաններու հայերէնի ուսուցչուհիին՝ հայաստանցիներուն գլուխը չցաւցընել դասական ուղղագրութեամբ, Ուստի եթէ «կօշիկ» բառը օ–ով գըրէր լիբանանցի կամ պուլկարահայ աշակերտ մը՝ նիշը կ'իջնէր, մինչդեռ հայաստանցին աներեւակայելի սխալ մը իսկ «մեզ մօտ տէնց են գրում»ով կ'արդարացնէր:

Իր շահերուն վրայ հսկող եւ ինքզինք մեծամասնութեան հակադրող հայաստանցի խմբակին ներկայութիւնը անխուսափելի անդրադարձը կունենար չուրջը: Պուլկարահայ մը աւելի Պուլկար կը դառնար, իսկ յունահայ մը՝ աւելի Յոյն՝ զատորոշելու համար «իսկական» Հայերէն:

Վերջերս նամակ մը ստացայ Հայաստանցի շրջանաւարտներէն մէկէն: Ամերիկա է անշուշտ եւ երջանիկ է, «անսահման հնարաւորութիւններու երկիր է» կ'ըսէ: Կասկած չունիմ Ամերիկայի մասին, սակայն երիտասարդին ընտրութիւնը ազա՞տ էր արդեօք, թէ՞ եօթը տարի տեւած ուղեղի լուացումներուն արդիւնք: Առաջուան Մելգոնեանէն շրջանաւարտներէն Հայաստան հաստատուող եղած է, այսօրուանէն միայն մէկ ճամբայ կայ. դէպի Անգլիան կամ քայլ մը անդին գըտնըւող Ամերիկան:

Փրկե՞լ Մելգոնեանը: Այո, փրկել, սակայն ո՞ր մէկը. ութսուն տարի առաջ հիմնադրուա՞ծը, թէ՞ այսօրուան կրթական խանութը: Առաջինը ի չիք դարձած է. զայն կարելի է միայն վերակերտել:

Ջփրկե՞լ... Յաւիտենական ոչինչ կայ երկրին երեսը, եւ Մելգոնեանը օր մը պիտի փակուի, ինչպէս օր մը փակուեցան Գլաձորի համալսարանը կամ Կարնոյ Սանասարեանը: Ժամանակը գաղտնապահ հօր մը չէ, այլ ճիշդ հակառակը՝ լեռ մըն է, որ որչափ հեռանայ՝ այդչափ կը դառնայ անգթօրէն տեսանելի: Կ'անցնին տարիներ, եւ շատ մը փաստեր մէջտեղ կ'ելլեն:

Սակայն վերջին զանգակը լսելէ առաջ կ'ուզեմ որ ՀԲԸՄ ծանուցանէ իր սնանկութիւնը եւ նախ ի'ր դուռին խոշոր կղպանք մը կախէ: Եթէ ազգը այլեւս պէտք չունի Մելգոնեանի պէս կրթարանի մը, Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան մը գոյութիւնը առաւել եւս անիմաստ է:

Ե. Լ.

2003

[illegible]

ՀԱՅԿԱԿԱՆ և
ՌՈՒՍԱԿԱՆ
ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ
ՀԱՄԵՐԳ

Յունուար 28ին, ժամը 15ին, սալ Գորթօ(*) հայկական եւ ռուսական երաժշտութեան համերգ մը տեղի կ'ունենայ, որու կը մասնակցին Սաթենիկ Խուրտոյեան (ջութակ), Ասքար Իշանկալիյեւ (թաւջութակ), Անն–Սեսիլ Ռընար–Եաղմուրեան (սոփրանօ), Սուրէն Շահէ–Ճանեան (պաս), Լիտի Պարգեւ–Եաղմուրեան եւ Գլօտիօ Շէքէն (դաշնակ): Յայտագրին մաս կը կազմեն Կանաչեան, Բարաջանեան, Խաչատրեան, Ռախմանինով, Զայքովսքի, Էլմաս:

Տոմսերու համար դիմել՝

01·43·71·60·71

(*) 78 rue Cardinet — 75017 Paris

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Հայրս նամակ նամակի վրայ գրելով տեղեկութիւն ինձմէ կը պահանջէր վարժարանիս մասին, եւ ես ստիպուած էի սուտերով իրեն պատասխանել: Կը գրէի թէ մէկ սանթիմ իսկ ծախք չպիտի տամ. Համալսարանի դասերուն ձրի պիտի հետեւիմ. թէ, միայն սնունդիս ծախքերը իմ վրաս պիտի ըլլան, ու ասոր համար իր քրոնաթոր աշխատութիւնն ինձ հարկաւոր էր: Կ'ուղղէի չարունակ քաջալերիչ խօսքեր, կ'օրօրէի զինքը այսպէս, մինչեւ որ կրթական նախարարութենէն եկաւ վերջապէս աղերսագրիս պատասխանը, 1880 Մայիս 7 թուականով նշանակուած:

Բայց եկած այս պատասխանը, ո՛չ թէ Բժշկական վարժարանը արձանագրուելուս հրամանն էր, այլ իմ պոլսական Պաշըլիէի տիպլոմս Ֆրանսականի հաւասար ընդունուած ըլլալուն հաճութիւնը, որուն ի փոխարէն պարտաւոր էի ցնծալ 200 ֆրանք եւ աւելի: Իսկոյն գացի հատուցանել այս գումարը, որ շատ չանցած բացաւ իմ առաջ արձանագրութեան դուռը ու եղայ օրինաւոր աշակերտ Բժշկական համալսարանին Բ. տարւոյն: Տասը էնսգրիփսիոններս ալ ինձ շնորհուեցան 300 ֆրանքի փոխարէն:

Զմոռնամ ըսելու, որ Պոլսոյ Ֆրանսական դեսպանին յանձնարարականին եւ նախարար Ուատինկթոնի խոստումներուն շնորհիւ ես բոլորովին ազատ պիտի ըլլայի սոյն վերոգրեալ ծախքերէն, սակայն իմ չար բախտէս, քանի մը շաբաթ յետոյ նախարարական փոփոխութիւններ տեղի ունեցան. Ուատինկթոնին յաջորդեց Ֆռէսինէն, եւ ինձ համար ըլլալիք շնորհները յեղակարծումն ջուրը ինկան:

Եւ այս փոփոխութիւններն եղան պատճառ, որ ես գացի գտնալ Մ. տը Գութուլին, անոր գլուխը ուռեցնել, ճար մը գտնալու համար: Մ. տը Գութուլի, կը խոստովանիմ թէ շատ աշխատեցաւ նախարար Ուատինկթոնի կողմէ ինձ եղած խոստումները իրականացնելու, բայց անհնարին եղաւ: Այս անկարելիութեան հանդէպ էր, որ Գութուլի ուզեց ֆրանսական պատիւը փրկել. ինձ համար դրամ հայթայթեց, ինչպէս պատմած եմ արդէն:

Մ. տը Գութուլիին ինձ մատուցած մեծ ծառայութեանը համար, Սաթենիկ քրոջս հիւսել տուի մետաքսեայ ծաղկազարդ քսակ մը, վրան ալ G. C. գիրերը բանուած ու տարի իրեն նուիրել զայն, զոր մեծ ուրախութեամբ ստացաւ ձեռքէս եւ սքանչացաւ բանուածքին:

Սկսայ այլեւս չարաչար աշխատիլ, ջանադիր կերպով հետեւիլ Քիմիայի, Ֆիզիքի եւ Հիսթուառ նաթիւրէլի դասերուն:

Ընտիր եւ պերճախօս դասատուներ ունէինք: Քիմիայի համար մեծանուն գիտնական քիմիագէտ Վիւրցը, Ֆիզիքի համար Կավարէ ու Կարիէլ երկու բնագէտները, իսկ Պօթանիքի համար Պայոն երեւելի բուսաբանը, որուն հետ կենդանաբանութեան (զօօլոժի) ճիւղը կ'աւանդէր մեզ տը Լանըսան մեծահմուտ գիտունը, որ յետագային նշանակուեցաւ Թոնքէնի ընդհանուր կառավարիչ, յաջորդելով հոն Փօլ Պերթ մեծահռչակ հեղինակաւոր գիտնականին:

Բացի այս դասերէն, պէտք էր նաեւ յաճախել հիւանդանոց, որ բժշկական գործնական ուսումներուն ընտրելագոյն դպրոցն է, կ'ըսէին, եւ իրաւամբ, զի այլ է հիւանդութիւն մը կարդալ գիրքերու մէջ, եւ այլ է զայն տեսնալ, շօշափել ուղղակի հիւանդ եղողի վրայ:

Առաջին հիւանդանոցը, ուր սկսայ յաճախել «Օթէլ–Տիէօ» նորաշէն հիւանդանոցը եղաւ, այն որ Նոթր–Տամ տը Փարի եկեղեցւոյն ճիշդ դէմն է, բնակարանէս ալ ոչ հեռու:

Օթէլ Տիէօի մէջ սկսայ հետեւիլ Փրոֆ. Ռիշէ համբաւաւոր վիրաբոյժին դասերուն. ներկայ կ'ըլլայի իբր պարզ դիտող, անոր կատարած գործողութիւններուն, որոնք լուսահոգի մեծ հայրս ինձ կը յիշեցնէին ու զարմանալի բաներ կը թուէին թէեւ, բայց տակաւ ուշադրութիւնս եւ ուսումնասիրութիւնս կը լարէին:

(Շար. 144)

(Շար. Ա. էջէն)

ղեկավար կրցած են բնաջնջել. ինկած բոլոր ռումբերը տասնեակէ մը աւելի զինուորեալներ սպաննած են:

ՖՐ. ՀՈԼԱՆՏ կը շարունակէ պնդել որ ընկերվարականները տուրքերու յաւելում պիտի ընեն եթէ իշխանութեան գլուխ գան, ինչ որ Սեկոլէն Ռուայալ չի նախատեսեր: Հոլանտի համար այդ յաւելումը կը վերաբերի անոնց որոնք ամսական 4.000 Եւրոյէն աւելի կը շահին: Միւս կողմէ, Ս. Ռուայալ Տ. Սթրօս-Քահնին եւ ուրիշ երկու խորհրդարանականներու յանձնած է ախտաճանաչում մը ընելու պարտականութիւնը հարկային հարցերու մասին, որպէսզի յստակ առաջարկներ կարենայ ընել:

ՊՈՒՇԻ «նոր ռազմավարութիւնը» Իրաքի համար միայն քննադատութիւններով դիմաւորուած է եւ եւլոյթին ընթացքին իսկ, նախագահը ցոյց տուած է թէ ոչ համոզուած է, ոչ ալ կրնայ համոզել:

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Իրենց շատ սիրելի ծնողքին՝ Զարմայրի և Վարդուհիի և Իփէքըրաճեան ընտանիքին յիշատակին, Թագուհի եւ Շուշանիկ Մուսայեան 200 Եւրօ կը նուիրեն «Յառաջ»ին:

arménie mon amie

EXPOSITION

«Les 12 Capitales d'Arménie»

à la Conciergerie
2 Boulevard du Palais
75001 PARIS

Du 15 décembre 2006 au 18 mars 2007

Ս. ՄԵՍՐՈՊ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ

ԳՐԱԿԱՆ-ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

Հինգշաբթի, Յունուար 18, ժամը 20.30ին

Նիւթ՝
Անցեալ դարասկիզբին, Փարիզի Հայ Համայնքի մշակութային գործիչ՝

ԱՐՄԵՆԱԿ ՇԱՀՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

Կը ներկայացնեն՝
Արտաշէս ՈՍԿԱՆԵԱՆ
եւ
Կարէն ՍԻՄՈՆԵԱՆ

Կոմիտաս Վարդապետի երգերու ունկնդրութիւն՝ Համա-եւրոպական համբաւի տիրացած երգիչի մեկնաբանութեամբ:

10 bis rue Thouin — Paris 5ème
Métro : Cardinal Lemoine / Monge

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Անիէրի «Ակնունի» մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 200ական Եւրօ Պ.Պ. Տիգրան Տէվէճեանէ եւ Մանուկ Քիւրտօղլեանէ:

□

La Section «SEVAN» de Vienne présente

LE SPECTACLE DE NOEL

DE SON ECOLE HEBDOMADAIRE

Le Dimanche 21 janvier
à 15 heures 30 précises
au Théâtre de Vienne

Au programme : Chants, danses • Poésies • Sketches, Théâtre sous la direction de **Nareg DOURIAN** en collaboration avec la Maison de la Culture Arménienne de Vienne.

Comme chaque année, le Père Noël sera au rendez-vous pour distribuer cadeaux et friandises aux enfants.

Venez nombreux les encourager...

□

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Շաւիլի «Տէր-Դաւթեան» մասնաճիւղի Լոթօն Փետրուար 11, ժամը 14.30ին

ATRIUM de Chaville
Espace Louvois
3 Pavé Robert Schuman

□

Section Paris

SEJOUR FAMILIAL

25 février au 4 mars

La Section **«Archalouys Tathéossian»** de Paris organise son séjour familial dans le centre de vacances de Bellefontaine (Jura).

Ambiance arménienne assurée ! ! !

Venez avec vos enfants, petits-enfants ou amis et rejoignez-nous sur les pistes de ski, de luge ou tout simplement dans le Centre ! ! !
Renseignements et inscriptions auprès de :
- Araxie 01 39 83 71 19 (19h à 21h);
- Alice 01 42 93 03 56 (19h à 21h).

Date limite : 31 JANVIER

ARMÉNIE
PROMOTION D'HIVER EN
Saberatours
SevanVoyages
en collaboration avec
AIR FRANCE
et
EuropeHotel
vous proposent
1 Billet A/R
à 485€*
+ 1 EURO = 4 nuits offertes à Europe Hotel
11, rue des Pyramides 75001 PARIS tél 01 42 96 10 10 fax 01 42 96 18 77 armenie@saberatours.fr
48, cours de la Liberté 69003 LYON tél 04 78 60 13 66 fax 04 78 60 92 26 sevan@selectour.com
67, La Canebière 13001 MARSEILLE tél 04 95 09 30 60 fax 04 95 09 30 61 marseille@wasteels.fr
* Tarif H.T. Aérienne. Offre valable du 1/11/06 au 24/03/07 et soumise à des conditions particulières, dans la limite des places disponibles.

l'Association MACHTOTZ
pour la défense de la langue arménienne
organise

1) Cours intensif d'arménien 1er niveau pour non-arménophones

NOUVELLE SESSION : 17 février — 16 juin 2007

Ces cours s'adresseront aux débutants de 8 à 70 ans.
Les élèves seront capables de parler, lire et écrire l'arménien.

L'enseignement est assuré par Mme Hilda Kalfayan-Panossian avec sa METHODE AUDIOVISUELLE

Stage de 50 heures, le samedi matin de 9h à 12h, à Paris. (Absentéisme exclu)

2) Les cours de 2e, de 3e et de 4e niveaux continuent, le samedi entre 12h et 15h, à Paris.

Les nouveaux élèves sont acceptés après un test de niveau.

3) Vous pouvez aussi vous procurer votre MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES

Une méthode audiovisuelle utilisable chez soi.
3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio :
87 euros + 8 euros frais d'expédition

Pour tous ces cours et le manuel ,
RENSEIGNEMENTS, INSCRIPTIONS: 01 47 50 97 51

DEVENEZ MONITEUR A LA COLONIE DE LA CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE

Vous êtes titulaire du BAFD. du BAFA ou stagiaire BAFA ?

Rejoignez notre équipe d'animation pour les séjours de juillet et août 2007 pour :
— Encadrer des enfants de 8 à 15 ans au sein de notre centre de vacances de Bellefontaine dans le Jura,
— Proposer diverses activités aux enfants dans un cadre très agréable et dans une ambiance arménienne qui fait le succès de la colonie depuis plus de 50 ans...

N'hésitez plus... envoyez votre candidature à l'adresse suivante:
Conseil d'Administration de la Croix Bleue des Arméniens de France

CBAF — 17 rue Bleue - 75009 PARIS,
par e-mail: cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13

∴

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE RECHERCHE POUR SES SEJOURS DE JUILLET ET AOUT 2007 A BELLEFONTAINE DANS LE JURA
— des Assistant(e)s-Sanitaires
— des Cuisinier(e)s, Aide-Cuisinier(e)s

N'hésitez plus... envoyez votre candidature avant le 31 janvier 2007 à l'adresse suivante :
Croix Bleue des Arméniens de France
17 rue Bleue — 75009 PARIS
par mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13

Les activités du mois de Janvier du CENTRE CULTUREL SAHAK-MESROP

MARSEILLE

Directeur : **Khatchig YILMAZIAN**

L'ANNEE DE L'ARMENIE EN FRANCE

— **EXPOSITION** du peintre Hagop HAGOPIAN (Arménie),
Du 9 janvier au 15 février et **VERNISSAGE** le **9 janvier** à 19h30, aux Archives et Bibliothèque Départementales (18-23 rue Mirès — 13003 Marseille).

— **CONFERENCE**
Dimanche le **21** à 16 heures
au Centre Culturel Sahak-Mesrop 339 avenue du Prado - 13008 Marseille par le Dr. Albert KHAZINEDJIAN : «L'Eglise Apostolique Arménienne Universelle et Orthodoxe. Son histoire, sa christologie, sa place dans l'œcuménisme».

— **CONCERT** du Chœur SAHAK-MESROP,
Samedi le **27** à 18 heures au Musée de la Tapisserie d'Aix-en-Provence.
Direction : Khatchig YILMAZIAN — Au piano : Juliette YILMAZIAN
Solistes: Ani Conquet — Antranik Minassian — Noubarig Derminassian

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 16
MARDI
16 JANVIER
2007

LE NUMERO: 1.20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.620 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 82e ANNEE — N° 21.620

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

Ն. ՍԱՐՔՈԶԻԻ «ԳԱՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ»

«ՓՈԽՈՒԱԾ ԵՄ» ԿԸ ԿՐԿՆԷ ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ

Ինչպէս կ'ակնկալուէր, Յունուար 14-ին Նիքոլա Սարքոզի, միակ թեկնածուն էր (Իւ. ԷՄ. Փէ.) կուսակցութեան, ըստացաւ շարքերուն քուէներուն ջախջախիչ մեծամասնութիւնը, հասնելով 98,1%ի համեմատութեան: Փորթ տը Վէրսայլ հաւաքուած էին 80էն 100 հազար հոգի (կամ 60էն 80 հազար ըստ աղբիւրներու) եւ քուէարկութեան մասնակցած են 337 հազար անդամներուն 69,06%ը, թիւեր, որոնք կը յիշեցնեն անձի պաշտամունքի հին օրերը: Ն. Սարքոզիի կողմն էին այլեւս Շիրաքեան աշխարհի ամէնէն հաւատարիմներէն՝ Ժ.-Փ. Ռաֆարէն, Մ. Ալիօ-Մարի, Ալէն Ժիւփէ: Կարճ այցելութիւն մը կատարած էր Տ. տը Վիլփէն, բացակայ էր Ժ.-Լ. Տըպրէ եւ Ժ. Շիրաք ոչ մէկ ուղերձ ղրկած էր:

Սարքոզի խօսեցաւ մէկ ժամ քառորդ մը եւ իր ելոյթը անհպէս շարադրուած էր, որ գոհացում տայ բոլորին՝ ձախ, աջ, կեդրոն, եւլն., եւլն.: Իր լոզունգն է «Միասին ամէն բան կարելի կը դառնայ»:

Շեշտելով թէ փոխուած է, այլեւս միայն մէկ կուսակցութեան թեկնածուն չէ, կ'ապաւինի անցեալի զանազան մեծերուն՝ Ժիւկօ, Մանտէլ, Գլեմանսօ, Զօլա, Ժորէս ու աւելի մերձաւոր շրջանին՝ տը Կօլ, բայց նաեւ Շապան-Տէլմաս, ինչ որ պատճառ կ'ըլլայ ներկայ այլրին արցունքներուն:

«Փոխուած եմ» կը կրկնէ Սարքոզի, որովհետեւ կ'ուզէ բոլորին սիրտը առնել, վախ չպատճառել, ամէն հոսանքի գոհացում տալ եւ այդ առընչութեամբ ամէն զիջումի պատրաստ է: Եւ որքան ալ շեշտը դնէ Ֆրանսայի անկախութեան վրայ, ամերիկեան ձեւի այս համաժողովին իսկ չէր կրնար մտահոգութիւններ չպատճառել բոլոր անոնց որոնք իր մէջ կը տեսնեն հաւատարիմը Ամերիկացիներուն: Շարք մը տեսակէտներու կարգին յիշեց որ դէմ կը մնայ Թուրքիոյ անդամակցութեան Եւրոպական Միութեան, շեշտելով.– «Աշխարհի բոլոր երկիրները կոչում չունին անդամ դառնալու, սկսելով Թուրքիայէն, որ իր տեղը չունի Միութեան մէջ»:

Ամերիկեան այս շօն, որու ընթացքին Սարքոզիի խոստումները չպակսեցան, հաւանաբար պղտորեց ջուրերը, որքան ալ գործածուած ոճը հեռու ըլլայ ֆրանսական ընթացիկ հասկացողութենէն: Խոստացաւ բնակարան ապահովել բոլոր անոնց որոնք անօթեւան են (700 հազար) հարցը լուծելու համար տասը տարիէն, կարգադրել հանգստեան թոշակներու անհաւասարութիւնները, ժառանգական տուրքերու անարդարութիւնները, տուրքերու, ուսանողներու եւ այլ, վերջապէս՝ բոլոր առկախ հարցերը:

Իրմէ առաջ ելոյթ կ'ունենային բոլոր սարքոզականները, որոնց առաջինն էր Պալատիւր: Ան, երբ կը շեշտէր՝ «Նիքոլա Սարքոզի լաւագոյնն է ապահովելու համար մեր յաղթանակը: Նոյնիսկ միակն է», պարզապէս ըսել կ'ուզէր որ Շիրաք պէտք չէ ներկայանայ:

Զօրակցութեան մարմնին պէտք է նախագահէ Սիմոն Վէյլ, կեդրոնատեղին կը գտնուի 10րդ թաղամասը (ռիւ տ'Անկլէն):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄՆ-ու Արտաքին գործերու նախարարը Գ. Ռայս Գոնկրէսին մէջ ելոյթ ունենալով Իրաքի կացութեան մասին, ըզգուշացուցած է երկրին հողային ամբողջականութեան ուղղուած սպառնալիքներուն դէմ. ըսած է թէ եթէ այդ ամբողջականութիւնը քայքայուի, գլխաւոր հարցերէն մէկը պիտի ըլլայ քրտականը. Քիւրտերը որոնք այսօր կը նախընտրեն Իրաքի բաղկացուցիչ մէկ մասը ըլլալով մնալ, երկրին մասնատումին պարագային պիտի ուզեն անջատուիլ, ինչ որ հարց պիտի ստեղծէ Թուրքիոյ եւ իրենց միջեւ: Ատիկա ալ ներքին խնդիր պիտի ստեղծէ Թուրքիոյ համար: Պաշտպանութեան նախարար Ռ. Կէյց ալ շեշտած է թէ Իրաքի մէջ ԱՄՆ-ու ձախողութեան պարագային Իրանը, Թուրքիան, Սուրիան եւ սիւննի պետութիւնները պիտի փորձեն միջամուխ ըլլալ եւ ցեղային խմբաւորումներու միջեւ ալ ցեղային մաքրագործումներու կրնայ ձեռնարկուիլ:

«ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍՐՈՒԹԵԱՆ ԹՈՌՆԵՐԸ» կոչուած Թուրք ազգայնականներու խմբակ մը Յունուար 14 Կիրակի կէսօրին յաջողած է թափանցել Պելժիոյ Պաշտպանութեան նախարարութեան կայքէջը ու խանգարած անոր ընթացքը:

Ս. ՀԻՒՍԷՅՆԻ խորթ եղբայրը եւ յեղափոխական դատարանին նախկին նախագահը, որոնք Հիւսէյնի հետ մահուան դատապարտուած էին, բայց գործադրութիւնը յետաձգուած էր, կախաղան հան-

(Շար.ը Դ. էջ)

ԱՄՆ-ՈՒ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՆԱԽԿԻՆ ԴԵՍՊԱՆԸ՝ «ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՕՐԷՆՔԸ ԿԸ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒԻ»

ԱՄՆ-ու Անգարայի նախկին դեսպանը Մ. Փարրիս պատասխանելով «Միլլիյէթ»ի լրագրողներէն Տ. Սազաքի հարցումներուն (Յունուար 15), արտայայտուած է նաեւ Հայկական Ցեղասպանութեան Գոնկրէսին կողմէ վաւերացումի հեռանկարին մասին:

Փարրիս ըսած է.

«Օրինագիծին օրակարգի առնուելուն հաւանականութիւնը 100% է: Կրնայ թէ՛ Ներկայացուցիչներու Ժողովին, թէ՛ Ծերակոյտին կողմէ վաւերացուիլ: Թուրքիա աւանդաբար վստահած է Ուաշինկթընի քաղաքական դերակատարներուն նեցուկին: Կարգ մը պատճառներով այդ նեցուկը այս անգամ կրնայ տկարանալ: Ունինք Գոնկրէս մը ուր դեմոկրատները մեծամասնութիւն կը կազմեն: Դեմոկրատները անտարբեր չեն Հայկական Հարցին:

Ցեղասպանութեան օրէնքը կրնա՞յ վաւերացուիլ. Այո՛: Ամէն մարդ կը տեսնէ թէ այդ օրինագիծը 2007ին, աւելի պիտի բարդացնէ յարաբերութիւնները: Թէեւ ատիկա չի նշանակեր թէ ԱՄՆ-ու քաղաքականութիւնը պիտի փոխուի:

ԱՄՆ-ու քաղաքականութիւնը տակաւին պատրաստ չէ որոշ եզրաբանութիւն մը գործածելու: Որեւէ օրինագիծ վաւերացուի, կամ ոչ, օրինական բնոյթ պիտի չունենայ: Որովհետեւ Պուշ հզօր նեցուկ կը տրամադրէ Թուրքիոյ»:

ՄԱՄՈՒԼ

«JDD»

(14 janvier)

Génocide arménien :

Bernard-Henri Lévy soutient la loi qui va passer au Sénat

«A LA TURQUIE DE FAIRE SON TRAVAIL»

Ծանօթ փիլիսոփան անգամ մը եւս իր զօրակցութիւնը կը յայտնէ Հայոց Ցեղասպանութեան ինչպէս նաեւ ժխտողականութեան դէմ Ազգ. Ժողովին կողմէ քուէարկուած օրինագիծին: Այս անգամ Ժուռնալ տիւ Տիմանշի մէջ է որ չի վարանիր արտայայտելու իր տեսակէտը, շեշտելով թէ չի կրնար ընդունիլ երկու չափ երկու կշիռի սկզբունքը: Սկիզբէն կ'ըսէ. «Օրէնքներ կան, որոնք կը պատժեն Շոայի ժխտումը, բնական է, որ միւս ցեղասպանութիւններն ալ, եւ մասնաւորաբար Հայոց Ցեղասպանութիւնը, նոյն վերաբերումը վայելեն: Կ'աւելցնէ որ՝ «այն պատճառաբանութիւնը, որու մասին յաճախ խօսած է Գլօտ Լանզման, եւ որ ինծի համար ալ նոյնն է, Հայոց Ցեղասպանութեան պարագային, ժխտումը չի՛ յաջորդեր ցեղասպանութեան, այլ համաժամ է: Անոր մա՛ս կը կազմէ, նոյն ձեւով է որ ցեղասպանները կը գործեն իրենց արարքը եւ կը ջանան անհետացնել հետքերը»:

Դէմ կ'արտայայտուի մտաւորականներուն նաեւ պատմաբաններուն, որոնք ընդդիմացան այս տեսակ «յիշողութեան օրէնքներ»ուն: Իրեն համար անհասկնալի են թէ ի՞նչ են այդ «յիշողութեան օրէնքները». ինք կը խօսի միայն ցեղասպանութիւններու մասին: «Ի՞նչ է, կ'ըսէ, օրէնքներու այդ պատմութիւնը, որ կը խոչընդոտէ պատմաբաններու աշխատանքը: Ժխտողականութիւնն է որ կը խոչընդոտէ անոնց աշխատանքը»:

Իր եզրակացութեան մէջ, կը խորհի որ Թուրքիոյ կողմէ Հայոց Ցեղասպանութեան ճանաչումը վճռական տարր մըն է, եւ այն օրը, որ Թուրքերը ներկայանան հաշտ իրենց ոճրային յիշողութեան հետ, այն ատեն, միւս արգելքներու մեծ մասը կը սկսի չքանալ:

«LE MONDE»

(14/15 janvier)

YOUSOUF KARSH, GALERIE D'ICONES

Հելէն Սիմա կ'անդրադառնայ Քարշի լուսանկարներու ցուցադրութեան, հրատարակելով անոնցմէ մէկուն պատճէնը:

Ցուցահանդէսը տեղի կ'ունենայ Գանատական մշակութային կեդրոնը (5 ռիւ Գոնսթանթին, Էնվալիտ), Երեքշաբթիէն Ուրբաթ, ժամը 10էն 18 (Հինգշաբթի մինչեւ ժամը 21):

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԲԱՆԱԿԻՆ 15ԱՄԵԱԿԸ

Հայկական բանակին 15ամեակին նշումները կը սկսին Յունուար 26ին, Սունդուկեան թատրոնին մէջ համերգ – ներկայացումով մը: Յունուար 28ին ալ Օփերայի սրահին մէջ հանդիսաւորութեամբ կը տօնուի նոյն տարեդարձը: Պարգեւատրումներ կ'ըլլան, համերգ տեղի կ'ունենայ: Բանակին նուիրուած ձեռնարկներ կը կազմակերպուին ամբողջ տարուան ընթացքին, Երեւանէն դուրս այլ քաղաքներու մէջ ալ: Արուեստագէտներ համերգներ կու տան զինուորներուն, հեռատեսիլի հաղորդումներու շարք կը պատրաստուի, դպրոցներուն մէջ բանակի պատմութեան դասեր կը կազմակերպուին:

ԼՂՀ-ի մէջ եւս յատուկ շուքով կը նշուի նոյն տարեդարձը:

ԱՐԺԱՆԹԻՆ

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑԱԾ Է ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՕՐԷՆՔԸ

Արժանթինի նախագահը Ն. Քիրշնըր Յունուար 11ին ստորագրած է խորհրդարանին եւ Ծերակոյտին կողմէ վաւերացուած օրէնքը որ Ապրիլ 24ը կ'ը յիշատակ Հայկական Ցեղասպանութեան զոհերուն, կը հռչակէ հանդուրժողութեան եւ ժողովուրդներու փոխադարձ յարգանքի օր: Օրինագիծը խորհրդարանէն ընդունուած էր Նոյեմբեր 29ին, իսկ Ծերակոյտէն՝ Դեկտեմբեր 13ին:

Օրէնքը կարելիութիւն կու տայ հայ պաշտօնէութեան, ուսանողութեան, բացակայելու այդ օրը իրենց աշխատանքէն ու դասերէն, մասնակցելու համար Ցեղասպանութեան նուիրուած ձեռնարկներու,

ԱՄՆ

ՄԷՆԷՆՏԷԶԻ Բ. ՎԷԹՕՆ ՀՕԿԼԸՆՏԻ ՆՇԱՆԱԿՈՒՄԻՆ

Նախագահ Պուշի կողմէ որպէս Երեւանի նոր դեսպան կրկին առաջադրուած Ռ. Հօկլընտի նշանակումը երկրորդ անգամ խոչընդոտած է դեմոկրատ ծերակուտական Մէնէնտէզ: Ան անցեալ Սեպտեմբերին ալ վէթօ դրած էր երբ Հօկլընտի թեկնածութիւնը տեղ գտած էր Ծերակոյտի օրակարգին վրայ: Ծերակուտականին պատճառաբանութիւնը այն է որ Ցեղասպանութեան իրողութիւնը մերժելով Հայերու բուռն հակազդեցութեան թիրախ նման անձ մը յարմար չէ Երեւան դեսպան ղրկուելու: Պէտք է այլ թեկնածութիւն առաջարկուի:

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ «Ս. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ» ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՄԷՆՕՐԵԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՀՐԱՆԴ ԱՃԸՄԵԱՆ

Նիւ Եորքի շրջանին մէջ հայկական ամէնօրեայ առաջին դպրոցին՝ Սրբոց Նահատակաց վարժարանի բացումէն տարի մը ետք՝ 1997ին, հաստատուած է հայկական ամէնօրեայ երկրորդ վարժարանը՝ «Ս. Լուսաւորիչ» ազգային մայր վարժարան անուան տակ, որ կը պատկանի «Ս. Լուսաւորիչ» եկեղեցւոյ:

Հոս հարկ է նշել որ «Ս. Լուսաւորիչ» մայր եկեղեցւոյ ծխական համայնքը ձեւաւորուած է 1903ին, իսկ 1911ին գնուած է եկեղեցին, որ նախապէս եղած է բողոքական աղօթատեղի մը: 1909ին եկեղեցին ունեցած է «մայր վարժարան» անունով հայերէնի միօրեայ դասընթացք մը, ապա՝ Պրուքլինի կողմը՝ Ուաշինկթըն Հայցի մէջ, «Ահարոնեան» դպրոց մը, անկէ ետք՝ «Լեւոնեան» շաբաթօրեայ դասընթացք մը, հուսկ՝ 1920ական թուականներէն սկսեալ՝ Ս. Լուսաւորիչ մայր եկեղեցւոյ շաբաթօրեայ վարժարան մը: Հայրենիքէն արտագաղթած ծնողներ, դժուար պայմաններու տակ ժամանակ գտած են իրենց զաւակները ղրկելու շաբաթօրեայ վարժարան, մայրենի լեզուն սորվելու եւ իրենց ինքնութիւնը պահպանելու նախանձախնդրութեամբ:

«Ս. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ» ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ԾՆՈՒՆԴԸ

1976ին Նիւ Եորքի Հ.Յ.Դ. «Արմէն Գարօ» կոմիտէն, Վուտսայտ թաղամասին մէջ կը գնէ երկյարկանի շէնք մը, զայն վերածելով Հայ կեդրոնի մը: Այդ օրերուն շէնքի գնման համար Հ.Օ.Մ.-ը յատկացուցած է շուրջ 100 հազար տոլար, քոյր միութիւններ օգնած են եւ Տիկին Սերոբեան նուիրած է շօշափելի գումար մը:

Առաջին իսկ օրէն Հայ կեդրոնի պատասխանատուները եւ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը մտածած են շէնքին վարի յարկը վերածել ամէնօրեայ վարժարանի: Եւ այսպէս, Հայ դպրոցի առաքելութեան հաւատացող խումբ մը ծխականներու նախաձեռնութեամբ, Միացեալ Նահանգներու արեւելեան թեմի ազգային Առաջնորդարանի հովանաւորութեամբ, Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հովիւ Մուշեղ Քհնյ. Տէր-Գալուստեանի պատուոյ նախագահութեամբ, Հայ կեդրոնի վարչութիւնը ձրի տրամադրելով շէնքին վարի սրահը, հիմը դրուած է Նիւ Եորքի հայկական ազգային ամէնօրեայ «Ս. Լուսաւորիչ» վարժարանին: Այդ տարին թեմին առաջնորդը եղած է Գարեգին Արք. Սարգիսեան, ապա՝ կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ, հուսկ՝ կաթողիկոս Ամենայն Հայոց: Դպրոցին բացումը կատարուած է 1977 Սեպտ. 24-ին, ձեռամբ օրուան առաջնորդական փոխանորդ Օշական Վրդ. Չօլոյեանի (ներկայիս՝ Օշական Արք., առաջնորդ Ամերիկայի արեւելեան թեմին):

Եւ ահա մեծ դոհողութիւններով 30 տարիներէ ի վեր կանգուն մնացած Նիւ Եորքի «Ս. Լուսաւորիչ» ազգային ամէնօրեայ վարժարանը այցելեցի Մայիս 3ին, Նիւ Եորքի Հայ կաթողիկէ համայնքի ժողովրդապետ Հ. Անտոն Վրդ. Նորատունկեանի հետ, մօտէն ծանօթանալու կրթական հաստատութեան կեանքին, անցած ուղիին եւ ներկայ պատկերին:

Դպրոցի գրասենեակին մէջ մեզ կը դիմաւորէ վարիչ-քարտուղար Սարգիս Աբէլեան եւ խնամակալութեան փոխ ատենապետ Յակոբ Թէհլիրեան: Նկատելով դպրոցավայրի համեմատաբար փոքրութիւնը, առաջին հերթին հետաքրքրութիւնս կ'ուղղուի դէպի աշակերտներու թիւը: Թեթեւ ժպիտ մը դէմքին, Սարգիս Աբէլեան կ'ըսէ թէ 1997ին վարժարանը սկսած է 25 աշակերտով եւ տարուէ տարի թիւը աւելցած է հասնելով մինչեւ 90ի: Ապա իջած է 60ի, 45ի, զանազան պատճառներով:

Խօսելով հիմնական պատճառներու մասին, խնամակալութեան փոխ ատենապետը՝ Յակոբ Թէհլիրեան, դիտել կու տայ որ «Նիւ Եորք քաղաքի շրջանը բաւական տարածուն է: Քաղաքը բաժնուած է զանազան փոքր շրջաններու կամ թաղամասերու: Շրջան մը կայ՝ ուր կը գտնուի Սրբոց Նահատակաց ամէնօրեայ վարժարանը, որ կը վայելէ էջմիածնական թեմի հովանաւորութիւնը, հետեւաբար այդ շրջանին մէջ չենք մտներ, երբեմն կարծ պատճառով: Մեր դպրոցի շրջանին մէջ կ'ապրին շուրջ 30 հազար Հայեր, որոնց մեծ մասը Հայաստանէն արտագաղթած է, հետեւաբար, իբրեւ համեստ պայմաններու տէր ընտանիքներ, անոնք կը նախընտրեն իրենց զաւակները ղրկել հանրային վարժարաններ, որովհետեւ անոնք ձրի են, հակառակ այն իրողութեան որ մեր դպրոցին տարեկան թոշակը ամէնէն աժանն է, բաղդատած հայկական միւս վարժարաններուն, եւ ասիկա՝ ամբողջ Ամերիկայի տարածքին: Մեր դպրոցին տարեկան թոշակը միայն 2 հազար տոլար է, Սրբոց Նահատակաց վարժարանինը՝ 3.800, իսկ Յովնանեան վարժարանինը (Նիւ Ճըրզի) 7 հազար տոլար: Աւելի՛ն, նիւթական անձուկ պայմաններու մէջ եղող ընտանիքներու զաւակներուն զեղչ ալ կը տրուի, երբեմն նոյնիսկ ձրի կ'ընդունինք»:

Աշակերտներու թիւի նուազումի պատճառներէն մէկն ալ այն է, որ հայ ընտանիքներ երբ Նիւ Եորք կ'երթան, երկար չեն մնար հոն՝ գործի, կլիմայի եւ այլ պատճառներով կը ցրուին այլ նահանգներու մէջ, մեծ մասամբ հաստատուելով Գալիֆորնիա: Սարգիս Աբէլեան դիտել կու տայ որ ինք Յունաստանէն եկած է Նիւ Եորք 1990ին: Այդ շրջանին Հայ կեդրոնը եւ վարժարանը բաւական աշխոյժ գործունէութիւն մը ունեցած են, սակայն, հետզհետէ ընտանիքներու այլ շրջաններ փոխադրութեան հետեւանքով աշակերտներու քանակը պակսած է:

1997ին Վարժարանին յարկաբաժինը նորոգուած է, վերադասաւորուած են դասասենեակները եւ հաստատութիւնը օժտուած է արդիական յարմարութիւններով: Այդ աշխատանքները կարելի եղած են իրագործել օրուան թեմակալ առաջնորդ Մեսրոպ Արք. Աշճեանի ջանքերով եւ Արա Արսլանեանի, Պեււա Աւետիսեանի եւ Սիւզան Յակոբեանի բարերարութեամբ: Նոյն տարին՝ Հոկտ. 5ին, թեմին տուած հովուապետական անդրանիկ իր այցելութեան ընթացքին, Արամ Ա. կաթողիկոս կատարած է Հայ կեդրոնի եւ վարժարանի վերանորոգուած շէնքին բացումը:

Իրազեկ դառնալով տրուած տեղեկութիւններուն, ականատես ըլլալով հաստատութեան կառոյցին եւ ի տես աշակերտութեան թիւին, որ այցելութեանս օրը 28 էր, իսկ ներկայ տարեշրջանին իջած է 25ի, մանկապարտէզ եւ նախակրթարան ներառեալ, զարմանքով եւ ներքին հիացումով մը կը հարցնեմ թէ ի՛նչպէս կ'ապահովուի վարժարանին տարեկան պիւտճէն: Զրուցակիցներս կը նշեն թէ վարժարանին տարեկան պիւտճէն շուրջ 200 հազար տոլար է, որուն 30 հազարը ամէն տարի կը յատկացնէ Ս. Լուսաւորիչ մայր եկեղեցին: Յատկացումներ կը կատարեն նաեւ Հ.Օ.Մ.-ը, Համազգայինը, Հ.Մ.Ը.Մ.-ը եւ անհատ նուիրատուներ: Ձեռնարկներ եւ դրամահաւաքներ կը կազմակերպուին, որոնք յաջողութեամբ կը պսակուին, շնորհիւ հայկական դպրոցի առաքելութեան հաւատացող մեր ժողովուրդի զաւակներուն քաջալերանքին:

Հոս հարկ է յիշել դպրոցին 25ամեակին առթիւ՝ «Լոյսի առաքեալներ» անուան տակ հաստատուած հիմնադրամը, որուն տոկոսը կը յատկացուի վարժարանի կարեկից աշակերտներու կրթաթոշակին: Արդարեւ, 5 հազար տոլարի յանձնառութեամբ (տարեկան հազար տոլար նուիրելով), կազմակերպութիւններ եւ անհատներ «Լոյսի առաքեալներ» դարձած են վարժարանին եւ որոնց անունները զետեղուած են դպրոցին սրահի պատին վրայ: Հիմնադրամի հաստատման մասնակցած են 7 անուններ, 3-ը՝ կազմակերպութիւն եւ 4-ը՝ անհատներ: Ներկայիս 6 կազմակերպութիւններ եւ 12 անհատ նուիրատուներ մաս կը կազմեն վարժարանի «Լոյսի առաքեալներ»ու փաղանգին:

«Սուրբ Լուսաւորիչ» ազգային վարժարան այցելութեան ընթացքին հետաքրքրութեանս առանցքը պիտի կազմէր բնականաբար հայերէնի դասաւանդութիւնը, որովհետեւ ամերիկահայ ամէնօրեայ վարժարաններու հաստատումը՝ երկրի կրթական ծրագրի գործադրութեան առընթեր, նաեւ կը միտի մայրենի լեզու ու պատմութեան ուսուցումը իրագործել եւ ազգային ինքնութեան պահպանումը ապահովել:

Առ այդ, կը դիմեմ աղբիւրին, հայերէնի ուսուցչուհի Զմրուխտ Մարգարեանին, որ կու տայ հետեւեալ տեղեկութիւնները: Վարժարանը ունի 9 ուսուցիչ, որոնց երեքը հայերէնի դասաւանդութեամբ կը զբաղին: Հայերէն կը դասաւանդուի օրը 2 պահ. մէկը՝ առաւօտեան, միւսը՝ կէսօրէ ետք: Ուրեմն, շաբաթական 10 պահ յատկացուած է հայերէնի դասաւանդութեան, որ կ'ընդգրկէ լեզուն, պատմութիւնը, կրօնքը, աշխարհագրութիւնը եւ գրականութիւնը: Ասոր կողքին կան նաեւ այցելու ուսուցիչներ, որոնք կը դասաւանդեն երգ, երաժշտութիւն, պար, արուեստ, մարզանք եւ համակարգիչի գործածութիւն: Հետաքրքրութիւնս կը շարժէ գրականութեան ուսուցումը նախակրթարանին մէջ: Ուսուցչուհին կը բացատրէ որ գրականութիւնը կը դասաւանդուի Ե. եւ Զ. կարգերու մէջ, ուր աշակերտներ կը ծանօթանան հեղինակներու կեանքին, անոնց գործերուն, կարդալով անոնցմէ հատուածներ:

(Մնացեալը յաջորդիվ)

ԱՊՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՏԱՐԱԾՈՒԹԻՒՆ ՉՄՆԱՑ

Պուրակի նստարանին վաղուց սիրահարներ չեն նստում: Միայն մի աղաւնի է լռութեան այդ սահմանը. կանգնում է նստարանին ու սպասում:

Շուտով դիմացի թփից դուրս կը գայ միայնակ պառաւի կատուն: Լուսնոտի պէս կը բռնի պահը ու բաց չի թողնի: Ինչպէս միշտ կը նայեն իրար աչքերի մէջ: Յետոյ կատուն կը մօտենայ, ու աղաւնին հերթական անգամ լեղաճաք եղած՝ թեւերին կը տայ:

... Սակայն կատուն սովորականից ուշանում էր: Աղաւնին անհանգիստ էր:

Միայնակ պառաւը կանգնել է տան շեմին ու խզուած ձայնով փիշ-փիշ է կանչում: Այսօր ստացել է թոշակը եւ ուրախութեանը չափ չըկայ: Ծերացած ցուցափեղկերով խանութից կրկին գնել է ողջ երշիկն ու քաղցրաւենիքը ու բերել իր փիսիկի, իր սիրելի, իր... իր... համար:

Այն օրուանից, ինչ որդին մահացաւ, կատուն, որ սկզբից որդու մանկութեան ընկերն էր, յետոյ էլ երիտասարդ մտքերն ու ապրումները լսողը, անխօս զրուցակիցը, փոխուեց: Այլեւս նա կատու չէր: Ժամերով նայում էր պառաւի աչքերին, քսմսւում էր ոտքերին՝ փորձելով մեղմացնել յուսակտուր լացը, ձմրան գիշերներին տաքացնում էր նրան իր ջերմութեամբ, նստում պառաւի ցաւացող ոսկորներին՝ թեթեւացնում ցաւը:

Վերադարձել էր կեանքի իմաստը. պառաւն ամէն օր ճաշ է պատրաստում, ինչպէս այն ժամանակ, երբ որդին դեռ կար, խանութից երշիկ, քաղցրաւենիք է առնում: Ամէն-ամէն ինչ իր փիսիկի համար:

Ինչո՞ւ, սակայն փիսոն ուշանում է:

Ժամանակը սկսեց տնքալ չսպիացած վէրքերից: Ժպիտը դանդաղ վարագուրուեց: Հոգին մղձաւանջ էր ապրում: Ելել էր ցաւի բարձունքները, որտեղից դէն էլ ոչինչ չկար, որտեղից դէն՝ ամէն ինչ ունայն է: Դեղնաթոր հայեացքը փնտրում էր հորիզոններ:

Փիսոն ուշանում էր:

Ցանկապատին թառեց մի աղաւնի եւ անհանգիստ ու տխուր նայեց պառաւին: Ապրելու համար էլ տարածութիւն չմնաց:

ԱՐՓԻ ՎԱՆԵԱՆ

Արցախ-Հադրութ

ՆԻՅԱԶՈՎԻՆ ԵՏՔ

Թիւրքմէնիստանի նախագահ Ս. Նիյազովի յանկարծական մահը պատճառ եղաւ որ գրուի թէ ան ըստալինեան ամբողջատիրական վարչակարգ մը հաստատած էր իր երկրին մէջ: Յաճախ կրկնուեցաւ այս զուգահեռը, երբ նոյնիսկ մամուլի մարդիկ լուրջ համեմատական մը ըրած չէին Ստալինի ու Նիյազովի միջեւ: Եւ այդ տրամաբանութեամբ ալ պէտք է Խրուշչով մը յաջորդէ Թիւրքմէն միապետին:

Ղազախ լրագրող մը Ս. Շէրմաթովա համաձայն չէ Նիյազով-ըՍտալին զուգահեռին: Առաջինին հիմնած վարչակարգը Ստալինի հիմնածին չի նմանիր: Թիւրքմէնպաշին այն կարեւոր տարբերութիւնը ունէր որ պետական կառոյցներէն աւելի յենած էր հաւատարիմներուն նեղ շրջանակի մը որ կը հակակշռէր ամբողջ երկիրը, ըստ մեծաւորին հրահանգներուն: Նման համակարգ ստեղծուած էր աւելի Ահեղն Իվանի օրով (ԺԶ. դար): Նիյազովի նախարարները, վարչական պետերը հասարակ քաղաքացիներուն կեանքը, ճակատագրերը վարելու բոլոր լծակները ունէին: Այսուհանդերձ, իրենք ալ զերծ չէին գերագոյն պետին տրամադրութեան մէկ ներշնչումով շնորհազուրկ ըլլալու վտանգէն: Մէկ օրէն միւսը կրնային կաշառակերութեան կամ այլ ամբաստանութեամբ մը դատարան կանչուիլ: Ատիկա միջոց մըն էր որով Թիւրքմէնպաշին չէր ձգեր որ իր մարդիկը հիննան դիրքի մը վրայ, յարաբերութեան լայն ցանց ունենան, սերտ կապեր հաստատեն: Ատիկա գտած ճարն էր պալատին դէմ յեղափոխութեան մը պատուար կանգնելու: Իսկ երբ գերագոյն պետը մահացաւ, իրեններուն ամէնէն մօտիկը՝ Ղ. Պերտիմուխամէտով ստանձնեց ղեկը: Անկէ ետք խրուշչովեան տիպի սառցահալ ակնկալել անտեղի է:

Վարչակարգի ազատականացում մը կը կարօտի նոր գաղափարական տէր մարդոց: Մինչդեռ անոնք՝ Նիյազովի հակառակորդները, ընդդիմադիրները, գրեթէ ոչ մէկ առիթ կրնան գտնել մասնակցելու քաղաքական նոր խմորումին: Մեծ մասը աքսորականի կեանք կ'ապրի արտասահմանի մէջ, իսկ երկրին սահմանները ամուր փակուած են: Պէտք է ըսել որ ամերիկացի, եւրոպացի քաղաքական դէմքերն ալ մինչեւ այսօր ոչ մէկ զօրակցութիւն արտայայտեցին Նիյազովի ընդդիմադիրներուն: Այն տպաւորութիւնը կայ որ արեւմուտքը կ'ուզէ կեցուածքի շեշտակի փոփոխութիւններէ խուսափիլ, վաղը երկրին նոր տէրերուն հետ համաձայնութեան գետին ունենալու նկատումով:

Թիւրքմէնիստան օտար պետութիւններու համար կարեւոր երկիր է, քանի որ կառուցանելի կազատարներուն անցքի վայր է. եւ անոնց մասին նոր իշխանները պիտի որոշեն: Երկիրը նաեւ կազի կանոնաւոր հայթայթիչ է: Աշխապատի մէջ կարգ-կանոն կը տիրէ ու նոր ղեկավարը խոստացած է յարգել միջազգային բոլոր պարտաւորութիւնները:

Թիւրքմէնիստանի պարագային ցնցող բան մը կ'ըլլայ անձի պաշտամունքին վերջ տալու շարժումը, նոյնիսկ եթէ ժողովուրդին մեծամասնութիւնը չէր հաւատացած Նիյազովի մեծութեան: Խորհրդային միութեան Համայնավար կուսակցութեան Ի. համագումարին փաստաթուղթերուն մէջ Ստալինի անձի պաշտամունքը խոտորում մը նկատուած էր իսկական համայնավար գաղափարականէն: Թիւրքմէններու պարագային, եթէ նոյնիսկ Խրուշչով մը յայտնուէր, նոյն բանը չէր կրնար ըլլալ, քանի որ Նիյազովի անձը, գաղափարները կը կազմէին իսկական գաղափարականը: Ան Թիւրքմէնկան ոսկեդարը հռչակած էր, Թիւրքմէնները դասելով աշխարհի ամենահին ժողովուրդներու կարգին որոնք անգնահատելի ներդրում ունեցած էին մարդկութեան զարգացումին:

Ատիկա կը նշանակէ թէ նոյն ընթացքով պիտի շարունակուի՞ Թիւրքմէն պետութեան ուղին: Հաւանաբար ժխտական է պատասխանը: Նոր իշխանութիւնը արդէն պարտաւորութիւն կը զգայ քաղաքական համակարգը փոփոխութեան ենթարկելու, որպէսզի կարենան նոր ն ախագահ մը ընտրել: Ա. եւ միակ անգամը ըլլալով Թիւրքմէնները 1992ին նախագահ ընտրեցին, ժողովրդական քուէարկութեամբ: Սահմանադրութիւնը եւ ընտրական օրէնքը նման ընտրութիւն չէին նախատեսեր, ուստի ժողովուրդին խորհուրդը որ երկրին ներկայացուցչական գերագոյն մարմինն է, գործի լծուած է փոփոխութիւն կատարելու համար:

Ընտրութիւնը տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 11ին, բազմաթիւ թեկնածուներով: Այդքանը արդէն կը յայտարարէ որ երկիրը Նիյազովի օրուանը չէ բոլորովին: 1992ին ան մրցակից չունէր: Բայց, անշուշտ, երկիրը պիտի շարունակէ փակ մնալ, քանի որ ուժանիւթի իր պաշարները կարելի կ'ընեն ատիկա: Բայց անձի պաշտամունքը աստիճանաբար պիտի չքանայ, ատիկա շարունակող ընտանեկան ժառանգորդ մը չգտնուելով: Ուստի անկարելի չէ որ Աշխապատի պատերուն վրայ յառաջիկայ օրերուն նոր դէմքի մը լուսանկարները տեղ գտնեն: Միակ անձի մը բացարձակ իշխանութեան շրջանը աւարտած է Թիւրքմէնիստանի մէջ, անոր հիմնադիրին մահով: Եւ Թիւրքմէնական քաղաքական համակարգը պիտի ընդօրինակէ իր դրացիներուն՝ Ուզպեկիստանի ու Տաճիկիստանի հեղինակաւոր վարչակարգերը:

ՔԱՂՀԱՆ

ՀԱՅՈՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ ԻՏԱԼԵՐԷՆՈՎ ՆՈՐ ԳՐՔԻ ՄԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

Հռոմի ԿՈՆԳՐԷՍՆԵՐու համալիրի մէջ «Աւելի գիրքեր աւելի ազատ» գրքի ցուցահանդէսին, սոյն համալիրի Տանթէ սրահին մէջ, Շաբաթ, 2006 Դեկտեմբեր 9ին, տեղի ունեցաւ իտալահայ գրող Տիկէօ Զիմարրայի Հայոց ցեղասպանութեան մասին գրքին ներկայացումը:

Գիրքը մեծ գրող, բանաստեղծ ու փիլիսոփայ Կոստան Զարեանի նոթերու հաւաքածոն է, թարգմանուած ու պատրաստուած Կոստան Զարեանի թոռան՝ Տիէկօ Զիմարրայի կողմէ:

Ներկայ էին հայ եւ իտալացի ընթերցասէրներ:

Հեղինակը շնորհակալութիւն յայտնելէ ետք ներկաներուն, խօսեցաւ հատորին լոյս ընծայման համար տարուած աշխատանքներուն մասին, անդրադարձաւ Հայոց կրած ջարդին ու տեղահանութեան որ նաեւ՝ մահ է... Մեծ եղեռնի մասին խօսեցան նաեւ ՌԱԻ իտալական հեռատեսիլի լրագրող Ռոպէրթօ Օլլա որ իր ներկայացուցած հաղորդումներուն ընթացքին բազմաթիւ անգամներ շօշափած է Մեծ եղեռնի նիւթը, շեշտը դնելով զոհերուն ու վերապրածներուն ճանաչումի արդար իրաւունքին վրայ:

Իսկ ճարտարագէտ, որդին՝ Հայոց մեծ բարեկամ Արմին Վեկնէրի որ եղած էր ականատեսն ու վկան Հայոց տարագրութեան եւ իր լուսանկարներով ու յօղուածներով, եւ յաճախ միջամտութիւններով պաշտպանած Հայոց արդար իրաւունքը, Միշա Վէկնէր կը շարունակէ իր հօրը, արդարութեան ի խնդիր գործունէութիւնը:

Հռոմի հայ գաղութի խորհուրդի բանբերը Պրն. Ռոպէր Աթթարեան, իր խօսքին մէջ, շնորհաւորեց եւ գնահատեց հրատարակչին յանդըգնութիւնը, շնորհակալութեան խօսք ուղղեց Մ. Վէկնէրին Հայերու իրաւունքին պաշտպանը հանդիսանալու գործին մէջ իր անկուն կամքին համար, շնորհակալութեան խօսք ուղղեց նաեւ հեռատեսիլի խմբագիր Ռ. Օլլային իր պատրաստած հաղորդումներուն մէջ յաճախ Հայոց ցեղասպանութեան նիւթը արծարծելուն համար. հուսկ շնորհաւորեց հայազգի Տ. Զիմարրան, գրքի հեղինակը, իր այս գրքին համար որ վկայութիւններու ու ապրումներու հաւաքածոյ մըն է, իսկական փաստ, 1915ին Հայերուն դէմ գործուած ահաւոր ոճիրին:

Ներկաներու հարցումներուն պատասխանելէ ետք հեղինակը մակագրեց իր գիրքերը:

Վերջերս իտալական ՌԱԻ Ունօ հեռատեսիլը եւ ձայնասփիւռը անդրադարձան Տիէկօ Զիմարրայի գրքին ու Հայոց եղեռնին:

Ս. Ն. Ժ.

ԱՆՑՈՒԿԸ - ՄՈՌՑՈՒԿ

Բժ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Փրոֆ. Ռիշէին յանձնարարուած էի 1880 Մարտ 9ին մասնաւորապէս մորթի հիւանդութիւններու մեծ մասնագէտ Տոքթ. Լայէի կողմէ. սոր ալ ներկայացուած էի յատուկ գրով Տոքթ. Պէլարի. իսկ այս վերջինին ալ ծանօթացած էի շնորհիւ Տոքթ. Տիամանտափուլօ մանկաբարձին, որ կը գործէր Սկիւտար Ս. Խաչի թաղին մէջ եւ հօրս շատ մտերիմ բարեկամ էր, զիս ալ շատ կը սիրէր:

Երբ Պոլսէն մեկնած ատենս իրեն «մընաք բարով»ի գացի, զիս սքանչելի նամակով մը յանձնարարեց Տոքթ. Պէլարին, որ վաղածանօթ ընկեր ու բարեկամն էր իրեն: Տոքթ. Պէլար խիստ ազնիւ վերաբերում ունեցաւ ինծի նկատմամբ, եւ ըրաւ յանձնարարութիւններ, զորս գրեցի վերեւ:

Բաւական ժամանակ հետեւեցայ Փրոֆ. Ռիշէի դասերուն, եւ օր մը անոր դասարանը գտնուող ունկնդիր բազմութեան մէջ յանկարծ նշմարեցի Տոքթ. Ժիրարը, այն զոր ճանչցած էի 1875ին, երբ կը յաճախէի Կալաթա-սէրայի էգոլ տէ փոն զ'Է Շոսէ վարժարանը եւ ուր նա Քիմիայի դասերուն փորձերը կը պատրաստէր, ինչպէս գրած եմ:

Ռիշէի դասէն յետոյ գացի Տոքթ. Ժիրարին քովը, յիշեցուցի իրեն Բերայի երկրաչափութեան դպրոցը եւ հոն իմ աշակերտութիւնս եւ իր քիմիական փորձերը: Տոքթ. Ժիրար շատ ուրախ եղաւ իմ այս յիշատակութեանս համար, եւ ստիպեց ինծի, որ օր մը ճաշի երթամ իր տունը, որ կը գտնուէր ռիւ Թիւրէն, թիւ 1:

Գիշեր մը գացի իրեն, լաւ ճաշ մը ըրինք եւ խոստացաւ օգտակար ինծի ըլլալ. եւ խորհուրդ տուաւ, որ փոխանակ Ռիշէ փրոֆ.ին վիրաբուժական դասերուն ներկայ ըլլալու, լաւ կ'ընէի ներքին հիւանդութիւններու ճիւղին նախ հետեւիլ, եւ ուսանիլ օսքիւլթասիոն և հիւանդ հարցաքննելու եղանակը:

Տոքթ. Ժիրարի այս խորհուրդը իբրեւ պատգամ ընդունեցի եւ իսկոյն գացի աշակերտիլ, դարձեալ Օթէլ-Տիէօի հիւանդանոցին մէջ, Փրոֆ. Հերարի գլինիքը:

Այս վարպետին քով աշակերտները կ'ուսանին միմիայն օսքիւլթասիոն (ականջադրութիւն), (օսքիւլթէ = ականջադրել), այսինքն՝ հիւանդներու կուրծքը, կռնակը մտիկ ընել, բնական ու անբնական շնչառութիւնը զանազանել, ախտաւորութեան աստիճանները ճանչնալ, նաեւ հիւանդութեան նշանները որոշել:

Սորվիլ սրտի հիւանդութիւնները, էական է ուսանողին համար: Այլեւայլ հիւանդներու հետ խօսելու եղանակը, զանոնք զորովով ու սիրով հարցափորձելու խիստ փափուկ դրութիւնը՝ Փրոֆ. Հերարին գլխաւոր դասաւանդութիւնն է. իր քով կարելի է վարժըւիլ հիւանդութիւն ճանչնալու դժուար արհեստին, այսինքն՝ տիակնոսթիք ընելու:

Լուրջ, հեզահամբոյր, իր աշակերտներուն հետ իբրեւ հայր վարուող սքանչելի դասատու մ'էր Տոքթ. Հերար. շատ կը սիրէր մեզ, ու նախանձախնդիր էր մեր լաւ ուսումնառութեան:

Երեք ամիսի չափ մնացի քովը եւ օգտուելով օգտուեցայ, բայց որպէս զի ա'լ աւելի յառաջադիմեմ ու ախտաճանաչութեան արուեստին մէջ զօրաւոր ըլլամ, Փրոֆ. Հերարի օգնական Տոքթ. Անտրէ Փըթիին առաջարկեցի, թէ կրնայի՞ արդեօք իրմէն առանձին դաս առնել, երբ երեկոները ինքը հիւանդները վերայցելել գար: Հաւանեցաւ առաջարկութեանս, պայմանաւ որ իրեն վճարում ընէի, զի պէտք ունէր դրամի:

Համաձայնեցանք, եւ ամսական 30 Փր. իրեն վճարելով, ճիշդ երեք ամիս, երեկոյեան ժամը 4ին կ'երթայի Օթէլ-Տիէօ, ու իրեն հետ ես կ'այցելէի բոլոր հիւանդները, որոնց մէջէն հետաքրքրական եղածներուն քով կը մնայինք երկար. հարկ եղած բացատրութիւնները ինքը կու տար ինծի, հիւանդներ կը քննէի իր ներկայութեանը ու կը ջանայի ճիշդ տիակնոսթիք մը ընել, զինքը գոհ ընել:

Եւ այսպէս, ես շատ բան սորվեցայ այդ Տոքթ. Ա. Փըթիէն որ յետագային եղաւ նկատելի վարպետ մը, անուանուեցաւ յատուկ մրցումով՝ Մէտըսէն տէ զ'Օփիթօ տը Փարի:

Իմ նիհար քսակէս կը վճարէի այս ամսական 30 Փրանքը եւ մեծ սիրով, զի մեծապէս կ'օգտուէի երեկոյեան այցելութիւններէն, մանաւանդ որ ուրիշ աշակերտ չկար հետս: Ես ու Տոքթ. Փըթի առանձին էինք. շա'տ ազնիւ, ուսումնական բժիշկ մ'էր. զիս ա'յնպիսի հոգածութեամբ կը կրթէր, որ 30 Փր.էն շա'տ աւելի կ'արժէր իր դասաւանդութիւնը:

Ըսի թէ, նիհար քսակէս կը վճարէի այդ 30 Փր.ը, եւ զայն պատրաստ ունենալու համար ցորեկները ձու մը միայն ուտելով կը բաւականանայի եւ երեկոները լաւ կը ճաշէի. ուրիշ կերպ ընել կարելի չէր, զի ամիսը 120 Փր. ընդ ամէնը կը ղրկէր հայրս:

Օթէլ-Տիէօի մէջ շատ բան սորվեցայ, շնորհիւ այն խորհուրդին զոր տուաւ ինծի Տոքթ. Ժիրար եւ դեռ կու տար եթէ Փարիզը թողելու չստիպուէր, հակառակ որ Սիէքլը Մետիքալ յորջորջուած թերթ մը սկսած էր հրատարակել, եւ մեծ յաջողութիւն ունէր, Փանամայի ջրանցքը պեղող ընկերութեան բժիշկ անուանուեցաւ Տոքթ. Ժիրար, մեկնեցաւ գնաց Փանամա. հոն մնաց ի սպառ:

(Շար. 145)

REMERCIEMENTS

L'Associaton CHENE France tient à remercier tous ceux, journaux, radio, associations, la Ville de Sèvres, entreprises et particuliers qui par leur soutien ont permis que la manifestation «Exposition et Braderie de Noël» soit un réel succès tant moral que financier. Le bénéfice s'élève à 32 000 Euros.

Chers Amis,

Sachez que nous sommes sensibles à vos marques de générosité et de fidélité. Nous apprécions vos gestes qui sont à la fois une marque de confiance et un encouragement encore plus fort pour persévérer dans nos actions.

Merci encore et Bonne Année 2007.

arménie mon amie

EXPOSITION

«Les 12 Capitales d'Arménie»

à la Conciergerie
2 Boulevard du Palais
75001 PARIS

Du 15 décembre 2006 au 18 mars 2007

⁂

Aïvazovski, peintre de la mer (1817-1900) du 6 février au 28 mai, Musée de la Marine (lPace du Trocadéro, Paris).

⁂

Arménie, terre chrétienne dans le Caucase, jusqu'au 11 mars, Notre-Dame de Paris (Crypte archéologique).

⁂

Livre arménien, cinq siècles de trésors, du 28 janvier au 25 mars, Bibliothèque Nationale de France, Site Richelieu, 58 rue de Richelieu, 75002 Paris.

⁂

Armenia Sacra, du 14 février au 21 mai, Musée du Louvre, retrospective de l'art chrétien arménien.

⁂

Inauguration de l'Année de l'Arménie, 25 janvier, Hôtel de Ville des Lilas.

(Շար. Ա. էջէն)

ւած են Յունուար 15ի վաղ առաւօտեան։

ԹԵՀՐԱՆ պահանջած է Յունուար 14ին, որ անմիջապէս ազատ արձակուին իր դիւանագէտները, որոնք ձերբակալուած են Ամերիկացիներուն կողմէ, Յունուար 12ին, Էրպիլ (Իրաք)։ Ուաշինկթընի համար անոնք դիւանագէտներ չեն, այլ՝ Յեղափոխութեան պահակներ որոնք զէնք կը հայթայթեն կեռիլլային։ Այս միջադէպը փորձութիւն մըն է Պաղտատի եւ Ուաշինկթընի յարաբերութիւններուն համար, քանի կը զուգադիպի Իրաքի նախագահին՝ Թալապանիի Սուրիա այցելութեան։

ԻՐԱՔԻ քրիստոնեաներու առեւանգումներն ու սպանութիւնները պատճառ են, որ անոնք մաս-մաս հեռանան երկրէն։ Ֆիկառօ (Յունուար 15) կը պատմէ սարրի-գաղդէացիի մը պարագան, որ առեւանգուած էր եւ ազատ արձակելուն համար 240 հազար տոլար պահանջուած էր ընտանիքէն։ Ան կրցած էր 30 հազար գտնել միայն եւ յանձնած էր։ Ենթական կը պատմէ որ իրմէ պահանջըւած էր իսլամանալ եւ ազատ արձակուելու առեն ալ իրեն թելադրուած էր հեռանալ։ Ինչ կը վերաբերի իրաքեան Քիւրտիստանին, ապաստանարանի վերածուած է սինի գաղթականներուն համար։

ՄԱՏՐԻՏԻ մէջ, Յունուար 13ին, 250 հազար Սպանացիներ տողանցած են դատապարտելու համար ահաբեկչութիւնը, ԷԹԱ-ի վերջին ոճրափորձին իբրեւ հետեւանք։ Նման ցոյցեր տեղի ունեցած են նաեւ այլ քաղաքներու մէջ։

ՆԻՔՈԼԱ ՏԻՒՓՈՆ-ԷՆԻԱՆ հեռացած է Իւ. ԷՄ. Փէ.էն, տարակարծիք ըլլալով Սարքօզիի տեսակէտներուն, բայց թեկնածու է նախագահութեան։ Կը խոստովանի որ բոլորովին կղզիացած կը մընայ եւ կոչ կ'ընէ աջի եւ ձախի բոլոր հանրապետականներուն որ իրեն միանան։

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

La Section «SEVAN» de Vienne présente

LE SPECTACLE DE NOEL

DE SON ECOLE HEBDOMADAIRE

Le Dimanche 21 janvier
à 15 heures 30 précises
au Théâtre de Vienne

Au programme : Chants, danses • Poésies • Sketches, Théâtre sous la direction de **Nareg DOURIAN** en collaboration avec la Maison de la Culture Arménienne de Vienne.

Comme chaque année, le Père Noël sera au rendez-vous pour distribuer cadeaux et friandises aux enfants.

Venez nombreux les encourager...

□

Section Paris

SEJOUR FAMILIAL

25 février au 4 mars

La Section **«Archalouys Tathéossian»** de Paris organise son séjour familial dans le centre de vacances de Bellefontaine (Jura).

Ambiance arménienne assurée ! ! !

Venez avec vos enfants, petits-enfants ou amis et rejoignez-nous sur les pistes de ski, de luge ou tout simplement dans le Centre ! ! !

Renseignements et inscriptions auprès de :

- Araxie 01 39 83 71 19 (19h à 21h);
- Alice 01 42 93 03 56 (19h à 21h).

Date limite : 31 JANVIER

Ս. ՄԵՍՐՈՊ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ

ԳՐԱԿԱՆ-
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ
ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐՈՒ
ՇԱՐՔ

Հինգշաբթի, Յունուար 18,
ժամը 20·30ին

Նիւթ՝

Անցեալ դարասկիզբին, Փարիզի հայ համայնքի մշակութային գործիչ՝

ԱՐՄԵՆԱԿ ՇԱՀՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

Կը ներկայացնեն՝

Արտաշէս ՈՍԿԱՆԵԱՆ
եւ
Կարէն ՍԻՄՈՆԵԱՆ

Կոմիտաս Վարդապետի երգերու ունկնդրութիւն՝ համա-եւրոպական համբաւի տիրացած երգիչի մեկնաբանութեամբ։

10 bis rue Thouin — Paris 5ème
Métro : Cardinal Lemoine / Monge

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

Combattre le négationnisme

CONTRE L'IMPORTATION DU NEGATIONNISME DE L'ETAT TURC EN FRANCE

CONTRE LA COMPLICITE DU CRIME DE GENOCIDE

GRAND MEETING REPUBLICAIN

mercredi 17 janvier à 20 h 30
au **Palais de la Mutualité**
24 rue Saint-Victor — 75005 Paris — Métro : Maubert-Mutualité

- Pour le soutien à la loi votée le 12 octobre à l'Assemblée nationale;
- Pour sa ratification par le Sénat;
- Pour le respect des victimes, de leur mémoire et de l'humanité.

La mobilisation de chacune et de chacun est indispensable et déterminante.

La présence notamment de **Charles AZNAVOUR**, artiste de renom d'origine arménienne, celle de Serge **KLARSFELD**, historien et avocat, père de l'nseignement de la Shoah, celle de **Bernard-Henri LEVY**, philosophe et **Maître Christian CHARRIERE-BOURNAZEL**, nouveau bâtonnier de Paris, avocat de la LICRA pour le procès Papon est un signe très fort.

L'ensemble de la classe politique républicaine française sera représentée.

CCAF
(Conseil de Coordination des Organisations Arméniennes de France)

DEVENEZ MONITEUR A LA COLONIE DE LA CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE

Vous êtes titulaire du BAFD. du BAFA ou stagiaire BAFA ?
Rejoignez notre équipe d'animation pour les séjours de juillet et août 2007 pour :

— Encadrer des enfants de 8 à 15 ans au sein de notre centre de vacances de Bellefontaine dans le Jura,

— Proposer diverses activités aux enfants dans un cadre très agréable et dans une ambiance arménienne qui fait le succès de la colonie depuis plus de 50 ans...

N'hésitez plus... envoyez votre candidature à l'adresse suivante:
Conseil d'Administration de la Croix Bleue des Arméniens de France

CBAF — 17 rue Bleue - 75009 PARIS,
par e-mail: cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13

♣

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE RECHERCHE POUR SES SEJOURS DE JUILLET ET AOUT 2007 A BELLEFONTAINE DANS LE JURA

— **des Assistant(e)s-Sanitaires**
— **des Cuisinier(e)s, Aide-Cuisinier(e)s**

N'hésitez plus... envoyez votre candidature avant le 31 janvier 2007 à l'adresse suivante :
Croix Bleue des Arméniens de France
17 rue Bleue — 75009 PARIS
par mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13

l'Association MACHTOTZ pour la défense de la langue arménienne organise

1) Cours intensif d'arménien 1er niveau pour non-arménophones

NOUVELLE SESSION : 17 février — 16 juin 2007

Ces cours s'adresseront aux débutants de 8 à 70 ans.
Les élèves seront capables de parler, lire et écrire l'arménien.

L'enseignement est assuré par Mme Hilda Kalfayan-Panossian avec sa METHODE AUDIOVISUELLE

Stage de 50 heures, le samedi matin de 9h à 12h, à Paris. (Absentéisme exclu)

2) Les cours de 2e, de 3e et de 4e niveaux continuent, le samedi entre 12h et 15h, à Paris.

Les nouveaux élèves sont acceptés après un test de niveau.

3) Vous pouvez aussi vous procurer votre MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES

Une méthode audiovisuelle utilisable chez soi.
3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio :
87 euros + 8 euros frais d'expédition

Pour tous ces cours et le manuel ,
RENSEIGNEMENTS, INSCRIPTIONS: 01 47 50 97 51

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 17

MERCREDI
17 JANVIER
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար· 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·621 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21·621

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ԹՈՒՐՔԻԱ ԻՐ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՓՆՏՌԷ» խորագրուած երկօրեայ համաժողով մը գումարուած է Յունուար 13–14ին, Անգարայի մէջ: Բացումի ելոյթով քիւրտ վիպագիր Ե· Քէմալ խօսիլ պախարակած է տասնամեակներէ ի վեր Քիւրտերու դէմ կիրարկուած խտրական նուաստացուցիչ քաղաքականութիւնը· չեշտած է թէ անարդար է այդ վերաբերումը, նկատի առած Քիւրտերուն Թուրքերուն հետ սերտ գործակցութիւնը, Թուրքիոյ Անկախութեան պատերազմի օրերէն: Յորդորած է յարգել տարբերութիւնները, հաստատել իսկական ժողովրդավարութիւն մը: Նոյն գաղափարը չեշտուած է այլ ելոյթներով ալ· առաջարկուած է պատրաստել նոր Սահմանադրութիւն մը որ յարգէ տարբերութիւնները, իրաւունք տայ, օրինակ՝ մայրենիով ուսում ստանալու: «Տարբեր բոլոր ինքնութիւններն ու մշակոյթները միակ ցանկութիւն մը ունին· հաւասար իրաւունքներու տէր քաղաքացիներ ըլլալ: Մինչեւ ներկայիս միակ ըմբռնումի տիրապետութեան ենթակայ ենք: Այդ պատճառով ալ բռնութեան զարկ կը տրուի, ճնշում կը գործադրուի» ըսած է քրտական կազմակերպութեան մը նախագահը:

ՊՈԼՍՈՅ Յունաց Բարթուղիմէոս պատրիարքին «Տիեզերական» տիտղոսին մասին ներքին բանավէճը կրկին հրահրած է, երբ Եւրոպական խորհուրդը այդ տիտղոսով անոր դիմելով հրաւիրած է ելոյթ ունենալու Յունուար 22ին, Սթրազպուրկի մէջ: Թուրքիա պատրիարքարանը թրքական հաստատութիւն կը նկատէ, պնդելով որ ան չի կրնար տիեզերական, կամ էքիւմէնիք հանգամանք ունենալ: Այս տեսակէտով ալ բազմաթիւ անգամներ առարկած է օտար պետութիւններու, բայց ոչ մէկ արդիւնք ստացած· որովհետեւ Թուրքիայէն զատ բոլոր պետութիւններուն համար Յունաց պատրիարքը Տիեզերական է, ինչպէս արդէն ամէն առիթով կը չեշտուի նոյնինքն պատրիարքարանէն:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Ազգային ժողովին Արտաքին գործերու յանձնաժողովը որոշած է դիւանագիտական շփումներով կանխել Ցեղասպանութեան օրինագիծի մը Միացեալ Նահանգներու Ներկայացուցիչներու ժողովին օրակարգին առնուիլը: Յարմար տեսնուած է որ նոյն յանձնաժողովէն պատուիրակութիւն մը ԱՄՆ երթայ յատուկ ծրագրով մը եւ Ներկայացուցիչներու ժողովէն անդամներ հրաւիրուին Թուրքիա:

ՕՔԼԱՀՈՄԱՅԻ (Թեքսասի հիւսիսը) մէջ ստեպողական վիճակ հռչակուած է, իբրեւ հետեւանք անսովոր եւ խիստ ցուրտի մը, որ երեսուն հոգիի մահուան պատճառ եղած էր երկրին մէջ, չորս օրուան ընթացքին: Մահերու մեծ մասը կառքի արկածներու արդիւնք են:

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՄԵԾՆ-ԲՐԻՏԱՆԻԱ պիտի «ամուսնանային» 50ական թուականներուն, ըստ բրիտանական պաշտօնական դիւաններու զորս հրապարակած է Պի· Պի· Սի·ն, հեռանկար մը որով Ելիզապէթ Բ·ը Ֆրանսական Պետութեան ղեկավարը կը դառնար: «Ֆրանքլըթեր»ի առաջարկը, ինչպէս կ'անուանէ Պի·Պի·Սի·ն, ըրած է Կի Մոլէ, Ֆրանսայի վարչապետը Իտընի տուած այցելութեան մը առթին, 1956ին: Ֆրանսայի մէջ ոչ մէկ փաստաթուղթ կայ այդ ուղղութեամբ: 1956 Սեպտ· 10ին Լոնտոն կատարած այցելութեան ընթացքին, Կի Մոլէ այդ հարցը ծեծած է Անգլիոյ վարչապետին՝ Է· Իտընի հետ, կը յայտնէ բրիտանական դահլիճին մէկ պաշտօնական փաստաթուղթը: Այս առաջարկը եղած է Եւրոպական Հասարակապետութիւնը ըստեղծող Հռոմի դաշնագրէն տարի մը առաջ: «Միութեան» այս գաղափարը մերժուած է, բայց Կի Մոլէ քիչ ետք այլ առաջարկ մը ըրած է՝ Ֆրանսայի անդամակցութիւնը Գոմընուելթի (Բրիտանական հասարակապետութիւն), ինչ որ Անգլիա խանդավառութեամբ ընդունած է: Յունուար 15ին, Պի· Պի· Սի· հարցախոյզ մը ըրած է այդ մասին եւ հարցաքննուածներու 60%ը դէմ արտայայտուած է նման գաղափարի մը:

ՄԵՍԻՆԱՅԻ նեղուցին մէջ, Յունուար 15ին, ժամը 18·30ի շուրջ երկու նաւերու բախումէն 4 հոգի մեռած է եւ 88 հոգի ալ վիրաւորուած են (7ը՝ ծանր վիճակի մէջ): Նաւերէն մէկը 150 ճամբորդ կը փոխադրէր:

ՆԻՔՈԼԱ ՍԱՐՔՈԶԻ թեկնածուի իր առաջին այցելութիւնը ըրած է Յունուար 15ին Մոն Սէն Միշէլ երթալով, ուրկէ ուզած է խօսիլ Ֆրանսայի մը, որ «չատ իր մասին խօսիլ չի տար եւ կառքերը չի հրկիզեր»: Սարքոզի, ապա, անցած է Սէն Մալօ: Ի դէպ, նախորդ օրուան իր ելոյթին առթիւ Ֆր· Հոլանտ յայտարարած է որ Սարքոզի իրաւունք չունի ժօրէսի մասին խօսելու: Ան ըսած է·«Խե՜ղճ ժօրէս, եթէ գիտնար որ օր մը իր անունը պիտի արտասանուէր աջի համագումարի մը···»:

ԻՐԱՔԻ մահապատիժներուն գործադրութիւնը դահիճները նահատակի կը վերածէ եւ նոյնը պատահած է Յունուար 15ին, Ս· Հիւսէյնէն ետք, իր խորթ եղբօր՝ Պարզան Իպրահիմ ալ-Թիքրիթի եւ Աւատ ալ-Պանտարի պարագային, երբ կախաղան հանուած են: Այս անգամ, Իրաքի կառավարութիւնն ալ թոյլ տուած է որ պաշտօնական տեսերիզ մը պատրաստուի: Ինչ որ կատարուած է աւելի վրէժի տպաւորութիւնը կը թողու քան՝ արդարութեան: Եւ սիւննիներու համար չփ բարբարոսութիւնն է որ գործած է:

ՍՈՒՐԻՈՅ նախագահը՝ Պաշար ալ-Ասատ յայտարարած է Յունուար 14ին, որ Սուրիա «պատրաստ է օգնելու Իրաքցիներուն որպէսզի իրականացնեն ազգային հաշտութիւնը եւ միասնականութիւնը, ապահովութիւնը եւ կայունութիւնը», Նախագահ Թալապանիի այցելութեան առթիւ: Երկու երկիրները վերահաստատած են դիւնագիտական իրենց յարաբերութիւնները 2006 Նոյեմբերին:

ԻՐԱՆԻ նախագահը՝ Ահմէտինէժատ, Յունուար 15ին, վերջացուցած է լատին ամերիկեան իր եռօրեայ այցելութիւնը, որու ընթացքին գացած է Վենեցուելա, Նիքարակուա եւ Էքուաթէօր: Այս վերջին երկրին մէջ, ներկայ եղած է նորընտիր նախագահին պաշտօնի գլուխ անցնելու արարողութեան: Իրան եւ Վենեցուելա որոշած են խառն ձեռնարկ մը ստեղծել «հետազօտելու, արտադրելու եւ առեւտրականացնելու համար քարիւղը»:

ՍՊԱՆԱԿԱՆ «Էլ Փայիս» օրաթերթին համաձայն, Ֆիտէլ Գասթրօ չատ ծանր վիճակի մէջ է, հակառակ տրուած լաւատես լուրերուն: Ի դէպ, լաւատես այդ լուրերէն մէկը տուած էր սպանացի բժիշկը, որ գացած ու քննած էր Գուպայի ղեկավարը եւ յայտնած թէ ապաքինման մէջ է եւ խիրդէ չի տառապիր:

ԱՄՆ-ՈՒ փոխ նախագահին՝ Տիք Չէնէյի համար իրանեան իշխանութիւնները պէտք է Իրան պահեն իրենց զօրքերը եւ չփորձեն միջամտել Իրաքի: Կը գտնէ որ Իրան չատ մեծ սպառնալիք մըն է ամբողջ շրջանին համար եւ ոչ միայն Իրաքի: Յայտարարած է՝ «Եթէ խօսիք Ծոցի պետութիւններուն հետ, Սաուտցիներուն, Իսրայէլացիներուն եւ Յորդանանցիներուն, ամբողջ շրջանը մտահոգ է, մասնաւորաբար Իրանի նախագահին դիրքին պատճառաւ»:

ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ կը խորհի կրկնապատկել այն տուրքերը զորս կը վճարեն օտար հարուստները (3600), որոնք Զուիցերիա հաստատուած են եւ որոնց մէջ բազմաթիւ Ֆրանսացիներ կան:

ԿԻՊՐՈՍԻ Պաշտպանութեան նախարարութիւնը յայտարարած է թէ Եւրոպական Միութեան հաւասարութեան սկզբունքը յարգելով, այսուհետեւ զինուորական ծառայութեան պիտի կանչէ քրիստոնեայ փոքրամասնութիւններու պատկանող երիտասարդներն ալ: Հայ, կաթողիկէ եւ մարոնի համայնքներու ներկայացուցիչները հրաւիրուած են նախարարութիւն, ուր իրենց տեղեկացուած է նոյն որոշումը: Կը սպասուի որ նոր կարգադրութեան թղթածրարը պատրաստ ըլլայ մինչեւ Փետրուարի վերջը:

(Շար·ը Դ· էջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐ ՀԱՅԵՒԹՈՒՐՔ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԷՆ

Ինչպէս ըսուած էր, ամերիկեան նախաձեռնութեամբ ու յատկացումով անցեալ չաբաթավերջին Երեւանի մէջ տեղի ունցած է Հայաստանի ու Թուրքիոյ սահմանին բացումի նիւթին նուիրուած համաժողովը: Գլխաւոր մասնակցողները եղած են ԱՄՆ-ու ներքին ապահովութեան կողմէն Պ· Տալլց, Հայեւթուրք գործարարներու միութեան Թուրք նախագահը Ք· Սոյաք, ամերիկահայ քաղաքագէտ Ռ· Կիրակոսեան եւ ուրիշներ:

Կազմակերպիչ ու մասնակից նման կազմով ձեռնարկէ բացայայտ է թէ ի՛նչ դուրս պիտի գար: Ք· Սոյաք ըստ սովորութեան, հազիւ թէ քօղարկուած ձեւով կրկնած է Թուրքիոյ պաշտօնական տեսակէտը· ըսած է որպէս դրական երեւոյթ թէ իր երկրի մէջ վերջին քանի մը տարիներուն ազատօրէն կարելի է խօսիլ արգիլուած թեմաներու մասին, իսկ Ցեղասպանութեան ճանաչումը Թուրքիոյ կողմէ տեղի կ'ունենայ այն պարագային երբ պատմական փաստերը մատչելի դառնան բոլոր Թուրքերուն: Անոնք ոչինչ գիտեն, քանի որ տասնամեակներով իրենցմէ ամէն ինչ գաղտնի պահուած է, եւայլն:

Աւելի էական բաներու անցնելով, հայեւթուրք դիւանագիտական յարաբերութիւններու գլխաւոր խոչընդոտ համարած է Ղարաբաղի կնճիռը· ապա ըսած թէ Հայաստան եւ Թուրքիա տնտեսական հիանալի հեռանկարներ ունին որոնց հասնելու համար մեծ աշխատանք պէտք է տանին իրենց քաղաքական ուժերուն հետ:

Թրքական տեսակէտէն չատ տարբերած չեն ամերիկահայ քաղաքագէտ Ռ· Կիրակոսեանի ըսածներն ալ: Թուրքիոյ արեւելեան քրտաբնակ շրջաններուն տընտեսապէս զարկ տալու լաւագոյն ձեւը նկատած է Հայաստանի սահմանին բացումը եւ Հայաստանի հետ դիւնագիտական ու առեւտրական յարաբերութիւններու հաստատումը: Աւելցուցած է թէ Ցեղասպանութեան ճանաչումը առաջնային տեղ չունի Թուրքիոյ հետ յարաբերութիւններուն մէջ, ան զարգացումներու բնականոն հետեւանքը կ'ըլլայ: Իր մեկնաբանութեամբ, Թուրքիան կարեւոր զարգացումներու չեմին է, քանի որ ինքնութեան վերարժեւորումներ տեղի կ'ունենան: Ցեղասպանութեան ճանաչումի յաջորդ քայլն ալ պէտք է առնուի ոչ թէ Եւրոպայի տարբեր խորհրդարաններուն մէջ, այլ՝ Թուրքիոյ ուր նոր սերունդը պէտք է տեղեկացուի այդ մասին, եւլն·:

Հասկնալի է որ Թուրքիոյ կողմէ Հայաստանի սահմանին բացումը նախ եւ առաջ Թուրքիոյ տնտեսական կարեւոր առաւելութիւն ստեղծելու կոչուած է: Բայց ամերիկեան յաջորդական նախաձեռնութիւններով այդ քայլը Հայաստանին համար աւելի կարեւոր նկատող կեցուածքով մը կը թելադրուի քաղաքական զիջումներ յանձն առնել, ի սէր այդ բացումին: Քիչ մը նուազ հասկնալի է որ ինչո՞ւ նման ժողով Անգարայի, կամ Պոլսոյ մէջ չի գումարուիր, քանի որ գերիշխանը թրքական տեսակէտները կ'ըլլան, անկախ՝ զանոնք կրկնողներու պատկանելիութենէն: Իսկ Երեւանի մէջ մերժելու տրամադրութիւնը կը բացակայի:

Հիմնովին անհասկնալի է ՀՀՇ-ի վարչութեան անդամ Դ· Շահնազարեանին խիստ դրական արժեւորումը եւ մեղադրանքը թէ Հայաստանի արտաքին քաղաքականութեան օրակարգին վրայ որպէս գլխաւոր նպատակ դրուած է Ցեղասպանութեան միջազգային ճանաչումի հարցը: Ան աւելի կարեւոր նկատած է Թուրքիոյ հետ սահմանի բացումը:

Ընդդիմութեան ներկայացուցիչի մը համար բնական ու թերեւս պարտք է իշխանութիւնը քննադատելու ամէն առիթ օգտագործելու կեցուածքը· բայց Ցեղասպանութեան նիւթը այսքա՛ն մանրուքի արժէքով չահարկել, իսկապէս համոզիչ բնոյթ չի կրնար ունենալ, երբ իշխանութիւնը ամէն առիթով չեշտած է ու կը չեշտէ որ անոր ճանաչումը պայման չի նկատեր Թուրքիոյ հետ դիւանագիտական բնականոն յարաբերութիւններու հաստատումին, իսկ միջազգային ճանաչման աշխատանքին մէջ կ'արժէ անդրադառնալ տասնամեակներէ ի վեր Սփիւռքին կատարածին ու անկախութենէն ի վեր Հայկական պետականութեան խաղացած դերին:

ԻՐԱՔ

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԱԾ

Իրաքի կաթողիկէ Հայոց առաջնորդ Անտոն Վրդ· Արամեան «Ազդակ»ին տեղեկացուցած է թէ Յունուար 15ի առաւօտուն Պաղտատի գիտական հետազօտութեան կեդրոնին մօտ պատահած պայթումէն վիրաւորուած է Ժոզէֆ Մաքուքեան: Ան մարդասիրական կազմակերպութեան մը Պաղտատի գրասենեակին տնօրէնն է: Ինքնաշարժը գրեթէ ածխացած է, ինք այրուածքներով փոխադրուած է տեղական հիւանդանոց մը:

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ «Ս. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ» ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՄԷՆՕՐԵԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ՀՐԱՆԴ ԱՃԸՄԵԱՆ

Վարժարանը կը գործածէ Շաքէ Մինասեանի հայերէն լեզուի դասագիրքերը, իսկ Հայոց պատմութեան դասաւանդման համար՝ Կարօ Մոմճեանի պատրաստած գիրքերը:

Զմրուխտ Մարգարեան, յայտնապէս նկատելով զարմացական արտայայտութիւնս ի լուր տրուած բացատրութիւններուն, կ՚ըսէ. «Կան մարդիկ, որոնք կը զարմանան թէ ի՛նչպէս կարելի է այսքան քիչ աշակերտներով դպրոց մը բաց պահել. կան նաեւ հարցնողներ, թէ՝ ինչո՛ւ: Սակայն պէտք է չէշտել այն առաւելութիւնը որ այս դպրոցը ունի: Դասարաններուն մէջ աշակերտներու թիւին (յաճախ 3 կամ 4 հոգի) փոքր ըլլալուն պատճառով մեր վարժարանին ուսումնական մակարդակը բարձր է: Ծնողքներ միշտ գոհ եղած են ուսումնական մակարդակէն եւ տրուած դաստիարակութենէն: Մեր աշակերտները ամէն տարի կը մասնակցին ՀՕՄ-ի, Համազգայինի եւ Խաեան Սանուց միութեան կազմակերպած մրցումներուն եւ միշտ ալ յաջողութիւններ կ՚արձանագրեն»: Ի պատասխան այն հարցումիս թէ աշակերտները ի՛նչ լեզուով կը հաղորդակցին իրարու հետ, ուսուցչուհին կը նշէ՝ դասարանին մէջ հայերէն, իսկ գրոսանքի պահուն անգլերէն:

«Ս. Լուսաւորիչ» ազգային վարժարանը ունի խնամակալ մարմին, Ծնողա-ուսուցչական մարմին եւ Շրջանաւարտից միութիւն, որոնցմէ իւրաքանչիւրը իր սահմաններուն մէջ կարեւոր նպաստը կը բերէ դպրոցին գործերուն յաջող ընթանալուն:

Վարժարանին հիմնադրութեան առաջին խնամակալ մարմինը՝ 1977-1978 ուսումնական տարեշրջանին, բաղկացած է հետեւեալներէ.

Մուշեղ Ա. Քհնյ. Տէր-Գալուստեան, պատուոյ նախագահ, Նշան Համբարեան, ատենապետ, Վարդուհի Անաստասեան, ատենադպրուհի եւ ՀՕՄ-ի մայր մասնաճիւղի ներկայացուցիչ, Վերգին Թադէոսեան, գանձապահ, Մայիս Զէթէեան Գափաֆեան, ՀՕՄ-ի էրըբունի մասնաճիւղի ներկայացուցիչ, Նըւարդ Համբարեան, խորհրդական, Ստեփան Պագալեան, հոգաբարձութեան փոխ ատենապետ, Զաւէն Թադէոսեան, հոգաբարձութեան ներկայացուցիչ, Եդուարդ Սէֆէրեան, հոգաբարձութեան ներկայացուցիչ, Մելիք Պետիկեան, Հայ կեդրոնի ներկայացուցիչ:

Այնուհետեւ իւրաքանչիւր տարեշրջան խնամակալ մարմնի ատենապետութիւնը վարած են տարբեր անձնաւորութիւններ, նոր դէմքերով եւ նոր ուժերով յառաջ տանելով դպրոցին գործերը: 2000 թուականէն ի վեր խնամակալ մարմնի ատենապետն է ծանօթ մտաւորական Տոքթ. Հրանդ Մարգարեան, որ իր չուրջ ունենալով Հայ դպրոցի նախախնամական դերին հաւատացող նուիրեալ անձեր, ոգի ի բոին կ՚աշխատի անսահման զոհողութիւններու գնով բաց պահելու «Ս. Լուսաւորիչ» ազգային վարժարանին դռները:

Վարժարանին գոյութեան 30 տարիներու ընթացքին Ծնողա-ուսուցչական մարմիններու մաս կազմած են չուրջ 80 ծնողքներ, որոնք իրենց գուրգուրանքի առարկան դարձուցած են դպրոցը, իրենց գործունէութեամբ թեթեւցնելով հաստատութեան հոգերը: Ներկայիս Ծնողա-ուսուցչական մարմինը բաղկացած է եօթը հոգիէ .կան նաեւ օժանդակ երկու անդամներ:

Վարժարանին Շրջանաւարտից միութիւնը հիմնուած է 2002 թուականին, երբ դպրոցը կը տօնէր իր հիմնադրութեան 25ամեակը եւ ունէր 67 շրջանաւարտ:

Հետաքրքրական է նշել վարժարանին 30ամեայ կեանքի ընթացքին հաստատութեան տնօրէնութիւնը վարած կրթական մշակներու թիւի առատութիւնը: Արդարեւ, դպրոցին առաջին տնօրէնը եղած է Մայիս Զէթէեան, երկու տարեշրջան: Ապա, տասը տարիներու ընթացքին զանազան անձեր վարած են տնօրէնի պաշտօնը՝ մէկական տարեշրջան, իսկ անոնցմէ երկուքը՝ 3 ամիս եւ 6 ամիս: 1989էն ի վեր «Ս. Լուսաւորիչ» վարժարանի տնօրէնուհին է Քրիսթին Ռիկըլհոֆ:

2002ի Մայիս 3ին «Ս. Լուսաւորիչ» ամէնօրեայ վարժարանը կը տօնէր իր հիմնադրութեան 25ամեակը: Այդ առթիւ հրատարակուած գրքոյկին մէջ, Միացեալ Նահանգներու արեւելեան թեմի առաջնորդ Օշական Արք. Չօլոյեան կը գրէր. «Ճիշդ է, միշտ ալ Հայ վարժարանը պահելը զոհողութեամբ եւ անվերապահ աջակցութեամբ կատարուած է, ուր որ ալ գտնուի անիկա: Նոյն այդ դժուարութեամբ պահած ենք Նիւ Եորքի Ս. Լուսաւորիչ վարժարանը, շնորհիւ հաւատաւոր անձերու, որոնք հակառակ վարժարանին սահմանափակ թիւով աշակերտութեան, բնաւ չեն ընկրկած, չեն տկարացած եւ չեն յուսահատած: Ս. Լուսաւորիչ վարժարանին հիմնադրութեան 25րդ տարեդարձին առիթով նոյն մարտահրաւէրը կրկին կը ցցուի մեր դիմաց, եւ մեր հաստատ համոզումն է, որ ամէն ճիգ պիտի թափենք զայն կանգուն պահելու, առաւել զօրացնելու եւ պայծառացնելու»:

Նոյն գրքոյկին մէջ, Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ օրուան հոգեւոր տեսուչը՝ Միւռոն Ծ. Վրդ. Ագնիկեան, ի մէջ այլոց կը գրէր. «Հայակերտումի եւ հայապահպանման այս փոքրիկ օճախը իր վտիտ սակայն երիտասարդ ուսերուն շալկած բազմաչարչար ժողովուրդի մը մատղաշ սերունդին հայեցի դաստիարակութեան սրբազան պարտականութիւնը, դժուարութիւններ եւ տատանումներ յաղթահարած, բայց ազնիւ նախանձախնդրութեամբ եւ վեհ տեսիլքով կրթական նպատակ մը իրագործելու առաջադրանքով ճամբայ ելած քառորդ դար մը առաջ, այսօր իր շրջանաւարտներու հոյլով եւ ուսումնական մակարդակով հպարտութիւն կը ներշնչէ»:

Ս. Լուսաւորիչ մայր եկեղեցւոյ նախկին հովիւ Մուշեղ Ա. Քհնյ. Տէր-Գալուստեան, որ վարժարանին հիմնադիր անդամներէն մէկը եղած է, իր երախտագիտութեան խօսքը ուղղելով եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան, վարժարանին խնամակալ եւ ծնողական մարմիններուն եւ ազնիւ բարերարներուն եւ նուիրատուներուն, որոնք միշտ պատրաստակամ եւ յանձնառու եղած են նիւթապէս եւ բարոյապէս օժանդակել վարժարանին կարիքներուն թէ կազմակերպչական աշխատանքներուն, կը մաղթէր որ «Հայ վարժարաններու դռները միշտ բաց մնան բոլոր հօրիզոններու տակ հայ մանուկներու առջեւ, որպէսզի անոնք հայանան՝ հայերէն խօսին, գրեն, կարդան ու ճռուողեն»:

Վարժարանին խնամակալ մարմնի անխոնջ ատենապետը՝ Տոքթ. Հրանդ Մարգարեան, գրքոյկին մէջ ստորագրած իր «Երախտագիտութեան խօսք»ին մէջ կը շեշտէր. «Սփիւռքի մէջ ամէնօրեայ վարժարան հիմնելը եւ քառորդ դար պահելը, պատմական հպարտ արարք մըն է ակնասկած: Յաջողութեան եւ հպարտութեան պսակը կը պատկանի ԲՈԼՈՐ այն յամառ հայորդիներուն, որոնք հաւատացին հայ ազգային արժէքներուն եւ հոգատարութեամբ ու առանց ճիգ խնայելու «ԱՅՍՕՐ»ը կերտեցին: Այդ գիտակից պայքարողներն էին՝ Ազգային Առաջնորդարանը, Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին, Արմէն Գարօ կոմիտէն, դպրոցի խնամակալ մարմինները, ուսուցչական կազմերը, ծնողաց մարմինները, ծնողները, դպրոցին չուրջ հաւաքուած կազմակերպութիւնները՝ ՀՕՄ-ը, Համազգայինը եւ ՀՄԸՄ-ը: Պատիւն արժանաւորաց: ... Այսօր, վարժարանը հըպարտութեամբ կը ներկայանայ հայ գաղութին որպէս կրթական բարձր մակարդակի հաստատութիւն, ուր մեր զաւակները ուսման կողքին կը ստանան մաքրամաքուր ազգային ոգի»:

Ուշագրաւ է վարժարանին ամերիկացի երկար տարիներու տնօրէնուհի Քրիսթին Ռիկըլհոֆի խօսքը գրքոյկին մէջ, ուր կը կարդամ. «Երբ կը տօնենք մեր դպրոցին 25 ամեակը, կրնանք նայիլ անցեալին հպարտութեամբ եւ յառաջիկային՝ վստահութեմբ: Մեր աշակերտները ոչ միայն ուսումնական մարզին մէջ յաջողակ են, այլեւ անոնք հպարտ են իրենց ազգային ժառանգութեամբ: Եւ այս իրողութիւնը կը պարտինք ծնողքներուն եւ յատկապէս մեր ուսուցիչներուն: Կրնանք վստահութեամբ յառաջ նայիլ, որովհետեւ մենք կը շարունակենք ուսումնական մարզի մեր յաջողութիւնները: Միասնաբար աշխատելով մենք կրնանք իսկապէս ունենալ սքանչելի ապագայ մը եւ ապահովել 50ամեակ մը»:

Անհաւասիկ ա՛յս լաւատեսութեամբ կը բաժնուիմ դպրոցէն, մաղթելով ամերիկացի տնօրէնուհիին երազի իրականացում, այն համոզումով որ ատիկա անիրականանալի երազ մը չէ, քանի որ «Ս. Լուսաւորիչ» ազգային վարժարանի պատասխանատուներուն մօտ կայ հաւատք, կայ նուիրում, կամք ու կորով:

ԱՌԵՒՏՈՒՐԻ, ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ, ԳՈՐԾԻ ՆԱԽԱՊԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆԸ ՌՈՒՍԵՐՈ՛ՒՆՆ Է

Հետզհետէ աւելի յաճախակի կերպով հասնող Հայերու սպանութեան լուրերէն այլեւս մենք ալ գիտենք թէ որքա՛ն մերժելի տարր է օտարը Ռուսաստանի մէջ: Մերժելի, չսիրուած ու վտարումի թեկնածու: Անշուշտ յետխորհրդային կեանքին ծանօթ պայմանները իրենց կարեւոր դերը ունին ստեղծըւած ատելութեան մէջ. բայց իշխանութիւններն ալ իրենց անկարողութեամբ ու անտարբերութեամբ, թերեւս նաեւ լռելեայն քաջալերելով բաժին ունին օտարատեացութեան ծաւալուն երեւոյթին մէջ:

Վերջերս ռուսական կառավարութիւնը քննարկումի առած էր օրինագիծ մը որով կը նախատեսուէր ներգաղթի գրասենեակներուն մէջ աշխատողներուն թիւը 20 հազար աւելցնել, հասցնելով 50 հազարի: Այդ բանակին 90%ը կ՚աշխատի երկիր մուտքի արտօնագիր տուող գրասենեակներու մէջ: Նոր առնուելիքները առաւելաբար պիտի կազմեն շարժուն խմբակներ ու պիտի լծուին ապօրինի կեցութեամբ գըտնըւողներու որսին, փողոցներու եւ շուկաներու մէջ: Ներկայիս այդ գործը կ՚ընեն ոստիկանները:

Օրինագիծը հետեւանք է ազգամիջեան յաճախադէպ բախումներուն որոնք այլեւս երկրին առօրեային մաս կը կազմեն .ամէնէն սուր հալածանքին թիրախ են կովկասցիները. յատկապէս Չէչէններն ու Վրացիները: Այս վերջիններէն արդէն կարեւոր տոկոս մը զրկուած է իր երկիրը:

Ինչպէս կը գրէր ռուս լրագրող մը, Ռուսաստան առաջին անգամը չէ որ նման հարցի դէմ յանդիման կը մնայ: Ցարական շրջանին, հակառակ գրեթէ ազատական ազգային քաղաքականութեան մը, ամէնէն ճնշուածները Հրեաներն էին: Ոմանք դարերէ ի վեր Ռուսաստան ապրող գերդաստաններու շառաւիղներ էին ու տեղացի կը նկատուէին, բայց ԺԸ. դարու վերջաւորութեան Լեհաստանի մասնատումը ամէն բան փոխեց: Ռուսական կայսրութիւնը աշխարհի ամէնէն մեծ թիւով Հրեայ ունեցող երկիրը եղաւ: Նախաձեռնութեան անոնց մեծ կարողութիւնը կառավարութիւնը մղեց անոնց բնակութեան սահմաններ ճշդելու. այդ սահմաններէն անդին բնակելու իրաւունք չունէին: Ատիկա տեւեց մինչեւ Ի. դարու ըսկիզբը եւ պատճառ եղաւ մեծ թիւով Հրեաներու Ամերիկա գաղթին, մինչ ուրիշներ կը միանային յեղափոխական շարժումին:

Ռուսաստանի Գերմանացիները որոնք խաղաղութեան շրջանին շատ առանձնաշնորհեալ դիրքի տէր էին, երկու աշխարհամարտերուն ընթացքին մեծապէս տառապեցան իրենց ծագումին պատճառով: Ա. աշխարհամարտին անոնք «քաղաքացիական պատերազմի բանտարկեալ» յայտարարուեցան, իսկ 1943-

րն Վոլկայի Գերմանացիները աքսորուեցան Ղազախստան: Կեդրոնական Ասիա ղրկուեցան անվստահելի նկատուած ուրիշ ժողովուրդներ ալ, ինչպէս Չէչէնները, Ինգուշները կամ Ղրիմի Թաթարները:

Խորհրդային միութեան կործանումը վերջ տուաւ բնակութեան արձանագրութեան որ կ՚արգիլէր նոյնիսկ երկրին մէջ բնակութեան վայր փոխել. ներկայի Սահմանադրութիւնը օրինաւոր կացութեան տէր ամէն ոքի կ՚արտօնէ իր յարմար դատած վայրը բնակիլ: Այսուհանդերձ, կան գօտիներ ուրկէ մեկնիլը անկարելի է եւ ուրիշներ որոնց մուտքը արտօնուած չէ:

Ամէնէն աւելի հալածուած տարրին՝ կովկասցիներու խումբէն Չէչէններու հանդէպ ժխտական վերաբերումը փոխուած չէ, հակառակ պատերազմին պաշտօնապէս աւարտած ըլլալուն: Անոնք անարդարօրէն իրենց գործէն կ՚արձակուին, գործատեղիները կը փակուին, ուսանողները կալուածատէրերու կը հրահանգեն չէչէն վարձակալներ չընդունիլ: Մոսկուան յատկապէս անոնց արգիլուած գլխաւոր վայրն է. քաղաքապետ Լուժկով յամառօրէն կը փորձէ վերահաստատել բնակութեան արձանագրութեան պարտաւորութիւնը:

Դեկտեմբեր 8ին խորհրդարանը օրէնք մը վաւերացուց որով սննդեղէնի շուկաներու առնուազն 50%ի բաժինը ռուս գիւղացիներուն եւ արտադրողներուն պիտի յատկացուի. զգեստեղէնի շուկային համար համեմատութիւնը 20% է: Երեսփոխան մը ըսած է թէ այդ օրէնքը միայն կը ծառայէ գաղթականներուն կաշառքով ռուսական ապրանքի մակնիշ ձեռք ձգելուն:

Մոսկուայի քաղաքապետարանը գաղթականներուն կը վերագրէ նաեւ կալուածի գիներուն տարապայման բարձրացումին պատասխանատուութիւնը: Կ՚ուզէ պարտադրել որ նոր շէնքերու 80%ը վաճառուի իսկական Ռուսերուն. բան մը որ թէ՛ Սահմանադրութեան ներհակ է, թէ՛ ոչ մէկ ազդեցութիւն կ՚ունենայ գիներու յաւելումին վրայ: Այդ խոչընդոտն ալ կը ծառայէ ներյայտ կարգադրութիւններով օրէնքը շրջանցելու. մոսկուացիներ կրնան գումարի մը փոխարէն օտարականներուն համար կալուած գնել:

Մասնագէտները համոզուած են որ եթէ Հիւսիսային Կովկասի բնակիչները որոնք Ռուսական դաշնակցութեան հանրապետութիւններու քաղաքացիներ են, իրենց հաճոյքին համար չէ որ կ՚ուզեն Մոսկուա հաստատուիլ: Անիկա կ՚ըլլայ իրենց շրջաններուն մէջ տիրող աղքատութեան, գործազրկութեան պատճառով: Ինգուշիոյ գործօն բնակչութեան 35%ը, Տաղստանին 29%ը գործազուրկ է: Մինչ Մոսկուայի մէջ այդ համեմատութիւնը 0·6% է: Հոն ամսական միջին աշխատավարձքն ալ 22 հազար ռուբլի է, մինչ Ինգուշիոյ մէջ 6100 ռուբլի է, Տաղստանի մէջ 4300 ռուբլի:

Շատեր այն նկատումը ունին որ տարբեր ազգաբնակչութիւններ իրարու դէմ հանել կառավարութեան նպաստաւոր է. անով բողոքի զգացումները եւ վախերը կը կեդրոնանան մատնանշուած թշնամիին վրայ: Այդպէսով իշխանութիւնները բնակչութեան մէկ մասին քուէները կ՚որսան, առանց միւսին վստահութիւնը կորսնցնելու, ինչ որ կ՚օգնէ ընկերութեան քիչ մը եւս մասնատումին:

ՔԱՂՀԱՆ

ԻՏԱԼԻԱ

ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՒ ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒՄԸ ՀՌՈՄԻ ՄԷՋ

Շաբաթ Յունուար 6ին Հռոմի Սուրբ Նիկողայոսի նուիրուած Հայոց եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցաւ Յիսուսի Ծննդեան ու Աստուածայայտնութեան տօնակատարութիւնը որ սկիզբ առաւ ժամը 11ին հայածէս հանդիսաւոր պատարագով զոր մատոյց գերյարգելի Միքայէլ Թ. Ծ. Վրդ. Մուրատեան, մեծաւորը՝ Հռոմի Լեւոնեան հայ դպրեվանքին:

Սուրբ Նիկողայոսի եկեղեցին ծայրէ ծայր լեցուն էր հաւատացեալներով: Ներկայ էին նաեւ՝ Անարատ Յղութեան հայ քոյրերու ընդհ. մեծաւորուհին ու վարչութեան անդամները եւ Հայաստանի դեսպանութեան ներկայացուցիչներ:

Երգեցողութիւնը կատարեց Անարատ Յղութեան հայ քոյրերու եւ Լեւոնեան վարժարանի ժառանգաւորաց երգչախումբը ղեկավարութեամբ՝ գերպ. Ռաֆայէլ Մինասեանին, առաջնորդը՝ Սուրբ Երկրի կաթողիկէ Հայոց:

Ս. գրային ընթերցումներէն ետք պատարագիչ վարդապետը յաւուր պատշաճի քարոզ մը արտասանեց շեշտը դնելով Ծննդեան տօնին նշանակութեան ու Քրիստոսի մարդեղութեան, Յիսուս ծնաւ որպէսզի մեզ հաշտեցնէ Աստուծոյ հետ որ մեր հայրն է:

Պատարագէն ետք տեղի ունեցաւ Ջրօրհնէքի արարողութիւնը իբրեւ խորհրդանիշ Յիսուսի մկրտութեան: Սովորութիւն է որ ամէն տարի գաղութի զաւակներէն մէկը ըլլայ Ջրօրհնէքի խաչի կնքահայրը եւ այս տարի հռոմահայ գաղութէն Ճովաննի Տայութօն՝ էր թոռնեակը իտալահայոց յայտնի անձնաւորութիւններէն հանգուցեալ Տիգրան Սիրինեանին...

Յաւարտ արարողութիւններուն, եկեղեցւոյ դահլիճը տեղի ունեցաւ շնորհաւորութիւններու փոխանակում. իսկ ժամը 13ին Լեւոնեան վարժարանի ճաշասրահը աւանդական ագապը: Ներկայ էին աւելի քան 150 հոգի, որոնք ընտանեկան ջերմ մթնոլորտի մէջ տօնեցին Ծնունդն ու Աստուածայայտնութիւնը:

Գերյարգելի Միքայէլ Ծ. Վրդ. Մուրատեանի օրհնութեան աղօթքէն ետք օրուան հանդիսավարը Պ. Ռոպէր Աթթարեան ողջունեց ներկաները յայտնելով անոնց որ Ռուբէն Շուգարեան, Իտալիոյ մօտ Հայաստանի արտակարգ եւ լիազօր դեսպանը, ճիշդ այդ պահուն հասած էր Հռոմի օդակայանը. իր ընտանիքին անդամներուն հետ անոնք անմիջապէս օդակայանէն ուղղուեցան դէպի Լեւոնեան վարժարան մասնակցելու այս ընտանեկան սիրոյ սեղանին: Ներկաները ծափողջոյններով ու շնորհաւորական մաղթանքներով ընդունեցան դեսպանը որ իր սրտի խօսքին մէջ շնորհաւորեց տօնը, ու շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր անոնց որոնք աշխատեցան եւ կ՚աշխատին որպէսզի գաղութի զաւակները միասնաբար տօնեն այս կարեւոր տօնը:

Այդ օրը, օրն է նաեւ մանուկներուն. անոնք խմբուեցան օրուան հանդիսավարին Պ. Աթթարեանին շուրջ, մասնակցեցան վիճակահանութեան ու նուէրներու բաշխումին որ կ՚ուրախացնէ թէ մեծերը եւ թէ փոքրերը... ու երբ անոնք կը սպասէին Պէֆանան որ նախորդ տարին իրենց բերած էր ընծաներ, անակընկալ ներս մտաւ Կաղանդ Պապան. եւ ինք բաժնեց նուէրները:

Իսկ մեծերուն բաժնուեցաւ կարկանդակը, ճաշակողներէն երկու հոգի իրենց բաժնին մէջ գտան անակնկալ մը որ կը նշանակէ թէ անոնք են օրուան Թագաւորն ու Թագուհին:

Երեկոյեան ժամը 5ին վերջ գտաւ տօնակատարութիւնը:

Ս.Ն.Ժ.

ՄԵԾԱՐԱՆՔ

Ինսթիթիւ տը Ֆրանսի «Արձանագրութեանց եւ Գրականութեան (Պէլ - Լեթր) ակադեմիան Շլումպէրժէ մրցանակը շնորհած է Ժերար Տէտէեանի, Միջին դարու պատմութեան փրոֆէսէօր Մոնփըլիէի Փօլ Վալերի համալսարանը իր հատորին՝ «Les Arméniens entre Grecs, Musulmans et Croisés. Etude sur les pouvoirs arméniens dans le Proche - Orient méditerranéen (1068-1150)». Bibliothèque arménologique de la Fondation Calouste Gulbenkian, (2 հատոր) (Նախաբան Ժան Ռիշարի, Ինսթիթիւ տը Ֆրանսի անդամ, Լիզպոն 2003):

Մրցանակը կը կրէ պատմաբան Կիւսթաւ Շլումպէրժէի անունը, որ հանրածանօթ է իր հրատարակութիւններուն համար, Բիւզանդիոնի եւ խաչակրութիւններու վերաբերեալ:

DVD reçus

VOYAGE EN ARMENIE
de R. GUEDIGUIAN
DVD

Diaphana ed. vidéo
155 rue du Fbg St. Antoine
75011 Paris

ԱՆՑՈՒԿԸ - ՄՈՌՑՈՒԿ

Բժ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

1880 Յունիսին անցայ «Շաքիթէ» հիւանդանոցը, որ կանգուն էր Ռիւ Ժագոպի մէջ. հոն եղայ էքսթէռն աշակերտ, հռչակաւոր վիրաբոյժ Փրոֆ. Կոսլէնի քով:

Տարին բոլորեցի այս Փրոֆ.ին հիւանդարանին մէջ, ականատես - ուսանողի հանգամանքովս ներկայ գտնուեցայ վիրաբուժական խիստ փափուկ ու ծանր գործողութիւններու, եւ ուզեցի որ Նոյեմբեր ամսուան մէջ Առաջին Տօքթորայի քննութիւնս անցընէի. այս նպատակաւ դիմում ըրի Համալսարանի տնօրէնին, որ դժբախտաբար արտօնութիւն ինծի չտըւաւ, պատճառաբանելով թէ Նոյեմբերը քննութիւններու շրջանին ամիսը չէր:

Այս մերժողականին վրայ, ես ալ ժամանակս պարապը չանցընելու ու զայն օգտագործելու համար սկսայ հետամուտ ըլլալ, պատրաստուիլ էքսթէռն տէ զ՚Օփիթօյեան զննողներուն:

Նպատակիս կրցայ հասնիլ եւ ահա Սեպտեմբերի մէջ մասնակցեցայ երկու մրցման քննութիւններուն, եւ յաջողեցայ անուանուիլ էքսթէռն տէ զ՚Օփիթօ տը փարի. առաջին հայ ուսանողն էի, որ արժանի կ՚ըլլար այս տիտղոսին:

Էքսթէռնութեան շրջանը երեք տարի է. առաջին տարիս սկսայ 1881 Յունուար 1-ին, Օփիթալ տիւ Միտիի մէջ եւ աշխատեցայ Տոքթ. Շառլ Մօրիաք երեւելի վիրաբոյժին քով: Երկրորդ տարիս՝ 1882ը անցուցի Օփիթալ Նեքէռի մէջ, աշխատելով մեծահռչակ Փրոֆ. Փոթէնի թեւերուն տակ. այն որ սրտի հիւանդութիւններու նշանաւոր մասնագէտն էր:

Փրոֆ. Փոթէնի աշակերտած միջոցիս էր, որ ինծի վիճակեցաւ հիւծախտէ մեռածի մը դիազննութիւնը կատարել, ու զբաղումիս ամենածանր վայրկեանին, անուշադրութեամբ աջ ձեռքիս դանակը հպեցուցի ձախ բթամատիս, զայն վիրաւորեցի, քանի մը օր յետոյ մատս ուռեցաւ, թիւպէրքիւլ անաթոմիք կոչուած վտանգաւոր վէրքը ունեցայ. ներողեցայ բաւական ժամանակ, բայց բարեբախտաբար բուժուեցաւ բթամատս իր ստացած վէրքէն, որ կրնար չար հետեւանք ունենալ: Իմ այս թիւպէրքիւլ անաթոմիքի մասին, բժիշկ ըլլալէս յետոյ աշխատութիւն մը գրեցի, ու զայն յղեցի, 1888ին Փարիզի մէջ գումարուած՝ առաջին Գոնկրէ տը լա Թիւպէրքիւլօզին:

Էքսթէռնայի երրորդ տարիս անցուցի կեդրոնէն հեռու եղած Օփիթալ Սէն Թ՚Անթուանի մէջ ու աշխատեցայ ճարտար վիրաբոյժ, Փրոֆ. ակրէժէ Տոքթ. Փեբրէի քով, 1883 տարին բոլորեցի սոյն հիւանդանոցը եւ 1884ի սկիզբէն յաճախեցի ամենաերեւելի մանկաբարձ, նշանաւոր գիտուն եւ փիլիսոփայ Փրոֆ. Փաժոյի ծննդաբերութեան հիւանդանոցը (Գլինիք տ՚աքուշըման), ուր ինծի ուսումնակից ունեցայ բժիշկ Մազսում Շէրպէթեանը, որ ինծմէ տարի մը առաջ աւարտեց ու վկայուեցաւ տօքթոր:

Գլինիք տ՚աքուշըմանը չարունակելով հանդերձ, կ՚երթայի նաեւ Փրոֆ. Փոթէնի քով, զի կը պատրաստէի տօքթորայի ճառս (թէզ տը տօքթորա) որուն նիւթը ինքը՝ Փոթէնը տուած էր ինծի:

Հոս միտքս կու գայ խիստ ծիծաղաշարժ պատմութիւն մը, զոր չեմ ուզեր մոռացութեան զամբիւղը նետել:

Փրոֆ. Փոթէնի քով էքսթէռնութիւնս ըրած տարիս, 1882ին, Փարիզի մէջ փիէվռ թիփոյիտի համաճարակ մը սկսաւ. եղանակը ամառ էր, բոլոր հիւանդանոցները թիֆօ հիւանդութենէ բռնուողներով լեցուած էր: Նեքէռի մէջ, Փրոֆ. Փոթէնի սրահներն ալ ամբողջովին լի էին այդ տեսակ հիւանդութենէ տառապողներով: Ճիշդ այդ համաճարակի միջոցին Փարիզ հասան Խմբեան եւ Գավաֆեան երկու բժիշկները, որոնք Ախըռ-դարուի բժշկական դպրոցէն իրենց վկայականնին նոր առած, նպատակ ունէին մէկ մէկ մասնագիտութիւն սորվելու:

Շիտակ եկան իմ բնակած տեղս, 7 ռիւ Ռուայէ-Գոլար, զի վաղածանօթ ընկերներ էին եւ մօրեղբօրս կողմէ ալ յանձնարարուած էին ինծի. զիրենք տարի տեղաւորեցի հանդիպակաց օթեւանը եւ հետեւեալ առտու իմ հետս առի ու առաջնորդեցի Նեքէռ հիւանդանոցը, որպէս զի գաղափար մը ունենան փարիզեան հիւանդանոցներուն վրայ:

Փոթէնին քով չորս էքսթէռն էինք, եւ ամէն մէկերնիս վեց վեց անկողինի յատկացուած պաշտօն ունէինք, մեզի պատկան հիւանդներուն վիճակացոյցը պատրաստել, ու փրոֆէսէօրին կարդալ:

Կարդալու կարգս եկած չէր դեռ, միւս էքսթէռնները կը կարդային ու ես այս նորեկ բժիշկ պարոններուն տեղեկութիւններ կու տայի, ըսելով թէ՝ «այս ինչ թիւ հիւանդը՝ սա կերպ թիֆոյէ կը տառապի, այն ինչ թիւին հիւանդն ալ սա կերպ» եւ այլն, եւ այլն, երբ կարգը ինծի եկաւ կարդալու, ու կարդալներս աւարտեցի, ետիս դառնալով ուզեցի տեսնալ մեր բժիշկները. չկային, անհետացած էին ու ես սկսայ փնտռել զիրենք:

(Շար. 146)

Տիկին Լիսա Ճէզվէճեան,
Տիկին Արշա Քիաթիպեան,
Օր. Նաթալի Քիաթիպեան,
Տէր եւ Տիկին Դաւիթ եւ Սանտրին Գարագասեան եւ թոռնիկը եւ ծոռները՝ Գլօտիա եւ Ալեքսանդր,
Տիկին Նատիա Ակըլքարայեան եւ Սերժ եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր, տատիկին, քեռայրին եւ ազգականին՝

ՊԵՐՃ ՃԷԶՎԷՃԵԱՆ-Ի

(ծանօթ՝ Ռիշար ՃԷԶՎԷՃԻ)

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 13-ին, Նիս:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Շաբաթ, Յունուար 20, ժամը 10.30ին Նիսի Ս. Աստուածածին եկեղեցին.— 281 boulevard de la Madeleine

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

«ՅԱՌԱՋ». – Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Ճէզվէճեանի եւ զաւակներուն:

NAVASART

Ballet arménien

présente

HAYASTAN

Palais des Congrès de Paris

3 mars à 20h30;
4 mars à 15h30

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

La Section «SEVAN» de Vienne présente

LE SPECTACLE DE NOEL

DE SON ECOLE HEBDOMADAIRE

Le Dimanche 21 janvier
à 15 heures 30 précises
au Théâtre de Vienne

Au programme : Chants, danses • Poésies • Sketches, Théâtre sous la direction de **Nareg DOURIAN** en collaboration avec la Maison de la Culture Arménienne de Vienne.

Comme chaque année, le Père Noël sera au rendez-vous pour distribuer cadeaux et friandises aux enfants.

Venez nombreux les encourager...

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

(Շար. Ա. էջէն)

մոնտ> ծգմգ 'մղսմոլլ մոնտ> 9 ճմոսՁ Հայ եւ 700 կաթողիկէ կ'ապրին Կիպրոսի Հանրապետութեան մէջ ուր 25 ամիս է զինուորական ծառայութեան շրջանը:

ԹԷՆԻՍ

ՄԷԼՊՈՒՐՆԻ ՄՐՑԱՇԱՐՔ

Աւստրալիոյ Մէլպուրն քաղաքին մէջ տեղի ունեցող մրցաշարքին, ուր տօթը տեղ-տեղ աւելի քան 40 աստիճանի կը հասնէր շուքին, Բ. օրուան մրցումներուն Դ. Նալպանտեան յաղթած է սերպիացի Թ. Ժանքօ Թիփսարեւիչի որ ստիպուած եղած է լքել մրցումը արեւահարութեան պատճառով:

Combattre le négationnisme

CONTRE L'IMPORTATION DU NEGATIONNISME DE L'ETAT TURC EN FRANCE
CONTRE LA COMPLICITE DU CRIME DE GENOCIDE

GRAND MEETING REPUBLICAIN

mercredi 17 janvier à 20 h 30
au **Palais de la Mutualité**
24 rue Saint-Victor — 75005 Paris — Métro : Maubert-Mutualité

- Pour le soutien à la loi votée le 12 octobre à l'Assemblée nationale;
- Pour sa ratification par le Sénat;
- Pour le respect des victimes, de leur mémoire et de l'humanité.

La mobilisation de chacune et de chacun est indispensable et déterminante.

La présence notamment de **Charles AZNAVOUR**, artiste de renom d'origine arménienne, celle de Serge **KLARSFELD**, historien et avocat, père de l'enseignement de la Shoah, celle de **Bernard-Henri LEVY**, philosophe et **Maître Christian CHARRIERE-BOURNAZEL**, nouveau bâtonnier de Paris, avocat de la LICRA pour le procès Papon est un signe très fort.

L'ensemble de la classe politique républicaine française sera représentée.

CCAF
(Conseil de Coordination des Organisations Arméniennes de France)

l'Association MACHTOTZ
pour la défense de la langue arménienne
organise

1) Cours intensif d'arménien 1er niveau pour non-arménophones

NOUVELLE SESSION : 17 février — 16 juin 2007

Ces cours s'adresseront aux débutants de 8 à 70 ans.
Les élèves seront capables de parler, lire et écrire l'arménien.

L'enseignement est assuré par Mme Hilda Kalfayan-Panossian avec sa METHODE AUDIOVISUELLE

Stage de 50 heures, le samedi matin de 9h à 12h, à Paris.
(Absentéisme exclu)

2) Les cours de 2e, de 3e et de 4e niveaux continuent,
le samedi entre 12h et 15h, à Paris.
Les nouveaux élèves sont acceptés après un test de niveau.

3) Vous pouvez aussi vous procurer votre MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES

Une méthode audiovisuelle utilisable chez soi.
3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio :
87 euros + 8 euros frais d'expédition

Pour tous ces cours et le manuel ,
RENSEIGNEMENTS, INSCRIPTIONS: 01 47 50 97 51

DEVENEZ MONITEUR A LA COLONIE DE LA CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE

Vous êtes titulaire du BAFD. du BAFA ou stagiaire BAFA ?
Rejoignez notre équipe d'animation pour les séjours de juillet et août 2007 pour :

— Encadrer des enfants de 8 à 15 ans au sein de notre centre de vacances de Bellefontaine dans le Jura,
— Proposer diverses activités aux enfants dans un cadre très agréable et dans une ambiance arménienne qui fait le succès de la colonie depuis plus de 50 ans...

N'hésitez plus... envoyez votre candidature à l'adresse suivante:
Conseil d'Administration de la Croix Bleue des Arméniens de France

CBAF — 17 rue Bleue - 75009 PARIS,
par e-mail: cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
RECHERCHE
POUR SES SEJOURS DE JUILLET ET AOUT 2007
A BELLEFONTAINE DANS LE JURA

— des Assistant(e)s-Sanitaires
— des Cuisinier(e)s, Aide-Cuisinier(e)s

N'hésitez plus... envoyez votre candidature avant le 31 janvier 2007 à l'adresse suivante :
Croix Bleue des Arméniens de France
17 rue Bleue — 75009 PARIS
par mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13

arménie mon amie

MEMORIAL DE LA SHOAH
Auditorium «Edmond J. Safra», niveau I
17 rue Geoffroy-l'Asnier — 75004 Paris
présente

Mercredi 17 janvier
Projection et rencontre

15 h
America America
d'**Elia KAZAN**
avec Stathis Giallelis, Franck Wolff, Elena Karam
(Etats-Unis, fiction 1964, 2h54, 35mm)

19 h 30
Ararat
d'**Atom Egoyan**
avec Charles Aznavour, Arsinée Khandjian, David Alpay, Eric Bogosian, Brent Carver
(Canada-France, fiction, 2002, couleur, 2h06, 35 mm)
Sélection officielle Cannes 2002, hors compétition

Jeudi 18 janvier
Projections et rencontre littéraire

16 h 30
Je hais les chiens
de **Pea Holmquist**
et **Suzanne Khardalian**
(Suède, documentaire, 22005, 29 min)

Back to Ararat
de Pea Holmquist
(Suède, documentaire, 1988, 100 min, vidéo, HB Pea Holmquist Film)

19 h 30
Rencontre littéraire
Franz Werfel et Edgar Hilsenrath
Deux auteurs juifs écrivent sur le génocide des Arméniens : l'un avant la Shoah, l'autre après...

Les 40 jours du Musa Dagh
de **Franz Werfel**
Traduit de l'allemand par Paule Hofer-Bury, préface d'Elie Wiesel, éd. Albin Michel, 2001.

Le conte de la pensée dernière
d'Edgar Hilsenrath
Traduit de l'allemand par Bernard Kreiss
éd. Albin Michel, 1992.
Prix Alfred-Döblin.
Avec la présence exceptionnelle **d'Edgar Hilsenrath.**

Ս. ՄԵՍՐՈՊ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ

ԳՐԱԿԱՆ-ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

Հինգշաբթի, Յունուար 18,
ժամը 20.30ին

Նիւթ՝
Անցեալ դարասկիզբին, Փարիզի հայ համայնքի մշակութային գործիչ՝

ԱՐՄԵՆԱԿ ՇԱՀՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

Կը ներկայացնեն՝
Արտաշէս ՈՍԿԱՆԵԱՆ
եւ
Կարէն ՍԻՄՈՆԵԱՆ

Կոմիտաս Վարդապետի երգերու ունկնդրութիւն՝ համար – եւրոպական համբաւի տիրացած երգիչի մեկնաբանութեամբ:

10 bis rue Thouin — Paris 5ème
Métro : Cardinal Lemoine / Monge

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 18
JEUDI
18 JANVIER
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում),
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.622 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 82e ANNEE — N° 21.622

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ նախագահ ընտրուեցաւ գերման դեմոկրատ քրիստոնեայ մը, յանձին՝ Հանս-Կերթ Փէօթէրինկի, որ կը դրաւէ Սպանացի ընկերվարական Խոսէփ Պորէլի աթոռը: Այս վերջինը ընտրուած էր 2004 Յուլիսին, իսկ այս նոր ընտրութիւնը հետեւանք է Խորհրդարանի երկու գլխաւոր խումբերու (աջ՝ 277 անդամ 784ի վրայ) եւ ընկերվարականներու (217 երեսփոխան) համաձայնութեան: Կարելի չէր եղած բացարձակ մեծամասնութիւն մը ձեռք ձգել մէկ կամ միւս խումբին համար, որոշած են բաժնել նախագահութիւնը եւ շարք մը պաշտօններ, երկու եւ կէս տարուան համար: Փէօթէրինկ 450 ձայն ստացած է կարելի 494ի վրայ, ինչ որ կը նշանակէ թէ Ֆըրանսացի կարգ մը ընկերվարականներ չեն քուէարկած ի նպաստ իրեն այլ նախընտրած են Մոնիքա Ֆրասոնին (իտալացի համանախագահ, կանաչ): Եւրոպական Յանձնախումբին մէջ ալ կացութիւնը հաւասարակշռուած չէ: 27ի վրայ 6 ընկերվարական նկատուածներ կան, Նախարարաց խորհուրդին մէջ, որ պետութիւնները ներկայացնող օրէնսդիր մարմինն է, միայն 5 երկրներ կը կառավարուին ընկերվարականներու կողմէ (Մեծն Բրիտանիա, Սպանիա, Հունգարիա, Փորթուկալ, Լիթուանիա), վեց ուրիշներ ալ համախմբման կառավարութիւններու կողմէ: Այս ամբողջը ցոյց կու տայ որ Եւրոպական Սահմանադրութեան շուրջ նոր բանակցութիւն մը անպայման աւելի ընկերային բնոյթ կրնայ չունենալ:

ՇԻՐԱՔ կ'ուզէ երկխօսութիւն մը հաստատել Իրանի հետ եւ կը խորհի բանագնաց մը ղրկել: Նպատակն է շրջանին կայունութիւնը հաստատել, մասնաւորաբար Լիբանան: Տուսթ-Պլազիի անունն ալ տրուած է որպէս բանագնաց, բայց վերջնական ոչ մէկ որոշում տըրուած է: Ելիզէի շրջանակներուն համաձայն, պէտք է լաւ մտածել: Կը շեշտուի նոյնիսկ որ Ֆրանսա միակողմանի որոշում չի տար, այլ կը խորհրդակցի ընկերակիցներուն հետ: Սաուտի Արաբիա շատ համաձայն չէ Տուսթ-Պլազիի անունին շուրջ, որովհետեւ կը գտնէ թէ անոր հանգամանքը կը նշանակէ շատ կարեւորութիւն տալ այդ այցելութեան:

ՍՊԱՆԻՈՅ վարչապետը՝ Խոսէ Լուիս Ռոտրիկէզ Զափաթերօ կոչ մը ըրած է որ գոյանայ «ազգային մեծ համաձայնութիւն մը» ի պատասխան ԷԹԱ-ի, որ Դեկտեմբեր 30ի իր ոճրափորձով Մատրիտի օդակայանը, խզեց հրադադարը: Ըստ Զափաթերոյի, այդ ձեւով վերջակէտ մը դրաւ խաղաղութեան գործընթացին:

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ, Յունուար 16ը ամէնէն արիւնալի օրերէն մէկը եղած է: Առնուազն 70 ուսանող, դասախօս եւ պաշտօնեայ մեռած են Մուսթանսիրիահ համալսարանին առջեւ (Պաղտատի արեւելեան կողմը) երբ երկու ոճրափորձեր գործուած են: Մեռեալներէն զատ 138 վիրաւորներ ալ կան: Նոյն օրը, այլ ոճրափորձ մըն ալ գործուած է, որու հետեւանքով 15 մեռեալ կար: ՄԱԿ-ի համաձայն, 2006ին 34 հազար իրաքցի բնակիչներ մեռած են, ինչ որ օրական 94 մեռեալի միջին մը կը նշանակէ:

ՄՈՍԿՈՒԱ վերսկսած է հալածանքը Կովկասցիներու դէմ եւ անոնցմէ ոմանք խուճապի մէջ կ'ապրին, մանաւանդ երբ վաճառորդ են շուկաներու մէջ: Մոսկուայի կեդրոնական մեծ շուկային մէջ, օրինակ, անոնցմէ մէկը կ'ըսէ «կրնամ մէկ վայրկեանէն միւսը դալ եւ մեր վերջն է»: Վլ. Փութին անձամբ կոչ ըրած է որ կարգ ու կանոն հաստատուի շուկաներուն մէջ եւ «աշխատանքի շուկան նախ եւ առաջ Ռուսաստանի քաղաքացիներուն վերապահուի»: Ռուսաստանի մէջ աւելի քան 10 միլիոն ապօրինի գաղթողներ կան եւ վեց միլիոն «օրինականացած», թէեւ իշխանութիւններուն համար միայն 1,3 միլիոն օրինաւոր գաղթողներ կան: Կը թուի որ օտար լրագրողներ ալ նոյն կացութեան մէջ են: Էր. Էֆ. Ի.ի (Ռատիօ-Ֆրանս Էնթէրնասիոնալ) մէկ թղթակիցը որ չէ կրցած ատենին նորոգել տալ իր վիզան, արտաքսուած է երկրէն:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ առաջին անգամ ըլլալով բաւական ժողովրդականութիւն վայելող սեւամորթ նախագահական թեկնածու մը ունին, յանձին՝ Պարաք Օպամայի, դեմոկրատ ծերակուտական, որ կրնայ վտանգաւոր մրցակից մը ըլլալ Հիլարի Գլինթընի համար: 45 տարեկան է, փաստաբան եւ ապրած է Հաւայ, ուր ծնած է սպիտակամորթ մօրմէ եւ քենիացի հօրմէ: Սեւամորթները վերապահ են իրեն նկատմամբ, որովհետեւ խառնածին է:

ԻՍՐԱՅԵԼԻ Պետութեան դատախազը ոճրային քննութեան մը ձեռնարկած է վարչապետ Ե. Օլմերթի դէմ փինանսական գայթակղութեան մը առթիւ, որ կը վերաբերի Լէումի դրամատան սեփականացման, 2005ին: Այն ատեն Օլմերթ Ելմտական նախարար էր եւ կասկած կայ որ այդ մասին տեղեկութիւն տուած է գործարար անձի մը, որ կ'ուզէր դրամատունը գնել: Մնաց որ ի վերջոյ գնորդը ուրիշ մէկը եղած է:

Ս. ՌՈՒԱՅԱԼ ԵՒ ՖՐ. ՀՈԼԱՆՏ անմիջապէս հակազդած են այն լուրերուն, ըստ որոնց Հարստութեան տուրք չվճարելու համար, կալուածային ընկերութիւն մը հիմնած են (Լա Սափինիէռ) որ թոյլ կու տայ իրենց տուրքէ զերծ մնալ: Զոյգը անուանարկութեան դատի դիմած է Ի. ԷՄ. Փէ. երեսփոխան Ժագ Կոտֆրէնի եւ «Լա Տէփէշ տիւ Միտի» թերթին դէմ, ուր երեսփոխանին համացանցով այդ մասին տուած լուրը հրատարակուած էր: Ս. Ռուայալ եւ Ֆր. Հոլանտ յայտարարած են որ 862 Եւրո վճարած են, վերջին երկու տարիները որպէս Հարստութեան տուրք: Ս. Ռուայալ գործածուած ձեւը «մեթոտ տը ռաֆայլ» որակած է...:

ՖՐԱՆՍՈՒՀԻՆԵՐԸ ծնունդներու մրցանիշը կոտրած են Եւրոպայի մէջ, կին գլուխ երկու զաւակի միջին մը ապահովելով: 2006ին, 830.900 երախայ ծընած է Ֆրանսայի մէջ, ինչ որ 2,9%ի յաւելում մը կը նշանակէ 2005ի բաղդատմամբ: Եւրոպայի մէջ, գլուխն է Ֆրանսա, իրեն կը հետեւին Իրլանտա, Մեծն-Բրիտանիա, Ֆինլանտա, եւ Դանիա: Ամէնէն ցած թիւով ծնունդներու երկիրներն են Չեխիա, Լիթուանիա, Սլովենիա, Սլովաքիա եւ Լեհաստան:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Հանրապետութեան նախագահին պատժական կարգավիճակին սահմանադրական վերաքննութիւնը բաւական լուրջ պառակտում ստեղծած է երեսփոխաններու մօտ, ինչ հոսանքի ալ պատկանին: Մեծամասնութիւն մը (աջ եւ ձախ) քուէարկած է (Ի. ԷՄ. Փէ.ի մեծամասնութիւն, մը, ընկերվարական խումբը. Համայնավարները ձեռնպահ մընացած են, Ի. ԷՄ. Փէ.ի խումբ մը եւ Իւ. Տէ. Էֆ.ը դէմ քուէարկած են): Բարեփոխումը ապա պիտի ներկայացուի Խորհրդարանի համագումարին (Փետրուար 19ին կամ 26ին): Քուէարկուած բնագիրը կը հաստատէ նախագահին անձեռնմխելիութիւնը իր պաշտօնավարման շրջանին գործուած արարքներուն, կը ջնջէ բարձր դաւաճանութեան ոճիրը անոր տեղ կը դնէ պաշտօնազրկման պարագայ մը, երբ «իր պաշտօնին խոտոր համեմատող արարքներ գործէ»:

ԻՍՐԱՅԵԼԵԱՆ բանակին հրամանատարը՝ զօր. Տան Հալուց հրաժարած է իր պաշտօնէն Յունուար 16ին: Բարձրաստիճան սպաներուն համար գլխաւոր պատասխանատուն էր Հեզպոլլայի դէմ գոր-

(Շար.ը Դ. էջ)

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Օ. ՌԵՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ՉԷ Ն. ՍԱՐՔՈԶԻԻ

Եւրոպական Միութեան ընդլայնումի պատասխանատու պաշտօնատարը Օ. Ռեն Յունուար 16ին քննադատած է Ֆրանսայի Ներքին գործերու նախարար եւ նախագահութեան թեկնածու Ն. Սարքոզիի Թուրքիոյ անդամակցութեան ընդդիմացող կեցուածքը: Մտահոգութիւն ալ յայտնած է որ Ն. Սարքոզիի Մայիսի ընտրութեան յաջողութեան պարագային եւրոպական համարկումի ընթացքը կրնայ առկէ ազդուիլ, յատկապէս Թուրքիոյ պարագային: Օ. Ռեն աւելցուցած է թէ այդ երկրին անդամակցութեան հեռանկարին տեւական կերպով խնդրականացումը Թուրքիոյ մէջ Միութեան վարկը կը տկարացնէ եւ աննպաստ ազդեցութիւն կը գործէ հոն նախաձեռնուած բարեփոխումներուն վրայ:

«Ըստ իս անաչառ եւ լուրջ կեցուածք մը ամէնէն յարմար կեցուածքը կ'ըլլայ Եւրոպական Միութեան կողմէ Թուրքիոյ նկատմամբ: Անաչառ՝ նկատի առած այդ երկրին անդամակցութեան հեռանկարին մէջ մեր յանձնառութիւնները, երբ ան լրացնէ բոլոր պայմանները, եւ լուրջ՝ պարտադրելու համար անդամակցութեան առընչուած մեր խստապահանջ պայմանները» ըսած է եւրոպացի պաշտօնատարը:

Օ. Ռենի ձայնակից գտնուած է Միացեալ Նահանգներու Ներկայացուցիչներու ժողովէն Ռ. Ուէքսլըր որ «անընդունելի» որակած է Ֆրանսայի Նախարարին խօսքերը:

ՊԵԼՃԻԿԱ

ՀԱՄԱՅՆՔԻՆ ՆՈՐ ՂԵԿԱՎԱՐԸ Մ. ՄԱՀՄՈՒՐԵԱՆ

Պելճիքայ հայ համայնքին ներկայացուցիչներու ժողովը Յունուար 15ին ընտրած է Պելճահայերու նոր կոմիտէ մը: Անոր ղեկավար ընտրուած է իրաւաբան Միշէլ Մահմուրեան: Ան ծանօթ է ժխտողականութեան դէմ տարած պայքարով: Իսկապէս տեղին ընտրութիւն մը, յատկապէս նկատի առած Պելճիքայ մէջ այդ երեւոյթին գրեթէ ամէնօրեայ յայտնութիւնը, անով ստեղծուած քաղաքական մարզի խնդիրները:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԵՐԿԽՕՍՈՒԹԵԱՆ ՅՈՐԴՈՐ ՄԸՆԱՑ ՏԱԼԱՅ ԼԱՄԱՅԷՆ

Թիպէթի հոգեւոր առաջնորդը Տալայ Լամա որ աշխարհի կարելի բոլոր անկիւնները կը ճամբորդէ իր երկրին ու ժողովուրդին բռնաբարուած իրաւունքները լսելի դարձնելու, հանրային կարծիք ստեղծելու նպատակով, երկխօսութեան յորդոր կարդացած է հայեւթուրք յարաբերութիւններուն որպէս ելքի ճամբայ:

Պատասխանելով ռուսական թերթի մը անցեալ դարուն Հայերու կրածներուն մասին հարցումներուն, ըսած է թէ հակամարտութիւններու լուծումին լաւագոյն ձեւը երկխօսութիւնն է, ներելու կարողութեամբ: Աւելցուցած է թէ ներել չի նշանակեր մոռնալ պատահածը: «Ցիշեցէք ձեր տառապանքները, թող ուրիշները տեղեկանան անոնց, բայց ձեր սրտերուն մէջ չարութիւն մի պահէք» ըսած է ան:

Խօսելով Ղարաբաղի մասին, Թիպէթի կրօնապետը խոստովանած է որ հարցին մանրամասնութիւններուն տեղեակ չէ, բայց կ'ենթադրէ թէ նմանութիւն ունի Թիպէթեան խնդրին հետ: Շեշտած է ազգերու ինքնորոշման իրաւունքն ու մշակութային ժառանգութիւնը պահպանելու կարեւորութիւնը:

ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ՄԱՍԻՆ

Ազգային Ժողովի նախագահը Տ. Թորոսեան յայտնած է թէ Փետրուարի սկիզբին նախագահ Ռ. Քոչարեան պիտի որոշէ խորհրդարանական ընտրութեան թուականը: Անկէ ետք հրաւէրներ պիտի ղրկուին միջազգային կազմակերպութիւններու, որպէսզի պատրաստուին դէտեր ղրկելու: Կը ծրագրուի Խորհրդարանի զանազան խմբակցութիւններուն ներկայացուցիչներով մարմին մը ձեւացընել, դիւրացնելու համար միջազգային դէտերու եւ մասնագէտներու հետ շփումները:

Ընտրութեան թուականին մասին Յունուար 13ին լրագրողներու հետ գրոյցին արտայայտուած է վարչապետ Անդրանիկ Մարգարեան, եւս. որպէս ամէնէն հաւանական թուական նշած է Մայիս 12ը: Աւելցուցած է թէ իր գլխաւորած կուսակցութեան՝ Հանրապետականի համամասնական ցուցակը կը հրապարակուի Փետրուար 26ին:

ԼՂՀ

ԱԴՐԲԵՋԱՆՑԻՆ ՅԱՆՁՆՈՒԱԾ Է

Յունուար 16ին ադրբեջանցի զինուորը Լեռնային Ղարաբաղի կողմէ յանձնուած է ադրբեջանական իշխանութիւններուն, Կարմիր Խաչի միջազգային կոմիտէին հովանաւորութեամբ: Յանձնումի գործողութիւնը կատարուած է Աղդամի շրջանի ճակատային գիծին վրայ: Ադրբեջանցի զինուորը ղարաբաղեան կողմը անցած էր Ֆիզուլիի հատուածին մէջ, Դեկտեմբեր 31ի գիշերը:

«ԱԽԹԱՄԱՐ, ԱՊՐԻԼ 24, ՎԻԼԻ ՊՐԱՆՏ»

Ախթամարի Ս. Խաչ եկեղեցիին պետական յատկացումով նորոգութեան որոշումը, անոր կիրարկումը, բաւական անակնկալ բաներ էին, նոյնիսկ նկատի առնելով՝ եւրոպացի ըլլալու արժանի երեւելու Թրքական ջանքերը: Ս. Խաչը յանկարծ դուրս կու գար իր ինքնութիւնը 90 տարուան մէջ 90 հազար անգամ ուրացուած, խեղաթիւրուած տեսնելու տաժանքէն եւ ուրացողին աչքին ալ կը վերատիրանար հայկական աղօթատեղիի նախկին հանգամանքին: Այս առումով պէտք է ըսել որ Արեւմտահայաստանի անհամար յուշակոթողներէն ամէնէն բախտաւորը եղաւ ան: Մինչ անոնց ջախջախիչ մեծամասնութիւնը հող ու քարին խառնուած, ի սպառ անհետացած է, Ախթամարի Ս. Խաչը նորոգուած դէմքով կանգնած է նոր դարերու դիմաց:

Անհաւատալին, դժուարը կատարուելէ ետք, հիմա հարց դարձած է բացումի թուականը: Բնական է որ Թուրքիա կարելի առաւելագոյն հանդիսաւորութիւնը պիտի ջանայ տալ անոր, Հայաստանէն հրաւիրեալներով, եւլն. ամբողջ աշխարհին ցոյց տալով իր լայնախոհութիւնը, բարեմտութիւնը: Այս բաները ոչ մէկ հարց պիտի ստեղծէին, եթէ Թուրքիոյ մշակոյթի նախարարը օր մը յանկարծ չյայտարարէր թէ բացումին համար կը նախատեսէ Ապրիլ 24ի օրը: Այդ ընտրութիւնը որ կը նմանէր ապաքինման փուլին հասած հիւանդին որպէս վերջին դեղահատ՝ Թոյնի կաթիլ մը կլլեցնելու, անմիջական հակազդեցութիւն գտաւ հայկական շրջանակներէն: Անոնց ամէնէն բուռնը արտայայտեց Պոլսոյ Մեսրոպ պատրիարքը, առանց այլեւայլի յայտարարելով որ եթէ վճռական դառնայ Ապրիլ 24ի թուականը, ո՛չ ինք եւ ո՛չ ուրիշ որեւէ Հայ պիտի մասնակցի բացումի հանդիսութեան:

Այս խիզախ վճռակամութի՞ւնն էր միայն, թէ յայտարարուած թուականին նաեւ Թրքական շրջանակներէ ալ գտած հակազդեցութիւնը որ քանի մը օր ետք Թուրք նախարարը հերքեց առաջին ըսածը: «Մարտ կամ Ապրիլը յարմար ժամանակ է բացումին համար» ըսեր էր իբրեւ թէ: Անկէ ի վեր նոր թուականի նշում չեղաւ. կարդացինք միայն ընդդիմադիր կուսակցականի մը դժգոհութիւնը. ան ալ Ապրիլ 24ի ընտրութեան համաձայն չէր, բայց բոլորովին հակադիր մեկնաբանութեամբ մը: Հարց կու տար թէ այդ թուականը Ցեղասպանութեան ճանաչում պիտի չնշանակէ՞ր...

Ախթամարի Ս. Խաչին բացումի օրուան վէճը «Ակօս»ի երիտասարդ լրագրողներէն Ռոպէր Գոփթաշի գրիչով շատ ուշագրաւ էջ մը գետեղած էր թերթին Դեկտ. 22ի թիւին մէջ: Էջ մը որ ըսուելիքը ըսելու անվերապահութեամբ, ոճին զուսպ, այլ մեծապէս ազդեցիկ բնոյթով, օրինակ ու դաս կրնայ ծառայել մեր շատ ու շատ «մեծ»երուն. յատկապէս անոնց որոնք անմիջապէս կը մոռնան լսելու կարելիութեան բարիքը ու իրենց երկարած Թրքական ձայնագրիչի մը դէմ անվարան կը պարպեն իրենց տգիտութեան, տրկմտութեան տոպրակը: Ու անհեթեթութիւնը, պատճառուած վնասը կը մեծնայ այդ շատախօսին ներկայացուցչական հանգամանքին համեմատութեամբ: Երանի՜ 1.5 միլիոնն ալ, կորսուած երկիրն ալ, հարստութիւնն ալ Թրքական ձայնագրիչի մը հմայքով վայրկենապէս մէկդի ձգողներու ջոկատը կարդար Ռ. Գոփթաշի հակազդեցութիւնը. կը սորվէր թերեւս որ հաճոյախօսութեամբ բան ձեռք ձգելու երազը մանկապարտէզէն անդին բանի չի զօրեր, թէ Թուրքին խօսք ուղղելու միակ ճամբան գիջումի ընտրանքը չէ: Այսօր երբ Թրքական իրականութեան մէջ խորտակուած են շատ ու շատ Թապուներ, կը գրուին, կ'ըսուին նոյնիսկ երբեմն մեզ զարմացնող բաներ, ո՛չ մօրուքին, ո՛չ պեխին վրնասելու խոհեմութիւնը միայն խեղճացումի, շատ-շատ արգահատանքի կ'առաջնորդէ, եթէ ծիծաղելի չդարձնէ:

Ռոպէր Գոփթաշ կը գրէ.

«...Ինչպէս ծանօթ է, Ապրիլ 24ը այն թուականն է երբ Պոլսոյ մէջ մէկ գիշերուան ընթացքին աւելի քան 200 հայ մտաւորական Իթթիհատի կեդրոնի կողմէ պատրաստուած ցանկերով ձերբակալուած, քշուած են դէպի ներքին շրջաններ. յատկապէս Չանղըրը եւ Այաշ: Նոյնպէս ծանօթ է թէ այդ մտաւորականներուն մեծ մասը յաջորդող օրերուն ամայի վայր մը, առուակի մը եզերքը, կամուրջի մը գլուխը սպաննուեցաւ եւ իրենցմէ այլեւս ո՛չ մէկ լուր առնուեցաւ: Այս բըւականը խորհրդանշական մեծ իմաստ կը կրէ ո՛չ միայն այդ մտաւորականներուն, այլեւ 1915 Փետր. – Մարտ շրջանին սկսած տեղահանութիւններու եւ կոտորածներու զոհ հարիւրհազարաւոր Հայերու յիշատակութեան տեսակէտէն: Երբ քննուին տեղահանութիւններէ ու կոտորածներէ վերապրողներուն յուշերը, կը տեսնուի որ Ապրիլ 24ը առաջին անգամ 1919ին, զինադադարի շրջանին ազգային սուգի օր հռչակուած է եւ զոհերը այդ օրը յիշատակուած են մշակութային զանազան նախաձեռնութիւններով: Ապրիլ 24ը աշխարհի ամէն կողմը ընդունուած է որպէս յիշատակութեան օր բոլոր անոնց որոնք անշիրիմ անհետ կորսուած են:

Ուղղելի հարցումը պարզ է. սակայն պատասխանը շատ դրական բաներ չի խոստանար. ներկայի կառավարութիւնը եկեղեցիին բացումը Ապրիլ 24, 2007ին կատարելով ի՞նչ նպատակ կը հետապնդէ: Բացայայտ է որ այս վերանորոգումով Անատոլուի տասնամեակներու ընթացքին կանոնաւորապէս ամէն տեսակ վարկաբեկումի թիրախ դարձըւած, ախոռի վերածուած, հիմնայատակ կործանած հայկական մշակութային ու պատմական կոթողները մոռացութեան մէջ թաղելով, աշխարհին "Ես Հայերու դէմ ոչ մէկ բարդոյթ ունիմ" պատգամը տալու նպատակը կը հետապնդուի: Եթէ կացութիւնը միայն այսքանով մնար, կրնայինք թերեւս ընդունիլ թէ ոչ ոք նման "ժեսթ"երու շարունականան դառնալէն տարբեր մաղթանք պիտի կրնար ունենալ: Բայց հիմա՞: Ի՞նչ կը նշանակէ եկեղեցիին բացումը գիտակցօրէն, յատկապէս Ապրիլ 24ին որոշել: Այսօր, երբ ապրուած ցաւերը յամառօրէն կը մերժուին, կորուստները կ'ուրացուին, 90 տարուան "անոնք թիկունքէն հարուածեցին, մենք ալ աքսորեցինք» յանկերգը տեւական կերպով կը շարունակուի, որպէս թէ ուրիշ օր մնացած չըլլար, ինչո՞ւ Ապրիլ 24ը ընտրել: Ինչո՞ւ հակառակ հակազդեցութիւններուն յետքայլ չընել: Ինչո՞ւ, յստակօրէն գիտնալով հանդերձ թէ այդ ընտրութիւնը պիտի ընկալուի ցաւերու, յիշատակներու որպէս անարգանք, զգայնութիւնները արհամարհելով ա՛յս ատենին անգըթօրէն վարուիլ: Բացայայտ է որ ընտրուած թուականը իմաստալից կրնար ըլլալ միայն ու միայն քաղաքական այնպիսի միջավայրի մը մէջ ուր ապրուած ցաւերը պաշտօնական ճանաչում գտած ըլլային եւ ատոր յարիր պաշտօնական տեսակէտ մը իւրացուած ըլլար: Նման միջավայրի մէջ այդ ժեսթը Գերմանիոյ վարչապետ Վ. Պրանտի 1970 Դեկտեմբերին Վարշաւայի հրեական կոթողին առջեւ ծունկի գալով ներողութիւն խնդրելուն նըման տպաւորութիւն մը կը ստեղծէր ու ամբողջ աշխարհէն մեծ համակրանքի կ'արժանանար: Հարցը նաեւ սա ձեւով ներկայացնենք. Օրինակ՝ բացման օրը, ըսե՛նք որ հայ հրաւիրեալները երբ ըսէին. "մենք եկեղեցիին մէջ 1915ի զոհերուն յիշատակի արարողութիւն մը պիտի ընենք, յետոյ երգչախումբ մը կզզիին վրայ Կոմիտաս վարդապետին գործերը պիտի ներկայացնէ. ետքն ալ Վանի այսինչ պանդոկին սըրահին մէջ 1915ի զոհ բանաստեղծ Դանիէլ Վարուժանի գործերուն ընթերցումով յայտագիր մը պիտի գործադրենք", կառավարութիւնը "հրամեցէ՛ք, եկէք" պիտի չկարենար ըսել, պիտի չըսէր եթէ, ինչո՞ւ չընտրուեցաւ Ապրիլ 24ի թուականը: Ո՞վ կրնայ այդ նախընտրութեան անկեղծութեան հաւատալու չափ միամիտ ըլլալ»:

Երիտասարդ հրապարակագրին էջը ցաւոտ ու փշոտ այս հարցին մասին հարկաւորն ու կարելին միացընող իսկապէս յաջող տարբերակ մը չէ՞:

Ա. ԹՈԹՈՅԵԱՆ

ԱՆՆԵՐԵԼԻ ԳԱՅԹԱԿՂՈՒԹԻՒՆ

«Ազգ» օրաթերթը կը գրէր.

«Դեկտեմբեր 6էն Ա.Մ.Նահանգները կը սկսին հեռարձակել Թրքական առաջին էպրու Թվ–ի հաղորդումները: «Զաման» թերթը կը նշէր, որ Թրքական այս կայանը Նիւ Ճըրզի նահանգին հեռարձակուող հաղորդումները պիտի ըլլայ 24ժամ տեւողութեամբ: Անոնք ուղղուած են ոչ միայն ամերիկաբնակ Թուրքերուն, այլ նաեւ բոլոր Ամերիկացիներուն: Հաղորդումներով մեծ տեղ կը տրուի գիտութեան, արուեստի, մշակոյթի, մարզական լուրերու եւ քաղաքական հրատապ խնդիրներու:

«Հաղորդումները Ա.Մ.Նահանգներու մէջ բնակող Թուրքերով սահմանափակելու փոխարէն, բոլոր Ամերիկացիներուն ուղղելու հանգամանքը չափազանց կարեւոր է Թուրքիայի օգտին առանց միջնորդներու լոպիական գործունէութիւն ծաւալելու, ինչպէս նաեւ ամերիկեան իրականութեան մէջ Թրքանպաստ հանրային կարծիք ձեւաւորելու առումով, ինչը ոչ այնքան մտահոգիչ, որքան ուսանելի պէտք է դառնայ մեր հայրենակիցներուն համար»:

Թրքական հեռատեսիլի հաղորդումները նորութիւն չեն ԱՄՆ–ու մէջ: Թուրքիայէն հեռասփռուող բազմաթիւ կայաններ արբանեակի միջոցաւ ողողած են բոլոր շրջանները եւ ցաւալի է ըսել թէ անոնց գլխաւոր եւ հաւատարիմ դիտողներէն են մեր հայրենակիցները որոնք կը վճարեն ալ դիտելու համար:

Վերջերս առիթը ունեցայ ընկերանալու արբանեակային սարքաւորումներ զետեղող վարպետի մը ու շատ ցաւ զգացի որ Հայերս այնքան մօտէն կը հետեւինք Թրքական հաղորդումներու, բազմահազար տոլարի յատկացում ընելով Թուրքիոյ հեռատեսիլի պիտճէին: Ատիկա՝ դիտելու համար Թրքական շարքերը: Եւ ըսել որ օրէ օր կը բազմանայ նոր բաժանորդներուն թիւը: Կը պատահի որ Հայեր հարց տան թէ կարելի՞ է դիտել Հայաստանի Հանրային կայանը: Բայց երբ կ'իմանան թէ առանձին հարկ է վճարել անոր համար, ժխտական կ'ըլլայ իրենց պատասխանը:

Կա՛ն բացառութիւններն ալ, ինչպէս այն հայուհին որ փափաքեցաւ միայն հայկականը դիտել ու ջնջել տուաւ Թրքական բոլոր կայանները:

Թերեւս առարկուի, որ տարեցները Թրքերէնը կը հասկնան, ուստի անոնց համար է բաժանորդագրութիւնը. բայց ատիկա արդարացում չի կրնար ըլլալ, քանի որ հետզհետէ կ'արմատանայ սովորութիւնը, կը դառնայ աւանդութիւն, նորահաս սերունդներն ալ կը շարունակեն:

Գալիֆորնիայի հայկական հեռատեսիլի կայաններէն միշտ կը խօսուի, կ'արծարծուի Թրքական արտադրութիւնները պոյքոթի ենթարկելու նիւթը: Այդ մասին թըռուցիկներ կը բաժնուին, յայտարարութիւններ կ'ըլլան: Նոյնիսկ հայ երիտասարդներ կ'այցելեն հայկական նպարատուներ, համոզելու համար որ հրաժարին Թրքական ապրանք վաճառելէ:

Կայ աւելի ցաւալի եւ մտահոգիչ երեւոյթ մըն ալ որ կը վերաբերի օրն ի բուն Թրքական եղանակներ ունկնդրելու մեր տուներուն մէջ: Ատիկա ալ հազարաւոր տոլարներ կը հոսեցնէ Թրքական կայաններուն:

Վստահ եմ որ գոյութիւն չունի Թուրք ընտանիք մը որ միակ սենթ վճարէ հայկական հեռատեսիլ դիտելու համար: Մէկուկէս միլիոն Հայ կոտորուեցաւ Թուրքերու կողմէ: Ի՞նչպէս կարելի է հաճոյք առնել դիտելով այդ կայանները որոնք կը շարունակեն ուրացումի իրենց հետեւողական քաղաքականութիւնը:

Աններելի գայթակղութիւն:

ԱԲՕ ՊԷԼԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԵԹԱՆՈՍ ԵՐԳԵՐ

ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ

Յառաջաբան
ՍԵՒԱՆ ՏԷՅԻՐՄԷՆՃԵԱՆ

Հրատարակութիւն
Ուսուցչաց հիմնարկի,

Պոլիս 2006

ԳԻՏԱԿԱՆ - ԱՑԺՄԷԱԿԱՆ

ԱՆՁՐԵՒԻ ԼՐՏԵՍՆԵՐԸ

Գաղտնապահ, լուռ, հարիւրաւոր արբանեակներ Երկիր մոլորակին ամենաչնչին թրթռացումը կ'արձանագրեն: Իրենց առաքելութիւնը կը կայանայ կլիմայական աղէտներու կանխատեսման մէջ: 1957 Հոկտեմբեր 4ին, Սփութնիք-1ն էր որ անջրպետային արկածախնդրութեան պաշտօնական բացումը կը կատարէր իր նշանաւոր «պիփ-պիփ» ձայնանշանով, որ երկրագունդի բոլոր ռատիօկայաններէն իմացուեցաւ: Երեք տարի ետք ՆԱՍԱ-ն Թիրոս-1՝ առաջին օդերեւութաբանական արբանեակը կ'արձակէր դէպի անջրպետ, որ իր գտնուած ծիրէն կատարեալ հեռատեսիլի դերը պիտի կատարէր, Երկիր ուղարկելով ամպերու նկարահանումները՝ սեւ-ճերմակ եւ միմիայն ցերեկները – ան պարզապէս կոյր էր գիշերները–: Նուաճումի վերջնական սահմանը համարուող անջրպետը այսպէսով կը դառնար մրցակցութեան գլխաւոր մարտավայր, Սովետական Միութեան եւ Միացեալ Նահանգներու միջեւ: Այսօր անջրպետային աշխարհակալութեան խաղաքարտը ամբողջովին փոխուած է. այլեւս աստղերու պատերազմը խնդրոյ առարկայ չէ, հեռաւոր երկրախուզութիւնը իր տեղը զիջած ըլլալով Երկիր-մոլորակի հսկողութեան առաքելութեան: «Կէս դարու ընթացքին, արբանեակները մարդոց արտօնեցին, մինչ այդ չդիտարկուած միակ մոլորակին՝ իրենց Երկիր – մոլորակին գիւտը: Անոնք շատ կարեւոր դեր խաղացին երկրագունդի ջերմացման անդրադարձին, ինչպէս նաեւ բնապահպանութեան ոլորտին մէջ» կ'ըսէ «Անջրպետային ուսումնասիրութեանց ազգային կեդրոն»ի գիտնականը:

Անկիւնադարձ թուականն էր 1986 Ապրիլ 29ը, Չեռնոբիլի աղէտէն երեք օր վերջ, երբ Սփօթ-1 արբանեակին արձակած պատկերները միջուկային կեդրոնին աղէտէն ետքի վիճակը ամբողջ աշխարհի ուշադրութեան յանձնելով, արկածին ահաւոր տարողութիւնը կը պարզէին: Ինչպէս կը տեսնուի, ոչ մէկ բնապահական երեւոյթ զերծ կը մնայ արբանեակներու հսկողութենէն: Այսօր մթնոլորտի վերին ծիրերուն վրայ պտտկող հարիւրաւոր արբանեակներ կը հետախուզեն Երկիր-մոլորակը ամէն ուղղութեամբ, շնորհիւ իրենց ընկալուչ սարքերուն որոնք բարձրութիւն կը չափեն ամենաճշգրիտ կերպով, լազեր ճառագայթներով եւ անդրկարմիր պաստառներով զինուած: Անոնք կը դիտարկեն դարձդարձիկ մրրիկներու առաջընթացը, բեւեռային սառոյցներու տեղքայլը, անտառներու ոչնչացումը, ինչպէս նաեւ օզոնի խաւին բնաշրջումը (էվոլուսիոն): Ակնթարթի մէջ կրնան արձանագրել ահաւոր բնական երեւոյթները, ինչպէս էլ Նինիոյի պէս ովկէանեան հոսանքը, նաեւ հեղեղի մը հետեւանքով տեղափոխուած տուն մը: Գիտական յաջորդական զարգացումներու շնորհիւ անոնք ի վիճակի են զանազանելու հետզհետէ աւելի աննշան մանրամասնութիւններ: Այսպէս Սփօթի արդիական տարբերակը կրնայ նկարահանել 2.5–5 մեթրնոց տարածութիւն մը: 2008ի իր հետեւորդը՝ ֆրանս-իտալական Փլէիատը պիտի կարենայ դիտարկել 70 սանթիմեթրնոց առարկայ մը:

Երկրագունդին 71 առ հարիւր տարածութիւնը ծածկող եւ կլիմային վրայ հիմնական ազդեցութիւն ունեցող ովկէանոսները մինչեւ վերջին 15 տարիները, թերի ուսումնասիրուած հսկայածաւալ մարզ մը կը ներկայացնէին: 1992էն ի վեր ֆրանս-ամերիկեան Թոփեքս-Փոսէիտոն արբանեակը յաջողած է մերկացնել Երկրագունդը, ծովային յատակներու տեղագրութիւնը երեւան հանելով: Նոյն արբանեակը ցոյց տուած է որ ծովերու մակարդակը 1993էն 2005, տարեկան 3 միլիմեթրի բարձրացում մը արձանագրած է, ինչ որ թարգմանի մակարդակի 10էն 90 սանթիմեթրի հաւանական յաւելում մինչեւ դարուն վերջը, տրուած ըլլալով որ մակարդակի վերելքը կանոնաւոր չէ ամէնուրեք եւ նոյնիսկ նուազում կը նշմարուի որոշ ովկէանոսներու մակարդակին նկատմամբ:

Կլիմայի զարգացումներուն աւելի մօտէն եւ աւելի ճշգրտօրէն հետեւելու համար պայման է թափանցել Երկրագունդին ամենայետին գաղտնիքներուն, ի մասնաւորի ամպերու եւ կազերու: Այս պաշտօնը վստահուած է անջրպետի նոր պահակախումբի մը, բաղկացած ֆրանս-ամերիկեան 6 արբանեակներէ, որոնք Հասարակածէն կ'անցնին ամէն օր ժամը 13:30ին: Այս արբանեակներէն երկուքը, Սիրիւս եւ Քիմիլիւս ամպերու շարժումներուն կը հետեւին եւ կը կոչուին Քալիփսօ եւ Քլաուտսաթ: Զիրար ամբողջացնող այս երկուքը յստակ պաշտօններ ունին. մէկը ցած ամպերը կ'ուսումնասիրէ, միւսը կազայինները: Միասնաբար կը ճշդեն կլիմայի զարգացումը ժամանակի մէջ:

Այսուհանդերձ, արբանեակներու ներկայութիւնը իբրեւ երկրագունդի պահակներ, բաւարար չէ կանխելու տարերային աղէտները: Յաջորդ մարտահրաւէրը կը կայանայ արբանեակներուն արտադրած հսկայածաւալ գիտական տուեալներու ճշգրիտ արժեւորման մէջ: Այս ուղղութեամբ արդէն եւրոպական տարողութեամբ «շրջապատային ծանօթութիւններու համակարգ»ի մը ստեղծումը նախատեսուած է, որ պիտի ծառայէ Երկիր-մոլորակի ամբողջական դիտարկումին, աշխարհածաւալ յայտագրով մը:

Քաղեց՝ Սուրէն Շէրիք

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԻՒՆԸ

Յունուար 1էն ի վեր Եւրոպական միութեան նախագահութիւնը Գերմանիոյ կը պատկանի, վեց ամսուան համար: Շրջանը դժուարութիւններով լեցուն պիտի ըլլայ վարչապետուհի Մերքէլի համար. մանաւանդ որ այդ պաշտօնը անպայման դրական անդրադարձ պիտի չունենայ իր երկրին մէջ վայելած ժողովրդավարութեան վրայ: Վեհաժողովներու, պետական այցերու լուսանկարները կրնան դիւրութեամբ մոռցուիլ, որովհետեւ պաշտօնավարութեան շրջանի մը աւարտին նժարին մէջ դրուածը ձեռք ձգած արդիւնքները կ'ըլլան:

Գերմանիոյ նախագահութեան շրջանին միութեան 27 երկիրներէն 11ին մէջ ընտրութիւն տեղի պիտի ունենայ: Միութեան կառոյցը զարգացնելու անոնց ցանկութիւնը զերոյի հաւասար է, քանի որ միութիւնը ընտրութիւն շահելու առաջնորդող թեմա մը չէ: Եւրոպան խըրած մնացած է, բայց օտար երկիրները կ'ուզեն հաւատալ թէ Գերմանիա տէր է հրաշք դարմանի մը: Անոնց աչքին Մերքէլ երկաթեայ կամքի տէր վարչապետ մըն է. հակառակ որ իր առաջին տարուան արդիւնքները ցոյց տուին թէ իր որոշումները պարտադրելու մասնաւոր կարողութեան մը տէր չէ: Մերքէլ այդ կարողութեան պէտք ունի իր նախագահութեան կարեւոր գըրաւարկներուն համար: Կայ Սահմանադրութիւնը, Ռուսաստանի հետ յարաբերութիւններու հարցը, Թուրքիոյ անդամակցութիւնը, ուժանիւթի քաղաքականութիւնը եւ կլիմայի պահպանութիւնը: Այս թղթածրարներուն մէջ Գերմանիոյ շահերը եւրոպական միւս երկիրներուն շահերուն հակոտնեայ են: Ատոնց առընչութեամբ Մերքէլ պէտք է անտեղիտալի կեցուածք ցոյց տայ հանդէպ իր իսկ կառավարութեան, եթէ կ'ուզէ որ Եւրոպան յառաջդիմէ: Ատիկա կրնայ նոյնքան վնասել իր ժողովրդականութեան, որքան նախագահութեան ձախողած շրջան մը: Իսկապէս Մերքէլ սկիզբն է դժուարին շրջանի մը, քան՝ պայծառ, փառաւոր:

ՔԱՂՀԱՆ

ԱՆՑՈՒԿԸ - ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Հիւանդանոցին զանազան կողմերը փնտռտուքներէն վերջ, իջայ պարտէզ, եւ տեսայ որ տօքթորներ Գավաֆեան ու Խըմէրեան Ջրաւազանին քովը կեցած, կը մտածէին տխրամած դէմքով: Քովերնին գացի, «ինչո՞ւ վար իջաք, բարեկամներ» ըսի իրենց, եւ ի՞նչ պատասխան առնեմ.– «Մենք Պոլիս պիտի դառնանք» չըսե՞ն մի յանկարծ. «Հոս թիֆօ կայ, կը վախնանք որ մենք ալ կը բռնուինք» ըսին մէկ բերան, ու ես ալ քա՛հ քա՛հ խնդալով՝ «Ամօթ չէ՞ ձեզի, չէ՞ք գիտեր որ բժիշկ էք. եթէ Պոլսոյ մէջ թիֆօ ըլլար, պիտի փախո՞ւստ տայիք» պատասխանեցի, ու դեռ կարգ մը լուացողական խօսքերով հազի՛ւ կրցայ տարհամոզել զիրենք, ու ելանք գացինք ճաշարան:

Ճաշի վրայ երկար խօսակցութիւններէ յետոյ, որոշեցինք որ Գավաֆեան հետեւէր ուսանիլ միզային մասնագիտութիւնը, իսկ Խըմէրեան ակնաբուժութիւնը: Գավաֆեանով ա՛լ ես չզբաղեցայ, իսկ Խըմէրեանը տարի Քէնզ-Վէն անունը կրող աչքի հիւանդութիւններու դարմանատունը, ներկայացուցի զինքը բժշկապետին, որ ծանօթ էր ինձ, եւ որ սիրով քովն առաւ Խըմէրեանը, եւ սա հետզհետէ եղաւ ամեկարող ակնաբոյժ մը, յոյժ ճարտար:

Այս բժիշկներուն եկած տարւոյն վերջին գիշերուան մէջ էր, որ Կամպէթթա տրիբունը մեռաւ. մարմինը փոխադրուեցաւ երեսփոխանական ժողովատունը, ուր դագաղը երեք օր ի տես ժողովուրդին դրուեցաւ, եւ այցելուներու բազմութեան մէջ ես ալ սողոսկելով գացի զայն տեսնալ: Կամպէթթային դագաղը համակ ծածկուած էր ֆրանսական եռագոյն դրօշակով եւ սրահը ուր դագաղը կը մնար, բոլորովին շրջապատուած էր սեւ շղարշներով:

Գավաֆեան եւ Խըմէրեան ընկերացան ինձ եւ գոհ եղան որ Կամպէթթայի մահը պատճառ եղաւ, որ Փարիզի Շամպր տէ Տէփիւթէի սեմէն ներս մտնալու առիթը ունեցան իրենց նորեկութեան օրերուն, եւ գաղափար մը կազմել այդ մասին:

Դեռ շատ բաներու մէջ առաջնորդ եղայ այս նորընծայ երկու բժիշկներուն, որոնք ջանադիր կերպով աշխատեցան, հայ բժշկական դասին պատուաբեր ըլլալ: Բայց Գավաֆեան եղաւ վաղամեռիկ:

Այս անմոռանալի միջանկեալաբանութիւնը թողլով, դառնամ իմ էքսթէռնութեանս շրջանին, յայտնելու թէ էքսթէռն եղողները միայն իրաւունք ունին մասնակցիլ էնթէռնայի ամենադժուարին քոնքուրին, զոր անգամ մը փորձեցի առաջ, եւ չյաջողեցայ. ուզեցի երկրորդ անգամ մըն ալ զայն փորձել, բայց ետ կեցայ բոլորովին, եւ ինչո՞ւ համարը կը պատմեմ քիչ անդին:

Էքսթէռնայի պաշտօնիս ձեռնարկելէս քանի մը ամիս վերջը, արտօնուեցայ կրել առաջին Տոքթորայի քննութիւնը, զոր յաջողապէս անցուցի 1881 Յունիս 29ին «սաթիսֆէ» նօթին արժանանալով: Այս առթիւ մեծ եղաւ իմ ուրախութիւնս, որուն հեռագրով մասնակից ըրի ծնողքս, ինչպէս նաեւ իմ ամենասիրելի ու կարօտակէզ եղբայրս, որ Պոլիսը թողելէս տարի մը վերջ, ինքն ալ փոխադրուած էր Մոնփըլիէի երկրագործական վարժարանը, իբրեւ գիշերօթիկ աշակերտ, եւ ի՞նչպէս էր եղած այս, ահա պատմութիւնը:

1880ի Օգոստոսին, Կ. Պոլսոյ Երկրագործական նախարարութեան խորհրդական Ամասեան Յակոբ էֆ.ի թելադրութեամբ, նախարար Սուպհի փաշա կը յաջողի առաջարկել Սուլթան Համիտին, որպէս զի խումբ մը երիտասարդներ պետական ծախքով Ֆրանսա ղրկուին երկրագործութեան արուեստը ուսանելու. այս նպատակաւ մրցումի քննութիւն մը կը բացուի, կ'որոշուի ընտրել ութ աշակերտ, որոնց չորսը Տաճիկ, երկուքը Յոյն, մէկը Հրեայ, մէկ հատն ալ ՀԱՅ պիտի ըլլային:

Քննութեան ծանուցումը կը հրատարակեն մայրաքաղաքի բոլոր թերթերը, ինչպէս նաեւ մրցումին մասնակցելու համար պահանջուած պայմանները: Եղբայրս՝ արդէն աշակերտ Միւլքիէ դպրոցին, կը կարդայ սոյն ծանուցումները, ու բնաւ մէկու մը բան մը չըսելով, խաղը կը հանէ, կ'երթայ կը ներկայանայ քննութեան, եւ ահա խել մը քանտիտաներու մէջ, որոնք մասնաւոր յանձնարարականներով ու ազդեցիկ պաշտպանութեամբ եկած էին հոն, եղբայրս՝ «անպաշտպան ու անյանձնարարական» կ'ըլլայ միակը, որ կը յաջողի ընդունուիլ. որով կը բաժնուի ծնողքէս 1880ի վերջերը ու կ'երթայ Մոնփըլիէ:

Եղբօրս յաջողութեան այս ուրախառիթ լուրը հայրս ինձ կը հաղորդէր մի քիչ տրտմութեամբ, գրելով՝ «Վահրամ, զաւակս, դուն մեզի թողուցիր, աղբարդ ալ մեզ կը թողու, եւ մենք կը մնանք մինակուկ. Աստուած ձեզ պահապան ըլլայ. իմաստութիւնիդ շատցնէ. ձեզ անփորձ պահպանէ» եւ կը յաւելուր՝ «Գէորգը առաջ Փարիզ պիտի գայ, կը տեսնուիք»:

Հօրս գրած այս լուրը անպատում ուրախութեամբ սիրտս լեցուց, որովհետեւ Փարիզ գալէս ի վեր շարունակ կը գրէի ծնողքիս, ինչպէս ցոյց կու տան ուսանողութեանս նամակները, միջոց գտնալ, ճար մը գտնալ եղբայրս իմ քովս ղրկելու, որպէս զի նա ալ համալսարանական ուսում առնէր: Իմ այս իղձս, փափաքս, զարմանալի բան, իր կատարումը կ'ունենար տարի մը սահելէն յետոյ: Բարի կամեցողութիւնները, ուրեմն, վաղ կամ անագան կը պսակուին յաջողութեամբ, եթէ անկեղծութեամբ չաղախուած լինին անոնք. Աստուած ինքը չէ՞ արդեօք որ կը լսէ սրտէ բխած ձայնին: Որչա՞փ ճիշդ է այն խօսքը «L'homme propose et Dieu dispose» (Մարդս կ'առաջադրէ եւ Աստուած կը տնօրինէ):

(Շար. 147)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Ռոզա Տակառեան, 400 Եւրօ կը նուիրէ «Յառաջ»ին Տիկին Գոհարիկ Տէր-Կարապետեանի թարմ յիշատակին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ՄՈՆԱՔՕ.— Տէր եւ Տիկին Պերճ Գալայճեան 250 Եւրօ:

Ս. ՄԵՍՐՈՊ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ

ԳՐԱԿԱՆ-
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ
ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐՈՒ
ՇԱՐՔ

Հինգշաբթի, Յունուար 18,
ժամը 20.30ին

Նիւթ՝
Անցեալ դարասկիզբին,
Փարիզի հայ համայնքի
մշակութային գործիչ՝

ԱՐՄԵՆԱԿ ՇԱՀՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

Կը ներկայացնեն՝
Արտաշէս ՈՍԿԱՆԵԱՆ
եւ
Կարէն ՍԻՄՈՆԵԱՆ

Կոմիտաս Վարդապետի երգերու ունկնդրութիւն՝ Համա-եւրոպական համբաւի տիրացած երգիչի մեկնաբանութեամբ:

10 bis rue Thouin — Paris 5ème
Métro : Cardinal Lemoine / Monge

«ՅԱՌԱՋ»ի ընթացիկ ազդերու սակագինը

	€	
Մահազդ	150	(179,40)
Հոգեհանգիստ	135	(161,46)
Շնորհակալիք	135	(161,46)
Հարսնիք-Նշանտուք	135	(161,46)
Ծնունդ	135	(161,46)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 19,60% Թի.Վի.Ա. (տե՛ս. փակագծի մէջ ընդհանուր գումարը):

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել Թերթին Վարչութեան:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Գաթրին Մանուկեան եւ զաւակը՝ Աղաւ, Վերոնիք եւ Օննիկ Աւետիսեան եւ զաւակները՝ Վազգէն եւ Գայեանէ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու տան իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ԺԱՆԷԹ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ-Ի

մահուան Ա. տարելիցին, եւ իրենց հօր՝

ՄԱՆՈՒԿ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ-Ի

մահուան 20րդ տարելիցին առթիւ, Կիրակի, Յունուար 21ին, յաւարտ պատարագի Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ Մայր եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

arménie mon amie

MEMORIAL DE LA SHOAH
Auditorium «Edmond J. Safra», niveau I
17 rue Geoffroy-l'Asnier — 75004 Paris
présente

Jeudi 18 janvier
Projections et rencontre littéraire

16 h 30
Je hais les chiens
de **Pea Holmquist**
et **Suzanne Khardalian**
(Suède, documentaire, 2005, 29 min)

Back to Ararat
de Pea Holmquist
(Suède, documentaire, 1988, 100 min, vidéo, HB Pea Holmquist Film)

19 h 30
Rencontre littéraire
Franz Werfel et Edgar Hilsenrath
Deux auteurs juifs écrivent sur le génocide des Arméniens : l'un avant la Shoah, l'autre après...

Les 40 jours du Musa Dagh
de **Franz Werfel**
Traduit de l'allemand par Paule Hofer-Bury, préface d'Elie Wiesel, éd. Albin Michel, 2001.

Le conte de la pensée dernière
d'**Edgar Hilsenrath**
Traduit de l'allemand par Bernard Kreiss
éd. Albin Michel, 1992.
Prix Alfred-Döblin.
Avec la présence exceptionnelle d'**Edgar Hilsenrath.**

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

La Section «SEVAN» de Vienne
présente

LE SPECTACLE DE NOEL

DE SON ECOLE HEBDOMADAIRE
Le Dimanche 21 janvier
à 15 heures 30 précises
au Théâtre de Vienne

Au programme : Chants, danses • Poésies • Sketches, Théâtre sous la direction de **Nareg DOURIAN** en collaboration avec la Maison de la Culture Arménienne de Vienne.

Comme chaque année, le Père Noël sera au rendez-vous pour distribuer cadeaux et friandises aux enfants.

Venez nombreux les encourager...

Section Paris

SEJOUR FAMILIAL

25 février au 4 mars

La Section **«Archalouys Tathéossian»** de Paris organise son séjour familial dans le centre de vacances de Bellefontaine (Jura).

Ambiance arménienne assurée ! ! !

Venez avec vos enfants, petits-enfants ou amis et rejoignez-nous sur les pistes de ski, de luge ou tout simplement dans le Centre ! ! !

Renseignements et inscriptions auprès de :

- Araxie 01 39 83 71 19 (19h à 21h);
- Alice 01 42 93 03 56 (19h à 21h).

Date limite : 31 JANVIER

DEVENEZ MONITEUR A LA COLONIE DE LA CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE

Vous êtes titulaire du BAFD. du BAFA ou stagiaire BAFA ?
Rejoignez notre équipe d'animation pour les séjours de juillet et août 2007 pour :

— Encadrer des enfants de 8 à 15 ans au sein de notre centre de vacances de Bellefontaine dans le Jura,
— Proposer diverses activités aux enfants dans un cadre très agréable et dans une ambiance arménienne qui fait le succès de la colonie depuis plus de 50 ans...

N'hésitez plus... envoyez votre candidature à l'adresse suivante:
Conseil d'Administration de la Croix Bleue des Arméniens de France

CBAF — 17 rue Bleue - 75009 PARIS,
par e-mail: cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13

**LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
RECHERCHE
POUR SES SEJOURS DE JUILLET ET AOUT 2007
A BELLEFONTAINE DANS LE JURA**
— des Assistant(e)s-Sanitaires
— des Cuisinier(e)s, Aide-Cuisinier(e)s

N'hésitez plus... envoyez votre candidature avant le 31 janvier 2007 à l'adresse suivante :
Croix Bleue des Arméniens de France
17 rue Bleue — 75009 PARIS
par mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13

**l'Association MACHTOTZ
pour la défense de la langue arménienne
organise**

1) Cours intensif d'arménien 1er niveau pour non-arménophones

NOUVELLE SESSION : 17 février — 16 juin 2007

Ces cours s'adresseront aux débutants de 8 à 70 ans,
Les élèves seront capables de parler, lire et écrire l'arménien.
L'enseignement est assuré par Mme Hilda Kalfayan-Panossian avec sa METHODE AUDIOVISUELLE
Stage de 50 heures, le samedi matin de 9h à 12h, à Paris.
(Absentéisme exclu)

2) Les cours de 2e, de 3e et de 4e niveaux continuent,
le samedi entre 12h et 15h, à Paris.
Les nouveaux élèves sont acceptés après un test de niveau.

3) Vous pouvez aussi vous procurer votre MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES

Une méthode audiovisuelle utilisable chez soi.
3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio :
87 euros + 8 euros frais d'expédition

**Pour tous ces cours et le manuel ,
RENSEIGNEMENTS, INSCRIPTIONS: 01 47 50 97 51**

(Շար. Ա. էջէն)

ծուած սխալներուն եւ այս հրաժարումը գոհունակութեամբ դիմաւորած են: Փոխանցման շրջանին հրամանատարութիւնը պիտի ապահովէ իր կցորդը՝ Մոշէ Քափլինսքի:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ընդհանուր դատախազը այն համոզումն ունի որ քարիւղի Եուկոսի հիմնադիրներէն մէկը՝ Եուրի Գոլուբեւ զոհ գացած է ոճիրի մը: Ենթակային դիակը գտնուած էր Յունուար 9-ին Լոնտոնի իր բնակարանին մէջ եւ քննութիւնը բնական մահուան վերագրած էր, բայց ռուս դատախազը դիմում կ'ընէ Անգլիացիներուն որ քննութիւն բանան: Գոլուբեւ մերձաւոր ընկերակիցն էր Եուկոսի նախկին սեփականատէր՝ Խոդորկովսկիի:

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ իրաւունքներու եւրոպական ատեանը Յունուար 16ին նոր դատապարտումի մը ենթակայ ըրած է Թուրքիան, քրտական ՓՔՔ կազմակերպութեան անդամ համարուած բանտարկեալի մը ոստիկաններու կողմէ ցոյց տրուած դէչ վերաբերումին պատճառով: Դատարանը Թուրքիան պարտադրած է 15 հազար Եւրօ վճարելու 41 տարեկան բողոքարկուին որուն կրած մարմնական վնասները հաստատուած են բժշկական տեղեկագրով:

ԱԹԷՆՔ հինգերորդ հիւպատոսարան մը բանալու համար դիմած է Անգարայի: Տրապիզոնի կամ Ատանայի իր ընտրութեան մերժումէն ետք, առաջարկած է միջերկրականեան Պոտրում քաղաքը որ զբօսաշրջական կարեւոր կեդրոն է: Յունական հիւպատոսարաններ կը գործեն Անգարայի, Պոլսոյ, Իզմիրի եւ Էտիրնէի մէջ: Պոտրումի պարագան հաւանական չի նկատուիր որ ընդունուի, թրքական զբօսաշրջութեան վնասելու նախատեսութեամբ:

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 19

VENDREDI
19 JANVIER
2007

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·623 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 82e ANNEE — N° 21·623

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒԼՈՆԻ մէջ է, որ Սեկոլէն Ռուայալ, Յունուար 17ին, ընտրապայքարի իր հաւաքոյթներէն մէկը ըրաւ ծայրէ ծայր լեցուն սրահի մը մէջ (1·000 հոգի) եւ մաս մըն ալ դուրսը մնացած էր: Ըրաւ իր պաշտպանողականը հարստութեան տուրքերու մասին եղած գրպարտութիւններուն դէմ, ձաղկելով աջը: Բայց եւ այնպէս, վերջին հարցախոյզերը զգալի անկում մը ցոյց կու տան: Յունուար 17ի Պէ. Վէ. Ա.ի հարցախոյզի մը համաձայն իր ժողովրդականութիւնը 68%էն (Նոյեմբեր) իջած էր 58%ի: Հետաքրքրական է հաւանաբար նշել որ Յունուար 17ի իրիկունը հեռատեսիլի Գանալ+ կայանէն կ'արտայայտուէր իր բանբերը՝ Արնօ Մոնթըպուր, որ այն հարցումին որ էր՝ «ո՞րն է Սեկոլէն Ռուայալի թերութիւնը», ինքնաբուխ կերպով պատասխանեց՝ «Հոլա՛նտ»:

ՇԻՐԱՔ, Յունուար 18, ժամը 18ին կը մեծարէր այն «Արդարները» որոնք գերման շրջանին ապաստան տուած էին Հրեաներուն, երբեմն վտանգելով իրենց իսկ կեանքը: Արարողութիւնը տեղի կ'ունենար Պանթէոն, ուր նախագահը կ'ոգեկոչէր այն 2725 Արդարները, որոնցմէ միայն 240ը ողջ են եւ փրկած են Հրեայի մը կեանքը: Այդ առթիւ, Պանթէոնի մուտքը ձրի է Յունուար 19էն 22:

ՍԵԿՈԼԷՆ ՌՈՒԱՅԱԼԻ ԵՒ ՖՐ. ՀՈԼԱՆՏԻ հարստութեան տուրքին հարցը պատճառ եղաւ որ բանավէճ մը ծագի բոլոր թեկնածուներու հարստութեան տուրքերուն շուրջ: Հաստատուեցաւ որ գլխաւոր տասը թեկնածուներէն չորսը կը վճարեն այդ տուրքը: Ասոնք են Սեկոլէն Ռուայալ, Նիքոլա Սարքոզի, Ժան-Մարի Լը Փէն եւ Գորին Լըփաժ: Արդէն 1988էն ի վեր Ելիզէի թեկնածուները պարտին յայտարարել իրենց հարստութիւնը: Օրէնքը կը պարտադրէ որ Սահմանադրական խորհուրդին յանձնեն կնքուած պահարանով, իրենց կացութեան մանրամասնութիւնները (կալուած, վայր, գնումի գիներ, ներկայ արժէք, եւլն. եւլն.):

ՖՐԱՆՍԱՅԻ պաշտօնատարները 0,3%ի յաւելեալ յաւելում մը պիտի ստանան, այլ խօսքով յաւելումը կը հասնի 0,8%ի փոխանակ 0,5%ի: Հակառակ այս բարելաւումին, որոշած են գործադուլի դիմել Փետր. 8ին: Ընկերային առաւելութիւններ ալ կը վայելեն, որոնք 300 միլիոն Եւրօ կ'արժեն:

ԷՐՊԻԼ (Իրաք) ձերբակալուած հինգ Պարսիկներէն մէկը կրնայ մասնակցած ըլլալ Աւստրիա կատարուած երրեակ սպանութեան մը, 1989ին: Ամերիկացիներու հրահանգին ընդառաջելով է որ ձերբակալութիւնը կատարուած է: Կասկածելիներուն մէջ գտնուող Մոհամէտ Ժաֆարի-Սահրուտի կրնայ դեր ունեցած ըլլալ Վիէննայի երեք Քիւրտերու սպանութեան մէջ:

ՊՈՒՇ յայտարարած է Յունուար 16ին, որ Ս. Հիւսէյնի կախաղան հանուիլը աւելի վրէժի արարք մըն էր, որ առաւել դժուար կը դարձնէ բռնութեան վախճանը: Այդ առթիւ, ԱՄՆ-ու նախագահը կը դատապարտէր նաեւ վարչապետ Նուրի ալ-Մալիքին, որու «կառավարութիւնը ցոյց տուաւ որ հասուն չէ»:

ՏԻԿԻՆ ՇԻՐԱՔ հրաւիրած էր զանազան երկիրներու «առաջին տիկինները», մասնակցելու անհետացած կամ շահագործուած երախաներու Միջազգային Կեդրոնին Պատուոյ կոմիտէին: Յունուար 17ին Էլիզէ փութացած էին տիկիններ Պուշ, Պուտին, Փաօլա Թագուհին (Պելժիա), Սիլվիա Թագուհին (Շուէտ), ինչպէս նաեւ Լեհաստանի նախկին նախագահին կինը, Եւրոպական յանձնախումբին նախագահին կինը եւ ուրիշներ: Բոլորն ալ շեշտեցին որ հարկ է զօրակոչի ենթարկել միջազգային հանրային կարծիքը մեր ժամանակներու այս մեծագոյն պատուհասներէն մէկուն մասին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ֆութպոլի խումբը գնողը գանատահայ Ճէք Քաշքար անուն գործարար մըն է որ 115 միլիոն Եւրօ առաջարկած է գնումին համար: Սուրիահայ, 43 տարեկան, Քաշքար հոյակապ դղեակ մըն ալ գնած է Մայամի 2006ին, աւելի քան 4 միլիոն տոլարի: Շատ ծանօթ չէ թէ ի՞նչպէս դիզած է այդքան հարստութիւն: Ծնած է Սուրիա, ապա անցած է Լիբանան, հուսկ՝ Թորոնթօ: Ռոպէր-Լուի Տրէյֆիւս կ'ուզէ որ Քաշքար յանձն առնէ 20 միլիոն Եւրոյի ներդրում մըն ալ ընել, հինգ տարիներու երկայնքին: Հանելուկներ կը մնան սակայն: Քաշքար միտք չունի Ֆրանսա հաստատուելու եւ ֆրանսերէն ալ չի գիտեր: Անկարելի չի նկատուիր որ ֆութպոլի խումբին ղեկավարութիւնը յանձնէ Պերնար Թափիի, թէեւ այս վերջինը հերքած է:

ՓԻԼԻՊՊԵԱՆ թերակղզիին հարաւ-արեւելեան շրջանը՝ Ժոլօ կղզիին մէջ, Յունուար 16ին, սպաննուած է իսլամապաշտ Ապու Սայաֆ խումբի գլխաւոր ղեկավարներէն մէկը՝ Ապու Սիւլէյման, Ըստ բանակի պետին հաստատումին: Ենթական ամբաստանուած էր որ կապեր ունի ալ-Քաիտայի հետ, ըստ Ուաշինկթընի, որ հինգ միլիոն տոլար խոստացած էր, որպէսզի ձեռք ձգուի:

ՍԹՐԱԶՊՈՒՐԿԻ Խորհրդարանին առջեւ, Յունուար 17ին, Եւրոպական Միութեան հերթական նախագահ Գերմանիոյ վարչապետը՝ Անկելա Մերքել անդամ 27 երկիրներուն սա այլընտրանքը ներկայացուցած է.– «Սահմանադրական նոր ուխտ մը 2009ին կամ՝ քաղաքական քաոսը»: Այսպէս, Մերքելի համար պատմական ձախողութիւն կ'ըլլայ: Յունիս 30էն առաջ Գերմանիա պարտի ուղեգիծ մը ներկայացնել, որ բանակցութիւններու կը ծառայէ յաջորդ նախագահութիւններուն համար (Փորթուկալ, Սլովենիա):

ԻՐԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱԾ Է ԾՆՈՒՆԴԸ

Իրանի նախագահը Ահմետինեժատ հրապարակաւ շնորհաւորած է երկրին քրիստոնեայ համայնքներուն Ծնունդը, բարի տարի մը մաղթած անոնց: Յունուար 6ին հանդիպում ունենալով Իրաքի դէմ պատերազմին հայ զոհերուն ընտանիքներուն հետ, այդ զոհերը համեմատած է իսլամ նահատակներուն հետ, ըսելով. «Մենք նոյն ընտանիքին անդամներն ենք, ունինք հասարակաց նոյն նպատակները»:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՄԱՀ ԲԱՆԱՍԷՐ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՁԷՅԹՈՒՆԵԱՆԻ

Հայագիտութեան մարզը նոր կորուստ մը արձանագրած է Մատենադարանի գիտական աշխատակից, բանասէր Ա. Զէյթունեանի մահով: Կարեւոր աշխատանք տարած է հայ թարգմանական գրականութեան, ամենահին յուշարձաններու ուսումնասիրութեան եւ հայերէն ձեռագրերու ցուցակներու պատրաստութեան գործին մէջ: Դասախօսած է նաեւ Երուսաղէմի եւ Անթիլիասի վարժարաններուն մէջ:

Ծնած էր 1931ին Դամասկոս: 1947ին ընտանիքը ներգաղթած է Հայաստան: Աւարտած է Երեւանի համալսարանի բանասիրութեան ճիւղը, 1961ին ընդունուած է Մատենադարան, որպէս կրտսեր գիտական աշխատակից: Հեղինակ էր Ս. Գրքի հնգամատեանին քննական բնագրերուն, որոնք լոյս տեսած են 1989էն 2002:

Ինք է որ հիմը դրած է հայ պարբերական մամուլի մատենաշարին, հրատարակելով Պէյրութի մէջ «Անահիտ» շաբաթաթերթին մատենագրութիւնը:

ՄԱՄՈՒԼ

«COURRIER INTERNATIONAL»

(18/24 janvier)

«ՈՉ ՄԷԿ ՏԵՂ»

Միջազգային մամուլէն ընտրուած էջերու շաբաթաթերթը այս խորագրով անդրադարձած է «Ուրուական պետութիւններ»ու. Արցախին, Հիւսիսային Կիպրոսին, Աբխազիոյ, Քոսովոյին, Հարաւային Օսէթիոյ, Թրանսնիսթրին: Շաբաթաթերթին կողքին վրայ ալ զետեղուած է հայերէն «ԱՐՑԱԽ» մակագրութեամբ շրջանակուած քարտէս մը կրող հայու մը նկարը: Ներսի թղթածրարին Լեռնային Ղարաբաղի յատկացուած էջին վրայ տրուած է ժամանակագրութիւն մը, սկսած 1988ի Սումգայիթի հակահայ կոտորածէն, վերջացած 2006ի Սահմանադրութեան հանրաքուէով:

Հայաստանի ռուսերէն հրատարակող «Գոլոս Արմէնիի» պարբերականէն որոշ յապաւումներով առնուած է Արիս Ղազինեանի յօդուածը ուր համառօտ կերպով ներկայացուած են հակամարտութեան մեզի ծանօթ պարագաները:

Անջատ անկիւնի մը մէջ ալ խօսուած է Սեւրի դաշնագրին մասին: Պարբերութեամբ մը ըսուած է թէ ի՛նչպէս այդ դաշնագրով նախատեսուած 162 հազար քառ. քմ. Հայաստանէն մնաց այսօրուան 29·800 քառ. քմ·ը:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՆՐԱՀԱՒԱՔԸ

ԽՈՒՌՆԵՐԱՄ ԲԱԶՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԼԵՑՈՒՑԱԾ ԷՐ ՄԻՒԹԻՒԱԼԻԹԷԻ ՍՐԱՀԸ

ԽՕՍՔ ԱՌԻՆ ՖՐ. ՀՈԼԱՆՏ ԵՒ ԲԱԶՄԱԹԻՒ ԱՅԼ ԱՆՁՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Չորեքշաբթի, Յունուար 17ին, խուռներամ բազմութիւն մը լեցուցած էր Փարիզի Միւթիւալիթէի սրահը (2000 հոգի) ուր տեղի կ'ունենար ժխտումը դատապարտող օրինագիծին (Հոկտ. 12ին քուէարկուած Ազգ. Ժողովին կողմէ) զօրակցութեան հանրաժողովը, զոր կազմակերպած էր Ֆրանսահայ կազմակերպութիւններու խորհուրդը (Սէ. Սէ. Ա. Էֆ.):

Երեկոյթին բացումը կատարեց կազմակերպիչ մարմնին նախագահը՝ Ալեքսիս Կէօվճեան: Յաջորդաբար խօսք առին Ֆր. Հոլանտ, Սերժ Քլարսֆելտ, Պեռնար-Անրի Լեւի, փաստաբան Քրիսթիան Շառիէռ-Պուրնազէլ, Փաթրիք Տէվճեան, Արա Թորանեան, Ռիշար Սալ (Իւ. Տէ. Էֆ.), Հէլէն Լիւք (համայնավար), Արա Գրիգորեան. փակումը կը կատարէր Ալեքսիս Կէօվճեան: Հաւաքոյթին ընկերը Շառլ Ազնաւուր չէր կրցած գալ, բայց ղրկած էր ուղերձ մը զոր կարդաց Ա. Կէօվճեան, բայց կրցած էր հասնիլ վերջաւորութեան եւ խօսք առնել:

Ընդհանուր ձեւով յաջող ձեռնարկ մը, որու մանրամասնութիւնները կու տանք մեր յաջորդ թիւով: Ըսենք սակայն թէ, քաղաքական գետնի վրայ կարեւոր ներկայութիւն մըն էր Ֆր. Հոլանտ, որ խօսք առաւ Սեկոլէն Ռուայալի եւ Ընկերվարական կուսակցութեան անունով: Չէր եկած Նիքոլա Սարքոզի եւ Փաթրիք Տէվճեան անոր բանբերը չէր:

ՆՈՐՈԳՈՒԱԾ ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄ ՊԵՆՈՆ ՍԵՒԱՆԻ ԴԷՄ

ԱՄՆ-ու գլխաւոր դատախազութիւնը կրկին բացած է ՄԱԿ-ի նախկին պաշտօնատար Պենոն Սեւանի ամբաստանութեան թղթածրարը: Ծանօթ է որ հայազգի պաշտօնատարը շուրջ եօթը տարի առաջ կաշառակերութեամբ ամբաստանուած էր, այն պնդումով որ 144 հազար տոլար կանխիկ գումար ստացած է Իրաքի «Քարիւղ սնունդի փոխարէն» ծրագրին առընչութեամբ: Ժամանակին Պ. Սեւան հարկաւոր բացատրութիւնները տուած էր, փաստած թէ խնդրոյ առարկայ գումարը ստացած էր ընտանեկան ժառանգութենէ մը:

Իր փաստաբանը Էրիք Լուիս հաղորդագրութիւն մը ղրկած է կիպրական մամուլին, ըսելու համար թէ հարցին վերարծարծումը նպատակ ունի քաւութեան նոխազ մը ճարելու, թէ անցեալին նոյն պնդումներուն առընչութեամբ ոչ մէկ դատապարտում արձակուած էր: Փաստաբանը աւելցուցած է թէ «Քարիւղ սնունդի փոխարէն» ծրագրով Պ. Սեւան մեծապէս նպաստած է Իրաքի ժողովուրդին, մինչդեռ ԱՄՆ-ը այսքան ատենէ ի վեր գրաւման տակ պահելով երկիրը, չեն կրնար նոյն ժողովուրդին կեանքը դիւրացնել:

Պ. Սեւան ներկայիս կ'ապրի Կիպրոսի մէջ:

ՄԵԼԳՈՆԵԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

ՄԻՆԱՍ ՏԷՐ-ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Կար ու չկար. ինչպէս հէքեաթներու մէջ...

Կային առենին եւ չկան ներկայիս, ունին տապանաքար մը միայն՝ վրան արձանագրուած՝ «Աստ հանգչի». ափսո՜ս: Տարաբախտաբար, մեծ է թիւը անոնց, որոնք խորշակէն ետք, ոչ եւս են եւ տեղափոխուած՝ ի վերին Երուսաղէմ: Անոնք կը կոչուէին Գլաձորի համալսարան (Հայաստան), Լազարեան ճեմարան (Մոսկուա), Սանասարեան (Կարին), Պէրպէրեան եւ Հինդլեան (Պոլիս), Ներսիսեան (Թիֆլիս), Քրասպոնար (Ժընեւ), Մուրատ – Ռափայէլեան (Վենետիկ), Տեմիրճեան եւ Էհրամճեան (Պէյրութ), եւն., եւն.:

Յունիս 2005ին, կացինահարներու այս փաղանգին աւելցաւ Կիպրոսի Մելգոնեան Կրթ. Հաստատութիւնը (ՄԿՀ), երբ ան կը պատրաստուէր փչելու 80 մոմերը իր տարեդարձի կարկանդակին: Մահացու հարուածը տրուեցաւ, անտեսելով այն անյեղլի իրողութիւնը որ՝

1. Վարժարան մը գոցել՝ կը նշանակէ բանտ մը բանալ, Վիքթոր Հիւկոյի խօսքերով:

2. ՀԲԸՄ-ի 5րդ նախագահ եւ բարերար Ալեք Մանուկեան, շուրջ երկու տասնամեակ առաջ միայն, չեշտած էր. «Որեւէ կրթական օճախի խափանում ազգային աղէտ մըն է մեզի համար. հետեւաբար, մեր ցանկութիւնն է որ միշտ բաց մնան դարպասները Մելգոնեանին»:

3. Կիպրոսի Եւրոմիութիւն մուտքով, 80ամեայ փորձառութեամբ օժտուած Մելգոնեան կրթարանը կը դառնար ՄԻԱԿ հայ երկրորդական վարժարանը, որուն ընձեռած վկայականը ընդունելի կ'ըլլար եւրոպական 25 երկիրներու մէջ:

4. Կիպրոսի կառավարութիւնը, Մելգոնեանը նկատելով իբր ուսման եւ մշակոյթի խորհրդանիշ եւ նախանձախնդիր անոր գոյութեան, կը խոստանար տարեկան 300.000 տոլար օժանդակութիւն՝ մեղմացնելու ՄԿՀ-ի ծախքերը, միաժամանակ վճարելով կիպրահայ ուսանողներու կրթաթոշակները:

Ի հեճուկս յիշեալ եւ ուրիշ դրական տուեալներու, առեղծուած կը մնայ լուծարքի դիտաւորութիւնը: Երբ չչուկները կը դառնային աղմուկ՝ լայն խաւերու մօտ, Բարեգործականի Կեդր. վարչութիւնը կը յայտարարէր. «Վերջին շրջանին ծայր առած... տարաձայնութիւնները ՄԿՀ-ի կալուածը ծախելու կապակցութեամբ, անհիմն են եւ չինծու» (2003 Նոյ. 15):

Յետոյ, միայն 4.5 ամիս ետք, 2004 Մարտ 16ին, ՀԲԸՄ-ի Տնօրէններու Կեդր. խորհուրդը կ'ընդգծէր. «Լայն կշռադատումներէ եւ ամբողջական գնահատումներէ յետոյ, Կեդր. վարչութիւնը վճռեց դադրեցնել Մելգոնեան Կրթ. Հաստատութիւնը 2005 Յունիսին»: Առ ի գիտութիւն. այս վարչութիւնը բաղկացած էր 15 անդամներէ, որոնցմէ մէկը Պենոն Սեւան (նախ-Մելգոնեանցի մը):

Աշխարհատարած այս կազմակերպութիւնը, որ ՀԲԸՄ կը կոչուի, նախախնամական դեր ունեցած է յետ-եղեռնեան շրջանին հայ խըլեակներու համար եւ հանրածանօթ է բարեսիրական ու կրթական պատուաբեր գործունէութեամբ, իր Կըտակներու Տոմարին գլուխը արձանագրած է 1910 Յունուար 1ին. «Միութեան անդրանիկ Կեդր. վարչական ժողովը... կ'երդնու կէտ առ կէտ եւ կատարեալ խղճմտութեամբ գործադրել կտակարարներու կամքն ու բացայայտ տրամադրութիւնները: Կը խոստանայ ոչ մէկ գինով թոյլ տալ որ.– կանխորոշ նպատակէ տարբեր ուղղութեամբ գործածուին կտակուած եւ նուիրուած գումարները»:

Մեկնաբանութեան չեն կարօտիր այս տողերը, արեւի լոյսին պէս յստակ են անոր բառերը: Բայց... կայ նշանաւոր բայց մը.– դրամին հմայքը եւ գեղեցկութեան դիւթանքը, պատմութեան հոլովոյթին մէջ յաճախ չեղումի են առաջնորդած, չըսելու համար մոլորումի:

Երկրորդ Աշխարհամարտին, երբ Կիպրոս կը ռմբակոծուէր իտալական օդանաւերու կողմէ եւ անկարելի էր եղած դրամական ամէն առաքում ՀԲԸՄ-ի կեդրոնէն (որ Փարիզէն փոխադրուած էր Նիւ Եորք), Մելգոնեանը չփակուեցաւ՝ շնորհիւ զոհողութեանցը ուսուցիչներու, որոնք դրսեւորեցին Դ. Վարուժանի «Դաստիարակ»ը. անոնք յանձն առին անվճար աշխատիլ: Չփակուեցաւ նաեւ 1974ի Թրքական բանակի Կիպրոսի ներխուժումով, երբ քանի մը ռումբ ալ ինկաւ նոյնիսկ Մելգոնեանի շրջափակին մէջ, զոր սրբավայր էր կոչած Մարօ Մարգարեան:

Հայ մամուլը, հայրենիքի մէջ թէ Սփիւռքի տարածքին, շատ մեղան հոսեցուց Մելգոնեանի փակման հարցին շուրջ: Բայց միութեան Կեդր. վարչութեան համար, «Թուղթ էլ նէ էծ է»: Ուստի, գիտնալով հանդերձ որ ներկայ գրութիւնը կրնայ նկատուիլ «ձայն բարբառոյ յանապատի» եւ հողերու վաճառքի հարցը դարձած է այժմէական, որպէս նախկին Մելգոնեանցի (1945–50) եւ իբր երախտագիտական տուրք, տեղին կը գտնեմ կատարել Մելգոնեանի հակիրճ պատմականը.

Բնիկ կեսարացի երկու եղբայրներ էին Մելգոնեանները՝ Գրիգոր (1842–1920) եւ Կարապետ (1849–1934): Ամուրի էին եւ ակար առողջութեան տէր. կրտսերը մինչեւ կեանքին վերջը տառապեցաւ շընչարգելութենէ (պրոնշիթ): Դպրոց յաճախած էին քանի մը տարի միայն, այնպէս որ իրենց մականունն իսկ կը գրէին սխալ ուղղագրութեամբ («գ» փոխան «ք»ի). այս սխալը յետագային նուիրականացաւ:

Բայց կեանքի քուրային մէջ թըրծըւած էին.– 1914ին իրենց ծխախոտի գործարանը 80 մասնաճիւղեր ունէր Եգիպտոսի եւ Սուտանի մէջ եւ օրական 19 միլիոն գլանիկ կը սպառէր: Անոնք ունէին ներհակ խառնուածքներ. Կարապետ (յանդուգն նկարագրի տէր) Ա. աշխարհամարտի նախօրեակին, առանց խորհրդակցելու եղբօր հետ (որ ընդդուշաւոր մէկն էր), 2000 թոն ծըխախոտ կ'ապսպրէ Ծայր. Արեւելքէն: Երբ 4000 հակերը կը հասնին Եգիպտոս, պատերազմը կը պայթի եւ ծխախոտի գինը հսկայական մագլցում կ'ունենայ: Ուստի, գործարանը արդիւնքն էր տքնաջան աշխատանքի եւ բարի բախտի:

Մելգոնեան եղբայրները թէեւ հայերէն խօսիլ չէին գիտեր, բայց կը հաւատային մշակոյթի փրկարար դերին. ականջալուր էին դարերու խորքէն եկող պատգամին թէ ազգ մը կը գոյատեւէ ոչ թէ անպայման պատերազմի դաշտին վըրայ, այլ եւ մանաւանդ մշակոյթի անդաստանէն ներս: (Գիր ու բանին գերակշիռ արժէքը զգացեր էր նաեւ Սուլթան Ապտիւլ-Համիտ երբ ըսած էր. «Հայ յեղափոխականներու բոլոր ռումբերը զիս այնքան չեն վախցներ որքան Վենետիկի տըպարանը»): Անոնք, Գրիգոր եւ Կարապետ երբ դեռ չէին տիրապետած Կրեսոսեան հարստութեան, արդէն պարբերաբար կ'օժանդակէին իրենց ծննդավայրի Կիւմիւշեան վարժարանին եւ Խարբերդի Թլկատինցիի դպրոցին:

Երէց եղբայրը մտադիր էր իր հարստութիւնը յատկացնել աղջըկանց դաստիարակութեան, բայց մահը (կաթուածով), կանխեց փափաքին իրագործումը: Կրտսերը Գրիգորին եւ իր հարստութիւնը կը տրամադրէ Հայաստանի Ա. Հանրապետութեան եւ կը յօրջորջուի «Ազատ Հայաստանի արտասահմանեան առաջին քաղաքացին»: Կ'ունենայ Հայաստանի հպատակութիւն, յունականի եւ եգիպտականի կողքին:

Յետագային, այդ կտակը կը կրէ քանի մը փոփոխութիւններ.– 1921 Յուլիս 25ին, օրինական գծողութեամբ, կը յանձնուի Պոլսոյ Հայոց պատրիարքութեան, առաջադրելով «Թրքահայաստանի եւ Կիլիկիոյ մէջ երեք դպրոցներ բանալ»: Սակայն դէպքերը գահավէժ ընթացք կը ստանան Թուրքիոյ մէջ, եւ օրուան պատրիարքը (Զաւէն Արք. Տէր Եղիայեան) մազապուրծ կ'ապաստանի արտասահման:

Կը մտածեն կրթարանը հաստատել Իտալիա, Սուրիա կամ Լիբանան: Ի վերջոյ, Կիպրոս կը շահի նախապատւութիւնը:

Մինչ այդ, Մելգոնեաններու եղբօրորդին՝ Արթաքի (զաւակը Յակոբ Մելգոնեանի, որ մաս չէր կազմած ծխախոտի գործարանին), դատ կը բանայ, իր հանգուցեալ հօրեղբօր բաժինը պահանջելով: Կարապետ, զգալով վտանգը, կը բանակցի Պօղոս Նուպար փաշային հետ եւ 1925 Դեկտ. 25ին, Աղեքսանդրիոյ խառն դատարանի նոտարութեան առջեւ, Մելգոնեան ողջ հարստութիւնը կը յանձնուի ՀԲԸՄին, զայն կարգելով մատակարար (ժերան):

Գումարին մէջէն, 250 ոսկիի կը գնուի ամայի տարածք մը (Ծաղկաբլուր կոչուող), 460 մ. երկայնք եւ 400 մ. լայնքով, մայրաքաղաք Նիկոսիայէն 5–6 քմ. հեռու: Շինութիւնները կը սկսին Փետր. 1924ին եւ կ'աւարտին Դեկտ. 1926ին, արժելով 50.000 ոսկի: Աշակերտութիւնը՝ թիւով 250 հոգի, 6–13 տարու, կը բերուի Երուսաղէմի Վասպուրական եւ Արարատեան, նաեւ Պէյրութի Քելեկեան որբանոցներէն, մինչեւ իսկ Քորֆուէն: Բացուած էին «Դռներն յուսոյ»: Այն առեն է որ Աղա Կարապետ կը յայտարարէ իր սրտէն ժայթքած պատմական խօսքը. «Ես այս վարժարանը կը բանամ ազգիս վրէժը լուծելու համար»:

Կը մնային կարգ մը առկախ հարցեր, զորս Պօղոս Նուպար կը լուծէ իրաւախոհութեամբ եւ ձեռնհասօրէն, կշիռքի դնելով իր անվիճելի հեղինակութիւնը եւ վարչական փորձառութիւնը: Այսպէս.–

1. Արթաքի Մելգոնեանի ժառանգի դատը կը փակուի անոր տալով 62.000 եգիպ. ոսկի:

2. Մուշեղ Եպիսկ. Սերոբեան (յետոյ կարգալոյծ), որպէս վնասուց հատուցում, կը ստանայ 5.244 եգիպ. ոսկի: 1912էն սկսեալ կըրթարանի ծրագրին՝ ներշնչողն էր եղած՝ սաղմնաւորումէն մինչեւ ձեւաւորումը: Պոլսոյ Հայոց պատրիարքը իրեն վստահած էր կտակին գործադրութիւնը, երբ նախապէս պատրիարքարանն էր նշանակուած խնամակալ:

3. Զաւէն պատրիարք իր ծառայութեանց համար կ'արժանանայ ՀԲԸՄ-ի բարերար անդամի տիտղոսին եւ պատուագինի մը:

Մելգոնեան գործարանը ծախուած էր 564.696 անգլ. դեղին ոսկիի: Անկէ զեղչելով հատուցումներն ու ծախքերը, մնացեալ 506.054 անգլ. ոսկին, բաժնեթուղթերու ձեւին տակ, որպէս անձեռնմխելի գումար, պահ դրուեցաւ ամեր. եւ անգլիական դրամատուներու մէջ: Այս դրամագլուխին հասոյթը կը բաշխուի.–

1. Կիպրոսի Կրթարանին (առաւելագոյնը 500 երկսեռ աշակերտութեամբ)

2. Երեւանի Համալսարանին — տարեկան 3.000 եգիպ. ոսկի

3. Երուսաղէմի Սրբոց Յակոբեանց վանքին — տարեկան 1.000 եգպ. ոսկի

4. Պոլսոյ Հայոց պատրիարքարանին — տարեկան 1.000 եգպ. ոսկի

5. Պոլսոյ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցին — տարեկան 500 եգպ. ոսկի («Մելգոնեան եղբայրներ» անունով անկողիններ պահելու)

6. Բարերարին, իբր կենսաթոշակ — տարեկան 5.000 եգպ. ոսկի,

որուն մէջէն ինք կամովին կը յատկացնէ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան Անթիլիաս տեղափոխութեան առթիւ տարեկան 1.000 եգպ. ոսկի

Կտակին համաձայն, ՀԲԸՄ-ը յանձնառու կ'ըլլար 6.500 եգիպտ. տրամադրել Աղեքսանդրիոյ մէջ կառուցուելիք Մելգոնեան մանկապարտէզին: Նաեւ 1.000 եգիպտականով օժանդակել Կիպրոսի մէջ Հայոց Մակարայ վանքի ճամբուն շինութեան:

1985ի առենները, Ալեք Մանուկեանի նախագահութեան օրով, ՄԿՀ-ի հողային տարածքէն մաս մը կը ծախուի եւ գոյացած պատկառելի գումարով (Մելգոնեանի շրջանը դարձած էր արժէքաւոր) կը շինուին նոր կառոյցներ աշակերտութեան համար (արդի պահանջները գոհացնող) եւ եկամտաբեր շէնք, կրթարանին ամավարկը հաւասարակշռելու համար:

Նոթ.– Լիբանանահայ շրջանաւարտներու խումբով, 1986ի Մայիսին գացած էինք Կիպրոս ՄԿՀ-ի 60ամեակը տօնելու, (եկած էին նաեւ Սուրիայէն, Յունաստանէն, Անգլիայէն, Ա.Մ.Նահանգներէն) մըդկըտանքով դիտեցինք բարձրաբերձ ջրամբարը որ սահմանէն դուրս էր մնացած, այն ջրամբարը որ կրթարանին էյֆէլն էր:

Իր հիմնարկութենէն ճիշդ 10ամեակ մը ետք, 1935ին, ՄԿՀ որբա-

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՒԵՏԻՍՈՎ

Հայաստանի տարուան առթիւ Դեկտ. 7–25 Պուշ տիւ Ռոնի նահանգի ընդհանուր խորհուրդի նախագահ Ժ.Ն. Կեռինի յատուկ հրաւէրով եւ կազմակերպիչ Ռ. Փիրանեանի ջանքերով Հայաստանէն հրաւիրուած էր «Օշական» խումբը, ղեկավարութեամբ Գրիգոր Առաքելեանի: Անոնք – ութ երգիչ եւ չորս նուագող – տասնէ աւելի ելոյթ ունեցան հայկական հոգեւոր եւ ժողովրդական երգերու քառաձայն փայլուն մեկնաբանութեամբ: Հայ հոգեւոր երգը կը ներկայացուէր հայկական դուդուկի, բլուլի, քանոնի եւ քեմանիի (թաւջութակէն քիչ մը աւելի պզտիկ թաւ հնչողութեամբ լարային նուագարան) ընկերակցութեամբ:

Ղեկավար ու նոյն ատեն մշակող Գր. Առաքելեան 1985ին Երեւանի «Կոմիտաս» երաժշտանոցը աւարտելէ ետք նպատակ ըրած է հայ երգը ներկայացնել, հետեւելով վարդապետին հետքերուն, այնպէս ինչպէս երկնած է զայն հայ ոգին. անաղարտ եւ մեղեդիական, առանց արեւելեան աւելորդ ծործորումներու:

Նախատեսուած տասը համերգներու վերջինները պիտի կայանար Սիոթայի տաճարին մէջ: Հայ եւ ֆրանսացի ունկնդիրներ ամէն պահու կը սպասէին արուեստագէտներու մուտքին, սակայն անոնք զարմանալիօրէն կ'ուշանային: Յանկարծ սկսաւ հնչել «Զարթիք որդիք յուսոյ, ի յօրհնութիւն Հօրն լուսոյ»ն որուն անակնկալը պիտի շարունակուէր «Ով զարմանալի»ով եւ «Աւետիս»ներով: Ունկնդիրները պիտի հիանային մենակատար պարիթոն Սէյրան Աւագեանի թաւշեայ հնչիւններուն, ապա նաեւ Մաքրուհի Խաչատրեանի (սոփրանօ), Աննա Միրզախանեանի (ալթօ), Արմէն Աւետեանի (թենոր) մեկնաբանութեան որով կենդանութիւն կը ստանար հայ հոգեւոր երգը, կը թափանցէր հոգիներէ ներս:

Մէկ ժամէն աւելի տեւած համերգը աւարտեցաւ Արարատի ստորոտէն բերուած աւետիսով. «Քրիստոս ծնաւ եւ յայտնեցաւ. ձեզի, մեզի մեծ աւետիս», ինչ որ կը միանար «Ժուայէօ Նոէլ»ին: Ներկաները տպաւորութիւններու ազդեցութեան տակ, կը դժկամէին մեկնելու սրահէն:

Անոնց միջեւ գտնուած էին «Ռատիօ Ֆրանս»ի պատասխանատուներ որոնք պատրաստակամութիւն յայտնեցին 2007ին հրապարակ հանելու «Օշական»ի մէկ ձայնապնակը:

Փա՛ռք անոնց որոնք փառք կը պարգեւեն հայ անունին:

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎՐԴ. ՑՈՎՆԱՆԵԱՆ

ՀՕՐՍ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

«Յառաջ»ի Յունուար 10ի թիւին մէջ կարդացի Արօ Պէլեանի «Երեւանն է խօսում» յօդուածը. յիշեցի այդ օրերու յիշատակելի անցուդարձերը եւ ուզեցի գրի առնել իմ հօրենական տան առաջին ռատիօն:

1945–1946 տարիներուն Երուսաղէմի տուներուն մէջ ռատիօ ունենալը մեծ բախտաւորութիւն էր. եւ պատահեցաւ օր մըն ալ որ հայրս պզտիկ ռատիօ մը ձեռքերուն մէջ առած տուն գար մեծ ուրախութիւն պատճառելով մեր ընտանիքի անդամներուն: Անմիջապէս ելեկտրական թելերը կապող մասնագէտ մըն ալ եկաւ եւ մենք ունեցանք ամէնէն արժէքաւոր եւ հետաքրքրական կահ կարասիներէն մէկը, նաեւ պատճառ մը՝ վիճաբանելու մեծ եղբօրս հետ թէ ո՛վ պիտի յաջողէր կայան մը գտնել:

Այդ օրերէն մէկուն թուղթ մատիտ առած ռատիոյին առջեւ նստած կը ջանայի արձանագրել թէ ո՛ր ալիքը ո՛ր քաղաքէն էր. յանկարծ լսեցի «Երեւանն է խօսում», Խաչատրեանի երաժշտութեամբ: Ուրախութիւնս սահման չունէր, բայց անմիջապէս ալիքը խանգարուելով սկսաւ սարսափելի աղմուկներ հանել: Զուգեցի ալաքը չարժել այն հպարտութեամբ որ գտած էի Հայաստանի ալիքը եւ թէ հօրս պիտի հաղորդէի կարեւոր գիւտիս մասին որ ըրած էի նոյն օրուան ընթացքին:

Իրիկուան հայրս վերադարձաւ տուն, ես հպարտութեամբ յայտնեցի ռատիոյին վրայ Հայաստանը գտած ըլլալս, հայրս.– «Ասկէ վերջ իմ ներկայութեանս միայն Հայաստանը կ'ուզեմ մտիկ ընել»: Կարելի չէր հօրս խօսքը մտիկ չընել, երբեմն բաւական յստակ մտիկ կ'ընէինք մեծ երգիչներու երգերը. երբեմն ալ սարսափելի աղմուկներով կը խանգարուէր ալիքը: Օրեր այսպէս անցան, օր մըն ալ երբ հայրս նորէն «Հայաստանը դրէք» ըսաւ. պատասխանեցի թէ Հայաստանէն միայն հովեր կը փչէ եւ մենք բան մը չենք հասկնար. հայրս.– «Թող Հայաստանի ալիքին վրայ մնայ. փչէնէ ալ Հայա՛ստանէն թող փչէ»:

Այս էր հօրս մեզի ձգած ժառանգը, հող չէ թէ երբեմն տխուր, բայց միշտ ըլլալ հայրենիքի հետ:

ԱՏՐԻՆԷ ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ

նոցային վիճակէն դարձաւ երկրորդական վարժարան, մանկավարժական եւ առեւտրական բաժիններով. յետագային նաեւ գիտական, ուր աշակերտներ կը պատրաստուէին անգլ. համալսարան մուտքի քննութեանց: Ձեռքս խղճիս վրայ դնելով, կրնամ վկայել թէ գոնէ մինչեւ 1950 գերակշիռ եղած են հայեցի կրթութիւնն ու տոհմային դաստիարակութիւնը, արդարացնելով բոլոր մարտահրաւէրները եւ դառնալով «անմահ լուսոյ տաճարը»՝ որպէս հայակերտումի ամրոց եւ մարդակերտումի դարբնոց: Պատի՛ւ արժանաւորին:

Աւա՜ղ, ներկայիս կայծակնահար եղած է 80ամեայ կաղնին, Սփիւռքի էական կռուաններէն մէկը, ատաք հասկերու բերք մը թողած պատմութեան մէջ:

Մելգոնեանի վերջնական ճակատագիրը անստոյգ է.– Պոլսոյ պատրիարքարանի փաստաբանները չեն հաստատեր ՀԲԸՄ-ի հաղորդագրութիւնը (տե՛ս «Յառաջ» 12-01-2007): Ցամենայն դէպս, վատագոյն պարագային, բաց են միջազգային այլ ատեաններ:

Մ. Տ.–Ս.

Ծնթ.– Օշականէն ետք, Մելգոնեանի մէջ հայ գրականութեան դասախօս էր Վահան Թէքէեան: Ան ներշնչուելով կրթարանի աշակերտութեան ապրումներէն, գրած է հետեւեալ քերթուածը.–

« ՏՂԱ՛Ք, ՈՒ ԴՈՒՔ ԱՂՋԻԿՆԵՐ »

Տըղա՛ք եւ դուք աղջիկնե՛ր, որ հոս կ'ապրիք քովէ քով,
Զըննայելով իրարու եւ քաշուելով իրարմէ
– Հայուն պզտիկը հին Հայն է միշտ վարքով ու բարքով –
Ո՛վ դուք՝ զորս կեանքը շուտով պիտի բաժնէ ու ցրուէ,

Ձեզ կ'արտօնեմ, նայեցէ՛ք, նայեցէ՛ք լա՛ւ իրարու,
Մեծ կարօտովը գիւղին, ծառին, դաշտին, բլուրին,
Որոնք տեսան ձեր ծնունդն օր մը եւ տեղ մը հեռու
Եւ որ ծածուկ՝ ձեր մէջէն, հիմա մեղմիւ մերթ կ'անցնին ...

Նայեցէք, լա՛ւ նայեցէք եւ իրարու վրայ գրուէք,
Տըղաք եւ դուք աղջիկնե՛ր, ինչ որ տուաւ կեանքը ձեզ
Եւ խըլեց բախտը ձեզմէ – ձեր ընտանիքն ամբողջ հէք,

Ձեր հայրն ու մայրն ու եղբայրն ու ձեր քոյրի՛կը նոյնպէս,
Եւ երդուըննէ՛ք, դուք, տըղաք եւ աղջիկներ դուք Հայու,
Ըլլալ յաւէտ, կեանքին մէջ, բախտին դէմ բա՛խտ իրարու:

ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

ՍՏԱՑՈՒԱԾ

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐԻ
Ն Ա Մ Ա Կ Ա Ն Ի
Հատոր երրորդ

կազմեց, խմբագրեց եւ
ծանօթագրեց՝
ԳՐԻԳՈՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Մայրենի փըպլիշինկ 2006
Պոսթըն (ԱՄՆ)

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

Բժ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Անձկանօք կը սպասէի որ եղբայրս Փարիզ գայ, կը գրկէի զինքը, բայց ի զուր...

Ամասեան էֆէնտին, որ ընտրուած աշակերտները ինքը անձամբ առաջնորդած էր Ֆրանսա, չէր ուզած եղբօրս Փարիզ գալը, այլ Մոնփըլիէի Երկրագործական վարժարանը զայն ուղղակի տանիլ, տեղաւորելով, պատուիրած էր անոր վարժուիլ դպրոցին, սորվիլ օրէնքները եւ պատրաստուիլ մուտքի քննութիւններուն:

Ամասեան երբ եկաւ Փարիզ, գացի տեսնալ զինքը, որ ինծի պատմեց իր կարգադրութիւնը, որ չա՛տ իրաւացի էր ու օգտակար եղբօրս համար:

Ամասեան Յակոբ էֆ. «Կրինեոն» երկրագործական վարժարանի ամենահին հրջանաւարտներէն էր. Թուրքիոյ երկրագործութեան յառաջադիմութիւնը ջերմ փափաքող մ'էր. ազնիւ Հայ մը, որ եղբօրս համար մասնաւոր հոգածութիւն ցոյց կու տար, որուն հանդէպ ի՛նչպէս իրեն շնորհակալ ըլլալս չէի գիտեր:

Սակայն ես այդ 1881 տարւոյն մէջ, թէ՛ էքսթէռնայի մրցման եւ թէ՛ առաջին Տոքթորայիս քննութիւնները անցընելէս յետոյ, ինքզինքս սկսայ տկար ըզգալ, մանաւանդ որ արկած մ'ալ Յունուարի սկիզբները գլխ խորապէս յուզած էր արդէն. եւ իմ այս տկարութիւնս ծնողքիս ականջը հասցուցած էր Պետրոս Մեսրոպեան բարեկամս, որ 1878ին Սկիւտարի «Ուսումնասիրած» մեր ընկերութեան մէջ գործակցած էր ինծի, եւ այդ թուականէն ի վեր Պոլիսը թողլով, եկած հաստատուած էր Փարիզ, ինչպէս գրած եմ:

Եւ ի՞նչ էր այդ արկածս, որ կրնար մահառիթ ըլլալ, եւ որուն ենթարկուեցայ հայրենակից պարոնի մը չարալեզու անխոհեմութեանը երեսէն, ափսո՛ս, եւ այս հայրենակիցս չա՛տ ու չա՛տ օգտըւած էր ինծմէ. պատմեմ...

Երբ 1880ին փոխադրուեցայ 11 ռիւ տիւ Սոմըրարի տունը, քանի մը շաբաթ յետոյ այցելութիւնն ընդունեցայ Սկիւտարի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ Տէր Սարգիս Քահանային տղուն, որուն անունն էր Յովհաննէս Փափազեան (յետոյ եղաւ Տէր Սարգսեան): Այս պարոնը ծնողքէս նամակ մը կը բերէր ինծ. նամակ որուն մէջ հայրս կը յանձնարարէր ինծ որ նամակաբերը ինծ հետ իմ սենեակս բնակէր, որպէս զի՝ թէ՛ ինծ, եւ թէ՛ անոր խնայողութիւն մը ըլլար, ու իրարմով ամոքէինք մեր պանդխտութիւնը:

Համակերպեցայ, հօրս յանձնարարութիւնը սիրով կատարեցի, Փափազեանը ընդունեցայ ինծ բնակակից, մանաւանդ որ ազնիւ ու խոհեմ երիտասարդի մը երեւոյթը ունէր: Պիտի յաճախէր էքոլ տէ Պօ զ'Առ նկարիչ ըլլալու նպատակաւ, զի եղբայրն էր այն լուսանկարիչ Փափազեանին, որ իմ եւ եղբօրս ու հօրս խմբանկարնիս քաշած էր 1879ին:

Յովհաննէս Փափազեան սկիզբները լաւ ընկեր մը եղաւ, հակառակ սենեակիս վարձքի մասին դժուարութիւններու, ես ձայն չէի հաներ. բայց տակաւ առ տակաւ սկսաւ իմ փոքրիկ ննջարան – խուցս կատարեալ աթըլիէ մը ընել լուսանկարչութեան, փոխանակ էքոլ տէ Պօ զ'Առ յաճախելու, լուսանկարիչներու քով կ'երթար, եւ լուսանկարներ կը ժողվէր, կը բերէր սենեակ ու անոնց ռըթուշները կ'ընէր, առտուընէ մինչեւ երեկոյ, աշխատութեանս միշտ արգելք ըլլալով:

Դիտողութիւն սկսայ ընել, դժգոհութիւն յայտնել, փոյթը չէր: Անզգայ ու անոպայ ընթացք կ'ունենար ինծ դէմ, իբրեւ թէ սենեակը ի՛րը եղած ըլլար, կամ գլխ ասպնջականած:

Փափազեան ինծ ծանօթացուցած էր Պօ զ'Առի ընկերներէն հայ երիտասարդ մը՝ Սարգիս Տիրանեանը, որ ազնիւ տղայ մ'էր ու եղաւ յետոյ խիստ ճարտարարուեստ նկարիչ ու մինչեւ անգամ Գալիֆորնիա կոչուեցաւ, տեղւոյն մէկ երկու նշանաւոր անձերուն դէմքերը նկարելու:

Տիրանեանէն քանիցս խնդրեցի խօսիլ Փափազեանին, որ իր աշխատութիւնները այլուր փոխադրէր, և կամ ելլար սենեակէս. Տիրանեան պէտք եղածը ըրած եւ ըսած էր Պ. Փափազեանին, բայց՝ «յականջս խլից էր բարբառած», այն ատիճանի լող խուլ ձեւացած էր Փափազեան, զի ես ստիպուեցայ առանց երկար բարակ մտածելու, սենեակէս ելլալ, բաժնուիլ իրմէն, ու փոխադրուիլ՝ 3 ռիւ տէ Գարմ:

Տեղափոխութիւնս ախորժելի չթուեցաւ Փափազեանին, թէեւ բարեկամ մնացինք ու ամէն օր ցորեկ ու երեկոյ, ես ու Տիրանեան եւ ինքը, երեքս միատեղ կը ճաշէինք ռիւ տէ Պօ փողոցին մէկ համեստ ճաշարանը, ուր տեղի ունեցաւ վերյիշածս արկածը, եւ ի՞նչպէս...

(Շար. 148)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ՓԼԷՍԻ-ՌՈՊԷՆՍՈՆ.— Տիկին Հերմինէ Գաւաֆեան 100 Եւրօ։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Հերմինէ Գաւաֆեան իր ծնողքին Մարիամ եւ Սարգիս Սելթեկեանի յիշատակին 100 Եւրօ կը նուիրէ «Յառաջին»։

arménie mon amie

EXPOSITION

«Les 12 Capitales d'Arménie»

à la Conciergerie
2 Boulevard du Palais
75001 PARIS

Du 15 décembre 2006 au 18 mars 2007

⁂

Aïvazovski, peintre de la mer (1817-1900) du 6 février au 28 mai, Musée de la Marine (lPace du Trocadéro, Paris).

⁂

Arménie, terre chrétienne dans le Caucase, jusqu'au 11 mars, Notre-Dame de Paris (Crypte archéologique).

⁂

Livre arménien, cinq siècles de trésors, du 28 janvier au 25 mars, Bibliothèque Nationale de France, Site Richelieu, 58 rue de Richelieu, 75002 Paris.

⁂

Armenia Sacra, du 14 février au 21 mai, Musée du Louvre, retrospective de l'art chrétien arménien.

⁂

Inauguration de l'Année de l'Arménie, 25 janvier, Hôtel de Ville des Lilas.

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club «Rouben Mamoulian»
Sous le parrainage
de **Robert GUEDIGUIAN**,
réalisateur

Jeudi 25 janvier, à 20 heures
SOIREE PARADJANOV

RHAPSODIE UKRAINIENNE

de Sergeï Paradjanov, 1960
Avec O. Petrenko, E. Kochman, Y. Goulaiev et la participation des Kholkosiens du village de Boutchak

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

- Participation aux frais : 5 Euros
- Adhérents et Abonnements : 3 Euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall 75010 Paris
M° République

LE LUXY
Cinéma d'Ivry

PROJECTION - RENCONTRE

Mardi 23 janvier à 20h30

LE GENOCIDE ARMENIEN
de Laurence Jourdan
France - 52 min

Soirée organisée en partenariat avec l'association «Solidarité Franco Arménienne», dans le cadre de la Semaine de la mémoire. Rencontre avec Gérard Malkassian, président de l'association.

Le foyer bar sera ouvert dès 19h30, où nous vous proposerons des spécialités arméniennes.

Les auteurs :
Antoine Agoudjian
«Les yeux brûlants»,
Claire Mouradian et
Raymond Kevorkian
«Le Génocide arménien»
dédicaceront leurs livres avant et après la séance.

Tarif unique : 3,20 euros

Le Luxy
77, av. Georges Gosnat
94200 Ivry-sur-Seine
M° 7, terminus Mairie d'Ivry —
RER C, gare d'Ivry

Les activités du mois de Janvier du

CENTRE CULTUREL SAHAK-MESROP

MARSEILLE

Directeur : **Khatchig YILMAZIAN**

L'ANNEE DE L'ARMENIE EN FRANCE

— **EXPOSITION** du peintre Hagop HAGOPIAN (Arménie),
Du 9 janvier au 15 février
aux Archives et Bibliothèque Départementales
(18-23 rue Mirès — 13003 Marseille).

— **CONFERENCE**
Dimanche le **21** à 16 heures
au Centre Culturel Sahak-Mesrop 339 avenue du Prado - 13008 Marseille par le Dr. Albert KHAZINEDJIAN : «L'Eglise Apostolique Arménienne Universelle et Orthodoxe. Son histoire, sa christologie, sa place dans l'œcuménisme».

— **CONCERT** du Chœur SAHAK-MESROP,
Samedi le **27** à 18 heures au Musée de la Tapisserie d'Aix-en-Provence.
Direction : Khatchig YILMAZIAN — Au piano : Juliette YILMAZIAN
Solistes: Ani Conquet — Antranik Minassian — Noubarig Derminassian

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

La Section «SEVAN» de Vienne
présente

LE SPECTACLE DE NOEL

DE SON ECOLE HEBDOMADAIRE
Le Dimanche 21 janvier
à 15 heures 30 précises
au Théâtre de Vienne

Au programme : Chants, danses • Poésies • Sketches, Théâtre sous la direction de **Nareg DOURIAN** en collaboration avec la Maison de la Culture Arménienne de Vienne.

Comme chaque année, le Père Noël sera au rendez-vous pour distribuer cadeaux et friandises aux enfants.

Venez nombreux les encourager...

Section Paris

SEJOUR FAMILIAL

25 février au 4 mars

La Section **«Archalouys Tathéossian»** de Paris organise son séjour familial dans le centre de vacances de Bellefontaine (Jura).

Ambiance arménienne assurée ! ! !

Venez avec vos enfants, petits-enfants ou amis et rejoignez-nous sur les pistes de ski, de luge ou tout simplement dans le Centre ! ! !
Renseignements et inscriptions auprès de :

- Araxie 01 39 83 71 19 **(19h à 21h);**
- Alice 01 42 93 03 56 **(19h à 21h).**

Date limite : 31 JANVIER

□

DEVENEZ MONITEUR A LA COLONIE DE LA CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE

Vous êtes titulaire du BAFD. du BAFA ou stagiaire BAFA ?
Rejoignez notre équipe d'animation pour les séjours de juillet et août 2007 pour :

— Encadrer des enfants de 8 à 15 ans au sein de notre centre de vacances de Bellefontaine dans le Jura,
— Proposer diverses activités aux enfants dans un cadre très agréable et dans une ambiance arménienne qui fait le succès de la colonie depuis plus de 50 ans...

N'hésitez plus... envoyez votre candidature à l'adresse suivante:
Conseil d'Administration de la Croix Bleue des Arméniens de France
CBAF — 17 rue Bleue - 75009 PARIS,
par e-mail: cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13

⁂

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
RECHERCHE
POUR SES SEJOURS DE JUILLET ET AOUT 2007
A BELLEFONTAINE DANS LE JURA
— des Assistant(e)s-Sanitaires
— des Cuisinier(e)s, Aide-Cuisinier(e)s

N'hésitez plus... envoyez votre candidature avant le 31 janvier 2007 à l'adresse suivante :
Croix Bleue des Arméniens de France
17 rue Bleue — 75009 PARIS
par mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13

l'Association MACHTOTZ
pour la défense de la langue arménienne
organise

1) Cours intensif d'arménien 1er niveau pour non-arménophones

NOUVELLE SESSION : 17 février — 16 juin 2007

Ces cours s'adresseront aux débutants de 8 à 70 ans,
Les élèves seront capables de parler, lire et écrire l'arménien.

L'enseignement est assuré par Mme Hilda Kalfayan-Panossian
avec sa **METHODE AUDIOVISUELLE**

Stage de 50 heures, le samedi matin de 9h à 12h, à Paris.
(Absentéisme exclu)

2) Les cours de 2e, de 3e et de 4e niveaux continuent,
le samedi entre 12h et 15h, à Paris.

Les nouveaux élèves sont acceptés après un test de niveau.

3) Vous pouvez aussi vous procurer votre MANUEL D'ARMENIEN OCCIDENTAL POUR LES NON-ARMENOPHONES

Une méthode audiovisuelle utilisable chez soi.
3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio :
87 euros + 8 euros frais d'expédition

Pour tous ces cours et le manuel ,
RENSEIGNEMENTS, INSCRIPTIONS: 01 47 50 97 51

ՇԱԲԱԹ – ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 20-21
SAMEDI-DIMANCHE
20-21 JANVIER
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·624 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21·624

ՓԱՐԻԶ

ՄԻՒԹՈՒԱԼԻԹԷԻ ՀԱՆՐԱՀԱՒԱՔԸ

ՅԻՊԷ

Չորեքշաբթի, Յունուար 17ին, կազմակերպութեամբ ՍԷ. ՍԷ. Ա. ԷՖ.ի, պատմական հանդիպում մը տեղի ունեցաւ Փարիզի Միւթիւալիթէի սրահին մէջ, նպատակ ունենալով հարթել Ցեղասպանութեան ժխտումի օրէնքին վաւերացումի ճամբան Ֆրանսական Ծերակոյտին կողմէ:

Շուրջ 2·000 հոգինոց սրահը բերնէ բերան լեցուն էր եւ հակառակ սրնգահարի մը տխուր եղանակին՝ բարձրախօսներով հաղորդուած, տօնական եռուզեռ կար եւ ջերմ հանդիպումներու մթնոլորտ:

Բեմը զարդարուած էր ութ վահանակներով, յաջող նկարիչի մը գործ, ցեղասպանութիւնը ազդարարող բովանդակութեամբ եւ մեծածաւալ պաստառի մը վրայ ալ կը յայտնուէին օրուան բանախօսները:

Ալեքսի Կէօվճեան, օրուան հանդիսավարը, որպէս նախագահ ՍԷ.ՍԷ.Ա.ԷՖ.ի, ճիշդ ժամուն (20·30) սկիզբ տուաւ երեկոյթին, հիմնականօրէն շեշտելով որ Ցեղասպանութեան ժխտումը դատապարտող օրէնքին քուէարկումով բաւական տառապեցանք մամուլի եւ մեդիաներու յարուցած զանազան դէմ եւ թեր արտայայտութիւններէն. եկած է պահը որ մէկդի դրած ամէն տեսակի նկատողութիւններ, խորանանք հարցին էութեան մէջ, լսելով հեղինակաւոր անձերու կարծիքները: Խօսքը տուաւ Ընկերվարական կուսակցութեան Ա. քարտուղար Ֆրանսուա Հոլանտին որ մինչ այդ սրահ մտած էր:

Հոլանտի միջամտութիւնը որքան որ քարոզչական թեթեւ բնոյթ մը առաւ ի նպաստ իր կուսակցութեան, ի վերջոյ Հայոց Ցեղասպանութիւնը որակեց ոչ միայն ընկերվարներուն այլեւ համայն Ֆրանսայի եւ Եւրոպական Միութեան դատ, որուն անդրադարձած է առաջին մէկ օրէն Ժան Ժօրէս, Սասունի կոտորածներուն առիթով (1895-96) եւ Միթերան որպէս պետութեան մը առաջին նախագահ՝ քաջութիւնը ունեցաւ «ցեղասպանութիւն» որակելու 1915ի Մեծ Եղեռնը:

Կան դատեր որ բոլորս կը միացնեն. Հայ Դատը անոնցմէ է եւ ընկերվարականները, հակառակ բազմաթիւ ընդդիմութիւններու, քուէարկեցին, եւ մենք դարձեալ «Այո՛» պիտի քուէարկենք երբ օրէնքը Ծերակոյտ մտնէ. իսկ եթէ յաղթական ելլենք մերձակայ ընտրութիւններէն, տարակոյս մի՛ ունենաք՝ անմիջապէս կը քուէարկենք: Եւ հագիւ Ֆրանսան ընդունի, պիտի հասնինք նաեւ Եւրոպական Միութեան անդամներուն ալ ընդունիլ տալու: Մեր պայմաններէն մին պիտի ըլլայ որ Թուրքիոյ կողմէ ալ ճանչցուի Ցեղասպանութիւնը եւ պիտի աշխատինք նաեւ որ Միացեալ Նահանգներու դեմոկրատները այս ուղղութեամբ քայլերու ձեռնարկեն:

Յաջորդ խօսք առնողը եղաւ Սերժ Քլարսֆելտ, Ֆրանսայի Հրեայ տեղահանուածներու միութեան նախագահը, որ յետ բերելու իր միութեան ողջոյնի խօսքը ներկաներուն, արդար գտաւ որ պատժուին ամէն անոնք որ կը մերժեն Հայոց Ցեղասպանութիւնը, աւելցնելով որ եթէ Ի. դարու առաջին ցեղասպանութիւնը դատապարտուած ըլլար, շատ հաւանաբար երկրորդը տեղի չէր ունենար. այդ է պատճառը որ մենք ձեզի հետ պիտի ըլլանք այդ օր Ծերակոյտին առջեւ, որովհետեւ անիմաստ է ճանչնալ Ցեղասպանութիւնը եւ չդատապարտել զայն ժխտողները:

Թերեւս օրուան ամէնէն սպասուած բանախօսը Պերնար–Հանրի Լեւին էր որ բուռն ծափերու մէջ բեմ բարձրացաւ եւ 30 վայրկեան ներկաները մագնիսացուց իր քանդակիչ նախադասութիւններով որոնք արտասանուած Ֆրանսայի ամենափայլուն մտաւորականներէն մէկէ մը, կու տային չափանիշը համոզումարին լրջութեան: Իր արտայայտութիւններէն կարելի է քաղել հետեւեալ հիմնական կարծիքները.–

– Պատմութիւնը գրողը օրէնքը չէ: Հայկական Ցեղասպանութիւնը գրուած է առաջին մէկ օրէն. ան տարակոյս չի վերցներ, անոր մասին անդրադարձած են Ժան Ժօրէս, Շառլ Փէկի, նոյնիսկ Թուրքերը... արդ, ի՞նչպէս կարելի է չդատապարտել այն ժխտողականները որ պատմութիւնը կը պղտորեն եւ արգելք կը հանդիսանան պատմագէտներու աշխատութեան: Երանի Ֆրանսայի մէջ դատ տեղի ունենար, ինչպէս Անգլիան ըրաւ Տավիտ Իրվինի մը դէմ որ Շոան կը ժխտէր: Յստակ օրէնքի մը բացակայութիւնը ամէն տեսակ բեմականութեան կը տանի...: Անցեալին տեղի ունեցած պատերազմները Եւրոպայի մէջ եւ անոնց հետեւած սպանութիւնները կարելի չէ «ցեղասպանութիւն» որակել:

– Ցեղասպանութիւններու չափը չըլլայ, անոնք երեք հատ են միայն՝ Հայկականը, Հրէականը եւ Թութցիներունը, եթէ ուզեն կրնանք աւելցնել նաեւ Գամպոճիանը եւ ոչ աւելի...

– Ժխտողներու աղանդներ կը ծնին ամէն օր. որքան որ Շոան եզական ըլլայ իր տեսակին մէջ, շատ նմանութիւն ունի Հայկական Ցեղասպանութեան հետ. ամենեւին պատահական չէ որ Հիթլեր մէջբերած է Հայոց Ցեղասպանութեան անպատժելի մնալը, որպէսզի արդարացնէ իր ոճրագործութիւնը:

– Հայոց Ցեղասպանութիւնը եղաւ օրիժինէլ եւ սէմինալ:

– Թրքական ժխտողական քարոզչութիւնը ուղղակի սիրտխառնուք կը պատճառէ մանաւանդ երբ զոհերուն վրայ կը բեռցնեն ոճիրին յանցանքը:

– Հայերը Հրեաներէն աւելի գէշ դիրքի վրայ են, քանի Հայկական Ցեղասպանութիւնը ժխտողները մի քանի աղանդաւորներ չեն, այլ պետութիւն մը. կրնա՞ք երեւակայել, ի՛նչ պիտի ըլլար Հրեաներուն վիճակը եթէ Գերմանիան պաշտօնապէս մերժէր Շոան... ուստի միայն օրէնք մը կրնայ վերջ տալ հակահայ ցեղապաշտութեան:

– Մերժել Հայկական Ցեղասպանութիւնը 5, 10, 20, 80, 90 տարի կը նշանակէ շարունակել ցեղասպանել հայ ժողովուրդը:

Պերնար–Հանրի Լեւիի ելոյթը ողջունեցաւ երկար եւ յոտնկայս ծափահարութիւններով:

Ապա, հանդիսավարը կարդաց Ազնաւուրի ուղարկած ողջոյնի խօսքը, ուղղուած՝ ներկաներուն որ գործի ստիպողական պահանջի հետեւանքով պիտի ուշանար:

Ժամը 21·35 էր երբ խօսք առաւ Փաթրիք Տէվէճեան:

Յատուկ շնորհակալութիւն յայտնեց զինքը կանխող երկու բանախօսներուն, ապա անդրադարձաւ որ երկու ցեղասպանութիւններուն մէջ ալ Գերմանիան ներկայ է եւ ո՛վ զարմանք՝ ան տակաւին չէ ճանչցած Հայոց Ցեղասպանութիւնը: Հարց տուաւ թէ ի՞նչ պիտի ըլլային Հրեաները եթէ Գերմանիոյ դեսպանը իր կայքէջին միջոցով մերժէր Շոան... Բայց Թուրք դեսպանը անամօթաբար կը շարունակէ ամէն օր մերժել Հայոց Ցեղասպանութիւնը:

Դժբախտաբար աջակողմեան թէ ձախակողմեան զիրար կ'արժեն երբ պետութեան գլուխ անցնին. իբրեւ թէ ռէալփոլիթիք կ'ընեն... ես չեմ հաւատար, որ Ցեղասպանութեան ընդունումը եւ մերժողականութիւնը դատապարտելը որեւէ ձեւով կ'ազդէ տնտեսական փոխյարաբերութիւններուն վրայ: Երբ Ճարտարարուեստի նախարար էի, վիճակագրութիւն մը կատարել տուի երկու երկիրներու առեւտրական փոխ յարաբերութիւն–

(Շար.ը Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱԽԹԱՄԱՐԻ ԲԱՑՈՒՄԸ ԱՊՐԻԼ 24-ԻՆ ՉԷ, ԱՅԼ 11-ԻՆ

Թրքական թերթեր Յունուար 17ին կը տեղեկացնէին թէ Վանի կուսակալութենէն գրաւոր յայտարարութեամբ մը տեղեկացուցած են թէ Ախթամարի Ս. Խաչ եկեղեցիին վերանորոգումէն ետք բացումը տեղի կ'ունենայ Ապրիլ 11ին: Ծանօթ է որ թուականի հարցը բուռն հակազդեցութիւն ստեղծած էր հայութեան մէջ. իսկ կարճատեն ետք Թուրքիոյ Մշակոյթի նախարարը հերքած էր Ապրիլ 24ի օրուան ընտրութիւնը, ըսելով որ ինք ըսած է միայն «Մարտ–Ապրիլ ամիսներուն»:

Թուրք մամուլի նոր լուրին համաձայն, բացումը տեղի կ'ունենայ նոյն նախարարութեան եւ Վանի կուսակալութեան գործակցութեամբ, «միջազգային մակարդակի հրաւիրեալներով»:

Եւ իբրեւ թէ փոխուած է թուականը, Ապրիլի 24էն 11ին բերուելով: Այլ խօսքով՝ Թրքական տոմարէն օսմանեան տոմարին նոյն օրուան առնուելով: Չէ՞ որ այսօր Ապրիլ 24 ըսուածը 1915ի Ապրիլ 11/24ն էր, շատ մը աղբիւրներու մէջ նշուած ձեւով:

Պէտք է ըսել որ բաւական զուարճալի է փոփոխութեան խաղը. թէ՛ իբրեւ թէ փոխուած է թուականը, եւ թէ՛ այդ փոփոխութեան պատրուակով լռելեայն հաւատարմութեան փաստը կը տրուի օսմանեան պատկանելիութեան:

Թ. ԱՐՓԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԵԿՈԼԷՆ ՌՈՒԱՅԱԼ մէկ ամսուան համար կախակայեց Արնօ Մոնթըպուրը, որ կը դադրի իր բանբերն ըլլալէ, իբրեւ հետեւանք այն արտայայտութեան զոր ունեցած էր Յունուար 17ին Գանալ+ հեռատեսիլի կայանէն, պատասխանելով Միշէլ Տընիզոյի սա հարցումին՝ «Ո՞րն է Ս. Ռուայալի գլխաւոր թերութիւնը», ըսելով՝ «կեանքի իր ընկերը»: Քիչ ետք աւելցուցած էր թէ կատակ էր, խնդալու համար էր: Ըստ երեւոյթին ամէն մարդ չխնդաց եւ Սեկոլէն Ռուայալ իսկ. որ անմիջապէս պատժեց, սխալ բառ մըն ալ գործածելով իր յայտարարութեան մէջ՝ իւմուրի տեղ ըսելով սփիրիթիւալիթէ, որ բոլորովին ուրիշ իմաստ ունի: Մնաց որ Արնօ Մոնթըպուր փորձած է ներողութիւն խնդրել, հեռաձայնած է Հոլանտի, որ Հայոց Ցեղասպանութեան միթինկին էր, կը յիշէ Լիպէրասիոն եւ չէր պատասխանած: Ծանօթ է թէ Հոլանտ եւ Մոնթըպուր փոխադարձ համակրանք չունին: Ս. Ռուայալ խոստովանեցաւ նոյնիսկ որ այս նախընտրական շրջանը լարուած մթնոլորտի մը մէջ կ'անցնի: Արդէն իր եւ կուսակցութեան յարաբերութիւններն ալ լաւ չեն:

ԻՐԱՔԻ վարչապետ ալ՝ Նուրի ալ–Մալիքի քննադատած է ԱՄՆ–ու նախագահը, որ «երբեք այսքան տկար չէ եղած» ըսած է Գոռիէռէ տէլլա Սեռայի հարցազրոյցի մը ընթացքին: Դեռ շեշտած է՝ «այն տպաւորութիւնը ունիմ, որ իրենք են, Ուաշինկթընի մէջ, որ իրենց վախճանին հասած են եւ ոչ՝ մենք»: Բայց եւ այնպէս, Յունուար 18ին ալ 18 մեռեալ կար, յաջորդական ոճրափորձերու պատճառաւ: Երեք վերջին օրերուն մեռեալներու թիւը 150ի հասած էր:

ՓՈԹՈՐԻԿԸ, մանաւանդ հովին արագութիւնը աւեր գործած են հիւսիսային Եւրոպա, ուր մէկ օրուան մէջ (Յունուար 18) 40 մեռեալ կար (2ը՝ Ֆրանսա):

Մահերը գլխաւորաբար հետեւանք եղած են արկածներու, ինչպէս ծառերու կամ տանիքներու տապալում: Երթեւեկն ալ խանգարուած է:

ՓԱՐԻԶԻ ամէնէն համբաւաւոր պանդոկներէն մէկը՝ Ռուայալ Մոնսօ յանկարծ փակուեցաւ Յունուար 18ին, «ապահովութեան պատճառներով», ըստ տրուած բացատրութեան: Յաճախորդները այլ պանդոկ մը փոխադրուած են: Սեփականատէրը՝ տոքթ. Օսման Այտի առեւտրական դատարանին դիմած է, որպէսզի պանդոկը վերաբացուի: Կը թուի որ ծանր հարցեր ծագած են նոր սեփականատէրներու միջեւ:

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՑԱՆՑԻ ԾՐԱԳԻՐ

ԱՄՆ–ու մէջ պատրաստուած է Հայկական Ցեղասպանութեան մասին համացանցի ուսումնական ծրագիր մը: Ան կը բաղկանայ դասերէ որոնց աշակերտը կրնայ հետեւիլ իր համակարգիչին վրայ: Ծրագիրը նպատակ ունի լրացնելու անբաւարար դասապահներուն պակասը: Բովանդակութիւնը համապատասխան է 11 նահանգի մէջ ընդունուած չափանիշերուն որոնք կը վերաբերին պատմութեան դասաւանդութեան:

Դասը կը տրուի Նիքոլ Վարդանեանի մեծ մօրը ծննդավայրը այցին ընդմէջէն, կը հասնի մինչեւ ներկայի Թրքական ուրացումը:

Համացանցի կայքէջին հասցէն է.
www.learngenocide.com

ԹԷՆԻՍ

ԱՒՍՏՐԱԼԻՈՅ ՄՐՑԱՇԱՐՔԸ

Նալպանտեան յաղթած է Լափէնթիի (Էքուաթէօր) 6-4, 6-4, 6-4 և որակուած է Գ. շրջանին համար:

ՓԱՆԱՄԱ

ԵԱՆՈՇ

ԵԱՆՈՇ թերեւս ամէնէն սիրուած Գերման մանկագիրն է։ Իր գիրքերը միշտ ի՛նք կը նկարազարդէ։ Կը բընակի կղզիի մը վրայ՝ տաք արեւներու տակ, իր բացատրութեամբ՝ երկրպագուներու, իսկ շատերու կարծիքով՝ նաեւ տուրքի գերատեսչութեան պատճառելիք ձանձրութիւններէ հեռու մնալու համար։

Ինքնատիպ ոճի մը տէր է։ Իրերախառն գութին եւ հեգնանքին, կարծես թէ աւելորդ կրկնութիւններուն եւ առերես հասարակ հիւսկէնին տակ կը պահուըտին չափահաս ընթերցողին ուղղուած պատգամները։

Թարգմանիչ

Կային ատենին Արջուկ մը եւ պզտիկ Վագր մը։ Գետի մը եզերքին կը բնակէին։ Հոն, ուր ծուխը վեր կ՚ելլէ, հաստ ծառի մը քովիկ։

Նաւակ մըն ալ ունէին, իսկ բնակած տունը պզտիկ ու կոկիկ էր՝ կաւճաքարով շինուած։

– Կեանքերնիս ի՛նչ անոյշ է, կ՚ըսէր Վագրիկը։ Ամէն բան ունինք որ սիրտդ ուզէ։ Եւ բանէ մը վախնալու պէտք չունինք։ Ի՛նչ կ՚ըսես, Արջուկ։

– Անկասկած, կ՚ըսէր Արջուկը։ Ես արջու մը պէս հուժկու եմ, դուն ալ վագրի մը պէս զօրեղ։ Ալ ի՞նչ պէտք է մեզի։

Արջուկը ամէն օր կարթով ձուկ կ՚որսար, իսկ Վագրիկը անտառը կ՚երթար սունկ ժողվելու։

Արջուկը ամէն օր կերակուրը կ՚եփէր, որովհետեւ վարժ խոհարար մըն էր։

– Ձուկը աղ-պղպեղո՞վ կը փափաքիս, թէ՞ սոխ-լեմոնով։

– Ամէնով միասին,– կը պատասխանէր Վագրիկը,– եւ անշուշտ՝ առատ բաժին մը։

Իրբեւ աղանդեր կը ճաշակէին թթու սունկեր իսկ ետքէն՝ վայրի հատապտուղներու խիւսը՝ մեղրով։ Իրապէս, կեանքը շատ քաղցր էր կոկիկ տնակի մը մէջ՝ գետի եզերքին։

Սակայն օր մը օրանց փայտէ տուփ մը լողալով կ՚անցնի գետի հոսանքն ի վար։ Արջուկը կ՚երթայ ջուրէն կը հանէ, կը թօթվէ ու կ՚ըսէ.

– Օհօ, պանաններ։

Տուփը պանան կը հոտէր։ Իսկ ի՞նչ գրուած է վրան։

– Փա-նա-մա,– կը հեգէ Արջուկը։

Տուփը Փանամայէն կու գայ եւ պանան կը հոտի։

– Օհ, Փանաման երազներուս երկիրն է։

Տուն կը վազէ եւ Վագրիկին մինչեւ մութը կոխելը Փանամայի մասին կը պատմէ։

– Հոն, կ՚ըսէ Արջուկը,– ամէն բան շատ աւելի գեղեցիկ է, գիտես։ Փանաման ոտքէ գլուխ պանան կը հոտի։ Փանաման մեր երազի երկիրն է։ Վաղն իսկ հոն պէտք է մեկնինք, ի՞նչ կ՚ըսես, Վագրիկ։

– Վաղը՝ անյապաղ, կը համաձայնի Վագրիկը,– Բանէ մը չվախնանք, Արջուկ։ Սակայն իմ վագրաձեւ Բադիկս ալ պէտք է հետս առնեմ։

Հետեւեալ առտու սովորականէն կանուխ կ՚արթննան։

– Ով որ ճամբան չի գիտեր,– կ՚ըսէ Արջուկը, պէտք ունի ցուցատախտակին։ Տուփը կ՚առնէ եւ տախտակներէն մէկով ցուցատախտակ մը կը շինէ։

– Պէտք է կարթս ալ առնեմ,– կը յիշէ Արջուկը։ Կարթ ունեցողը ձուկ կրնայ որսալ, իսկ ձուկ բռնողը անօթի չի մնար։

– Իսկ ով անօթի չի մնար՝ բանի մը վախը չունի, ճի՞շդ է, Արջուկ։

Վագրիկը կարմիր կաթսայ մը կ՚առնէ, որ մէջը ամէն օր կերակուրը եփէ։ Ինչ որ ալ եփես՝ քիմքիս շա՛տ համով կու գայ։ Հը՜մմմ։

Արջուկը սեւ գլխարկը կ՚անցընէ գլուխը եւ երկուքը ճամբայ կ՚ելլեն։

Ցուցատախտակին նշած ուղղութեամբ։ Գետեզերքին ընդերկար։

Հէյ, բարեկամներ. ջուրին երեսը այդ շիշը կը տեսնէ՞ք։ Մէջը տոմսակ մը կայ։ Թերեւս գաղտնի պատգամ մը՝ ծովահէններուն պահած գանձին մասին։ Ուշ է. շիշը ալիքներուն վրայ տատանելով անցաւ – գնաց։

– Բարեւ Մուկ, կ՚ըսէ Արջուկը։ Փանամա կ՚երթանք, մեր երազներու երկիրը։ Հոն ամէն բան աւելի մեծ է ու գեղեցիկ։

– Իմ ծակէ՞ս ալ մեծ է,– գլուխը կ՚երերցնէ Մուկը.– անկարելի բան է։

Սակայն մուկերը ի՞նչ գիտեն Փանամայի մասին։ Ոչինչ, ոչինչ եւ դարձեալ ոչինչ։

Կը քալեն ու կը տեսնեն Աղուէս մը, որ սագ մը փետրատելու զբաղած՝ տարեդարձը տօնելու կը պատրաստուէր։

– Փանամա ի՞նչպէս կ՚երթցուի, կը հարցնէ Արջուկը։

– Դէպի ձախ,– կը պատասխանէ Աղուէսը առանց մտածելու, որովհետեւ իր գործին նայիլ կ՚ուզէր։ Սակայն ըսածը սխալ էր՝ երանի՛ հարցուցած չըլլային։

Յառաջ կը քալեն եւ կովու մը կը հանդիպին։

– Փանաման ո՞ր կողմը կ՚իյնայ,– կը հարցնէ Արջուկը։

– Դէպի ձախ գացէք, կը պատասխանէ Կովը։ Որովհետեւ եթէ աջ դառնաք՝ գիւղացիի մը տունին դիմաց կ՚ելլէք։ Իսկ ուր գիւղացի մը կը բնակի՝ Փանամա ըլլալ չի կըրնար։

Նորէն սխալ ուղղութիւն։ Անդադար ձախ երթալով ո՞ւր կը հասնիս։ Ճիշդ է, մեկնած տեղդ։

Շուտով անձրեւը կը սկսի, երկինքէն անվերջանալի շիթեր ու կաթիլներ կը տեղան։

– Միայն թէ վագրաձեւ Բադիկս չթրջուի, ուրիշ վախ չունիմ,– կ՚ըսէ Վագրիկը։

Իսկ ձեր գեղեցիկ հովանոցը ո՞ւր մնացեր է, բարեկամներ։ Այո, տունը՝ դուռին քովիկ։

Իրիկունը Արջուկը երկու թիթեղէ տակառներէն հիւղակ մը կը շինէ անձրեւէն պաշտպանուելու համար։ Կրակը կը վառեն ու քովը կը նստին։

– Ի՛նչ լաւ է կ՚ըսէ Վագրիկ, երբ բարեկամ մը ունիս, որ հիւղակ շինել գիտէ։ Այն ատեն բանէ մը վախ չունիս։

Անձրեւը կը դադրի, ճամբան կը շարունակեն։ Շուտով ալ կ՚անօթենան։ Արջուկը կ՚ըսէ.

– Կարթ մը ունիմ, երթամ ձուկ բռնեմ։ Դուն ալ այս ծառին տակ սպասէ ու կրակը վառէ, որպէս զի բռնած ձուկերս խորովենք։

Սակայն եկուր ու տես. բարեկամներուն գտնուած տեղը գետ չըկայ, իսկ ուր գետ չկայ՝ ձուկ ալ չի կրնար ըլլալ։ Իսկ ձուկ չեղած տեղը կարթին ալ պէտք չունիս։ Բարեբախտաբար Վագրիկը վարժ էր սունկ ժողվելու, այլապէս անօթի պիտի մնային։

–Երբ սունկ ժողվել գիտցող բարեկամ մը ունիս, կ՚ըսէ Արջուկը, ալ բանէ մը կրնաս չվախնալ։ Ճի՞շդ է, Վագրիկ։

Այնուհետեւ երկու հոգիի կը հանդիպին. Նապաստակի մը եւ ոզնիի մը, որ իրենց բերքը տունը կը տանէին։

– Հրամմեցէք մեզի, կ՚ըսեն այդ երկուքը,– գիշերը կրնաք քովերնիս անցընել։ Մենք միշտ ալ ուրախ ենք երբ տունը հիւր կու գայ։ Միայն թէ նոր հետաքրքրական բաներ կ՚ուզենք լսել։

Արջուկը եւ Վագրիկը հանգստաւէտ բազմոցի մը վրայ կը տեղաւորուին։

– Նման բազմոց մը աշխարհիս ամէնէն գեղեցիկ բանն է, կ՚ըսէ Վագրիկը. Փանամա հասած-չհասած՝ նման բազմոց մը պիտի գնենք մեզի։ Այն ատեն իրապէս սրտի ամէն փափաքածը ունեցած կ՚ըլլանք։

– Այո,– կը համաձայնի Արջուկը։

Եւ այնուհետեւ ամբողջ իրիկունը կը պատմեն ու կը պատմեն Փանամայի մասին նոր բարեկամներուն։

– Փանաման,– կ՚ըսեն մեր երազներու երկիրն է։ Վերէն վար պանան կը հոտի։ Ճի՞շդ է, Վագրիկ։

– Մենք մեր դաշտին եզերքէն անդին ոտք կոխած չունինք,– կը խոստովանի Նապաստակը։ Մեր դաշտն էր մեր երազի երկիրը մինչեւ հիմա։ Հոն է որ գարին կը բուսնի, որ մեր ապրուստն է։Սակայն այսօրուընէ մեր երազի երկիրը Փանամա կը կոչուի։ Ինչ գեղեցիկ տեղ է, ի՞նչ կ՚ըսես, Ոզնի։

Արջուկը եւ Վագրիկը իրրեւ հիւր՝ գեղեցիկ բազմոցին վրայ կ՚երկընան քնանալու։ Եւ այդ գիշերը չորսըն ալ Փանաման կ՚երազեն։

Հետեւեալ առտու՝ ճամբուն վըրայ ագռաւի մը կը հանդիպին։

– Թռչունները յիմար չեն, եկուր անոր հարցնենք ճամբան։

– Ո՞ր ճամբան, կը հարցնէ Ագռաւը։ Հազար ու մէկ ճամբայ կայ։

– Դէպի մեր երազներու երկիրը,– կը ճչդէ Արջուկը։ Հոն ամէն բան շատ աւելի մեծ ու գեղեցիկ է։

– Այդ երկիրը կրնամ ձեզի սիրով ցուցնել, կ՚ըսէ Ագռաւը։ Քանի որ Թռչունները ամէն բան գիտեն։ Այն ատեն Թռէք-եկէք ետեւէս։ Հուսուպ։

Կը թռչի եւ կը թառի հսկայ ծառի մը ճիւղին։ Ետքն ալ ճիւղ ճիւղ աւելի վերերը կը հասնի։ Սակայն երկու բարեկամները թռչիլ չէին կրնար, այլ միայն մագլցիլ։

– Ձիս վար չձգես, Արջուկ, կը պոռայ Վագրիկը,– չըլլայ թէ Վագրաձեւ Բադիկս իյնայ ու անիւին մէկն ու մէկը կոտրի։

– Հոս է, կ՚ըսէ Ագռաւը,– եկէք աղդին։

Եւ թեւով կը ցուցնէ չուրջը։

– Ո՛ կը բացագանչէ Վագրիկը,– ի՞նչ գեղեցիկ է, ըսէ Արջուկ։

– Ամբողջ կեանքիս մէջ տեսածներէս գեղեցիկ է,– կը համաձայնի Արջուկը։

Իրենց աչքին առջեւ պարզուածը, սակայն ուրիշ բան մը չէ քան իրենց միշտ բնակած տեղուանքը։ Ետին, ծառերուն միջեւ իրենց տունն է։ Միայն թէ առաջին անգամ է, որ նոյն տեսարանը վերէն կը դիտեն։

– Ո՛ այս է ուրեմն Փանաման, կ՚ըսէ Վագրիկը, եկուր յառաջ երթանք դէպի գետը։ Հոն պզտիկ կոկիկ տուն մը շինենք կաւճաքարով։ Ալ ի՞նչ բանէ վախնանք, Արջուկ։

Ծառէն կ՚իջնեն եւ գետի եզերքը կը հասնին։

Ո՞ւր է ձեր նաւակը, բարեկամներ։

Տունին առջեւն է գետին ափին։

– Գնա ճիւղ ու տախտակ ժողվէ, կ՚ըսէ Արջուկը։ Եւ շատ չանցած լաստ մը կը շինէ։

– Ի՞նչ լաւ է կ՚ըսէ Վագրիկը,– լաստ շինել գիտցող բարեկամ մը ունենալ։ Ալ ինչէ՞ն վախնաս։

Լաստը ջուրին մէջ կը հրեն եւ գետին հանդիպակաց ափը կ՚անցնին։

Զգոյշ, Արջուկ,–կը պոռայ Վագրիկը, չըլլայ թէ Վագրաձեւ Բադիկըս ծուի եւ ընկղմի, չէ որ լաւ լողալ չի գիտեր։

Միւս ափը ելլելով՝ կը քալեն գետեզերքով։

– Կրնաս տեւէս գալ, ճամբան գիտեմ,– կ՚ըսէ Արջուկը։

– Այն ատեն բանէ մը չվախնանք,– կը պատասխանէ Վագրիկը եւ երկուքը կը քալեն մինչեւ որ պզտիկ կամուրջի մը գլուխը հասնին։

Այդ կամուրջը ատենին Արջուկը շինած էր, չէ՞ որ արդէն իրենց տունին շատ մօտ էին։ Սակայն հիմա չճանչցան կամուրջը, քանի որ ժամանակէն քիչ մը խարխլած էր։

– Պէտք է կամուրջը նորոգենք,– կ՚ըսէ Վագրիկը։ Մէյ մը այս տախտակը վերէն բռնէ մինչ ես վարէն բռնեմ։ Սակայն զգոյշ, չըլլայ Վագրաձեւ Բադիկս ջուրին մէջ գըլորի։

Հէ՜յ բարեկամներ։ Ահա շիշին մէջ կնքուած պատգամը ջուրերուն վրայ տատանելով կ՚անցնի քովերէդ։ Եւ այդ տոմսակին վրայ թերեւս գաղտնի պատգամ մը կայ։ Հոգերնիդ չէ՞ն ծովահէններուն պահած գանձերը Միջերկրականին մէջ։ Ուշ է, արդէն։ Նամակով շիշը քովերնէդ անցաւ-գնաց։

Գետին հանդիպակաց ափին կը գտնեն ցուցատախտակ մը։ Ծռած՝ խոտերուն մէջ ինկած էր։

– Ինչ կը տեսնես հոս, Վագրիկ։

– Ո՞ւր։

– Ճիշդ հոս։

– Ցուցատախտակ մը։

– Իսկ վրան ի՞նչ գրուած է։

– Ոչինչ։ Բան մը չեմ կրնար կարդալ։

– Փա...

– Փարակուէյ։

– Սխալ է։

– Փարիզ։

– Չէ, դդում գլուխ։ Փա-նա-մա, ահա թէ ինչ։ Վագրիկ, Փանամա եկած-հասած ենք։ Մեր երազներու երկիրը։ Եկուր ուրախութենէն պարենք։

Եւ կը սկսին կաքաւել աղդին – անդին եւ չուրջանակի։

Սակայն գիտես, թէ ի՛նչ ցուցատախտակ էր ան։ Հարկաւ։

Քիչ մըն ալ կը քալեն եւ կը հասնին խարխլած տունի մը՝ կաւճաքարէ շինուած։

– Ո՛վ Վագր, կը բացագանչէ Արջուկը, ինչ կը տեսնեն մեր աչքերը. ըսէ՛։

– Տուն մը, Արջ։ Հրաշալի, հրաշակերտ տուն մը։ Կաւճաքարով շինուած։ Աշխարհիս գեղեցկագոյն տունը։ Կրնանք մէջը բնակիլ, ի՞նչ կ՚ըսես։

– Ի՛նչ խաղաղ ու ընտանի է հոս, Վագրիկ։ Կը բացագանչէ Արջուկը, ականջ կախէ այս լռութեան։

Անձրեւներն ու հովը քիչ մը մաշած էին տունը, ատոր համար չըճանչցան զայն։ Շուրջի ծառերն ու ամէն բան չուրջը կարծես թէ մեծցած կը թուէր։

– Նայէ, հոս ամէն բան ինչ խոշոր է, Արջուկ, ինչ զարմանահրաշ հիանալի երկիր է այս Փանաման։

Կը սկսին տունը նորոգել։ Արջուկը տանիքը կը շինէ, սեղան մը, զոյգ մը աթոռ եւ զոյգ մը անկողին։

– Ամէնէն առաջ ճօճաթոռի մը պէտք ունիմ, կ՚ըսէ Վագրիկը,– այլապէս ի՞նչպէս ճօճիմ։ Կ՚ելլէ՝ ճօճաթոռ մը կը շինէ։ Այնուհետեւ պարտէզին մէջ բոյսեր կը ցանեն։ Շատ չանցած՝ ամէն բան չուրջը կը գեղեցկանայ։

Արջուկը կ՚երթայ ձուկ որսալու, իսկ Վագրիկը՝ սունկ ժողվելու։ Սակայն հիմա ամէն բան ալ աւելի գեղեցիկ կ՚ըլլայ։ Թաւշապատ հանգիստ բազմոց մը կը գնեն։ Եւ ծառերով շրջապատուած այդ տնակը աշխարհիս ամէնէն գեղեցիկ տեղը կը դառնայ երկուքին համար։

– Ահ Վագրիկ, ամէն օր կը կըրկ-

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՂԹԱՆՔՆԵՐՈՒ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ («Յառաջ»). –

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան վարչութիւնը ամէն տարեմուտին, Յունուարի երկրորդ Ուրբաթը, այս տարի Յունուար 12ին, կը կազմակերպէ մաղթանքներու արարողութիւն մը, հրաւիրելով յատկապէս տեղական իշխանութիւնները, հայկական հաստատութիւնները, միութիւնները եւ այլ անձնաւորութիւններ: Աւանդական դարձած ձեռնարկ մը, որ ամէն տարի ծայրէ ծայր կը լեցնէ «Վասպուրական» սրահը:

Մշակոյթի Տան վարչութեան նախագահը՝ Կարօ Յովսէփեան նախ վերահաստատեց Մշակոյթի Տան գաղութային կոչումն ու նկարագիրը: Ծշդեց գործունէութեան առանցքը: Ապա, անդրադարձաւ Ֆրանսայի մէջ Հայաստանի տարւան նշանակութեան եւ տարողութեան: Թուեց Հայ Մշակոյթի Տան արդէն կազմակերպած ձեռնարկները այդ ծիրին մէջ: Հայաստանի Տաղաւար (2006 Սեպտեմբեր 22էն Հոկտեմբեր 2) Մարսէյլի Միջազգային Տօնավաճառին ուր Հայաստանը եղաւ պատուոյ հիւրը եւ բացառիկ համերգ մը (2006 Հոկտ. 29ին) «Տոմ»ի մէջ Արա Գէորգեանի (Հայաստանէն) նուագախումբի, Մարսէյլի Օփերայի Ֆիլհարմոնիք նուագախումբի եւ Անի պարախումբի (Հայ Մշակոյթի Տուն եւ Կապոյտ Խաչ) մասնակցութեամբ եւ ներկայութեամբ աւելի քան երկու հազար հինգ հարիւր հոգիի: Ներկայացուց պատրաստութեան մէջ եղող բացառիկ ցուցահանդէսը (2007 Ապրիլ 27էն Յուլիս 22) «Արմէնի, լա մաժի տը լ'Էքրի», որուն մասին կը գրենք առանձին: Կարօ Յովսէփեան վերյիշեց Հոկտեմբեր 12ի Ազգային Ժողովի նիստը Հայոց Ցեղասպանութեան ժխտումի պատիժին վերաբերեալ եւ յառաջիկայ փուլերը, Գարեգին Բ. Կաթողիկոսի ներկայութիւնը Ֆրանսա, և մանաւանդ Ֆրանսայի Թեմի հրաչակման կոնդակը եւ անկէ բխող ըսպասումները, եւ Հայաստանի մէջ 2007ին տեղի ունենալիք ընտրութիւնները: Մշակոյթի Տան վարչութեան նախագահը իր խօսքը փակեց մաղթելով շինարար եւ համերաշխ տարի մը Մարսէյլի հայ գաղութին, յառաջդիմութեան տարի մը Հայաստանի Հանապետութեան եւ յաջողութեան տարի մը տեղական իշխանութիւններուն:

Ապա, յաջորդաբար խօսք առին տեղական իշխանութիւնները, կամ անոնց ներկայացուցիչները:

Այսպէս, Մարսէյլի քաղաքապետ Ժան–Գլօտ Կօտէնի անունով՝ Ժան–Փիէր Պէրպէրեան շեշտեց յատկապէս նախագահ Ժագ Շիրաքի Հայաստան այցելութիւնը: Փրովանս–Ալփ–Գոթ տ'Ազիւրի Շրջանային Խորհուրդի անունով արտայայտըւեցաւ փոխ նախագահուհի եւ երեսփոխան Սիլվի Անտրիէօ որ գնահատեց Մշակոյթի Տան երեք տասնեակ տարիներու վաստակը, անդրադարձաւ Հոկտեմբեր 12ի օրէնքի առաջարկին եւ անոր անհրաժեշտ լրացումին ու Հայաստանի հետ հաստատուած տնտեսական կապերուն: Հուսկ, խօսք առաւ Պուշ–տիւ–Րօն նահանգի Ընդհանուր խորհուրդի նախագահը՝ Ժ.–Ն. Կէռինի: Ողջունեց Մշակոյթի Տան կատարած ջանքերը՝ ապրեցնելու համար հարազատ արտայայտութիւնները հարուստ ու դարաւոր մշակոյթի մը, մանաւանդ Հայաստանի տարւան նշանակալից առիթով: Շեշտեց Ընդհանուր Խորհուրդի բերած աջակցութիւնները հայկական կազմակերպութիւններուն եւ կատարած ներդրումները Երեւան, Գիւմրի եւ Էջմիածին, զանազան բնագաւառներու մէջ, մանաւանդ կրթական, եւ առողջապահական: Որպէս ծերակուտական յանձնառութիւն առաւ Հայոց Ցեղասպանութեան 'ժխտումի պատիժի օրէնքի առաջարկը պաշտպանելու Ծերակոյտի մէ ջընկերվարական իր բարեկամներով, խոստովնելով սակայն որ ճամբան դժուար ու երկար կրնայ ըլլալ:

Հաւաքոյթը վերջ գտաւ հիւրասիրութեամբ մը:

Ներկայ գտնուեցան բազմաթիւ քաղաքական անձնաւորութիւններ՝ երեսփոխան Քրիսթոֆ Մաս, Ընդհ. Խորհուրդի փոխ նախագահ Ռընէ Օլմէթա, Մարսյլի քաղաքապետի կցորդ՝ Միշէլ Պուրկա եւլն... ինչպէս նաեւ Յունաստանի ընդհանուր հիւպատոսը, Զատիկ Վրդ. Աւետիքեան եւ Եղիա Վրդ. Դերձակեան:

Յաջորդող Կիրակին, Յունուար 14ին, դարձեալ ըստ աւանդութեան Մշակոյթի Տունը կազմակերպեց իր տարեկան «Լոթօ»ն: Վիճակախաղ մը որ հարազատ է Փրովանսի շրջանին:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏԱՐԻՆ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հայաստանի տարուան պաշտօնական բացման Գ. հանդիսութիւնը տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 25, ժամը 20էն սկսեալ Ալփէքսփոյի մէկ սըրահին մէջ, հովանաւորութեամբ Ընդհանուր Խորհուրդի նախագահ, Ա. Վալինիի եւ Կրընոպլի քաղաքապետ Մ. Տեսթոյի: Հանդիսութիւնը կազմակերպած էր Կրընոպլի Հաւաքականը գլխաւորութեամբ Տ. Մարանճեանի եւ գործակցութեամբ Մ. Ադամեանի: Ներկայ եղան բազմաթիւ անձնաւորութիւններ, որոնց կարգին Ֆ. Ռոշըպլուան, երեսփոխան Լուարի եւ Նախագահ Ազգ. Ժողովի Ֆրանսա–Հայաստան բարեկամական խումբին, ինչպէս նաեւ Պ. Փիրաս, Տրոմի ծերակուտական եւ Նախագահ Ծերակոյտի Ֆրանսա–Հայաստան խումբին, երեսփոխաններ Տ. Միկօ, Ռ. Քազընաւ, Գ. Քրիֆօ, դեսպան Է. Նալպանտեան, Տիկին Զալոյեան–Յակոբեան (Հայաստանի Հայաստան–Ֆրանսա միութենէն), Ա. Վարդանեան և բազմաթիւ ուրիշներ:

Հայր Կարապետի սեղանօրհնէքէն ետք Հաւաքականի նախագահը Տ. Մարանճեան բացումը կատարեց հանդիսութեան եւ հրաւիրեց իր գործակից Մ. Ադամեանը եւ հայկական միութիւններու նախագահները որոնք յարատեւօրէն կ'աշխատին եւ կ'իրագործեն Հայաստանի տարուան ձեռնարկները, իրենց հետեւորդներով՝ Ն. Սապունճեան (Կապոյտ Խաչ), Ա. Սէկուռա (Սէ. Ը. Ի.), Կ. Ադամեան (Գլէօպ տէ զ'Արմէնիէն տը Կրընոպլ), Ա. Գիւրքէտէն (Նոր Սերունդ), Պ. Յակոբեան (Ազգ. Միութիւն), Ժ. Արապեան (Ֆրանսահայ Մարտիկներու Միութիւն), Գ. Փունարճեան (Արմէնի էշանժ է Փրոմոսիոն), Ժ. Գույումճեան (Հ.Յ.Դ.):

Ժողովուրդը երկար ծափահարութիւններով գնահատեց խումբը: Ապա խօսք առաւ Կրընոպլի քաղաքապետը Մ. Տէսթօ, որ իր խօսքին մէջ յիշեց հայ ազգին անցեալը՝ 1915 Թուականը եւ ներկայ Հայաստանի վերելքը: Ֆ. Ռոշըպլուան համակրանքով արտայայտուեցաւ Հայաստանի ժողովուրդին Ֆրանսայի նկատմամբ ջերմ վերաբերումին մասին: Հայաստանի դեսպանը Է. Նալպանտեան գնահատեց Մ. Ադամեանի եւ բոլոր մասնակցողներուն աշխատանքը, ինչպէս նաեւ Կրընոպլի ժրաջան հայ գաղութը: Մ. Տէսթօ պատուեց դեսպանը, անոր նուիրելով քաղաքին մետալը: Ընդհ. Խորհուրդի նախագահ Ա. Վալինի նոյնպէս պատուոյ մետալ մը նուիրեց Է. Նալպանտեանին:

Ճաշի ընթացքին ներկաները վայելեցին Ա. Շիրինեանի ջութակի եւ անոր ընկերացող նուագախումբին եւ երգիչի խանդավառ երգերը, երիտասարդները ոգեւորուած պարեցին մինչեւ ուշ գիշեր:

ՇԱՔԷ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Livres reçus

GUERRES ET GENOCIDES AU XX^{e} SIECLE

YVES TERNON
Edition ODILE JACOB, Paris 2007

նէ Արջուկը. ի՛նչ լաւ է որ գտանք Փանաման:

– Այո, կը համաձայնի Վագրիկը, – մեր երազներու երկիրն է: Ասկէ լաւ տեղ մը կրնա՞ս գտնել:

Ինչ կ'ըսես, իսկ եթէ երկու բարեկամները տեղ մը գացած չըլլային:

Ինչ կ'ըսես, պէտք կա՞ր այսչափ ճամբայ կտրելու:

Այն ատեն Ագռաւին հանդիպած պիտի չըլլային, ոչ ալ Աղուէսին: Ոչ ալ Ոզնիին ու Նապաստակին: Եւ պիտի չգիտնային, թէ ինչ լաւ է նստած ըլլալ Թաւշապատ հանգիստ բազմոցին:

Գերմաներէնէ թարգմանեց՝
ԵՆՈՎՔ ԼԱԶԵԱՆ

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Ֆրանսացի պատուաւոր ընտանիքի մը զաւակը, իր Տօփթօրայի թէզը փայլուն կերպով կ'անցընէ. այդ առթիւ ծնողքը դեղեցիկ խնջոյք մը կը սարքէ, կը հրաւիրուին բարեկամներ ու ազգականներ. երեկոյթը կ'անցնի շատ ուրախ եւ զըւարթ. կէս գիշերուան մօտ հրաւիրեալները կը մեկնին. նորապսակ տօքթորը կ'առաջնորդէ զանոնք մինչեւ փողոցին դուռը. յետոյ երբ իր յարկաբաժինը կ'ելլար, տունին դռնապանը իր խուցէն կը կրակէ երիտասարդ բժիշկին վրայ, ու զայն կը սպաննէ գնդակահար:

Բնական էր որ, այս ամենատխուր պատահարը իսկոյն գրաւէր թերթերու էջերը, եւ ամէն ընթերցողի սիրտը թախծութեամբ դառնացնէր, նկատի ունենալով որ նոյն օրն իսկ բժիշկ ընդունուած ատենը, երեկոյթին վերջանալէ ու բոլոր եկողներուն մեկնելէն յետոյ խեղճ երիտասարդը զոհ կ'երթար դռնապանին, որ զո՛ւցէ յեղակարծ խելագարութեան ենթակայ հիւանդ մ'էր:

Ձեռքէ ձեռք կը քաշուէին թերթերը. օրուան խօսակցութեան նիւթը այս ոճիրն էր միայն:

Ճաշարանը ուր սովոր էինք ուտել ցորեկ եւ երեկոյ, ունէր յաճախորդներ, որոնց մէջ կային այլ եւ այլ ազգէ ուսանողներ եւ մէկ երկու Գոլոմպիացի ու Գոսիքացիներ: Ամէնքս մէկ մեծկակ սեղանի մը շուրջը նստած կ'առնէինք ճաշերնիս, բարեկամաբար խօսակցելով:

Ոճրագործութեան յաջորդ գիշերը երբ նորէն բոլորուեցանք սեղանին շուրջը, մեր խօսակցութեան նիւթը եղաւ այս նորապսակ բժիշկին սպաննութիւնը, որուն համար ամէնքը՝ այս կամ այն կերպով ցաւ կը յայտնէին ու կ'ողբային վաղամեռ բժիշկին մահը, որ կը դիպէր ճիշդ տարեգլխի նախօրեակին. հետեւեալ օրը 1881 Յունուար 1ն էր:

Սեղանին վրայ ես ու Տիրանեանը կայինք. Փափազեանը չէր եկած. մենք ալ բնականաբար յայտնեցինք մեր սրտի կսկիծը այս անօրինակ եղեռնին առթիւ. բայց ներկաներուն մէջ կը գտնուէր գորսիքացի բժիշկ մ'ալ, որ Թուրքօ–ռուս պատերազմին ժամանակը, 1877ին, իբրեւ թէ պաշտօնով Պոլիս է ապրեր: Սա յանկա՛րծ տեղի ունեցած խօսակցութիւնները ընդհատելով, ահաւոր ձայնարձակութեամբ սկսաւ գրաբանել «ինչո՞ւ կը զարմանաք պարոններ, այս պատահարին վրայ. Պոլիս գացէ՛ք, հոն՝ ա՛լ աւելի գէշ տեսակ սպանութիւններ կը տեսնաք ամէն օր» ըսաւ, եւ մեզի դառնալով «այնպէս չէ՞, պարոններ, դուք որ Պոլիսէն էք, չէ՞ք հաստատեր այս ըսածս» կրկնեց:

Տիրանեան ուզեց պատասխանել, բայց ա՛յնպիսի անճահ արտայայտութեամբ, որ ես ստիպուեցայ խօսքի խառնուիլ, եւ հարցնել Գորսիքացի բժիշկին, թէ՝ «Պոլսոյ ո՞ր թաղը բնակած էր ինքը»:

Բիրտ ու կոշտ կերպով ինծ պատասխանեց ըսելով, «J'ai habité Galata, qu'est-ce que vous voulez dire ?» «Rien, cher monsieur» ըսի, «rien, mais le quartier de Galata est en majeure partie habité par les peuples européens» յարեցի ու կարճ կապելու համար, ոտքի ելայ ու մեկնեցանք Տիրանեանին հետ:

Մեկնած միջոցին սակայն, նշմարեցի՝ որ Գորսիքացին, տարբեր դէմք մը ունէր. ծուռ ծուռ նայեցաւ ինծ. կարեւորութիւն չտուի, ելանք դուրս:

Հետեւեալ ցորեկ Տիրանեանը եկաւ զիս գտնալ եւ միասնեղ գացինք միեւնոյն տեղը ճաշելու. դեռ ոչ ոք եկած չէր. միայն երկուքս էինք: Երբ նստանք, ճաշարանապետին ծերուկ կինը Մատամ Նաիլ մեր քովը եկաւ ու կամաց ձայնով ըսաւ մեզի. «Vous savez, hier soir, quand vous êtes parti, votre compatriote (Փափազեանը) est venu pour diner, et le médecin lui a raconté avec mécontentement ce que vous lui aviez dit pour votre pays, et votre compatriote lui a répondu en lui disant que vous ne connaissiez rien du tout, et que vous n'étiez que des imbéciles». Կնոջ այս լրատուութեան վրայ Տիրանեան կատղեցաւ եւ որոշեց փառաւոր ծեծ մը քաշել մեր քոմփաթրիոթին, Փափազեանին, խուովայոյզին, եթէ գալու ըլլար:

(Շար. 149)

(Շար. Ա. էջէն)

ներու մասին 2001 – 2002 տարուան ընթացքին (2001ին Ֆրանսան ճանչցաւ Հայոց Ցեղասպանութիւնը) եւ տարօրինակ արդիւնքի առջեւ գտնուեցայ. Ֆրանսայի եւ Թուրքիոյ վաճառականական փոխ յարաբերութիւնները ոչ միայն չէին նուազած, այլ 30% յաւելում կրած էին... Իվ Թերնոնէն զատ (որ ներկայ էր բեմին վրայ եւ ողջունուեցաւ ծափերով) ո՞վ կը հետաքրքրուէր Հայկական Ցեղասպանութեամբ. Թուրքերը ոչ միայն կը մերժեն, այլ այդ քարոզչութիւնը պետականօրէն կու գան ընելու ֆրանսական հողին վրայ, ցոյցերով: Մենք չենք կրնար հանդուրժել որ Թուրքիան Ֆրանսայի մէջ իրարու դէմ գրգռէ Հայն ու Թուրքը. Ֆրանսան բարոյական պարտաւորութիւն ստանձնած է եւ յառաջ պիտի տանի զայն:

Արա Թորանեանի ելոյթը, անցեալի յուշերու մանրամասն նկարագրութեամբ, երբ ՍԷ. ԷՌ. ԷՍ.ները 1977ին յանդգնեցան մինչեւ Հայոց եկեղեցին մտնել առաջքն առնելու համար որեւէ ցոյցի, որքան փոխուած է, ըսաւ այսօր կացութիւնը, բայց Թուրքիան մնացած է նոյնը: Յայտնեց նաեւ իր գոհունակութիւնը երկու հրեայ կարեւոր անձնաւորութիւններու ներկայութեան համար, որ ցոյց կու տայ երկու ժողովուրդներու բարեկամութեան կարեւորութիւնը եւ խարանեց Եւրոպական Միութեան թոյլ կեցուածքը:

Փաստաբան Շառլէր-Պուրնազէլ, Լիքրա-յի փաստաբանը, իր կարգին խօսք առնելով ըսաւ որ «Մենք "սրբազան հաւաքարարներ" ենք: Այս երկրին պատկանողներուն տառապանքն է. մենք օրէնքի մը կարիքը ունինք որ պատժէ մերժողականութիւնը, որ ուրիշ բան չէ եթէ ոչ ատելութիւն...»:

Համայնավար կուսակցութեան առաջին քարտուղարին անունով խօսք առաւ Տիկին Հելէն Լիւք որ բաւական գործօն դեր կատարած է քուլիսներուն եւս Հայկական Ցեղասպանութիւնը դատապարտել տալու համար եւ յիշեց նաեւ հայ կնոջ մը խօսքը որ կ'ըսէր՝ «այս օրէնքով մենք գերեզման մը տուինք մեր մեռեալներուն»: Բնականաբար յիշեց Մանուշեանը (որ Մանուկեան կոչեց սխալմամբ) եւ խոստացաւ որ Կոմիտասի յուշարձանի հեղինակ՝ Դաւիթ Երեւանցիին համար պատուոյ լեգէոնի դիմում պիտի կատարէ կառավարութեան մօտ:

Այս համառօտ ելոյթէն վերջ խօսքը տրուեցաւ Ֆրանսուա Պայրուի ներկայացուցիչին՝ Ռ. Սալի:

Ան մի քանի ճշդումներ կատարելէ վերջ Հոլանտին մէջբերումին առիթով, ըսաւ որ Հայոց Ցեղասպանութեան մերժումի պատժելիութիւնը Ֆրանսայի առաջին օրէնքն էր ԻԱ. դարուն եւ պէտք է որ ան հաստատուի Ֆրանսայի մէջ Հայաստանի տարիի օրերուն. սա է իր խորհրդարանական կամքը:

Խօսնակը յայտարարեց որ սրահին մէջ ներկայ են Թուրք եւ ասորի համայնքներու ներկայացուցչութիւններ:

Վերջին խօսք առնողը եղաւ Հ.Յ.Դ. կողմէ Արա Գրիգորեան (եթէ նկատի չառնենք Ազնաւուրի համառօտ ելոյթը) հռետորական բարձր յուզականութեամբ եւ ծափերով ընդմիջուելով պատմականը ըրաւ Հայ Դատի 40ամեայ աշխատանքին, որուն առաջին մէկ օրէն մաս կազմած է ինք, եւ գովքը հիւսեց Ֆրանսայի որ քաջութիւնն ունեցաւ Հայկ. Հարցը ուսումնասիրելու, որուն յաջորդած են աւելի քան 50 երկիրներ, փափաք յայտնելով որ օր մըն ալ Իսրայէլի պետութիւնը ճանչնայ Հայոց Ցեղասպանութիւնը: Յիշեց նաեւ այն բոլոր Թուրք մտաւորականները որոնք քաջութիւնը ունեցան, հակառակ հալածանքներու, ընդունելու Հայոց Ցեղասպանութիւնը:

Մինչեւ երբ փաստին փաստը եւ գերփաստը պիտի ներկայացնենք, փաստերուն մեծագոյնը այն է որ չկայ ցեղասպանուած 1,5 միլիոն ժողովուրդի գերեզման...

Հայ Դատը պաշտպանել կը նշանակէ մարդ արարածին դատը պաշտպանել: Գրիգորեան իր խօսքերը փակեց հռետորական ձեւով ինչպէս սկսած էր, Զարենցի խօսքերով.

«Ո՛վ հայ ժողովուրդ, քո միակ փրկութիւնը քո հաւաքական ուժի մէջ է»:

Ազնաւուր որ մինչ այդ սրահ մտած էր եւ բեմ հրաւիրուած, փակումը կատարեց այս պատմական երեկոյթին, ալեհեր ծերունիի իմաստուն խօսքերով.

«Ես կը տառապիմ երբ ցեղասպանութիւն մը ըլլայ: Եկած չեմ որպէս Հայ, ոչ ալ որպէս Ֆրանսացի. եկած եմ որպէս Մարդ զօրավիգ կանգնելու ձեզի»:

Ժամը 23.30 էր երբ Ալեքսի Կէօվճեան յայտարարեց հանդիսութեան փակումը:

ՑԻՊԷ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Պերճ Ճէզվէճեանի յիշատակին, Պ. Ստեփան Ինճէճեան 100 Եւրօ կը նուիրէ «Հայաստան Հիմնադրամ»ին, (ստանալ «Յառաջ»էն), նոյն առթիւ Պ. Գլակ Ղազարեան 100 Եւրօ կը նուիրէ «Արմէնի-Վիլաժ»ին:

DEVENEZ MONITEUR A LA COLONIE DE LA CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE

Vous êtes titulaire du BAFD. du BAFA ou stagiaire BAFA ?

Rejoignez notre équipe d'animation pour les séjours de juillet et août 2007 pour :

— Encadrer des enfants de 8 à 15 ans au sein de notre centre de vacances de Bellefontaine dans le Jura,

— Proposer diverses activités aux enfants dans un cadre très agréable et dans une ambiance arménienne qui fait le succès de la colonie depuis plus de 50 ans...

N'hésitez plus... envoyez votre candidature à l'adresse suivante:
Conseil d'Administration de la Croix Bleue des Arméniens de France

CBAF — 17 rue Bleue - 75009 PARIS,
par e-mail: cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13

⁂

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
RECHERCHE
POUR SES SEJOURS DE JUILLET ET AOUT 2007
A BELLEFONTAINE DANS LE JURA
— des Assistant(e)s-Sanitaires
— des Cuisinier(e)s, Aide-Cuisinier(e)s

N'hésitez plus... envoyez votre candidature avant le 31 janvier 2007 à l'adresse suivante :
Croix Bleue des Arméniens de France
17 rue Bleue — 75009 PARIS
par mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13

Centre Culturel
SAINT MESROB

Les soirées culturelles et littéraires « LUMIERE, VERITE ET LIBERTE »

DE L'ECRITURE AU MANUSCRIT, PUIS AU LIVRE
ARMENIENS
DE MESROP MACHTOTZ
A HAKOB MEGHAPART

Série de conférences dont la première aura lieu :
le jeudi 25 janvier à 20h30
Conférence donnée par
Léon KETCHEYAN
Présentation de
Karen SIMONIAN

10 bis rue Thouin — Paris 5ème
Métro : Cardinal Lemoine / Monge

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԵՆ

Հայ կին մը որեւէ աշխատանք կը փնտռէ (տարեց կամ երախայ խնամել): Հեռաձայնել Տիկին Աբրահամեանի. – 01. 39. 85. 77. 81

⁂

Նոյն ձեւի աշխատանք կը փնտռէ Տիկին Կարինէն: Հեռաձայնել. – 06. 77. 71. 97. 99

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club
«Rouben Mamoulian»
Sous le parrainage
de **Robert GUEDIGUIAN**,
réalisateur

Jeudi 25 janvier, à 20 heures
SOIREE PARADJANOV

RHAPSODIE UKRAINIENNE

de Sergeï Paradjanov, 1960
Avec O. Petrenko, E. Kochman, Y. Goulaiev et la participation des Kholkosiens du village de Boutchak

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

- Participation aux frais : 5 Euros
- Adhérents et Abonnements : 3 Euros

U C F A F
6 Cité du Wauxhall 75010 Paris
M° République

ARMÉNIE
PROMOTION D'HIVER EN
Saberatours
SevanVoyages
en collaboration avec
AIR FRANCE
et EuropeHôtel
vous proposent
1 Billet A/R
à
485€*
+ 1 EURO = 4
nuits offertes à Europe Hotel

■ 11, rue des Pyramides
75001 PARIS
tél 01 42 96 10 10
fax 01 42 96 18 77
armenie@saberatours.fr

■ 48, cours de la Liberté
69003 LYON
tél 04 78 60 13 66
fax 04 78 60 92 26
sevan@selectour.com

■ 67, La Canebière
13001 MARSEILLE
tél 04 95 09 30 60
fax 04 95 09 30 61
marseille@wasteels.fr

* Tarif H.T. Aérienne. Offre valable du 1/11/06 au 24/03/07 et soumise à des conditions particulières, dans la limite des places disponibles.
Studio VICKEN

arménie mon amie

Concert de Musique Arménienne et Russe

Dimanche 28 janvier à 15h précises

Satenik **KHOURDOIAN** violon, **Askar ISHANGALIYEV**, violoncelle, **Anne-Cécile RENARD-YAGHMOURIAN**, soprano dramatique, **Suren SHAHI-DJANIAN**, basse, **Lydie BARKEF-YAGHMOURIAN** et **Claudio CHAIQUIN**, duo de piano.

Oeuvres de :
Ganatchian, Babadjanian, Khatchatrian, Rachmaninov, Tchaikovski, Elmas : Concerto N° 2, première audition à Paris à deux pianos.

Salle CORTOT
78 rue Cardinet — 75017 Paris
Métro : Malesherbes ou Monceau

Informations ou réservations :
01. 43. 71. 60. 71
En agence : **FNAC, Virgin, Galeries Lafayette, Tickenet.**
Prix des places : 20 et 15 euros

⁂

EXPOSITION

«Les 12 Capitales d'Arménie»
à la Conciergerie
2 Boulevard du Palais
75001 PARIS
Du 15 décembre 2006 au 18 mars 2007

⁂

Aïvazovski, peintre de la mer (1817-1900) du 6 février au 28 mai, Musée de la Marine (Pace du Trocadéro, Paris).

⁂

Arménie, terre chrétienne dans le Caucase, jusqu'au 11 mars, Notre-Dame de Paris (Crypte archéologique).

⁂

Livre arménien, cinq siècles de trésors, du 28 janvier au 25 mars, Bibliothèque Nationale de France, Site Richelieu, 58 rue de Richelieu, 75002 Paris.

⁂

Armenia Sacra, du 14 février au 21 mai, Musée du Louvre, retrospective de l'art chrétien arménien.

⁂

Inauguration de l'Année de l'Arménie, 25 janvier, Hôtel de Ville des Lilas.

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section Paris

SEJOUR FAMILIAL

25 février au 4 mars

La Section **«Archalouys Tathéossian»** de Paris organise son séjour familial dans le centre de vacances de Bellefontaine (Jura).

Ambiance arménienne assurée ! ! !

Venez avec vos enfants, petits-enfants ou amis et rejoignez-nous sur les pistes de ski, de luge ou tout simplement dans le Centre ! ! !

Renseignements et inscriptions auprès de :
- Araxie 01 39 83 71 19 (19h à 21h);
- Alice 01 42 93 03 56 (19h à 21h).

Date limite : 31 JANVIER

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 23
MARDI
23 JANVIER
2007

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.625 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21.625

ՊՈԼԻՍ

«ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ ՀԻՆԳ ՀԱՐԻՒՐ ՀԱԶԱՐ ՄԷԿԵՐՈՐԴ ԶՈՀԸ»՝ ՀՐԱՆԴ ՏԻՆՔ

«ԱԿՕՍ»Ի ՀԻՄՆԱԴԻՐԸ ՍՊԱՆՆՈՒԵՑԱՒ ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ ԴՐԱՆ ԱՌՋԵՒ

ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒՄ, ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, ՑՈՅՑԵՐ

«ՄԱՐԴԱՍՊԱՆԸ» ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

Պոլսոյ «Ակօս» երկլեզու շաբաթաթերթին հիմնադիրն ու խմբագիրը՝ արի լրագրող Հրանդ Տինք Յունուար 19 Ուրբաթ կէսօրին խմբագրատան դրան առջեւ սպաննուեցաւ, ծոծրակին ու գլխուն արձակուած չորս փամփուշտով:

Ինչպէս տեղական առաջին լուրերը կը հաղորդէին, ըստ թերթին հրատարակութեան տնօրէն Սարգիս Սերոբեանի, ան հազիւ ճաշը աւարտած, առձեռն հեռաձայնէն վար կանչուած էր ու անկենդան ինկած արձակուած փամփուշտներուն տակ: Դիակը ժամի մը չափ մնացած էր մայթին վրայ, սպիտակ սաւանով մը ծածկուած, մինչեւ որ ոստիկանական ուժեր շղթայի տակ առած էին շրջանը, առաջին քննութիւններու ձեռնարկած: Դէպքին առընչութեամբ ամբողջ աշխարհի լրասփիւռներուն, կայքէջներուն շրջանը ըրաւ գետնըւած լրագրողին այդ նկարը: Մինչ առաջին վկայութիւններով կը հաստատուէր որ ոճրագործը՝ շուրջ 18–20 տարեկան երիտասարդ մը, քովնտի փողոցը մտած ու խոյս տուած էր:

Լուրը հաղորդակցութեան ներկայի միջոցներուն ընձեռած առաւելագոյն կարելիութեամբ անմիջապէս հասաւ աշխարհի բոլոր անկիւնները, ընդվզումի ու դատապարտումի լայն ալիքներ ստեղծելով:

Հ. Տինք 1996ին հիմնած էր «Ակօս»ը. ան Թուրքիոյ Հայուն երկրին համահաւասար քաղաքացի նկատուելու իր պայքարին բեմն էր: Խիզախօրէն այդ պայքարին պահանջած բոլոր հարցերը ներկայացուց հոն, կացութիւններ չեշտելով ու դարման պահանջելով: Իր պայքարին մէջ գլխաւոր նեցուկ առաւ Թուրքիոյ մէջ եւս Թապուներու խորտակման ժամանակը հասած համարելու խոր համոզումը: Գրեց, բանավիճեցաւ գրիչով, նաեւ խօսքով ու իր անկոտ, անխոնջ գործունէութեամբ դրեթէ քաղաքական զարթօնք մը սկսաւ ապրիլ Պոլսոյ հայութիւնը: Այլեւս դրեթէ ամէն կացութեան կամակոր ենթարկուող զանգուածը ըլլալէ կը դադրէր ան, կ'ունենար նոր ինքնութիւն, մանաւանդ՝ իրականութիւններ չեշտող, անոնց լուծում պահանջող ձայն:

Ու հակառակ Թուրքիոյ բարեշրջումին ունեցած, օրէ օր մեծցուցած անկեղծ հաւատքին, այդ զարթօնքին իր նախաձեռնութիւնը չներեցին իրեն:

Արդէն վերջին տարիներուն Թիրախ էր «Թրքութիւնը անարգել»ու ամբաստանութեամբ քանի՛ դատերու, ինչպէս շատ մը Թուրք գրողներ, մտաւորականներ: Բայց Յունուար 19ի ոճիրին տանող առաջին քարերը գետեղուած էին արդէն, երբ զանազան պատճառներով բոլոր Թուրքերուն դատերը չեղեալ, կամ անհիմն, եւլն. համարուեցան, ջնջուեցան, մնաց միայն Հրանդ Տինքը, «Թրքութիւնը անարգել»ու ամբաստանութեան տակ. ու Թուրքին, Թուրքիոյ մասին մանկապարտէզը անցուցած ալ գիտէ թէ նման ամբաստանութիւն ամէնէն ծանրակշիռն է, ամէնէն խստիւ պատժելին, ազգայնամոլներու այդ աշխարհին մէջ:

Այսօր երբ ինկած է պոլսահայ պատմութեան մէջ նոր գլուխի մը հեղինակ լրագրողը, ինքզինք կը պարտադրէ հարցումը. իսկապէս, մինչեւ վերջը կրցա՞ծ էր անխախտ պահել Թուրքիոյ բարեշրջումին իր հաւատքը: «Ակօս»ի Յունուար 12ի եւ 19ի անոր խմբագրած վերջին զոյդ թիւերը կը դրդեն այդ հարցումը. այդ թիւերուն վերջին լման էջերուն մէջ Հ. Տինք պատմած է զինք Թիրախ առած հալածանքին ենթախորքը. «Ինչո՞ւ Թիրախ ընտրուեցայ» խորագիրը ունի առաջին էջը. իսկ երկրորդը՝ «Հոգեվիճակըս՝ աղաւնիի Թպրտումով»: Նախազգացումի ցնցող շեշտ ունին այդ զոյդ էջերը որոնց հրապարակումը կարծես անյետաձգելի վերջին պարտք համարած էր Հ. Տինք: Յառաջիկայ թիւերով թարգմանաբար կու տանք երկուքն ալ:

Աւելորդ է նոյնիսկ ըսել որ սպառնալիքներու թիրախ էր «Ակօս»ի հիմնադիրը: Կը բաւէ անդրադառնալ միայն մէկուն. Թուրք մամուլի ծանօթ անուններէն «Զաման» օրաթերթը Յունուար 21ի թիւին մէջ հրատարակած էր անոնցմէ մէկը. ան ստորագրուած է Ատէմ Տէմիր, կը կրէ «Յայտարարութիւն» խորագիրը. ըսա՞ծը. «Քեզ, որդիդ եւ Սարգիս Սերոբեա՞ը պիտի լռեցնենք այնպէս մը որ այլեւս երբեք չԿարենաք խօսիլ»: Ս. Սերոբեան թերթին արտօնատէրն է ու հայերէն էջերուն գլխաւոր պատասխանատուն, իսկ որդին՝ Արարատ Տինք, պատասխանատու տնօրէնը: Իրենց զգացած ճնշումին, անձկութեան մասին գաղափար մը կու տայ նշել թէ վերջին շրջանին ենթադրելի յաւելեալ մեղադրանք մը շրջանցելու միտքով Հ. Տինք «Արատ»ի փոխել տուած էր տղուն անունը…:

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ԳԻԾԵՐ

Հ. Տինք մալաթիացի հօր մը եւ կիւրինցի մօր մը զաւակն էր. ծնած էր 1954ին Մալաթիա: Փոքր տարիքին ճաշակած էր թէ գաղթի դժուարութիւնները, թէ՛ քայքայուած ընտանիքի զաւկի դժանութիւնը: Պոլսոյ մէջ ութ տարեկանին որբանոցային կեանք ապրած էր, յետոյ անցած Ս. Խաչ Դպրեվանք: Ձախակողմեան հակումները պատճառ եղած էին որ լիւէն աւարտէ Թրքական վարժարանի մը մէջ: Արձանագրուած էր համալսարանի կենդանաբանութեան ճիւղին, անկէ անցած փիլիսոփայութեան-պատմութեան բաժինը զոր նոյնպէս անաւարտ ձգած էր:

Շատ երիտասարդ ամուսնացած էր մանկութեան օրերու սիրածին՝ Ռաքէլին հետ որուն հանդիպած էր Թուզլայի ամառնային պատանեկան ճամբարին մէջ ու առաջին օրէն իր պահպանութեան տակ առած աղջնակը: Յետոյ սկսած էին միասնաբար վարել անոնք հայ պատանիներու այդ ճամբարը, մինչեւ որ պետութիւնը գրաւած էր կալուածը ու վերջ տուած ճամբարին գործունէութեան: Հ. Տինք ըրած է այդ պատմութիւնը պատկերագարդ ցնցող հատորի մը մէջ որ ինքնին փաստ է Պոլսոյ Հայուն «պետական բաժին»ին…

Հ. Տինք 1980 Սեպտեմբեր 12ի պետական հարուածի շրջանին հսկողութեան տակ առնուեցաւ, չարչարանք կրեց: Յետոյ հայ մամուլին («Մարմարա») մէջ սկսաւ «Ջութակ» ծածկանունով գրադատական յօդուածներ ստորագրել, առաջին օրէն ուշադրութեան արժանանալով: Բայց լրագրական իր բուն գործունէութեան բեմը եղաւ «Ակօս»ը որուն հետ նոյնացաւ իր անունը որպէս մինչ այդ լռութեան տրուած համայնքի մը ձայնն ու ինքնութիւնը:

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հ. Տինքի սպանութեան լուրը տառացիօրէն կայծակի արագութեամբ Ուրբաթ կէսօրին ամբողջ հայութեան ու միջազգային լրասփիւռներու շրջանը ըրաւ: Յաջորդող ժամերուն արդէն հասան անհամար հաղորդագրութիւններ հայկական նաեւ Թրքական ու միջազգային շրջանակներէ որոնք միահամուռ դատապարտութեամբ կ'այպանէին, կը պախարակէին ոճիրը, պահանջելով որ Թրքական պատկան իշխանութիւնները անյապաղ լուսաբանեն կատարուածը ու գտնեն ԻՍԿԱԿԱՆ ոճրագործը:

Մեզի հասածներուն շարքով նշենք հակազդեցութեան հասցէները. Հայ Դատի Եւրոպայի յանձնախումբը, Հայ Դատ-Ֆրանսա, հայկական երեք կուսակցութիւնները. ՀՅԴ, ՍԴՀԿ եւ ՌԱԿ, Մարդկային իրաւունքներու պաշտպանութեան Ֆրանսայի միութիւն, Նոր Սերունդը, Առանց սահմանի լրագրողները, Փարիզի 9րդ թաղամասի քաղաքապետ Ժ. Պրավօ, ապա՝ բնականաբար Պոլսոյ Մեսրոպ պատրիարքը, որ համայնքին մէջ 15 օր սուգ կը հռչակէր, զոյգ կաթողիկոսները՝ Գարեգին Բ. եւ Արամ Ա., Սփիւռքի բազմաթիւ հայ համայնքները, Զօրեան հիմնարկը, Հայաստանի նախագահ Ռ. Քոչարեան, Արտաքին գործերու նախարար Վ. Օսկանեան, Եւրոպական Միութեան բազմաթիւ պաշտօնատարներ, ինչպէս Օ. Ռեն, ընկերվարական խմբակցութեան պետ Ժ.-Մ. վիէրզման, քրտական կազմակերպութիւններ, «Սոլիտարիթէ Ֆրանս-Արմէնի», եւլն., եւլն.:

Իսկ Թրքական հակազդեցութիւններէն նշենք պետական աւագանիին՝ նախագահ, վարչապետ, արտաքին գործերու նախարար, ընդհանուր դատախազ, Պոլսոյ կուսակալ, եւլն.ի, մտաւորականներու դատապարտող յայտարարութիւնները. անոնց առաջիններէն մէկուն հեղինակն է Թուրքիոյ Իրաւագէտներու միութեան նախագահ ազգայնամոլ գործիչ Ք. Քէրինչսիզ որ Հ. Տինքի ուղղուած ամբաստանութիւններուն ալ մեծ մասին հեղինակն էր:

ԱՌԱՋԻՆ ՑՈՅՑԵՐԸ

Հ. Տինքի անձին ու անոր ընդմէջէն

(Շար.ը Դ. էջ)

ASSASSINS !

Yves TERNON

Maintenant, ils tuent. Au journal télévisé du soir, au regard du monde entier, dans une rue d'Istanbul, une forme enveloppée d'un drap blanc gisait sur un trottoir. C'était un journaliste. Il s'appelait Hrant Dink. Il prononçait ouvertement un mot tabou, un mot qui en Turquie, pouvait coûter dix ans de prison : génocide. Il était l'un des premiers souffles du vent qui se lève dans un pays écrasé par le fardeau du mensonge. Assassins ! Etes-vous donc stupides ? On n'arrête pas les mots avec des balles. C'est l'avenir de votre pays que vous avez compromis en tuant ce Turc qui disait la vérité. Il était d'origine arménienne, certes, mais c'est en citoyen turc qu'il s'exprimait. Cet homme va devenir une légende. Vous n'êtes donc pas capables de comprendre que votre négationnisme produit des effets contraires. Depuis un siècle vous avez tout essayé pour nier le génocide des Arméniens de l'Empire ottoman en 1915 et 1916: accuser les victimes, effacer la mémoire d'un peuple exterminé, faire chanter les nations, bâillonner votre opinion publique, emprisonner vos citoyens les plus honorables. Un journaliste est mort parce qu'il cherchait le moyen d'en finir avec ce déni absurde d'un événement qui, qu'on le veuille ou non a eu lieu, qui, qu'on le veuille ou non, était un génocide. Avec trois balles dans cette tête, vous avez interrompu sa pensée. Avec trois balles, son cœur a cessé de battre. Il est tombé. Il va se redresser et devenir la statue de pierre du Commandeur, un bloc de vérité qui accuse. Assassins ! En le tuant, vous avez cherché à détruire l'espoir de démocratie en Turquie.

Ce meurtre est politique. L'assassinat politique est la marque du totalitarisme. Dans les démocraties, on répond au meurtre par la loi. On cherche au-delà des sicaires, les commanditaires, ceux qui ont désigné la cible. On les arrête et on les juge, à quel que niveau qu'ils se situent dans la hiérarchie de l'Etat. On ne répond pas au crime par le crime. La justice ne saurait être rendue par des justiciers aveugles, mais par des magistrats, en l'occurrence des magistrats turcs. C'est à eux de savoir qui a placé l'arme dans la main de l'exécuteur, qui a ordonné de tuer cet homme. Et si cette justice ne fait pas son travail, c'est aux nations de dire que l'assassinat de ce journaliste relève du droit international. Hrant Dink a été abattu parce qu'il luttait contre le négationnisme. Pour éviter que d'autres qui mènent le même combat, et qui sont légion, tombent, il faut couper le fil.

Ils doivent être bien embarassés ces historiens confortables tremblant de peur à l'idée qu'on puisse leur intenter un procès, dans notre pays, parce qu'ils ont exprimé une opinion sur un événement. Hier, ils évoquaient le terrorisme de la mémoire, les lois, dites mémorielles, liberticides et le Front national buvait leurs paroles. Ils devraient aujourd'hui comprendre que, sans la loi, ce sont des hommes qu'on tue librement : les journalistes en premiere ligne, les éditeurs, historiens et romanciers derrière. Il ne faut pas avoir la trouille quand on écrit l'histoire d'un meurtre collectif. Hrant Dink est mort. Ils seront toujours là, les innombrables. Au nom de la vérité, au nom du courage de la dire, je te salue, Hrant Dink, toi qui combattait pour la liberté d'un mot.

ՅԱԿՈԲ ՅԱԿՈԲԵԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

«Ֆրանսայի մէջ Հայաստանի տարի» ծիրէն ներս Մարսէյլի Սահակ-Մեսրոպ Մշակոյթի կեդրոնը կազմակերպած էր ցուցահանդէս մը, հայրենիքի ապրող լաւագոյն նկարիչ կամ նկարիչներէն մէկուն՝ Յակոբ Յակոբեանի գործերով, Երեքշաբթի Յունուար 9ին նորակառոյց «Կասթոն Տըֆէր նահանգային արխիւ եւ գրադարան» սրահին մէջ, համագործակցութեամբ Պուշ տիւ Ռոն նահանգի Ընդհանուր խորհուրդին:

Ցուցահանդէսի սրահը բերնէ բերան լեցուն էր հայ թէ ֆրանսացի արուեստասէրներով: Հանդիսութեան ներկայ գտնուեցան Տէր եւ Տիկին Յակոբեան, ուրախութիւն պատճառելով բոլորին: Բացման խօսքը արտասանեց Ընդհանուր խորհուրդի փոխ նախագահ Հանրի Ճիպրայել, որուն յաջորդեց Մշակոյթի կեդրոնի տնօրէն՝ Խաչիկ Երլմազեան, որոնք վեր առին արուեստագէտին իւրայատուկ ոճը, գոյներու աշխարհը եւ գործերու բովանդակութեան խորութիւնը: Յակոբ Յակոբեան շնորհակալութիւն յայտնեց կազմակերպիչներուն եւ բոլոր ներկաներուն, որոնք բոլորուեցան ճոխ սեղաններու շուրջ եւ ստեղծեցին ջերմ մթնոլորտ մը:

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Յակոբեանի Մարսէյլ չորս օրերու կեցութենէն օգտուելով կատարեցինք տեսակցութիւն մը, զոր կու տանք ստորեւ:

**

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՐՑՈՒՄ – Ինչպէս ամէն արւեստագէտ, նկարիչ թէ երաժիշտ կամ քանդակագործ, ունի իր ստեղծագործական կեանքի ընթացքին շրջաններ, երբ ի յայտ աշխարհ կը բերէ տարբեր ոճով, տարբեր բովանդակութեամբ գործեր: Ձեր բստեղծագործական կեանքը քանի՞ շրջաններու կարելի է բաժնել:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ – Ես շատ փոքր տարիքէս սկսած եմ նկարել, ինչպէս երախաներու մեծ մասը կը սիրեն նկարել, բայց անոնցմէ շատերը պատանեկութեան տարիներուն կը դադրեցնեն նկարելը: Անոնք որոնք կը շարունակեն, քիչ են, եւ յետագային կը դառնան ձախող կամ յաջող նկարիչներ:

Իմ բախտս, 21 տարեկանիս Եգիպտոսի մէջ մասնակցեցայ Հայ Մշակոյթի Բարեկամներու կազմակերպած ցուցահանդէսին, ուր ներկայացուած էին հայ նկարիչներու գործերը: Մեծ մասը Եւրոպա ուսանած փրոֆէսիոնէլներ էին, ուրիշներ սիրողներու խումբ մը: Երբ այս ցուցահանդէսին մասնակցեցայ, բոլորին անծանօթ էի: Ցուցահանդէսը մեծ խանդավառութիւն յառաջացուց եգիպտացի արուեստասէր հասարակութեան մօտ: Նը[illegible] մեծ յաջողութիւն: Արժանացայ մամուլի գովասանքին: [illegible] նկարներս վաճառուեցան: [illegible]ին շրջանս սկսաւ [illegible], այս յա[illegible]ունակուեցաւ եւ [illegible]ել, ինչ որ ինծի [illegible]անջանք մըն էր: [illegible]իս զգացի որ ա[illegible] կեանքը նշանա[illegible] եւ անտանելի կը [illegible]ի վերսկսիլ: Կըր[illegible]ցայ եգիպտահայ [illegible] եւ մեկնեցայ Փարիզ, ուր երկու տարի զբաղեցայ նկարչութեամբ, բայց որեւէ արդիւնքի չհասայ այդ տեղը: Գրեթէ 10 տարիներ նկարչութենէ հեռանալուս պատիժը կրեցի: Փարիզէն բաժնուելու ժամանակ է որ որոշեցի ցմահ չթողնել նկարչութիւնը: 1954ին վերադարձայ Եգիպտոս, յուսահատ, բայց հաստատ համոզումով թէ պիտի շարունակեմ նկարել: Մի քանի տարի աշխատեցայ առանց արդիւնքի: 1957ին կարծես թէ աչքիս առջեւ դրուած վարագոյրը վերացաւ, եւ ես սկսայ նորից տեսնել: Նկարներս սկսան ընդունելութիւն գտնել եւ համարձակեցայ զանոնք ղրկել ցուցահանդէսներու: Իմ այս շրջանի հիմնական թեմաս մարդն էր, խեղճ եւ թշուառ մարդը: 1962ին սկսաւ իմ ստեղծագործական կեանքիս երկրորդ շրջանը, երբ ընտանիքիս հետ հաստատուեցայ հայրենի հողին վրայ: Մինչեւ հայրենիք վերադառնալս 1958 եւ 59ին իմ [illegible] նկարներս գրօսաշրջիկներու հետ ղրկեցի Հայաստան: Այնպէս որ 1962ին երբ հաստատուեցայ Հայաստան, արուեստասէր հասարակութիւնը որոշ պատկերացում եւ համակրանք ունէր դէպի իմ արուեստը: 1963ին իմ անհատական առաջին ցուցահանդէսը կազմակերպուեցաւ Երեւանի մէջ, որ գտաւ լայն համակրանք: Սրանով կը սկըսէր արդէն իմ նոր շրջանը հայրենիքի մէջ, բնանկարներով: Տեսակ մը իմ կապս հաստատեցի հայրենի հողին հետ: Սկսայ Հայաստանի մէջ մասնակցիլ ցուցահանդէսներու, յետոյ նաեւ Հայաստանէ դուրս, Սովետական միութեան տարբեր հանրապետութիւններու մէջ, մանաւանդ Մոսկուայի իմ անհատական ցուցահանդէսը ճանաչում եւ գնահատանք բերաւ ինծի: Կրնամ ըսել որ հայրենիքի մէջ է որ իմ հիմնական աշխատանքս տարի եւ նըւիրուեցայ նկարչութեան: Հոս է որ իմ ներաշխարհս արտացոլուեցաւ Հայաստանի քարերով, ծառերով, ամպերով, հողով, մէկ խօսքով՝ հայրենի բնաշխարհով: 1980ին կը սկսի իմ երրորդ շրջանը, ուր նաթիւր մորթ–երը կը կազմեն իմ ստեղծագործութեանս հիմնական առանցքը: Անշունչ առարկաներով, տղամարդ կամ կնոջ մանեքէններով, առօրեայ օգտագործման գործիքներով: Կազմակերպած եմ, բացի Հայաստանէն եւ նախկին Սովետական միութենէն, ցուցահանդէսներ Ֆինլանտիոյ, Կիպրոսի եւ Փարիզի մէջ: Խմբական ցուցահանդէսներու մասնակցած եմ Գերմանիա, Իտալիա, եւ այլն:

Հ.– Մարիտրոս Սարեան կամ 20րդ դարու նկարիչներու հայրը համարուող Սեզանի գրեթէ բոլոր գործերուն մէջ, գոյները գործածուած են աչքառու եւ կենդանի ձեւով: Ձեր նկարներու մէջ իշխող գոյները որո՞նք են:

Պ.– Ես շատ սահմանափակ գոյներու երանգապնակ ունիմ: Սեւ, ճերմակ, մոխրագոյն, քիչ մը դեղին, մեղմ կանանչ, սրճագոյն:

Հ.– Ձեր բոլոր նկարները սրտիս կը խօսին: «Մարդը եւ բոյսը» եւս առաւել: Ձեր մտայղացումը ի՞նչ է այս նկարի մասին:

Պ.– Այս նկարը վերջինն է որ սկսայ Եգիպտոս եւ աւարտեցի Հայաստան: Այդ նկարը իմ մտքիս մէջ կը ցոլացնէ հայ մարդու հոգին: Մարդը՝ Սփիւռքի թէ հայրենիքի մէջ: Բոյսը կը խորհրդանշէ մշակոյթը եւ մարդը կը ստեղծէ եւ կը խնամէ զայն նոյնիսկ անապատի մէջ: Հայ մարդը կառչած մնացած է, հակառակ անտանելի դժուարութեանց, մշակոյթին, որ իր գոյութեան հիմքն է:

Հ.– Այս այցելութեան ձեր տըպաւորութիւնները ի՞նչ եղան:

Պ.– Շատ ուրախ եմ որ այս ցուցահանդէսը կազմակերպուեցաւ եւ երջանիկ եմ որ ծանօթացայ սքանչելի հայրենակիցներու, հոս: Փարիզ քանի մը օրեր մնալէ յետոյ կը վերադառնամ մեր բոլորին սիրելի հայրենիքը՝ Հայաստան, տիկնոջս հետ, որ նոյնպէս նկարիչ է: Կ'ուզեմ իմ ջերմ շնորհակալութիւնները յայտնել Ընդհանուր խորհուրդին եւ անոր նախագահին՝ Պր. Կեւինիին, Մշակոյթի կեդրոնի վարչութեան Տօքթ. Ազիլազեանին, ձեզի եւ Պր. Ե. Ահարոնեանին, մեզի հանդէպ ցուցաբերուած ազնիւ մօտեցումին եւ ընդունելութեան համար: Չեմ մոռնար Շահէն Խաչատուրեանը առանց որուն գործօն մասնակցութեան, դուցէ չիրականանար այս ցուցահանդէսը:

Ողջոյններ բոլոր հայրենակիցներուն:

Տեսակցեցաւ՝

ԽԱՉԻԿ ԵՐԼՄԱԶԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ ՄԸ

Տ. ԵԿԱՒԵԱՆ

Հազիւ հարիւր օր մնացած է Ֆրանսայի նախագահական ընտրութեան. լարուած ու շահերու բախումներով լեցուն հարիւր օր: Ի՞նչպէս չանդրադառնալ որ պատմական այս դէպքը լուրջ հետեւանքներ կ'ունենայ նաեւ Ֆրանսահայութեան ապագային համար:

Ու կը ծագի հարցը. ի՞նչպէս քըւէարկել, որո՞ւ քուէարկել: Հարցումը չի կրնար անտարբեր ձգել: Կան քաղաքական տարաբնոյթ հարցեր որոնք կը վրդովեն եւ անորոշներու համեմատութիւնը օրէ օր կ'աւելնայ:

Արժէ թերեւս երեւակայական քաղաքականութիւն փորձել: Ընտրութեան Բ. փուլին մեր հայրենակիցները ոչ միայն երկու ներհակ յայտագրերէ մէկը պիտի ընտրեն, (եթէ չքուէարկեն Ազգային ճակատին), այլեւ ընտրութիւն պիտի կատարեն երկու անձնաւորութիւններու միջեւ: Առաջինը՝ Ս. Ռուայալ արդէն որոշ չափով յաջողած է համոզել քուէարկողները թէ իր կուսակցութեան մակնիշով պիտի փորձէ առաւելագոյն քուէները ունենալ: Իսկ Ն. Սարքոզի որ որոշ հաւանութիւն մը կը վայելէ Թուրքիոյ Եւրոպայի անդամակցութեան ընդդիմադիր կեցուածքով եւ իր շրջանակին մէջ Փ. Տէվէճեանի կարեւոր դերով, ըստ ընդդիմութեան՝ ունի կեցուածք մը որ բաւական հեռացած է հանրապետութեան հիմնական սկզբունքներէն:

Ներկայի մթնոլորտին մէջ հետաքրքրական յայտագիր մըն էր վերջերս Ֆրանս-դիւլթիւրի սփռածը որուն հիւրն էր Փ. Տէվէճեան: Ան առանց վերապահութեան մէկէ աւել անգամներ անդրադարձաւ իր ծագումին, բուռն ընդդիմութիւն յայտնեց Թուրքիոյ Եւրոպայի անդամակցութեան եւ ցեղասպանութեան ժխտումի օրէնքին զօրակցութիւն արտայայտեց:

Երկարատեւ զրոյցին ընթացքին ծանօթ մտաւորական Ֆ. Ռէյմոն հարցականական հարցումով մը քողարկուած կասկած յայտնեց անոր եւ ջատագոված թեկնածուին՝ Սարքոզիի – որուն խորհրդականն է ու ընկերը–, հայրենասիրութեան: Ու Տէվէճեան փոխադարձեց, իր կարգին, հարցումով մը.

«C'est parce que nous avons des noms à coucher dehors que vous remettez en cause notre patriotisme?».

Փոքր միջադէպ մը որ կ'առընչուի ներկայի մտահոգութիւններէն համայնքայնութեան վտանգին:

Այսօր մեծ Եղեռնի վերապրողներու շառաւիղները իրենց արմատներէն որոշ չափով հեռացած են, ձուլումի ճամբուն վրան: Որքա՛ն ալ ուզեցինք չխզուիլ մեր հարուստ անցեալէն, մեծամասնութիւն մը կամայ-ակամայ նահանջեց լեզուական ու ոգեկան մարզերուն մէջ: Հաւանօրէն շուտով ստիպուած պիտի ըլլանք ընտրելու ըլլալ՝ ծագումով հայ ֆրանսացին, կամ Ֆրանսայի հայ քաղաքացին: Ճի՛շդ է որ հպարտ ենք Ֆրանսայի քաղաքացի ըլլալէ, Ֆրանսական մշակոյթին կրողը ըլլալէ.. բայց յաճախ նաեւ ատիկա գերակայութեան բարդոյթ կը պատճառէ մեզի: Բայց միւս կողմէն, կ'անդրադառնանք որ համայնքային մեր կազմերը, կառոյցները ժամանակավրէպ դարձած են եւ չենք կրցած ճիշդ սահմանել ըՍփիւռքի Հայու ինքնութեան մեր հիմնական անհրաժեշտութիւնները:

Յաճախ կը շարունակենք հաւատալ որ աւանդական մեր կուսակցութիւնները քաղաքական շահերու պաշտպանութեան միակ լծակն են. ու չենք մտածեր որ թերեւս աւելի ազդու կ'ըլլար ձայն մը տալ լուռ մեծամասնութեան: Ատիկա կրնար ըլլալ աշխարհին ծանօթ Քաղաքացիական ընկերակցութեան ձեւով, որով ինչպէս վերջերս տեսանք, հաւաքական ի՛նչպիսի ուժ կը կիրարկուի հանրային հարցերու պարագային: Մեծ է թիւը այդ յատուկ լոպիներուն որոնք կը յաջողին ուշադրութիւն գրաւել, ինչպէս եղաւ Սէնի գետափին զետեղուած անօթեւաններու վրաններուն առթիւ:

Ներկայիս մեր մէջ քիչ է թիւը անոնց որոնք կը համարձակին դուրս ելլել կուսակցական օղակէն, Հայաստանի (ուր կայ աւելի քան 120 կուսակցութիւն) եւ Սփիւռքի մէջ: Ընդհանուր է համոզումը թէ ուրիշ բաներ, դերասան չունինք Հայկական հարցը լուծելու: Ընդհանուր է նոյնպէս ներքին համոզումը թէ մեր պայքարը իր վախճանին պիտի յանգի երբ Թուրքիա ընդունի ցեղասպանութեան իրականութիւնը: Կը մոռնանք որ ատիկա Հայ Դատին կարեւոր, բայց միայն մէկ հատւածն է, նոյնիսկ եթէ կարենանք ը-

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏԱՐԻ ՎԵՐՍԱՅԼԻ ՄԷՋ

Թագաւորական Վերսայլ քաղաքն ալ, իր կարգին, կը նշէ Հայաստանի տարին: Առաջին ձեռնարկը՝ «Թուրքիոյ փոքրամասնութիւններու դէմ (հայ, յոյն, ասորի եւ քիւրտ) գործադրուած ճնշումները» նիւթին շուրջ հաւաքը, տեղի ունեցած էր Նոյեմբեր 25ին եւ որուն արձագանգ տուած տեղական եւ Թուրք մամուլին մէջ (տե՛ս «Յառաջ», թիւ 21·597 13/12/2006):

Երկրորդ միջոցառումը տեղի ունեցաւ Յունուար 6ին, Ծնունդի օրը, Վերսայլի քաղաքապետարանին կից սրահի մը մէջ, ժամը 15ին: Նախ, խօսք առաւ Փրոֆ. Ժան-Փիէռ Մահէ որ ձեռնհասօրէն ներկայացուց Հայաստանի մօտ երեքհազարամեայ պատմութեան ընդհանուր պատկերը, շեշտը դնելով հայ ազգին ապրելու եւ գոյատեւելու մեծ կարողութեան վրայ, ազգ մը որ կարող է պարտութիւնները յաղթանակի վերածել. Աւարայրը վկայ:

Երկրորդ բաժինով խօսք առաւ Արա Գրիգորեան որ ներկայացուց Հայոց պատմութեան ժամանակակից շրջանը, վերջին 150 տարիներու դէպքերը: Ան վեր առաւ հայ ժողովուրդին երեք հիմնական արժէքները՝ լեզու, կրօնք եւ մշակոյթ որոնց անձնապէս աւելցուց փարումը իր անցեալի յիշողութեան:

Շուրջ 80 հոգիներէ բաղկացած լսարանը մեծ ուշադրութեամբ ու հետաքրքրութեամբ հետեւեցաւ այս զոյգ դասախօսութիւններուն ու մասնակցեցաւ նաեւ հարցումներով: Պէտք է ըսել որ թէ՛ Ժ.-Փ. Մահէ, թէ՛ Արա Գրիգորեան շատ յստակ եւ մատչելի ձեւով իրենց նիւթը ներկայացուցին, ինչ որ արժանացաւ ներկաներուն ջերմ գնահատանքին:

Այս դասախօսութեան հետեւեցաւ հաճելի համերգ մը, Հերմինէ Երիցեանի 12 հոգինոց երգչախումբին կատարմամբ: Այս խումբը որ բաղկացած է մեծ մասով ոչ հայ երգիչներէ, զգացումով մեկնաբանեց հայ հոգեւոր եւ ժողովրդական երգերու փունջ մը: Այս ջերմ մթնոլորտին մէջ աւարտեցաւ Վերսայլի մէջ Հայաստանի տարուան երկրորդ ձեռնարկը որ, ինչպէս առաջինը, նախաձեռնութիւնն էր «Ֆրանսահայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան» նախագահ Անթուան Պաղտիկեանի աքնաջան ու հետեւողական աշխատանքին, որուն համար պարտինք զինք շնորհաւորել:

Գարնան ընթացքին ուրիշ միջոցառումներ ալ նախատեսուած են Վերսայլի մէջ: Կ'անդրադառնանք:

Հ. Հ.

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԱԼՔՈԼԻ ՊԱՅՔԱՐԸ

Ռուսաստանի մէջ խարդախուած ոգելից ըմպելիները տարեկան 30–40 հազար հոգիի թունաւորումին ու մահուան պատճառ կ'ըլլան: Պատուհասին առաջքը առնելու համար պետական նախաձեռնութիւն մը հրապարակ հանած է մատչելի գինով ժողովրդական վոտկա մը: Բայց մինչ այդ ժողովուրդը ինք գտած է իր պիտանիին յարմար վոտկա ունենալու ճարը:

Վիկտոր Ն. Վոլկոկրացի 46 տարեկան ձեռնարկատէր մըն է. չի հասնիր հասցնել թորիչի ապսպրանքները: Վեց տարիէ ի վեր համացանցի ճամբով անոնց ծանուցումը կ'ընէ եւ կ'ըսէ թէ առաջ հազիւ ամիսը մէկ գործիք կը ծախէր, այսօր օրը 10–15 դիմում կը ստանայ որպէսզի թորիչ ղրկէ: Գանգատը այն է որ բաւարար թիւով գործիք արտադրելու միջոց չունի:

Սմիրնով եւս թորիչ արտադրող գործատան մը տէրն է: Ունի սարքեր որոնք 24 ժամուան ընթացքին 9–370 լիթր ալքոլ կրնան պատրաստել: Գիները 400–2800 Եւրոյի միջեւ կը տարբերին:

Թորիչներուն հանդէպ այս հետաքրքրութիւնը անակնկալ չէ. 2005ի վերջաւորութենէն ալքոլի շուկային ներկայացուցիչները նախատեսած էին որ 2006ի ընթացքին տնային արտադրութիւնը պիտի կրկնապատկուէր, 2·5 միլիոն հեքթոլիթրէն հասնելով 5 միլիոնի: Վոտկայի եւ թունդ խմիչքներու շուկան տարեկան 17 միլիոն հեքթոլիթր ըմպելի կը նշանակէ. ատոր 11 միլիոնը օրինաւոր է, 6ը ապօրինի: Կայ նաեւ ուղղակի խաթարուած ալքոլը որ 3·5 միլիոն հեքթոլիթրի կը հասնի: Եւ անշուշտ, ամէնէն աժանն է: Բայց ոգելից ըմպելիներու վաճառքին առնչուած նոր օրէնք մը մարդիկը որեւէ բան խմելէ ետ կեցնելու համար կը նախատեսէ որ ձեռնարկութիւնները մահացու ըլլալու աստիճան բնագեղծեն ալքոլ պարունակող ամէն տեսակի հեղուկ, որպէսզի մարդիկ որեւէ բան չխմեն:

Պատկան իշխանութիւնները որոշ չափով գոհ են որ խեղաթիւրուած ալքոլէ թունաւորուածներու թիւը պաշտօնականին չի համապատասխաներ: Բայց ատոր մէջ կը տեսնեն վերոյիշեալ օրէնքը զանցելու երեւոյթ մը. կամ գործատուները յարգած չեն օրէնքը ու վերջին աստիճանի չեն զեղծած ալքոլային ըմպելիներ, կամ մարդիկը կը նախընտրեն տնային արտադրութիւնը: Եթէ վերջին պարագան է, ուրախալի է:

Բայց յատկապէս գիւղերու մէջ թորիչներու թիւերուն մեծնալը ուրախալի չի նկատուիր: Նոյնիսկ անոնց կը կապուի զանգուածային թունաւորումներուն մեղքը: Տեղ-տեղ իսկական պայքար կը մղուի անոնց դէմ. ոստիկանատուները հեռաձայնի թիւ մը հաստատած են ու ժողովուրդը հրաւիրած՝ հոն դիմելով լուր տալու ալքոլի մաքսանենգներու գոյութիւնը: Կան քաղաքապետեր որոնք կ'առաջարկեն որ այդ գործով զբաղողներու ցանկ մը պատրաստուի, որպէսզի դիւրանայ զանոնք պատժելու գործը: Կան տեղեր ուր այդ համակարգը արդէն ստեղծուած է, կը բանի: Տեղական թերթերը այդ մաքսանենգներուն լուսանկարն ալ կը հրատարակեն. յաճախ հասուն տարիքի կիներ են, որոնք ուրիշ եկամուտ չունին: «Ասոնք ժողովուրդը կը գինովցնեն» խորագրած է թերթ մը: Մինչեւ իսկ մտածողներ կան որ ալքոլի մաքսանենգները հարկ է բանտարկել: Ամէն պարագայի պայքարը լուրջ է. Դուման ամբողջ երկրին մէջ ծաւալելիք պայքարի մը ծրագրին պատրաստութեան ձեռնարկած է արդէն:

ՔԱՂՀԱՆ

սել թէ Նչելի յաջողութեան հասանք վերաւոր մեր յիշողութեան առումով:

Քիչ մը աւելի գիտակցութեամբ, լծուած պիտի ըլլայինք հատուցումի փուլին պատրաստութեան:

Սփիւռքի մէջ հայկական դպրոցէ զուրկ հասած սերունդը յաճախ չի գիտակցիր նաեւ թէ հայկական դաստիարակութիւնը նախապայման երբեք չեղաւ Սփիւռքի մէջ: Այսքան տասնամեակէ ի վեր կը պայքարինք Հայ Դատին ուղղութեամբ, յաճախ մոռնալով որ մեր լեզուն գիտնալը, տարածելը եւ հայկական ինքնութեան պահպանումն ալ հիմնական են Սփիւռքի գոյութեան համար:

Այսօր գիտենք թէ Թրքական պետութիւնը կրնայ կարեւոր ցոյցեր կազմակերպել ֆրանսական հողին վրայ: Նոյն ատեն Թուրքիոյ մէջ պետական ժխտումը ներկայացնող կայքէջեր, հատորներ, ֆիլմեր հազուագիւտ բաներ չեն: Իսկ մեր մօտ տակաւին պէտք եղած կարեւորութիւնը չէ գտած Թրքական աղբիւրներու օգտագործումը: Նոյնպէս Թրքերէնին իւրացումը որ առիթ կու տայ ի հարկին ուղղակի արտայայտելու մեր կեցուածքը՝ հաղորդակցելու: Նաեւ որոշ պարագաներու մէջ օժանդակ ըլլալու Թուրքիոյ մէջ պայքար տանողներու:

Այլապէս, Թրքական պետութիւնը պիտի շարունակէ յարձակողական իր քաղաքականութիւնը, Սփիւռքին ուղղելով լայնախոհութեան կեղծ նշաններ: Մինչ Սփիւռքը իր կարգին պէտք է պատրաստ գտնուի Թուրքիոյ հետ ոչ-պետական կազմակերպութիւններու նախաձեռնութեամբ ճիշդ խօսակցութեան մը, քանի որ բաւական հետաքրքրական նորութիւններ կը պարզէ Թուրքիոյ իրականութիւնը, ոչ-պետական շրջանակներու մէջ: Վերոնշեալ քաղաքացիական նախաձեռնութիւնը կրնայ ազդեցիկ գործունէութեան դաշտ մը գտնել իր առջեւ:

Ճիշդ խօսակցութեան մը որուն համար մշակած ըլլանք մե՛ր ըսելիքը եւ չգոհանանք միայն Թրքական բեմադրութեան ֆիկիւռաններ ըլլալով: Բաւարար նշաններ կան որ պատմական է պահը, ուստի ներելի պիտի չըլլայ առիթը փախցնել:

Տ. Ե.

ԱՆՑՈՒԿԸ - ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Ես հանդարտեցուցի Տիրանեանը, ըսելով որ խիստ անվայել էր օտարներու ներկայութեանը այդպիսի ընթացք ունենալ, եւ այլ նման խօսքեր ուղղելով իրեն, ջանացի զսպել իր բարկութիւնը ու սկսանք ճաշի:

Հազի՛ւ թէ ապուրնիս կուլ տուած էինք, չարալեզու պարոն Փափազեանը ներս մտաւ, բարեւ տուաւ ու նստաւ ուտել: Տիրանեան չկրցաւ համբերել ու սկսաւ պատուական լուացողական մը ուղղել Փափազեանին, որ ոչ մէկ պատասխան կրցաւ տալ, պապանձումն Զաքարիայի ունեցաւ. լուռ մնաց, մինչ ես խաղաղարարի դեր կատարելով, կը ճառէի ուրիշ նիւթի վրայ, առանց մտքէս անցընելու, թէ ամէնէն մեծ փորձանքը ինձ վերապահուած է եղեր:

Ճաշեցինք խաղաղ. ու երբ կը պատրաստուէինք մեկնիլ, եւ ահա ներս մըտաւ յա՛նկարծ զօրախմբային բժիշկը, որ հաստատամարմին կազմուածքովը լեռնցի աւազակէ մը բնա՛ւ տարբերութիւն չունէր, բարկութեամբ խօսքը ինձ ուղղելով. «Je veux vous parler, Monsieur», ըսաւ, «un gamin comme vous, qui se permet d'insulter un homme à trente ans comme moi» յարեց, եւ առանց պատասխանի սպասելու բռունցքի սաստիկ հարուած մը տուաւ ձախ քունքիս, եւ կից մ'ալ ստամոքսիս. յետոյ ջուրով լեցուն շիշը սեղանին վրայէն վերցնելով զայն իջեցուց Տիրանեանի գլխին ու աչքը արիւնեց: Այդ միջոցին ես կրցայ սրիկային երկայն մօրուքը ձեռքս առնել ու քաշել բոլոր ուժովս, սակայն Փափազեան, անպիտան խլուրդը մէջ մտնալով, բաժնեց մեզ իրարմէ:

Եւ արդէն, առանց այս միջնորդութեան, ես ստիպուեցայ թողուլ մօրուքը վայրենի գազանին, զի ստամոքսիս մէջ ցաւեր կը զգայի, ցաւեր՝ որոնք երթալով կը սաստկանային ու զիս գետին փռեցին: Ճաշարանը գտնուողներ վրայ հասան, զսպեցին զօրախմբային արջ-գազանը որ կ'ուզէր յարձակիլ դեռ իմ կամ Տիրանեանին վրայ: Շարժելու կարող չէի. Փափազեան կռուարոյծը եւ Տիրանեան բարեկամս թեւերէս մտան, վերցուցին զիս, կառք մը դրին ու բերին զիս բնակած տեղս՝ 3 ռիւ տէ Գարմ, Պանթէոն յիշատակարանին վարերը:

Ես ուզեցի անմիջապէս մեր դեսպանատունը երթալ, դիմել ոստիկանութեան, բողոքել այս սրիկայ բժիշկին վայրենութեանը համար, բայց ընկերներս չթողուցին. զիս վեր հանեցին սենեակս, ուր հազիւ թէ նստայ աթոռիս վրայ ինքզինքս կորուսի: Մնացեր եմ այդպէս անկենդան ու անզգայ բաւական ատեն:

Տիրանեան ու Փափազեան զիս մեռած կը կարծեն, իրար կ'անցնին, տանտիրուհին վեր կը կանչեն, կը բերեն բժիշկ, որ զիս աթոռիս վրայէն վերցնել տալով, անողնիս մէջ դնել կ'ուզէ. եւ այս փոխադրուելուս ժամանակ կը սկսիմ դուրս տալ ցորեկուան բոլոր կերածներս նոյնութեամբ. ամէն անգամ որ կը փսխէի, իսկոյն կ'ուշաբերուէի եւ սենեակիս մէջ գտնուողները տեսնալովս կը հարցնէի՝ թէ ի՞նչ կայ:

Տիրանեան վիզս փաթթուելով «Ա՜խ, Թորգոմս, ո՞ղջ ես, կարծեցինք թէ մեռած էիր» ըսաւ, սկսաւ լալ ու համբուրել զիս: Ես՝ իմ ուշս եւ չուրուշս բոլորովին վերագտած կը հարցնէի շարունակ, թէ ի՞նչ էր պատահած:

Կը յիշէի ճաշարանին մէջ տեղի ունեցածը, կառք նստելնիս, տուն գալս ու սենեակիս մէջ աթոռի վրայ նստիլս. անկէ վե՞րջը... ոչինչ, ոչինչ եւ ոչինչ, բան մը չէի յիշեր, «մահանդոյն նիրհման» մէջ անզգայ մնացած էի, ժամը մէկ ու կէսէն մինչեւ չորս:

Երկրորդ մեռնիլս եղաւ այս. առաջին մեռնիլս տղայութեանս էր պատահած, ինչպէս գրած եմ: Եւ ի՜նչ աստիճան քաղցր բան է եղեր՝ կը կրկնեմ, մեռնիլը: Կարդացած էի մեծն Հիւպոլիտի այն խօսքը, զոր արտասանած է իր մահուան անկողնին մէջ. «Ա՜հ, գոչած է, եթէ կարող ըլլայի գրիչս շարժել, պիտի ուզէի նկարագրել, թէ ի՜նչ անոյշ բան է եղեր մեռնիլը»: Հիւպոլիտի այս խօսքը կը հաստատեմ իմ առժամանակեայ մեռնիլներովս:

Վերակենդան ըլլալուս թոհ ու բոհի միջոցին էր որ Պետրոս Մեսրոպեան բարեկամս կու գայ սենեակս, զիս իր ամուսնութեան հանդէսին հրաւիրելու նըպատակով, եւ իմ վիճակս տեսնալով կ'երթայ անմիջապէս կը գրէ մօրեղբօրս, որպէս զի խօսի հօրս հետ, զիս օդափոխութեան համար Պոլիս կանչելու:

Արդարեւ՝ Մեսրոպեանի այս գիրը ապարդիւն չի մնար, քանի մը շաբաթ յետոյ հայրս կը գրէր ինձ, որ վաքանսի ամիսներս Պոլիս անցընեմ:

Մեծ ուրախութիւն ունեցայ այս առթիւ, եւ հարկ եղած պատրաստութիւնները տեսնալով, Փարիզէն մեկնեցայ ես 1881 Յուլիսի մէջ:

(Շար. 150)

(Շար. Ա. էջէն)

բովանդակ Պոլսոյ հայութեան ուղղուած ոճիրը աննախադէպ ցոյցերու պատճառ եղաւ նախ Թուրքիոյ, ապա աշխարհի հայաշատ բոլոր կեդրոններուն մէջ:

Պոլսոյ ցոյցը սկսաւ սպանութենէն քանի մը ժամ ետք Թաքսիմի հրապարակէն, ուր յետմիջօրէն քանի մը հարիւր հոգի նստացոյցի դիմեց, քանի որ իշխանութիւնները կը դժկամէին ցոյցի արտօնութիւն տալու: Այդ բազմութիւնը, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ Թուրքերէ բաղկացած, աւելի ուշ երթի դիմեց դէպի «Ակօս»ի խմբագրատան գտնուած թաղը, «Բոլորս Հայ ենք», «Բոլորս Հրանդներ ենք» վանկարկելով: Ճամբէն մասնակցողներով ցուցարարներու թիւը հասաւ հազարաւոր հոգիի: Խմբագրատան մայթին վրայ ուր ինկած էր Հ. Տինք, անձրեւին տակ հազարաւորներ մնացին մինչեւ կէս գիշեր, մոմեր վառելէ, կարմիր մեխակներով ծածկելէ ետք գետինը: Շէնքին դրան վրայ զետեղուած էր նահատակ լրագրողին նկարը որուն առջեւ մինչեւ առաւօտ հսկում կատարուեցաւ:

Նոյն բնոյթի ցոյցեր տեղի ունեցած են նաեւ Անգարայի, Իզմիրի, Ատանայի, Տրապիզոնի, Մէրսինի, Կարսի, Տիյարպէքիրի, Արդուինի եւ Վագըֆ գիւղին մէջ:

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ա – Մամուլի ասուլիսը

Հ. Տինքի ոճիրին լուրը ռումբի մը ազդեցութիւնը գործեց առաջին պահէն, մանաւանդ որ Փարիզ կը գտնուէր իր փաստաբաններէն՝ «Մեծ մայրիկս» հատորին Թուրք հեղինակը Ֆէթհիյէ Չէթին: Անոր հետ Յունուար 19, Ուրբաթ երեկոյեան 9րդ Թաղամասի քաղաքապետարանին մէջ կազմակերպուած մամուլի ասուլիսը, զայրոյթի, յուզումներու, ընդվզումներու առաջին պոռթկումին վայրը եղաւ:

Հանրի Փափազեանի բացման խօսքէն ետք կարդացուեցաւ քաղաքապետ Ժ. Պրավոյի դատապարտող հաղորդագրութիւնը, ապա Ֆ. Չէթին հայերէն ողջոյնէ մը ետք շատ զգացական շեշտերով անդրադարձաւ կատարուածին, «խաղաղութեան աղաւնին» որակելով Հ. Տինքը: Համոզում յայտնեց որ ոճրագործ մտայնութիւնը պիտի չյաջողի, անոր պայքարը պիտի շարունակեն իր գաղափարակիցները: Թելադրեց որ իսկական ոճրագործը գտնելու անկեղծ տրամադրութիւն ունեցողները ուշադրութեամբ կարդան «Ակօս»ի վերջին երկու թիւերուն մէջ Հ. Տինքի վերոնշեալ զոյգ էջերը: Ան առանց այլեւայլի Թուրքիոյ ժողովրդավարացումին հակառակող մութ ուժերուն, այլ խօսքով՝ «Խորունկ պետութիւն» որակուած (Թրքական) ընդյատակեայ պետական բուն կառոյցին վերագրեց ոճիրին պատասխանատուութիւնը, բացատրելով ալ թէ այդ կառոյցը չինուած էր զինուորականներով, ազգայնամոլ արմատական ուժերով:

Շուրջ 60–70 հոգինոց բազմութիւն մը ներկայ էր ասուլիսին. հոն էին Առանց սահմանի լրագրողներու, Մարդկային իրաւունքներու միութեան, ֆրանսական մամուլի ներկայացուցիչներ:

Ասուլիսին ծանուցուեցաւ որ յաջորդ կէսօրին ցոյց մը կազմակերպուած էր Փարիզի Թրքական դեսպանատան առջեւ:

բ – Ցոյցը

Յունուար 20 Շաբաթ կէսօրին 600–700 հոգինոց բազմութիւն մը խմբուած էր Պոլիվիոյ հրապարակին վրայ ուրկէ կը սկսի դեսպանատան գտնուած ռիւ տ'Անգարան. աւելորդ է ըսել որ ցուցարարներու ժամանումէն առաջ ապահովութեան ուժեր պատնէշներով ամենայն հոգածութեամբ փակեցին փողոցը...

Ֆրանսահայ կազմակերպութիւններու խորհուրդին յեղաստեղծական ցոյցին խորհուրդին նախագահը Ա. Կէօլճեան, Առանց սահմանի լրագրողներու Եւրոպայի մարմինէն Է. Վիտալ, Արա Թորանեան, Մարդկային իրաւունքներու կազմակերպութենէն Րաֆֆի Գալֆայեան, յոյն, կիպրացի, պոնտացի համայնքներու ներկայացուցիչները, Հայ Դատի (Ֆրանսա) նախագահ Յ. Մարտիրոսեան, Ֆրանսահայ խորհուրդէն Ռընէ Տակոյեան ելոյթներ ունեցան. դատապարտումի, Թուրք պետութեան ամբաստանութեան արտայայտութիւնները գլխաւոր թեման եղաւ բոլորին:

Անդրադառնալով Լիպէրասիոնի լրատուութեան թէ Հ. Տինք չէր կրնար բացայայտ նեցուկ տալ Ցեղասպանութեան ժխտումը պատժելու կոչուած օրէնքին, բայց կը գտնուէր ճակատի առաջին գիծին վրայ, եւլն., Ա. Թորանեան գոչեց. «Խնդրեմ, պարոննե՛ր, մի՛ շահարկէք Հ. Տինքի մահը, որպէս Հայ Դատին դէմ գործիք»: Ապա ամփոփելով աշխարհի ամէն անկիւնի Հայերուն, նաեւ շատ օտարներու եզրակացութիւնը, ըսաւ. «Հ. Տինք Հայկական Ցեղասպանութեան վերջին նահատակն էր որ ինկաւ»:

Ցոյցը աւարտեցաւ այն յայտարարութեամբ որ յաջորդ առաւօտ, Յունուար 21 Կիրակի, Գարեգին Բ.ի հրահանգով հոգեհանգստեան արարողութիւն տեղի պիտի ունենար Հայց. բոլոր եկեղեցիներուն մէջ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏԸ ՆԵՐԿԱՆԵՐՈՎ ԵՒ ԲԱՑԱԿԱՆԵՐՈՎ

Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ Մայր Տաճարը պատարագի սկիզբին իսկ ամբողջութեամբ լեցուն էր, դասին մէջ որդակիր կեցած էր Հայաստանի դեսպան Է. Նալպանտեան, մշակութային կցորդ Վ. Աթապեկեանի ընկերակցութեամբ. աւելի ետք հոն տեղ գրաւեցին Ա. Կէօլճեան եւ Մ. Քաչքաչեան: Ներկաներուն մէջ ուշագրաւ էր նախկին պոլսահայերու կարեւոր տոկոսը. անոնց մեծ մասը ընկեր, բարեկամ, ուղեկից եղած էր Հ. Տինքի ու զգալի էր չչմեցնող յուզումը:

Հոգեհանգիստի պահուն արդէն ոտքի կենալու տեղ չէր մնացած տաճարին մէջ, ամենայն հանգստութեամբ մէկուկէս անգամով Գարեգին Բ.ի պատարագած օրուան բազմութիւնը գերազանցող խտութեամբ: Ու այդ հանրութեան վրայ պաղ ջրցանի ազդեցութիւն գործեց դեսպանին պատարագի աւարտին մեկնումը ու Հ. Տինքի սեւ շրջագիծով մէկ դիմանկարը խորանին աջ եզերքին, հանդերձատան դրան առջեւ զետեղելու փորձին կոպտութեամբ արգիլումը Ժիրայր Վարդապետ Թաշճեանի կողմէ:

Արարողութենէն ետք հարիւր հոգինոց խումբ մը ուղղուեցաւ դէպի Կոմիտասի արձանը ուր ծաղկեփունջեր զետեղուեցան, աղօթք մը երգուեցաւ, որպէս թէ Կոմիտաս տեղեակ պահուէր որ իրեն 91 տարուան միջոցէ մը ճակատագրակից մը ճամբայ հանուած էր նոյն ոճրագործին արարքով ու մեր անզօր ցասումով, աղօթքով:

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հ. Տինքի յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Յունուար 23 Երեքշաբթի օր: Առաջին արարողութիւն մը ծրագրուած է իր հիմնած թերթին խմբագրատան առջեւ ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պոլսոյ Աթոռանիստ Մայր եկեղեցին ուր յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ ժամը 14ին: Բոլոր միջոցներով կը շեշտուի որ ըստ իր իսկ փափաքին լոզունգներ չարձակուին, պաստառներ չպարզուին, ցոյցի մթնոլորտ մը չստեղծուի: Մարմինը պիտի ամփոփուի Պալըգլըի հայկական գերեզմանատան մէջ:

Այսուհանդերձ ՏԻՍՔ-ի (Բանուորական յեղափոխական արհմիութիւն) նախագահը յայտարարած է թէ «Ակօս»ի խմբագրատան արարողութենէն ետք երթ կազմակերպած են մինչեւ Մայր եկեղեցի: Կը սպասուի արհմիութիւններու, արհեստակցական միութիւններու, կուսակցութիւններու եւ ժողովրդային լայն մասնակցութիւն: Պիտի յարգուի Հ. Տինքի փափաքը ու լոզունգի, պաստառի արտօնութիւն պիտի չտրուի. պիտի ըլլայ լուռ երթ մը:

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կիրակի օր, հօրը մատնութեան շնորհիւ ձերբակալուած է 17ամեայ ազգայնամոլ Թուրք մը, որու «գործազուրկ» ըլլալն ալ կը մատնանշէ Լիպէրասիոն իր խորագրին մէջ, չես գիտեր ինչո՞ւ: Օկիւն Սամասթի հայրն է որ հեռատեսիլէն սփռուած նկարէն ճանչցած է իր զաւակը, որ ձերբակալուած է Սամսոն, երբ կը փորձէր Տրապիզոն երթալ: Արարքէն 36 ժամ ետք, իր վրայ դեռ կը կրէր ատրճանակը: Կ'ըսուի նաեւ թէ խոստովանած է սպանութիւնը, բայց շատեր, սկսելով Թուրք խմբագիրներէ, հարց կու տան թէ ո՞վ կայ իր ետին, այլ խօսքով ո՞վ հրահանգած է այս ոճիրը: Իր խոստովանութեան մէջ ըսած կ'ըլլայ. «Սպաննեցի Ուրբաթօրեայ աղօթքս ընելէ վերջ եւ չեմ զղջար»: Իրեն հետ ձերբակալուած են վեց կասկածելիներ: Եօմէր Զէլիք, երեսփոխան եւ Էրտողանի խորհրդականներէն, թելադրած կ'ըլլայ վարչապետին, որ Տինքի դագաղը ծածկուի Թրքական դրօշով, ինչ որ վերապահուած է «նահատակներուն», պաշտօնատարներու, զինուորական թէ ոչ:

Ֆրանսական մեդիաները լայն արձագանգ տուին այս անորակելի սպանութեան զոր Շիրաք «նողկալի» որակեց: Ֆրանսայի հեռատեսիլը, ձայնասփիւռը եւ գրաւոր մամուլը խստօրէն դատապարտեցին արարքը, որ կը սպառնայ Թրքական ժողովրդավարութեան: Լրատուական յօդուածներէն զատ, Լիպէրասիոն Յունուար 22ին յօդուած մըն ալ հրատարակած էր Կալաթասարայի համալսարանի դասախօս Ահմէտ Ինսէլէն, որ նաեւ հրատարակիչն է Պիրիքիմ ամսաթերթին. ան գովքը կը հիւսէ Հ. Տինքի ու խստօրէն կը դատապարտէ Թուրք ցեղապաշտները:

Յունուար 22ի առաւօտեան լուրերուն մաս կը կազմէր վիպագիր Օ. Փամուքի Հ. Տինքի բնակարանը երթալով ընտանիքին տուած ցաւակցական այցը: Ան այդ առթիւ յայտարարած էր թէ Տինքի բուն ոճրագործը Թուրքիոյ մէջ 301րդ յօդուածը (Թրքութիւնը անարգելու) ի զօրու պահող մտայնութիւնն էր:

arménie mon amie

EXPOSITION

«Les 12 Capitales d'Arménie»

à la Conciergerie
2 Boulevard du Palais
75001 PARIS

Du 15 décembre 2006 au 18 mars 2007

Aïvazovski, peintre de la mer (1817-1900) du 6 février au 28 mai, Musée de la Marine (IPace du Trocadéro, Paris).

Arménie, terre chrétienne dans le Caucase, jusqu'au 11 mars, Notre-Dame de Paris (Crypte archéologique).

Livre arménien, cinq siècles de trésors, du 28 janvier au 25 mars, Bibliothèque Nationale de France, Site Richelieu, 58 rue de Richelieu, 75002 Paris.

Armenia Sacra, du 14 février au 21 mai, Musée du Louvre, retrospective de l'art chrétien arménien.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Կապոյտ Խաչի Շաւիլի «Տէր-Դաւթեան» մասնաճիւղը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու տայ իր ողբացեալ ընկերուհիներու յիշատակին, Կիրակի, Յունուար 28, Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

□

POUR L'EXPOSITION AU LOUVRE

La Croix Bleue des Arméniens de France Section **«Sossé Mayrig»** de Marseille organise un **VOYAGE A PARIS les 3 et 4 mars.**

Prix : 295 Euros tout compris.
Renseignements :

— **Seta** : 06. 10. 25. 17. 16
— **Marie** : 04. 91. 67. 54. 58
— **Astrig** : 04. 91. 77. 87. 31

Ouverture de printemps en Egypte

La Paroisse Catholique Arménienne de Paris
organise un voyage en Egypte
de 10 jours
du 21 au 31 mars
avec Visite du Caire et Croisière sur le Nil
en hôtel ou cabine 4* (en chambre double) et pension complète

Inscription et informations :
01 44 59 23 50
Prix estimatif : 1.210 Euros -
Nombre de places limité -
Inscriptions recommandées

Centre Culturel SAINT MESROB

Les soirées culturelles et littéraires «LUMIERE, VERITE ET LIBERTE»

DE L'ECRITURE AU MANUSCRIT, PUIS AU LIVRE
ARMENIENS DE MESROP MACHTOTZ A HAKOB MEGHAPART

Série de conférences dont la première aura lieu :
le jeudi 25 janvier à 20h30
Conférence donnée par
Léon KETCHEYAN
Présentation de
Karen SIMONIAN

10 bis rue Thouin — Paris 5ème
Métro : Cardinal Lemoine / Monge

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club «Rouben Mamoulian»
Sous le parrainage de
Robert GUEDIGUIAN,
réalisateur
Jeudi 25 janvier, à 20 heures
SOIREE PARADJANOV
RHAPSODIE UKRAINIENNE
de Sergeï Paradjanov, 1960
Avec O. Petrenko, E. Kochman, Y. Goulaiev et la participation des Kholkosiens du village de Boutchak
Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN
• Participation aux frais : 5 Euros
• Adhérents et Abonnements : 3 Euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall 75010 Paris
M° République

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 24
MERCREDI
24 JANVIER
2007

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.626

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

82e ANNEE — N° 21.626

ՀՐԱՆԴ ՏԻՆՔԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ ԵՒ ՆՈՐ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔ

Հ. Տինքի սպանութեամբ Թուրքիոյ եւ ամբողջ աշխարհի մէջ արթնցած հակազդեցութեան լայն ալիքը իր մէջ առած է Հայերէ զատ ժողովրդավարութեան, ազատութեան արժէքներու հետամուտ ամէն դասակարգէ, ամէն շրջանակէ անչափելի բազմութիւններ։ Սկսած Պոլիսէն ուր երիտասարդներ ոճիրին պահէն հսկում կը կատարեն օր ու գիշեր «Ակօս»ի խմբագրատան առջեւ, Թուրքիոյ բազմաթիւ կեդրոններուն, Հայաշատ ոստաններու, նաեւ արեւմուտքի Թրքական համայնքներուն մէջ զօրակցութեան, դատապարտումի ցոյցերը անդուլ կը շարունակուին։

Երեւանի մէջ ՀՅԴ երիտասարդական կազմակերպութիւններուն գլխաւորութեամբ երթեր, ցոյցեր տեղի կ'ունենան. Յունուար 23ին Հ. Տինքի յուղարկաւորութեան օրն ալ մեծ հանրահաւաք մը տեղի կ'ունենար Ազատութեան հրապարակին վրայ որ ուղիղ հաղորդումով պիտի հեռասփռուէր աշխարհի բոլոր անկիւնները, յուղարկաւորութեան արարողութեան զուգահեռ։

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Նահատակ լրագրողին յուղարկաւորութեան համար աննախադէպ միջոցներ ձեռք առնուած էին։ Մանաւանդ որ աշխարհի հայկական բոլոր կեդրոններէն պատուիրակութիւններ, ներկայացուցիչներ կը փութային Պոլիս, մասնակցելու արարողութեան։ Երեւանէն պաշտօնական պատուիրակութիւնը կը գլխաւորէր արտաքին գործերու փոխ նախարար Արման Կիրակոսեան. պատուիրակութեան մաս կը կազմէր Սեւ ծովեան տնտեսական գործակցութեան Հայաստանի ներկայացուցիչը Կարէն Միրզոյեան։ Յատուկ օդանաւով մը Երեւանէն Պոլիս կ'երթային բազմաթիւ մըտաւորականներ, արուեստագէտներ, ներկայ գտնուելու Հ. Տինքի յուղարկաւորութեան։

Յունուար 23 Երեքշաբթի առաւօտ Հ. Տինքի դագաղը կրող մեռելակառքը կ'ուղղուէր «Ակօս»ի խմբագրատունը ուր կատարուելիք հրաժեշտի արարողութենէ մը ետք յուղարկաւորներու թափօրը հետիոտն պիտի կտրէր մինչեւ Մայր եկեղեցի հասնող 8 քմ.-նոց ճամբան։ Ոստիկանութեան, ապահովութեան արտակարգ միջոցներուն զուգահեռ հայ երիտասարդութիւնն ալ պաշտօն ստանձնած էր ճամբուն ամբողջ երկայնքին շղթայ կազմելու, օգնական ըլլալու համար երթին կարգապահ ընթացքին։ Կը փակուէին հայկական բոլոր հաստատութիւնները, խանութները, եւ այլն։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս բոլոր գաղութներէն, Ֆրանսայէն ալ Ֆրանսահայ կազ-

(Շար.ը Գ. էջ)

Ո՛Վ ՍՊԱՆՆԵՑ ՀՐԱՆԴ ՏԻՆՔԸ

Ո՛չ բնականաբար այն 17 տարու անչափահաս խլէզը որուն փութով ձերբակալութիւնը Թուրքիա ծանուցեց թափով ու թմբուկով։ Հայ երիտասարդ լրագրողը սպաննելէ ետք, այդ մահէն առաւելագոյն շահը քաղելու նպատակը կը մատնէ այդ ձերբակալութիւնը, որուն բեմադրական չեման անկարելի է որ վրիպի որեւէ ուշադրութենէ։

17 տարեկան պատանին չափահաս չէ, ինչ որ ազատարար առաջին գօտի մը կ'ընծայէ իրեն, եթէ նոյնիսկ դատի, պատիժի նոր բեմադրութիւններ կիրարկութեան դրուին։ Նիւթական հարցերու տէր ընտանիքի մը զաւակն է որ թէեւ անհրաժեշտ գումարը ճարած է Տրապիզոնէն Պոլիս նախապատրաստական քանի մը երթուդարձ ընելու, արդիական ատրճանակ մըն ալ տըրուեր են իրեն։ Ու այդ բոլորը, որովհետեւ, ինչպէս յայտարարած է. «Ազդեցութիւնը կրած է կայքէջերու Հ. Տինքի դէմ կատարած հրապարակումներուն»։ Ու պարագայական յայտարարութիւնը այդ խըլէզին. «Ձեմ զղջացած»։ Մինչդեռ, ի տես բեմադրութեան վերջին ծայր կարկտան բնոյթին, սխալ չէ մտածել որ այդ թշուառականը չի գիտեր իսկ թէ ո՛վ էր սպաննածը, ո՛վ էր զինք այդ արարքին մղողը։

Յետագայ քայլերը պիտի ընթանան ըստ այլեւս մաշած այդ կարկըտան բեմադրութեան. «ոճրագործ»ը պիտի հարցաքննուի, մանաւանդ որ ոչ մէկ կասկած կ'ուզէ որ ըլլայ բեմադրութիւնը. պատանին Պոլիսէն մինչեւ Տրապիզոն դացած է, նոյնիսկ անկիւն մը չշպրտելով ոճիրի իր զէնքը որ վրան ալ գտնուած է... Հարցաքննուելէն առաջ ան որպէս պայմանադրական փուլ, անցած է բժշկական քննութենէ ալ։

Սխալ է կարծել որ Թուրք ոստիկանութիւնը, ապահովութեան իշխանութիւնները անկարող էին աւելի յաջող բեմադրութեան մը։ Անոր ա՛յս աստիճան կարկտաններով, թափթփած ըլլալը ցոյց կու տայ թէ որքա՛ն արհամարհելի, անկարեւոր բան է հայութեան, կամ նոյնիսկ ամբողջ աշխարհին ցասումը, լուսաբանութիւն սպասող կեցուածքը։

Ուշագրաւ է արդէն որ հարցաքննութեան առաջին փուլէն Պոլսոյ գլխաւոր դատախազը էնկին յայտարարած է թէ «կազմակերպութեան մը կամ քաղաքական ոլորտին հետ անոր միջեւ առընչութիւն նըշմարուած չէ»։ Նոյն աղբիւրին համաձայն եօթը հոգի եւս որոնք հըսկողութեան տակ առնուած են, նոյնպէս կը հարցաքննուին։

Կան հեղինակի ճշդումի մարզին մէջ արդէն արձանագրուած արտառոցութիւններ. ազգայնամոլ մտայնութեան տէր «Թէրճիման»ը ռահվիրան է այն պնդումին թէ Հ. Տինքի ոճրագործը Հայ է։ Իրեն հետեւած են ուրիշներ ալ։ Դարձեալ Թրքական արտադրութիւն է պընդումը թէ ոճիրը գործն է Սփիւռքի շրջանակներու որոնք համաձայն չէին հայեւթուրք յարաբերութիւններու մարզին մէջ «Ակօս»ի խմբագրին վարած քաղաքականութեան։

Ամէնէն աղուորը «ոճրագործ»ին ընտանիքին յայտարարութիւնն է հեռատեսիլէն, թէ իրենց հայ ըլլալու պնդումը իրենց արժանապատուութիւնը վիրաւորած է... «Հայթերթ» կայքէջը (Պոլիս) լուրը տալով կը հարցնէր. «Վարկաբեկո՞ղ բան է Հայ ըլլալ»։

Ոճիրին ետին Թուրք ընդյատակեայ, կամ ուրուային պետական կառոյցէն զատ որեւէ բան տեսնելու ճիգը Սփիւռքի հայութենէն ետք ամերիկեան ՍԻԱ-ն եւ իսրայէլեան ՄՈՍՍԱՏ-ն ալ բերած է սեղան։ Այս վերջին երկուքին անունները տըրուած են արդարութեան նախկին նախարար Շ. Գազանի կողմէ։ Ան քննադատած է «Բոլորս ալ Հայ ենք», «Բոլորս ալ Հրանդներ ենք» վանկարկողները, ստրկամտութիւն կոչելով։

Թուրք քաղաքական եւ մամուլի շրջանակներուն մէջ ջախջախիչ մեծամասնութիւն մը կը շեշտէ թէ Հ. Տինքի սպանութիւնը Թուրքիոյ շահերուն ուղղուած արարք է։ Թերթերուն մէջ այս նիւթը շօշափող անհամար գրութիւններ կան ու քաղաքական դէմքերու նոյնիմաստ յայտարարութիւններ։ Եւ ճիշդ է որ ժողովրդավար, մարդկային իրաւունքներու պաշտպան ներկայանալու հետամուտ իշխանութիւնները դժուար է որ նման քայլի ձեռնարկէին։ Քայլ որ գոնէ առաջին ակնարկով, կարեւոր չափով ետ կը մղէ Եւրոպայի անդամակցութեան արժանի Թուրքիոյ մը պատկերը. իսկ ատիկա զուգահեռին վրայ է յատկապէս զինուորական մեծերու նպատակներուն։ Անոնք գրեթէ բացայայտ կերպով դէմ են այդ անդամակցութեան որ կարեւոր զեղչեր ընել պիտի տայ իրենց այսօրուան միահեծան իշխանութենէն։

Եւ արդէն, Հ. Տինքի նման դէմքի մը որպէս զոհ ընտրութեամբ այդ անդամակցութեան խոչընդոտումին հետ հուժկու պատգամ մըն ալ կ'ուղղուի հայ համայնքին. իր չափն ու սահմանները գիտնալու եւ շատ ձայն չբարձրացնելու։ Լըջանալու անուղղակի հրաւէր մըն է այդ պատգամը որ կ'ազդարարէ թէ ազատ խօսքի, ազատ մամուլի, կարծիքի արար վերջ գտած է ու վարագոյրը իջած երկարատեւ, ծանրակշիռ ընդմիջում յայտարարելով։

Ա. Թ.

ՀՐԱՆԴ ՏԻՆՔԻ ՎԵՐՋԻՆ ՀԱՄԱՐԿՈՒՄԸ

ՊԵՏՐՈՍ ԹԵՐԶԵԱՆ

Հրանդ Տինք ընտրած էր համարկումներէն ամենադժուարինին՝ Հայ եւ Թուրք համարկումի ուղին։ Պայքարեցաւ թէ՛ Հայոց ցեղասպանութեան, թէ՛ Թուրքիոյ ժողովրդավարացումին համար։ Իրեն համար այս երկու նպատակները անքակտելիօրէն իրարու կապուած էին. չկայ ցեղասպանութեան ճանաչում՝ առանց Թուրքիոյ ժողովրդավարացումին, չկայ Թուրքիոյ ժողովրդավարացում՝ առանց ցեղասպանութեան ճանաչումին։ Մէկը միւսին ուղեկիցն է, չափանիշը ու երազուած եզրայանգումը։

Ինքնութեան բարդոյթ չունէր։ Հայ էր լիարժէք ու Թուրք քաղաքացի՝ լիիրաւ։ Գրեց հայերէն եւ թրքերէն։ Գործեց թէ՛ մէկուն, թէ՛ միւսին համար։ Անձամբ իրականացուց եզակի համարկում մը, որ եթէ ոմանց համար խանգարիչ էր, ուրիշներու համար անընդունելի, այդուհանդերձ պաշտօնականացուեցաւ թրքական ատեաններու կողմէ, որոնք դատարանի նոյն նստարանին վրայ դրին Օրհան Փամուքներն ու զինք՝ Հրանդ Տինք։

Շատ էին ու բազմազգի անոնք, որոնք Թուրքիոյ մէջ ե՛ւ արտասահմանի, անոր գործունէութեան կը հետեւէին այն սրտցաւ մտավախութեամբ որ յանկարծ չըլլայ թէ պատահի այն՝ ինչ աւա՜ղ պատահեցաւ։

Տինք գիտակից էր իր ճակատագիրին։ Բայց կը բաղձար որ իր մահն անգամ ծառայէ իր կեանքի նպատակին։ Բաղձանք էր այդ, թէ՞ հաւատք։

Հրանդ Տինք իր ժամանակի մարդըն էր։ Ժամանակին իջաւ հրապարակ, բայց գիտէր որ իրեն համար ժամանակը կարճ էր ու հետեւաբար արագացուց իր քայլերը։ Աճապարանքը իր մօտ զգալի էր մանաւա՛նդ վերջերս։ Այս ընթացքին, բան մը սկսաւ փոխուիլ Թուրքիոյ մէջ։ Ոչ ոք կրնայ այսօր ըսել թէ ո՛ւր պիտի հասնի փոփոխութեան այս հոլովոյթը։ Բայց հոլովոյթը կա՛յ ու Հրանդ Տինք անոր մղիչ ուժերէն մէկը եղաւ։ Իր սպանութենէն քանի մը ժամ ետք «ՄԻԼԼԻՅԷԹ» կը խորագրէր թէ՝ ոճիրին թիրախը Թուրքիան է։ Ու յաջորդ օրը, տասնեակ հազարաւոր ցուցարարներ Պոլսոյ փողոցներուն մէջ իր անունը կը բարձրացնէին։ Թրքական այս հակազդեցութիւնը մենք կրնանք անշուշտ քանի մը ձեւերով մեկնաբանել։ Բայց այդ ձեւերէն մէկն ալ այն է, որ թէ Հրանդ Տինք մերն էր, այո՛, ահա դարձաւ նաեւ իրենցը։

Մեր վերջին հանդիպումը տեղի ունեցաւ Արովեանի վրայ, Երեւան, անցեալ Սեպտեմբեր 20ին։ Առաւօտը արդէն միասին էինք Հայաստան–Սփիւռք խորհրդաժողովի 4րդ նիստին, նուիրուած՝ ապագայի հարցերու քննարկումին։ Ես «դեկուցող» էի, ինք՝ «բանավիճող»։

Չորս ամիս առաջ էր։ Գիշերային օդը թեթեւ էր ու մեր զրոյցը հաճելի։ Մէջբերեմ իր վերջին խօսքերէն մին՝ Արովեանի մայթին վրայ։ «Ես իրենց կ'ըսեմ. ի՞նչ պիտի ընէք եթէ Հայաստանը Թուրքիայէն առաջ Եւրոմիութիւն մտնէ»... Այո, ի՞նչ պիտի ընեն։

Այսպիսին էր Հրանդ Տինք։ Ու ահա ան՝ որ զոհի հոգեբանութիւնը թօթափած էր, կը մտնէ մեր բիւրաւոր զոհերու պանթէոնը։ Մեր եւ իրե՞նց պանթէոնը։ Ինք պիտի ուզէր որ ա՛յս ըլլար իր վերջին համարկումը։

ՔԱՐԵՂԷՆ ԱՐՄԱՏՆԵՐ

ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏԱՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՎԿԱՅՈՒՄ ԵՆ ՇՈՒՇԻԱՅ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԱԳՈՒՄԸ

ԱՐՓԻ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

Արդէն 10 տարի, գրեթէ ամէն օր, ԼՂՀ ներքին գործերի նախարարութեան նախկին աշխատակից Հրաչիկ Յարութիւնեանը շրջում է Շուշիի գերեզմանոցներում:

Բայց ոչ թէ այցելում է շիրիմները, այլ ուսումնասիրում է դրանք: Մայրաքաղաք Ստեփանակերտից յետոյ Շուշին համարւում է Լեռնային Ղարաբաղի երկրորդ քաղաքը, որի ազատագրումը (1992 թուականի գարնանը) շրջադարձային էր ղարաբաղեան պատերազմում եւ դարձաւ մեծագոյն ռազմական նուաճում:

Ստեփանակերտից ընդամէնը 11քմ. հեռաւորութեան վրայ գտնուող Շուշին եղել է մշակութային կենտրոն երաժշտութեան, թատրոնի, ճարտարապետութեան ասպարէզներում: Բնական անառիկ դիրքի շնորհիւ քաղաքը ժամանակին ծառայել է իբրեւ պաշտպանական ամրութիւն, որը պարսպապատուելով դարձել է բերդ: Ու բերդաքաղաքը՝ իր շիրիմներով, արձանագրել է շրջանի պատմութիւնը:

60ամեայ մայոր Յարութիւնեանը թոշակի անցնելուց յետոյ դարձել է այդ շիրիմների հնագէտը: Սեփական նախաձեռնութեամբ սկսել է ուսումնասիրել Շուշի քաղաքի 6 գերեզմանատների տապանաքարերն ու վերծանել արձանագրութիւնները որոնք գրուած են միջին հայերէնով, Ագուլիսի (քաղաք Նախիջեւանում, որն այժմ մտնում է Ադրբեջանի կազմի մէջ) ու Ղարաբաղի բարբառներով:

«Ես մտքիս վաղուց էի դրել ուսումնասիրել Շուշւայ գերեզմանատները, որոնք ապացուցում են նրա հայկական ծագումը: Մարդիկ հեգնանքով ասում էին՝ հը, մի բան գտա՞ր: Սկզբում վիրաւորւում էի, բայց յետոյ երբ տեսան, որ ինքնանպատակ չի գործս, սկսեցին լուրջ հետաքրքրուել»,– ասում է բնիկ շուշեցի Հրաչիկը:

«Իսկ մինչ այդ մարդիկ կոխկռտելով անցնում էին գերեզմանաքարերի վրայով՝ չիմանալով, որ, ասենք, այնտեղ թաղուած են 1905–1906 թուականների հայ – թաթարական (Ադրբեջանցիների անուանումը մինչեւ 1918թ.) կռիւների ժամանակ զոհուած հայեր»:

Ինչպէս ինքն է պատմում, դեռ երիտասարդ տարիներին կարդացել է Շուշիի մասին պատմող շատ գրքեր՝ հրատարակուած Խորհրդային Ադրբեջանում, որտեղ քրիստոնէական հայաշունչ մշակոյթը վերագրուել է մահմեդականներին: Հրաչիկի գտած արձանագրութիւնները եւս մէկ անգամ հաստատել են նրա համոզմունքը, որ 18րդ դարին հիմնադրման պահից Շուշին եղել է հայաբնակ:

Ըստ այդ արձանագրութիւնների՝ 20րդ դարի սկզբին Շուշիում ապրել են 140 հայ գերդաստաններ, որոնք հեռաւոր ազգակցական կապեր են ունեցել միմեանց հետ:

«Այս արձանագրութիւնները բացայայտեցին շատ տոհմանունների ծագումը, որոնցով յստակ պատկերացում ենք կազմում, թէ ինչ զբաղմունք են ունեցել շուշեցիները, ինչ արհեստներով են զբաղուել, ինչ կապեր են ունեցել այլ երկրների հետ»,– ասում է Յարութիւնեանը:

«Գտայ ժամհարեաններ, ովքեր եղել են հոգեւորականներ, Բարութչեաններ, որ եղել են վառօդ պատրաստողներ, Փարհանեաններ ու շատ ուրիշներ»:

Ըստ նրա բացայայտումների՝ 18–19րդ դարերում Շուշիում զարգացած են եղել մօտ 30 արհեստներ՝ զինագործութիւն, ոսկերչութիւն, պղնձագործութիւն, ադամանդագործութիւն: Իսկ քաղաքն առեւտրային կապեր է ունեցել Միջին Ասիայի, Ռուսաստանի, Գերմանիայի, Ֆրանսիայի ու Մերձաւոր Արեւելքի հետ:

Յարութիւնեանի վեց տարիների աշխատանքը տուեց իր առաջին պտուղները 2002 թուականին: ԼՂՀ մշակոյթի նախարարութեան ֆինանսաւորմամբ 300 օրինակով տպագրուեց «Շուշի. նորայայտ արձանագրութիւններ քաղաքի պատմութեան մասին» վերնագրով գիրքը, որում ներկայացուած են 100 արձանագրութիւններ՝ իրենց մեկնաբանութիւններով:

«Չգիտեմ՝ ինչպէս, բայց գիրքը գնացել, հասել էր Ֆրանսիայում բնակուող Մայիլեանների գերդաստանի մի ընտանիքի: Իսկ Մայիլեանների մասին ես յիշատակել էի, որ 1886 թուականին Յովհաննէս Մայիլեանցը սեփական միջոցներով եօթ քիլոմեթրանոց ջրատար է անցկացրել Գանձասարի վանքի հիւսիսային կողմում: Անցեալ տարուայ ամրանը Ֆրանսիայից մի տիկին եկաւ, ասաց, որ ինքը Մայիլեանների հարսն է, լուսանկարներ արեց, շատ ոգեւորուած, ու գնաց»,– պատմում է Հրաչիկը:

Շուտով 500 տպաքանակով լոյս կը տեսնի Յարութիւնեանի երկրորդ գիրքը՝ նուիրուած Շուշիի գերդաստաններին: Պատրաստ են նաեւ երրորդ գրքի նիւթերը՝ «Շուշին ըստ արձանագրութիւնների»:

Մի զոյգ տարիներ անց շուշեցի մի նոր նուիրեալ էլ ուսումնասիրի Հրաչիկ Յարութիւնեանի գերդաստանի մասին պատմող արձանագրութիւնները եւ բացայայտի, որ 2 որդիների հայր, Արցախեան պատերազմի տարիներին վիրաւորուած Հրաչիկ Յարութիւնեանը վերապատմել է Շուշւայ շիրմաքարերի պատմութիւնը:

«Արմէնիանաու»

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉԸ

ՇԱՀԷ ԱՐՔ. ԱՃԷՄԵԱՆ

Երեւանի համալսարանի հրատարակութիւն
Երեւան 2006

ՊԱՀԻ՛Ր, ՄԻ ՕՐ ՊԷՏՔ ԿԸ ԳԱՅ

ՀԱՅԿ ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Շուրջ 30 տարի առաջ էր: Հայաստանի Գրողներու Միութեան քարտուղար եւ ապա նախագահ Վարդգէս Պետրոսեանի հրաւէրին ընդառաջելով, այլ հրաւիրեալներու կարգին, Օննիկ Սարգիսեան, Արամ Սէփէթճեան ու ես «Շիրակ» ամսագրին կողմէ 1977 եւ 78ին ներկայ եղանք Գրողներու Միութեան 7րդ եւ 8րդ համագումարներուն: Սակայն, ներկայ յօդուածիս նիւթը այդ համագումարները չեն, քանի որ, անոնց մասին ժամանակին գրուած են իմ եւ այլոց կողմէ:

Նկատելով որ այդ համագումարները մեծ աշխատանք ու կազմակերպութիւն կը պահանջէին եւ Գրողներու Միութիւնը իր 350 անդամներով հեղինակաւոր ու պատկառազդու կազմակերպութիւն էր, նախագահ Վ. Պետրոսեանի կողքին կային երեք օգնական քարտուղարներ՝ Սաղաթէլ Յարութիւնեան, Նորայր Ադալեան եւ Պերճ Զէյթունցեան՝ Ա. Բ. եւ Գ. դասաւորումներով: Համագումարի նիստերէն եւ պաշտօնական ընդունելութիւններէն դուրս՝ մեր կեցութեան վերաբերեալ բոլոր հարցերու կարգադրութեան համար մեզի տրամադրուած էր Սաղաթէլ Յարութիւնեանը, որ շատ փափկանկատ ու պատրաստակամ մարդ էր՝ իր գրականութեան պէս պարզ ու ջինջ նկարագրով:

Ծանր էր Գրողներու Միութեան գործն ու պատասխանատուութիւնը, որ կ՚ընդգրկէր համագումարներու կազմակերպումը, հիւրընկալութիւնները եւ գրողներու կենցաղային այլազան պահանջքներու գոհացումէն մինչեւ հրատարակչական բարդ հարցերու կարգադրութիւնը: Մասնաւորաբար հրատարակչական գործը հանդարտ ընթացքով յառաջացող գործ մը չէր, այլ վազք մը՝ ուր իրար կը հալածէին գրողները: Հրատարակուիլը արդի գոհունակութիւն ու վարկ ապահովել չէր միայն, այլ մասնաւորաբար, ապրուստ ապահովելու կենսական միջոց: Իւրաքանչիւր գրող կը վճարուէր իր իւրաքանչիւր տողին ու բառին համար՝ որակին ու քանակին համաձայն: Այստեղ է որ առաւելագոյն չափով կը շեշտուէր Գրողներու Միութեան պատասխանատուութիւնը՝ յանձինս իր նախագահին ու քարտուղարներուն, որոնց գնահատանքով կ՚ընտրուէին հրատարակելի գործերը եւ անոնց հրատարակութեան դասաւորումը: Հրատարակուելու մրցում կար: Ուրեմն: Ընթերցող բազմութիւն եւ գրքի ըսպառում կար: Իմ ուսորդական պատմուածքներուս հրատարակութիւնը, Գրողներու Միութեան յանձնարարութեամբ եւ Վախտանգ Անանեանի միջամտութիւններով, աւելի քան երկու տարի տեւեց: Գործի մը հրատարակութեան համար չէր բաւեր Գրողներու Միութեան որոշումը, կար նաեւ Հայպետհրատի ամրոցը, ուրկէ ներս մտնել արտօնուածները տարիներով հերթի պէտք էր սպասէին հրատարակուելու համար:

Գրքիս հրատարակութեան յաջորդ ամառը երբ Հայաստան գացի, տպուած 10.000 օրինակներէն քանի հատ միայն ինծի համար կրցեր էին պահել, իսկ մնացածը արդէն ըսպառած էր: Պատկառելի այս տպաքանակը ինծի ապահոված էր նոյնպէս պատկառելի 3.000 ռուբլիի պատուագին մը, որ կրնար շուրջ երկու տարի ապահովել ընտանիքի մը նիւթական կարիքները: Մէկ խօսքով, գրելը պատուաբեր ու շահաբեր գործ էր:

Սաղաթէլին ընկերակցութիւնը որքան հաճելի՝ նոյնքան օգտակար էր մեր բոլոր հարցերու կարգադրութեան համար: Չկար նախարարութիւն, կամ հիմնարկ, ուր զինք չճանչնային եւ յարգանքով չընդառաջէին մեզի ի նպաստ անոր կատարած միջամտութեան:

Անոր հետ կատարուած բազմաթիւ պտոյտներէն ու ճաշերէն երկուքը զօրաւոր կերպով դրոշմուած կը մնան յիշողութեանս մէջ: Երեկոյ մը գիս ճաշի տարաւ կամարակապ շէնքի մը ճաշարանի վերածուած անցքը՝ «Հացատուն» անունով: Ընթացիկ հասկացողութեամբ շէնքի մը անցքը ճաշարանի վերածելը տարօրինակ էր, քանի որ, ան չունէր անհրաժեշտ լայնքը եւ այլ յարմարութիւններ: Հակառակ անոր բանուկ ճաշարան մըն էր, որուն ճաշի սպասարկութիւնը կը կատարուէր անցքին վրայ գտնուող քանի մը սենեակներէ: Չէի արտայայտուած, բայց զարմացած էի գիս հոն առաջնորդելուն: Մատուցողը գինիի բաժակները հազիւ լեցուց՝ Սաղաթէլ առաջարկեց խմել Եղիշէ Չարենցի յիշատակին, պատմելով թէ այստեղ է որ ան բանտարկուած ու չարչարուած է մինչեւ իր մահը: Այդ բանտը այժմ ճաշարանի վերածուած է եւ ամէն պատառ հացի հետ կը յիշուի հայ ժողովուրդի հանճարեղ զաւկին անունը:

Երկրորդ դէպքը կը վերաբերի իմ վերադարձի տոմսիս: Օդանաւին մէջ տեղս ապահովելու համար Սաղաթէլ գիս առաջնորդեց Աէրոֆլոթի գրասենեակ եւ երբ տոմսիս դրամը վճարել ուզեց, պաշտօնեան մերժեց, պահանջելով որ ես՝ իբր օտարական, տոլարով վճարեմ: Սաղաթէլ փորձեց համոզել զայն որ ես օրինաւոր կերպով ռուբլի վաստակած եմ եւ իրաւունք ունիմ զայն ծախսելու ինչպէս որ ուզեմ: Պաշտօնեային խօսք հասկցնելու համար տնօրէնը տեսնելով, հարցը լուծուեցաւ Սաղաթէլին տեսակէտով:

Շատ անկեղծ եւ զգացական մարդ էր Սաղաթէլը: Մեկնումիս նախորդ օրը շատ յուզուած էր ան: Գրողներու Միութիւնը հրաժեշտի խրախճանք մը կազմակերպած էր յաջորդ օրը մեկնող սփիւռքահայ գրողներուն ի պատիւ: Ջերմ մթնոլորտի մը մէջ բաժակաճառերու մրցանք մը կար, մանաւանդ, մաղթելով որ նման այցելութիւններ յաճախակի ըլլան: Այս մթնոլորտին մէջ Օ. Սարգիսեան փափաք յայտնեց որ նախագահ Վ. Պետրոսեան յառաջիկայ տարի Լիբանան այցելէ «Շիրակ»ի 25ամեակին նախագահելու համար: Մեզի զարմանք պատճառելով Վ. Պետրոսեան ընդունեց հրաւէրը, խոստանալով այդ թուականին Պէյրութ գալ: Մեր զարմանքը կ՚արդարանար անով որ Սովետ քաղաքացի մը չէր կրնար արտասահման իր ուղեւորութիւնը հաստատել, առանց նախօրօք պատկան իշխանութեանց արտօնութիւնը ունենալու: Այս պարագային եւս կը տեսնուէր Գրողներու Միութեան հեղինակութիւնը:

Յաջորդ առաւօտ գրողներու եւ պետութեան խումբ մը պատասխանատուներ հիւրանոց եկած էին մին-

2007-Ի ՎՏԱՆԳՆԵՐԸ

«Արաբներու միջազգային օրաթերթը» համարուած «Ալ-Շարք ալ Աուսաթ» արաբական աշխարհին 2006ի ծանր կորուստները ամփոփած, ապա փորձած է նախատեսել նոր տարուան բերելիքը:

Անցած տարին անսանձ բռնութեան տարի մը եղաւ այս հատուածին համար: Լիբանան, Իրաք, Պաղեստին, Սուտան եւ Սոմալի երկար ատենէ ի վեր չտեսնուած վերիվայրումներ ապրեցան: Խորհրդարաններ լուծուեցան, սահմանադրութիւններու սրբագրութիւններ եղան, բռնակալներ մեռան, ընտրութիւններ կազմակերպուեցան, քաբիւղի գինը տարապայման յաւելումներ կրեց ու Իրանի ատոմական թղթածրարը մտահոգեց այդ տարուան ընթացքին:

2007ին ակներեւ է որ տագնապներու կեդրոնավայրը պիտի շարունակէ ըլլալ Իրաքը: Մանաւանդ այն պատճառով որ անոր անկայունութիւնը կը սպառնայ այլ երկիրներու: Անոնց գլխաւորներն են Սուրիան, Իրանը. բայց նաեւ Արաբական ծոցի երկիրները, Լիբանանը, Պաղեստինը:

Ամէնէն առաջ կայ կրօնական պառակտումներու հետեւանք հակամարտութիւններու վախը: Անոնք աւելի սաստիկ բախումներու կ'առաջնորդեն, քան պատառ մը հողի, քանի մը նաւթահորի տիրանալու պայքարները: Իրաքի ներկայի կացութիւնը շատ բան կ'ըսէ այս մասին: Ու վախեր կան Լիբանանի համար ալ: Այս հակումները մարմնաւորուած են քաղաքական երկու խումբ մարդոց կողմէ. առաջինները շիիներն են որոնք իրենց ինքնութիւնը կը սահմանեն կրօնական պատկանելիութեամբ. իրենց դէմքը դարձուցած են դէպի Իրաք եւ անոր իշխանութիւններէն նեցուկ կ'ակնկալեն: Երկրորդները սիւննիներն են, առաջիններուն հակառակորդ եւ կը մերժեն կրօնական պատկանելիութեան դիրքաւորումը. կը չեչտեն թէ ժողովրդական ճակատ մը պէտք է կազմել իրանեան ազդեցութեան դէմ. ճակատ մը որ ընդգրկէ Պաղեստինի Համասն ու Իսլամական ճիհատը եւ Եգիպտոսի ու Յորդանանի Մահմետական եղբայրները:

Լիբանանի պատերազմը բացայայտեց կողմերուն տկարութիւնները. առաջինները իրանեան օգնութեան փառաբանանքը կ'ընէին (Գազայի ու Լիբանանի) լռելով Ծոցէն կատարուածին մասին. երկրորդները Հեզպոլլան ու Համասը կ'ամբաստանէին որ իրենց իսկական թիրախը իրանեան շահերու պաշտպանութիւնն էր, ատոմային թղթածրարին մէջ: Հակադրութիւնը աւելի չեշտակի յայտնուեցաւ Ս. Հիւսէյնի կախաղան հանուած օրը երբ շիիները ցնծացին, մինչ սիւննիները իրենց ուղղուած գրգռութիւն նկատեցին այդ մահապատիժին Զոհերու տօնին օրուան զուգադիպումը:

Այսօր շատեր կը յիշեն անցեալ տարի Յորդանանի թագաւորին ըսածը թէ պէտք է աչալուրջ ըլլալ իրանեան ազդեցութեան գօտիի մը դէմ որ Իրաքէն անցնելով պիտի ծաւալի Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ, իրեն ենթարկելով Պահրէյնի, Քուէյթի շիի համայնքները, Սաուտի Արաբիոյ արեւելեան նահանգները: Այն ատեն շատեր չափազանցըլած գտած էին ըսուածը, բայց այսօր կը տեսնուի որ տեղին է:

ՔԱՂՀԱՆ

չեւ օգակայան մեզի ընկերակցելու համար: Սաղաթէլ սենեակս գալով ջերմօրէն ողջագուրուեցաւ հետս եւ գեղեցիկ նախշերով աշխատցուած գաւազան մը նուիրեց ինծի, ըսելով.–

–.Պահէ՛ր, մի օր պէտք կը գայ:

Սաղաթէլ Յարութիւնեան անշուշտ չէր կրնար նախատեսել որ 35 տարի յետոյ, Մոնրէալի սառցապատ ճամբաներուն ու մայթերուն վրայ, իր կարծածէն շատ աւելի անհրաժեշտօրէն, այդ գաւազանը պէտք կրնար ըլլալ: Ոչ ալ ես կրնայի նախատեսել որ, մինչեւ այս յօդուածը գրէի տակաւին ապրող սփիւռքահայ գրչակիցներուն կողմէ ողջունելու իր 85ամեակը եւ շնորհակալութիւն յայտնելու համար ինծի տուած գաւազանին եւ անոր ընկերակցող պատուէրին համար – Մայիսեան գարնանային օր մը Ս. Յարութիւնեան պիտի վախճանէր Հոկտեմբերեանի հայրենի իր տան մէջ, մաքուր եւ արդար մարդու խաղաղ հոգիով:

Հ. Ն.

Մոնրէալ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ԼՈՍ-ԱՆՃԸԼԸՍԻ ՄԷՋ

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ 85ԱՄԵԱԿԸ

Պըրպէնքի Առաջնորդարանի «Գալայճեան» սրահին մէջ, Դեկտ. 3ին, նշուած է Հալէպի Կիլիկեան վարժարաններու հիմնադրութեան 85ամեակը, նախաձեռնութեամբ Կիլիկեան Կրթական միութեան կեդր. վարչութեան: Ներկայ եղած են 300 հոգի: Ողջոյնի խօսքով հանդէս եկած է միութեան կեդր. վարչութեան ատենապետը՝ Վարդան Եաղսըզեան: Բացումը կատարելով հանդիսավարը՝ Տոքթ. Հրայր Տէքմէճեան, դրուատած է Կիլիկեանի 85ամեայ կրթական ուղին եւ գնահատած անոր վաստակը: Բանախօսած է Կիլիկեանցի Ասատուր Կիւզէլեան (Լոնտոնէն), նկարագրելով Կիլիկեանի հիմնադրութեան ժամանակաշրջանի քաղաքական ու ազգային կացութիւնը եւ շեշտած՝ դպրոցին դերը սերունդներու դաստիարակութեան մէջ: Գնահատանքի խօսքով հանդէս գալով առաջնորդ Յովնան Արք. Տէրտէրեան, ի մէջ այլոց նշած է թէ «Իւրաքանչիւր դպրոց, Սփիւռքի մէջ, Հայաստանն է, հայրենիքն է որ հայ մանուկներու կեանքը կը լեցնէ, կ'իմաստաւորէ, կ'առաջնորդէ դէպի յաւիտենականութիւն, կ'արթնցնէ մեր մէջ նաեւ զգաստութեան ոգին, բայց նաեւ մեր արեան մէջ արձագանգ կը դարձնէ նահատակ սերունդի կանչը հայօրէն ապրելու, քաջօրէն պահելու մեր հաւատքը, լեզուն եւ մշակոյթը»: Ապա, Առաջնորդը բեմ հրաւիրելով վաստակաւոր երեք կիլիկեանցիներ՝ Վարդան Եաղսըզեան, Կարպիս Պալըգճեան եւ Բիւզանդ Մարգարեան, զանոնք պարգեւատրած է Ամենայն Հայոց հայրապետին շնորհած «Ս. Ներսէս Շնորհալի» շքանշաններով: Օրուան նախագահուհին՝ Տիկին Աշխէն Փիլաւճեան, պարգեւատրուած է Կիլիկեան Կրթական միութեան «Կըրթասէր» Ա. կարգի ոսկէ շքանշանով: Այս առթիւ, ի նպաստ վարժարանին եղած նուէրներէ գոյացած է շուրջ 100 հազար տոլար: Գործադըրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը:

Հ.Օ.Մ.-Ի ՊԸՐՊԷՆՔԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ 15ԱՄԵԱԿԸ

Կլէնտէյլի «Պրէնտվիւ գոլեքշըն» սրահին մէջ, Դեկտ. 1ին, նըշուած է ՀՕՄ-ի Պըրպէնքի «Արազ» մասնաճիւղին 15ամեակը, որուն ներկայ եղած են 300 հոգի: Յայտագիրը վարած է Մարալ Զալեան: Խօսք առնելով մասնաճիւղի վարչութեան ատենապետուհին՝ Վիքի Մարաշլեան, տուած է պատմականը մասնաճիւղի հիմնադրութեան եւ անդրադառնալով գործունէութեան, նշած է թէ 10 անդամներով սկսած մասնաճիւղը բազմապատկած է իր անդամներու թիւը, մասնակցած է Շրջ. Վարչութեան ծրագիրներու իրագործման, պարգեւատրած է Պըրպէնքի հանրային վարժարաններու շրջանաւարտ յառաջադէմ հայ աշակերտները եւ հիմնած է Շրջ. Վարչութեան ընկերային ծառայութեան գրասենեակի ճիւղ մը Պըրպէնքի մէջ: Գնահատանքի խօսքով հանդէս եկած է Շրջ. Վարչութեան ատենապետուհի Սոնա Փէլթէքեան: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը:

ԱԶՆԱՒՈՒՐ ԵՒ ԻՐ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐԸ ՕՓԵՐԱ ԿԱՐՆԻԷԻ ՄԷՋ

Գործակցութեամբ Փարիզի Ազգային Օփերայի, Շարլ Ազնաւուր իր շուրջ պիտի համախմբէ, Կարնիէ Պալատի բեմին վրայ, 2007 Փետրուար 17ին, Շաբաթ ժամը ճիշդ 20:30ին, հռչակաւոր արուեստագէտներու փաղանգ մը: Այս երեկոյթը կազմակերպուած է «Երիտասարդ Դեսպաններ՝ Հայաստանի համար» ծրագրին ի նպաստ, որ կը նախատեսէ ապահովել Ֆրանսայի մէջ կեցութիւնը հարիւրաւոր հայ պատանիներու, որոնք Ֆրանսերէն կը սորվին, եւ որ կը վայելէ նեցուկը Ֆրանսայի Կրթական, Բարձրագոյն Ուսման եւ Հետազօտութեան նախարարութեան, Ծերակոյտին, Երեսփոխանական ժողովին եւ անշուշտ Շարլ Ազնաւուրի, որ անգամ մը եւս պիտի գտնուի իր ժողովուրդի կողքին: Այս երեկոյթը կը տեղադրուի «Հայաստանի Տարին Ֆրանսայի մէջ» յայտագրի շրջագիծին մէջ եւ կը զուգորդուի երգահանդէս – երեկոյթին, որ կայացած էր Երեւանի մէջ, 2006 Սեպտեմբեր 30ին:

Տոմսերու համար դիմել – հեռաձայն 08. 92. 89. 90. 90 կամ www.operadeparis.fr կամ Կարնիէ Պալատի ու Օփերա Պասթիյի տոմսավաճառները:

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Բայց պէտք է որ նշանակեմ կարգ մը իրողութիւններ, որոնք իմ մեկնումէս առաջ տեղի ունեցան, եւ կարեւոր յիշատակութիւններ են, գո՛նէ իմ ուսանողական կեանքիս համար:

Նախ կը պարտաւորուիմ յայտնել, թէ բժիշկ անունին ու տիտղոսին խոլովին անարժան, զորս՝ կրցի սրիկայէն սատացած հարուածներս որեւէ չար հետեւանք չթողին վրաս, առողջութիւնս մնաց անվթար բարեբախտաբար, ու ես ամենայն ջանադրութեամբ շարունակեցի հիւանդանոցս. առաջին տօքթորաս տուի, ինչպէս գրած եմ, եւ միանգամայն ձեռնարկեցի պատրաստել Ֆրանսայի դըպրոցներուն ու համալսարաններուն մէջ գտնուող բոլոր հայ ուսանողներուն ամբողջական մէկ ցուցակը, կարգ մը խորհրդածութիւններով, եւ այս աշխատութեանս համար խել մը թղթակցութիւններ ընելու ստիպուեցայ ու յաջողեցայ երեւան բերել ուզած ցուցակս, կամ վիճակացոյցս, զոր ընթերցայ Փարիզի «Հայկազեան Ուսումնասիրաց» ընկերութեան հանդիսաւոր ժողովին մէջ, 1881 Փետրուար 7ին:

Հարկ է տակայն պատմել նաեւ Նար-պէյ Խորէն Սրբազանին Փարիզ գալու պարագան, որ դիպեցաւ այդ ատեններուն եւ որ բաւական նշանակալից եղաւ:

1880 Ապրիլ 7ին էր, որ Նար-պէյ Սրբազան Փարիզ եկաւ եւ իջաւ իր եղբօրը տունը, ուր «բարիեկ»ի այցելութիւն մը ըրաւ «Հայկազեան Ուսումնասիրաց»ը իր քանի մը անդամներով, որոնց հետ գըտնուելու հրաւիրուեցայ եւ ես, 1880 Ապրիլ 13ին:

Կէս օրէ յետոյ տեղի ունեցաւ այդ այցելութիւնը. ընկերութեան ատենապետն էր Յովհաննէս Թիւլխուզեան, որ մեզ մի առ մի ներկայացուց Սրբազանին: Մեր այս այցելութեան համար Սրբազանը մեծապէս շնորհակալ եղաւ. քաջալերական խօսքեր ուղղեց մեզի մաղթելով որ մենք ապագային ազգասէր, ազգօգուտ գործերու հեղինակներ հանդիսանայինք:

Երբ Սրբազանն իր խօսքն աւարտեց, ընկերութեան թեր ատենապետ Սիմոն Ռաֆայէլեան՝ բժշկական ուսանող, կարդաց գրաւոր ուղերձ մը, որուն մէջ Սըրբազանին գրական ու քերթողական ձիրքերը դրուատելով, ուրախութիւն յայտնեց, որ Փարիզի հայութիւնը բախտը կ'ունենար ողջունելու Հայակիլիկեան թագաւորներուն ցեղին պատկանող մեծ անձնաւորութիւն մը:

Նար-պէյ Սրբազան Ռաֆայէլեանի ուղերձին համար ալ շնորհակալ ըլլալով, մեզ նստեցուց սրահին մէջ ու ներկայացուց իր եղբօրը՝ Իշխան Լուսինեանին, որ էր երբեմնի Ամբրոսիոս Վարդապետ Գալֆայեանը, նախկին միաբան Վենետիկի Մխիթարեան, այժմ աշխարհականացած ու ամուսնացած ֆրանսացի իշխանուհիի մը հետ:

Փլաս տԷլոյի (որ յետոյ Փլաս Վիքթոր Հիւկօ եղաւ) վրայ ամենաշքեղ պալատի մէջ կը բնակէին իշխանուհի եւ իշխան. սրբազանը հիւր էր ասոնց եւ ամէն օր կը տեսնուէր եղեր մեծանուն Վիքթոր Հիւկոյի հետ, որ իշխանուհւոյն պալատին ճիշդ քովի տունը վարձած էր. Վիքթոր Հիւկոյի նստած տունը իշխանուհւոյն սեփականութիւնն էր:

Բաւական մնացինք Լուսինեաններուն ճոխ սրահը. օշարակներ մեզ հրամցուեցան, եւ միջոց մը Սրբազանը երկարօրէն մեզ պատմեց իւր ճամբորդութիւնները, տեղեկութիւններ տուաւ Հայկական խնդրոյն վրայ, եւ ցոյց տուաւ այն պաշտօնական գիրերը, զորս ստացած էր Ռուսակաց ու Ռումանական կառավարութիւններէն, իբր վաւերական ապացոյց, իրենց Կիլիկիոյ Լուսինեաններէն սերած ըլլալնուն:

Գոհ մնացինք տեսնելով այս պաշտօնական վաւերագիրները, ուրախ եղանք յուսալով թէ կիլիկեան անկախութեան արեւը կը ծագէր թերեւս վաղիւ, բայց Սրբազանը այս բոլորը մեզ ցոյց տալով հանդերձ խոր ցաւ ալ յայտնեց, որ Ազգային պատրիարքական իշխանութիւնը հակառակ կ'արտայայտուէր այս իշխանութեան հարցին, եւ չէր կամենար ճանչնալ զայն:

(Շար. 151)

(Շար. Ա. էջէն)

մակերպութիւններու խորհուրդէն գլխաւորութեամբ Նախագահ Ա. Կէօվճեանի, պատուիրակութիւն մը Պոլիս մեկնեցաւ մասնակցելու յուղարկաւորութեան: Պատուիրակութեան մաս կը կազմեն Ռ. Մակոյեան, Գր. Աժտէրխանեան եւ ուրիշներ: Կան նաեւ անձնական նախաձեռնութեամբ մեկնողներ:

Հայաստանեայց եկեղեցին կը ներկայացնէ, ինչպէս գրած կինք, ԱՄՆ-ու արեւելեան թեմի առաջնորդ Խաժակ Արք. Պարսամեան: Ան Յունուար 22ին հասած էր Պոլիս, այց մը տուած «Ակօս»ի խմբագրատան ու ցաւակցութիւն յայտնած Թերթին անձնակազմին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒՄՆԵՐ ՈՒ ՆՈՐ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔ

Գլխաւորաբար Թուրք մամուլը իր բոլոր հատուածներով լեցուն է Հ. Տինքի յիշատակը ոգեկոչող անհամար գրութիւններով: Բոլորն ալ անխտիր կը դատապարտեն ոճիրը, սնոր ամբողջական լուսաբանութիւնը պահանջելով: Միւս կողմէ կը շարունակուին պետական դէմքերու, մտաւորականներու «Ակօս» այցերը, ցաւակցութիւնները. նոպէլեան մրցանակակիր Օ. Փամուքէն ետք ծանօթ վիպագիր Եւ. Քէմալ եւս այց մը տուած է խմբագրատուն, յայտարարելով. «Թուրքիոյ մէջ ներկայ ցեղապաշտութիւնը ոչ մէկ ուրիշ տեղ գոյութիւն ունի այլեւս»:

Միահամուռ այս հակազդեցութիւնները սակայն արգելք չեն եղած որ Գատըգիւղի Ս. Թագաւոր եկեղեցիին պատին վրայ անծանօթներ գրեն. «Հրանդը մեռաւ, կարգը միւս Հրանդներունն է»: Պոլսոյ հայ գաղութը որ շշմած է ցաւին ահագնութեան դիմաց, արդար մտահոգութեամբ կը վերաբերի նման երեւոյթի:

«ԱԿՕՍ»Ի ՆՈՐ ԽՄԲԱԳԻՐԸ՝ Է. ՄԱՀՉՈՒՓԵԱՆ

«Ակօս»ի լոյս տեսնելիք յառուկ թիւին խմբագրութիւնը յանձնուած է Հ. Տինքի գրչակից, գաղափարակից լրագրող Էթիէն Մահչուփեանի:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Պերճ Ճէզվէճեանի յիշատակին Տէր եւ Տիկին Եօլհամմէս Զիլինկիրեան 200 Եւրօ կը նուիրեն «Յառաջ»ին:

Collectif

VAN

Le compte à rebours a commencé !
Les sessions parlementaires se terminent le 22 février. Auparavant,

LE SENAT DOIT RATIFIER
LA LOI VOTE LE 12 OCTOBRE 2006

à l'Assemblée Nationale et pénalisant la négation du génocide arménien.

RASSEMBLEMENT

LE JEUDI 25 JANVIER
A 14 HEURES
DEVANT LE SENAT
15 rue Vaugirard — 75006 Paris

LE NEGATIONNISME EST UN CRIME.
POUR LE PUNIR IL FAUT UNE LOI

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club
«Rouben Mamoulian»
Sous le parrainage
de **Robert GUEDIGUIAN**,
réalisateur

Jeudi 25 janvier, à 20 heures
SOIREE PARADJANOV

RHAPSODIE UKRAINIENNE

de Sergeï Paradjanov, 1960
Avec O. Petrenko, E. Kochman, Y. Goulaiev et la participation des Kholkosiens du village de Boutchak

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

- Participation aux frais : 5 Euros
- Adhérents et Abonnements : 3 Euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall 75010 Paris
M° République

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՑՈՅՑԸ

Շուրջ հինգ հարիւր հոգի հաւաքուեցան, Շաբաթ Յունուար 20 ժամը 12ին, Մարսէյլի Թրքական հիւպատոսարանին առջեւ, «363 Ավընիւ տիւ Փրատօ»:

Կազմակերպիչները, Ֆրանսայի Հայկական միութիւններու համակարգումի կոմիտէն, ծաղկեպսակ մը եւ Հրանդ Տինքի նկարը զետեղեցին հիւպատոսարանի մուտքին, մայթին վրայ: Հիւպատոսարանը փակած էր իր բոլոր պատուհաններն ու սեւ ներկուած երկաթէ դուները: Ցուցատախտակներու եւ պաստառներու վրայ ալ գրութիւններու հետ կը կարդացուէր՝

« 1·500·000 + 1 »:

Տեղական մամուլը լայն արձագանգ տուաւ:

Նախ, Շաբաթ երեկոյեան երրորդ կայանը իր տեղական լուրերու բաժնին մէջ եւ Կիրակի գրաւոր մամուլը՝ Լա Փրովանս եւ Լա Մարսէյէզ:

◆ ԼԱ ՓՐՈՎԱՆՍ Յունուար 21ի թիւով Ա. էջին վրայ, ցուցարարներու նկարով մը, կը խորագրէր՝ «Համակամութիւն. Հայերը՝ յուզում եւ զայրոյթ» եւ Դ.-րդ էջին մէջ կը յատկացնէր լայն սիւնակներ ցոյցի մեծադիր եւ գունաւոր նկարով մը: Թերթը կը նկարագրէ ցոյցը եւ ի մասնաւորի կու տայ տեղւոյն վրայ գտնուող քաղաքական դէմքերու արտայայտութիւններէն հատուածներ: Երեսփոխան Ռոլան Պլում՝ «Պետական ոճիր մը. երբ տասնամեակներով ճշմարտութիւն մը չըսուիր ու կը խափանուի, միշտ ձեռք մը կը գտնուի սպաննելու համար»: Պուշ տիւ Ռոն Ընդհ. Խորհուրդի անդամ Ֆելիքս Վէկան՝ «Բոլոր ժողովրդավարները կը հաշուեն նոր մարտիրոս մը»:

◆ԼԱ ՄԱՐՍԷՅԷԶ Յունուար 21ի թիւով Ա. էջին վրայ լայն խորագիր մը կը յատկացնէ՝ «Յարգանք Հրանդ Տինքի. թուրք պետութիւնը մեղադրուած» եւ նկար մը ցոյցէն: Ապա, թերթը ամբողջ էջ մը կը նուիրէ մեծադիր նկարով: Կը նկարագրէ ցոյցը՝ յուզում, ցաւ, զայրոյթ եւ արտայայտութիւնները: Երեսփոխան Ռիշար Մայէ՝ «21րդ դարուն անընդունելի արարք մըն է. կը յիշեցնէ 1945ի Գերմանիան»:

Մարսէյլի Քիւրտերը բերին իրենց զօրակցութիւնը եւ պաստառի մը վրայ կը կարդացուէր՝ «Ձեր պայքարը մերն ալ է»:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԲԲԱՅ ՓԻԷՐ վախճանեցաւ Յունուար 22ի առաւօտուն Փարիզի Վալ տը Կրասի հիւանդանոցը, ուր փոխադրուած էր շաբաթ մը առաջ Թոքի բորբոքումի հետեւանքով: 94 տարեկան էր եւ Ֆրանսայի ժողովուրդին ամէնէն սիրելի դէմքը: Բուն անունով Անրի Կրուէս. 1949ին հիմնած էր Լէ Գոմփանեոն տ'Էմմաիւս, բարեսիրական կազմակերպութիւն մը անօթեւան եւ Թշուառ հասարակութեան ի նպաստ: Յաճախ ձայնը բարձրացուցած է հարուստներու անձնասիրութեան կամ կրաւորական դիրքին դէմ: Երկրին ամէնէն ժողովրդական դէմքն էր:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ վարչապետը Ֆուատ Սինիօրա հարցազրոյցով մը Մոնտի (Յունուար 23) կոչ կ'ընէ որ օգնեն Լիբանանի, որպէսզի ան դուրս ելլէ քաղաքական իր տագնապէն: Լիբանանը, կ'ըսէ արտաքին օժանդակութեան պէտք ունի զեղչելու համար հանրային իր պարտքը եւ զարկ տալու իր աճին: Լիբանանի ընդդիմութիւնն ալ տեղի չի տար, բողոքի նոր կոչ ըրած է եւ կը սպառնայ անոնց որոնք գործադուլի չեն դիմեր: Յունուար 25ին, Փարիզի մէջ, ժողով մը կը բացուի, որու օրակարգն է օգնել Լիբանանի: Յունուար 23ին, Պէյրութ գործադուլի մէջ էր եւ բոլոր ճամբաները փակ էին: Միջադէպեր պատահած էին առաւօտուն իսկ, 5 քրիստոնեաներ վիրաւորուած էին:

ԻՐԱՔԻ մէջ, գլխաւորաբար Պաղտատ եւ շրջակայքը, Յունուար 22ին յաջորդական ոճրափորձերէ աւելի քան 130 հոգի մեռած է: Նախ Պաղտատի մէջ, երկու Թակարդուած ինքնաշարժերու պայթումէն 88 հոգի մեռած է եւ 160 հոգի ալ վիրաւորուած են: Այլ ոճրափորձեր ալ գործըլուած են Տիգրիսի ափին Պապ ալ-Շարքի Թաղամասը:

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Վարժարանին մեծ դահլիճին մէջ
Կիրակի, Յունուար 28,
ժամը 10·30ին
պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը մատուցուի ննջեցեալ նախկին աշակերտներուն եւ իրենց դաստիարակ վարդապետներուն ու բոլոր ուսուցիչներուն հոգիներուն համար:
Կը պատարագէ՝
Հ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎՐԴ. ՊԶՏԻԿԵԱՆ
Վարժարանի նոր տնօրէն

ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ
ժամը 12ին
– Բարոյական եւ ելմտական տեղեկագիր
– Նոր վարչութեան ընտրութիւն:

MESSE DE REQUIEM

L'UNION DES ANCIENS ELEVES MOORAT - RAPHAËL

Dans le grand salon du Collège
Dimanche 28 janvier
à 10 heures 30

Messe de réquiem à la mémoire des anciens élèves, de leurs éducateurs et de leurs parents disparus.
Officiant :
Rév. Père Haroutioun BEZDIKIAN
Nouveau directeur du Collège

ASSEMBLE GENERALE ANNUELLE
à 12 heures
Ordre du jour :
— Rapport moral et financier
— Election du nouveau Conseil d'administration.

Buffet campagnard en clôture.

26 rue Troyon — 92310 Sèvres

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Կապոյտ Խաչի Շաւիլի «Տէր-Դաւթեան» մասնաճիւղը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու տայ իր ողբացեալ ընկերուհիներու յիշատակին, Կիրակի, Յունուար 28, Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

□

POUR L'EXPOSITION AU LOUVRE

La Croix Bleue des Arméniens de France Section **«Sossé Mayrig»** de Marseille organise un **VOYAGE A PARIS les 3 et 4 mars.**
Prix : 295 Euros tout compris.
Renseignements :

— **Seta** : 06. 10. 25. 17. 16
— **Marie** : 04. 91. 67. 54. 58
— **Astrig** : 04. 91. 77. 87. 31

Centre Culturel SAINT MESROB

Les soirées culturelles et littéraires
« L U M I E R E ,
V E R I T E
E T L I B E R T E »

DE L'ECRITURE AU MANUSCRIT, PUIS AU LIVRE
ARMENIENS DE MESROP MACHTOTZ A HAKOB MEGHAPART

Série de conférences dont la première aura lieu :
le jeudi 25 janvier à 20h30
Conférence donnée par
Léon KETCHEYAN
Présentation de
Karen SIMONIAN

10 bis rue Thouin — Paris 5ème
Métro : Cardinal Lemoine / Monge

Ouverture de printemps en Egypte

La Paroisse Catholique Arménienne de Paris
organise un voyage en Egypte de 10 jours
du 21 au 31 mars
avec Visite du Caire et Croisière sur le Nil
en hôtel ou cabine 4* (en chambre double) et pension complète

Inscription et informations :
01 44 59 23 50
Prix estimatif : 1.210 Euros -
Nombre de places limité -
Inscriptions recommandées

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 25
JEUDI
25 JANVIER
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

8-ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻԻ 21·627 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21·627

ՀՐԱՆԴ ՏԻՆՔԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՀԱԶԱՐ ՄԱՍՆԱԿԻՑՆԵՐՈՎ

Ապահովութեան ծայր աստիճան խիստ պայմաններով եւ Պոլսոյ համար աննախընթաց մթնոլորտի մը մէջ տեղի ունեցաւ Հ. Տինքի յուղարկաւորութիւնը Յունուար 23ին: Առտուան առաջին արարողութիւնը կատարուեցաւ «Ակօս»ի խմբագրատան առջեւ ուր ինկած էր ան: Արդէն տասնեակ հազարաւորներու բազմութիւն մը շրջապատած էր դագաղը կրող մեռելակառքը, խմբագրատան պատուհանէն վար կախուած իր հսկայական դիմանկարին տակ: Մասնակիցները տառացիօրէն կը յարգէին լուռ, առանց լոզունգի տողանցելու իր իսկ կամքը. բայց կը կրէին հայերէն (լատինատառ), թրքերէն եւ քրտերէն սեւ թուղթով ցուցանակներ որոնց վրայ կային նոյն երկու արձանագրութիւնները. «Բոլորս Հայ ենք», «Բոլորս Հրանդ ենք»: Կային հաստ ու կենտ ցուցանակներ ալ «Ոճրագործ 301» արձանագրութեամբ, որպէս ակնարկութիւն Թրքական պատժական օրէնքին այդ յօդուածին, որ դատապարտելի ու պատժելի արարք կը հռչակէ «թրքութեան անարգումը»:

Հ. Տինքի սպանութեան վայրին վրայ ուշադրութիւն կը գրաւէր սեւ շրջանակով ձգուած «Հրանդ Տինք 2007 – 1915» արձանագրութիւնը:

Առաջին այս արարողութեան ամէնէն յուզիչ պահը եղաւ Հրանդին կնոջ Ռաքէլի հրաժեշտի հետեւեալ նամակը զոր ան կարդաց մեռելակառքին հանդիպակաց զետեղուած բարձրադիր ամպիոնէն, շրջապատուած իր զաւակներով:

Ռաքէլ Տինք կ'ըսէր.

«Սիրելի բարեկամներ, այսօր հրաժեշտ կու տանք էութեանս կէսին, սիրածիս, զաւակներուս հօրը, մեր ընտանիքին պետին, ձեր եղբօր: Լուռ յարգանքի երթի մը եկած ենք, առանց ձախին, աջին, մեր առջեւը կամ ետեւը զոնուողը նեղելու, կոպտութիւն ընելու. առանց լոզունգներ արձակելու, պաստառներ պարզելու: Այսօր մեր լռութեամբ հզօր ձայն մը պիտի բարձրացնենք: Քանի՛ տարեկան ալ ըլլայ, 17 կամ 27, ո՛վ որ ալ ըլլայ ոճրագործը, գիտեմ թէ կար ժամանակ երբ ան ալ երախայ էր: Ո՞չի՛նչ կարելի է ընել, եղբայրներս, առանց հարց տալու թէ երախայէ մը ի՛նչպէս ոճրագործ կը ստեղծուի:

Իրեն համար անձեռնմխելիներ չկային. ծանր փոխարժէք վճարեց:

Առեւլութեամբ, անարգանքով, արիւն մը արիւնէ գերադասելով աղուոր վաղորդայններ չեն ստեղծուիր եղբայրներս: Արիւնը ուրիշ արիւնէ մը գերադասել կարելի չէ, եղբայրներս...

Սիրա՛ծս, դուն որ մարդ չսպաննեցիր, ոչ ոք անարգեցիր, ոխ չպահեցիր, եղբօրդ խրատունքը փնտռեցիր: Ո՞վ կրնայ մոռնալ ըրածներդ, խօսածներդ. ո՞վ կրնայ մոռցնել: Վախը կրնա՞յ մոռցընել. ո՛չ, ոչ մէկ խաւար կրնայ մոռցընել...

Բաժնուեցար զաւակներէդ, բաժնուեցար ինձմէ, սիրածներէդ, չբաժնուեցար երկրէդ:

Եղբայրնե՛րս, բարեկամութեան անոր սէրը գինքը հո՛ս հասցուց: Վախին, ասպարէզ կարդացող սէրը մեծցուց զինք: Կ'ըսեն թէ ան մեծ մարդ մըն էր: Հարց կու տամ ձեզի. ան մե՞ծ ծնաւ. ան ալ մեզի նման ծնաւ: Ան ալ հողածին էր. մեզի նման, փոքր մարմինով. աչքերուն սէրը մեծ ըրաւ զինք: Մարդ ինքնաբերաբար մեծ չըլլար. իր ըրածները կը մեծցընեն զինք: Ան մեծ եղաւ, այո՛, որովհետեւ մեծ մտածեց, մեծ խօսեցաւ: Ձեր լռութեամբ մեծ խօսեցաք դուք: Դուք ալ մեծ էք: Մի՛ գոհանաք այսքանով: Առեւլութեամբ, անարգելով, արիւն մը ուրիշէ մը գերադասելով եղբայրութիւն չըլլար»:

Աւարտելէ ետք իր խօսքը Ռ. Տինք սպիտակ աղաւնիներ թռցուց որպէս խորհրդանիշ խաղաղութեան:

Առաջին այս արարողութենէն ետք կարմիր մեխակներով ծածկուած մեռելակառքը ու ամէն քայլի նոր մասնակիցներով ստուարացող թափօրը ըստ նախապէս որոշուած ուղեգիծին, բռնեց ութ քիլոմեթրնոց ճամբան, հասնելու համար մինչեւ Ս. Աստուածածին Մայր եկեղեցիին գտնուած թաղը: Երթին խաղաղ, լուռ ընթացքը խանգարուեցաւ Պոլսոյ կամուրջէն անցքէն ետք երբ կարմիր շապիկներով խումբ մը մասնակցեցաւ թափօրին ու սկսաւ պետութեան, իշխանութիւններու դէմ անոնց ցեղասպանութիւնը պախարակող լոզունգներ վանկարկել: Շահագործումի քիչ մը կանուխ այդ փորձը սակայն երկար չըտեւեց, այլ մասնակիցներու լռութեան ազդարարութիւններով:

Եկեղեցական արարողութիւնը եւս կարգապահութեան բացառիկ պայմաններու ենթակայ եղաւ: Որոշուած ժամէն բաւական առաջ իրենց տեղերը գրաւեցին պաշտօնական անձնաւորութիւնները, հրաւիրեալները, որոնց մէջ էին Թուրքիոյ ներքին գործերու նախարարը Ա. Աքսու, պետական նախարար Մ. Ա. Շահին, կուսակցական ղեկավար դէմքեր, երեսփոխաններ, արուեստագէտներ. հոն էին նաեւ հրեայ ռաբունապետը Ի. Հալեւա, Ասորիներու մետրոպոլիտը Ե. Չէթին, ԱՄՆ-ու դեսպանը, հիւպատոսը, իսկ օտար անձնաւորութիւններէն՝ Հայաստանի պատուիրակութիւնը՝ գլխաւորութեամբ արտաքին գործերու փոխ նախարար Ա. Կիրակոսեանի, Սփիւռքի գաղութներու ներկայացուցչական կազմերը, Թուրքիա - Եւրոպական Միութիւն խառն յանձնախումբին նախագահներէն Ժ. Լակէնտիժ, Գերմանիոյ ընկերվարականներու նախագահներէն երեսփոխանուհի Գլաուտիա Ռոթ որ ջերմ պաշտպան մըն է Թուրքիոյ անդամակցութեան, նաեւ բոլոր Նակաթողիկոսներ Գարեգին Բ.ի եւ Արամ Ա.ի ներկայացուցիչները, Խաժակ Արքեպիսկոպոս Պարսամեան եւ Շահէ Ծ. Վարդապետ Փանոսեան, Գերմանիոյ, Ռումանիոյ առաջնորդները, եւլն.:

Ուշադրութիւն գրաւեց հանրապետութեան նախագահ Ա. Ն. Սեզէրի ղրկած ծաղկեպսակը որ բողոքի ծափերով դիմաւորուեցաւ:

Յուղարկաւորութեան նախագահեց Մեսրոպ Պատրիարքը, հանդիսապետեց պատրիարքական փոխանորդ Շահան Արքեպիսկ. Սվաճեան: Մեսրոպ Արք. իր դամբանականով ողջունեց Հ. Տինքի հայեւթուրք երկխօսութեան ուղղուած յանձնառու կեցուածքը, նոյն առեն կոչ ուղղելով Թուրքիոյ ղեկավարութեան որ անյապաղ հարկաւորը ընեն երկրին մէջ հակահայ զգացումներու պատուար կանգնելու համար: Ան չէշտեց նաեւ թէ Հ. Տինքի մահը տարօրինակ հակասութեամբ մը քով քովի բերաւ Երեւանի ու Անգարայի պատասխանատուներ:

Ուշադրութիւն գրաւեցին Մեսրոպ Արք.ի յատկապէս հետեւեալ խօսքերը. «Մեր պետութիւնն ու Թուրք ժողովուրդը չեն տեսներ որ Հայերս հազարաւոր տարիներէ ի վեր այս հողերուն վրայ կ'ապրինք: Մեզի օտարի ու կարողական թշնամիի վերաբերում արժանի կը նկատեն:

..Այսուհետեւ կը շարունակենք պահպանել մեր հաւատքը, որ սկսած՝ դասագիրքերէ ու դպրոցներէ, հանրութեան մօտ գոյացած հակահայ այս թշնամութիւնը ջնջելու ուղղուած աշխատանքներու պիտի ձեռնարկուի անյապաղ»:

Նշենք նաեւ որ եկեղեցիին մէջ ոչ մէկ խճողում տեղի ունեցաւ հակառակ յուղարկաւորներու այդքան մեծ թիւին. ամէն բան ընթացաւ նախապէս սահմանուած ձեւով, տաճարին մէջ տեղ տրուելով գրեթէ միայն Տինքի հարազատներուն, պարագաներուն, պաշտօնական հրաւիրեալներուն, ներկայացուցչական հանգամանքով դէմքերու:

Յուղարկաւորութեան երգեցողութիւնը կատարուեցաւ Թուրքիոյ զանազան կողմերէն հասած երգեցին տպաւորիչ խումբի մը կողմէ որ առաջին անգամ կը միանար որպէս լման երգչախումբ:

Կրօնական արարողութեան աւարտին Հ. Տինքի դագաղը առաջնորդուեցաւ Պալըգլըի հայկական գերեզմանատունը, ուր տասնեակ հազարաւորներ խմբուած կը սպասէին արդէն: Մեռելակառքին դագաղը ուսամբարձ տարուեցաւ անոր ընտանեկան դամբարանը ուր հողին յանձնուեցաւ իր ծնողքին քով: Իր ծննդավայրէն՝ Մալաթիայէն բերուած հողով ծածկուեցաւ փոսը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՈՒ ԱՐՑԱԽԻ
ՆՇՈՒՄՆԵՐԸ

Հ. Տինքի սպանութիւնը մեծ յուզում եւ ցասում առթած է Հայաստանի ու նաեւ Արցախի ժողովուրդին, յատկապէս երիտասարդութեան: Յուղարկաւորութեան օրը, Յունուար 23ին, Երեւանի Ազատութեան հրապարակին, սուգի հանրահաւաքը խմբած է բազմահազարանոց բազմութիւն մը, շատեր մասնակցած են մոմերով, ծաղիկներով, պաստառներով: Օփերայի շէնքին վրայ զետեղուած է Հ. Տինքի մեծադիր մէկ նկարը: Մասնակիցներուն մէջ գտնուած են մտաւորականներ, քաղաքական եւ դիւանագիտական շրջանակներու ներկայացուցիչներ, ուսանողներ, Սփիւռքէն հոն գտնուողներ: Վայրկեան մը յարգանքի լռութիւն պահելէ ետք բազմութիւնը ունկնդրած է զոհ լրագրողին կենսագրականը, անոր յօդուածներէն հատուածներ, եւլն.:

Նման հաւաքներ տեղի ունեցած են նաեւ Վանաձորի ու այլ շրջաններու մէջ:

Նոյն օրը երթ մը տեղի ունեցած է դէպի Ծիծեռնակաբերդ:

ԼՂՀ նախագահ Ա. Ղուկասեան դատապարտելով Հ. Տինքի նահատակութիւնը, կայն նկատած է 1915ի շարունակութիւն, Թուրքիոյ մէջ այլակարծութեան հանդէպ սնուցուած անհանդուրժողութեան փաստ եւ սեփական ժողովուրդէն պատմական իրականութիւնը ծածկելու փորձ: Ցոյց յայտնած է որ Անգարայի իշխանութիւնները ամէն բան կ'ընեն, բուն յանցաւորներու բացայայտումին համար ու անոնք կը կրեն արժանի պատիժը:

Արցախի Լրագրողներու միութեան նախաձեռնութեամբ Ստեփանակերտի մէջ Յունուար 23ին հրաժեշտի հանրահաւաք մը կազմակերպուած է ուր կարդացուած է միութեան յայտարարութիւնը ուր կ'ըսուի յատկապէս.

«Այդ եղերական ոճրագործութիւնը, անկասկած, եւս մէկ հաւաստումն է այն իրողութեան, որ թուրքական պետութիւնը, անկախ իր ցուցադրական կերպարանափոխութիւններէն, ըստ էութեան հաւատարիմ է մնացել այլատեացութեան իր նախնեաց աւանդոյթներին՝ հերթական անգամ հաշուեյարդար տեսնելով իր երկրում ազատախոհութեան, առաւել եւս՝ ոչ թուրքական էթնոսի գոյատեւման իրաւունքի նկատմամբ»:

Նոյն բնոյթի հաւաքներ տեղի ունեցած են տակաւին հայաշատ այլ կեդրոններու, ինչպէս Արժանթինի, Ջաւախքի, Դամասկոսի, նաեւ Պէրլինի, Համպուրկի, Ֆլրանքֆուրթի, Պրիւսէլի մէջ: Ամէն անգամուն դատապարտուած է ոճիրը, ցուցարարները թրքերէն եւ գերմաներէն պաստառներ կրած են «Բոլորս ալ Հրանդ Տինք ենք», «Բոլորս ալ Հայ ենք, Քիւրտ ենք» եւլն. արձանագրութիւններով:

ԼՐԱՍՓԻՌՆԵՐՈՒ
ԱՆԴՐԱԴԱՐՁԸ

Հ. Տինքի յուղարկաւորութիւնը, յատկապէս հարիւր հազար մասնակիցներու երեւոյթը միջազգային լրասփիւռներէ լայն արձագանգ գտաւ: Հեռատեսիլ եւ մամուլ, կրկին անդրադարձան պատմահարին, մեկնաբանելով կատարուածը:

Մասնաւորապէս տպաւորիչ էին թրքական օրաթերթերու (Յունուար 24) առաջին էջերը, շատ անգամ յուղարկաւորներու անծայրածիր թափօրին գունաւոր լուսանկարներով, տպաւորիչ խորագիրներով:

«Դաւաճան փամփուշտին հակազդեցութիւնը ամբողջ Թուրքիան մէկ սիրտի վերածեց» կը խորագրէր «Հիւրրիյէթ», «Միլլիյէթ» հարց կու տար «Ըստ ձեզի Հրանդը մահացա՞ւ», իսկ քրտական «Փոլիթիքա»ն հայերէն կը խորագրէր «Երթաս բարո՛վ Հրանդ» (լատինատառ), ներսի էջին ալ տալով «Աղաւնին ճամբեցինք» (նոյնպէս հայերէն, լատինատառ) խորագիրը:

Ֆրանսական մամուլն ալ լայն բացած էր իր էջերը Հրանդ Տինքի սպանութեան առթիւ: Լիպէրասիոն (Յունուար 24) կը խորագրէր յուղարկաւորութեան առթիւ համախմբուած տասնեակ հազարներով բազմութեան, բացագանչածը՝ «Բոլորս ալ Հայեր ենք», ինչ որ առնուազն ինքնատիպ երեւոյթ մըն է երբ այդ բազմութիւնը առաւելաբար Թուրք է: Ֆիկառօ կը գտնէ որ Հրանդ Տինք քով քովի բերած է Թուրքերն ու Հայերը, չեշտելով թէ այդ սպանութիւնը «ցնցում մը» (choc) ստեղծած էր Թուրքիոյ մէջ:

Լիպէրասիոնի թղթակիցը կ'անդրադառնայ նաեւ Էրտողանի բացակայութեան, քանի ան Իտալիոյ վարչապետին՝ Փրոտիի հետ փապուղիի մը բացումը կը կատարէր զաւառ: Բայց, համալսարանական մը դիտել կու տայ որ կրնար երկուքն ալ ընել, կը բաւէր որ արագ երթուղարձ մը ընէր:

ՄՈՍԿՈՒԱ

ՀԱՅ ՆՈՐ ԶՈՀ ՄԸ

Յունուար 19ին Մոսկուայի մէջ գտնուած է 16 տարեկան դպրոցական Արթիւր Մարտիրոսեանի դաշունահարուած դիակը: Անոր ընտանիքը չորս տարիէ ի վեր Մոսկուա կ'ապրի, համարուած է բարեկեցիկ: Իր տարեկիցները յայտնած են թէ պատանին առընչութիւն ունեցած է թաղային սրիկաներու հետ, ինչ որ ազդակ մը կը նկատուի անոր սպանութեան: Ոստիկանութիւնը հետաքննութիւն բացած է:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ ընկերվարական կեդրոնավայրին մէջ է (ռիւ տը Սոլֆերինօ), որ Յունուար 22ին, Սեկոլէն Ռուայալ պաշտօնական բացումը կատարած է ընտրապայքարին: Հոն ընդունած է Քէպէքի

(Շար.ը Դ. էջ)

ԻՆՉԵՐ ԶՐՍԵ՛Ղ ԹՈՒՐՔԻՆ

Որքա՛ն ալ գրուի, կրկնուի, շեշտուի, Սփիւռքի մեր շրջանակներուն մէջ նոյն թափով կը շարունակուի ցեղասպանութեան հարցով Թուրքին հոսանքն ի վար թիավարելու երեւոյթը: Բնական է որ այս ընդհանրացումին մէջ պէտք է զանազանել այդ թիավարումը ամենայն գիտակցութեամբ ընողները, միամտութեամբ, կամ ինչ որ աւելի վտանգաւոր է՝ տգիտութեամբ մեղանչողները, ինքնացուցադրութեան առիթ մը փախցնել չուզողները, պատմաբանի նման կոչումի մը ետին պահուըտածները, որոնք ամէն բանի մասին արտայայտուելու իրաւունքը կու տան իրենց: Բայց առաջին խումբէն, մնացածին հասարակ յայտարարը մտածելը բացառծի յատկանիշն է: Այլապէս, ի՞նչպէս կը բացատրուին «Թուրքը հասկնալ»ու, «Թուրքին օգնել»ու, «Թուրքին հետ գործակցել»ու անոնց պատրաստակամութիւնները:

Պէտք է խոստովանիլ որ միջազգայինէն ետք մե՛ր ոլորտին մէջ ալ բաւական ճամբայ կտրած է թրքական մարտավարութիւնը: Ան որ կը ներկայանայ «լայնախոհ», «ազատամիտ», «երկխօսելու պատրաստ» Թուրքիոյ մը պատկերը տալու յետին նպատակով: Բնականաբար հասկնալի է որ այդ մեծ երկիրը նման պատկեր ապահովելու գինը կրնայ վճարել, լծակները ճարել զայն պարտադրելու: Բայց ո՞վ կ՚արգիլէ որ այդ ճակատէն դիմումի մը թիրախ առնուած Հայն ալ բերանը բանալէ առաջ մտածէ քանի մը վայրկեան. առնուազն յիշելու համար թէ հայերէնին մէջ ալ կայ լռել բայը: Ճիշդ է որ «Լռութիւնը ոսկի է» ասացուածքը խաբկանք է, որոշ պարագաներու մէջ՝ աններելի մեղսակից. բայց կա՛ն տեղեր ալ որ ան ոսկիէն շատ աւելին կ՚արժէ. եւ այդ տեղերէն մէկն է ամբողջ ժողովուրդի մը հիմնական հաշուեյարդարին չահարկումի գետինը:

Այս բաները ո՛վ գիտէ քանիերորդ անգամ շեշտելու հարկը ներկայացաւ, վերջերս թրքական մամուլին(*) մէջ լոյս տեսած հայ հոգեւորականի մը՝ Գարեգին Արք. Պեքճեանի հարցազրոյցով: Նորութիւնը այն է որ թրքական քարոզչութեան մեքենան մեր հանրային դէմքերէն, գիտական մարզի պատկանողներէն, ներկայացուցչական որեւէ հանգամանքէ զուրկ անհատներէ ետք, իր թակարդին մէջ սկսած է առնել մեր հոգեւորական դասն ալ: Թէեւ այդ ներգրաւումը նոր չէ Ամերիկայի պարագային ուր պապէն աւելի պապական թեմակալ առաջնորդ մը թրքական խայծը կլլած էր առօք-փառօք, Թուրք լրագրողուհիին ակնկալածէն աւելի աշխոյժ թափով մասնակցելով թակարդին: Բայց նորութիւն է Եւրոպայի պարագային:

Գարեգին Արք. առաջին թերացումը գործած է չնշմարելով որ իրեն թէ իր համայնքին մասին զրուցելու գացած Թուրք լրագրողը այդ մասին քանի մը տափակ հարցումէ ետք, նիւթը կամաց մը փոխադրած է հայ-թուրք յարաբերութիւններու դաշտը որ բուն թիրախն էր ձեռնարկուած զրոյցին: Ու անգամ մը սայթաքելէ ետք, քանի՛ նախորդներու հետքով, իրարու յաջորդած են թրքական ակնկալութիւններուն միջնւկով արտայայտութիւնները, հաւաստումները:

Առաջինը կը վերաբերի անխուսափելի երկխօսութեան զոր Թուրք մտքին ամէնէն շահաբեր գիւտերէն մէկը պէտք է նկատել: Երկրորդն է «ծայրայեղական»ներու պախարակումը. եւ ըսել թէ հաւասարութեան նշանով մը ներկայացուած են անոնք: «Ծայրայեղականներ կան թէ՛ հայկական, թէ՛ թրքական շրջանակներում մէջ»: Իսկ քիչ անդին՝ «Ես դէմ եմ բոլոր անոնց որոնք ծայրայեղ ցեղապաշտ մտածումներու տէր են». հոս ալ հաւասար բաժին տրուած է Հայուն եւ Թուրքին:

Նոյն հոգեւորականը կը կարծէ որ Հայերու եւ Թուրքերու միջեւ խնդիր չէ եղած մինչեւ 1915 թուականը. «Անկէ ետք սկսած է ամբողջ հարցը»: Ան ալ գրեթէ կը կրկնէ, եթէ Թուրքիոյ մէջ հայ զոհերու համար յուշակոթող մը կանգնել կարելի ըլլայ. ու նորէն կը միջամտէ մեծափառ հաւասարութիւնը. «Ինչպէս Թուրքերը կը կանգնեն իրենց մեռեալներուն որպէս յարգանքի արտայայտութիւն». արդէն «Մեռեալներ կան հայ ընտանիքներէ, նոյնպէս Թուրքերէն»...

Այսքանէն ետք, ո՞վ կրնայ դատապարտել Թուրք լրագրողը որ իրաւամբ ժամանակը հասած կը գտնէ վերջին գամը գամելուն եւ հարց կու տայ. «Ձեր կարծիքով ի՞նչպէս կը կարգաւորուին հայ-թուրք յարաբերութիւնները»: Պատասխանը պէտք է գտնել «ամբողջ հարցը 1915էն ետք սկսած է»ի շրջագիծին մէջ. «Թուրքիան հարկ է որպէս դրացի վերաբերի Հայաստանին: Այնպէս, ինչպէս ծով-ծովի կ՚ապրէին Անատոլուի մէջ»:

Ցաւցնող, ընդվզեցնող, ամչցնող 4-5 էջնոց այդ հարցազրոյցին պատասխաններէն ընթերցումի մազին վրայ կը մնան տակաւին հետեւեալ քարերը. «Մարդիկ հարկ է լռութեամբ, պաղարիւնով նստին խօսին: ... Պէտք է վիճարկում ըլլայ: Թերեւս իմ մտածումս սխալ է: Թերեւս "ցեղասպանութիւն" չէ, այլ բան է անունը»:

Ի՞նչ պէտք էր ըլլալ կարդալէ ետք նման տողեր, որոնց հեղինակը որեւէ մէկը չէր: Եւ մանաւանդ որ ընդվզումի հակազդեցութիւններ կը հասնէին զրոյցը կարդացողներէ. գտնուած էր նոյնիսկ անոր ամբողջութիւնը ղրկող, առ ի գիտութիւն. այդ ընթերցողը, նաեւ հարց կու տար թէ «Ի՞նչ պէտք է ընել անընդունելի, ամօթալի նման երեւոյթի առջեւ»:

Ցաւին, ախտանքին անզօրութեան համոզումով ու այդ մասին գրելուն, անդրադառնալուն ամուլ փորձառութեամբ, խորհեցանք որ եղածը առիթ է անգամ մը բուն աղբիւրէն հասկնալու ինչո՛ւներն ու ի՛նչպէսները: Յունուար 11ին ութ հարցումներով հարցարան մը ղրկեցինք նոյն հոգեւորականին որուն նախապէս հեռաձայնելով պատասխանելու համաձայնութիւնը ստացած էինք: Մինչեւ Յունուար 17 ոչինչ հասաւ: Կրկին հեռաձայնեցինք. ըսաւ թէ «շատ խիստ» գտած է հարցումները, ապա յաջորդած խօսակցութեան աւարտին այն տպաւորութիւնը ունեցանք որ անդրադարձած էր չմտածուած արարքին բաւական ծանր հետեւանքներուն: Խոստացաւ հեռաձայնի մեր խօսակցութեան ուղղութեամբ էջ մը ղրկել:

Մինչ այդ, ահա «Յառաջ»ի հարցարանին պարունակածը.

1) Կրօնաւորի, համայնքի մը հոգեւոր պետի հանգամանքին մէջ ի՞նչ նկատումով տեղ կրնայ գտնել քաղաքական բնոյթի հարցումներու պատասխանելու պատրաստակամութիւնը:

2) Կ՚ըսէք թէ երկխօսութեան հաւատք ունեցող մէկն էք, հայեւթուրք յարաբերութիւններու մարզին մէջ: Հետաքրքրական է գիտնալ թէ զոհ ու դահիճ մէկտեղող սեղանի մը վրայ ի՛նչ ունիք ըսելիք որպէս զոհի շառաւիղ մը, դահիճին ներկայացուցիչներուն:

3) Ի՞նչպէս կը սահմանէք «հայկական շրջանակներու ծայրայեղական»ները:

4) Երբ կան Հայերու դէմ 1885էն այլեւս բացայայտ դարձած կոտորածներ (1894-96, 1909, եւլն.), չհաշուած՝ Թալաթի, հարստահարութեան իրողութիւնը ու կայ այդ մասին գրադարան մը լեցնելու չափ գրականութիւն (ոչ միայն հայերէնով), ի՞նչպէս կարելի է ըսել թէ Հայեր ու Թուրքեր մինչեւ 1915 լաւ ապրած են ու անկէ ետք սկսած է ամբողջ հարցը:

5) Խնդրեմ, բացատրեցէք ձեր մօտեցումը որ «բարոյագիտական» (էթիք), «արիւնի» հարց կը նկատէ 1915ին կատարուածը, մէկդի ձգելով «տարագրութիւն, կամ ցեղասպանութիւն, եւ այլն»ը:

6) Ձեր պատասխաններէն այն տպաւորութիւնը կ՚արթննայ թէ ա) կասկած ունիք 1.5 միլիոն հայ, իրենց երկիրն ու անհաշուելի հարստութիւնը չքացուցած արարքին ցեղասպանութիւն ըլլալուն. բ) կը ձգտիք որեւէ գնով լեզու գտնելու դահիճին հետ ու թղթածրարը (1915-ի) փակելու:

Եթէ սխալ է այս տպաւորութիւնը, ցեղասպանութիւն մը ըլլալով քաղաքական արարք, անով ստեղծըւածը՝ քաղաքական հարց, ի՞նչպէս կը թելադրէք «երկխօսութեամբ», «արժան կանգնել»ով փոխարինել քաղաքական լուծումը:

7) Ձեր երիտասարդութեան տարիներուն Պոլսոյ մէջ Յ. Մնձուրի, Շնորհք պատրիարք, Զոհական, Հ. Մառք, Յ. Մարթայեան, Զ. Պիպէռեան, Ե. Տէր Անդրէասեան, ապա՝ Զահրատ, Խրախունի, Հատտէճեան եւ շատ ուրիշներով բնակուած մտաւորական հայկական աշխարհ մը կար: Այդ բոլորին թերադնահատո՞ւմը պէտք է նկատել «կարեւոր Հայեր»ու ձեր դասաւորումը՝ «Տէմիրէլի լաւ բարեկամ Մ. Շէլլէֆեան»ով, «երշիկներու գործատան տէր Աբիկօղլու»ով, «իչքէմպէճի Աբիկ»ով, «չարժակնարի ասող Ն. Թերզեան, երգիչ Հագինաէս որ Հայ էր եւ ուտի Հրանդ»ով:

8) Որեւէ հերքում կամ ճշդում ղրկա՞ծ էք «Զաման»ին:

Վերջապէս Յունուար 20ի առաւօտը ստացանք Գարեգին Արք. Պեքճեանի «պատասխան»ը որ անձնական նամակ մըն է անձիս ուղղուած: Կը սկսի հարցազրոյցին առընչութեամբ իր լուսաբանութիւնները նկատի առնելու խնդրանքով:

Կ՚արտագրեմ հիմնական կէտերը որոնք կ՚առընչուին կատարուած քննադատութեան.

– «Ըսի թէ ես կը հաւատամ միայն գործնական արարքներուն, որոնք իրագործած եմ Հայոց ցեղասպանութեան հետ առընչուած պարագային:

– ... Անձնապէս միշտ համոզումս եղած է որ իմ պարտականութիւնն է ամէն տեսակ մարդու հետ երկխօսութիւն ընել: Այստեղ երկխօսութիւնը դահիճին կամ ուրիշի մը հետ սակարկութեան իմաստով չեմ հասկնար ես, այլ պարզապէս իմ նպատակը մարդավարի ու քաղաքակիրթ ձեւով դիմացինին փոխանցելու միջոց, քանի որ մարդկային յարաբերութիւններու գըլխաւոր միջոց է այդ եւ Աստուծոյ տուած լեզուն միայն հայհոյելու համար չէ: ... «Զաման»ի հարցազրոյցին մէջ երկխօսութիւն բառը ընդհանուր կերպով գործածած եմ եւ ոչ թէ ցեղասպանութիւն բառին առընչութեամբ: Երկխօսութեան շրջագիծին մէջ է օրինակ, հարցազրոյցին մէջ երբ յայտնած եմ, թէ հազարաւոր մահեր կան մէջտեղը եւ յուշարձան մը իսկ չունին իրենց ապրած երկրին մէջ: Սա նոյնիսկ էթիք անկիւնէն դիտած տգեղ երեւոյթ մըն է:

– ... Դրացնութեան պարագային բառերս մօտաւորապէս Հայաստանի կառավարութեան մօտեցումներն են:

– Իբրեւ վերջաբան աւելցնեմ որ «Զաման» թերթի այդ հարցազրոյցը մեր ծննդեան տօներուն եւ եկեղեցական կառոյցին նուիրուած հարցազրոյց մըն էր: Մնացեալ նիւթերը ի մէջ այլոց արծարծուեցան, որովհետեւ Սփիւռքի եկեղեցին ուզէ չուզէ առընչուած է քաղաքական հարցերու հետ ալ»:

Ջկրնե՞լ այս առթիւ եւս որ ըՍփիւռքի մէջ ալ եկեղեցին ամէնէն մեծ բարիքը կը գործէ հոգեւոր ոլորտի իր պարտականութիւնը լաւ ու ճիշդ կատարելով, քաղաքական կազմակերպութիւններու, գործիչներու ձգելով քաղաքականը, ինչպէս՝ առեւտրական գործառնութիւնները՝ տնտեսագէտին, դպրոցական ոլորտը՝ դաստիարակին, առողջականը՝ բժիշկին, եւլն.:

Վերջին կէտ մը. Գարեգին արքեպիսկոպոս նամակը աւարտած է մաղթելով որ քննադատը արդար ըլլայ, վեհանձն ու բարձր, նոյն ձեւով գնահատելու համար Գերմանիոյ թեմէն ներս կատարուած բազմաթիւ աշխատանքները: Արդար, այլ անտեղի չեշտում է այս մէկը, քանի որ ճիշդ է, յատկապէս Գարեգին արքեպիսկոպոսի առաջնորդութեան առաջին օրէն, այդ երկրին մէջ տարուած կազմակերպումի, համախմբումի աշխատանքը որ «համայնք» որակումին արժանի հաւաքականութեան մը վերածած է քանի մը տասնեակ հազարնոց Գերմանահայութիւնը: Այդ արդար վաստակը նոյնպէս ճիշդ է որ համեմատած այլ վայրերու հակոտնեայ պատկերներու, գնահատելի է առնուազն:

Բայց կը կարծէինք որ ատիկա մաս կը կազմէր հոգեւոր առաջնորդի մը բնական պարտականութեան . . .

Ա. ԹՈԹՈՅԵԱՆ

(*) «Զաման», Յունուար 7:

Ե. ՔԱՐՇԻ Ի. ԴԱՐԸ

Փարիզի Գանատական մշակոյթի կեդրոնը Հայաստանի տարուան կը մասնակցի յայտնի լուսանկարիչ Եուսուֆ Քարշի՝ ցուցահանդէսով մը։ Անոր բացումը կատարուեցաւ Նոյ. 29ին, կը տեւէ մինչեւ Փետ. 3։

Աւելի քան եօթը տասնեակ սեւ – ճերմակ լուսանկարներէ բաղկացած ցուցահանդէսը գրաւած է կեդրոնին մուտքի սրահին ամբողջութիւնը։ Եւ սրահը քիչ մը պզտիկ եկած է այդքան թիւով գործերու որոնք աւելի ցանցառ ներկայացումով մը, դիտելու դիւրութիւն ու աւելի հաճոյք պիտի պատճառէին։

Ցուցադրուածները դիմանկարներն են Ի. դարու մեծերուն. քաղաքական դէմք, գիտնական, երաժիշտ, արձանագործ, նկարիչ, սինեմայի աստղ, եւլն.։ Հազուադէպ դրացնութեամբ մը քով–քովի եկած են Հնդկաստանի Նեհրուն, Բրիտանիոյ Չըրչիլը, Սովետ. միութեան Խրուշչովը, Քէնըտին, Տը Կօլը, Այնշթայնը, Փիքասոն, Ու. Տիզնէյը, Արամ Խաչատրեանը որ միակ հայն է այդ ընտրանիին, տակաւին՝ նաւապետ Գուսթօն, Ռոսթրոփովիչը, Գարայեանը, Ճիաքոմէթթին, Պ. Պարտօն, Ի. Պէրկմանը եւ շատ ուրիշներ։

Անոնց ամէն մէկը լուսանկարուած է այնպիսի դիրքով մը որ քառանկիւն շրջանակէն կարծես այդ դիմանկարներուն իւրաքանչիւրին մասին ահագին բան կը պատմուի դիտողին։ Դէմքերուն ամէն մէկուն ընկերացած է ամբողջ մթնոլորտ մը որմէ ոչինչ կայ քառանկիւնին մէջ, բայց հոն է ան. չըսուածին, ցոյց չտրուածին զօրութեամբ։ Այդ տըպաւորութեամբ՝ մէկ նկարէն միւսը աշխարհներ կը փոխուին, կը յաջորդեն իրարու, որքան ալ որոշ ջանք մը եղած է նոյն մարդի դէմքերը քով-քովի ցուցադրելու։

Ե. Քարշ որ մահացաւ 2002ին, ծնած էր Մարտին (1908). ծնողքին հետ 1922ին փոխադրուած Սուրիա, անկէ աւելի ետք Գանատա, լուսանկարիչ հօրեղբօրը քով ղրկուած։ Թորոնթոյի մէջ կատարելագործելէ ետք իր արուեստը, ան 1932ին վերջնապէս հաստատուած էր Օթթաւա։

Իր գործերէն ամէնէն ծանօթ է Չըրչիլի դիմանկարը որ քաշուած է գանատական խորհրդարանին մէջ արտասանած ճառէն ետք։ Լուսանկարի աշխարհին ամէնէն շատ վերարտադրուած գործերէն մէկը կը նկատուի ան. շրջած է աշխարհի բոլոր անկիւնները։

Տեղին եւ շատ հետաքրքրական ձեռնարկ էր Քարշի ցուցահանդէսը Հայկական տարուան առթիւ Փարիզի մէջ։ Տակաւին քանի մը օր կարելի է այցելել Գանատական մշակոյթի կեդրոնը.

5, Rue de Constantine
75017 — Paris
Հեռ. 01. 44. 43. 21. 90

Ա. Թ.

ԹՈՒՐՔԻԱ Հ. ՍԱՍՈՒՆԵԱՆԻ ՅԱՆՁՆՈՒՄԸ ՊԻՏԻ ՊԱՀԱՆՋԷ

ԱՄՆ–ու մէջ Թուրքիոյ հիւպատոսին դէմ 1982ին գործուած մահափորձին որպէս հեղինակ ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուած Համբիկ Սասունեան ներումի դիմում կատարած ու մերժուած է. լուրը հաղորդած է «Հիւրրիյէթ» (Յունուար 15), աւելցնելով Սասունեանի դատին 1993էն ի վեր Թուրքիոյ ներկայացուցիչը՝ փաստաբան Տ. Սալցման։ Այս վերջինը թերթին պատմած է ներման յանձնախումբին մէջ Հ. Սասունեանի ըսածները։ Նշուած է նաեւ թէ անոր պաշտպանութիւնը ստանձնած է ԱՄՆ–ու ծանօթ փաստաբաններէն Մարք Կիրակոս։

Լուրին հետ կարեւորագոյն ըսածը այն է որ օր մը երբ ներումի դիմումը ընդունուի եւ Հ. Սասունեան ազատ արձակուի, փոխադարձ համաձայնութիւններու հիմով Թուրքիա պիտի կրնայ անոր յանձնումը պահանջել, հակառակ որ Սասունեան Լիբանանի քաղաքացի է։

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԿԸ ՀԱԿԱԶԴԵՆ ՍԹԱԼՈՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄԻՆ

Բրիտանական «Ինտիփէնտընթ» թերթը անդրադարձած է Ֆ. Վէրֆէլի «Մուսա լերան 40 օրերը» ժապաւէնի վերածելու ամերիկացի աստղ Ս. Սթալոնի ծրագրին։ Այդ մասին յայտարարելէն ի վեր Սթալոն այցելած երկիրներուն Թուրք համայնքներուն հակազդեցութեան թիրախ կ՚ըլլայ, ժխտողներու, ցեղասպանութեան դէմ պայքարողներու խումբերէն դժգոհութեան, բողոքի նամակներ կը ստանայ։

Ինչ կը վերաբերի իրեն, ան այդ կացութիւնը քաղաքականապէս անմարսելի որակած է, աւելցնելով. «Թուրքերը արդէն այդ նիւթը աւելի քան 85 տարիէ ի վեր լռութեան դատապարտած են։ Ծրագիրս քաղաքակրթութեան մը հիմնովին անհետացման մասին դիւցազնավէպ մըն է»։

Թերթը Սթալոնի նպատակով յարուցուած աղմուկը նմանցուցած է Մել Կիպսընի «Քրիստոսի չարչարանքները» ֆիլմին անդրադարձներուն»։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ
1908, Բ. հատոր

ԹԷՈԴԻԿ

Բ. հրատարակութիւն, Հալէպ 2006

ՋԱՒԱԽՔ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՆՈՐ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆ

Յունուար 28ին որոշուած է հայկական դպրոցներու տնօրէններու ընդհանուր քննութիւն մը կազմակերպել Թիֆլիսի մէջ։ Լուրը կը մտահոգէ Ջաւախքի հայկական կազմակերպութիւններու խորհուրդը, քանի որ ընդհանուր գիտելիքներու, կազմակերպչական կարողութեան հետ վրացերէնի մակարդակին ստուգումն ալ մաս պիտի կազմէ քննութեան։

Մտահոգութիւնը կու գայ անկէ որ վրացերէնի անբաւարար գիտութեան պատճառով կրնան կարգ մը տնօրէններ ձախողիլ, ինչ որ կ՚առաջնորդէ մաս մը հայկական վարժարաններու ոչ հայ տնօրէններ նշանակելու։

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ԼՈՍ-ԱՆՃԸԼԸՍԻ ՄԷՋ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ 120ԱՄԵԱԿԻ ԲԱԺԱԿԻ ՊԱՀԸ

Վէն Նայսի Ս. Պետրոս եկեղեցւոյ «Գարակէօզեան» սրահին մէջ, Դեկտ. 10ին, նշուած է Պոլսոյ Կեդրոնական վարժարանի 120ամեակի բաժակի պահը։ Ներկայ եղած են 260 նախկին սաներ, համակիրներ, մամուլի ներկայացուցիչներ։ Յայտագիրը վարած է Յակոբ Ծերունեան։ Խօսք առնելով կազմակերպիչ յանձնախումբի ատենապետ Յովսէփ Թօքաթ, անդրադարձած է վարժարանին հիմնադրութեան առաջին օրերու պատկերին՝ նշելով. «Քանի բացման օրը կը մօտենար, կեդրոնական կը խուժէին պատմական Հայաստանի հեռաւոր քաղաքներէն, գիւղերէն հայորդիներ՝ իրենց շալվարով ու տրեխներով, Պոլսոյ նորութիւններու անյարմար զգեստներով, նոյնիսկ չածիլուած մօրուքով։ Բայց այդ երիտասարդները գիտէին թէ ո՛ւր կ՚երթային»։ Ապա, բանախօսը նշելէ ետք թէ Կեդրոնականէն շրջանաւարտ երիտասարդներ իրաւունք ունէին իրենց ուսումը շարունակել եւրոպական երկիրներու, յատկապէս Ֆրանսայի եւ Զուիցերիոյ համալսարաններուն մէջ, յիշած է անունները այն մտաւորականներուն, որոնք դասաւանդած են Կեդրոնական վարժարանին մէջ, ինչպէս նաեւ Կեդրոնականէն շրջանաւարտ հռչակաւոր դէմքերու՝ որոնք իրենց դրոշմը դրած են հայ գրականութեան, գիտութեան, գեղարուեստի, եւ ճարտարարուեստի մարզերուն մէջ։ Կեդրոնականի կենացը բաժակ բարձրացնելէ ետք, յանձնախումբը յուշանուէրներով պատուած է 50 տարի առաջ վարժարանէն շրջանաւարտ եղած եւ սրահին մէջ ներկայ 3 սաները, ինչպէս նաեւ աւելի քան 50 տարի առաջ շրջանաւարտ 7 սաներ։ Ի նպաստ վարժարանին եղած նուէրներէ գոյացած է շօշափելի գումար մը։

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

Բժ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Ընդունելութեան վերջակէտին էինք հասած, եւ ահա պարոն Թիւլպիւզեան «Հայկազեան Ուսումնասիրաց» ընկերութեան կողմէ խնդրեց Սրբազանէն, որ բարեհաճէր Կիրակի օր մը Սուրբ պատարագ մատուցանել։ Խորէն Սրբազան խոստացաւ գոհացում տալ այս խնդրանքին ու յանձնարարեց Թիւլպիւզեանին, որպէս զի հարկ եղած պատրաստութիւնները հոգար կանխաւ, զի ինքը բնա՛ւ չէր կրնար ժամանակ ունենալ այդ բաներով զբաղելու։

Սրբազանին աջը մէկիկ մէկիկ համբուրելով, հրաժեշտ առնելու եղանք, եւ ես նոյն պահուն յանդպատրաստից արտասանեցի հետեւեալը, զոր կը պահեմ ուսանողական նամակներուս մէջ, ահաւասիկ այն։

«Սրբազան հայր,

Թոյլ տուէ՛ք ինձ արտասանել երկու բառ, եւ յայտնել ջերմ ուրախութիւնս, որ բարձրաստիճան հայ եկեղեցական մը կուգայ ուսանողներուս պանդխտութիւնը սփոփել այս պահուս օտար երկինքի տակ։

Ձեր սրբազնութիւնը ո՛չ միայն Հայաստանեայց եկեղեցւոյն ամենամեծ պատիւն է, այլ եւ՝ Հայ գրականութեան եւ ազգային բանաստեղծութեան հզօր զարգացուցիչն ու անդուլ վաստակաւորը. "Հայոց Լամարթինը" իրաւամբ անուանեցին զՁեզ, երբ «Վարդենի՛ք»ը "Դաշնակք Լամարթինեայ"ն ու "ըՍտուերք հայկականք"ը, հետզհետէ ի լոյս ընծայելով, Հայ քնարին քաղցր երգերը օտարներու ականջին իսկ ախորժալուր ըրիք։ Դուք ազգային մատենագրութեան իշխաններէն էք արդէն, իրաւունք ունինք մեր Կիլիկեան իշխաններու տոհմակիցը համարուելու. ուստի այս հանգամանքով մի՛ խնայէք ձեր կարեւոր աջակցութիւնը նորածին "Հայկազեան Ուսումնասիրաց" ընկերութեան, որուն նըպատակն է, Հայաստանի աղքատ մանուկները օժտել բարձր կրթութեամբ, եւ այլն, եւ այլն»։

Զգիտեմ թէ դեռ ի՞նչ խօսեցայ, բայց երբ խօսքս վերջացուցի, իշխանը "Պըրավօ" գոչեց, ու սրբազանն ալ ժպտալով ըսաւ, «Շատ լաւ ու ճարտասան լեզու մը ունիք. կ՚երեւի որ հանճար եւ ուսումունք չեն պակսիր ձեր քով. յուսով եմ թէ ապագային մեծ մարդ մը պիտի ըլլիք. շա՛տ ապրիք, կ՚օրհնեմ ձեզ»։

Խոնարհութիւն ընելով, գացի սրբազանին ձեռքը համբուրեցի ու "Ապրիս տղաս" խօսքը իրմէն լսելով ելանք դուրս։

Մեկնած ժամանակնիս, իշխանը յատկապէս շնորհակալութիւն ինձ յայտնեց ու ձեռքս սեղմեց։ Երբ փողոցն էինք, հետս եղող բոլոր Հայերը ձեռքերս ուժգին սեղմեցին ու զարմացան որ այդքան լաւ խօսելու յատկութիւնը ունէի եւ զայն ծածուկ կը պահէի։

Սակայն այս փոքրիկ ճառախօսութիւնս պատճառ եղաւ, որ ես շատ չանցած Ատենադպիր ընտրուէի "Հայկազեան Ուսումնասիրաց" ընկերութեան, զոր Ռաֆայէլեան, Թիւլպիւզեան եւ ուրիշներ հաստատած էին Փարիզի մէջ 1879ին, նպատակ ունենալով, ինչպէս ըսած եմ վերեւ, «կրթել աղքատ հայ տղաներ»։

1881ին էր որ Ատենադպիր ընտրուեցայ. նոյն ատեն Ատենապետ ընտրուեցաւ՝ Սիմոն Ռաֆայէլեան, որ մեծ գործունէութիւն ունեցաւ ընկերութեան յառաջդիմութեանը համար։

Ընկերութեան ժողովատեղին էր նախ Rue d'Arras կենդանաբանական պարտէզին (Jardin des Plantes)ի մօտ սըրահ մը, ուր սրբազան Խորէն Նար–Պէյ եկաւ անգամ մը ներկայ ըլլալ իր եղբօրը հետ։ Զինքը պատուեցինք թէյով ու անուշեղէններով, ու ժողովէն վերջը տարինք պտտցունել Jardin des Plantes։

Թիւլպիւզեան կ՚առաջնորդէր եւ բացատրութիւններ կու տար Սրբազանին. երբ հասանք վայրի գիշակեր գազաններուն երկաթեայ վանդակներուն առաջ, առաջնորդը սրբազանին դառնալով, «Գիտէ՞ք Սրբազան, այս պարտէզին ունեցած գազաններու հաւաքածոյին պէս ամբողջ, ոչ մէկ քաղաքի մէջ չկայ. ամէն տեսակ գազանները հոս ժողվուած են» ըսաւ։ Նար–Պէյ քմծիծաղով ունկնդրելէ վերջ. «Կը կարծէ՞ք թէ ամբողջակա՞ն է այս հաւաքածոն. չկա՛յ պակաս անոնց մէջ. ո՞ւր է մարդը» պատասխանեց, եւ մենք ոչ մէկը կրցաւ ձայն հանել։

(Շար. 152)

(Շար. Ա. էջէն)

ներկայացուցիչը եւ պատասխանած ընկերացող լրագրողին հարցումին Քէպէքի մասին, ըսած է թէ ջատագով է Քէպէքի գերիշխանութեան և ազատութեան: Հակազդեցութիւնը անմիջական եղած է եւ Գանատայի վարչապետը Ս. Հարփէր ճշդած է.— «Փորձառութիւնը կ'ուսուցանէ որ բոլորովին անտեղի է օտար պարագլուխի մը համար այլ երկրի մը ժողովրդավար հարցերով զբաղիլ»: Ֆրանսայի աջն ալ առիթը կ'օգտագործէ չեչտելու համար Ս. Ռուայալի կաֆերը:

ՀԻԼԱՐԻ ՔԼԻՆԹԸՆ պաշտօնապէս յայտարարած է որ թեկնածու է 2008ի նախագահական ընտրութեան: Դեմոկրատ իր մրցակիցն է Պարաք Օպամա, սեւամորթ:

ԱԲԲԱՑ ՓԻԷՐ, որուն մարմինը կը հանգչի Վալ տը Կրաս հիւանդանոցին մատուռը, իր մահով ալ կը ծառայէ Ֆրանսայի քաղաքական մարզին, մանաւանդ ընտրապայքարին: Արդարեւ Շիրաքէն ետք, թեկնածուներ դիրար կը հրըմըշտկեն հիւանդանոցին մատուռը իրենց յարգանքը մատուցանելու համար: Սարքոզի, Պայրու, Ս. Ռուայալ, եւն. եւն.: Սուգի արտայայտութիւնը այնքան ծաւալուն է, որ Ժիսքար ուզած էր նոյնիսկ որ ազգային յուղարկաւորութիւն կատարուի: Ըստ երեւոյթին բոլորն ալ մոռցած են որ դեռ քանի մը տարի առաջ, երբ կրօնաւորը կը պաշտպանէր ժխտողական մը՝ Կարօտի, Լիւսթիժէ Արք. իսկ չէր վարանած «ցնդած», «խելքը կորսնցուցած» որակել զինքը: Այսօր, երբ իր «երազներէն» շատ քիչ բան կիրագործուած է 1954 Փետր. 1ի կոչէն ի վեր, ազգային հերոսի վերածուած է եւ նոյնիսկ սրբացումը կը պահանջուի: Բայց, վարդապետը պաշտպանած էր նաեւ միասեռականները, ամուսնացած քահանաները եւլն., եւլն., ինչ որ կը բացատրէ թէ ինչո՛ւ Օսեռվաթոռէ Ռոմանո իր վախճանումն իսկ չէ հաղորդած:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԸՆԴԴԻՄՈՒԹԻՒՆԸ, Յունուար 23ին, անդրադարձաւ թէ իր կոչերն ու բողոքները չունեցան ակնկալուած արձագանգը եւ նոյն օրը 4 հոգիի մահը եւ 100 հոգիի վիրաւորուիլը պատճառ եղաւ որ գէնքով յարձակումները դիմեն, որովհետեւ Հեզպոլլահն իսկ ուզած է որ արիւն չհոսի: Սինիորայի հրաժարումը միշտ կը պահանջուի, բայց ոչ նոյն բռնութեամբ: Վարչապետը արդէն Փարիզ եկած է մասնակցելու համար Յունուար 25ի ժողովին, ուր պիտի ներկայացնէ տնտեսական բարենորոգումներու ծրագիր մը, որուն համաձայն չէ ընդդիմութիւնը (Հեզպոլլա, Ամալ եւ Աունի քրիստոնեաները):

ԻՍՐԱՅԵԼԻ ՄԷՋ, աննախընթաց դէպք մը պատահած է, որ քաղաքական դասուն պահանջն էր: Նախագահը՝ Մոշէ Քացաւ մեղադրանքի տակ է բռնաբարման յանցանքով: Ան շատ ծանր ամբաստանութիւններու ենթակայ է: Ընդհանուր դատախազ՝ Մ. Մազուզի մեղադրանքն է՝ սեռային հալածանք, արդելքներ արդարութեան աշխատանքին եւ վկաներու հանդէպ սպառնալիքներ:

ՔՐԻՖԻ (Ֆրանսայի հրեայ համայնքներու ներկայացուցչական խորհուրդ) տարեկան ճաշին ալ թեկնածուները դիրար կը հրմշտկէին: Պաշտօնական անձնաւորութիւններէն զատ (Վիլփինէն սկսեալ) ոչ ոք կը բացակայէր (Սեկոլէն Ռուայալ ալ ընկերացած էր Հոլանտի): Հոն էին անշուշտ Սարքոզի, Պայրու, եւն., եւլն.: Կազմակերպութեան նախագահը՝ Սիւքիէրման խօսք առնելով Պարսկաստանի նախագահ Ահմետինէժատը «նոր Հիթլէր» որակած է եւ աւելցուցած որ Ֆրանսա յինքզինք պատուած կ'ըլլայ եթէ հանդիսաւոր կերպով հրաւիրէ Իրանի դեսպանը եւ ետ կանչէ Թեհրանի իր դեսպանը: Յունուար 27ը Շոայի ոգեկոչման համաշխարհային օրն է:

ԱՅՍՐՅՈՐԴԱՆԱՆԻ մէջ երեք Ֆրանսացիներ առեւանգուած են Յունուար 23ին, որոնք քիչ ետք ազատ արձակուած են: Արարքին տէր եղած էին ալ-Աքսայի Նահատակներու ջոկատները, որոնք կապուած են Ֆաթահի:

ԻՐԱՔԻ մէջ, ինչպէս ամէն օր Ամերիկացիներուն «ազատագրումի» յարձակումէն ի վեր, Յունուար 23ին ալ 14 հոգի եւս մեռած է (Մուսուլ) որոնց կարգին 5 ոստիկան եւ աւելի քան 50 հոգի ալ վիրաւորուած են:

CABINET TERZIYAN

Toutes Assurances Toutes Compagnies

MEILLEURS PRIX — MEILLEURS CONDITIONS

AUTO — MULTIRISQUES HABITATION ET COMMERCE

MALADIE — PREVOYANCE RETRAITE VIE CAPITALISATION

13, rue Lamartine, 75009 PARIS

Tél. : 01. 42. 82. 01. 41 +

ապահովագրական Ձեր հարցերուն համար

մի՛ վարանիք դիմելու մեզի

Les activités du mois de Janvier du

CENTRE CULTUREL SAHAK-MESROP

MARSEILLE

Directeur : **Khatchig YILMAZIAN**

L'ANNEE DE L'ARMENIE EN FRANCE

— **EXPOSITION** du peintre Hagop HAGOPIAN (Arménie),
Du 9 janvier au 15 février
aux Archives et Bibliothèque Départementales
(18-23 rue Mirès — 13003 Marseille).

— **CONCERT** du Chœur SAHAK-MESROP,
Samedi le **27** à 18 heures au Musée de la Tapisserie d'Aix-en-Provence.
Direction : Khatchig YILMAZIAN — Au piano : Juliette YILMAZIAN
Solistes: Ani Conquet — Antranik Minassian — Noubarig Derminassian

arménie mon amie

EXPOSITION

«Les 12 Capitales d'Arménie»

à la Conciergerie
2 Boulevard du Palais
75001 PARIS

Du 15 décembre 2006
au 18 mars 2007

Aïvazovski, peintre de la mer (1817-1900) du 6 février au 28 mai, Musée de la Marine (Place du Trocadéro, Paris).

Arménie, terre chrétienne dans le Caucase, jusqu'au 11 mars, Notre-Dame de Paris (Crypte archéologique).

Livre arménien, cinq siècles de trésors, du 28 janvier au 25 mars, Bibliothèque Nationale de France, Site Richelieu, 58 rue de Richelieu, 75002 Paris.

Armenia Sacra, du 14 février au 21 mai, Musée du Louvre, retrospective de l'art chrétien arménien.

Collectif

VAN

Le compte à rebours a commencé !
Les sessions parlementaires se terminent le 22 février. Auparavant,

LE SENAT DOIT RATIFIER
LA LOI VOTE LE 12 OCTOBRE 2006

à l'Assemblée Nationale et pénalisant la négation du génocide arménien.

RASSEMBLEMENT

LE JEUDI 25 JANVIER
A 14 HEURES
DEVANT LE SENAT
15 rue Vaugirard — 75006 Paris

LE NEGATIONNISME EST UN CRIME.
POUR LE PUNIR IL FAUT UNE LOI

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club
«Rouben Mamoulian»
Sous le parrainage
de **Robert GUEDIGUIAN**,
réalisateur
Jeudi 25 janvier, à 20 heures
SOIREE PARADJANOV

RHAPSODIE UKRAINIENNE

de Sergeï Paradjanov, 1960
Avec O. Petrenko, E. Kochman, Y. Goulaiev et la participation des Kholkosiens du village de Boutchak
Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

- Participation aux frais : 5 Euros
- Adhérents et Abonnements : 3 Euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall 75010 Paris
M° République

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ
HAMASKAINE

Համազգայինի 2006 Դեկտ. 8ի Ջերօլինիի համերգի հասոյթը՝ 8.000 Եւրօ, ուղարկուեցաւ Մարսէյլի Համազգայինի ճեմարանին:

Համազգայինի Փարիզի վարչութիւնը Ամանորի առթիւ շնորհակալութեամբ ըստացած է 500 Եւրօ Պ. Գէորգ Շահինեանէ:

Ouverture de printemps en Egypte

La Paroisse Catholique Arménienne de Paris
organise un voyage en Egypte
de 10 jours
du 21 au 31 mars
avec Visite du Caire
et Croisière sur le Nil
en hôtel ou cabine 4* (en chambre double) et pension complète

Inscription et informations :
01 44 59 23 50
Prix estimatif : 1.210 Euros -
Nombre de places limité -
Inscriptions recommandées

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Կապոյտ Խաչի Շաւիլի «Տէր-Դաւթեան» մասնաճիւղը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու տայ իր ողբացեալ ընկերուհիներու յիշատակին, Կիրակի, Յունուար 28, Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

□

POUR L'EXPOSITION
AU LOUVRE

La Croix Bleue des Arméniens de France Section **«Sossé Mayrig»** de Marseille organise un **VOYAGE A PARIS les 3 et 4 mars.**
Prix : 295 Euros tout compris.
Renseignements :

- **Seta** : 06. 10. 25. 17. 16
- **Marie** : 04. 91. 67. 54. 58
- **Astrig** : 04. 91. 77. 87. 31

□

Section Paris

SEJOUR FAMILIAL

25 février au 4 mars

La Section **«Archalouys Tathéossian»** de Paris organise son séjour familial dans le centre de vacances de Bellefontaine (Jura).

Ambiance arménienne assurée ! ! !

Venez avec vos enfants, petits-enfants ou amis et rejoignez-nous sur les pistes de ski, de luge ou tout simplement dans le Centre ! ! !

Renseignements et inscriptions auprès de :

- Araxie 01 39 83 71 19 (19h à 21h);
- Alice 01 42 93 03 56 (19h à 21h).

Date limite : 31 JANVIER

□

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Շաւիլի «Տէր-Դաւթեան» մասնաճիւղի Լոթօն Փետրուար 11, ժամը 14.30ին

ATRIUM de Chaville
Espace Louvois
3 Pavé Robert Schuman

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 26
VENDREDI
26 JANVIER
2007

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տարի· 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տարի· 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·628 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21·628

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՀ ԽՈՐԷՆ ՊԱԼԵԱՆԻ

72 տարեկանին յանկարծամահ եղած է Երեւանի Համալսարանի Հայոց լեզուի պատմութեան ամպիոնի դասախօս, ծանօթ շարականագէտ, գրաբարի երկարամեայ դասախօս, խմբավար եւ երգիչ Խորէն Պալեան:

Ծնած էր 1935ին Լիբանանի Թրիփոլի քաղաքը, 1946ին ընտանիքը ներգաղթած Հայաստան: Աւարտած էր Ս. Էջմիածնի Հոգեւոր Ճեմարանը, ապա 1961ին ձեռնադրուած կուսակրօն քահանայ: Ցետագային ամուսնացած էր Հոգեւոր երգերու յայտնի մեկնաբան Լուսինէ Զաքարեանի հետ: 1968ին աւարտած էր Երեւանի Համալսարանի բանասիրութեան ճիւղը եւ նշանակուած Հայոց լեզուի պատմութեան դասախօս: 1978էն մինչեւ 2004 դասաւանդած էր Էջմիածնի Գէորգեան Ճեմարանին մէջ, ապա Սեւանի Վազգէնեան դպրոցին: 15 տարի ղեկավարած է բանասիրական Ֆաքիւլթէի «Հայ տոհմիկ» երգչախումբը:

Խ. Պալեան հեղինակ է երաժշտագիտական, բանասիրական, եկեղեցագիտական բազմաթիւ յօդուածներու: Ունի նաեւ բազմաթիւ գրութիւններ Հայկական Համայնագիտարանին, Մանկական քրիստոնէական Հանրագիտարանին մէջ: Վարած է նաեւ հեռատեսիլի հաղորդումներ լեզուական, կրօնական նիւթերու շուրջ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺԱՄԱՑ

ԱԴՐԲԵՋԱՆՑԻՆԵՐԸ ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐ ՄԸ ՍՊԱՆՆԱԾ

Բերդի զօրամասի դիրքերը Յունուար 22ին ադրբեջանական կրակոցներու թիրախ եղած ե: Անոնցմէ գլուխէն վիրաւորուած է Արմէն Մալխասեան, ծնած՝ 1988ին: Բուժարան փոխադրուելու ընթացքին մահացած է:

*
**

ՕՍԿԱՆԵԱՆ – ՄԱՄԵԴԵԱՐՈՎ ՆՈՐ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

Յունուար 23ին Մոսկուայի մէջ Մինսկի խումբին նախագահներուն հովանաւորութեամբ Հայաստանի ու Ադրբեջանի արտաքին գործերու նախարարներու հերթական հանդիպումը տեղի ունեցած է: Արձանագրուած կէտը այն է որ երկուքը համաձայնած են հանդիպումները շարունակելու: Իսկ յաջորդ օրը Մինսկի խումբին նախագահները մեկնած են Հակամարտութեան շրջանը:

*
**

ԻՐԱՔԱՀԱՅ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ ԿԱԼԿԱԹԱՅԻ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ

Իրաքէն Յորդանանի ճամբով Կալկաթայի Մարդասիրական Ճեմարանը մեկնած են 6 պատանիներ: Ձիրենք առաջնորդը հոն տիրող անապահով կացութեան Օշական Վրդ. Գիւլգիւլեան գացած է Պաղտատ, բայց Իրաքի իշխանութիւն–

(Շար.ը Դ. էջ)

ՀՐԱՆԴ ՏԻՆՔԻ ՑԵՏՄԱՀՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Տարաբախտ լրագրողը իր սպանութեան նախօրեակին, Յունուար 18ին, գրութիւն մը ստորագրած է «Պիրկիւն» թերթին մէջ, Ախթամարի Ս. Խաչ եկեղեցիին նորոգութենէն ետք վերաբացումին թուականին նիւթով: Ինչպէս գրած էինք, իբրեւ թէ նկատի առնելով նախապէս յայտարարուած Ապրիլ 24ի օրուան գլխաւորաբար Պոլսոյ Մեսրոպ Պատրիարքին բուռն հակազդեցութիւնը, մշակոյթի նախարարը Ա. Քոչ ձախաւեր ճշդումի խօսքեր ըսած էր, ապա որպէս նոր թուական, յայտարարած էր Ապրիլ 11ը...

Ինչպէս շատեր անդրադարձան, Հ. Տինքի ալ ուշադրութենէն վրիպած չէր կատարուած աճպարարութիւնը որ Ապրիլ 24ը կը փոխարինէր Ցեղասպանութեան մեկնարկի բուն թուականով՝ Ապրիլ 11ով որ դէպքերու օրուան բուն թըւականն էր, օսմանեան տոմարով:

«Ակօս»ի խմբագիրը «Պատմութեան քմայքը» խորագրուած էջով մը ուշադրութիւն կը հրաւիրէր կատարուած աճպարարութեան, չեշտելով որ նո՛յն օրը կը յատկանշէին Ապրիլ 24ի ու Ապրիլ 11ի թուականները:

Իր շեշտումէն ետք ան կ'ըսէր.

«Արդ, հարցում մը ինքզինք կը պարտադրէ. այն ճարպիկները որոնք նախընտրեցին Ապրիլ 24ը ու այսօր կու տան Ապրիլ 11ի թուականը, տեսնենք այս բացատրութենէն ետք փոփոխութեան պիտի ենթարկե՞ն Ապրիլ 11ն ալ:

Փափաքողը, բնականաբար, կրնայ հարցումը սա ձեւով ուղղել.

– Վստա՞հ էք: Ձեր վերջնական որոշո՞ւմն է այս մէկը»:

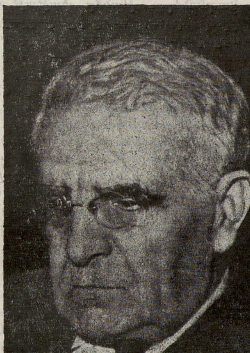
*
**

Հ. Տինքի յուղարկաւորութեան վաղորդայնին, Յունուար 24ին «Մարմարա» կը խորագրէր. «Նախարար Քոչ պատասխանեց Հ. Տինքի հարցումին», տեղեկացնելու համար որ նոյն նախարարը լրագրողին մահէն ետք միայն յայտարարած էր թէ Ախթամարի Ս. Խաչին վերաբացումը կը կատարուի Ապրիլ 15ին:

ՈՃԻՐԻՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐԷՆ

Հ. Տինքի սպանութեան, անոր մէջ իրական պատասխանատուներու, յուղարկաւորութեան թափօրին աննախադէպ թիւին մասին էջերով լեցուն են Թրքական թերթերը: «Միլլիյէթ» Յունուար 25ի թիւին խմբագրականը յատկացուած էր նիւթին, ծանրանալով ներքին անդորրը պահպանելու հրամայականին վրայ: Նոյն թիւով կը տրուէր քարտէսներու մասնագիտական հաշիւներու արդիւնքը որուն համաձայն Հ. Տինքի յուղարկաւորութեան թափօրը հասած է մինչեւ 200 հազար հոգիի:

Ոճիրին առիթով շատ շահարկուած նիւթերէն է Թրքական պատժական օրէնքին 301րդ յօդուածը: Մինչ մամուլի մարդիկ անոր ջնջումը կը պահանջեն, ոճիրին պատասխանատուութենէն կարեւոր բաժին մը անոր վերագրելով, արտաքին գործերու նախարար Ա. Կիւլ խոստովանած է որ այդ յօդուածը հարցեր կը ստեղծէր և իրենք ալ կ'անդրադառնան թէ փոփոխութիւն մը հարկաւոր է: Մինչդեռ արդարութեան նախարարը Ճ. Ջիչէք գոհացած է ըսելով. «Անգամ մը յուղարկաւորութիւնը կատարուի, յետոյ կը խօսինք այդ մասին»:



Շ.

Երէկ էր: Այսինքն յիսուն տարի առաջ, երբ Թերթիս հիմնադիրը զոհ կ'երթար ուղեղային արիւնահոսութեան 1957 Յունուար 26ին

ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԶԱՒԵՇՏԻ ԱՐԱՐԸ

Իր լաւատեսութեան, երբեմն ոչ հիմնաւորուած հաւատքին պատճառով հայ լրագրող մը սպաննուեցաւ Թուրքիոյ կողմէ: Ան կը հաւատար որ Թուրքը 1915ինը չէ, ոչ ալ նոյնիսկ 1941–42ինը, 1955ինը: Թերեւս կ'ուզէ՛ր հաւատալ, կարենալ իր ծննդավայր երկրին մէջ եռազած եղբայրութեան մէջ ապրելու համար: Ամէն բան ըրաւ այդ երազը իրականութեան վերածելու համար: Ջերմօրէն, անկեղծօրէն հաւատաց երկխօսութեան օգուտին, յամառօրէն մերժելով տեսնել որ Թուրքին հետ երկխօսութիւն անկարելի բան է: Պնդեց, շարունակեց ջանքը, տքնեցաւ համոզել թերահաւատն ու անհաւատը, ի վերջոյ իր կեանքին գնով փաստը տալու համար որ սա՛ղ, իրականութիւնը իրաւցի կ'ընէր այդ թերահաւատն ու անհաւատը: Ոչ մէկ նոր բան կար Թրքական արեւուն տակ, բացի խնամքով յարդարուած փայլուն ցուցափեղկէ մը:

Այսօր վարագոյրը իջած է հաւատքի, լաւատեսութեան, պայքարի ու նաեւ անձկութիւններու, վախերու իր կեանքին վրայ. ու անմիջապէս կը դարձնուի դաժան զաւեշտը: Թուրք պետական իշխանութիւններ արար աշխարհին յայտարարեցին թէ Հրանդին արիւնը չցամքած ձերբակալած են ոճրագործը...: Ոչ իսկ չափահաս խամաճիկ մը որ ինք ալ շշմած կը թուէր փրթած աղմուկէն: Ու այդ շշմած վիճակով ոչ իսկ կրցաւ իր դերը կատարել համոզիչ ըլլալու չափ:

Յետոյ, իբրեւ թէ հետաքննութիւնը մեծաքայլ յառաջդիմեց. ձերբակալուեցաւ ոճիրը հրահանգող մըն ալ ու Յունուար 24ին Թրքական լրատուներ որպէս մեծ յաղթանակ կը տեղեկացնէին թէ հարցաքննութիւնը թոյլ տուած էր հասնելու ոճիրը բեմադրող երրորդ օղակին... Ո՛վ գիտէ տակաւին քանի՛ օղակ ու ծալք պիտի բացուի այդ եղերական թատերաբեմին վրայ ուրկէ շուքն իսկ պիտի չանցնի բո՛ւն ոճրագործին:

Բեմադրութիւնը հասած է հոն ուր ոճրագործ խելօքին հրահանգիչը հսկողութեան տակ առնուած վայրէն սպառնալիքներ տեղացած է իբրեւ թէ ուրիշ «խանգարող»ի մը որ վիպագիր Օ. Փամուքն է: «Թող խելացի ըլլայ» պատգամեր է ոճիրին բեմադիրի օգնականին, օգնականը, անշուշտ տալու համար այլամերժ, ազգայնական, նեղմիտ տարրի մը պատկերը. տիպար որուն ոճրագործութիւնը գրեթէ բնական բան մը կ'ըլլայ: Միւս կողմէ «անմիջապէս ձերբակալուած» բուն ոճրագործը չորս էջնոց խոստովանութեամբ մը ընդունած է սպանութիւնը: Զաւեշտին ներկայի փուլին վերջաբանը կը կազմեն հսկողութեան տակ առնուածներու պահուած վայրին շուրջ հսկողութեան արտակարգ միջոցները եւ աւելի կարեւորը թէ ոստիկանութիւնը պահպանութիւն սահմանած է նոպէլեան մրցանակակիր վիպագրին:

Այս փուլէն իսկ պետական ոճիրի զոհ լրագրողին շահարկումը ամէնէն ըմբոստացնող տուեալն է: Թուրքիոյ իշխանութիւնները մինչեւ Ազգ. Ժողով տարած են բեմադրութեան կիրարկումը, իսկ միջազգային հանրային կարծիք շինողներու կարեւոր տոկոս մը իւղի պէս կլլած է նոյն բեմադրութեան խայծը:

Պետական նախարար Պ. Աթալայ Յունուար 23ին, Հ. Տինքի յուղարկաւորութեան ժամերուն Ազգ. Ժողովին մէջ յայտարարած է թէ կառավարութիւնը ոճիրը լուսաբանելու վճռակամ է եւ թէ «ոչ մէկ արիւնալի գործութիւն պիտի յաջողի մեր միութիւնն ու միասնութիւնը խանգարել»:

Արտասահմանի մէջ խայծը կլլողներու ստուար շարքէն կարելի է նմոյշ ցոյց տալ ԻՒՆԷՍՔՕ-ի նոր նշանակուած ընդհանուր տնօրէնը Ք. Մացուրան որ դատապարտելէ ետք Հ. Տինքի սպանութիւնը ու կրկնելէ ետք արտայայտութեան, մամուլի ազատութեան, ժողովրդավարութեան հիմնական անբռնաբարելի իրաւունքներու յանկերգը, ըսած է. «Գոհունակութեամբ կ'ողջունեմ Թրքական իշխանութիւններու հետաքննութիւնը արագօրէն կատարելու փութկոտութիւնը: Անիկա կարեւոր փաստ է թէ ստորին այդ ոճիրը անպատիժ պիտի չմնայ»::

Այս զաւեշտին արտասահմանցի այս կարգի փիկիռանները անշուշտ չեն անդրադառնար օրինակ Թուրքիոյ արտաքին գործերու նախարար Ա. Կիւլի այն յայտարարութեան որ Հայաստանէն, Սփիւռքէն պատուիրակութիւններ ընդունելու իրենց պատրաստակամութիւնը, վերանձնութիւնը պէտք չէ նկատել երկու երկիրներու մերձեցումի տրամադրութիւն մը Անգարայի կողմէ:

Ի՛նչ պէտք կայ տաք ապուրին մէջ պաղ ջուր խառնելու, երբ Թրքական դարաւոր փորձառութեամբ պատրաստուած բեմադրութիւնը կը քալէ իւղոտած անիւներու վրայ:

Ա. Թ.

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿ

1957 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 26 - 2007 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 26

ՎԱՅՐԿԵԱՆՆԵՐ

Քալելով կ'երթանք Հայաստան:

Ու կը քալենք... կը քալենք Կարինէն Մուշ եւ Մուշէն Սասուն: Օ՛ հեշտութիւնը այդ գնացքին: Կուրծքդ հեւալիր միամիտ խանդով մը, միշտ ակնապիշ ու միշտ ալ անհամբեր, Թափ կու տաս ոտքերուդ, Թափ կու տաս Թեւերուդ, եւ կ'երթաս, կ'երթա՛ս անդորր, գրեթէ բնազդաբար: Կը յառաջանաս առանց ետ նայելու, անսահման անջրպետներ կը կտրես, սար մը կը բարձրանաս 2–3 ժամ, յետոյ կ'իջնես գահավէժն ի վար, քիչ անդին ժեռուտէք մը մագլցելու համար:

Ու կ'երթաս, միշտ կ'երթաս, առուն կամ գետակն անցնիլն ալ նկատելով այնքան պարզ գործողութիւն մը, ինչպէս քաղաքին մէջ տղմուտէ մը անցքը: Բայց, ահա, հեռուէն, կարաւանէն ձայն մը կ'ազդարարէ որ կենաս: Սպասէ՛, ա՛յ տղայ, սպասէ որ ետ մնացողներն ալ հասնին...

Հա՛, հա՛, հա՛: Սպասել... որպէս զի միւսներն ալ հասնին: Բայց, արդա՞ր է որ այդպէս ըլլայ: Բնակա՞ն է այդ,– կասեցնել քու Թափդ, յանկարծ, ճամբու ընԹացքին կէսէն, որպէսզի ետ մնացողները, անկարողները, կԹոտներն ալ հասնին:

Ափսո՛ս: Այդ նոյն տրամաբանութիւնն է որ ըսել կու տայ մեր երիտասարդ Թուրք հարեւաններուն, ըսել կու տայ մեր Թանկագին պահպանողականներուն, Թէ մենք պարտաւոր ենք սպասել՝ որ ժողովուրդըն ալ յառաջանայ, զարգանայ եւ հասնի մեզի... Այսինքն պարտաւոր ենք դաւաճանել մեր խառնուածքին, մեր տենդերուն, անբնական ճիգեր փորձել, սեփական ձեռքերով փետրատել մեր Թեւերը:

Կը պահանջեն ինչ որ վեր է մեր ուժերէն: Մենք կը քալենք, կը քալենք անընդհատ եւ հաստատակամ, մեզի ի՛նչ փոյԹ Թէ ետ մնացողներ կան: Եւ պահէ պահ դէպի եա ակնարկներ ալ, ինչո՞ւ չէ: Բայց դէպի ետ կը նայինք կորուած անջրպետը չափելու եւ մեր յառաջխաղացութեան գիտակցութիւնովը ոգեւորուելու համար:

Կը քալենք օրերով, կ'անցնինք անսահման տարածութիւններ, եւ հազիւ 1–2 գիւղեր կը դիմաւորենք: Չկայ բնակչութիւն, չկայ կեանք, չկայ ոչ իսկ ծառ: Ատեն ատեն, Թռչուն մըն է որ անջրպետը կը ճեղքէ, սուր ճիչով, ու մենք կը մընանք դարձեալ, միակ շնչաւորները՝ զարհուրելի ամայութեան մէջ: Հայաստանը ոչ միայն առանց Հայու, այլեւ առանց մարդու...

Քաղաք Թէ գիւղ,– փողոցները, շրջապատը, տուները, մարդիկը – բոլորը Արեւելք կը բուրեն, բայց, մանաւանդ մայրերու կայքը, գիւղին մէջ կամ քաղաքին շուրջը: Եազմաներու Թանձր փաԹաԹ մը գլուխներուն, ձեռքերը շալվարին մէջ խորասոյզ, ծերն ու երիտասարդը հաւասարապէս նոյն հոգեբանութիւնը կը մարմնացնեն իրենց արտաքին հանդամանքով իսկ: Դիտէ անոնց դէմքերը, քալուածքը, անորակելի դանդաղութիւնը, եւ արդէն վերլուծեր ես անոնց բովանդակ էութիւնը: Այլեւս ծածուկ բան չկայ: Ինչ որ ունին՝ հոն է, աչքիդ առջեւ օրը ցորեկով պարզուած: Մարմիններ են որ կը տատանին, շարժելու բնազդն իսկ կորսուած:

Ո՛ւհ, մանաւանդ իրենց նայուածքը: Նայի՞լ... անոնք սէյի՛ր կ'ընեն անկենդան հայեացքով մը, եւ ամբողջ Արեւելքը սէյիրճիներու արքայութիւն մը չէ՞ արդեօք: Աշխարհ մըն է որ կը խլրտի, կը փոԹորկի, կը տապալի ու կը ստեղծագործէ իր շուրջը, եւ Արեւելքը գառամած Ասիան՝ տխմարական համբութեամբ մը, ափ ի բերան, շլմորած, կը նայի՛ ԹարԹափուն աչքերով, կը նայի՛ անխլիրտ ու անվախճան: Շրջապատի ալեկոծութիւնն իսկ հազիւ Թէ կը վրդովէ իր միապաղաղ, իր դարաւոր անդորրութիւնը, որ մեռելներու հանդարտեան խաղաղութիւնն ալ չունի, ափսո՛ս...

Ձուլո՛ւմ... Շարունակ ահուդողի մէջ ենք, որ Թուրքերն ահա պիտի ձուլեն մեզ, պիտի աղաւաղեն մեր ինքնութիւնը: Թշուա՛ռ աղմկարարներ:

Ձուլո՛ւմ: Բայց, արդէն իրականութիւն մը չէ՞ այդ: Օհօ՛, նայեցէ՛ք, մեր աչքերով, կոյս խղճմըտանքով: Նայեցէ՛ք ձեր շուրջը,– երկրի խորերէն մինչեւ ճաճանչագեղ արուարձանները – բայց մանաւանդ երկրի խորերը: Հայն ու Թուրքը՝ աւելի անուններով է որ կը զանազանուին: Հագուստն իսկ շատ քիչ փոփոխութիւններ կը յայտնէ: Իսկ իրենց նիստուկացով, իրենց ատելութիւններով, իրենց ձգտումներով ու բաղձանքներով, այո՛, նոյնիսկ իրենց խօսուածքով մէկ ընտանիքի զաւակներ են անոնք, արտադրութիւնը նոյն միջավայրին: Տարբերութիւն կայ այնքան, որքան օրինակի համար, տարաշխարհ գացած, եւ տունը մնացած՝ գիւղէն դուրս չելած երկու հարեւաններու միջեւ:

Ձուլումը փաստ է արդէն: Իսկ մեր ճիգը պիտի ըլլայ լուծել այդ անճանաչ, գորշ զանգուածը, զտել ու կազմել նոր Հայութիւնը: Անդրանիկ սերունդը կատարեց իր պարտքը, եւ կրտսերը պարտաւոր է ստանձնել իրենը, մեր աշխարհի քստմնելի ամայութեան մէջ, երգելով ռուս բանաստեղծին հետ,– «Ես լալիս եմ լացողների հետ, տանջըւում եմ տանջուողների հետ եւ ընկճուածին ձեռք եմ մեկնում»:

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

1911, Հոկտեմբեր 30
(Թ'էոդիկի տարեցոյց)

ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏ

Մարդկութիւնը մէկ աչքով կը քնանայ 1939 Սեպտեմբերէն ի վեր:

Պատերա՛զմ: Աշխարհածաւալ «մարտ պատերազմի»:

Աշխարհամարտ: Շանթամարտ: Գեհենամարտ:

Արեւուդ մեռնիմ, ա՛յ իմ բարբառ մայրենի: Ո՛րքան արու, ջլապինդ, հոսուն բառեր կը ծնիս, առանց տղաբերքի ցաւեր քաշելու:

– Դիւամարտ: Հսկայամարտ: Գոյամարտ:

Ու տակաւին, մասերու բաժնելով կամ գունաւորելով.

– Ցակատամարտ: Ծովամարտ: Օդամարտ: Սովամարտ:

Ապա ջլամարտ: Պատերազմ ալիքներու: Կարճ: Միջին: Երկայն: Անհամար լեզուներով: Մինչեւ անգամ հայերէն:

Ահեղ փոԹորիկ՝ բռնած ամբողջ աշխարհամասեր: Հրաբուխ համայնակուլ: Թա՛Թա՛ռ: Ժաժք: Ալեկոծութիւն տիեզերական:

Ահագնադղորդ հրանօԹներ որ քաղաքներ կը քանդեն 128, Թերեւս 200 քիլոմեԹր հեռուէն. (էր երբեմըն՝ 40 քիլոմեԹր):

Ականարձակ պայԹուցիկներ որ իրենց տաքութեամբ կը հալեցնեն պողպատը:

Օդանաւեր սրաԹռիչ որ տանիքներ կը քերեն:

Ուրիշներ որ ասպարէզ կը կարդան երկինքին, ծփալով 10–12 հազար քիլոմեԹր բարձրութեան վըրայ:

«Թռչուն բերդեր» որ կը սուրան 800–1000 քիլոմեԹր արագութեամբ, գլխու պտոյտ պատճառելով:

Տիտանաթեւ օդանաւեր զարմանազան կարգուսարքով: Հետազօտիչ: Հետապնդիչ: Ուղղաձիգ: Ռմբաձիգ: Որսկան: Հորիզոնական: Անդնդասոյզ: Սաւառնաթեւ: Հովանոցաձեւ: Բարձրահայեաց եւ քաղցրահայեաց:

Զրօդանաւեր որ դիւային պարեր կը սարքեն մարտանաւերու կամ նաւախումբերու գլխուն:

Նաւախումբեր «ընդ հսկողութեամբ» որ ծովերը կը ճեղքեն ծըփուն բերդերու մէջէն, կամ կը ճարճատին ցիրուցան:

Ջրահաւորներ որ 70–80–1000 օդանաւ եւ սաւառնակ շալկած կը յածին, կ'արածեն ծովերէ ծով, զանոնք Թռցնելու համար, աղաւնի Թռցնելու պէս:

Եւ ասոնց ետեւէն լուղորդներ՝ ելեկտրական Թեւերով, սուզանաւեր դարանակալ, կամ օդանաւեր որ Թորփիլ եւ ական կը ցանեն:

Որսկան շուներ ուժանակ բեռցած, որ կը սողոսկին Թշնամի պահականոցներու մէջ եւ կը պայԹին անոնց հետ:

Դեւեր որ երեքով–չորսով նոյնացած իրենց արձակելիք Թորփիլներուն հետ, միասին անդունդ կը գըլորեն վիԹխարի զրահաւորներ, ծփուն բերդեր:

Օդաչուներ որ կ'իյնան ջարդուփըշուր, յիսուն, հարիւր, երկու հարիւր հերակլեան Թռիչքներ կատարելէ վերջ:

Օդատորմիղներ շարք–շարք: Օդարշաւներ հինգ հարիւրով, հազարով: Հազար ու հազարներ դէպի երկինք՝ միեւնոյն ատեն: Անսահման տարածութեանց վրայ: Առանց ազգի խտրութեան:

Կարիճներ օդայած, օդասլաց, օդավար կամ օդաշրջիկ, որ երկինքէն կը Թափին կարկուտի պէս: Որ անկարգելներէն կը ցատքեն դաշտերու կամ քաղաքներու մէջ, բերդերու կամ ժայռերու վրայ, սպառազէն՝ գնդացիրներով, ձեռնառումբերով, ուտելիքով եւ ռազմամԹերքով:

Ցեպընթաց «մօԹօ»ներ մէկ, երկու կամ երեք ռազմիկներով, որոնց իւրաքանչիւրը դիտակ մը ունի ճակտին վրայ, անԹել մը՝ ականջին, ձեռնառումբ մը կօշիկին մէջ խրած: Ու նաեւ ատրճանակ եւ դաշոյն: Ի հարկին հրացան եւ մնացեալը:

Հսկայական օԹօներ սպառազէն ինչպէս ամրոց մը: Զօրամասեր մեքենաշարժ, սրընԹաց: Շառաչուն վաշտեր զրահապատ:

Դժոխային ռումբեր որ երկինքէն կը Թափին հարիւր հազարներով – Թոներով, Օրուան բոլոր ժամերուն: Գիշեր ցերեկ:

Ռումբեր պայԹուցիկ, ռումբեր հրձիգ: Խորտակիչ: Ծխարձակ: Բոցավառ: Ռումբեր որոնց միայն խլացուցիչ ժխորը եւ դիւային քըրքիջը բաւական են ամբողջ բազմութեանց ջիղերը խախտելու, ցրիւ ցրիւ փշրելու:

«Ական»ակուռ դաշտեր նման ցորենի դաշտերու: Ռազմադաշտերէն, ճակատէն, բերդաքաղաքներէն, ծովափներէն, լեռնալանջերէն, անտառներէն, կամուրջներէն մինչեւ հասարակ փողոցները չէն քաղաքներու: Մինչեւ տուներու սեմին տակ:

Ականի ցանցեր, ուռկաններ, որոգայԹներ ծովերէ ծով: Բոլոր բանուկ ճամբաներուն վրայ, նեղուցներու, ջրանցքներու եւ քարափներու առջեւ:

Փշաթել ցանցեր որոնց եԹէ դըպչիս՝ կը դառնաս ածուխ կամ աղէ արձան:

Թնդանօթներ եւ գնդացիրներ իրենց մահարոյր բերանները դէպի երկինք ուղղած, պայԹեցնելու, վառելու, ջարդուփշուր գգետնելու համար Թշնամի օդանաւեր եւ սաւառնակներ:

Մակոյկներ որ ական կը ցանեն վէն զանոնք:

Զրահապատ կառախումբեր որ անդունդն ի վար կը գլորին ականաբարձ կամուրջներու վրայ: Կամուրջներ եւ նաւակներ ձգախէժ:

Կազարգել դիմակ: Անկարգել: Օդապարիկ լուսարձակ: Օդայած «երշիկ»: ՀրԹիռներ գոյնզգոյն, լուսատու: Ուրիշներ ծխարձակ: Հսկայական լուսարձակներ որ գիշերը արեւ կը ցանեն քաղաքներու վրայ:

Ամպեր արուեստական: Մեքենաներ՝ անապատին աւազները հրամանի տակ առնելու եւ կամ արուեստական աւազ յարուցանելու համար:

Հրասանդ: Գնդացիր: ԹնդանօԹ: Հրացան, սուսին եւ փամփուշտ՝ նորութեան, նրբութեան, ուժգնութեան գերադրական աստիճանով:

Հրասայլեր 80–150 Թոն ծանրութեամբ, որ կը Թնդան, կը Թնդեն կ'անցնին «օձապտոյտ զալարմամբ», ոստոստելով, խրելով, խորտակելով,

Եւ սպառազէն միլիոններ դէմ դիմաց: Գունդագունդ երիտասարդներ կրակի գծին վրայ: Գետնին տակ: Օդին մէջ: Երկրէ երկիր կամ խորքերը անծայրածիր ովկիանոսին:

Մեր հայերէնը ունեցա՞ծ է պա–

ԷՋԵՐ ԻՐՄԷ ԵՒ ԻՐ ՄԱՍԻՆ

ՎԿԱՅԱՐԱՆ

ԳՆԱՑ

...Եւ սակայն, իր մահէն ի վեր, կը յիշեմ իրիկուն մը՝ երբ կը քալէինք միասին Սօլնիէի նեղ եւ տխուր փողոցէն: Գործը վերջացուցած՝ Շ. Միսաքեան, յոգնած կ'երեւար քիչ մը: Կը քալէր թեւս մտած:

Կը քալէինք, մինչ վերջալոյսը կ'իջնէր ոստանին վրայ: Թախծոտ էր պահը: Տխուր էր թաղը: Երեկոյեան եռուզեռ էր Լաֆայէթի վրայ: Բազմութիւն մը գործէն տուն կը վերադառնար: Բազմութիւն մը՝ որ սրճարանները կը խուժէր: Ուրախութիւն կար թերեւս աջ ու ձախ: Երջանկութիւն կար թերեւս: Բայց, տխրութիւն կը տեսնէինք: Սակաւախօս էր Շ. Միսաքեան: Բայց, այդ օրը կը խօսէր: Կը խօսէր նոր սերունդին մասին: Կը խօսէր լեզուին մասին: Ժողովուրդն ու լեզուն էին իր ցաւը: Կը խօսէր մշակի մը պէս՝ որ չի տեսներ իր թափած ճիգերուն արդիւնքը: Վհատիլ չէր գիտեր: Եւ սակայն դառնութիւն ու խռովք կար իր ձայնին մէջ: Տխուր էր պահը: Կը խօսէինք ազգէն եւ մշակոյթէն եւ մեր խօսքերը կը կորսուէին մեծ եւ օտար ոստանին մէջ: Կը զգայինք թէ այդ ոստանը կ'ընկլուզէր քիչ քիչ իր մէջ՝ ժողովուրդ եւ լեզու: Յուզուած էր Շ. Միսաքեան: Յուզուած եւ սակայն խիստ էր դէմքը, խրոխտ եւ ցասում մը կը տեսնէի իր աչքերուն մէջ ամէն անգամ որ կը կեցնէր զիս: Իր վհատութենէն վեր կու գար միշտ: Կը խօսէր սերունդներու մասին որ կրնային իբրեւ հայ մեծնալ այլ երկինքներու տակ:

Կը խօսէր, եւ վսեմ հոգի մը կը տեսնէի կողքիս, մեծ եղբայր մը, խորք մը կը տեսնէի այդ հոգիին մէջ, որ հրապարակէն հեռու ամփոփուած էր ինքն իր մէջ, թէեւ ամէն օր կը գրէր, իր խօսքը կը տարածէր, քիչերուն յատուկ տաղանդով եւ կորովով: Զգացում կը տեսնէի իր մէջ, զուրգուրանք, արժէքներու սէր: Արժէքներ հասցնելու կարօտ:

...Գնաց: Կը քալէ հիմա խաւարն ի վեր առանձին, տալէ վերջ տալիքը, լոյսը:

ՆԻԿՈՂՈՍ ՍԱՐԱՖԵԱՆ

1957 Յունուար

ՎԱՐՊԵՏԸ

...Դժուար է մեզի ընդունիլ՝ որ երբ պարբերական այցելութիւններու առիթով հրենք խմբագրատան դուռը, անմիջապէս աջին, իր գրասեղանին վրայ հակած ալեհեր գլուխը պիտի չվերցնէ, պիտի չնայի ակնոցներուն վրայէն, լուռ ժպիտով մը պիտի չերկարէ ձեռքը, նոյնքան լուռ հարցում մըն ալ նայուածքին մէջ. «Ձեռագի՞ր բերիր» եւ կրկին ծռէ գլուխը իր թուղթին ու գիրին վրայ:

Իր գրասեղանին առջեւ իր աթոռը պարապ է այլեւս, կարծես խորհրդանշելով կորուստը որ յուզումով ու դառնութեամբ կը համակէ մեզ ամէնքս՝ որ ճանչցանք, սիրեցինք ու կապուեցանք վարպետին:

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՋ

ՊԱՏԳԱՄ

...Որքան հեռացած է մեր ժխորէն...

Ու յանկարծ երբ անձկութեամբ կը ծռիմ իր չարթնցող լռութեան վրայ, կը տեսնեմ որ թաճկոնը սրտին վրայ սեղմած կը պահէ՝ իր խմբագրած վերջին թերթը:

Երփներանգ ծաղիկներու փունջի մը պէս, իր պաշտած լեզուի բոլոր տառերը կուրծքին վրայ հաւաքած է որ՝ կը քընանայ, լո՛ւռ բայց ոչ անպատգամ, քանի որ ծոցէն դուրս ցայտող թերթի կողին վրայ կը կարդանք, բոցավառ տառերով՝ ՅԱՌԱՋ:

ՀՈՒՐԻ ԻՓԷՔԵԱՆ

1957 Յունուար

ԴԺՆԴԱԿ Է ԽՕՍԻԼ ԴԱԳԱՂԻ ՄԸ ՀԵՏ

(Դամբանական)

...Այսպէսով, իբր կենդանի վկայ, պարտականութիւն ունիմ խոստովանիլ եւ յայտարարել թէ Շաւարշ Միսաքեան իր անձկուն եւ ուղղամիտ աշխատանքով կատարեց հսկայական գործ մը Սփիւռքի մէջ, մասնաւորապէս Ֆրանսայի համար ուր իր թերթը եղաւ ազգային ամբարտակ մը: Ուղեկորոյս եւ չփոթահար այս գաղութին մէջ ան վառեց ջահ մը, որու շուրջ խմբուեցան ափ մը երիտասարդներ, ամբարտակ՝ ուծացումի եւ կորուստի հեղեղը ոչ թէ արգիլելու, այլ գէթ սանձելու, մեղմելու համար զայն: Անոր շնորհիւ հայերէն գիտցողները չմոռցան իրենց մայրենիքը. անգէտները սորվեցան, սովրողները պտղեցան, այնպէս որ ան ոչ միայն եղածը պահպանեց, չեղածներն ալ ստեղծեց: Ատոնց անոր մեր մեծասքանչ բարբառը Ֆրանսայի մէջ այսօր մարմրուն ճրագ մը պիտի ըլլար: Բայց, Շաւարշ մինչեւ իր վերջին շունչը անխախտ մնաց այդ պատնէշին վրայ, վառ պահեց ջահը զոր այսօր կը փոխանցէ' իր սիրասուն միակ զաւկին:

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ-ՅԱԿՈԲԵԱՆ

1957 Յունուար 31

ՁԻ ՏԸՔՆԵՑԱՅ ԶՕՐ ԱՄԵՆԱՅՆ ԵՒ ԶԳԻՇԵՐԸՆ ԲՈՎԱՆԴԱԿ

...Ահա այս նուիրական արժէքներէն մէկն է մեր Մեծասքանչը, զոր Շաւարշ Միսաքեան սիրեց բնածին հակումով մը, եւ որուն բարեչրջութեան եւ բիւրեղացումին նպաստեց, իր ամբողջ կեանքի ընթացքին: Եթէ պէտք ըլլայ ճշդել, իր գրչի մարդու հիմնական արժանիքը, ահա այս նուիրումին մէջ պէտք է փնտռել զայն:

Այն հռչակաւոր թէ անանուն մշակներու փաղանգին, որ Պոլսոյ մէջ գրած եւ կանոնագրած էր մեր գրական աշխարհաբարը, այդ վաստակաւոր փաղանգին հետեւորդը եղաւ Շ. Մ., որ բախտն ունեցաւ ողջունելու Վարուժանի Նաւասարդը, մեծ կոտորածի նախօրեակին, այսինքն՝ ողջունելու գիրին եւ արուեստին միանուագ հասունութիւնը: Լաֆայէթ փողոցի իր սենեակին մէջ, որ կից էր «Յառաջ»ի խմբագրութեան, թէոդիկ օր մը կ'ըսէր Շ. Մ.ի կատակախառն կշտամբանքով.– «Պէտք եղաւ որ դուն Պոլիս գաս ես մեր Սկիւտարի օդը շնչես, որպէսզի քիչ մը մարդ ըլլաս»: Անխառն աշխարհաբարի անկիւնէն դիտուած՝ Շ. Մ. առաւելս մարդ եղած էր, քան նոյնինքն Թէոդիկ: Հայրենասիրութեամբ, այլ մանաւանդ թունդ ազգասիրութեամբ տոգորուած՝ պոլսեցի մտաւորականը կը յենուր լեզուին, եւ չէր դադրեր քերականական կանոնի մը շուրջ անվերջ վիճելէ, Տիրքէթի չոգենաւերուն վրայ, իր ֆէսին ծոպը ճօճելով: Ինքնամփոփ Շ.ն հեռու էր լեզուանի մէկը ըլլալէ, բայց եւ այնպէս ան մնաց մշտական նաւորդը նոյն աշխոյժ ջուրերուն: Զապէլ Եսայեան իր յիշատակներուն մէջ կը խոստովանի որ, Համիտեան գրաքննութեան շրջանին, երբ մեր մամուլը հարկադրաբար նախապատուութիւն կու տար լեզուական հարցերու, ինք, Եսայեան, որ սուր պահանջքը կը զգար գաղափարներու եւ գեղարուեստական իմացումներու դիմադրութեան (բռնփրոնթասիոն) վերջնապէս զզուած էր մակրայի մը շուրջ յարուցուած վէճերէն: Զգտնուելով գրական ըստեղծագործութեան հնոցին մէջ, Միսաքեան չզզուեցաւ: Եւ երբ մակրայ չըգտաւ մեր սրտին մէջ, երկնային շանթեր տեղացուց լեզուին վրայ (մանաւանդ խորհրդային) զոր իրաւամբ կը կոչէր «աղքատ-Ղազարոս լեզու»:

...Եւ ինչ որ անյուսալի էր, պատահեցաւ: Տեսանք զիրար: Քսան տարուան բաժանումէ վերջ: Շ. Մ. վեր առաւ իր տպաւորիչ գլուխը, եւ ժպիտով մը՝ որ անպատում էր, ըսաւ ինծի. – «Կը տեսնե՞ս ինչ եղայ. "Բընո"յի բանուոր, հասարակ «մանէօվր-սփէսիալիզէ»: Գըլխուն շատ ձիւն իջած էր: Ան իրաւունքն ունէր կրկնելու սա տողը, որ ԺԲ. դարու բանաստեղծ Յովհաննէս Սարկաւագինն է.– «Ձի տքնեցայ զօր ամենայն եւ զգիշերն բովանդակ»:

1965 Օգոստոս 1 ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՇԱՒԱՐՇԸ ԵՒ ԻՐ ԳՈՐԾԸ

...Ի՞նչ է ճշմարիտ հրապարակագրին կոչումը: Արթուն հսկել ու դիտել: Տեսնել՝ ու տեսածը չտեսնելու չզարնել: Հարուածել՝ երբ պէտք զգացուի, կամ մեծարել՝ երբ արժանիքներ ի յայտ գան: Շաւարշը միշտ հաւատարիմ մնաց այս սկզբունքին: «Յառաջ»ը գրական փայլուն սերունդի մը ժամադրավայրը եղաւ: Իրական տաղանդներուն քաջալերողը եւ անտաղանդ միջակութիւններուն առջեւ դուռը միշտ փակ պահողը: Շահնուրի հանրածանօթ «Նահանջը» առաջին անգամ «Յառաջ»ի մէջ տպուեցաւ, ու երբ աւանդապաշտ դասակարգի մը կողմէ գայթակղութեամբ դիմաւորուեցաւ, Շաւարշը իր խօսքը տուաւ... Աւետիս Ահարոնեանին, որպէսզի գնահատական նամակով մը առաջքը առնէ անտեղի քրթմնջիւններուն: Յետ-պատերազմական արձակին ամէնէն փայլուն դէմքերէն մէկը, Փայլակ Միքայէլեան –վաղամեռիկ Դուրեանը արեւմտահայ արձակին– «Յառաջ»ով ծնաւ եւ «Յառաջ»ով անհետացաւ, թոքերէն զարնուած, բուժարանի մը մէջ «արեւ-արեւ» պաղատելով: Վազգէն Շուշանեանը, Սարաֆեանը, Նարդունին եւ այնքան ուրիշներ «Յառաջ»ը ունեցան իրենց ապրումներուն եւ ապրուած էջերուն աւանդապահ:

...Բայց Շաւարշին պեղած ակօսը այնպէս խորունկ եղաւ ու լայն, այնպէս հաստատուն եղաւ իր ձուլած կաղապարը, որ կը տեսնենք թէ այսօր կարելի է «Յառաջ»ը անաղարտ պահել, նոյնիսկ առանց իր հիմնադրին, պահել՝ իր ընթերցողներուն հաւատարմութիւնը եւ հանրային կարծիքի մը համարումը:

Այդ հաւատարմութիւնը, եթէ պատիւ կը բերէ գործը շարունակողին, նոյն ատեն կը կազմէ յետ մահու յաղթանակը Շաւարշին...

Ա. ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

Օգոստոս 1965

տերազմական գրականութիւն,– արուեստ մը որ կարենար տալ արդիական գեհենամարտի մը ոչ միայն արհաւիրքը, այլ եւ ձայները, գոյները, ձեւերը: Հազարումէկ տեսակ եւ հազարաւոր զէնքերուն եւ մեքենաներուն խժալուր թաւալումը, ոստոստումը, յարձակումը, խորտակումը, ընդհարումը, պայթումը, կամ հրկիզումը: Անոնց իւրաքանչիւր շարժումին եւ գործողութեան ինչն ու ինչը:

Հայացուցէք, օրինակ, այն ձայնը զոր կը հանէ օւսնսնաւը, երբ անիւները կը թաւալին եւ «թռչունը» կը սուրայ անջրպետին մէջ (վռոմպիսըմսոն):

Մեր հին բարբառը ունի խուժդուժ, պղնձակուռ, փոթորկաձայն, բառեր եւ ահեղ սլատկերներ որոնք պատերազմ կը հոտին:

Ո՛րքան չղթայաշար նախադասութիւններ, հիւսքեր, որակումներ որոնք իրարու վրայ կը խուժեն, գրոհ կու տան, կը շառաչեն ինչպէս կատղած գետ մը, երբ ժայռերուն կը զարնուի:

Գրաբար նկարագրութիւններ ունինք ինքնագիր թէ թարգմանածոյ, որոնք երբ քով քովի գան, կը յիշեցնեն ժխորը ամեհի օդարշաւի մը կամ քստմնելի թաւալումը վիթխարի հրասայլերու:

Զոլիրս ջախջախս ջարդողաց ի վերայ զօրու նորա աճէր...

Անհրաժեշտ չէ վկայութեան կանչել պատմական դարերու մատենագիրները, Խորենացի կամ Եղիշէ պրպտել, գրաբար Իլիական կամ Ոդիսական թղթատել:

Տարիներ առաջ Խորէն Արք. Նարպէյ պատմական վէպ մը կարկտելով (Արտաւազդ Բ.), կը փորձէ պատերազմի մը պատրաստութիւնը նկարագրել բնութեան ձայներէն կազմուած բառերով.–

Դափր անդ ի դըրընդիւն.
Նժուգից վրնջիւն,
Որսորդաց գոչիւն,
Բարակաց հաչիւն,
Երէոց բաջիւն,
Զինուց շառաչիւն
Աղեղանց ճայթիւն,
Նետից ճարճատիւն
Շրինդ ընդ բոմբիւն,
Անդյրընդոստ թրընդիւն
Յանտառ, ձոր թրմբիւն,
Դըղըրդեն գանգիւն:

Աւելի ծանօթ եղանակ մը,– Ալիշանի «Բամ Փորոտան»ը, այնքան գոռոզ, բարբարոս եւ ռազմաշունչ.

Հայկեան փանդռանց որոտընդոստ դըրնչին բարբառք մարտագոռ,
Դառնագոռոչ անդրաձայնէ պարսիկ կերկեր ի շեփոր,
... Շռինդըն շանթառաք զեթերօք փարի.
... Փըրնչեալ բոցաշունչ դափր ի գարշապար
... Կռուփ առ կռուփ կոփեն կմբքայք տէգ առ տէգ:

«Հայկ Դիւցազն» կարդացա՞ծ էք (Հ. Արսէն Բագրատունի, Վենետիկ, 1858):

Վանքէն փախած թէ ճամբուած գրոց-բրոց մը ունէինք Պոլիս,– «Փրոֆեսոր» Քաջբերունի:

Շրջուն չտեմարան գրաբարի, չաբաթը քանի մը անգամ «Ծակատամարտ»ի խմբագրատունը կը հանդիպէր, կէսօրին, բերնուց արտասանելու «Հայկ»ի, այս կամ այն գլուխը, ի խնդիր փոքր նուէրի մը:

Հազիւ բերանը բացած, անասելի սարսուռ մը կը համակէր մեզ:

Իբրեւ թէ անդնդախոր ձորի մը մէջ գտնուէինք, բառերը, նախադասութիւնները ջրվէժի պէս հոսելով իր բերնէն, ռազմական մթնոլորտ մը կը ստեղծէին սենեակին մէջ: Ծակատամարտ չորս պատի մէջ.–

...Աւաւոր ձայնէ ի խորխոմս ի խորաձորս երկայնաձիգս,
Թաւալ առեալ եւ գըլոր հոլովելով պըտուտկէին:
... Խռովախուժ տագնապաւ ի զէնս, ի ձիս ընթանային.
... Բայց շաչիւն շկահիւն զինուց եւաղեղանց ճայթմունք լարից,
Եւ կոփիւնք վահանաց, սըմբակադոփ ոտին տրոփմունք:
... Նետք քարինք ի ճակատուց կարկըտահոս շառաչէին...
...Ծախրաալաց մըրրկաթեւօք հերձեալ զանդունդըս փըրփըրադէզ...

Ջինարութեան դեռ նոր կը հոլովէր իր մանկութեան շրջանը, երբ գրաբարի վարպետները զըի կ'առնէին այս շառաչալից, «փքրընչեալ» բառերն ու պատկերները, այս խժալուր խրթնաբանութիւնները, սաւառնաթեւ ճախրանքներ կատարելով:

Եւ պայթուցիկ բառերու այս փոթորիկը, պատկերներու այս դղրդագին, ահեղաձայն տեղատարափը՝ նկարագրելու համար դէպքեր որոնք պատահեր են դարեր առաջ, երբ ամէնէն ահարկու զէնքերն էին տէգ, նետ, նիզակ, աղեղ, ասպար, վահան, գեղարդ, կապարճ, պարսատիկ, բաբան, քարընկէց կամ խորտակիչ գործիքներ եւայլն, իսկ ռազմիկները՝ քանի մը հազար – ըսէ' տասնեակ հազար – հետեւակ եւ այրուձի:

Եւ այս ամէնը՝ թափ տալով երեւակայութեան, որ կարգ մը հեղինակներու քով կը հասնէր հանճարեղ բարձունքներու:

Իսկ եթէ անոնք ողջննալով տեսնէին, լսէին, զննէին ու փորձէին նկարագրել արդի զինարուեստը, ներկայ գեհենամարտը...

Զոլիրս ջախջախս ջարդողաց...

Տ.

«Հայկաշէն» 1942

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ԵՒ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Վարժարանին մեծ դահլիճին մէջ
Կիրակի, Յունուար 28,
ժամը 10·30ին

պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը մատուցուի ննջեցեալ նախկին աշակերտներուն եւ իրենց դաստիարակ վարդապետներուն ու բոլոր ուսուցիչներուն հոգիներուն համար:

Կը պատարագէ՝
Հ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎՐԴ. ՊՉՏԻԿԵԱՆ
Վարժարանի նոր տեսուչ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ
ժամը 12ին
– Բարոյական եւ ելմտական տեղեկագիր
– Նոր վարչութեան ընտրութիւն:

MESSE DE REQUIEM
ET
ASSEMBLEE GENERALE

L'UNION DES ANCIENS ELEVES MOORAT - RAPHAËL

Dans le grand salon du Collège
Dimanche 28 janvier
à 10 heures 30

Messe de réquiem à la mémoire des anciens élèves, de leurs éducateurs et de leurs parents disparus.

Officiant :
Rév. Père Haroutioun BEZDIKIAN
Nouveau directeur du Collège

ASSEMBLE GENERALE ANNUELLE
à 12 heures
Ordre du jour :
— Rapport moral et financier
— Election du nouveau Conseil d'administration.

Buffet campagnard en clôture.

26 rue Troyon — 92310 Sèvres

(Շար. Ա. էջէն)

ները հոն տիրող անապահով կացութեան պատճառով երկիր մուտքի արտօնութիւն չեն տուած անոր որ վերադարձած Ցորդանան. հոն մեկնած են վեց պատանիներն ալ, միացած վարդապետին:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ՃԱՆՉՆԱԼ ԲՈԼՈՐ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ» խորագրին տակ, Եսթեր Պէնպասա (Բարձրագոյն ուսմանց գործնական վարժարանի ուսումներու տնօրէնուհի) յօդուած մը ստորագրած է Լիպէրասիոնի վիճարկումներու էջին մէջ (Յունուար 25): Հ. Տինքի սպանութեան առթիւ գրուած այս յօդուածը կը մեղադրէ «Ֆրանսան, որ չազդուիր Միջին Արեւելքի իրականութիւններէն եւ մոռցաւ որ վտանգեց Թուրքիոյ Հայերը օրէնքի վերածելով Հայոց Ցեղասպանութեան հարցը»:

ՖՐԱՆՍԱ 500 միլիոն Եւրօ կը տրամադրէ Լիբանանի, մինչ Յունուար 25ին, Փարիզի մէջ կը բացուէր Լիբանանի օգնութեան նուիրուած ժողովը: Լիբանան 7 միլիառ տոլարի կարիք ունի, մինչ ցարդ 4 միլիառի խոստում կար:

ԺԱՆ-ՖՐԱՆՍՈՒԱ ՏԸՆԻՕ, քաղաքական դէմք, գրագէտ, Ֆրանսական ակադեմիայի անդամ, ծովագնաց, այլ մանաւանդ արտակարգօրէն քաջ արկածախնդիր մը բառին ազնուագոյն իմաստով, մեռաւ 78 տարեկանին: Դէմ դրած էր բոլոր հիւանդութիւններուն. ծովի տիրահար, արհամարհած է իր առողջական ծանր վիճակը, պայքարելով բոլոր ազնիւ դատերուն համար:

ՊՈՒՇ, Միութեան իր տարեկան ելոյթին մէջ չյաջողեցաւ համոզել դեմոկրատ Գոնկրէսը, գլխաւորաբար Իրաքի իր նոր ծրագրերուն առթիւ: Ծերակոյտը, մանաւանդ, դէմ է նոր զօրքեր ղրկելու Իրաք, ինչպէս կը նախատեսէ նախագահը:

ՈՒԿՐԱՆԻՈՅ Խորհրդարանին դիմած են Ղրիմի Թաթարները, պահանջելով որ 1940ի իրենց տեղահանութիւնը ցեղասպանութիւն որակուի: Պահանջին հիմնաւորումին համար յատուկ յանձնաժողով

մը ձեռնարկած է անհրաժեշտ նիւթերը հաւաքելու: Նպատակն է ապացուցանել որ Բ. աշխարհամարտին իրենք աջակցած չեն Հիթլէրի բանակներուն:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ կ'ամբաստանեն Ներքին Նախարարը որ «Ընդհանուր Տեղեկատուութիւններուն» (էՌ. Ժէ.) հրահանգած ըլլայ որ քննութիւն մը կատարուի Ս. Ռուայալի ընտրապայքարի մարմնին մէկ անդամին Պրիւնօ Ռըպէլի (Նախկին անդամ Կրինփիսի) վրայ: Լուրը հրապարակած էր Զորեքշաբթի օր Գանար Անշէնէ, եւ կուսակցութիւնը անմիջապէս հակազդած է, մինչ Ներքին նախարարութիւնը հերքած է: Բայց, հարցը չէր փակուած, կը պահանջուէր նոյնիսկ Սարքոզիի հրաժարումը: Ուրիշ անդամ մը վրդովուած է եւ մեթոտը վայել կը գտնէ Թիւրքմէնիստանի բռնատէր Նիազովի: Սարքոզի ծիծաղելի կը գտնէ ընկերվարականներու պոռթկումը:

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

DEVENEZ MONITEUR A LA COLONIE DE LA CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE

Vous êtes titulaire du BAFD. du BAFA ou stagiaire BAFA ?
Rejoignez notre équipe d'animation pour les séjours de juillet et août 2007 pour :
— Encadrer des enfants de 8 à 15 ans au sein de notre centre de vacances de Bellefontaine dans le Jura,
— Proposer diverses activités aux enfants dans un cadre très agréable et dans une ambiance arménienne qui fait le succès de la colonie depuis plus de 50 ans...

N'hésitez plus... envoyez votre candidature à l'adresse suivante:
Conseil d'Administration de la Croix Bleue des Arméniens de France
CBAF — 17 rue Bleue - 75009 PARIS,
par e-mail: cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13

∴

LA CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE
RECHERCHE
POUR SES SEJOURS DE JUILLET ET AOUT 2007
A BELLEFONTAINE DANS LE JURA
— des Assistant(e)s-Sanitaires
— des Cuisinier(e)s, Aide-Cuisinier(e)s
N'hésitez plus... envoyez votre candidature avant le 31 janvier 2007 à l'adresse suivante :
Croix Bleue des Arméniens de France
17 rue Bleue — 75009 PARIS
par mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ՓԱՐԻԶ.– Շաւարշ Միսաքեանի մահուան 50ամեակին ի յիշատակ Տէր և Տիկին Կարպիս Զրբաշեան 100 Եւրօ:

⁂

ՓԱՐԻԶ.– Տէր-Պարսամեան քոյրեր 80 Եւրօ:

⁂

ԹԷՈՒԼ.– Պ. Ռ. Գրիգորեան 50 Եւրօ:

⁂

ՎԻԼՆԷՕՎ.– Պ. Ս. Ներկարարեան 50 Եւրօ:

arménie mon amie

EXPOSITION

«Les 12 Capitales d'Arménie»
à la Conciergerie
2 Boulevard du Palais
75001 PARIS
Du 15 décembre 2006
au 18 mars 2007

⁂

A i v a z o v s k i, peintre de la mer (1817-1900) du 6 février au 28 mai, Musée de la Marine (Place du Trocadéro, Paris).

⁂

A r m é n i e, terre chrétienne dans le Caucase, jusqu'au 11 mars, Notre-Dame de Paris (Crypte archéologique).

⁂

A r m e n i a S a c r a, du 14 février au 21 mai, Musée du Louvre, retrospective de l'art chrétien arménien.

NAVASART

B a l l e t a r m é n i e n
présente
HAYASTAN
Palais des Congrès de Paris
3 mars à 20h30;
4 mars à 15h30

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Արմենուհի եւ Անահիտ Իփլիքճեան իրենց ծնողաց՝ Սօնիա եւ Նուրհան Իփլիքճեանի յիշատակին 100 Եւրօ կը նուիրեն «Յառաջ»ին:

Ouverture de printemps en Egypte

La Paroisse Catholique Arménienne de Paris
organise un voyage en Egypte de 10 jours
du 21 au 31 mars
avec Visite du Caire
et Croisière sur le Nil
en hôtel ou cabine 4* (en chambre double) et pension complète

Inscription et informations : **01 44 59 23 50**
Prix estimatif : 1.210 Euros -
Nombre de places limité -
Inscriptions recommandées

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՏԷՍԻՆ

«ՊԷՕՐԷԿ»Ի ԵՐԵԿՈՅԹ

Շաբաթ, Փետրուար 3ի երեկոյեան, ժամը 8էն սկսեալ, Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, Կապոյտ Խաչի Տէսինի տիկինները կը հրաւիրեն տարեկան ծաղիճաշին, համտեսելու «պէօրէկ»ներու համեղագոյն տեսականին, պատրաստուած՝ իրենց ձեռքերով, անշուշտ նաեւ ախորժաբեր աղանդեր, աղցան, գինի եւ սուրճ:

Մասնակցութիւն՝ 12 Եւրօ. 12 տարեկանէն վար մանուկներուն համար՝ 10 Եւրօ, ներառեալ՝ վիճակահանութեան տոմս մը:

Անհապաղ արձանագրուելու, հեռաձայնելով Ռոզ-ին՝ 04· 78· 49· 19· 44:

□

POUR L'EXPOSITION AU LOUVRE

La Croix Bleue des Arméniens de France Section **«Sossé Mayrig»** de Marseille organise un **VOYAGE A PARIS les 3 et 4 mars.**
Prix : 295 Euros tout compris.
Renseignements :

— Seta : 06. 10. 25. 17. 16
— Marie : 04. 91. 67. 54. 58
— Astrig : 04. 91. 77. 87. 31

□

Section Paris

SEJOUR FAMILIAL

25 février au 4 mars

La Section **«Archalouys Tathéossian»** de Paris organise son séjour familial dans le centre de vacances de Bellefontaine (Jura).
Ambiance arménienne assurée ! ! !
Venez avec vos enfants, petits-enfants ou amis et rejoignez-nous sur les pistes de ski, de luge ou tout simplement dans le Centre ! ! !
Renseignements et inscriptions auprès de :
- **Araxie** 01 39 83 71 19 (19h à 21h);
- **Alice** 01 42 93 03 56 (19h à 21h).

Date limite : 31 JANVIER

□

ՆԿԱՐԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Շաւիլի «Տէր-Դաւթեան» մասնաճիւղի Լոթօն Փետրուար 11, ժամը 14·30ին

ATRIUM de Chaville
Espace Louvois
3 Pavé Robert Schuman

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 27-28
SAMEDI-DIMANCHE
27-28 JANVIER
2007

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.629 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 82e ANNEE — N° 21.629

ՄԱՄՈՒԼ

«FINANCIAL TIMES»

(Յունուար 25)

Death in Istanbul

Թերթը, տնտեսական մարզէն անդին, համաշխարհային համբաւ կը վայելէ եւ իր այս խմբագրականը խիստ յատկանշական է:

Անդրադառնալէ ետք սպանութեան, յուղարկաւորութեան եւ Թուրքիոյ ազգայնամոլ մարզին, խմբագիրը դիտել կու տայ այն անել կացութիւնը որ կը տիրէ Եւրոպական Միութեան իր թեկնածութեան առընչութեամբ: Թուրքիոյ նոր իսլամական կառավարութիւնը կ'ըսէ թէ Եւրոպացիները դէշ կը վարուին եւ տարուած են հակամահմետական նախապաշարումներով, ի մասնաւորի Ֆրանսան, Գերմանիան եւ Աւստրիան: Երկուքն ալ իրաւունք ունին, բայց կան անդամակցութեան անփոփոխելի չափանիշներ: Ոչ մէկ երկիր կայ որ պատժական օրէնք մը ունենայ որ «ոճիր» կը նկատէ «Թրքութեան անարգանք»ը (Թիւ 301 յօդուած): Եւրոպական անդամակցութիւնը նաեւ անըմբռնելի է քանի Թուրքիա կը մերժէ ընդունիլ Հայերու զանգուածային ջարդերը որոնք գործըւեցան Օսմանեան կայսրութեան առեն Ա. Համաշխարհային պատերազմին ընթացքին:

Ապա, խմբագրականը կ'անդրադառնայ Թիւ 301 յօդուածին պատճառաւ կատարուած հետապնդումներուն, գրողներն ու մտաւորականները լռեցնելու ջանքերուն, երբ կ'արծարծեն հայկական ողբերգութիւնը, յիշելով թէ՛ Տինքի թէ՛ Փամուքի պարագաները: Ու եզրակացութեան մէջ կը շեշտուի որ Թուրքիա պէտք է ցոյց տայ իր յանձնառութիւնը արտայայտութեան ազատութեան նկատմամբ, ջնջելով Թիւ 301 յօդուածը:

Այս բաները ըսելով հանդերձ, գրութիւնը կ'աւարտի Թրքական ընտրութիւններէն ետք, Թուրքերու եւ Հայերու կողմէ պատմութեան հաշուեյարդարի մը հարկը շեշտելով:

«LE MONDE»

(26 janvier)

DINK, homme de paix

**Au-delà du journaliste assassiné,
c'est le travail de mémoire
et de reconciliation
entre Turcs et Arméniens
qui est menacé**

Մոնտի վիճարկումներու էջին մէջ, խիստ շահեկան յօդուած մը ստորագրած են Նիլիւֆէր Կէօլէ եւ Լօրանս Ռիթէր: Երեք երկար սիւնակներու մէջ քաջաբար կը պարզուի ոչ միայն Հրանդ Տինքի արդար, քաջ եւ եզակի նկարագիրը, այլեւ կը ճաղկուի Թուրքիոյ ժխտողական դիրքը Հայոց Ցեղասպանութեան նկատմամբ: «Բոլոր անոնք, կ'ըսուի, որոնք բաժնած են իր գաղափարները եւ իր պայքարը, գիտեն թէ ոչ մէկ ազգ կրնայ կառուցուիլ առանց ընդունելու իր անցեալը եւ եւրոպական ոչ մէկ ծրագիր կըրնայ արժեւորուիլ թեկնածու երկրի մը մէջ, ցորչափ ան չարունակէ պատմական եւ քաղաքական յղումի իր կէտերը հիմնել սուտի եւ ուրացումի վրայ»: Ցեղասպանութիւնը երկրորդական հարց մը չէ թեկնածու Թուրքիոյ համար, այլ կեդրոնական հարց է երկրին ժողովրդավարացման եւ Եւրոպայի իր մերձեցման համար:

Կը յիշուի նաեւ Հրանդ Տինքի վերջին խմբագրականը «Ակօս»ի մէջ: Ու կը շեշտուին կենսական ճշմարտութիններ, ինչ որ հազուադէպ երեւոյթ է:

ՊՈԼԻՍ

ՆՈՐ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔ «ԱԿՕՍ» ԹԵՐԹԻՆ

«Մարմարա» Յունուար 25ին կը տեղեկացնէր թէ ըստ նոյն օրուան «Միլլիյէթ»ին, Հ. Տինքի սպանութենէն ետք «Ակօս»ի ղրկուած նամակներուն մէջէն գըտնուած է Յունուար 20 թուակիր մը, ստորագրուած՝ «Թուրք վրիժառու ջոկատ»: Նամակով ըսուած է. «Եթէ կարգի չգաք, ձեր խմբագրատունը օդը հանելու չափ պայթուցիկ ունինք մեր ձեռքին մէջ»:

«Ակօս»ի փաստաբանը Ֆ. Չէթին թերթին համար պաշտպանութիւն պահանջած է պատկան իշխանութիւններէ եւ ըսած թէ այդ մէկը միակ սպառնալիքը չէ խմբագրութեան հասած:

ԷՐՏՈՂԱՆԻ
ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ԱՅՑԵՐԸ

Վարչապետ Թ. Էրտողան Յունուար 24ի երեկոյեան ցաւակցական այցեր տըւած է Հ. Տինքի ընտանիքին ու Պատրիարքարան:

Հ. Տինքի կինը Ռաքէլ ըսած է Էրտողանի. «Ինչո՞ւ այս դէպքը կը նմանի Տրապիզոնի մէջ կրօնաւոր Սանթորոյի դէմ գործուած ոճիրին: Եթէ հետապնդէիք զայն, Հրանդը մեռած չէր ըլլար այսօր: Խնդրեմ, ձեր պարտականութիւնը կատարեցէք. գտէ՛ք Հրանդին ոճրագործը որպէսզի ուրիշներ ալ չմեռնին»:

Էրտողան համաձայն գտնուած է տիկին Տինքի եւ ըսած թէ ինք ալ նոյնքան յուզուած է:

Ապա վարչապետը պատրիարքարան գացած է, ցաւակցութիւն յայտնելու նաեւ Մեսրոպ Պատրիարքին:

ԱՅՍՈՒՀԱՆԴԵՐՁ
ՀԱԿԱՀԱՅ ԼԱՐՈՒԱԾ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Ցաւակապէս Պոլսոյ մէջ հակահայ մթնոլորտ մը բաւական զգալի է, Հ. Տինքի սպանութեան միահամուռ հակազդեցութենէն ետք: Անոր սպանութեան վայրին վրայ հսկումը, այցերը, ծաղիկներու, մոմերու զետեղումը կը շարունակուի, բայց միւս կողմէն ազգայնամոլ տարրեր արդէն «Բոլորս Մեհմէտ ենք» պաստառներով ցոյցեր կը փորձեն, լոզունգներ կ'արձակեն:

Սինոպի մէջ լրագրող մը դատախազութեան դիմած է «Բոլորս Հայ ենք» պաստառներուն պատճառով. ան պնդած է որ նման լոզունգ կը հակասէ 301րդ յօդուածին ու պահանջած է դատի տալ Հ. Տինքի յուղարկաւորութեան կազմակերպիչներն ու մասնակիցները...

Թրքական լրատուներ կ'ըսեն նաեւ թէ Յունուար 25ին Ազգ. Ժողովին պատին վրայ ձգուած նոթ մը գտնուած է, նոյն «Թրքական վրիժառու ջոկատ»ին ստորագրութեամբ ուր նոյնպէս կը քննադատուին «Բոլորս Հայ ենք», «Բոլորս Հրանդ ենք» լոզունգները ու կ'ազդարարուի որ որպէս ոճրագործ ու զինք դրդող հսկողութեան տակ առնուած երիտասարդները ազատ արձակուին:

Ստեղծուած մթնոլորտին մասին գաղափար մը տալու լիուլի կը բաւէ ազգայնամոլ շրջանակին բանբեր «Թէրճիւման»ի հետեւեալ խորագիրը. «Թո՛ղ կորսուի երթայ ով որ "Թուրք եմ" չըսեր»:

Թուրքիոյ Ֆութպոլի դաշնակցութիւնը մերժած է Ատանայէն խումբի մը Կիրակի օրուան մրցումին գաղացողներուն թեւին սեւ երիզ կապելու, «Բոլորս Հրանդ ենք – Բոլորս Հայ ենք» պաստառներով դաշտ իջնելու եւ վայրկեան մը զոհ լրագրողին յիշատակին յարգանքի լռութիւն պահելու փափաքը:

Թուրքիոյ Հանրապետութեան նախագահն ալ Յունուար 23ին ընդունելով Լեհաստանի նախագահը, չէ մոռցած այդ երկրին կողմէ Ցեղասպանութեան ճանաչումին հաշիւը հարցնելու: Նախագահ Քաչինսկի ալ յայտնած է. «Լեհաստանի մէջ ակներեւ զգայնութիւն կայ ցեղասպանութիւններու հարցին նկատմամբ եւ լեհ քաղաքական դէմքի մը համար շատ դժուար է ճանաչումի մը պարագային ժխտական դիրք գրաւել: Լեհական Խորհրդարանին ճանաչումին մէջ շեշտուած է նաեւ լեհ ժողովուրդին Հայերու նըկատմամբ ունեցած համակրանքը»:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՆՈՏԱՐ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Յունուար 24ին Վանաձորի մէջ իր աշխատասենեակին մէջ սպաննուած է 53 տարեկան նոտար Սոնիա Վերանեան: Քանի մը ժամ ետք ձերբակալուած է ոճրագործը: Կ'ըսուի թէ ան քրոջը հետ ժառանգական խնդիրներու հարցով հակադրուած է նոտարին ու սպաննած զայն:

ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿԻՆ
ԲԱՑՈՒՄԸ

Յունուար 25ին Երեւանի մէջ բացումը կատարուած է Դրաստամատ Կանայեանի անունը կրող ռազմավարական հետազօտութիւններու հիմնարկին նորակառոյց շէնքին: Պաշտպանութեան նախարար Ս. Սարգսեան իր ելոյթով շեշտած է բացումին բանակի 15ամեակին զուգադիպելու երեւոյթը. ըսած է թէ նման հիմնարկի գաղափարը ծնաւ երբ զօր. Կանայեանի աճիւնը Հայաստան փոխադրուեցաւ:

Հիմնարկին համար բարերարներ 450 հազար տոլար տրամադրած են, յետագային ան կը գործէ պետութեան յատկացումով:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կացութիւնը օրէ օր կը վատթարանայ եւ Յունուար 25ին անհըրաժեշտ եղաւ լուսարգել հաստատել, քանի 4 մեռեալ եւ 152 վիրաւորներ եղած էին օրուան մէջ: Փարիզի ժողովը կրցած էր ապահովել 6 միլիառ տոլարի մօտ օժանդակութիւն մը վերաշինելու համար Լիբանանի մէջ, ինչ որ Իսրայէլեան օդանաւերը քարուքանդ ըրած էին: Ֆըրանսայէն զատ կարեւոր օժանդակու-

(Շար.ը Դ. էջ)

ՀԱՅԵՒԹՈՒՐՔ ՍԱՀՄԱՆԱԳԼՈՒԽԻՆ ՇՈՒՐՋ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ֆիկառօ (Յունուար 26) հրատարակած է Պոլսոյ իր թղթակցին (Լօռ Մարշան) մէկ ունեկատուութիւնը ըստ որուն գաղտնի բանակցութիւններ տեղի ունեցած են Հ. Տինքի յուղարկաւորութեան առթիւ Հայաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ: Յիշեցնելէ ետք թէ 260 քիլոմեթրնոց սահմանագլուխը փակ է 1993էն ի վեր, Լ. Մարշան կը գրէ թէ Հ. Տինքի սպանութիւնն է որ կրնայ վերջ տալ այդ կացութեան:

Զորեքշաբթի, Յունուար 24ին, ցաւակցութիւնները ներկայացնելէ ետք Ակօսի խմբագրին ընտանիքին, Հայաստանի Արտաքին փոխ նախարարը առաջին քայլը ըրած է, «Հայաստանի փափաքն է առանց նախապայմանի դիւանագիտական յարաբերութիւններ հաստատել: Այլ երկիրներ կապեր կը պահեն իրենց միջեւ հակառակ դժուարութիւններուն»: Բայց կ'աւելցնէ թղթակիցը Արման Կիրակոսեան գաղջ ընդունելութիւն մը գտած է Էրտողանի կողմէ: Ան ըսած է.– «Լուրջ գործ չըլլար արտայայտուիլ առանց գիտնալու Հայաստանի առաջարկութեան բովանդակութիւնը»: Ա. Կիւլ աւելի ջերմ գտնուած է շեշտելով հանդերձ բանակցութիւնները սկսելու դժուարութիւնները: «Ոչ մէկ թշնամութիւն ունինք, ըսած է, մեր դրացիին նկատմամբ, բայց, պէտք է բարեփոխէ իր ընթացքը մեզի հանդէպ»:

Ու կը յիշուին այդ խոչընդոտները: Երեւան նախապայման չի դներ Հայոց ցեղասպանութեան ճանաչումը, Անգարա կը պահանջէ որ Հայաստան ճանչնայ սահմանագիծը ճշդուած Լօզանի դաշնագրով 1923-ին: Կայ նաեւ Լ. Ղարաբաղը, քանի Թուրքիա սահմանը փակած էր այդ իսկ պատճառաւ: Հակառակ այս բոլորին, Անգարայի կառավարութեան մէկ բարձրաստիճան պատասխանատուն 2 ժամ խօսած է Ա. Կիրակոսեանի հետ եւ ըստ Թրքական աղբիւրին «շատ դրական, աննախընթաց քայլ մըն էր երկկողմանի յարաբերութիւններուն մէջ»: Միլլիյէթի մէջ, Հասան Ճեմալ կ'ուզէ որ Հ. Տինքի մահը «Հայաստանի հետ բարեկամութեան դուռը բանայ»:

ԾԵՐԱԿՈՅՏԻՆ ԱՌՋԵՒԻ ՑՈՅՑԸ

Հարիւր հոգինոց խումբ մը հաւաքուած էր Յունուար 25ին, պատասխանելով ՎԱՆ-ի կոչին. նպատակն էր Ծերակոյտը մղել ցեղասպանութիւնը պատժելի արարք հռչակող օրէնքը առանց ձգձգումի վաւերացնելու: Ցրուած թռուցիկներուն վրայ գրուած էր. «Օրէնքը որ անցեալ հոկտ. 12ին քուէարկըւեցաւ Ազգ. Ժողովին մէջ, անկէ ի վեր կառավարութեան որոշումով խրած կը մնայ, առանց Ծերակոյտի օրակարգին առնուելու»:

Հ. ՏԻՆՔԻ ՎԵՐՋԻՆ ԵՐԿՈՒ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԻՆՁՈ՛Ւ ԹԻՐԱԽ ԸՆՏՐՈՒԵՑԱՅ

ՀՐԱՆԴ ՏԻՆՔ

Սկիզբի նոթ մը. վեց ամսուան դատապարտուեցայ «Թրքութիւնը անարգել»ու յանցանքով զոր երբեք չէի գործած: Հիմա *այլեւս* որպէս վերջին ճար, կը դիմեմ Մարդկային իրաւունքներու եւրոպական ատեանին: Մինչեւ Յունուար 17 փաստաբաններս դիմումս պիտի կատարեն, առ այդ դիմումնագրին կցելու համար դէպքերու զարգացումը պատմող գրութիւն մը ուզեցին ինձմէ: Ես ալ յարմար դատեցի հանրային կարծիքին հետ բաժնել թղթածրարին այս գրութիւնը: Որովհետեւ ինծի համար եւրոպական ատեանի վճիռին չափ, նոյնիսկ անկէ աւելի կարեւոր է Թուրքիոյ հանրութեան խղճին վճիռը: Եթէ այդ ատեանին դիմելու պարտաւոր չմնայի, հաւանաբար յաւիտեան կրնայի ինծի պահել քանի մը շաբաթ տեւելիք այս շարքին որոշ տեղեկութիւնները ու իմ հոգեվիճակս: Սակայն քանի որ հարցը այս կէտին հասաւ, կարծեմ լաւագոյնն է բոլոր պատահածները բաժնել ընթերցողին հետ...

⁂

Ոչ միայն զիս, ոչ ալ միայն Հայերը... այլեւ ամբողջ հանրային կարծիքը հետաքրքրող հարցումը որ յամառօրէն կ'ուղղուի, հետեւեալն է. «Գրեթէ բոլոր անոնց համար որոնց դէմ Թրքութիւնը անարգելու ամբաստանութեամբ 301րդ յօդուածով հարցաքննութիւն, կամ դատ բացուեցաւ, ձեւով մը թէքնիք կամ իրաւաբանական լուծում մը ճարուեցաւ եւ դատերը դատապարտութեան փուլէն առաջ, առաջին նիստերուն վերջ գտան, մինչ Հրանդ Տինք վեց ամսուան դատապարտուեցաւ. ինչո՞ւ»:

ԹԵԹԵՒԱԿԻ ՊՐԾՈՒՄՆԵՐ...

Ասիկա իրականութեան մէջ սխալ նշում մը, կամ անհարկի հարցում մը չէ:

Եթէ կը յիշէք, Օ. Փամուքի պարագային տակաւին դատական նիստէն առաջ «ի՞նչպէս կարելի է դատը ջնջել» մտածումով հազար ճար փորձուեցաւ:

Ոմանց համար արդարութեան նախարարութենէն դատելու արտօնութիւն հարկաւոր էր. ուստի հոն հարցնել պէտք էր. այդպէս ալ եղաւ:

Արդարութեան նախարարը տեսնելով որ գնդակը իր բերդին կ'արձակուի, նեղը մնացածի դիրքէն մէկ կողմէն կրակ կը ժայթքէր Փամուքին, մէկ կողմէն ալ զինք յայտարարելու կը հրաւիրէր թէ այդպիսի բան ըսած չէ:

Հետեւանքը այն եղաւ որ Փամուքի դատին առաջին նիստը տեղի ունեցաւ եւ երբ այդ ընթացքին արձանագրուած վայրագ յարձակումներով Թուրքիա խայտառակուեցաւ ամբողջ աշխարհին առջեւ, երկրորդ նիստը որպէսզի նոյն ձեւով չընթանայ, անոր Թուականէն առաջ դատը ջնջուեցաւ ու Փամուքի 301-ի արկածախնդրութեան թէքնիք լուծումով մը վերջ տրուած եղաւ:

Նոյն հոլովոյթին աւելի թեթեւ մեր տարբերակն ալ ապրուեցաւ Է. Շաֆաքի դատին:

Դատին որուն մասին ահազին աղմուկ յարուցուեցաւ, առաջին նիստին իսկ, մինչ տակաւին Շաֆաք ներկայացած չէր ատեանին, վերջ տրուեցաւ: Այս թէքնիք լուծումներէն ամէն մարդ գոհ էր: Նոյնիսկ վարչապետ Էրտողան իրեն հեռաձայնով «Անցեալ ըլլայ» ըսաւ:

Նման «Թեթեւակի պրծում»ներ բաժին եղան նաեւ լրագրող եւ ակադեմական ընկերներու որոնք «Հայկական համագումար»էն ետք իրենց գրածներով «Թրքութիւնը անարգել»ու ամբաստանութեան թիրախ եղան, իրենց դէմ դատ բացուեցաւ:

ԱՆՊԱՏԱՍԽԱՆ ՁԳՈՒԱԾԸ...

Չկարծուի թէ կը նախանձիմ այդ դատերուն այսպէս թեթեւութեամբ անցած-դարձած ըլլալուն: Ընդհակառակը. այս դատերուն, կամ հարցաքննութիւններուն բացուելուն երեւոյթն անգամ շատ ծանր փոխարժէք կ'ունենայ տուժողներուն համար եւ ես լաւատեղեակներէն մէկն եմ թէ այդ դատերու թիրախ ընկերներուս ապրած անարդարութիւնը որքա՜ն ծանր կը կշռէ. նոյն ատեն ատիկա անոնց հետ բաժնողներէն մէկն եմ:

Իմ հարցս հարցադրել ու պատասխան բերել է այն կէտին թէ ինչո՛ւ անոնց դատերուն ցոյց տրուած մտահոգութիւնն ու փոյթը զլացուեցաւ Հ. Տինքի դատին:

Արդարեւ տեսանք որ այդ թեթեւակի պրծումները բաց դուռ մը հանդիսացան կառավարութեան եւ 301-ը ջնջելու Եւրոպական միութեան ճնշումին դէմ «աղուոր արդիւնքներով» այդ կիրարկումները օրինակ ցոյց տրուեցան. սակայն միակ օրինակը ուր կառավարութիւնը 301ի առընչութեամբ ձեռքերը կապուած մնաց ու որեւէ պատասխան չունեցաւ Եւրոպական միութեան, Հ. Տինքի դատապարտումը եղաւ:

Երբ նիւթը առընչուեցաւ այդ դատին, լեզուները կցպուեցան:

Իրա՛ւ. «Մինչ գրեթէ բոլոր անոնց համար որոնց դէմ Թրքութիւնը անարգելու ամբաստանութեամբ 301-ով հարցաքննութիւն կամ դատ բացուեցաւ, ձեւով մը թէքնիք կամ իրաւագիտական լուծում մը ճարուեցաւ ու դատը դատապարտումի փուլէն առաջ, տակաւին առաջին նիստերուն աւարտեցաւ. իսկ Հ. Տինք ինչո՛ւ վեց ամսուան դատապարտուեցաւ գրութեամբ մը, որով ի վերայ ամենայնի, ոչ մէկ յանցանք գործած էր»:

ՀԱՅ ԸԼԼԱԼՈՒՍ ԴԵՐԸ

Այո՛, պատասխանին բոլորս պէտք ունինք: Յատկապէս ե՛ս:

Ի վերջոյ այս երկրին մէկ քաղաքացին եմ եւ անպայման կ'ուզեմ բոլորին հաւասար ըլլալ:

Հայ ըլլալուս պատճառով անկասկած մինչեւ այսօր թիրախ եղայ շատ մը ժխտական խտրականութեան:

Օրինակ, 1986ին երբ Տէնիզլի գացի ութ ամսուան զինուորական ծառայութիւնս կատարելու, երդման արարողութենէն ետք բոլոր ընկերակիցներուս խմբապետի աստիճան տուին, միայն զիս ձգեցին որպէս պարզ, շարքային զինուոր:

Երկու զաւկի հայր հասած մարդ էի, թերեւս պէտք էր կարեւորութիւն չտայի: Յաւելեալ, ատիկա ոչ հանգստութիւն կ'ապահովէր ինծի: Հերթ պիտի չպահէի, դժուար պարտականութիւններ չունենայի:

Սակայն, շատ ծանր տարի այդ խտրութիւնը: Հանդիսութենէն ետք մինչ ամէն մարդ իր ընտանիքին հետ պահուն երջանկութիւնը կը բաժնէր, թիթեղէ հիւղակին ետին երկու ժամ առանձին լալս երբեք չեմ կրնար մոռնալ:

Մինչեւ այսօր յիշողութեանս մէջ վէրք է մեր ջոկատավարին զիս սենեակը կանչելով «Մի՛ յուզուիր. երբ հարց մը ունենաս, եկո՛ւր» ըսելը:

301-ով դատուիլ, անպարտ հռչակուիլ, կամ դատապարտուիլ, զինուորական աստիճանի մը տուչութիւն չէ անշուշտ:

Հետեւաբար երբեք չեմ լծուիր «Քանի որ անոնց չտրուեցաւ, ինծի ալ պէտք չէր տրուէր», կամ մանաւանդ՝ «քանի որ ինծի տրուեցաւ, անոնց ալ պէտք է տրուէր» տրամաբանութեան:

Սակայն, պէտք է խոստովանիմ որ որպէս խտրականութեան թիրախի փորձառութեամբ խմորուած մէկը, մտային անդրադարձս երբեք չդադրեցաւ սա հարցումը ուղղելէ.

«Հայ ըլլալս դեր ունեցա՞ւ այս արդիւնքին մէջ»:

ԳԻՏՑԱԾՆԵՐՍ ՈՒ ԿՌԱՀԱԾՆԵՐՍ

Հարցումին դէմ գիտցածներս ու կռահածներս մէկտեղելով կարելի պատասխան մը ունիմ բնականաբար:

Սապէս կ'ամփոփուի ան. ոմանք վճռեցին ու «Սա Հրանդ Տինքն ալ այլեւս սկսաւ չափը անցընել... պէտք է այդ չափը գիտցնել իրեն» ըսին ու շարժման անցան:

Կ'ընդունիմ՝ անձս ու հայկական ինքնութիւնս շատ կեդրոնական դիրքի վրայ գետեղող պնդում է ասիկա: Կարելի է ըսել որ կը չափազանցեմ: Բայց, այսպէս է իմ հոգեկան ընկալումս... Ունեցած տուեալներս ու ապրածներս այլընտրանք չեն ձգեր ինծի:

Ուստի պարտականութիւն կը նկատեմ բոլոր ապրածներս ու կռահածներս ձեզի փոխանցել: Մնացածը ձեր գիտնալիք բանն է:

ԹԷ ԻՆՉՊԷ՛Ս ԳԻՏՑՈՒՑԻՆ ՉԱՓՍ

Նախ փոքր բացատրութիւն մը Հ. Տինքի «չափը անցընելուն» մասին.

Տինք արդէն բաւական ատենէ ի վեր ուշադրութիւն կը գրաւէր, կը վրդովէր:

1996էն, «Ակօս»ը հիմնելէն ի վեր մինչ հայ համայնքին հարցերը կը պարզէր, իրաւունքները կը պահանջէր, կամ անոր պատմութեան մասին Թրքական պաշտօնական թէզին ոչ հաճելի ի՛ր կեցուածքը ցոյց կու տար, երբեմն կը պատահէր որ լօշիկէն վեր ելլէր. սակայն, բաժակը յորդեցնող բուն կաթիլը եղաւ 2004 Փետր. 6ին «Ակօս»ի մէջ լոյս տեսած «Սապիհա Կէօքչէն»ի լուրը:

Տինք ստորագրութեամբ ու «Խաթուն Սապիհային գաղտնիքը» խորագիրով հրատարակուած լուրը տեղ կու տար Կէօքչէնի հայաստանցի ազգականներուն, որոնք կը պնդէին թէ Աթաթիւրքի հոգեզաւակը՝ Ս. Կէօքչէն իրականութեան մէջ որբանոցէն առնուած հայ որբ մըն էր:

Երբ այս լուրը «Ակօս»էն արտատպուեցաւ Թուրքիոյ ամէնէն շատ ծախուած թերթին՝ «Հիւրրիյէթ»ի մէջ, 2004 Փետր. 21ին, որպէս գլխաւոր նիւթ, ամբողջ Թուրքիան ցնցուեցաւ:

Աւելի քան 15 օր բոլոր քրոնիկագիրները լուրին մասին դրական, ժխտական մեկնաբանութիւններ ստորագրեցին, զանազան դիրքերէ տարբեր յայտարարութիւններ եղան:

Սպայակոյտը լուրը տուողներուն կը հակադդէր հետեւեալ յայտարարութեամբ. «Նման խորհրդանիշ, ի՛նչ նպատակով ալ եղած ըլլայ, վիճարկումի նիւթ ընել յանցանք է ազգային ամբողջականութեան եւ հաւաքական խաղաղութեան առումով»:

Ըստ անոնց լուրը հրապարակողները յետին մտածումներու տէր էին. կը ջանային Թուրք կնոջ առասպելականացած տիպարին ու խորհրդանիշին վերածուած մէկը յանկարծ մերկացնել իր Թրքութենէն ու այդ ինքնութեան մէջ ցնցում մը յառաջ բերել:

Ո՞վքեր էին այս անոպաները. ո՞վ էր Հ. Տինք:

Պէտք էր իր չափը գիտցնել իրեն:

ՀՐԱՒԷՐ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԶՐՈՅՑԻ

Սպայակոյտի յայտարարութիւնը Փետրուար 22ին հրապարակուեցաւ:

Տունս էի, հեռատեսիլի լուրերէն մտիկ ըրի երկարաշունչ յայտարարութիւնը:

Այդ գիշեր հանգիստ չէի: Կը նախազգայի թէ յաջորդ օրը անպայման բաներ մը պիտի պատահէին: Արդարեւ փորձառութիւնս ու նախազգացումներս զիս չխաբեցին:

Յաջորդ առաւօտեան կանուխ ժամերուն հեռաձայնս հնչեց:

Պոլսոյ կուսակալին օգնականներէն մէկն էր: Խիստ ոճով մը հրահանգեց նիւթին մասին փաստաթուղթերս առած իր քով երթալ:

Երբ հարցուցի թէ «Այս հրաւէրը ի՞նչ նպատակով կ'ուղղուէր», պատասխանեց. «Զրուցելու եւ ձեր փաստաթուղթերը տեսնելու»:

Փորձառու լրագրող բարեկամներու հեռաձայնեցի, հարց տալով թէ ի՛նչպէս պէտք էր մեկնաբանել այդ հրաւէրը:

Թելադրեցին հետեւեալը. «Նման զրոյցներ ընթացիկ չեն, ոչ ալ օրինական գործընթաց. այսուհանդերձ լաւ կ'ըլլայ որ ունեցած փաստաթուղթերովդ ընդառաջես հրաւէրին»:

ՈՒՇԱԴԻՐ ՊԷՏՔ Է ԸԼԼԱՅԻ

Յանձնարարութեան անսացի ու փաստաթուղթերովս գացի կուսակալի օգնականին քով:

Բաւական նրբանկատ էր օգնականը:

Երբ ներս հրաւիրեց զիս, սենեակին մէջ մէկը կին երկու հոգի եւս կային: Փափկանկատութեամբ ըսաւ թէ անոնք իր մերձաւորներն էին եւ հարց տուաւ թէ անպատեհութիւն կը տեսնէ՞ք մեր զրոյցին անոնց եւս ներկայ գտնուելուն:

Պատասխանելէ ետք թէ չէի տեսներ, երբ կը նստէի, արդէն ըմբռնած էի մթնոլորտին փափուկ բնոյթը:

Անսպասելի կերպով խօսք առաւ կուսակալի օգնականը.

«Պրն. Հրանդ, դուք փորձառու լրագրող մըն էք: Պէտք չէ՞ որ աւելի ուշադիր ըլլաք ձեր լրատուութեան մէջ: Յետոյ, նման լուրերու ի՞նչ պէտք կայ: Տեսէ՛ք, ի՛նչպէս տակն ու վրայ եղաւ մթնոլորտը: Ո՛չ, մենք ձեզ կը ճանչնանք, բայց փողոցի մարդը ի՞նչպէս ճանչնայ: Կրնայ կարծել որ նման լուրեր այլ նպատակով կու տաք: Նայեցէ՛ք, սա ձեռքի թղթածրարս կը տեսնէ՞ք: Պատրիարքին դիմումը կար. որոշ կայքէջերու վրայ հայկական կարգ մը հաստատութիւններու դէմ անպատասխանատու մարդիկ ահաբեկչութիւն համարելի նախաձեռնութիւններու դիմել կը փորձեն եղեր: Մենք փնտռեցինք ու գտանք զիրենք Պուրսայի մէջ ու ի վերջոյ արդարութեան յանձնեցինք: Բայց նայեցէ՛ք, փողոցները ի՛նչ տեսակ մարդոցմով լեցուեցան: Պէտք չէ՞ աւելի ուշադիր ըլլալ այս տեսակի լուրերու»:

Կուսակալի օգնականին այս յա-

ուղարանով սկսած զրոյցին սենեակի հիւրերէն այրն ալ մասնակցեցաւ ու այլեւս ոչ ոքի խօսքի կարգ ձգեց:

Կուսակալի օգնականին ըսածները աւելի յստակ ոճով անգամ մըն ալ ան կրկնեց:

Կը յանձնարարէր ուշադիր ըլլալ, ետ կենալ երկրին ու մթնոլորտին լարում պատճառելիք քայլերէ.

«Ձեր որոշ գրութիւններէն, նոյնիսկ երբ համաձայն չըլլանք ձեր ոճին, կրնանք հասկնալ թէ գէշ նըպատակ չունիք. բայց ամէն մարդ կրնայ այդպէս չհասկնալ ու կրնաք հանրութեան հակազդեցութեան թիրախ ըլլալ» ըսելով կրկին ու կրկին կ'ազդարարէր:

Իսկ ես գոհացայ բացատրելով թէ ի՛նչ նպատակով տուած էի լուրը:

Առաջինը՝ ես լրագրող էի ու խնդրոյ առարկայ լուրը չէր կրնար լրագրող մը անտարբեր ձգել:

Երկրորդը՝ Հայկական հարցը փոխանակ միշտ մեռածներուն առընչելու, կ'ուզէի փորձել քիչ մըն ալ մնացողներուն եւ ապրողներուն առընչութեամբ նիւթ ընել:

Սակայն կը տեսնէի որ մնացողներուն առընչելով խօսիլ այդ մասին, աւելի՛ դժուար էր:

Սենեակէն դուրս ելլելու պահուս անդրադարձայ թէ տարած փաստաթուղթերս տեսնելու, կամ առնելու համար պնդած իսկ չէին: Ես յիշեցուցի թէ կ'ուզէի՞ն զանոնք եւ տուի:

Զրոյցին նիւթէն արդէն յայտնի էր թէ զիս ի՛նչ նպատակով հոն կանչած էին:

Պէտք էր չափս գիտնայի... ուշադիր ըլլայի... հակառակ պարագային լաւ չէր ըլլար:

ԱՅԼԵՒՍ ԹԻՐԱԽԻՆ ՎՐԱՅ ԷԻ

Իրաւ ալ վերջը լաւ չեղաւ:

Կուսակալութիւն կանչուելուս յաջորդ օրուընէ սկսեալ շատ մը թերթերու բազմաթիւ քրոնիկագիրներ Հայկական ինքնութեան նիւթով գրած փորձագրութիւններէս հանեցին «Թուրքէն պարպուելիք այդ թունաւոր արիւնին փոխարինելու կոչուած անարատ արիւնը կը գտնուի Հայերու Հայաստանին հետ հաստատելիք ազնուական երակին մէջ» նախադասութիւնը եւ միասնական թափով մը սկսան գըրել թէ ատով Թուրքի թշնամութիւն կ'ընէի: Այդ հրապարակումներուն հետեւեցաւ Փետր. 26ին Պոլսոյ ազգայնական ոճախներու Պոլսոյ նախագահին գլխաւորութեամբ խումբ մը «Ակօս»ի առջեւ գալով անձիս դէմ լոզունգներ արձակելն ու սպառնալիքները:

Ոստիկանութիւնը նախապէս տեղեակ էր ցոյցին: «Ակօս»ի խըմբագրատան մէջ ու դրան առջեւ հարկաւոր միջոցներուն դիմեց:

Տեղեակ պահուած էին հեռատեսիլի բոլոր կայաններուն եւ թերթերուն թղթակիցներն ալ. բոլորն ալ «Ակօս»ի առջեւն էին:

Խումբին լոզունգները շատ յըստակ էին. «Կամ սիրէ, կամ լքէ», «Անկցի ԱՍԱԼԱ-ն», «Գիշեր մը յանկարծ կրնանք գալ»:

Խումբին պարագլուխ Լ. Թէմիզի ելոյթը ամենայն յստակութեամբ կը մատնանշէր թիրախը. «Հ. Տինք այսուհետեւ ամբողջ մեր զայրոյթին, ատելութեան թիրախն է. մե՛ր թիրախը»:

Խումբը իր ցոյցէն ետք ցրուեցաւ: Բայց ո՛վ գիտէ ինչ էր պատճառը որ ո՛չ այն օրը, ո՛չ ալ յաջորդ օրը հեռատեսիլի որեւէ կայան (բացի Քանալ 7էն), որեւէ թերթ (բացի «Եօզկիւր Կիւնտէմ»էն) լուրին արձագանգեց:

Յայտնի կ'ըլլար որ այն ուժը որ ցուցարարներու խումբը ղրկած էր «Ակօս»ի դրան առջեւ, յաջողած էր այդ բացասական տեսարանէն եւ լոզունգներէն ետք մամուլն ու լըրատփիւռներն ալ սանձել:

ՎՏԱՆԳԻՆ ՇԵՄԻՆ ՎՐԱՅ

«Ակօս»ին առջեւ նման ցոյց մը եւս քանի մը օր ետք տեղի ունեցաւ, իրենք զիրենք «Հայկական անհիմն պնդումներու դէմ պայքարի դաշնակցութիւն» մկրտած խումբի մը կողմէ:

Յետոյ շրջանառութեան մտան փաստաբան Ք. Քէրինչսիզ եւ անոր նախագահած Իրաւագէտներու միութիւնը որոնք մինչ այդ որեւէ ժողովրդականութիւն չունէին: Քէրինչսիզ եւ ընկերները Շիշլիի դատախազութեան մօտ մեղադրեցին զիս: Անոնց դիմումով զարկ տրուեցաւ 301րդ յօդուածի դատերուն որոնք բոլորովին վարկաբեկեցին Թուրքիան: Ինչ կը վերաբերի ինծի, նոր ու վտանգաւոր հոլովոյթ մը քայլ կ'առնէր:

Ճիշդ է որ ամբողջ կեանքիս ընթացքին միշտ վտանգներու շուրջը դարձած էի:

Կա՛մ վտանգները զիս շատ սիրած էին, կամ ես՝ վտանգները...

Ու ահա՛ կրկին անդունդին եզրին էի: Դարձեալ մարդիկ կը հետապնդէին զիս:

Կը նախազգայի զանոնք:

Եւ շատ լաւ գիտէի թէ անոնք Քէրինչսիզի խմբակով սահմանափակուած ու միայն անոնցմէ բաղկանալու չափ պարզ ու նշմարելի չէին:

Հ. Տ.

ՎԵՐՋԻՆ ՏԱՍՆԸՄԷԿԵԱՆԸ

ԳՐԻԳՈՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Իր սպանութիւնը անակնկալ մը չէր: Անակնկալ մը չէր մանաւա՛նդ թրքական իշխանութիւններուն համար, որոնք չորս տարիէ ի վեր կը պատրաստուէին անոր պատանքը ձեւելու, շաբաթէ շաբաթ, ամիսէ ամիս, տարիէ տարի: Դաւին գործադրութիւնը նոյնիսկ նախատեսուածէն աւելի ուշացաւ:

Ըսենք պարզօրէն. Հրանդ Տինք զոհ գնաց պետական ահաբեկչութեան: Անոր մահավճիռը ստորագրած էր թրքական օրէնքը, որ թիւ մը ունէր, Յօդուած 301, եւ որ հարազատ վկայականն էր թրքական բռնատիրութեան եւ ցեղապաշտութեան, այլ ընաւ՝ մարդկային արդարադատութեան: Դատական ատեաններուն գիշատիչ հետապնդումը կանգ չառաւ տարիներու երկայնքին, որպէսզի մարդկային խղճմըտանքի եւ խօսքի ազատութեան այս անսրդող պաշտպանը Թուրք հանրութեան ցոյց տրուի որպէս վտանգաւոր բարիս մը, երկրին եւ թըրքականութեան թշնամի, դաւաճան:

Ոճիրին մեղսակից են – բացի փաղանգ մը ազատական մտաւորականներէ – Թուրք բոլոր պետական մարդիկը, ղեկավարները, կուսակցութիւնները, բոլոր անոնք՝ որոնք այսօր իրարու հետ մրցումի ելած են դատապարտելու համար անասելի ոճիրը: Երկրին այսօրուան, երէկի եւ վաղուան առաջնորդները ոչինչ ըրին երբ «Ակօս»ի խմբագիրին շուրջ կը սեղմուէր վտանգաւոր օղակը, մատ չշարժեցին մաքրելու համար տակաւ ապականող անշընչելի օդը: Աւելի՛ն՝ անոնցմէ ոմանք հրապարակաւ թափեցին իրենց ատելավառ մաղձը, իւղ թափելով կրակին վրայ: Քաղաքական ոճիրի մը գործադրութեան յարմարագոյն եղանակը կը կայանայ մթնոլորտի թունաւորումը: Ամբոխային կիրքերու հրահրումը գետին կը պատրաստէ յոռեգոյն արարքներու: Երբ գետինը պատրաստ է, կարելի է ըսպասել որ ծայրայեղական մը, պարզամիտ մը կամ թէ «հիւանդ» մը մղուի սպասելի ոճրագործութեան, ծառայելով որպէս գործիք խմբակցութեան մը: Հակառակ պարագային, պետական մահուան ջոկատները եւ ստուերային իշխանութիւնները, որոնք միշտ գործօն եղած են Թուրքիոյ մէջ, իրենք կը ստանձնեն մաքրագործական ազգային առաքելութիւնը:

«Ակօս»ի խմբագրին աններելի յանցանքը նկատուեցաւ Հայկական ցեղասպանութիւնը ծածկող թրքական մութ վարագոյրը ճեղքելու իր աշխատանքը, յաչս աշխարհի, բայց մանաւա՛նդ՝ Թուրք ժողովուրդին: Եւ չներուեցաւ իրեն: Ինք կը զատորոշուէր ժամանակակից կարգ մը այլախոհ Թուրք մտաւորականներէն, որոնց գրութիւններուն կամ գործերուն մէջ Ապրիլեան Եղեռնը կամ ջարդերը, այս կամ այն ձեւով, յիշատակուած էին, սակայն անոնցմէ ոչ ոք չէր դատապարտուած դատարանին մէջ: Հայ խմբագրին պարագան տարբեր էր: Անով թըրքական արդարադատութիւնը իր կեռ ժանիքը ցոյց տուաւ գլխէն զարնելու համար բարձրացող ճըշմարտութեան հարազատ ձայնը, որ էր բիւրաւոր մեր նահատակներունը, որոնք վերջնականօրէն մեռած – թաղուած – մոռացութեան տրուած կը նկատուէին Օսմանեան կայսրութեան յաջորդական ժառանգորդներուն կողմէ: Թուրք դատաւորը գիտակից էր իր դերին, երբ յանուն «Թուրք ազգին», վեց ամիս առկախեալ պատիժ կ'արձակէր ընդդէմ «Թրքական ինքնութիւնը անարգող»ին, մինչ դատարանին մէջ շըղթայազերծ Թուրք ամբոխը փրփրերախ կը նզովէր այս «դաւաճանը»: Ազատում չկար: Այս տարի դարձեալ հայ մտաւորականին կը սպասէր նոր դատավարութիւն մը: Ֆիզիքական ահաբեկումէն առաջ, կը կիրարկուէր հոգեբանական չարչարանքը, անդադրում հետապնդուածի մտալլկումը, որուն պերճախօս պատկերացումը կը կազմեն եղերաբախտ զոհին նախավերջին մէկ գըրութեան սա տողերը. «Հոգեվիճակըս նման է մտահոգ աղաւնիի մը... կը նայիմ շուրջս աջ ու ձախ, առաջ և ետեւ որքան որ կարելի է: Գլուխս նոյն ձեւով կը բանի»: Իսկ վերջին գրութեամբ կ'ակնարկէր իր համակարգիչին, որ կը յորդէր իր դէմ եղած ատելախանձութեամբ եւ մահուան սպառնալիքներով, եւ հակառակ ոստիկանութեան իր տեղեկատուութեան, ոչ մէկ պաշտպանութիւն տրուած էր:

Հրանդ Տինք այն հազուագիւտ մտաւորականներէն էր, չափաւոր, տրամաբանող, գիտակից, պատասխանատուութեան տէր, որուն Թուրքերը առնուազն նոյնքան պէտք ունէին որքան, իմաստով մը, Հայերը: Մէկը որ բարձրաձայն ըսէր՝ «Ես հա՛յ եմ եւ Թուրքիացի»: Ան իտէալ խօսակիցն էր, զոր իբր թէ Թուրքը կը փնտռէր Հայուն մէջ: Խիզախութեամբ կը պաշտպանէր Մեծ Եղեռնը յայտարարելով. «Անշուշտ թէ ցեղասպանութիւն է, քանի հետեւանքը կը բնորոշէ եղածը: Կրնաք տեսնել որ ժողովուրդ մը, որ այս հողերուն վրայ ապրած է չորս հազար տարի, անհետացած է»: Սակայն նոյնքան անկախօրէն կը յայտնէր իր տարակարծութիւնը հայկական կարգ մը նախաձեռնութիւններու պարագային, երբ կը խորհէր որ անոնք նպաստաւոր չեն Թուրքերու հետ հասկացողութեան, երկխօսութեան եւ մերձեցումի: Գիտէր թէ դժուարին տարի մըն է որ իրեն կը սպասէր, «դատավարութիւնները պիտի շարունակուին, նորեր պիտի սկսին, ո՛վ գիտէ նոր անարդարութիւններու դէմ յանդիման պիտի հանեն», այսուհանդերձ՝ կը հաւատար որ թրքական հետապնդումները որքան ալ տաժանելի կ'ըլլային, ինք պիտի վերապրէր այս փորձութենէն: Միամիտ չէր, այլ լաւատես:

Միամիտը եւ անպատասխանատուն արտասահմանի, մասնաւորաբար Միացեալ Նահանգներու այն հայ անհատներն են, կուսակցական թէ չէզոք, որոնք հազիւ թէ կրնան ինքզինքնին ներկայացնել, բայց օգտուելով մեր ազգային կեանքին մէջ կեդրոնական ուժի մը ահաւոր պակասէն, հրապարակ կ'ելլեն Թուրք դէմքերու հետ «հանդիպումներու», «խորհրդակցութիւններ»ու զաւեշտը խաղալու, առանց անդրադառնալու թէ այս անհաւասար խաղը, ինքնախաբէութիւնը, շատոնց դադրած ծիծաղելի ըլլալէ, կը վնասէ հայութեան եւ Հայ դատին:

Անցեալ դարու Ապրիլ 24ի օր մը, Օսմանեան իշխանութիւնները մէկ գիշերուան մէջ հաւաքեցին Պոլսոյ հայ ամբողջ մտաւորականութիւնը, գլխահատ ընելու համար Արեւմտահայութիւնը: Անոնք կոչուեցան Ապրիլ Տասնըմէկեաններ, հին տոմարով: Այդ սեւ թուականէն 92 տարիներ ետք, ուրիշ պոլսահայ մտաւորական մը ունեցաւ նոյն սեւ ճակատագիրը, ու գնաց միանալու զոհերու ընտրանիին: Ինք մարտիրոսացաւ հայկական ինքնութեան ճամբուն վրայ, որ էր ճանաչումը Հայկական ցեղասպանութեան, միւս իրաւունքներու կողքին – մարդկային, քաղաքացիական, խղճմտանքի եւ խօսքի ազատութիւն:

Այս ոճիրը յստակ պատկերացումը կու տայ նաեւ Թուրքիոյ ընդհանուր անժողովրդավար կացութեան, եւ մասնաւորաբար Հայկական հարցին հանդէպ իր անտեղիտալի, օսմանեան դիրքին: Երկու պարագաներուն ալ դեռ երկա՛ր տարիներ պէտք պիտի ըլլան, որ ան սկսի ընդունիլ եւ մարսել մարդու իրաւունքներու համաշխարհային ըսկըզբունքները եւ Մեծ Ոճիրը, դառնալու համար, ինչ որ մենք կը կոչենք, ժողովրդավար պետութիւն: Ցնորատեսութիւն չըլլայ, թերեւս, խորհիլ նաեւ թէ դէպի այդ երանելի օրը առաջնորդող լուսաւոր դէմքերէն մէկը ըլլայ այս վերջին Ապրիլմէկեանը – Հրանդ Տինք:

Պոսթըն

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅ ՄԻՋՆԱԴԱՐԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԵՆՐԻԿ ԲԱԽՉԻՆԵԱՆ

Երեւան 2006 (տպագրութիւնը հովանաւորած է Փարիզի Եսաեան Սանուց միութիւնը)

(Շար. Ա. էջէն)

Թիւններ ապահովեցին Սաուտի Արաբիա (1,1 միլիառ տոլար), ԱՄՆ (770 միլիոն տոլար), Արաբական դրամական ֆոնտը, Համաշխարհային Դրամատունը, Եւրոպական Միութիւնը, Արաբական իշխանապետութիւնները, նաեւ Իտալիա, Գերմանիա, Մեծն Բրիտանիա։ Խօսք առնելով ՄԱԿ-ի նոր քարտուղարը՝ Պան Քիմուն չեշտած է թէ անհրաժեշտ է ՄԱԿ-ի թիւ 701 բանաձեւին գործադրութիւնը, որ կը նախատեսէ նաեւ Շեպաայի ագարակներու կարգավիճակին փոփոխութիւնը (փոքրիկ հողամասը գրաւուած է Իսրայէլի կողմէ)։

ՊԱՂՏԱՏԻ Քարատա թաղամասին մէջ, Յունուար 25ին, քամիքազ մը պայթեցուցած է իր թակարդ կառքը, որու հետեւանքով 25 հոգի մեռած է 56 հոգի ալ վիրաւորուած։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ արտաքին գործերու նախկին նախարարներէն միջազգային շրջանակներու ծանօթ քաղաքական դէմք Իսմայիլ Ճէմ մահացած է։

ՄԱԿ-ի նոր ընդհանուր քարտուղարը՝ Պան Քիմուն առաջին սխալ մը գործած է Յունուար 24ին կոչ ընելով յոյն եւ թուրք Կիպրացիներուն որ գործադրեն անցեալ տարուան համաձայնագիրը վերսկսելու համար խօսակցութիւնները կղզին վերամիացման համար, չեշտելով այդ համաձայնագրին կարեւորութիւնը երկու երկիրներուն համար։

ՍԻԱ-ի նախկին ղեկավարը՝ Հուըրտ Հընթ մեռաւ 88 տարեկանին Թօքատալի հետեւանքով։ Իր անունը կապուած է գլխաւորաբար Նիքսընի տապալումը պատճառող Ուաթըրկէյթի։ Մայամիի գուպայական շրջանակներու մէջ է որ գտած էր Ուաթըրկէյթի «աւազակները», որոնք Նիքսընի հրաժարումը պարտադրեցին։

ՎՐԱՑԱԿԱՆ գաղտնի սպասարկութիւնները ձերբակալած են չահատակութիւն ընող Ռուս մը, որ կը ջանար 100 կրամ հարստացած իւրանիոմ ծախել, սահմանուած հիւլէական ռումբ պատրաստելու։ Այս պատահարը մտահոգած է ոչ միայն Վրացիները, այլեւ Ամերիկացիները, որոնք զօրավիգ են Վրաստանի, վարչակարգին փոփոխութենէն ի վեր։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Լիսա Ճէզվէճեան, զաւակները, թոռներն ու ծոռերը շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, փոխան ծաղիկի նուէրներով թէ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր և տատիին՝

ԳԷՈՐԳ ՃԷԶՎԷՃԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Հրանդ Տինքի յիշատակին Պ. Գեղամ Նիկողոսեան 100 Եւրօ կը նուիրէ «Յառաջ»ին։

Ouverture de printemps en Egypte

La Paroisse Catholique Arménienne de Paris organise un voyage en Egypte de 10 jours du 21 au 31 mars avec Visite du Caire et Croisière sur le Nil en hôtel ou cabine 4* (en chambre double) et pension complète

Inscription et informations : 01 44 59 23 50

Prix estimatif : 1.210 Euros - Nombre de places limité - Inscriptions recommandées

APRES LES FUNERAILLES DE HRANT DINK
CONFERENCE DE PRESSE DE LA DELEGATION DU CCAF

COMMUNIQUE

Dès l'annonce de l'assassinat de Hrant Dink le vendredi 19 janvier 2007, le CCAF a décidé d'envoyer une délégation à Istanbul pour présenter ses condoléances à sa famille et à ses amis, partager la douleur de la communauté arménienne de Turquie et témoigner sa solidarité avec tous les citoyens turcs qui l'ont soutenu dans ses combats et ses espoirs.

La délégation du CCAF est arrivée à Istanbul le lundi 22 janvier dans la soirée et en est repartie le lendemain, le mercredi 24 janvier, après avoir représenté les associations membres aux funérailles.

La présence d'un cortège de plus de 150.000 personnes, la gravité avec laquelle le défilé de ses amis et sympathisants s'est déroulée, le message de paix de sa famille, les messages d'espoir des participants ont fait de ce 23 janvier 2007 une journée historique qui pourrait marquer un tournant dans la société turque.

La délégation du CCAF rendra compte de cet événement au cours d'une :

Conférence de presse
sur le déroulement des funérailles de Hrant Dink
Le samedi 27 janvier
à 11 heures 30
dans les locaux de l'UGAB
118 rue de Courcelles — 75017 Paris
métro : Courcelles

Cette conférence de presse est ouverte au public.

Pour toute information complémentaire:
René Dzagoyan,
Portable : 06 08 60 48 09
Mail : dzago@wanadoo.fr

Ա. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

Սուրբ Սարգիս
ՇԱԲԱԹ, փետրուար 3
Տօն է Սուրբ Սարգիսի
Պատարագ՝ ժամը 10ին։
Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ



arménie mon amie

LIVRES D'ARMENIE
Collections de la Bibliothèque de France

Exposition
30 janvier — 25 mars 2007
Crypte
BnF — Site Richelieu
58 rue de Richelieu
75002 Paris
Du mardi au samedi 10h-19h
Dimanche 12h-19h
Fermé lundi et jours fériés
Entrée libre
Commissariat :
Annie Vernay-Nouri,
conservateur au département des Manuscrits

Publication
Livres d'Arménie
Collections de la Bibliothèque nationale de France
par Annie Vernay-Nouri
Editions de la BnF
140 pages — 16,5 × 24 cm
80 illustrations couleurs
35 Euros
Ouvrage réalisé grâce au soutien financier de la Fondation Calouste Gulbenkian

SARKIS
AU MUSEE BOURDELLE
18 rue Antoine-Bourdelle, 75015 Paris

«INCLINAISON»
jusqu'au 3 juin
Exposition ouverte tous les jours sauf les lundis et jours fériés de 10h à 18h.

EXPOSITION

«Les 12 Capitales d'Arménie»

à la Conciergerie
2 Boulevard du Palais
75001 PARIS
Du 15 décembre 2006 au 18 mars 2007

Aivazovski, peintre de la mer (1817-1900) du 6 février au 28 mai, Musée de la Marine (Place du Trocadéro, Paris).

Arménie, terre chrétienne dans le Caucase, jusqu'au 11 mars, Notre-Dame de Paris (Crypte archéologique).

Armenia Sacra, du 14 février au 21 mai, Musée du Louvre, rétrospective de l'art chrétien arménien.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ԼՈԹՕ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ - Պուվար Օտտոյի «Լէօլա Սասունի» մասնաճիւղի ԼՈԹՕ-ն Կիրակի, փետրուար 4, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին.-

Տըճի Փափէճ - 15րդ Թաղամաս

□

ՏԷՍԻՆ

«ՊԷՕՐԷԿ»Ի ԵՐԵԿՈՅԹ

Շաբաթ, փետրուար 3ի երեկոյեան, ժամը 8էն սկսեալ, Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, Կապոյտ Խաչի Տէսինի տիկինները կը հրաւիրեն տարեկան ծաղի ճաշին, համտեսելու «պէօրէկ»ներու համեղագոյն տեսականին, պատրաստուած՝ իրենց ձեռքերով, անշուշտ նաեւ ախորժաբեր աղանդեր, աղցան, գինի եւ սուրճ։

Մասնակցութիւն՝ 12 Եւրօ. 12 տարեկանէն վար մանուկներուն համար՝ 10 Եւրօ, ներառեալ՝ վիճակահանութեան տոմս մը։

Անճապարեցէ՛ք արձանագրուելու, հեռաձայնելով Ռոզ-ին՝ 04. 78. 49. 19. 44։

□

POUR L'EXPOSITION AU LOUVRE

La Croix Bleue des Arméniens de France Section **«Sossé Mayrig»** de Marseille organise un **VOYAGE A PARIS les 3 et 4 mars.**

Prix : 295 Euros tout compris.

Renseignements :

— **Seta** : 06. 10. 25. 17. 16
— **Marie** : 04. 91. 67. 54. 58
— **Astrig** : 04. 91. 77. 87. 31

Section Paris

SEJOUR FAMILIAL

25 février au 4 mars

La Section **«Archalouys Tathéossian»** de Paris organise son **séjour familial** dans le centre de **vacances de Belle fontaine (Jura).**

Ambiance arménienne assurée ! ! !

Venez avec vos enfants, **petits-enfants** ou amis et rejoignez-nous sur les pistes de ski, de luge ou tout simplement dans le Centre ! ! !

Renseignements et inscriptions auprès de :

- Araxie 01 39 83 71 19 (19h à 21h);
- Alice 01 42 93 03 56 (19h à 21h).

Date limite : 31 JANVIER

□

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Շաւիլի «Տէր-Դաւթեան» մասնաճիւղի Լոթօն փետրուար 11, ժամը 14.30ին

ATRIUM de Chaville
Espace Louvois
3 Pavé Robert Schuman

Les activités du mois de Février du
CENTRE CULTUREL SAHAK-MESROP

MARSEILLE

Directeur : **Khatchig YILMAZIAN**

L'ANNEE DE L'ARMENIE EN FRANCE

— **CONCERT DU CHOEUR SAHAK-MESROP**
Vendredi le 2 à 20h30 en l'église de Bouc-Bel-Air

— **CONCERT DU CHOEUR SAHAK-MESROP**
Samedi le 3 à 20h30 en la Basilique de Saint-Raphaël
(Concert reporté du 6 janvier au 3 février).
Direction : Khatchig YILMAZIAN — Au piano : Juliette YILMAZIAN;
Solistes : Ani Conquet — Antranik Minassian — Ardaroun Khoudatian
Noubarig Derminassian.

— **CONFERENCE — le Dimanche 25 à 16 heues :**
«LES ARMENIENS, MARSEILLE ET LA PROVENCE»
par le Dr. Albert KHAZINEDJIAN,
au Centre Culturel Sahak-Mesop — 339 avenue du Prado - Marseille 8e
— Entrée libre —

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 30
MARDI
30 JANVIER
2007

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 36 60 -- FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) -- Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.630 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21.630

Communiqué de Presse

Hrant DINK : encore une victime de négationnisme !

J'ai appris avec indignation l'assassinat du journaliste d'origine arménienne Hrant DINK, directeur du journal «AGOS». Il militait courageusement pour la reconnaissance du génocide arménien et contribuait à ce titre au rapprochement des peuples turc et arménien. Il avait été condamné à plusieurs mois de prison pour avoir clamé haut et fort son engagement.

Ainsi, le négationnisme vient encore de frapper, en la personne d'un journaliste, d'un homme libre, tous ceux qui, en Turquie, osent s'opposer à un régime qui traque et pourchasse les démocrates.

Je suis convaincu que le refus du gouvernement turc de M. Erdogan de reconnaître le génocide contribue à alimenter ce climat de haine et de violence et j'apporte encore une fois toute ma solidarité à la communauté arménienne qui, dans le monde, continue à être persecutée.

Je m'incline devant le courage de Hrant DINK et je souhaite que son sacrifice fasse se lever en Turquie d'autres hommes et femmes de conviction dans la lutte pour la démocratie.

En cette année de l'Arménie en France, le plus bel hommage que nous puissions lui rendre est de poursuivre notre lutte pour la reconnaissance du génocide des Arméniens par la Turquie.

Guy FISCHER
Vice-Président du Sénat

le **22 janvier**

ԱԼԻԵՒ ԵՒ ՂԱՐԱԲԱՂ

Ատրպէյճանի նախագահը՝ Ի. Ալիեւ պետական այցելութեամբ Փարիզ կը գտնուի եւ այդ առթիւ հարցազրոյց մը տուած է Ֆիկառօյի (Յունուար 29) ուր կը խօսուի նաեւ Ղարաբաղի մասին: Ալիեւի համար, եթէ յառաջդիմութիւն չկայ, յանցաւորը Հայաստանն է որ շինիչ դիրք չունի եւ "կը բռնաբարէ միջազգային օրէնքը եւ կը գրաւէ Ատրպէյճանի հողամասին 20%ը, հոն կատարելէ ետք ցեղային մաքրագործում մը: Դեկտեմբերին Ղարաբաղ կազմակերպուած իբրեւ թէ հանրաքուէին Սահմանադրութեան մասին, ամբողջովին ապօրինի էր: Միջազգային բոլոր կազմակերպութիւնները դատապարտեցին եւ զօրավիգ են Ատրպէյճանի հողային ամբողջականութեան սկզբունքին: Հայաստան պէտք է հասկընայ որ երբեք պիտի չընդունինք այդ հողամասին անկախութիւնը": Ու այն հարցումին թէ ի՞նչ կ'առաջարկէ, Ալիեւ կը պատասխանէ.- "Կ'առաջարկենք ամէնէն լայն ինքնավարութիւնը Ատրպէյճանի կազմին մէջ, բայց չեն ուզեր: Կը վստահին միջազգային զօրակցութեան եւ հայկական լոպիին, բայց ատիկա միայն ժամանակաւոր հակազդեցութիւն ունի: Հայերը պէտք է գիտակցին որ աւելի ուշ ձեռք պիտի չձգեն ինչ որ ձեռք չձգեցին այսօր: Կը սխալին փորձելով ժամանակ շահիլ, որովհետեւ ուժերու համեմատութիւնը մեզի ի նպաստ փոխուելու վրայ է: Քարիւղին շնորհիւ մեր երկիրը կ'ամրապնդուի մեծ չափով: Մեր տնտեսութիւնը եօթն անգամ աւելի կարեւոր է քան հայկականը: Մեր զինուորական պիւտճէն այս տարի հաւասար է Հայաստանի համախառն ներքին արտադրութեան՝ մէկ միլիառ տոլար ընդդէմ 150 միլիոնի, երեք տարի առաջ: Յաւիտենապէս չենք կրնար բանակցիլ":

Հ. ՏԻՆՔԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵՆԷՆ ԵՏՔ

ՍՊԱՌՆԱԼԻՔ ՄԵՍՐՈՊ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ, 301ՐԴ ՅՕԴՈՒԱԾԸ ՋՆՋԵԼՈՒ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐ

Աւելի քան պզալի է երեւութականին ու հիմնականին զուգահեռը Թուրքիոյ առօրեային մէջ: Վարչապետ Էրտողանի հրահանգովն իսկ Տրապիզոնի կուսակալին ու ապահովութեան տնօրէնին պաշտօններուն վերջ տրուած է: Յատուկ քննիչ մըն ալ նշանակուած է, տեսնելու համար թէ այդ երկու պաշտօնատարներուն մէկ թերացումը խնդրոյ առարկա՞յ է Հ. Տինքի ոճիրին մէջ: Ապահովութեան տնօրէնը Ա. Այթայ անիրաւութեան թիրախ նկատած է իր անձը, ըսելով թէ դատաճանի վերաբերումի արժանի կը նըկատուին, անդթօրէն, անարդարօրէն կը քննադատուին:

Անդարայի Փաստաբաններու կաճառն ալ Ներքին գործերու Նախարարութեան դիմած է, պահանջելով որ Պոլսոյ փոխ կուսակալին ու երկու օգնականներուն մասին կարգապահական եւ պատժական հարցաքննութիւն բացուի, քանի որ անոնք հարկ եղած ուշադրութիւնը զլացած են Հ. Տինքի վերջին երկու գրութեամբ հնչեցուցած ահազանգներուն:

Այս "նախանձախնդրութեան" զուգահեռ օրէ օր կը շեշտուի Պոլսոյ Հայ համայնքը թիրախ առնող ճնշումը, թըշնամական վերաբերումը: Ազգայնամոլ մամուլ եւ քաղաքական դէմքեր առիթը կը չահագործեն մաղձ թափելու համար:

Ամէնէն աւելի շանթերը կ'ուղղուին "Բոլորս Հայ ենք" լոզունգին. վարչապետ Էրտողան, ազգայնամոլ ՄՀՓ կուսակցութեան ղեկավարը Պահչէլի եւ շատ ուրիշներ բացէ ի բաց կը հակազդեն այդ տարազին, սխալ, անտեղի, եւլն. նկատելով զայն:

Ակներեւ ճնշումի ենթակայ է Մեսրոպ Պատրիարքը. Բանուորական կուսակցութեան ղեկավարը, ժխտողական յայտնի դէմք Տ. Փէրինչէք բաց նամակով մը որ Ուրբաթի նամազէն ետք բաշխուած է մզկիթներէն ելողներուն, հրաւիրած է Պատրիարքը որ յայտարարէ "ակներեւ ճշմարտութիւնը"... այն թէ "Հ. Տինքը սպաննողը ԱՄՆ-ն են ու անոնց ենթակայ ՕԹԱՆ-ը":

Նոյն ճակատի ծանօթ թերթ "Թէրճիման"ն ալ "Պատասխանէ՛ Մութաֆեան" խորագրուած էջով մը (Յունուար 28) գրած է թէ Ս. Սթալընի կողմէ ժառանգուած վերածուելիք Վէրֆէլի վէպին նիւթով Պատրիարքը հարկ է անկեղծութեան քննութիւն մը անցընէ. այլ խօսքով՝ բացայայտ կերպով քննադատէ ձեռնարկը "միութեան եւ միասնութեան" պատգամներ յղէ:

"Ենի Շաֆաք"ի թղթակիցն ալ Մ. Կիւնտէմ հարցազրոյց մը կատարած է Մեսրոպ Արք.ի հետ. պատասխանելով մտահոգութիւններու, սպառնալիքներու նիւթով հարցումին, Պատրիարքը ըսած է. "Համայնքի թերթերէն մէկուն հրատարակութեան տնօրէնը ոճիրի մը զոհ գացած է: Այս բնակա՞ն երեւոյթ է: Տակաւին Ակօս թերթին սպառնալիքի նամակներ կ'ուղարկուին: Մեր եկեղեցիներուն պատերուն վրայ սպառնալից գրութիւններ կը գրուին...

... Ապահովութեան տնօրէնութեան Հաղորդակցութեան յանցանքներու բաժինը իմ փափաքովս համակարգիչս քննեց: Յայտնի դարձաւ որ Հրանդին սպառնալիքներ եւ նախատական գրութիւններ ղրկող նոյն անյայտ շրջանակները ինծի եւս նման պարունակութեամբ գրութիւններ ղրկած են: Մեր հոգեւորականներէն ոմանց եւս ամէն օր կը հասնին նման նախատական գրութիւններ":

Մեսրոպ Արք. կը հաստատէ նոյն զըրոյցին թէ Տրապիզոնի մէջ իտալացի հոգեւորական Հ. Սանթորոյի սպանութենէն ետք կուսակալութիւնը իրեն ալ թիկնապահ նշանակած է:

301ՐԴ ՅՕԴՈՒԱԾԻՆ ՆԻՒԹՈՎ

Հ. Տինքի մահը միջազգային, նաեւ Թրքական որոշ շրջանակներու մէջ ուշադրութիւնները կեդրոնացուցած է պատժական օրէնքին 301րդ յօդուածին ջնջումին վրայ: Եւրոպական միութեան ընդլայնումի պատասխանատուն Օ. Ռենն յայտարարած է թէ Թուրքիա անյապաղ պէտք է առնէ այդ քայլը, իսկ ներսը՝ Գործարարներու միութեան պաշտօնատար նախագահը նոյն պահանջը դրած է, վերլուծելէ ետք Հ. Տինքի սպանութիւնը: Ան ըսած է թէ այդ ոճիրով կրնան ստեղծուիլ Թուրքիան արտաքին աշխարհէն անջատելով ինքն իր վրայ փակելու, ժողովրդավարութեան եւ ազատութիւններու մարզերուն մէջ արձանագրուած յառաջդիմութիւնները ետ մըղելու ջանքով գործողներուն ձգտած պայմանները: Միւս կողմէ նոյն ոճիրը ազդարարութեան մը իմաստը կրնայ ունենալ բոլոր անոնց որոնք ընդունուած տեսակէտներէն կը զատուին, տարբեր ձեւով կը մտածեն:

Խօ. Սապանճը կը թելադրէ չէզոքացընելու համար ետդարձի միտումները, ջնջել խնդրայարոյց յօդուածը, ձեռնարկել աւելի հիմնական բարեփոխումներու:

Նոյն նիւթին մասին արտայայտուած է պետական նախարար Ա. Պապաճան, Տավոսէն մասնակցելով Էն.Թի.Վի. կայանին հաղորդումին: Ան ըսած է թէ Թուրք կառավարութիւնը վրդոված է նոյն յօդուածին կիրարկումներէն, բայց "շատ դժուար հարց է" անոր փոփոխութեան մասին համաձայնութեան յանգիլ: Ըսած է թէ կան կազմակերպութիւններ որոնք յօդուածին աւելի՛ եւս խստացումը կը պահանջեն:

Այս զուգահեռին վրայ կարելի է զետեղել արտաքին գործերու նախարար Ա. Կիւլի Պրիւսէլի մէջ ՕԹԱՆ-ի ժողովին ունեցած արտայայտութիւնը. "Ասիկա մեր ներքին հարցն է. գիտենք թէ ի՛նչ պիտի ընենք": Ապա պատասխանելով Օ. Ռենի, չարունակած է. "հարցը մեզ կը հետաքրքրէ. ոչ մէկ քայլի կը դիմենք ուրէ մէկուն թելադրանքով: Կ'ընենք այն

(Շար.ը Դ. էջ)

ՊՈԼՍԷՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁԻՆ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՍՈՒԼԻՍԸ ՅՈՒՆՈՒԱՐ 27

Ֆրանսայէն ու ամբողջ Սփիւռքէն, նաեւ Հայաստանէն հոգեւորականներու եւ աշխարհական ներկայացուցիչներու մասնակցութիւնը Հ. Տինքի յուղարկաւորութեան, շահարկումի յանելեալ տըւեալ ընծայեց Թրքական իշխանութիւններու: Պաշտօնական դէմքեր անմիջապէս յայտարարեցին որ իրենք ընդառաջած են այդ մասնակցութեան, հրաւիրելով Հայաստանէն ու Սփիւռքէն դէմքեր, պատուիրակութիւններ, ստանձնելով բոլոր ծախքերը:

Նման անընդունելի պնդում, հասկնալի է որ զայրոյթի, վարկաբեկումի հակազդեցութիւններու պատճառ եղաւ գոնէ փարիզեան շրջանակներու մէջ: Այդ հակազդեցութիւններուն պատասխանելու եւ կասկածը, մտահոգութիւնը փարատելու նպատակով Ֆրանսահայ Խորհուրդը անյապաղ մամուլի հանրային ասուլիս մը կազմակերպեց Յունուար 27 Շաբաթ առաւօտ, Ա. Մանուկեան մշակութային կեդրոնի սրահին մէջ:

Ներկայ էին մեկնող պատուիրակութեան երեք անդամները՝ նախագահ Ա. Կէօվճեան, Ռ. Ծակոյեան եւ Ժիրայր Մոմճեան:

Որպէս ականատես ու մասնակից, նըկարագրելէ ետք Հ. Տինքի սպանութեան յաջորդած զանգուածային ցոյցերը, յուղարկաւորութեան թափօրը, արարողութիւնը, հողին յանձնումը, ապրուած խոր յուզումը, երեքն ալ հաւաստեցին թէ ոչ մէկ հրաւէր ստացուած էր Թըրքական իշխանութենէ մը եւ թէ իրենք վճարած էին ճամփորդութեան, կեցութեան ու յարակից իրենց ծախքերը:

Պատուիրակութեան մեկնումը որոշուած էր Սէ. Սէ. Ա. Էֆ.ի վարչութեան կողմէ ու "Սապերաթուր"ին կողմէ տոմսերը ապահովուած Թրքական օդային գիծերու օժանդակութեամբ մը. Պոլսոյ մէջ պանդոկի կարգադրութիւնն ալ եղած էր նախքան իրենց մեկնումը, Փարիզէն:

Թրքական միտք պղտորող երկրորդ պնդում մըն ալ կը վերաբերէր պատուիրակութիւններու Թուրք պաշտօնական դէմքերու հետ հանդիպումին, տեսակցութեան: Ասուլիսին երրեակը այս կէտին վրայ եւս ապահովութիւն տուաւ որ ոչ մէկ տեսակցութիւն ունեցած էին պաշտօնական դէմքի մը հետ: Հանդիպումներ ունեցած էին Ֆրանսացի թղթակիցներու հետ. Ա. Կէօվճեան ու Ռ. Ծակոյեան մասնակցած էին Սի.Էն.Էն. Թիւրք կայանէն վիճաբանութեան մը: Ըսին թէ հաղորդագրութեամբ մըն ալ իրականութիւնը պիտի յայտարարէին:

Շուրջ երեք տասնեակ ներկաներու զանազան հարցումներուն ալ պատասխանելով կրկնուեցաւ թէ հրաւէրի, վճարումներու եւ տեսակցութեան Թրքական յայտարարութիւնները ոչ մէկ հիմ ունէին: Իրենք միայն ոստիկանական յատուկ ուշադրութեան առարկայ եղած էին օդանաւէն էջքին, նախապէս իրենց մեկնումը տեղեկացուցած ըլլալով Փարիզի Թրքական դեսպանատան: Ա. Կէօվճեան յստակօրէն շեշտեց թէ իրենց այցը Հ. Տինքի ընտանիքին, "Ակօս"ի անձնակազմին ու Հայ համայնքին զօրակցութեան նպատակով կազմակերպուած էր միայն ու ոչ մէկ ուրիշ ազդակ չէր ունեցած:

Նիւթ եղաւ նաեւ յուղարկաւորութեան յաջորդ օրն իսկ յայտնուած բաւական ուռոշակի հակահայ տրամադրութիւններու երեւոյթը որ բնականաբար կը վրդովէր պոլսահայութիւնը, նաեւ Սփիւռքի շըրջանակները: Թելադրուեցաւ որ այս տըւեալը Ֆրանսահայ Խորհուրդին անմիջական օրակարգին վրայ տեղ գտնէ ու մըտածուի յարմարագոյն դիրքի մը մասին, որպէսզի տեղւոյն Հայ համայնքը աւելորդ վտանգներու ենթակայ չըլլայ:

Երեք ներկայացուցիչները հաւաստելով որ իրենք նախկին ձեւով պիտի շարունակեն իրենց աշխատանքը, խոստացան տեղեկատուական, խորհրդակցական յաջորդ հանդիպումներով տեղեակ պահել հանրութիւնը, մտահոգութեան տեղի տըւող կէտերուն մասին:

Միտք պղտորող Թրքական այս պընդումներուն առթիւ մաղթելի պիտի ըլլար որ Սփիւռքի այլ գաղութներէն, նաեւ Հայաստանէն ալ տրուէր հրապարակայնութեան նոյն օրինակը ու տեղ չմընար զայրանալու, կասկածելու որեւէ առիթի:

Ա. Թ.

Հ. ՏԻՆՔԻ ՎԵՐՋԻՆ ԵՐԿՈՒ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

«ՀՈԳԵՎԻՃԱԿՍ՝ ԱՂԱՒՆԻԻ ԹՊՐՏՈՒՄՈՎ»

ՀՐԱՆԴ ՏԻՆՔ

Սկիզբի շրջանին «Թրքութիւնը վարկաբեկել»ու ամբաստանութեամբ Շիշլիի դատախազութեան ձեռնարկած հարցաքննութիւնը չըվրդովեց զիս: Առաջին անգամը չէր: Նման դատի արդէն վարժ էի Ուրֆայէն: 2002ին Ուրֆայի մէջ դասախօսութեան մը ընթացքին «Ոչ թէ Թուրք... այլ Թուրքիացի ու Հայ ըլլալ» ըսած ըլլալուս պատճառով երեք տարիէ ի վեր կը դատուէի «Թրքութիւնը վարկաբեկել»ու ամբաստանութեամբ:

Դատին ընթացքին իսկ անտեղեակ էի: Բնաւ չէի հետաքրքրուեր: Տեղւոյն վրայ փաստաբան ընկերներ իմ բացակայութեանս կը տանէին նիստերը:

Բաւական անվրդով էի նաեւ երբ Շիշլիի դատախազութեան ներկայացայ հարցաքննութեան պատասխանելու: Ի վերջոյ կը վստահէի գրածիս ու նպատակիս: Դատախազը դիւրաւ պիտի հասկնար թէ «Թրքութիւնը վարկաբեկել»ու նըպատակ մը չունէի, երբ արժեւորէր ոչ միայն գրութեանս այդ նախադասութիւնը որ առանձին ոչինչ կը նշանակէր, այլ ամբողջութիւնը. ու այս կատակերգութիւնն ալ վերջ պիտի գտնէր:

Վստահ էի թէ հարցաքննութիւնը դատի մը պիտի չյանգէր: Ես ինձմէ վստահ էի: Բայց ո՛վ զարմանք... դատը բացուած էր:

Ատով հանդերձ լաւատեսութիւնս չկորսնցուցի:

Այն աստիճան որ հեռաձայնով մասնակցելով հեռատեսիլի յայտագրի մը, զիս մեղադրող փաստաբան Քէրինչսիզի պատասխանեցի թէ «պէտք չէր որ մեծ յոյս փայփայէր, այդ դատէն որեւէ պատիժ պիտի չստանայի, իսկ ստանալու պարագային պիտի լքէի այս երկիրը»: Ես վստահ էի իմ անձէսիրապէս, գրութեանս մէջ Թրքութիւնը անարգելու նման նպատակ կամ դիտաւորութիւն — նոյնիսկ դոյզն չափով — չունէի: Գրութիւններուս շարքը ամբողջութեամբ կարդացողները ամենայն յստակութեամբ պիտի տեսնէին ատիկա:

Արդէն, լաւատեղեակ անձ նշանակուած Պոլսոյ Համալսարանի դասախօսներէն երեք հոգինոց մարմինին ատեանին յղած տեղեկագիրն ալ ատիկա ցոյց կու տար:

Մտահոգուելու պատճառ չունէի. դատին այս կամ այն հանգրուանին անպայման սխալը պիտի սրբագրըւէր:

Համբերեցի...

Բայց սխալը չսրբագրուեցաւ:

Դատախազը ուզեց որ պատժըւիմ, հակառակ լաւատեղեակներու տեղեկագրին: Յաջորդեց դատաւորին վճռած վեց ամսուան դատապարտումս:

Լսելով դատապարտումիս լուրը, ես զիս գտայ դատի ամբողջ ընթացքին փայփայած յոյսերուս դառն ճնշումին տակ: Շուարած էի... սրտաբեկութիւնս ու ըմբոստութիւնըս ծայրագոյն աստիճանի վրայ էին:

Օրերով, ամիսներով տոկացեր էի, ըսելով. «Սա վճիռը հրապարակուի, անպարտ արձակուիմ, ի՛նչպէս պիտի զղջաք ձեր ըսածներուն, գրածներուն»:

Դատի ամէն նիստին մամուլի լուրերուն, քրոնիկներուն, հեռատեսիլի յայտագիրներուն կը կրկնուէր թէ «Թուրքի արիւնը թունաւոր է» ըսած եմ: Ամէն անգամուն քիչ մը աւելի «Թուրքի թշնամի» կը յայտարարուէի: Դատարանի անցքերուն մէջ ֆաշիստներ, ցեղապաշտներ հայհոյելով վրաս կը յարձակէին:

Պաստառներով անարգանք կը տեղացնէին: Ամէն անգամուն քիչ մը եւս կ՚աւելցնէին հեռաձայնով, իմակներով, նամակով կատարուած սպառնալիքները, որոնց թիւը հարիւրաւորներու կը հասնէր ամիսներէ ի վեր:

Այդ բոլորին կը հանդուրժէի համբերութեամբ, սպասելով անպարտ հռչակումի վճիռին: Անոր արձակումով ճշմարտութիւնը պիտի յայտնուէր ու մարդիկ պիտի ամչնային իրենց ըրածներէն:

Միակ զէնքս անկեղծութիւնս էր:

Սակայն, ահա՛, վճիռը արձակուած էր ու բոլոր յոյսերն ի դերեւ ելած էին: Այլեւս ամէնէն նեղ կացութեան մէջ էի որուն մէկը կրնայ ենթարկուիլ:

Դատաւորը յանուն «Թուրք ժողովուրդ»ին վճռած էր ու «Թրքութիւնը վարկաբեկել»ու պարագաս իրաւաբանօրէն հաստատուած էր: Ամէն բանի կրնայի հանդուրժել, բայց այս մէկուն՝ անկարելի էր:

Իմ ըմբռնումովս՝ մէկուն միասին ապրած մարդիկը ցեղային, կամ կրօնական որեւէ տարբերութեան պատճառով վարկաբեկելը ցեղապաշտութիւն էր ու ատիկա ներելի կողմ չէր կրնար ունենալ:

Ահա այս հոգեվիճակով հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրի մամուլի, լրասփիւռներու ընկերներուս որոնք դրանս առջեւ հաւաքուած, կ՚ուզէին ճշդել թէ «ինչպէս նախապէս ըսած էի, երկիրը պիտի լքէի՞, թէ ոչ»։

«Պիտի խորհրդակցիմ փաստաբաններուս հետ: Վերաքննութիւն պիտի պահանջեմ ու ի հարկին դիմեմ Մարդկային իրաւունքներու եւրոպական ատեանին: Այս փուլերէն որեւէ մէկէն անպարտ չհռչակուելու պարագային պիտի լքեմ երկիրս: Որովհետեւ, ըստ իս նման յանցանքով դատապարտուած մէկը իրաւունք չունի վարկաբեկած հայրենակիցներուն հետ միասնաբար ապրելու»:

Երբ այս բաները կ՚ըսէի, նորէն, ինչպէս միշտ, զգացական էի: Միակ զէնքս անկեղծութիւնս էր:

ՍԵՒ ԵՐԳԻԾԱՆՔ

Սակայն, եկէք տեսէք որ այն խորունկ, ուրուային ուժը որ կը ձըգտէր զիս յաչս Թուրքիացիին առանձնացնելու եւ յստակ թիրախի վերածելու, այս յայտարարութեանըս մէջ ալ անպատեհութիւն գտաւ ու այս անգամ վճռադատին վրայ ազդելու ջանքով ամբաստանեց զիս: Եւ թէեւ յայտարարութեանս ամբողջ մամուլը, լրասփիւռները տեղ տուած էին, անոնց աչքին փուշը «Ակօս»ին մէջ տեղ գտածն էր: «Ակօս»ի պատասխանատուներն ու ես, այս անգամ սկսանք դատուիլ վճռադատին վրայ ազդեցութիւն բանեցնելու յանցանքով: «Սեւ երգիծանք» կոչուածը այս մէկը պէտք է ըլլար:

Ես ամբաստանեալ եմ, ամբաստանեալէ մը աւելի ո՞վ կրնար իրաւունք ունենալ վճռադատին վրայ ազդելու:

Սակայն տեսէք այն երգիծականը որ այս անգամ ալ վճռադատին ազդելու ջանքով կը դատուի:

«ՅԱՆՈՒՆ ԹՈՒՐՔ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ»

Պէտք է խոստովանիմ որ լայնօրէն կորսնցուցած եմ Թուրքիոյ «Արդարութեան համակարգ»ին ու «իրաւունք» յղացքին նկատմամբ ունեցած վստահութիւնս:

Ի՞նչպէս չկորսնցնեմ. այս դատախազները, դատաւորները համալսարան յաճախած, իրաւաբանական ֆաքիւլթէներ աւարտած մարդիկ չե՞ն: Պէտք չէ՞ որ իրենց կարդացածը հասկնալու կարողութեան տէր ըլլան:

Սակայն, եկէք տեսէք որ այս երկրին վճռադատութիւնը, ինչպէս բազմաթիւ պետական ու քաղաքական դէմքեր կը յայտնեն անվարան, անկախ չէ:

Վճռադատը ո՛չ թէ քաղաքացիին իրաւունքները, այլ պետութիւնը կը պաշտպանէ:

Ան քաղաքացիին կողքին չէ, այլ պետութեան վարոյթին ենթակայ է:

Ու ես սա կէտին ամբողջովին վստահ էի թէ իմ մասիս արձակուած վճիռը որքա՛ն ալ «յանուն Թուրք ժողովուրդին» ըսուէր, բացայայտ էր որ այդպէս չէր, այլ «յանուն Թուրք պետութեան»: Ուստի փաստաբաններս վճռաբեկին պիտի դիմէին, բայց ի՞նչ ապահովութիւն կար որ հոն ալ ազդեցիկ պիտի չըլլային այն ուրուային ուժերը որոնք վճռած էին չափս գիտցընել:

Յետոյ, վճռաբեկին արձակածները բոլորն ալ տեղի՞ն վճիռներ էին:

Նոյն վճռաբեկը ստորագրած չէ՞ր փոքրամասնութեան վաքըֆներու ստացուածքը յափշտակող անարդար վճիռները:

Հակառակ գլխաւոր դատախազին ջանքին եւ ահա, դիմեցինք ու ի՞նչ եղաւ:

Վճռաբեկի գլխաւոր դատախազը ճիշդ լաւատեղեակներու տեղեկագրին նման, շեշտեց թէ յանցանք նըկատուելիք տարր չկար ու անպարտ արձակումս պահանջեց, բայց վըճռաբեկը յամառեցաւ զիս յանցաւոր նկատել:

Որքան ես վստահ եմ գրածիս, վճռաբեկի գլխաւոր դատախազն ալ կարդացածէն հասկցածին վստահ էր որ վճիռին առարկեց եւ դատը տարաւ ընդհանուր ժողովին:

Սակայն, ի՞նչ ըսել որ այն մեծ ուժը որ լծուած էր ինծի չափս գիտցընելու գործին եւ հաւանօրէն դատիս ամէն մէկ փուլին ինծի անծանօթ մեթոտներով գոյութիւնը կը զգացնէր, նորէն յայտնուած էր վարագոյրին ետին: Արդարեւ, Ընդհանուր ժողովն ալ քուէներու մեծամասնութեամբ յայտարարեց թէ Թրքութիւնը վարկաբեկած էի:

ԱՂԱՒՆԻԻ ՆՄԱՆ

Սա կէտը շատ բացայայտ է որ զիս մեկուսացնելու, տկար ու անպաշտպան դարձնելու ջանքին տէրերը իրենց հաշիւով հասան իրենց նպատակին: Հիմակուընէ իսկ ընկերութեան փոխանցած իրենց աղտոտ ու սխալ տեղեկութեան ազդեցութեամբ ստեղծեցին ստուար հատուած մը որ Հ. Տինքը այլեւս «Թրքութիւնը վարկաբեկող» մէկը նկատէ:

Համակարգիչիս յիշողութիւնը լեցուն է այդ հատուածէն ղրկուած գայրոյթի ու սպառնալիքի տողերով:

(Հոս քանի որ առիթը ներկայացաւ, ըսեմ թէ այդ նամակներէն մէկուն Պուրսայէն ղրկուած ըլլալու եւ անմիջական վտանգ ներկայացնելու պարագան մտահոգիչ նըկատած ու Շիշլիի դատախազութեան յանձնած ըլլալուս հանդերձ, մինչեւ այսօր որեւէ արդիւնք չեմ կրցած առնել):

Այդ սպառնալիքները որքա՞ն իրական են, որքան անիրական: Ճիշդը ըսելով ատիկա չեմ կրնար գիտնալ:

Ինծի համար բուն սպառնալիքը ու անհանդուրժելին հոգեբանական այն չարչարանքն է զոր կ՚ապրիմ ես ինծի:

«Այս մարդիկը հիմա իմ մասիս ի՞նչ կը խորհին» հարցումն է միտքը չարչրկողը:

Ափսո՛ս որ այլեւս նախկինէն աւելի ծանօթ եմ եւ ա՛լ աւելի կը ըզգամ մարդոց "Ա՛, նայէ, սա այդ Հայը չէ՞» հարց տուող նայուածքը:

Ու ինքնաբերաբար կը սկսիմ ինքզինքս չարչրկել:

Այդ չարչարանքին մէկ մասը հետաքրքրութենէ բաղկացած է, միւսը՝ մտահոգութենէ:

Մէկ մասը՝ ուշադրութենէ, միւսը՝ երկչոտութենէ:

Ճիշդ աղաւնիի մը նման եմ...

Անոր նման աչքս կը յածի աջ, ձախ, ետեւ ու առջեւ:

Գլուխս անորինին չափ շարժուն է ... Ու վայրկենապէս դառնալու չափ ալ արագաշարժ:

ԱՀԱ՛ ՁԵԶԻ ՓՈԽԱՐԺԷՔ

Ի՞նչ կ՚ըսէր արտաքին գործերու նախարարը Ա. Կիւլ: Ի՞նչ կ՚ըսէր արդարութեան նախարարը Ճ. Չիչէք: «301ը այդքան չափազանցուելիք բան չէ: Կա՞յ մէկը որ դատապարտուած, բանտարկուած ըլլայ»:

Կարծես փոխարժէքը վճարել միայն բանտարկուիլ կը նշանակէր...

Ահա՛ ձեզի փոխարժէք... ահա՛ ձեզի փոխարժէք...

Ո՛վ նախարարներ, դուք գիտէ՞ք թէ ի՛նչ տեսակի փոխարժէք է մարդ մը բանտարկել աղաւնիի երկչոտութեան մէջ: Գիտէ՞ք...

Դուք երբե՞ք չէք հետեւիր աղաւնիներու:

«Կենաց-մահու հարց» կոչուածը

Դիւրին հոլովոյթ մը չէ ապրածըս... ու ընտանեօք մեր ապրածը:

Պահեր եղան երբ լըջօրէն մտածեցի երկիրը լքել ու մեկնիլ:

Յատկապէս երբ սպառնալիքները հարազատներուս առընչուեցան...

Այդ կէտին վրայ միշտ ճարահատ մնացի:

«Մահու-կենաց» ըսուածը ա՛յս պէտք է ըլլայ: Կրնայի ես իմ կամքիս մարտիկը ըլլալ, բայց որեւէ մէկ հարազատիս կեանքը վտանգելու իրաւունք չունէի: Ես կրնայի իմ հերոսս ըլլալ, բայց ո՛չ թէ մէկ հարազատս, այլ որեւէ՛ ուրիշ մը վըտանգելու, հերոսութիւն ընելու իրաւունքը չէի կրնար ունենալ:

Ահա, նման ճարահատ պահերուս ընտանիքս, զաւակներս հաւաքեցի, անոնց ապաստանեցայ եւ ամէնէն մեծ նեցուկն ալ անոնցմէ առի: Ինծի կը վստահէին:

Ես ուր որ ըլլայի, իրենք ալ հոն պիտի ըլլային:

Եթէ «երթա՛նք» ըսէի, պիտի գային, եթէ «մնա՛նք» ըսէի, պիտի մընային:

Մնալ ու դիմադրել:

Լա՛ւ, բայց երթալու պարագային ո՞ւր պիտի երթայինք:

Հայաստա՞ն:

Լա՛ւ, բայց ինծի պէս մէկը որ անարդարութեան չի կրնար հանդուրժեր, ի՞նչպէս պիտի տոկար այնտեղի անարդարութիւններուն:

Հոն աւելի մեծ փորձանքներու պիտի չենթարկուէի՞:

Իսկ եւրոպական երկիրներ երթալ ու ապրիլ բնա՛ւ իմ գործս չէր:

Մէկն էի որ երբ երեք օրուան համար Արեւմուտք կ՚երթար, չորրորդ օրը «լմննար ու վերադառնայի» կ՚ըսէր նեղութենէ տանջուելով եւ երկիրը կարօտնալով. ի՞նչ կ՚ընէի այդ տեղերը:

Հանգստութիւնը կը նեղէր զիս:

«Եռեւեփող դժոխքները» ձգած, «Պատրաստի դրախտներ» ապաստանիլ ամէն բանէ առաջ իմ խառ-

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ԵՐԿԻՐ ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ

Այս ցուցահանդէսը որ կազմակերպուած է Փարիզի թանգարաններուն կողմէ տեղի կ'ունենայ Նոթրը Տամի հրապարակին վրայ գտնուող հնագիտական ընդերկրեայ դամբարանին մէջ: Հոն գտնուող վաղ միջնադարեան կիսաւեր շինութիւններուն շուրջ, ներկայացուած են մեծ թիւով լուսանկարներ եւ գաւնազան իրեր որոնք կը ներկայացնեն Հայաստանի աշխարհագրական եւ երկրաբանական, կենցաղագիտական, գիւղատնտեսական եւ երկրագործական ներկայի եւ անցեալի տուեալները:

Մշակութային կոթողներէն աւելի, լայն տեղեկութիւններ կը տրուին երկրին քաղաքներուն եւ մանաւանդ գիւղերուն եւ երկրագործութեան մասին: Այս երեւոյթը լաւ հասկնալի է, երբ նկատի ունենանք թէ այս ձեռնարկը պատրաստուած է Ֆրանսայի Աշխարհագրական միութեան երկու անդամներուն կողմէ, Ֆրանսուազ Արտիլէ-Գարրաս եւ Օլիվիէ Պալապանեան, երկուքն ալ դասախօս Լիմոժի համալսարանին, գիւղատնտեսագիտութեան մասնագէտ եւ որոնք բազմաթիւ տարիներէ ի վեր, օգտակար գործունէութիւն մը ունին Հայաստանի Զանգեզուրի շրջանին մէջ: Ներկայացուած նկարները կը գտնուին իրենց կողմէ պատրաստուած հոյակապ հատորին մէջ.

L'Arménie, Avant poste chrétien dans le Caucase, Edition Glénat 2003.

Բազմաթիւ գունաւոր, կամ հին սեւ ու ճերմակ նկարները ինչպէս նաեւ ցուցադրուած ժողովրդային իրեր ինչպէս՝ քարեր, հագուստներ, արծաթէ զարդեր եւ խոհանոցային ամաններ, լաւ գաղափար մը կու տան Հայաստանի երկրաբանական եւ գիւղատնտեսական տուեալներուն մասին:

Այս ցուցահանդէսը կ'ամբողջացնէ Գոնսիէրժըրիի «Հայաստանի 12+1 մայրաքաղաքները» խորագրուածը եւ լաւ կ'ըլլայ երկուքն ալ այցելել Փետրուարի կէսէն առաջ:

ՆՇԱՆ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ԲԱՔՈՒԻ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԻՆ ՍԵՒ ԱԿՆՈՑՆԵՐԸ

Ազրպէյճանական մամուլը կը տեղեկացնէ թէ Կովկասի մահմետականներուն մեծաւորը Հ. Ա. Փաշազատէ Վատիկան հրաւիրուած է, Ազրպէյճանի պապական պատուիրակին՝ Գլաուտիօ Կուճերոթթիի կողմէ: Հրաւէրը կը բացատրուի միջկրօնական երկխօսութեան չարունակութեան նպատակով:

Բնական է անկասկած որ Վատիկան որպէս պետութիւն, որպէս աշխարհի կրօնական կարեւորագոյն կեդրոններէն մէկը, հրաւիրէ իր յամառ դատած անձնաւորութիւնը, սա կամ նա հարցին մասին տեսակցելու, բանակցելու:

Ինչ որ անբնական կը հնչէ վերոնշեալ հրաւէրին լուրին մէջ, պապական պատուիրակին այդ առիթով չռայլած գովեստն է Ազրպէյճանի նման երկրի մը ուր հակահայ վերջին կոտորածներուն 19րդ տարելիցը կը նշուի քանի մը օրէն: Գ. Կուճերոթթի ըսած է թէ Ազրպէյճանի մէջ կրօնական առումով չատ հազուադէպ խաղաղ համակեցութիւն մը կայ զանազան դաւանանքներու պատկանողներու միջեւ:

Թերեւս պէտք է մտածել որ քաղաքական որեւէ դէմք, պաշտօնատար, իր չահով կը չափէ տեսնելիքն ու չտեսնելիքը. Կուճերոթթի ալ հետեւած է այդ կանոնին: Չէ տեսած, ուզած է չտեսնել բնակած մայրաքաղաքին հայկական հետքերը որոնց մէջ պատկառելի եկեղեցի մըն ալ կայ:

Բայց գոնէ ինք չըլլար մէկը որ քաջ ծանօթ է հայկական մշակոյթին, մատենագրութեան, ներկայի իրականութեան:

ԳՈՂՋՈՒԹԷ ԳՈՂՋՈՒԹ

ԳԻՒՄՐԻՑԻ (Գիւմրի) Հայ կեդրոնին մէջ, Դեկտ. 17ին, կազմակերպութեամբ տեղւոյն Հ.Յ.Դ. Արամ-Դրօ կոմիտէի տօնուած է Դաշնակցութեան 116րդ տարեդարձը: Հանդիսութեան բացումէն ետք «Մշակ Բանուոր» քայլերգով, բարի գալուստի խօսքը արտասանած է Կարպիս Հանէշեան: Ապա, խօսք առած է օրուան գլխաւոր բանախօսը՝ Գրիգոր Շիթիլեան, որ կեդրոնացած է հինգ կէտերու վրայ՝ Մեծ Եղեռն, Արցախ, Ջաւախք, Համշէնահայեր եւ Թրքահայեր, խորհրդարանական ընտրութիւններ:

նուածքիս յարիր բան չէր:

Մենք մեր ապրած դժոխքը դրախտի վերածելու թեկնածու մարդիկ էինք:

Թուրքիա մնալ, հոս ապրիլ, թէ՛ մեր անկեղծ փափաքն էր, թէ՛ Թուրքիոյ մէջ ժողովրդավարութեան պայքարին մղուած, մեզի նեցուկ, հազարաւոր ծանօթ ու անծանօթ մեր բարեկամներուն նկատմամբ մեր յարգանքին պահանջը:

Պիտի մնայինք ու դիմադրէինք:

Բայց եթէ օր մը պարտաւորուէինք մեկնելու... ճիշդ 1915ին եղածին պէս ճամբայ պիտի ելլէինք... մեր պապերուն նման... առանց գիտնալու թէ ո՛ւր կ'երթանք... քալելով անոնց քալած ճամբաներէն... զգալով տառապանքը, ապրելով տառապանքը...

Այդպիսի տրտունջով մը պիտի լքէինք մեր երկիրը: Ու պիտի երթայինք հոն ուր ո՛չ թէ մեր սիրտը, այլ մեր ոտքերը պիտի տանէին... ո՛ւր որ ըլլայ:

ԵՐԿՉՈՏ ՈՒ ԱԶԱՏ

Կը մաղթեմ որ նման լքում երբեք պարտաւոր չըլլանք ապրելու: Արդէն լայնօրէն յոյս ու պատճառ ունինք չապրելու:

Հիմա այլեւս կը դիմեմ Եւրոպայի Մարդկային իրաւունքներու ատեանին:

Չեմ գիտեր թէ քանի տարի կը տեւէ այս դատը:

Գիտցած ու գիս չափով մը հանդարտեցնող իրականութիւնս այն է որ առնուազն մինչեւ դատին աւարտը պիտի չարունակեմ Թուրքիա ապրիլ:

Եթէ դատարանէն ինծի ի նպաստ վճիռ մը արձակուի, անշուշտ շատ աւելի պիտի ուրախանամ եւ ատիկա կը նշանակէ որ այլեւս երբեք երկիրս լքելու պիտի չպարտաւորուիմ:

Հաւանաբար 2007ը ինծի համար ա՛լ աւելի դժուար տարի մը պիտի ըլլայ:

Դատերը պիտի շարունակուին, նորերը պիտի բացուին: Ո՛վ գիտէ տակաւին որքա՛ն անարդարութիւններու դէմ յանդիման պիտի մնամ:

Սակայն այդ ընթացքին սա իրականութիւնը միակ ապահովութիւնս պիտի նկատեմ:

Այո՛, կրնամ անձս տեսնել աղաւնիի մը հոգիին անձկութեան մէջ. սակայն գիտեմ որ այս երկրին մէջ մարդիկ չեն դպչիր աղաւնիներուն:

Աղաւնիները ոստաններու սրտին վրայ, մարդոց բազմութեան մէջ իսկ կը շարունակեն իրենց կեանքը:

Այո՛, քիչ մը երկչոտ, սակայն նոյնքան ալ ազատօրէն:

Հ. Տ.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԵՐԿԵՐ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՄԱՍԻՆ

ԺՕԺԷՆ ՏԸԼԱԳՐՈՒԱ

Ֆրանսերէնի թարգմանեց
Հենրիկ Բախչինեան

Սարգիս խաչենց հրատարակութիւն
Երեւան 2006

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Շարունակուեցաւ պտոյտը. յետոյ Նար-Պէյ Խորէն սրբազանն եւ իր Իշխան եղբայրը փառաւոր կառքով մը իրենց բնակարանը գացին ու մենք ալ մեր տեղերը քաշուեցանք:

Բայց նշանակուած էր, որ այս սիրալիր յարաբերութիւններուն հակառակը պատահէր շուտով. հակակրութիւն մը Սրբազանին դէմ ծայր տալ սկսաւ Փարիզի մէջ. հով մը փչած էր մեր պատրիարքարանէն, հով որ Նար-Պէյ սրբազանի խստիւ կ'արգիլէր գործածել «Իշխան Լուսինեան» տիտղոսը, որով ահա ցրտութիւնը կը տիրէր «Հայկազեան ընկերութեան» անդամներուն ու Սրբազանին միջեւ:

Ոչ մէկը Սրբազանին քով չէր երթար, բացի մեզաւորէս, որ գրեթէ ամէն երեք օրը անգամ մը կ'այցելէի իրեն, եւ կը գիտէի թէ խորապէս զգացուած էր Ազգ. պատրիարքարանի բռնած ընթացքէն. «Ինչո՞ւ համար ինծ կ'արգիլէ ազգային իշխանութիւնը գործածել տիտղոս մը որ վաւերական պաշտօնաթուղթերով մեր ընտանեկան ցեղին սեփական է» կ'ըսէր Սրբազանը, ու կը յարէր՝ «Ատկէ ի՞նչ վնասակարութիւն կու գայ Ազգին»: Նար-Պէյ իրաւունք ունէր, պատրիարքարանի արարքը եպերելի էր, այդպիսի բարձրաստիճան հեղինակաւոր եկեղեցականի մը հանդէպ. մանաւանդ՝ տիրող քաղաքական կացութեան տեսակէտէն՝ մեղադրելի իսկ:

Այս անախորժ միջադէպին պատճառաւ, պատարագի պատրաստութիւնները որոնք սկսուած էին, ընդհատուեցան. եւ այս շատ ցաւ պատճառեց փարիզահայ փոքրիկ գաղութին, որ տարիներէ ի վեր զրկուած էր պատարագէ:

Սրբազանը իր հետը ունէր օծեալ վէմ եւ եպիսկոպոսական բոլոր զգեստները, իշխանին ընդարձակ սրահները որոշուած էր մատուռի վերածել եւ հոն կատարել հայկական պատարագը. դժբախտաբար չեղաւ:

Որոշուած էր նաեւ, որ իշխանին տունին մէջ երեկոյթ մը սարքուէր ի նպաստ «Հայաստանի Սովելոց»: Բարեբախտաբար այս որոշումէն ետ չկեցան Լուսինեանները, եւ երեկոյթը խիստ փառաւոր եւ յաջող կերպով տեղի ունեցաւ Փլաս տ'Իէնայի շքեղ պալատին մէջ: Հրաւիրուած էր ընտրանի հոծ բազմութիւն մը եւ երեկոյթը թողուց ամենահիանալի տպաւորութիւն մը ներկայ եղողներուն վրայ:

Բնակարանին առաջին յարկը վերածուած էր ընդարձակ սրահի մը թատերաբեմով հանդերձ. սրահը լեցուած էր փարիզեան ընտանիքներու բազմութեամբ, որուն գլուխը եկաւ բազմիլ Վիկտոր Հիւկօ իր ալեհերական ժպտալից դէմքով: Քիչ յետոյ Խորէն Սրբազան վեղարը դրած ներս մտաւ. Վիկտոր Հիւկօ նստած տեղէն ելաւ, ընդ առաջ գնաց Սրբազանին, ձեռքը թօթուեց ու հրաւիրեց զինքը նստիլ քովի աթոռը:

Թատերաբեմին վարագոյրը իսկոյն բացուեցաւ. իշխանուհին Կունոյի «Ֆաուստ» խաղին Մարկրիթի դերին մէջ ընկլուաւ հիանալիօրէն երգել՝ «Il était un roi de Thulé» կտորը, ընկերակցութեամբ գեղեցկաձայն պարիթոնի մը որ Մէֆիսթոյի դերը կատարեց. երեկոյթին առաջին մասը եղաւ այս. երկրորդը՝ դարձեալ Կունոյի «Ֆաուստ»ին վերջին արարուածը եղաւ, այն կէտը՝ երբ Մարկրիթ «Ange pur, ange radieux» երգելով կը մեռնի ու հոգին երկինք կը վերանայ:

Եւ այսպէս վերջացաւ այս գեղեցիկ ներկայացումը, որուն իբրեւ Հայ՝ միայն ես հրաւիրուեցայ, ինծ հետ ունենալով Տոքթ. Կոպեռնիկ Հինքեարպէյէնտեանը, որ նոր բժիշկ եղած էր:

Ցաջորդ օրը գացի շնորհակալ ըլլալ իշխանին, նաեւ Սրբազան Նար-պէյ Լուսինեանին, որ ա՛յլ եւս կը պատրաստուէր մեկնիլ Փարիզէն եւ ուզեց որ հօրս գրեմ երթալ տեսնել զինքը Պէշիկթաշի եկեղեցին, որպէս զի իմ մասիս տեղեկութիւններ տար:

Քանի մը օրէն Սրբազանը թողուց Փարիզը, իր հետը տանելով իշխանուհիին սարքած «Ի նպաստ Հայաստանի» երեկոյթին հասոյթը, որ 50.000 Ֆր. եղած է կ'ըսուէր:

Սրբազանին մեկնելէն յետոյ ես բարեկամ մնացի իր եղբօրը, որ կը կանչէր զիս երբեմն, եւ իր պատրաստած ֆրանսահայ բառարանին մէջ մուծած բժշկական գործիքներու մասին բացատրութիւններ ինծմէ կ'առնէր, անոնց հայերէնները կերտելու համար, ինչպէս այս կէտը նշանակուած է, այդ բառարանին երկրորդ տպագրութեան երկրորդ հատորին յառաջաբանին մէջ:

Ուսանողութեանս առաջին տարիներուն անմոռանալի մէկ մեծ յիշատակն է Նար-պէյ Խորէն Սրբազանին Փարիզ գալն ու անոր հետ ստեղծուած բարեկամութիւնս, որ տեւական եղաւ նաեւ բժշկական ասպարէզիս մէջ ալ. որովհետեւ պատիւ ունեցայ դարմանելու Նորին Սրբազնութիւնը, մեծայարգ տոքթ. Ցարութիւն Թիրեաքեան բարեկամիս հետ ու փրկել ծանր հիւանդութենէ մը:

(Շար. 153)

(Շար. Ա. էջէն)

ինչ որ մեր հաւատքը կը հրահանգէ, ինչ որ ճիշդ կը ճկատենք":

Հ. ՏԻՆՔԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵՆԷՆ ԵՏՔ

ՑՈՅՑԵՐ

ՆԻՒ-ԵՈՐՔ

ՆԻՒ-ԵՈՐՔ ("Յառաջ") .- Երեքշաբթի, Յունուար 23, երեկոյեան ժամը 6ին շուրջ 1.000 Հայորդիներ հաւաքուած էին քաղաքիս Թրքական հիւպատոսարանին դիմաց՝ ոգեկոչելու համար անարգօրէն սպաննուած պոլսահայ լրագրող Հրանդ Տինքի յիշատակը: Զոյգ Առաջնորդարանները եւ գաղութային կազմակերպութիւնները արագօրէն գործակցած էին համախմբումը իրականացնելու համար:

Ձեռնարկը, որ կոչուած էր հսկում մը ըլլալու նաեւ ունէր պահանջատիրական բնոյթ՝ ամերիկեան և հայկ. դրօշակներու, ինչպէս և հանգուցեալ Հ. Տինքը ոգեկոչող եւ Ցեղասպանութեան ժխտումը այպանող պաստառներով: Տեղի ունեցաւ կրօնական արարողութիւն մը, իսկ զանազան բանախօսներ հայերէն ու անգլերէն լեզուներով յաւուր պատշաճի ուժեղ խօսքեր արտասանեցին:

Ոչ աւելի քան քսան հոգինոց Թրքական խմբակ մը տեղ գրաւած էր հիւպատոսարանի մայթին վրայ, պարզելով ծիծաղաշարժ բովանդակութեամբ պաստառներ, որոնք նոյնքան գրգռիչ էին, որքան իրենց արտաբերած հակահայ լոզունգները: Ոստիկանութեան ներկայութիւնն ու բազմութեան զուսպ կեցուածքը առիթ չտուին, որ գրգռութիւնները որեւէ բաղորոշ հակազդեցութեան տեղի տային: Սակայն, բարեբար եղան, որ հսկումի եւ հոգեկան ամփոփումի մթնոլորտը խանգարուէր՝ լոզունգներուն տրուող պատասխաններով, ինչ որ ձեռնարկը վերածեց ցոյցի: Ներկաները մոմավառութիւն եւ ծաղիկներու զետեղում կատարեցին Հրանդ Տինքի մեծադիր լուսանկարին առջեւ, որմէ ետք տեղի ունեցաւ ցրուումը՝ երեկոյեան ժամը 8ին:

Տեղին է նշել, որ ըստ մեր քաղած տեղեկութիւններուն, հակահայ ցուցարարները Թուրք եւ ազրպէջանական դիւանագիտական մարմիններու վարորդներն ու այլ պաշտօնեաներ էին: Ոստիկանութիւնը միայն ստիպուեցաւ միջամտելու՝ երկու Թուրքերու միջեւ տեղի ունեցած ընդհարումի մը պատճառով, որմէ ետք անոնք առաջնորդուած են ոստիկանատուն:

Վ. Մ.

ՀՌՈՄ

Յունուար 26ին, Իտալիոյ երկու համայնքները միութենական հաստատութիւններու հետ համատեղ, ջահազնացք կազմակերպեցին Հռոմի ծանօթ փողոցներու՝ Կամպիդոլիոյէն մինչեւ Վենեցիայի հրապարակը, ուր իրենց արդար բողոքի ձայնը բարձրացուցին ընդդէմ Թուրքիոյ մէջ կատարուած ոճրագործութեան, որ ալեկոծած է ողջ աշխարհը: Երթը սկիզբ առաւ ժամը 18.30ին, որուն իրենց ներկայութիւնը կը բերէին Հայաստանի դեսպանը, Թուրքիոյ դեսպանը, քիւրտ համայնքի ներկայացուցիչները, Իտալիոյ Հայոց Միութիւնը, Իտալիոյ մէջ գտնուող բոլոր միութենական եւ կազմակերպչական հաստատութիւններու ներկայացուցիչները, նաեւ Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւը, Լեւոնեան վարժարանի տեսուչը, Էջմիածնի հոգեւորականները եւ Իտալիոյ մէջ կայք հաստատած հայորդիք:

Ներկայ բազմութիւնը նկատեց այս արարքը որպէս շարունակութիւն Հայկական Ցեղասպանութեան ԻԱ. քաղաքակիրթ դարուն մէջ: Աղօթք մրմնջաց եղերական մահով իր մահկանացուն կնքած հայ ժողովուրդի հերոս զաւակի՝ Հրանդ Տինքի յիշատակին՝ յոյս յայտնելով, որ կատարուածը դաս պիտի բանայ Թուրք ժողովուրդին և իշխանութիւններուն առ-

ՄԱՄՈՒԼ

«LE FIGARO»

(27-28 janvier)

Ա. ԱՏԼԷՐԻ ՆՈՂԿԱԼԻ ՑՕԴՈՒԱԾԸ

Կարելի է եւ ցատապարտելի չէ Հայերը կամ հայութիւնը չսիրել, բայց այս երեւոյթը հիւանդագին այնպիսի բնոյթ մը կ'առնէ Ալեքսանդր Ատլէրի մօտ, որ անհրաժեշտ կը թուի որ ենթական խընամուի: Ձենք ուզեր ծանրանալ Ա. Ատլէրի այն յօդուածին վրայ (Douloureuse modernisation turque) ուր առիթ կամ աւելի ճիշդ պատրուակ գտած է Հ. Տինքի սպանութիւնը իր թոյնը թափելու համար Հայութեան, բայց նաեւ Հայաստանի վրայ: Ինչ կը վերաբերի այս վերջին կէտին, ան յօդուածին մէջ կը գրէ.- «Հայաստանն ալ պետութիւն մը դարձած է, եւ Պետութիւն մը, որ իբր այդ, պարտի հաշիւ տալ նախ հայ ժողովուրդին, որովհետեւ, չեն պարծենար, բայց 1992 եւ այսօրուան միջեւ աւելի քան երկուքի վրայ մէկ բնակիչ խորհրդային Հայաստանը լքած է, բիրտ, յարձակողական եւ անհեթեթ երկիր մը: Տնտեսական հաշտարար քաղաքականութիւն մը կարելի էր, նպատակն էր առաջին նախագահ՝ Լ. Տէր Պետրոսեանի որ նախընտրեց հեռանալ քան իր ընտանիքը ներքաշել ԱՍԱԼԱ-ի մաֆիոզական յաջորդներուն սպառնալիքներուն: Իրեն հետեւեցաւ հայկական ինտելիկենցիայի մեծամասնութիւնը, զոր կը գտնենք այսօր Կիեւ, Մոսկուա, Գալիֆորնիա կամ Աւստրալիա»:

Այս "բաւատեղեակ" յօդուածագիրը, որ Հայաստան նստած Լեւոն Տէր Պետրոսեանն ալ փախստականի կը վերածէ ընտանեօք, լաւ կ'ըլլայ որ փոխանակ երկիր մը վարկաբեկելու (այս կէտը Հայաստանի դեսպանատան կը վերաբերի) իր հին գրութիւնները կրկին պրպտէ, գոնէ ինչ կը վերաբերի Ցեղասպանութեան, ինչպէս "Յառաջ"ի ուղղած իր մէկ երկտողը (1998, Յունուար 14), ուր կը շեշտէր թէ "ամբողջովին համաձայն է Իվ Թերնոնի տեսակէտներուն՝ Հայոց Ցեղասպանութեան մասին":

ջեւ՝ անդրադառնալու պատմութեան դէմ իրենց կատարած ոճիրներուն:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԷՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼԻ Է Հ. ՏԻՆՔԻ ԹՂԹԱԾՐԱՐԸ

Մարդկային իրաւունքներու եւրոպական ատեանէն տեղեկացուցած են թէ Հ. Տինքի դիմումը ընդունուած է: Այդ թղթածրարով կը պնդուի որ Թրքական պատժական օրէնքին 301րդ յօդուածը կը հակասէ Եւրոպայի Մարդկային իրաւունքներու համաձայնագրին մէջ տեղ գտած արտայայտութեան ազատութեան յօդուածին եւ թէ Հ. Տինք հայ ըլլալուն պատճառով թիրախ էր խտրական վերաբերումի:

Թղթածրարը եւրոպական ատեանին հասած էր Յունուար 15ին, սակայն անոր արձանագրութիւնը նոր կատարուած է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖԱԹԱՀԻ ԵՒ ՀԱՄԱՍԻ տարրերուն միջեւ բախումները կը շարունակուին եւ շաբաթավերջին (Յունուար 27/28) 27 մեռեալ կար:

ՆԱՃԱՖԻ մէջ (Իրաք) ամերիկեան եւ իրաքեան ուժերը սպաննած են աւելի քան 250 շիի քաղաքագօրքեր բուռն կռիւներու ընթացքին: Միւս կողմէ, ոճրափորձերու ընթացքին ալ 61 հոգի մեռած է նոյն շրջանին (Յունուար 27/28):

Պ. Մերուժան Փանոսեան եւ ամբողջ ընտանիքը ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ եւ ազգականին՝

ԺԱԳԼԻՆ-ՄԱՐԻ ՓԱՆՈՍԵԱՆ-Ի

(Ծնեալ՝ ՔԻՇՆԻՔՆԱՆ)

մահը որ պատահեցաւ Յունուար 28ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի, Փետրուար 1, ժամը 10ին, Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին՝

6 rue du Père Komitas

"ՅԱՌԱՋ". - Մեր ցաւակցութիւնները փանոսեան ընտանիքներուն:

Ս. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

Սուրբ Սարգիս

ՇԱԲԱԹ, Փետրուար 3

Տօն է Սուրբ Սարգիսի

Պատարագ՝ ժամը 10ին:

Կը պատարագէ՝

ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

arménie mon amie

CONCERT DE L'ENSEMBLE NAIRI
Sous la direction de Haïk Davtian
Chœur Tutte Voci et Orchestre
avec la participation de Sylvia Kevorkian, soprano et Didier Rousselle, ténor.
Le Dimanche 4 février à 16 heures
à LIVRY-GARGAN
Gymnase Vincent ·
Réservations : 01. 43. 83. 90. 39.
Au programme :
Vivaldi — Komitas/Yekmalian : Musique sacrée — Chants populaires arméniens.
Concert organisé par la Ville de Livry-Gargan, la Croix Bleue des Arméniens de France, Section Sevran-Livry et la Maison de la Culture Arménienne de Sevran Livry-Gargan et de la Seine — Saint-Denis.

LE PIANO QUI «CHANTE»
(en arménien)
Le 30 janvier à 21 heures
SWAN JAZZ BAR
165 boulevard Montparnasse · Paris 14e
métro : Raspail
Info : 01. 44. 27. 05. 84

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ԼՈԹՕ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ - Պուվար Օտտոյի «Լէօլա Սասունի» մասնաճիւղի ԼՈԹՕ-ն Կիրակի, Փետրուար 4, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին.-

Տըմի փափէն - 15րդ Թաղամաս

☐

ՏԷՍԻՆ

«ՊԷՕՐԷԿ»Ի ԵՐԵԿՈՅԹ

Շաբաթ, Փետրուար 3ի երեկոյեան, ժամը 8էն սկսեալ, Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, Կապոյտ Խաչի Տէսինի տիկինները կը հրաւիրեն տարեկան ծաղիճաշիկ, համտեսելու «պէօրէկ»ներու համեղագոյն տեսականին, պատրաստուած՝ իրենց ձեռքերով, անշուշտ նաեւ ախորժաբեր աղանդեր, աղցան, գինի եւ սուրճ:

Մասնակցութիւն՝ 12 Եւրօ. 12 տարեկանէն վար մանուկներուն համար՝ 10 Եւրօ, ներառեալ՝ վիճակահանութեան տոմս մը:

Աճապարեցէ՛ք արձանագրուելու, հեռաձայնելով Ռոզ-ին՝ 04. 78. 49. 19. 44:

☐

Section Paris

SEJOUR FAMILIAL

25 février au 4 mars

La Section **«Archalouys Tathéossian»** de Paris organise son séjour familial dans le centre de vacances de Belle-fontaine (Jura).

Ambiance arménienne assurée ! ! !

Venez avec vos enfants, petits-enfants ou amis et rejoignez-nous sur les pistes de ski, de luge ou tout simplement dans le Centre ! ! !

Renseignements et inscriptions auprès de :

- Araxie 01 39 83 71 19 (19h à 21h);
- Alice 01 42 93 03 56 (19h à 21h).

Date limite : 31 JANVIER

[illegible]

ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ ՅԱՏԿԱՊԷՍ ՀՐԱՒԻՐՈՒԱԾ
ԳԱՅԵԱՆԷ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
(Սոփրանօ գոլորաթուր)

կ'երգէ Փարիզի Հայ կաթողիկէ Սուրբ Խաչ եկեղեցիին մէջ.-
13 rue du Perche — 75003 Paris
իրեն կ'ընկերանայ դաշնակով Գրիգոր Ասմարեան. կը մասնակցի պարիթոն Մկրտիչ Մկրտիչեան:

Յաւելեալ տեղեկութիւններու համար հեռաձայնել.-
- 06. 63. 51. 22. 89
- 01. 43. 41. 44. 37

Les activités du mois de Février du

CENTRE CULTUREL SAHAK-MESROP

MARSEILLE

Directeur : **Khatchig YILMAZIAN**

L'ANNEE DE L'ARMENIE EN FRANCE

— **CONCERT DU CHOEUR SAHAK-MESROP**
Vendredi le 2 à 20h30 en l'église de Bouc-Bel-Air

— **CONCERT DU CHOEUR SAHAK-MESROP**
Samedi le 3 à 20h30 en la Basilique de Saint-Raphaël
(Concert reporté du 6 janvier au 3 février).
Direction : Khatchig YILMAZIAN — Au piano : Juliette YILMAZIAN;
Solistes : Ani Conquet — Antranik Minassian — Ardaroun Khoudatian
Noubarig Derminassian.

— **CONFERENCE — le Dimanche 25 à 16 heues :**
«LES ARMENIENS, MARSEILLE ET LA PROVENCE»
par le Dr. Albert KHAZINEDJIAN,
au Centre Culturel Sahak-Mesop — 339 avenue du Prado - Marseille 8e
—— Entrée libre ——

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 31
MERCREDI
31 JANVIER
2007

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.631 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 82e ANNEE — N° 21.631

Թ Ո Ւ Ր Ք Ի Ա

ՀԱԿԱՀԱՅ ՊՈՌԹԿՈՒՄՆԵՐ ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ, ԱՏԱՆԱՅԻ, ՄԱԼԱԹԻԱՅԻ ՄԷՋ

Հ. Տինքի սպանութեան որպէս պատասխանատու 17 տարեկան անչափահասի մը ձերբակալութեան բեմադրութիւնն անգամ անընդունելի նկատուած է որոշ շրջանակներու կողմէ: Շաբաթավերջին որպէս անոր զօրակցութիւն եւ որպէս "Բոլորս Հայ ենք" լոզունգին հակազդեցութիւն, մարզադաշտերու վրայ հակահայ ցոյցեր կատարուած են:

Տրապիզոնի մէջ որ ոճրագործին քաղաքն է, Տրապիզոն-Կեսարիա ֆութպոլի մրցումը շատ լարուած պայմաններու տակ տեղի ունեցած է: Տրապիզոնցիները պաստառներ պարզած են "Մենք Թուրք ենք, Տրապիզոնցի ենք, բոլորս Մուսթաֆա Քէմալ ենք" արձանագրութեամբ, ապա վանկարկած են. "Նահատակները չե՛ն մեռնիր, հայրենիքը չի՛ մասնատուիր": 15 հազար հոգի մրցումէն առաջ Թրքական ազգային փառերգը երգած են, ազգասիրական լոզունգներ արձակած:

Նոյն պատկերները պարզուած են Ատանայի, Մալաթիայի եւ Պալըքէսիրի մէջ ալ: Ուշադրութիւն գրաւած է որ այդ լոզունգները արձակողներէն մեծամասնութիւնը կը կրէ սպիտակ գլխանոցներ, ինչպէս ունէր Հ. Տինքի ոճրագործը, սպանութիւնը գործած պահուն: Բացայայտ է անոր հետ նոյնանալու չեչտուած տրամադրութիւնը:

ԾՈՎԱՀԷՆ ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐԸ

Ինքզինք "հայրենասէր" ներկայացնող արդուինցի երիտասարդ մը Յունուար 28ին 2,5 ժամ փորձած է իր կամքը պարտադրել ճամբորդատար նաւու մը որ Կելիպոլուէն Լափսէքի կ'երթար: Ան սպառնացած է որ ռումբ զետեղած է նաւուն վրայ ու բոլորը իրեն ենթարկած: Պահանջած է որ լրագրողներ երթան զինքը լսելու, յետոյ պատանդ առած է նաւապետը: Նաւը ետ դարձած է Կէլիպոլու ուր ծովահէնը յանձնուած է ոստիկանութեան: Ան ըսած է թէ արարքին ձեռնարկած է բողոքելու համար Հ. Տինքի սպանութենէն ետք գործածուած "Բոլորս Հայ ենք" լոզունգին դէմ: Ստուգուած է որ նաւուն մէջ պայթուցիկ զետեղած չէ, ինչպէս պնդած էր:

ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ ԲՈՂՈՔԱԿԱՆ ՏԱՃԱՐԻ ՄԸ ՎՐԱՅ

Անծանօթներ Յունուար 27-28 գիշերը քարեր նետելով կոտրած են Սամսոնի բողոքական տաճարին ապակիները: Անոնք նաեւ սեւ ներկով պատած են եկեղեցիին անունին ցուցատախտակը: Ոստիկանութիւնը որ հետաքննութիւն բացած է, յայտարարած է թէ առաջին անգամը չէ որ աղօթատեղին նման յարձակումի թիրախ կ'ըլլայ: Նոյն քաղաքին մէջ Յուլիսին ֆրանսացի կրօնաւոր մը դաշունահարուած էր, իսկ նախապէս Տրապիզոնի մէջ անչափահաս մը սպաննած էր իտալացի վարդապետ Ա. Սանթոռոն:

Հ. ՏԻՆՔԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏԱՔՆՆՈՒԹԵԱՆ ԳԾՈՎ

Հ. Տինքի սպանութեան առնչութեամբ Զաման թերթը (Յունուար 30) կը գրէր թէ յստակ դարձած է որ ոճրագործը դրդող Ե. Հայալին գործելու ուղղութիւն թելադրող Է. Թունճէլը որ նոյնպէս ձերբակալուած է, ոստիկանութեան մատնիչ մըն է: Եւ կան պնդումներ, ըստ որոնց այս վերջինը տարի մը առաջ Տրապիզոնի ապահովութեան տեղեկացուցած է թէ "Հայալ կը պատրաստուի սպաննել Հ. Տինքը": Այդ լրատուութիւնը ատենին փոխանցուած է Պոլսոյ ոստիկանութեան, բայց ոչինչ կատարուած է Տինքը պաշտպանելու, կամ Հայալը չէզոքացնելու համար:

Թերթը կ'ըսէր թէ ներքին գործերու նախարարութեան ու Ապահովութեան ընդհանուր տնօրէնութեան պատասխանատուները խուսափած են այս մասին հարցումներուն յստակ պատասխան տալէ ու գոհացած են ըսելով թէ "քննիչները կը պրպտեն այդ մասին":

ԱՆԳԱՐԱ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՌԱՋԱՐԿԸ

Թուրքիոյ Արտաքին գործերու նախարարութեան Յունուար 26ի հաղորդագրութեամբ մը ըսուած է թէ Թուրք կառավարութիւնը կը մերժէ առանց որեւէ նախապայմանի դիւանագիտական յարաբերութիւն հաստատելու Երեւանի առաջարկը: Մերժումը հիմնուած է հետեւեալ պատճառաբանութեան վրայ. "Նման յայտարարութիւններ նախապէս ալ կատարուած են հայկական կառավարութեան կողմէ եւ վերջինը ոչ մէկ նոր կէտ չ'արտայայտէ":

Թուրքիոյ արտաքին գործերու նախարարութեան բանբերը աւելցուցած է թէ Թուրքիա կը ձգտի փոխադարձ վստահութեան ու յարգանքի հիմերուն վրայ յարաբերութիւն հաստատել իր բոլոր դրացիներուն հետ. շեշտած է նաեւ թէ այդ բոլորը եւ երկկողմանի ու շրջանային գործակցութիւնը, կապերու սերտացումը կարելի կ'ըլլայ միմիայն միասնաբար առնուած քայլերով: Ան մաղթած է որ Հ. Տինքի սպանութիւնը դրական դեր ունենայ հայեւթուրք յարաբերութիւններուն մէջ նոր շրջանի մը բացումին եւ "Հայաստան պատասխանէ Թուրքիոյ բարենպատակ ջանքերուն, յաղթահարելու համար երկկողմ յարաբերութիւններու ճգնաժամը":

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՈՒՂԵՐՁԸ ԲԱՆԱԿԻՆ 15ԱՄԵԱԿԻՆ

Նախագահ Ռ. Քոչարեան ուղերձով մը շնորհաւորած է հայկական բանակին 15րդ տարեդարձը, զայն համարելով "պետութեան ամենակարեւոր կառոյցներէն մէկը": Նախագահը յիշած է անոր կազմութեան մէջ ժողովուրդին բոլոր հատուածներուն նուիրումն ու ջանքը. հայկական բանակը կոչած է "յաղթական եւ ազատարար": Ամրութիւն, բարձր մարտունակութիւն եւ բարի ծառայութիւն մաղթած է ամբողջ կազմին, ի փառս մեր երկրի:

ԱՄՆ

Հ. ՏԻՆՔԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԻՒԹՈՎ ՕՐԻՆԱԳԻԾ

Դեմոկրատ երեսփոխան Ճ. Գրոուլի պատրաստած է Հ. Տինքի սպանութիւնը դատապարտող օրինագիծ մը. յառաջիկայ օրերուն զայն պիտի ներկայացնէ Գոնկրէսին Ներկայացուցիչներու ժողովին: Երեսփոխանը նաեւ կը պահանջէ որ Թուրքիա արտայայտութեան ազատութիւնը երաշխաւորող միջոցներ ձեռք առնէ եւ ջնջէ պատժական օրէնքին 301րդ յօդուածը:

Ատոր զուգահեռ կը սպասուի որ նոյն ժողովին յղուի Ցեղասպանութեան ճանաչումի բանաձեւն ալ:

«ԱԿՕՍ»Ի ՆՈՐ ԹԻՒԸ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ

Իր հիմնադիր-խմբագրին սպանութենէն ետք լոյս տեսած է "Ակօս"ի հերթական թիւը (Յունուար 26), 30 հազար տպաքանակով: Ցրւումը կատարուած է ամբողջ Թուրքիոյ մէջ: Ձեռնարկուած է նոյնիսկ երկրորդ տպագրութեան:

Այդ թիւին առաջին էջը խորագրուած է. "Թռաւ դէպի յոյսը": "Հրանդէն ետք" խորագրով խմբագրականին մէջ կ'ըսուի. "Մեր ճամբան կը շարունակենք, քայլ առ քայլ հասնելու համար Հրանդին երազած Ակօսին": Ապա շնորհակալութիւն կը յայտնուի բոլոր անոնց որոնք ցաւակից եղան, զօրակցեցան, յոյս ներշնչեցին: "Շնորհակալութիւն, յատկապէս այն անձայն մեծամասնութեան... այն ամէն ազգի Հայերուն որոնք կարծես ամէն կողմ սփռուած նուռի հատիկները հաւաքեցին, համախմբեցին":

Պատրաստուած թիւը շաբաթավերջին փողոցը ծախելու պատրաստակամութեամբ գործի լծուած են արուեստագէտներ, գրողներ, լրագրողներ ու մեծաթիւ համակիրներ:

Օ. Փամուք Ակօսի այդ թիւին մէջ գրած է. "Ոսկի սրտի տէր, արի ընկերոջս սպանութիւնը կեանքս թունաւորեց: Ամէնուն, ամէն բանի հանդէպ զայրոյթ ունիմ: Անսահման ամօթ կը զգամ":

Գերմանիոյ "Ընդդէմ Ցեղասպանութեան" միութեան նախագահը Ալի Էրթէմ ցաւակցական յայտարարութեամբ մը կը սգայ "ցեղասպան ցեղապաշտութեան" զոհ՝ Հրանդ Տինքը: Կը ցաւի որ կարելի չէ եղած պատուար կանգնել վատոգի ոճրագործին արարքին որ նախատեսելի էր: "Անգամ մը եւս գլխահակ ու արցունքոտ աչքերով, անզօր կը դալարուինք յուզումի ու ամօթի մատնուած" կ'ըսէ ան:

Message d'André SANTINI(*)

Ancien Ministre,
Député-Maire d'Issy-les-Moulineaux,
Vice-Président du Groupe d'Amitié France-Arménie

Mes Chers Amis,

Je ne peux malheureusement pas être présent avec vous cet après-midi. Croyez-bien que je le regrette.

Je souhaite cependant à travers ce message ajouter ma voix à la vôtre pour dénoncer l'assassinat le 19 janvier dernier de Hrant Dink, rédacteur en chef de l'hebdomadaire turco-arménien **Agos**, qui militait pacifiquement pour la reconnaissance en Turquie du génocide arménien.

Le lâche assassinat de cet homme, reconnu pour son esprit de tolérance, est la conséquence d'un extrémisme radical que je dénonce, favorisé par la propagande du Gouvernement turc.

Cet acte n'est rien d'autre que l'expression dans sa forme la plus abjecte du négationnisme du génocide arménien.

Au moment où nous célébrons l'Année de l'Arménie en France, il conviendrait que le Sénat puisse suivre l'Assemblée nationale pour enfin pénaliser ce négationnisme, comme c'est le cas aujourd'hui pour la Shoah.

En hommage à Hrant Dink, l'ensemble des célébrations de l'année de l'Arménie organisées à Issy-les-Moulineaux du jeudi 1er février au samedi 31 mars 2007, bénéficiant du label officiel national «Arménie, mon amie», seront dédiées à sa mémoire.

A vos côtés, en amitié.

(*) *au Collectif VAN*, le 25 janvier.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ք Ա Ն Ի Մ Ը Տ Ո Ղ Ո Վ

ՊՈԼԻՍ իր այցելութեան առթիւ, Համաշխարհային Դրամատան նախագահը՝ Փոլ Վուլֆովից ջատագոված է թրքական տնտեսութեան յաջողութիւնը: Յունուար 27ին, յայտարարած է որ "Երկրին զարգացումը տպաւորիչ է", աւելցնելով որ "արձանագրուած արդիւնքները քանի մը տարիէ ի վեր շատ զօրաւոր եղած են: Ասիկա ցոյց կու տայ այդ շրջանի երկիրներուն, որ նման յաջողութիւն մը կարելի է", ճշդած էր արդէն Տավոսի տնտեսական համաշխարհային փորումին: Թուրքիան մէկն է այն երկիրներէն որ առաւելագոյն չափով կ'օգտուի Համաշխարհային Դրամատունէն, որ 2004 - 2007 ժամանակաշրջանին 6,6 միլիառ տոլար տրամադրած է:

ԷՐԻՔ ՖԷՐԿԼ աւստրիացի պատմաբանը որ ծանօթ էր Հայկական Ցեղասպանութեան ժխտումի իր դիրքով ու գործով, 76 տարեկանին մահացած է Վիեննայի մէջ: Իր կարեւոր գիւտերէն է այն որ Հայկական Ցեղասպանութեան պնդումներուն հիմ ծառայած է Արամ Անտոնեանի կողմէ անվաւեր փաստաթուղթերու եւ լուսանկարներու հրատարակութիւնը: Հեղինակն էր "Ահաբեկչութեան առասպել մը" հատորին:

ԻՐԱՔԻ քրտական խորհրդարանին փոխ նախագահը Ք. Քէրքիւքի պատասխանելով Անգարայէն բարձրացող ձայներու, ըսած է թէ Քէրքիւքի պատկանելիութեան առնչուած հանրաքուէն անպայման տեղի պիտի ունենայ աշնան, թէ Թուրքիա եթէ փորձէ Իրաքի հողին վրայ զինուորական միջամտութիւն կատարել, ամբողջ Իրաքը պիտի գտնէ իր դէմը: Քրտական նոյն ղեկավարութիւնը կը ձգտի որ քարիւղով հարուստ վիճայարոյց քաղաքը մաս կազմէ քրտական ինքնավար շրջանին:

ՖԱԹԱՀԸ ԵՒ ՀԱՄԱՍԸ Յունուար 29ին հրադադար մը ստորագրեցին 33 մեռեալներ տալէ ետք միջպաղեստինեան կռիւներու ընթացքին: Նոյն օրը, պաղեստինցի քամիքազ մը անձնասպանական ոճրափորձ մը գործած է Էյլաթի հացագործի մէկ խանութի մէջ, որու հետեւանքով 3 հոգի մեռած է: Արարքին տէր եղած են միաժամանակ իսլամապաշտ խմբակ մը եւ ալ-Աքսայի նահատակներու ջոկատները: 2006 Ապրիլէն ի վեր անձնասպանական ոճրափորձ չէր գործուած Իսրայէլի մէջ: Միւս կողմէ, Ուաշինկթըն ամբաստանած է Իսրայէլը որ բռնաբարած է իրենց հետ համաձայնագիրը՝ գործածելով արգիլուած զէնքեր, զորս գնած էր ԱՄՆ-էն Լիբանանի մէջ: ՄԱԿ-ի համաձայն, Իսրայէլ աւելի քան մէկ միլիոն արգիլուած (սու-միւնիսիոն) ռումբ նետած է Լիբանանի բնակելի շրջաններու վրայ:

«ԱՄԷՆՈՒՆ ԹԷՈԴԻԿԸ»

«ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑ»Ի ՎԵՐԱՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

Մեր ձեռքը նոր հասան Թէոդիկի նշանաւոր տարեցոյցերուն առաջին երկու տարիներու՝ 1907 եւ 1908, հատորները, վերահրատարակուած՝ «Գալուստ Կիւլպէնկեան» հիմնարկութեան հիմնադրութեան 50ամեակին առիթով, հիմնարկութեան հայկական բաժնի տնօրէն Զաւէն Եկաւեանի յոյժ գնահատելի նախաձեռնութեամբ եւ խմբագրութեամբ երիտասարդ բանասէր ու գրականագէտ Լեւոն Շառոյեանի։

Տարեցոյցերու այս պատմական եւ արժէքաւոր շարքի վերահրատարակութիւնը վստահուած է Մաթիկ Էպլիղաթեանի «Կիլիկիա» հրատարակչատան, Հալէպ, որ ինչպէս ցոյց կու տան առաջին երկու թիւերը, սկսած է գործը առաջ տանիլ անթերի եղանակով եւ անհրաժեշտ բծախնդրութեամբ։ Այնպէս որ հայ հետաքրքիր ընթերցողը անըսպասելիօրէն իր տրամադրութեան տակ ունի բազմակողմանի բովանդակութեամբ հարուստ հանքի մը առաջին հատորները, մաքուր տպագրութեամբ եւ կատարելապէս ընթեռնլի իրենց ամէնէն փոքրագիր տողերով։

Ուրեմն, մեր առջեւ ունինք մեծապէս շնորհաւորելի ձեռնարկ մը, որ առաջ կը տարուի գործակցութեամբ «Գալուստ Կիւլպէնկեան»ի հայկական բաժնի մտաւորական եւ մշակոյթով խանդավառ տնօրէնին, իր գրագատական ու բանասիրական պրպտումներով ուշագրաւ դէմքի մը, ինչպիսին է Լեւոն Շառոյեան, եւ հրատարակչականի մը, որ հոգածու վերաբերում մը ունի հանդէպ հայ գրքին ու գրականութեան, անոնց փայլին ու ժողովրդականութեան։

1907 տարուան առաջին թիւը կը բացուի Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոս ՆՍՕՏՏ Արամ Ա. վեհափառի «Օրհնութեան խօսքով», որ արժեւորումը կը կատարէ այս իսկապէս շահեկան նախաձեռնութեան։

Ինչպէս կը հաղորդուի խմբագիր Լ. Շառոյեանի առաջին հատորի յառաջաբանին մէջ, յաջորդաբար լոյս պիտի տեսնեն նաեւ «Ամէնուն Տարեցոյց»ներուն բոլոր թիւերը, հերթական շարքով, մինչեւ ԻԳ հատորը (1929 տարեշրջան), բայց ընդամէնը 19 հատոր, նկատի ունենալով որ շարքի Ժ–ԺԴ տարիները հրատարակուած են մէկ–միացեալ հատորի մէջ, հասկնալի պատճառներով, երբ Նախաեղեռնեան անկրկնելի սերունդի այս առասպելական դէմքը՝ Թէոդիկ, 1915–1918 տարիները անցուցած է բանտի, աքսորի մէջ եւ փախստական վիճակով, մինչեւ Մուտրոսի զինադադարը, որմէ յետոյ Պոլիս վերադառնալով, 1920ին հրատարակած է շարքի Ժ–ԺԴ հատորը այդտեղ ամփոփելով 1916–1920 տարեշրջանները։

Այս ձեւով, «Ամէնուն Տարեցոյց»ները մինչեւ 1923, այսինքն ընդամէնը 13 հատոր (Ա–ԺԴ), լոյս տեսած են Պոլսոյ մէջ, իսկ յաջորդ 6 հատորները (ԺԵ–ԻԳ) տպագրուած են Փարիզ, Վենետիկ կամ Վիեննա։

19 հատոր գիրք, ընդամէնը շուրջ 9000 էջերով, որոնք կը պարունակեն բազմաբնոյթ նիւթեր «գրօսալի ու պիտանի»էն մինչեւ երգիծական ու հետաքրքրական գիտելիքները, բանասիրական լուրջ ուսումնասիրութիւններէն մինչեւ բանաստեղծութիւնը, ընկերային, կրօնական, բարոյական, գիտական, իմաստասիրական, բժշկական, լեզուական, գեղարուեստական, փիլիսոփայական թէ կեանքի այլազան երեսներուն անդրադարձող նիւթերէն մինչեւ օտար գրականութենէն թարգմանութիւնները, առաւել կենսագրութիւն, մահագրութիւն, առակ, եւ այլն, եւ այլն։ Եւ այս ամէնը մէկ հոգիի աշխատանքով ու տքնանքով։ Մարդ պարզապէս կ՚ապշի երագործուած այս գործին առջեւ, որուն հեղինակն է Թէոդիկ անունով հայ մտքի նուիրեալ մը։ Օրինակ մը. ըստ Լեւոն Շառոյեանի՝ 1921ի թիւը (ԺԵ) իր 387 էջերուն մէջ կը մէկտեղէ 3000 նիւթ եւ 300 պատկեր, ինչ որ գաղափար մը կու տայ ծանօթութիւններու եւ պրպտումի այն լայնածիր շրջանակին մասին, որով առաջնորդուած է Տարեցոյցներու հեղինակը։

Թէոդիկ յանկարծամահ եղած է 1928 Մայիս 24ին, Փարիզի աւելի քան համեստ իր խցիկին մէջ, հակած իր Տարեցոյցի 23րդ հատորի սրբագրութեան վրայ, երբ հազիւ սրբագրած էր գրքին 528 էջերուն նուազ քան կէսը՝ 249 էջ։

Հայ տիպի ու տառի այս տիտանը հոգին կ՚աւանդէր 55 տարեկանին, անժամանակ ու տխուր մահով մը, երբ տակաւին թանկագին ու արժէքաւոր շատ վկայութիւններ եւ ըստեղծագործութիւններ կրնար տալ հայ մտքի ու մշակութային կալուածներուն, բանահաւաքի ու բանասէրի, մանրազննին հետազօտողի նախանձախնդիր իր ոգիով, իր մըտաւոր բազմակողմանի հետաքրքրութիւններով եւ մանաւանդ՝ հայ գիրի ու դպրութեան, հայ կեանքին ու մշակութային գործիչներուն հանդէպ ունեցած անտեղիտալի նըւիրումով ու սիրով։

Պէտք է ըսել, որ Լ. Շառոյեան համառօտ բայց համապարփակ կենսագրականով մը կը կերպաւորէ Թէոդիկի դիմագիծը՝ իր մարդկային եւ մտաւորական առումներով, իր կեանքի վերիվայրումներով, կենցաղային դժնդակ ու մելամաղձոտ հանգրուաններով, բայց եւ ի անյողդողդ կամքով, դէպի գիրն ու գրականութիւնը անկասելի մըղումով։ Երեւակայել, որ աքսորի սոսկալի օրերը ապրելէ վերջ Պոլիս վերադառնալով՝ Թէոդիկ անմիջապէս կը լծուի Տարեցոյցի պատրաստութեան։ Շառոյեան, որ բանասիրական իր լուրջ ու խորաթափանց ոճին առընթեր օժտուած է իր տողերուն յուզականութիւն տալու շնորհով, խօսելով Թէոդիկի տարաժամ մահուան պահերու մասին, իր խօսքը կ՚եզրափակէ գրելով.– «Ոչ եւս էր Ամէնուն Թէոդիկը»։

Ամէնուն Թէոդիկը։

Թէոդիկի հրատարակած տարեցոյցները «Ամէնուն Տարեցոյցը» կոչուելով հանդերձ, «ամէնունը» չեղան վերջին տասնամեակներուն, պարզ այն պատճառով, որ անոնք անգտանելի էին հրապարակի վրայ եւ եթէ նոյնիսկ գտնելի էին, մատչելի չէին սակայն պարզ ընթերցողէն սկսած մինչեւ գրական հետախուզութիւն կատարողներուն, բազմած ըլլալով մատենադարաններու հնաւանդ գրքերու շարքին։ Ա՛լ ինչ տրտմութիւն այս վերջիններուն, որոնք գրական, բանասիրական թէ հրապարակագրական յօդուածներու մէջ կը հանդիպէին «Ամէնուն Տարեցոյց»ի յիշատակութեան, իբրեւ աղբիւրագիտական յղում կամ իբրեւ ներբողական այս կամ այն թանկագին տեղեկութեան, բայց չէին գտներ զայն։

Ահա այս պակասը կը դարմանէ Թէոդիկի տարեցոյցները վերահրատարակելու նախաձեռնութիւնը, որ ոչ միայն ամէնուն կ՚ընծայէ «Ամէնուն Տարեցոյց»ները, այլեւ անոնց հեղինակը կը վերամկրտէ «Ամէնուն Թէոդիկը» արդար տիտղոսով։

Ամէնուն Թէոդիկը, այն հասկացողութեամբ, որ այս քաջ, անյուսահատ, յամառ եւ բազմահմուտ մարդը 20րդ դարու ամէնէն ողբերգական, ճակատագրական եւ բախտորոշիչ մէկ շրջանին՝ 1907–1929 տարիներուն, զարմանալի թարմութեամբ եւ կորովով հրատարակած է 19 տարեցոյցներու շարք մը, որ տեղեկութիւններու եւ տուեալներու հանք մըն է նոյն ժամանակաշրջանի հայ կեանքի (եթէ կարելի է այսպէս ըսել) բոլոր վերիվայրումներուն։ Մէկ հաստատումով կրնանք բնորոշած ըլլալ այդ քան տարիներու պատմական տարողութիւնը.– Փուլ եկաւ իր բնօրրանին մէջ ապրող արեւմտահայութիւնը, եւ հունաւորուիլ սկսաւ այսօրուան Սփիւռքը։

Հայ կեանքի նախաեղեռնեան եւ յետեղեռնեան հանգրուանները իրարու զօդող յիշատակարաններէն մէկն է Թէոդիկի տարեցոյցներու շարքը, որ յաճախ եզակի վկայութիւններ, նկարներ, լուսանկարներ եւ տեղեկութիւններ կը հայթայթէ ժամանակաշրջանը հետազօտողին՝ ծաղկեալ բայց կորսուեալ եւ այնուհետեւ դաշնակիցներու գըրաւման տակ գտնուող պոլսահայ կեանքէն, իրենց լինելութեան մէջ եղող նորակազմ հայ գաղութներէն, Գողգոթայէն վերապրող հայ մարդոց վերապրումի հերոսական ճիգերէն։ Մանաւանդ Սփիւռքը տակաւին օժտուած չէր կազմակերպեալ ու կայուն մամուլով, հայ դըպրոցը որբանոցի տեսք ունէր աւելի եւ պատմականօրէն օգտագործելի փաստաթուղթերն ու արխիւները՝ փճացած կամ փճացման ենթակայ։

Մեծապէս շնորհաւորելի է Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան հայկական բաժանմունքի այս նախաձեռնութիւնը։ Վերահրատարակութեան խմբագիրը՝ Լեւոն Շառոյեան, ոչ միայն առաջին թիւին մէջ գրած է Թէոդիկի սպառիչ ու յուզիչ կենսագրականը, այլեւ իւրաքանչիւր հատորին կցած է յաւելուածներ, ինչպէս յատուկ անուններու եւ տեղանուններու ցանկեր, յօդուածագիրներու անուններ, նիւթերու նորովի դասաւորում, եւ այլն, միջամտութիւններ, որոնք կը դիւրացնեն պրպտում կատարողներու գործը։

Թէեւ յայտնի չեն յաջորդական թիւերու հրատարակման թուականները, բայց տարակոյս չունինք, որ ընթերցասէր հանրութիւնը անհամբերութեամբ պիտի սպասէ անոնց։ Նաեւ երախտիքով։

ՊԵՏՐՈՍ ՀԱՃԵԱՆ

ՓՈԽԱՆ ՏՈՄՍԻ

«ԾԱԳՈՒՄՈՎ ՀԱՅ» Է ԵՂԵՐ

ՍՏԵՓԱՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Օրերս ոչ միայն Մարսէյլի տեղական, շրջանային, այլեւ Ֆրանսայի ողջ մետիաներուն փոգլիւշ–ը դարձած է յանկարծ «ծագումով հայ» գանատացի գործարար Ճէք Քաշքարը, որուն բուն ազգանունն ալ Քաշքարեան է եղեր։ Ու իսկապէս երկիրներէն ինկած այս «հրաշքանձը» կը յայտնուի Մարսէյլի երկնակամարին վրայ... 115 միլիոն եւրոյով գնելու համար Մարսէյլի «Օլէմփիք Մարսէյէ» ֆութպոլի ակումբը, հռչակաւոր Օ.Մ.–ը, որ երկար տարիներէ ի վեր կը տառապի դրամական տագնապներէ, մէկդի դրած՝ իր նախորդ «տէրերու» առթած գայթակղութիւնները...։ Նորայայտ «փրկիչ»ը տակաւին կը խոստանայ յաջորդ հինգ տարիներուն ընթացքին տարեկան 20ական միլիոն Եւրօ ալ ներդնել...։

Մարսէյլի այսօրուան վճարովի թէ անվճար հինգ օրաթերթերը ամբողջ էջեր յատկացուցած են այս «Նոր Մարսիլիացիին», բոլորն ալ հրատարակելով իր մեծադիր լուսանկարը, որուն դէմքէն կ՚աղաղակէ իր հայկականութիւնը. (ականջը խօսի այս երկրի մէկ նախկին վարչապետին որուն դէմքէն ալ կ՚աղաղակէին հայկական գիծերը, բայց միշտ ուրացաւ իր այդ հեռաւոր ծագումը)։

Կ՚արտատպեմ վերոյիշեալ թերթերէն «Մարսէյլ–Փլիւս»ի գրածէն հատուած մը, նոյնութեամբ – «Իրմէ աւելի միջազգայնական, դժուար թէ գտնուի։ Այդ 43 տարեկան, ամուսնացած, երկու զաւկի տէր, ծագումով հայ գանատացի գործարարը չորս լեզու կը խօսի. անգլերէն, արաբերէն, գերմաներէն եւ... հունգարերէն. (եթէ հայերէն չի խօսիր մեղքը հաւանաբար իր ծնողքինն է. Ս.Պ.)։

Ծնած է 1963 Փետրուար 19ին Դամասկոս, հինգ տարեկանին հաստատուած է Էտմընթոն, Գանատա։ 32 տարեկանին զինք կը գտնենք Պուտափեշտ, Հունգարիա ուր կը ստանայ բժիշկի վկայական»։

Ու թերթը տակաւին կը թուէ անոր զանազան ձեռնարկութիւններուն անունները՝ Կուպական կղզիներէն Մեքսիքա, եւ Չիլէ, աւելցնելով որ իր կողակիցը Վիքթորիա Պենքովիչ որ լրջօրէն կը մասնակցի ամուսինին պիզնէսմէնի աշխատանքներուն, գործունէութեան մասնաւոր սէր ունի Ֆրանսայի հարաւային փօսին հանդէպ, եւ զոյգն ալ արդէն կալուածի մը տէր է Էքս–ան–Փրովանսի կողմերը։

Մոռցայ վերեւ գրելու թէ այս յօդուածը կը սկսի «Ո՞վ էք Պրն. Քաշքար» խորագրով, եւ ունի «Բժիշկ մը Օ.Մ.–ի սնարին վերեւ» ենթախորագիրը։ Բոլորովին աւելորդ կը նկատեմ մեր ընթերցողը յոգնեցնել այս Օ.Մ.–ով «կախարդուած» յարգելի անձին փարաւոնական հարըստութեամբ, ղեկավարած ձեռնարկութիւններուն անուններով եւ անոնց գործառնութեանց միլիոնաւոր տոլարներով։

Ամերիկեան ցամաքամասը տուաւ ուրիշ հայ մեծահարուստներ ալ որոնցմէ յիշենք երկու ազգային մեծ բարերարներ. Ալէքս Մանուկեանը որ իր երկրորդ հայրենիքին ըրած մեծադումար նուիրատուութիւններուն քով, եղաւ հայ ազգին Ի. դարուն մեծ բարերարներէն մին, մանաւանդ դպրոցաշինութեան ճամ-

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԼԵՌՆԵՐՈՒՄ 500.000 ՏԱՐՈՒԱՅ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ» ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յունուար 13ին Սէն Ռաֆայէլի հնագիտական թանգարանում տեղի ունեցաւ ցուցահանդէսին բացումը, որը կազմակերպուած էր Շիրակի երկրագիտական թանգարանի հնագիտական հաւաքածոյի հիման վրայ: Ցուցահանդէսն իրականացւում էր Ֆրանսիայում Հայաստանի տարուայ շրջանակներում եւ Ապրիլ ամսին պիտի տեղափոխուի Ռուանի շրջանային թանգարան:

Բացմանը նախորդեց մեծ հանդիպում ուր հասարակութեանը ներկայացուեցին մանրամասն տեղեկութիւններ Շիրակի բնաշխարհի, պատմամշակութային ժառանգութեան, հնագիտական պեղումների եւ Շիրակի երկրագիտական թանգարանի ներկայի վիճակի մասին: Մասնակից Հայեր (Համազասպ Խաչատրեան՝ Շիրակի երկրագիտական թանգարանի տնօրէն, Լարիսա Եգանեան՝ Հայաստանի պատմութեան եւ մշակոյթի յուշարձանների պահպանութեան գործակալութեան Շիրակ – Արագածոտն տարածքային բաժնի պետ) եւ Ֆրանսացիներ (Ֆրանսուա Ֆիշէ տը Գլէրֆոնթէն՝ Սէն Մարիթիմի հնագիտական ծառայութեան պետ եւ Ստեֆան Տէշան՝ Պըլթանեի հնագիտական պատասխանատու) ներկայացուցին հայեւֆրանսական բազմամեայ համագործակցութիւնը Շիրակի հնագիտական ուսումնասիրութեան ընդնագաւառում եւ ցուցահանդէսի կազմակերպման ուղղութեամբ համատեղ ջանքերը:

Բացմանը մասնակցեցին մօտ 300 հրաւիրեալներ, այդ թւում Վառի, Բոթ տ'Ազիւրի, Փարիզի հայ գաղթօճախների ներկայացուցիչներ, հիւրեր Ֆրանսիայի եւ Իտալիայի տարբեր քաղաքներից: Շնորհաւորական խօսքով հանդէս եկան Սէն Ռաֆայէլի քաղաքապետ, Վառի երեսփոխան Ժ. Ժինէսթան, Ֆրանսիայում Հայաստանի տարուայ ֆրանսական կողմի պատասխանատու Տիկին Ն. Թարտիվիէն, Շիրակի Երկրագիտական թանգարանի տնօրէն Հ. Խաչատրեանը եւ այլք:

Ցաւալի էր որ հայկական հնագոյն մշակոյթի այս մեծ ցուցադրութեանը ուր բացի Շիրակի թանգարանից ցուցանմոյշներ էին ներկայացրել նաեւ Լուվրը, Սէն Ժէրմէնի, Հայաստանի պատմութեան պետական եւ Էրեբունի թանգարանները (շուրջ 350 մեծարժէք իրեր) չէին մասնակցում ցուցահանդէսին հրաւիրուած Ֆրանսիայում Հայաստանի Հանրապետութեան դեսպան Է. Նալպանտեանը, կամ դեսպանատան որեւէ ներկայացուցիչ: Հայաստանից հրաւիրեալների թւում էին մշակոյթի փոխ նախարար Գ. Գիւրջեանը, Շիրակի փոխմարզպետ Ա. Պետրոսեանը եւ պաշտօնական արարողութիւնների ընթացքում հայկական կողմի խօսքը պատշաճ ներկայացնելու համար մէկ թարգմանիչ: Եթէ յիշեալ պաշտօնատար անձանց Ֆրանսիա չժամանելը պատճառաբանուեց վիզայի խնդիրներով (չնայած նրանց մասնակցութիւնը բացման արարողութեանը, համաձայնեցուած էր ֆրանսիական կողմի հետ եւ ամրագրուած երկուստեք ստորագրուած պայմանագրով), ապա Հայաստանի դեսպանի կամ դեսպանատան այլ ներկայացուցչի բացակայութիւնը բացատրուեց հրաւիրատոմսում ի դէմս դեսպանի Հայաստանի ոչ պատշաճ ներկայացմամբ:

Չժամանած թարգմանչի պարտականութիւնը պաշտօնական արարողութիւնների ընթացքում յանձն առան Տիկին Ի. Փէշտիմալճեանը եւ Տօքթ. Պ. Տօնապետեանը, որոնց ջանքերի շնորհիւ Հայաստանի ներկայացուցիչների խօսքը հասցուեց Ֆրանսիացիներին:

Ցուցահանդէսի կապակցութեամբ հրատարակուել է պատկերազարդ եւ գիտական նորագոյն ուսումնասիրութիւնների տեսակէտն արտացոլող շքեղ քաթալոկ: Ներկայումս հայ եւ ֆրանսիացի կազմակերպիչները ջանքեր են գործադրում բարեսիրական միջոցներ հայթայթելու եւ այն հայերէն հրատարակելու համար:

Ցուցահանդէսը միտում ունի նաեւ, ինչպէս Հայաստանում, այնպէս եւ Եւրոպայում պատկան մարմինների, բարեսիրական կազմակերպութիւնների եւ լայն հասարակութեան ուշադրութիւնը բեւեռել Շիրակի Երկրագիտական թանգարանի աղէտալի վիճակի վրայ, որը 1988 թուականի երկրաշարժից ի վեր չունի շէնք եւ զրկուած է տասնեակ հազարաւոր պատմամշակութային մասունքները պատշաճ կերպով պահպանելու եւ լայն հասարակութեանը ներկայացնելու հնարաւորութիւնից:

Հ. Խ.

Ծ. ԽՄԲ. — Այս թղթակցութեան առնչութեամբ նոր, կամ մինչեւ հիմա լռութեան մատնուած էջ մը կը բացուի Ֆրանսայի մէջ Հայաստանի տարուան կազմակերպչական փուլէն: Ի՞նչպէս կարելի է Ֆրանսա մուտքի վիզան մերժել օգնական թարգմանիչին որուն մասին նախապէս համաձայնութիւն ալ գոյացած է եղեր: Բաւական անհասկնալի է այդ բացակայութեան դեսպանատան միջոցով դարմանուած չըլլալու երեւոյթն ալ, եթէ նոյնիսկ մըտածենք որ Պրն. Նալպանտեան չի կրնար ամէն տեղ ներկայ գտնուիլ, թէեւ իր անունը տեղ գտած է հրաւիրագրին վրայ, Հայաստանի մշակոյթի փոխնախարարին ու Շիրակի փոխմարզպետին անուններուն հետ:

բով. (այլ հարց թէ այսպիսի ազգաշէն անձէն ազգաքանդ զաւակ ալ կը ծնի՞): Եւ այժմ 90ամեայ Գէորգ Գրիգորեանը որուն միլիոնաւոր տոլարներով ամէն տարի կը բարեկարգուի Հայաստանը: Ու «ծագումով Հայիս» — քանի ֆրանսական օրէնքով միայն այդպիսին եմ — միտքը կը չարչարէ հետեւեալը. Մինչեւ 115 միլիոն Եւրոյով Մարսէյլի Օ.Մ.-ը ջրելը, մեր այս «ծագումով հայ» գանձատէրի փրկիչը քանի՞ դրուշ տուած է հայութեան: Օրերս Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահութեան թեկնածուները կը ծանուցանեն, կը յայտարարեն իրենց ունեցուածքը: Մենք միայն պիտի փափաքէինք գիտնալ Պրն. Քաչքարի հայութեան տուածն ու չտուածը: Եթէ տուած է, գինք Յովհաննէս Թումանեանի հետ «Ազգի մեծերի շարքում» դասելու. Եթէ չէ տուած, Գամառ Քաթիպայի հետ ըսելու. «Բայց եթէ փողէդ չահ չունի Հայաստան, թքել ենք քու ալ փողիդ ալ վրան»:

Ս. Պ.

Մարսէյլ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ԼՈՍ-ԱՆՃԸԼԸՍԻ ՄԷՋ

ՀԱՅԴՈՒԿ ՄԱՆՍՈՒՐԵԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կլէնտէյլի հայ-ամերիկեան տարեցներու միութեան սրահին մէջ, Դեկտ. 17ին, տեղի ունեցած է մեծարանքի երեկոյթ մը, նուիրուած Հայդուկ Մանսուրեանին, անոր պատրաստած պարսկերէնէ հայերէն երկհատոր բառարաններու վերհրատարակութեան առթիւ: Նոր հրատարակութիւնը՝ ճոխացած յաւելեալ բառամթերքով, կը պարունակէ 48 հազար բառ: Հանդիսութիւնը վարած է միութեան նախագահը՝ Յակոբ Օշայեան: Բանախօսած է Սեպուհ Յովհաննիսեան, տալով պատմականը պարսկերէնէ հայերէն բառարանագիրներու եւ շեշտելով Հայդուկ Մանսուրեանի աշխատանքին կատարելութիւնը: Հեղինակը հրատարակած է նաեւ անգլերէնէ հայերէն բառարան մը եւ ներկայիս կը պատրաստէ հայերէնէ պարսկերէն բառարան մը: Շնորհակալութեան խօսքով հանդէս եկած է հեղինակը: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը երգիչ Լեւոն Գաթըրճեանի մասնակցութեամբ:

ԼՐԱՏՈՒ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՏԻՊ ՈՒ ՏԱՌ
412 – 1512 – 1912

ԹԷՈԴԻԿ

Բ. տպագրութիւն Հալէպ 2006, գրատուն – հրատարակչատուն Կիլիկիա

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Հայ եկեղեցականութեան կարկառուն դէմքերէն էր Նար-պէյ Սրբազան, լեզուագէտ, հմուտ եւ սքանչելի բանաստեղծ, ու եզականապէս պերճախօս, որուն յարգը շատ քիչերը կրցան գիտնալ:

Համանուն պատրիարքը այդպիսի եկեղեցական մը քարէ քար զարկաւ եւ թողուց որ չքաւորութեան ու պաշտօնազրկութեան մէջ վերջացնէր իր օրերը:

Բայց թէ ի՞նչ էր Նար-պէյ Խորէն Սրբազանի «Լուսինեան իշխան» կոչուելու խնդիրը. ատոր կ'անդրադառնամ յետոյ:

«Հայկազեան Ուսումնասիրաց» ընկերութեան ատենադպիր ընտրուելովս, սկսայ ատենապետ Սիմոն Ռաֆայէլեանի հետ ձեռք ձեռքի տալ, աշխատիլ ընկերութեան յառաջդիմութիւնը, եւ առաջին նուագ ըլլալով, ուզեցինք ազգային կեդրոն մը ստեղծել. այս նպատակաւ վարձեցինք Ռիւ տէ Ֆէօյանթին (այժմ՝ ռիւ Գլօտ Պերնար) փողոցին 47րդ թիւը կրող տունին առաջին յարկաբաժինը, իր չորս ընդարձակ սենեակներով եւ հոն հաստատեցինք ընթերցարան, որ եւ եղաւ ժամադրավայր բոլոր Հայերու:

Այս ընթերցարանին բացումը կատարուեցաւ հանդիսաւոր կերպով 1881 Փետրուար 7ին, նախագահութեամբ Լուսինեան իշխանին (նախկին Ամբրոսիոս վարդապետ) եւ ներկայութեամբ Թօթվանեան, Էգնայեան Գաբրիէլ, Օրբելօֆ, յայտնի փարիզաբնակ վաճառականներու եւ բոլոր ուսանողներու:

Բացման ճառեր կարդացին ատենապետ Սիմոն Ռաֆայէլեան եւ նախորդ ատենապետ Յովհաննէս Թիւյսիւզեան. ատոնց ընթերցումէն անմիջապէս յետոյ, ես խօսք առի ու կարդացի այն աշխատութիւնս որ կը կրէր՝ «Ֆրանսայի հայ ուսանողութիւնը» վերնագիրը:

Տեսակին մէջ առաջինն էր այս աշխատութիւնս, որ Ֆրանսայի այլեւայլ քաղաքներու դպրոցներուն եւ համալսարաններուն մէջ գտնուող հայ ուսանողները՝ ըստ կարելւոյն ամբողջ ներկայացնելով հանդերձ, կը յայտնէր խել մը իղձեր ազգային յառաջդիմութեան համար, եւ գլխաւորապէս կը փափաքէր ունենալ Փարիզի մէջ հայ եկեղեցի ու պատրաստել հայ բժշկուհիներ:

Բուռն ծափահարութիւններ գնահատեցին բանախօսութիւնս, իշխանը եւս ձեռքս սեղմեց, զիս շնորհաւորեց եւ Էգնայեան Գաբրիէլ ու Թօթվանեան յատկապէս խնդրեցին որ խօսածս հրատարակութեան տամ:

Շատ չանցած արդարեւ հրատարակեցի այդ աշխատութիւնս, նախ՝ Կ. Պոլսոյ «Մամուլ» շաբաթաթերթին, 1881ի 788 եւ 789 թիւերուն մէջ, եւ յետոյ Երեւանի «Պսակ» թերթին նոյն տարւոյն 9 եւ 10 թիւերով: Բազմաթիւ օրինակներ այս հրատարակութիւններէն բերել տուի ու բաշխեցի Փարիզի եւ այլ տեղերու Հայերուն:

Մեր ընթերցարանին բացումէն քանի օր յետոյ տեղի ունեցան Վիկտոր Հիւկօ բանաստեղծին ծննդեան ութսունամեակի հանդէսները, եւ այդ առթիւ իշխան Լուսինեան ուզեց, որ «Հայկազեան Ուսումնասիրաց» ընկերութեան դիւանի անդամները հաւաքուէին իր տունին պարտէզը, հայ ազգին անունով բարեմաղթութեան ուղերձ մը մատուցանելու Ֆրանսայի մեծ բանաստեղծին, որուն շատ գործերը թարգմանուած էին հայերէնի, եւ այս պատճառաւ կը սիրէր նա Հայերը:

Իշխանին այս առաջարկը սիրայօժար կատարեցինք եւ գեղանկար քարտէսի մը վրայ հայ ազգին հիացումը արձանագրելով, երջանիկ տարիներու սրտաբուխ բարեմաղթութիւններ հոն դրոշմեցինք ու տարինք զայն 1881 Փետրուար 26ին, ճիշդ ու ճիշդ հանդիսութեան օրը, եւ Լուսինեանի ձեռքով մատուցինք Վիկտոր Հիւկոյին, որ ինչպէս ըսած եմ արդէն, կը բնակէր իշխանին պալատին կից տունը, 130 ավընիւ տ'Էյլօ, որ այդ օրէն անունը փոխեց, կը կոչուի մինչեւ այսօր՝ ավընիւ Վիկտոր Հիւկօ:

Ես ու Ս. Ռաֆայէլեան լծուած եղանք ա՛յլ եւս տենդոտ աշխատութեան. աշխարհիս բոլոր հայ թերթերուն նամակներ գրելով, ծանուցինք գոյութիւնը Փարիզի «Հայկազեան Ուսումնասիրաց» ընկերութեան. աւետեցինք բացումը անոր ընթերցարանին եւ խնդրեցինք, որ բարի ըլլային յղել մեզ ձրիաբար իրենց հրատարակութիւններէն ու թերթերէն ու պարբերականներէն:

Եւ ահա ընթերցարանին սեղանը կը լեցուէր Կ. Պոլսոյ, Թիֆլիսի եւ Զմիւռնիոյ բոլոր հայ թերթերով ու պարբերականներով,

Գիրեր ուղղեցինք նաեւ Հայոց ընդհանուր հայրապետ Գէորգ Դ. Վեհափառ Կաթողիկոսին եւ Կ. Պոլսոյ Պատրիարք Ներսէս Սրբազան Վարժապետեանին, որոնք մասնաւոր կոնդակներով պատուեցին մեր ընկերութիւնը, եւ օրհնալիր տողերով յարատեւութիւն մաղթեցին այս նորահաստատ ընկերութեան, իբրեւ հաւաքավայր Ֆրանսայի եւ Փարիզի մէջ ցիրուցան եղած Հայերու:

(Շար. 154)

Monsieur Méroujean Panossian,
son époux,

M. et Mme Alexandre Panossian et leurs enfants,
Mlle Christine Panossian,
ses enfants et petits-enfants,

M. et Mme Georges Avakiantz, leurs enfants et petits-enfants,
M. et Mme Georges Kechikian et leurs enfants,
M. et Mme Jacques Panossian et leurs enfants,
Mme Annie Davlachian, ses enfants et petits-enfants,
Mme Sona Panossian, ses enfants et petits-enfants,
ses frères, sœurs, beau-frère, belles-sœurs, neveux et nièces

ainsi que toute la famille ont la douleur d'annoncer le décès de

Mme MARIE JACQUELINE PANOSSIAN
(née KECHIKIAN)

survenu le 28 janvier 2007.

La cérémonie religieuse sera célébrée le jeudi 1er février à 10 heures, en l'église arménienne Saint Grégoire l'Illuminateur de Chaville
6 rue Père Komitas

et l'inhumation aura lieu dans le caveau familial au Cimetière de Chaville.

Պ. Մերուժան Փանոսեան, ամուսինը,

Տէր եւ Տիկին Ալեքսանդր Փանոսեան եւ զաւակները,

Օր. Քրիստին Փանոսեան,

Տէր եւ Տիկին Ժորժ Աւագեանց եւ զաւակները,

Տէր եւ Տիկին Ժորժ Քէշիշեան եւ զաւակները,

Տէր եւ Տիկին Ժագ Փանոսեան եւ զաւակները,

Տիկին Անի Տաւլաշեան եւ զաւակները,

Տիկին Սօնա Փանոսեան եւ զաւակները,

ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները
խոր ցաւով կը գուժեն իրենց կնոջ, մօր, քրոջ, մեծ-մօր, ներոջ եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ
ՄԱՐԻ-ԺԱԳԼԻՆ ՓԱՆՈՍԵԱՆ-Ի
(ծնեալ՝ ՔԷՇԻՔԵԱՆ)

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 28ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի, Փետրուար 1, ժամը 10ին, Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Շաւիլի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

Anahide Ter-Minassian 200 Euros à la mémoire de Hrant Dink et de Chavarch Missakian en l'honneur du journalisme arménien.

ՄԱՐՍԷՅԼ.– "Արամ" հաստատութիւն 50 Եւրօ։

Ս. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

Սուրբ Սարգիս

ՇԱԲԱԹ, Փետրուար 3

Տօն է Սուրբ Սարգիսի

Պատարագ՝ ժամը 10ին։
Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

L'ARMENIE SUR RADIO FRANCE CULTURE

le Samedi 3 février de 23h à minuit

Dans l'émission
LES VIVANTS ET LES DIEUX
par Michel CAZENAVE
«Les malheurs du christianisme arménien»
Avec Claire MOURADIAN
et Annie ROMY KOULAKSEZIAN

«ՅԱՌԱՋ»ի
ընթացիկ ազդերու սակագինը

	€	
Մահազդ	150	(179,40)
Հոգեհանգիստ	135	(161,46)
Շնորհակալիք	135	(161,46)
Հարսնիք-Նշանտուք	135	(161,46)
Ծնունդ	135	(161,46)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 19,60% Թէ.Վէ.Ա. (տե՛ս. փակագծի մէջ ընդհանուր գումարը)։

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին։

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել Թերթին Վարչութեան։

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

arménie mon amie

CHANTS PROFONDS DE L'ARMENIE
Poèmes et chants
des origines à nos jours
les **2** et **3 février** à **20h30**
au **Centre Mandapa**
6 rue Wurtz 75013 Paris (M° Glacière)
Réservation — Tél. : 01. 45. 89. 01. 60
Prix des places : 15 Euros
Etudiants, chômeurs, Carte Vermeil : 10 Euros
Enfants : 6 Euros.

CONCERT DE L'ENSEMBLE NAIRI
Sous la direction de Haïk Davtian
Chœur Tutte Voci et Orchestre
avec la participation de Sylvia Kevorkian, soprano et Didier Rousselle, ténor.
Le Dimanche 4 février à 16 heures
à LIVRY-GARGAN
Gymnase Vincent -
Réservations : 01. 43. 83. 90. 39.
Au programme :
Vivaldi — Komitas/Yekmalian : Musique sacrée — Chants populaires arméniens.
Concert organisé par la Ville de Livry-Gargan, la Croix Bleue des Arméniens de France, Section Sevran-Livry et la Maison de la Culture Arménienne de Sevran Livry-Gargan et de la Seine — Saint-Denis.

LIVRES D'ARMENIE
Collections de la Bibliothèque de France
Exposition
30 janvier — 25 mars 2007
Crypte
BnF — Site Richelieu
58 rue de Richelieu
75002 Paris
Du mardi au samedi 10h-19h
Dimanche 12h-19h
Fermé lundi et jours fériés
Entrée libre
Commissariat :
Annie Vernay-Nouri,
conservateur au département des Manuscrits
Publication
Livres d'Arménie
Collections de la Bibliothèque nationale de France
par Annie Vernay-Nouri
Editions de la BnF
140 pages — 16,5 × 24 cm
80 illustrations couleurs
35 Euros
Ouvrage réalisé grâce au soutien financier de la Fondation Calouste Gulbenkian

SARKIS
AU MUSEE BOURDELLE
18 rue Antoine-Bourdelle, 75015 Paris

« **I N C L I N A I S O N** »
jusqu'au 3 juin
Exposition ouverte tous les jours sauf les lundis et jours fériés de 10h à 18h.

EXPOSITION

«Les 12 Capitales d'Arménie»
à la Conciergerie
2 Boulevard du Palais
75001 PARIS
Du 15 décembre 2006
au 18 mars 2007

Aïvazovski, peintre de la mer (1817-1900) du 6 février au 28 mai, Musée de la Marine (Place du Trocadéro, Paris).

Arménie, terre chrétienne dans le Caucase, jusqu'au 11 mars, Notre-Dame de Paris (Crypte archéologique).

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ԼՈԹՕ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ – Պուլվար Օտտոյի «Լէօլա Սասունի» մասնաճիւղի ԼՈԹՕ-*ն* Կիրակի, Փետրուար 4, *կէսօրէ վերջ ժամը 3ին.–*
Տոմսի Փափէն – 15րդ *Թաղամաս*

☐

Տ Է Ս Ի Ն

«ՊԷՕՐԷԿ»Ի ԵՐԵԿՈՅԹ

Շաբաթ, Փետրուար 3ի երեկոյեան, ժամը 8էն սկսեալ, Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, Կապոյտ Խաչի Տէսինի տիկինները կը հրաւիրեն տարեկան ծաղի ճաշին, համտեսելու «պէօրէկ»ներու համեղագոյն տեսականին, պատրաստուած՝ իրենց ձեռքերով, անշուշտ նաեւ ախորժաբեր աղանդեր, աղցան, գինի եւ սուրճ։

Մասնակցութիւն՝ 12 Եւրօ. 12 տարեկանէն վար մանուկներուն համար՝ 10 Եւրօ, ներառեալ՝ վիճակահանութեան տոմս մը։

Աճապարեցէ՛ք արձանագրուելու, հեռաձայնելով Ռոզ-ին՝ 04. 78. 49. 19. 44։

☐

Section Paris

SEJOUR FAMILIAL

25 février au 4 mars

La Section **«Archalouys Tathéossian»** de Paris organise son séjour familial dans le centre de vacances de Bellefontaine (Jura).
Ambiance arménienne assurée ! ! !
Venez avec vos enfants, petits-enfants ou amis et rejoignez-nous sur les pistes de ski, de luge ou tout simplement dans le Centre ! ! !
Renseignements et inscriptions auprès de :
- Araxie 01 39 83 71 19 **(19h à 21h);**
- Alice 01 42 93 03 56 **(19h à 21h).**

Date limite : 31 JANVIER

☐

POUR L'EXPOSITION AU LOUVRE

La Croix Bleue des Arméniens de France Section **«Sossé Mayrig»** de Marseille organise un **VOYAGE A PARIS les 3 et 4 mars.**
Prix : 295 Euros tout compris.
Renseignements :

— **Seta** : 06. 10. 25. 17. 16
— **Marie** : 04. 91. 67. 54. 58
— **Astrig** : 04. 91. 77. 87. 31

☐

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Շաւիլի «Տէր-Դաւթեան» մասնաճիւղի Լոթօն *Փետրուար 11, ժամը 14.30ին*

ATRIUM de Chaville
Espace Louvois
3 Pavé Robert Schuman

Ouverture de printemps en Egypte

La Paroisse Catholique Arménienne de Paris
organise un voyage en Egypte de 10 jours
du 21 au 31 mars
avec Visite du Caire
et Croisière sur le Nil
en hôtel ou cabine 4* (en chambre double) et pension complète

Inscription et informations :
01 44 59 23 50
Prix estimatif : 1.210 Euros -
Nombre de places limité -
Inscriptions recommandées

Les activités du mois de Février du

CENTRE CULTUREL SAHAK-MESROP

MARSEILLE

Directeur : **Khatchig YILMAZIAN**

L'ANNEE DE L'ARMENIE EN FRANCE

— **CONCERT DU CHOEUR SAHAK-MESROP**
Vendredi le 2 à 20h30 en l'église de Bouc-Bel-Air

— **CONCERT DU CHOEUR SAHAK-MESROP**
Samedi le 3 à 20h30 en la Basilique de Saint-Raphaël
(Concert reporté du 6 janvier au **3 février).**
Direction : Khatchig YILMAZIAN — Au piano : Juliette YILMAZIAN;
Solistes : Ani Conquet — Antranik Minassian — Ardaroun Khoudatian
Noubarig Derminassian.

— **CONFERENCE — le Dimanche 25** à 16 heues :
«LES ARMENIENS, MARSEILLE ET LA PROVENCE»
par le Dr. Albert KHAZINEDJIAN,
au Centre Culturel Sahak-Mesop — 339 avenue du Prado - Marseille 8e
—— Entrée libre ——